UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1562 usque ad annum 1563

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1771

VD18 9011860X

urn:nbn:de:hbz:466:1-66641

Visual Library

No. 5138.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CLAUDII FLEURII
ABBATIS

HISTORIA ECCLESIASTICA

A QUODAM ANONYMO CONTINUATA,
ATQUE A
R. P. ALEXANDRO
A S. JOANNE DE CRUCE CARMELITA EXCALCEATO
PROVINCIÆ BAVARICÆ DEFINITORE PROVINCIALI,
OLIM S. THEOLOGIÆ, AC SS. CANONUM
LECTORE
LATINE REDDITA, NOTISQUE CASTIGATA.

CONTINUATORIS
TOMUS VIGESIMUS PRIMUS
SEU IN ORDINE
TOMUS XLV.
Ab anno Christi 1562. usque ad annum 1563.

Collegii S. J.
Paderb.
1772

AUGUSTÆ VINDELICORUM, & OENIPONTI
IMPENSIS JOSEPHI WOLFF. MDCCLXXI.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CONSPECTUS LIBRORUM.

LIBER CLIX.

§. 1. Sessio Concilii decima nona, ac tertia sub Pio IV. 1

§. 2. Decretum prorogandæ Sessionis. 3

§. 3. Hispaniæ Orator Tridento Mediolanum reversus. ibid.

§. 4. Papæ responsum ad plures articulos Legatis datum. 4

§. 5. Papæ consilium de revocandis veteribus Legatis, novisque Tridentum mittendis. 7.

§. 6. Legati a Papa literis objurgati. 11

§. 7. Borromæi Cardinalis epistolæ ad primum Papæ Legatum. 13

§. 8. Legatorum responsum. 14

§. 9. Decreti forma circa residentiam concepta. ibid.

§. 10. Seripandus data ad Borromæum epistola sese purgans. 17

§. 11. Papæ Sententia de residentia, nec non ejus consilium de emendandis quibusdam corruptelis. 25

§. 12. Lansacus Franciæ Orator Tridentum veniens. 27

§. 13. Papæ reſponſum ad Lanſaci poſtulata. 35
§. 14. Regis epiſtola ad Franciæ Epiſcopos jam Tridenti congregatos. 36
§. 15. Franciæ Legati in quadam Congregatione excepti. 39
§. 16. Pibraci oratio ad Synodi Patres. 41
§. 17. Propoſitiones Legatis a Franciæ Oratoribus factæ. 51
§. 18. Legatorum reſponſum ad Franciæ Oratorum poſtulata. 54
§. 19. Quæſtio de reſidentia rurſus agitata. 55
§. 20. Cæſareorum, & Gallorum petitio de fidei dogmatibus non diſcutiendis. 56
§. 21. Legati Synodi continuationem declarare a Papa juſſi. 57
§. 22. Altempſius Cardinalis a Legatis Romam deputatus ad mutandam Pontificis Sententiam. 60
§. 23. Pontifex mutata ſententia declarationem Legatorum arbitrio relinquens. 61
§. 24. In Congregatione de reſponſo Franciæ Legatis dando deliberatum. 62
§. 25. Seſſio Tridentini Concilii vigeſima, ſeu quarta ſub Pio IV. ibid.
§. 26. Helvetiorum Oratores, nec non Salisburgenſis Archiepiſcopi Procuratores excepti. 67
§. 27. Decretum pro Seſſionis prorogatione. 68
§. 28. Lancianenſis Epiſcopi dubia contra hoc decretum. ibid.
§. 29. Articuli in generali Congregatione proponendi, atque examinandi. 70
§. 30. Granatenſis Archiepiſcopus articulum de reſidentia adjici poſtulans. 71
§. 31. Roſſanenſis Epiſcopus huic Sententiæ obluctatus. 72

§. 32.

§. 32. Reſidentiæ fautores a Cardinale Mantuano ſedati. ibid.
§. 33. Carolus Vicecomes variis mandatis inſtructus, ac Tridentum a Papa decretus. 74
§. 34. Cæſaris petita per ſuos Oratores Synodo propoſita. 77
§. 35. Legatorum conſilia de evitando reſponſo ad hæc poſtulata. 81
§. 36. Lancianenſis Archiepiſcopus ad Papam a Legatis miſſus. 82
§. 37. Legatorum rationes Pontifici propoſitæ. ib.
§. 38. Præſidum rationes de non diſſolvenda Synodo. 84
§. 39. Legatorum Sententia Pontifici manifeſtata circa reſidentiam. 86
§. 40. Pontificis conſilium de diſſolvenda Synodo. 89
§. 41. Papæ Studium de conflando fœdere cum Principibus Catholicis contra Proteſtantes. 91
§. 42. Papa in Patrum Senatu de cunctis Oratoribus queſtus. 93
§. 43. Lanſacus contra Papæ querelas ſe vindicare conatus. 96
§. 44. Alia Lanſaci epiſtola ad Papam, atque Inſulanum. 98
§. 45. Pontifex erga Mantuanum Cardinalem, & Lanſacum benignior. 100
§. 46. Lancianenſis Archiepiſcopus Romam veniens. 102
§. 47. Legati ac præprimis Cardinalis Mantuanus coram Papa ab Archiepiſcopo vindicati. 103
§. 48. Synodi cura per Papæ literas Cardinali Mantuano ſpeciatim demandata. 106

§. 49. Monita Pontificis ad Patres, ejusque literæ ad Legatos. 107
§. 50. Cæsaris epistola ad Mantuanum Cardinalem, ceterosque Papæ Legatos. 108
§. 51. Cæsaris epistola circa articulos Legatis propositos. 110
§. 52. Imperatoris responsum ad rationes sibi a Legatis contra sua postulata oppositas. 111
§. 53. Cæsar totum suum petitum Legatorum prudentiæ committens. 114
§. 54. Sex articulorum examen circa Communionem a Legatis inchoatum. 116
§. 55. Oratio Salmeronis Jesuitæ circa Calicis usum. ibid.
§. 56. Ejusdem sententia circa quæstionem: an idem sub una, quam sub duabus speciebus recipiatur? 119
§. 57. Lusitani Theologi Regii Sententia circa hosce sex articulos. 121
§. 58. Quidam Servita suam Sententiam revocare compulsus. 123
§. 59. Joannis Villetani dissertatio circa Communionem sub utraque specie. 124
§. 60. Theologorum judicium de hisce quinque articulis. 125
§. 61. Cujusdam Carmelitæ Sententia de hoc articulo prorsus omittendo. 129
§. 62. Canones circa communionem sub utraque specie conditi. 131
§. 63. Examen quæstionis, an Christus sumatur integre sub una specie? 133
§. 64. Seripandi Sententia de novo Canone conficiendo e pluribus probata. 134
§. 65. Aliud examen articuli: an sub duplici specie major recipiatur gratia? 136

§. 66. Opinio Veglenſis Epiſcopi circa Calicis uſum. 138
§. 67. Scriptum a Franciæ Oratoribus in Congregatione exhibitum. 141
§. 68. Archiepiſcopus Lancianenſis Roma Tridentum reverſus. 144
§. 69. Inter ambos Legatos Pontificis juſſu amicitia per Vicecomitem reſtituta. 145
§. 70. Emendationis articuli in Congregationibus examinati. 148
§. 71. Examen articuli de Ordinibus gratis conferendis. 149
§. 72. Articulus de quadam fructuum parte ex Eccleſiarum fundo in diſtributiones convertendo. 152
§. 73. Philadelphiæ Antiſtitis oratio in quodam Conventu habita. 153
§. 74. Quinqueeccleſienſis Epiſcopi Sententia. 155
§. 75. Articulus de conſtituendis novis Paræciis diſcuſſus. 156
§. 76. Circa Eccleſias, & Sacella ruinæ proxima deliberatum. 158
§. 77. Decretum circa beneficia in commendam data. 159
§. 78. Decretum circa Quæſtores examinatum. 160
§. 79. Legati contra quorumdam Præſulum in loquendo temeritatem queſti. 161
§. 80. Cæſarei, Gallique prorogandæ Seſſionis ſpe fruſtrati. 163
§. 81. Controverſia circa explicationem verborum ex capite ſexto S. Joannis relatorum. 165
§. 82. Juſtinopolitani Epiſcopi opinio neglecta. 167
§. 83. Medium capitis ſexti Joannis verba in decreto relinquendi excogitatum. 168

§. 84. Examen alicujus dubii circa ſecundum doctrinæ caput. 169
§. 85. Duorum Papalium Theologorum dubia circa decreta mox promulganda. 170
§. 86. Reſponſum ad utriusque Theologi Pontificii dubia. 174
§. 87. Epiſcopi Girundenſis dubia in poſtrema Congregatione ante Seſſionem propoſita. 178
§. 88. Importunæ utriusque Theologi Pontificii preces de corrigendo primo capite. 179
§. 89. Hoſius Legatus a Simonetta Cardinale objurgatus. 182
§. 90. Concilii Tridentini Seſſio vigeſima prima, ſeu quinta ſub Pio IV. 183
§. 91. Doctrinæ decreta in Seſſione prælecta. 195
Caput I. Laicos, & Clericos non conficientes non adſtringi jure divino ad Communionem ſub utraque ſpecie. 196
Caput II. Eccleſiæ poteſtas circa diſpenſationem Sacramenti Euchariſtiæ. 197
Caput III. Totum & integrum Chriſtum, ac verum Sacramentum, ſub qualibet ſpecie ſumi. 198
Caput IV. Parvulos non obligari ad Communionem Sacramentalem. 199
§. 92. Canones circa Communionem ſub utraque ſpecie, & de Communione parvulorum. 200
§. 93. Alii duo articuli circa idem argumentum a Synodo ad aliud tempus reſervati. 201
§. 94. Reformationis Decretum. ibid.
Caput I. Epiſcopi gratis tum Ordines conferant, tum dimiſſorias, & teſtimoniales dent, pro quibus eorum Miniſtri nihil prorſus, Notarii, quod in decreto præfinitum eſt, accipiant. 202

Caput

Caput II. Arcentur a Sacris Ordinibus, qui non habent, unde vivere poſſint. 203

Caput III. Ratio augendi diſtributiones quotidianas præſcribitur: conſuetudo, qua non reſidentes nihil, vel minus tertia parte fructuum percipiunt, laudatur: abſentium contumacia punitur. 205

Caput IV. Sacramenta per convenientem Sacerdotum numerum exhibeantur: Ratio novas Parochias erigendi traditur. 206

Caput V. Quod poſſint Epiſcopi facere uniones perpetuas in caſibus a jure permiſſis. 207

Caput VI. Imperitis Rectoribus vicarii cum parte fructuum pro tempore deputentur: in ſcandalo perſeverantes privari beneficiis poſſunt. 208

Caput VII. Epiſcopi transferant una cum oneribus Eccleſias, quæ nequeunt inſtaurari; alias vero reparari procurent. 209

Caput VIII. Monaſteria commendata, in quibus non viget regularis obſervantia, & beneficia quæcunque quotannis ab Ordinario viſitentur. 210

Caput IX. Quæſtorum, eleemoſynarum nomen, & uſus tollatur; indulgentias, & ſpirituales gratias Ordinarii publicent. Duo de Capitulo eleemoſynas gratis accipiant. 212

§. 95. Seſſio ſequens ad decimam ſeptimam Septembris diem indicta. 213

§. 96. Quorumdam Patrum Sententiæ circa hæc doctrinæ decreta. 214

§. 97. Mantuanus Cardinalis Simonettæ reconciliatus. 215

§. 98. Hiſpaniæ Regis literæ circa Synodi continuationem, & Reſidentiæ articulum. 216

§. 99. Papæ reſponſum ad Epiſcopos transmiſſum 219

§. 100. Tredecim articuli circa Missæ Sacrificium in quadam Congregatione propositi. 221
§. 101. Primi Legati monita, ac statuta. 222
§. 102. Hisce statutis Theologi Pontificii adversantes. 224

LIBER CLX.

§. 1. Lansaci epistola ad Franciæ Regem, & Reginam circa Concilium. 226
§. 2. Lansacus a Regina de proximo Lotharingii Cardinalis, ac sexaginta Gallorum Præsulum adventu edoctus. 228
§. 3. Prima Congregatio pro examinandis quæstionibus circa Sacrificium Missæ. 230
§. 4. Lusitani Theologi argumenta. 232
§. 5. Bavariæ Ducis Theologus ibidem perorans. 233
§. 6. Alia oratio cujusdam Religiosi Dominicani. 234
§. 7. Præsules pro conficiendis decretis designati hac super re consultantes. 236
§. 8. Ratisbonensis, & Basileensis Episcoporum Procuratores in Synodo excepti. 238
§. 9. Quæstio, an doctrina ante Canones proponeretur? 239
§. 10. Opinio in hac contentione prævalens. 241
§. 11. Quæstio, an Christus semetipsum in Cœna Patri suo in Sacrificium obtulerit? 243
§. 12. Quadruplex Patrum Sententia circa hanc quæstionem. 245
§. 13. Patris Lainesii oratio circa Sacrificium Missæ. 248
§. 14. Altera opinantium classis circa Sacrificium Missæ. 251

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 15. Veglienſis Epiſcopi oratio, an Sacrificium ſit propitiatorium. 252
§. 16. Tertia Claſſis Patrum circa hanc quæſtionem opinantium. 255
§. 17. Quarta claſſis. 256
§. 18. Aliorum capitum examen circa Sacrificium. ibid.
§. 19. Cæſareorum Legatorum poſtulata de uſu Calicis ibidem proponendo. 258
§. 20. Libelli ſupplices hanc in rem Patribus a Cæſaris Oratoribus oblati. 260
§. 21. Calicis conceſſio in duobus articulis a Mantuano Cardinale propoſita. 262
§. 22. Quinqueeccleſienſis Epiſcopi oratio pro concedendo Calicis uſu. 264
§. 23. Mantuani Cardinalis ſententia pro concedendo Calicis uſu. 267
§. 24. Jeroſolymitanus, & Aquilejenſis Patriarchæ huic opinioni obluctantes. ibid.
§. 25. Alia Granatenſis, atque Hydruntini Patriarcharum ſententia. 269
§. 26. Roſſanenſis Archiepiſcopus Calicis conceſſioni obluctatus. 272
§. 27. Pragenſis Archiepiſcopi Sententia contra uſum Calicis. 274
§. 28. Lancianenſis, & Panormitani Archiepiſcoporum opinio contraria. 276
§. 29. Philadelphiæ Epiſcopi Sententia. 277
§. 30. Germanorum nonnulli conceſſioni Calicis obſtrepentes. 279
§. 31. Glodienſis Epiſcopi Sententia de concedendo Calicis uſu. 280
§. 32. Hiſtrienſis, Segobienſis, Calamonenſis, & Leirinenſis Antiſtitum judicia. 282
§. 33. Reatini Epiſcopi oratio contra Calicis conceſſionem. 284

§. 34. Rationes immoderatæ cujusdam Canonicorum Regularium Abbatis. 286

§. 35. Laineſius Supremus Societatis Moderator ultimo perorans. 287

§. 36. Aliorum Præſulum ſententiæ a Pallavicino non relatæ. 289

§. 37. Opinionum varietas circa hanc quæſtionem. 291

§. 38. Remiſſius Cæſareorum ſtudium in petendo Calicis uſu. ibid.

§. 39. Legatorum conſilium de hoc negotio ad Papam remittendo. 293

§. 40. Examen de Sacrificii doctrina continuatum. 295

§. 41. Difficultates contra Canones a Granatenſi Archiepiſcopo propoſitæ. 296

§. 42. Reformationis articuli examini ſubjecti. 299

§. 43. Articuli ad undecim redacti, atque argumenta examini propoſita. 301

§. 44. Examen abuſum, qui in celebratione Miſſæ Sacrificii irrepſerunt. 308

§. 45. Synodi Patrum timor de proximo Gallorum adventu. 313

§. 46. Papæ timor ob Cardinalis Lotharingii adventum. 314

§. 47. Seſſionis prorogatio a Franciæ Legatis petita. 316

§. 48. Legatorum reſponſum ad Franciæ Oratores. 318

§. 49. Franciæ Oratorum querelæ ob hoc Legatorum reſponſum. 319

§. 50. Iteratæ horum Oratorum, ac Cæſareorum ſollicitationes. 321

§. 51. Papæ reſponſum de differendis decretis circa Sacrificium. 323

§. 52. Calicis concedendi negotium Papæ relictum. 324
§. 53. Controverſia, ac decretum circa hanc conceſſionem. 325
§. 54. Nova Decreti forma in Conventu a Legatis propoſita. 326
§. 55. Patrum querelæ contra Legatorum propoſitionem. 328
§. 56. Oratorum conventus apud Pragenſem Epiſcopum. 329
§. 57. Oratorum poſtulata ad Legatos. 330
§. 58. Legatorum reſponſum. 331
§. 59. Difficultates circa Sacerdotii inſtitutionem innovatæ. 333
§. 60. Canon hanc in rem confectus a Granatenſi impugnatus. 334
§. 61. Synodi Seſſio vigeſima ſecunda, ac ſexta ſub Pio IV. 336
§. 62. Diſputatio circa articulos in Seſſione propoſitos. 338
§. 63. Notitia de Patriarcha Syriæ Romam adventu Synodo communicata. 340
§. 64. Decretum circa Sacrificium Miſſæ promulgatum. 342
Caput I. de inſtitutione Sacroſancti Miſſæ Sacrificii. 343
Caput II. Sacrificium viſibile eſſe propitiatorium pro vivis, & defunctis. 345
Caput III. de Miſſis in honorem Sanctorum. 346
Caput IV. De Canone Miſſæ. 347
Caput V. De ſolemnibus Miſſæ Sacrificii ceremoniis. ibid.
Caput VI. De Miſſa, in qua ſolus Sacerdos communicat. 348

Caput

Caput VII. De aqua vino miſcendo in calice offerendo. 349
Caput VIII. De Miſſa vulgari linqua paſſim non celebranda, & myſteriis ejus populo explicandis. ibid.
Caput IX. Præfatio Canonum ſequentium. 350
§. 65. Canones de Sacrificio Miſſæ. 351
§. 66. Decretum de obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſæ. 353
§. 67. Decretum de Reformatione. 356
Caput I. Canones de vita & honeſtate Clericorum innovantur. 357
Caput II. Quinam ad Cathedrales Eccleſias aſſumendi? 358
Caput III. Creandæ diſtributiones quotidianæ ex tertia parte quorumcunque fructuum: portio abſentium quibus cedat? certi caſus excepti. 359
Caput IV. In quacunque Cathedrali vel Collegiata, majoribus necdum initiati vocem in Capitulo non habeant: quid præſtare teneantur ad eos promoti; quive deinceps promovendi? 361
Caput V. Committantur Epiſcopo diſpenſationes extra Curiam, & ab eo examinentur. 362
Caput VI. Circumſpecte commutandæ ſunt ultimæ voluntates. ibid.
Caput VII. Innovatur decretum Innocenti IV. Papæ de appellationibus ad Judices Superiores. 363
Caput VIII. Pias omnium diſpoſitiones exequantur Epiſcopi; quæcunque pia loca viſitent, dummodo non ſint ſub immediata Regum protectione. 364
Caput IX. Quorumcunque locorum piorum adminiſtratores reddant rationem Ordinario, niſi aliter in fundatione ſit cautum. 365

Caput

Caput X. Notarii Epiſcoporum examini, & judicio ſubjaceant. 366
Caput XI. Bonorum cujuscunque Eccleſiæ, aut pii loci occupatores puniuntur. 367
§. 68. Decretum ſuper petitione Conceſſionis calicis. 369
§. 69. Indictio proximæ Seſſionis. ibid.
§. 70. Libellus a Rege ad Franciæ Oratores transmiſſus. 370
§. 71. Hoc Scriptum ab Oratoribus latine redditum a Legatis traditum. 380
§. 72. Quinqueeccleſienſis Epiſcopi poſtulata ad Legatos. 382
§. 73. Poſtulata Legatorum ad Oratores, ac horum reſponſa. 383
§. 74. Legatorum epiſtola Romam ad Borromæum Cardinalem hac ſuper re perſcripta. 385
§. 75. Iterata Franciæ Oratorum poſtulata ad Papam. 386
§. 76. Inſulanus circa Gallorum poſtulata ad Papæ alloquium admiſſus. 389
§. 77. Papæ conſilium de reſtringendis Synodi decretis. 394
§. 78. Pontificis Epiſtolæ tam a ſe, quam a ſuis Legatis datæ. 396
§. 79. Aliæ Pontificis literæ hanc in rem ſpeciatim ad Cardinalem Seripandum datæ. 398
§. 80. Legati accepto Pontificis reſponſo rebus expediendis intenti, 399
§. 81. Articuli de Ordinis Sacramento Theologorum examini ſubjecti. ibid.
§. 82. Duo Decreta pro quæſtionum, ac temporis diſtributione. 401
§. 83. Prima Theologorum congregatio pro dogmatum examine. 402

§. 84.

§. 84. Salmeronis oratio circa primum articulum. ibid.
§. 85. Altera classis: Petrus Sotus perorans. 407
§. 86. Quidam Lusitaniæ Regis Theologus ex tertia classe perorans. 411
§. 87. Aliorum Theologorum sententiæ circa Ordinem. 414
§. 88. Varia Theologorum sententia circa Hierarchiam. 420
§. 89. De Hierarchiæ forma disputatum. 422
§. 90. Aliorum Theologorum opinio circa idem argumentum. 423
§. 91. De Charactere, & receptione Spiritus Sancti in Ordinatione. 425
§. 92. Articulus de unctione, atque ritibus ad examen vocatus. 427
§. 93. Episcopi pro conficiendis Canonibus nominati. 429
§. 94. Controversia de residentia ex jure Divino innovata. 430
§. 95. Granatensis Archiepiscopi petitio de Residentia ex jure Divino declaranda. 431
§. 96. Legatorum responsio ad hunc Archiepiscopum data. 434
§. 97. Tria hoc negotium expediendi media a Legatis summo Pontifici proposita. 436
§. 98. Responsum Pontificis ad tria hæc media. 438
§. 99. Varii rumores circa Gallorum adventum in Synodo sparsi. 440
§. 100. Responsum ad Patres circa decisionem per Nationes faciendam. 441
§. 101. Pontifex Lotharingii Cardinalis discessum edoctus. 443
§. 102. Episcopi, ac Doctores hunc Cardinalem comitantes. 445

§. 103.

§. 103. Contentio circa Sedis prærogativam inter Helvetiæ, & Bavariæ oratores. 446
§. 104. Poloniæ Orator ad Synodum veniens, ibidemque receptus. 447
§. 105. Literacenſis Epiſcopi obitus, Gallorumque cavillatio contra Septimum Canonem de Sacramento Ordinis. 449
§. 106. Diverſæ Patrum Sententiæ circa capita, & Doctrinæ Canones. 450
§. 107. Veneti Patriarchæ opinio a Segobienſi Epiſcopo confirmata. 452
§. 108. Aliorum Epiſcoporum Sententiæ prioribus conſonæ. 455
§. 109. Sententia Epiſcoporum inſtitutioni ex jure divino faventium. 457
§. 110. Segnienſis in Croatia Epiſcopi ſententia. 459
§. 111. Patris Laynefii Jeſuitarum Præpoſiti oratio de Epiſcoporum inſtitutione. 462
§. 112. Hæc oratio pro diverſis Patrum ſtudiis excepta. 469
§. 113. Althempſius Cardinalis Tridento ad ſuam Diœceſin ſecedens. 471
§. 114. Papa novos Legatos ad Synodum decernere a Cardinale Mantuano deterritus. 473
§. 115. Nova ſeptimi Canonis forma a Legatis exhibita Hiſpanis Præſulibus. 474
§. 116. Horum conſilio oblu&tatus Granatenſis Archipræſul. 476
§. 117. Legatorum anxietas ob hanc oppoſitionem. 477
§. 118. Quorumdam Italorum Præſulum poſtulata ad Legatos. 479
§. 119. Legatorum reſponſum ad Italorum Præſulum petitionem. 480
§. 120. Hæc ſeptimi Canonis forma ab Hiſpanis Præſulibus rejecta. 482
§. 121. Alia Septimi Canonis formula propoſita. 483
§. 122. Dubium, an hic Canon ſub Julio III. fuerit conceptus, atque approbatus. 485

§. 123. Hujus rei veritas in quadam Congregatione ab Episcopo Segobiensi propugnata. 486
§. 124. De veritate facti ab hoc Episcopo relati. 488

LIBER CLXI.

§. 1. Pontificis studium circa Aulæ suæ emendationem. 491
§. 2. Residentiæ negotium a Cardinale Mantuano propositum. 493
§. 3. Hispaniæ Regis monita ad Nationis suæ Episcopos. 495
§. 4. Cæsaris Oratores sese Gallis unire jussi. 496
§. 5. Sessionis prorogatio a Gallis petita. 498
§. 6. Sessionis dilatio ad quindecim dies a Legatis decreta. 499
§. 7. Quidam a Papa & Legatis adventanti Lotharingio Cardinali obviam missi. 500
§. 8. Lotharingii Cardinalis indoles. 501
§. 9. Patrum conventus usque ad Lotharingii adventum a Legatis interrupti. 502
§. 10. Cardinalis data ad Legatos epistola Sessionem differri postulans. 503
§. 11. Lotharingius Tridentum adventans. 504
§. 12. Lotharingius Legatos salutans, ac cum eis colloquens. 506
§. 13. Legatorum responsio ad hunc Cardinalis sermonem. 508
§. 14. Legati ad seriæ emendationis studium a Lotharingio admoniti. 510
§. 15. Mandata ante ejus discessum Cardinali Lotharingio in Galliis data. 513
§. 16. Lansaci epistola ad Reginam Matrem circa Pontificis ægritudinem. 519
§. 17. Joannes Colosvarinus Hungariæ Regis Orator mortuus. 521
§. 18. Pontificis anxietas; plures Episcopi ab eo Tridentum missi. 523
§. 19. Viterbiensis Episcopus a Papa ad Synodum ablegatus. 528

§. 20.

§. 20. Viterbienſis Epiſcopus Tridenti Lotharingium Cardinalem inviſens. 530
§. 21. Hujus Epiſcopi colloquium cum Cardinale Lotharingio. 531
§. 22. Cardinalis Propoſitiones ad Viterbienſem Epiſcopum. 532
§. 23. Diſceptatio circa Sedis prærogativam inter Claravallenſes, & Caſſinenſes Abbates. 534
§. 24. Seripandus Legatus Lotharingium Cardinalem inviſens. 536
§. 25. Lotharingii votum de ſuis poſtulatis Pontifici communicandis. 537
§. 26. Cardinalis Lotharingius in Generali Congregatione exceptus. 538
§. 27. Regis epiſtola a Lanſaco Patribus tradita. 540
§. 28. Lotharingii Cardinalis oratio in pleno Patrum conſeſſu habita. 543
§. 29. Cardinalis Mantuani reſponſum. 551
§. 30. Cardinalis Mantuani reſponſum a Jadrenſi Archiepiſcopo continuatum. 555
§. 31. Ferrerio Oratori in Patrum conventu differendi facultas conceſſa. 557
§. 32. Ferrerii Oratoris Sermo. 559
§. 33. Viterbienſis Epiſcopi colloquium cum Lotharingio Cardinale. 563
§. 34. Pium Lotharingii ſtudium erga Sedem Apoſtolicam. 565
§. 35. Epiſcopus Lerienſis toto congregationis tempore perorans. 566
§. 36. Trium Virorum obitus Tridentinis Patribus denuntiatus. 569
§. 37. Bavariæ Ducis Orator a Synodo recedere juſſus. 570
§. 38. Fama ad Synodum delata de proximo Lunenſis Comitis adventu. 571
§. 39. Vargas potius cedere, quam pacem lædere clam ab Hiſpaniæ Rege juſſus. ibid.
§. 40. Lotharingius Cardinalis ceteris prior ſententiam edicere detrectans. 572

§. 41. Viterbienſis Epiſcopus Franciæ Oratoribus ſuſpectus. 573
§. 42. Molina Senator a Piſcario Marchione Tridentum ablegatus. 574
§. 43. Guadicenſis Epiſcopi ſententia circa inſtitutionem Epiſcoporum. 575
§. 44. Synodi Patrum indignatio contra hunc Epiſcopum. 576
§. 45. Cardinalis Lotharingii ſententia hanc in rem prolata. 579
§. 46. Primi Legati monitum ad Synodi Patres circa modum ferendi ſuffragia. 580
§. 47. Aliphani Epiſcopi ſententia non ſine Patrum ſtrepitu excepta. 581
§. 48. Romanorum Regis electio, nec non Navarræ Regis mors Tridentinis Patribus denuntiata. 584
§. 49. Lotharingii Cardinalis opinio circa inſtitutionem Epiſcoporum. 585
§. 50. Doctrinæ capita præprimis a Lotharingio explicata. 586
§. 51. Continuata hujus Cardinalis oratio circa Canones. 592
§. 52. Aliorum Præſulum opiniones circa idem argumentum. 593
§. 53. Pſalmæi Virodunenſis Epiſcopi oratio. 594
§. 54. Oratio Metenſis Epiſcopi Italis parum accepta. 601
§. 55. Italorum, ac præcipue cujusdam Ciſtercienſis Abbatis ſententia in favorem Pontificis. 603
§. 56. Concluſiones a quodam Claravallenſi Abbate circa inſtitutionem Epiſcoporum propoſitæ. 605
§. 57. Maximiliani electio in Romanorum Regem. 607
§. 58. Patris Layneſii oratio circa Epiſcoporum jurisdictionem. 608
§. 59. Diverſorum judicium circa formulam a Lotharingio Cardinale propoſitam. 612
§. 60. Annotationes in hanc formulam. 613

LIBER

LIBER CLXII.

§. 1. Denuo actum de decreto circa residentiam. 615
§. 2. Oratio Cardinalis Lotharingii de residentia. 617
§. 3. Variæ Episcoporum sententiæ circa residentiam. 622
§. 4. Episcopi in tres classes circa residentiam divisi. 623
§. 5. Cardinalis Lotharingius apud Gualterium de Papa conquestus. 631
§. 6. Pontificis literæ circa Episcoporum institutionem, & Sessionem. 633
§. 7. Vicecomes a Legatis Romam decretus. 634
§. 8. De residentia in aliis Congregationibus actum. 635
§. 9. Vicecomes unacum mandatis circa Synodum Romam a Legatis missus. 638
§. 10. Lotharingius Cardinalis a Legatis in literis ad Papam datis commendatus. 639
§. 11. Pontificis mandatum super tribus capitibus a Legatis postulatum. 640
§. 12. Gualterius Cardinalem Lotharingium Pontifici reconciliare intentus. 641
§. 13. Bulla Nicolao Pelleveo a Papa concessa pro Senonensi Archiepiscopatu. 642
§. 14. Hic Senonensis Archiepiscopus ad Lotharingii Cardinalis preces a Papa creatus. 643
§. 15. Preces a Synodo decretæ pro felici Gallicorum armorum successu contra Calvinistas. 643
§. 16. Nuntius de Catholici exercitus victoria Droaci reportata ad Lotharingium Cardinalem delatus. 645
§. 17. Pro die Sessioni præstituenda conventum. 645
§. 18. Inhumanæ Calvinistarum devastationes in Francia. 647

§. 19. Horum furor contra reliquias Sancti Martini Turonenſis. 648
§. 20. Motha Godrinus Valentiis trucidatus. 651
§. 21. Adretii Baronis crudelitates. 652
§. 22. Toloſam & Burdegalas invadendi conſilium a Calviniſtis procuſum, atque a Montlucio detectum. 655
§. 23. Regis exercitus in Normaniam irrumpens. 656
§. 24. Rothomagum a Regiis copiis obſeſſum, captumque. 657
§. 25. Antonii Borbonii Navarræ Regis obitus. 000
§. 26. Rex & Regina Rothomagum ingreſſi atque Senatus revocatus. 659
§. 27. Marlorati Miniſtelli, aliorumque ſupplicium. 661
§. 28. Duo a Calviniſtis capti ex vindicta laqueo ſuſpenſi. 663
§. 29. Calviniſtarum exercitus Aurelia diſcedens Pariſios obſeſſurus. 663
§. 30. Actum de pace inter utrumque exercitum. 664
§. 31. Reſponſum ad Calviniſtarum articulos. 666
§. 32. Genliſius relicto Calviniſtarum ſtudio ſecedens. 667
§. 33. Condæus Princeps motis caſtris in Normaniam cum ſuo exercitu ſecedens. 672
§. 34. Princeps ab invadenda Pariſienſi urbe per Maris Præfectum præpeditus. 673
§. 35. Idem de tradenda Drocenſi urbe a Bolignio fidem accipiens. 675
§. 36. Triumviri de ineundo certamine Reginæ conſilium expetentes. 677
§. 37. Regis copiæ trajecto flumine hoſtem aggredi paratæ. 678
§. 38. Catholici exercitus Ordo. 678
§. 39. Calviniſtarum copiæ in aciem diſpoſitæ. 680
§. 40. Initium prælii prope Droacum. 681

§. 41. Media acies ductore Conneſtabili profligata, ipſeque captus. 682
§. 42. Hujus agminis fortitudo ſingularis. 684
§. 43. Guiſius Dux in opem accurrens, ac Calviniſtas profligans. 685
§. 44. Condæus Princeps a Danvilla captus. 686
§. 45. Prælium inter Ducis Guiſii exercitum & Colinii copias. 688
§. 46. Santandreanus Mareſcallus a Paubignio occiſus. 689
§. 47. Finito prælio Maris Præfectus profugus. 690
§. 48. Idem altera die certamen redintegrare paratus, ſed ab aliis abſterritus. 691
§. 49. Occiſorum numerus ex utroque exercitu. 692
§. 50. Condæus Princeps a Guiſio Duce perbenigne habitus. 693
§. 51. Uno ſimul prandio & lecto uſi. 694
§. 52. Hujus victoriæ fama ad Aulam delata & per Univerſum regnum divulgata. 696
§. 53. Guiſius Dux totius exercitus imperio honoratus. 697
§. 54. Proteſtantium rationes in Synodo non comparendi. 698
§. 55. Conditiones in Synodo obſervandæ atque ab iidem præſcriptæ. 701
§. 56. Eorum poſtulata ad Cæſarem circa Concilium. 701
§. 57. Cæſaris reſponſum ad hæc poſtulata. 703
§. 58. Seditio adverſus Reginam Angliæ conflata, atque per eandem detecta. 704
§. 59. Ejusdem Reginæ crudelitas contra Catharinam Grajam. 705
§. 60. Eliſabethæ fœdus cum Franciæ Calviniſtis. 707
§. 61. Scotiæ Regina bonorum Eccleſiaſticorum partem ſibi vendicans. 714
§. 62. Synodus Londini habita, ac triginta novem illius articuli. 709
§. 63. Franciſci Turnonii Cardinalis obitus. 714

§. 64.

§. 64. Ejusdem Cardinalis fata. 722
§. 65. Lenoncurtii Cardinalis mors. 723
§. 66. Thaddæi Gaddii extrema. 726
§. 67. Cueva Cardinalis mortuus. 728
§. 68. Joannis Arborei obitus, ejusque opera. 730
§. 69. Petri Martyris hæretici interitus. 731
§. 70. Bonifacii Amerbachii extrema. 735
§. 71. Ægidius le Maitre seu Magister mortuus. 737
§. 72. Bartholomæi Cavalcantii obitus. 739
§. 73. Doctoris Depensii opinio de Sanctarum imaginum cultu. 740
§. 74. Depensius suam opinionem retractare a Facultate jussus. 745
§. 75. Lotharingius Cardinalis hanc controversiam decidendi auctoritatem sibi arrogans. 746
§. 76. Facultatis mandatum de signandis articulis a se propositis. 748
§. 77. Fidei Professio per Parisiensem Senatum a suis membris subscribi jussa. 749
§. 78. Duo Consiliarii Clerici ad exigendam hanc subscriptionem a Parisiensibus Vicariis Generalibus subrogati. 751
§. 79. Universitatis consultationes circa diversa argumenta. 755
§. 80. Facultatis Supplicatio ad Senatum pro impedienda confirmatione edicti in Mense Januarii conditi. 755
§. 81. Socinianæ hæresis progressus. 757
§. 82. Joannes Sigismundus Transylvaniæ Princeps huic errori favens. 759
§. 83. Sociniani variis nominibus insignes. 762
§. 84. Reformatorum & Socinianorum Synodus Xiansi in Polonia. 765
§. 85. Alia Socinianorum Synodus. 767
§. 86. Sanctissimæ Triadis invocatio ad Sermonum initium consueta a Gregorio Pauli prohibita. 769
§. 87. Alia Socinianorum Synodus Rogavi habita. 770
§. 88. Altercatio inter duos Ministros. 772
§. 89. Aliud Pinczoviense conciliabulum. 777
§. 90. Sanctissimæ Triadis mysterium in Mordiensi conventiculo impugnatum. 780
§. 91. Bernardinus Ochinus Tigurinus Minister. 782
§. 92. Triginta Dialogi ab Ochino typis editi. 783
§. 93. Ochinus propter suos Dialogos Tiguro ejectus. 784
§. 94. Hi Dialogi a Castallione latine redditi. 785

HISTO-

Adventus Franciæ Oratorum ad Concil. Trid.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER CLIX.

PIUS IV. PONTIF. MAXIMUS, FERD. I. OCC. IMP.

§. I.

Sessio Concilii decima nona, ac tertia sub Pio IV.

Decima nona Concilii Sessio, quæ sub Pio IV. tertia erat, consuetis solemniis die decima quarta Maji celebrabatur, ubi rem divinam festivo ritu per-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Labb. Collect. Conc. p. 845.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

peragebat Joannes Hieronymus Trevisanus Patriarcha Venetus, sermonem vero habebat Joannes Beroaldus Agathensis Episcopus, quibus peractis, precibusque de more persolutis Synodi Secretarius mandata, ac demandatæ facultatis literas prælegebat juxta ordinem, quo Oratores ad Congregationes recipiebantur: unde præprimis diplomata recitabantur Francisci Ferdinandi Avali Piscarii Marchionis, & postea Joannis Strozzii, quorum prior Regis Catholici, alter vero Cosmæ Florentiæ Ducis Orator erat. His perlectis sequebatur Andreas Dudithius Episcopus, & Joannes Colosvarinus Canadiensis Præsul ejusdem socius, ambo ab Hungariæ Clero deputati, ac denique Nicolaus de Ponte Doctor, & Matthæus Dandalus Equites, ac Venetæ Reipublicæ Oratores, quorum omnium mandata, ac facultatum literæ recitabantur, eorumque orationes, ac receptionis solemnia inserta leguntur in Concilii actis: demum Synodi Promotor paucis verbis grates rependebat omnibus Principibus, quorum Oratores erant præsentes, quod sua obsequia, ac patrocinium offerre, omnesque suas vires pro conservanda libertate, ac Synodi securitate polliceri voluerint.

Pall. l. 16. c. 7. n. 5. Rayn. hoc ann. n. 44.

§. II.

Sæcul XVI.
A C. 1562.

§. II.

Decretum prorogandæ Seſſionis.

Huic Seſſioni finis imponebatur, poſtquam Patriarcha Venetus, qui Divinis operabatur, decretum prælegerat hujus tenoris:

Sacroſancta Oecumenica, & Generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, præſidentibus in ea eisdem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatis, decreta ea, quæ hodie in præſenti Seſſione ſtatuenda, ac ſancienda erant, juſtis nonnullis, ac honeſtis de cauſis, in feriam quintam poſt proximam ſolemnitatem Corporis Chriſti, quæ erit pridie nonas Junii, proroganda eſſe cenſuit, ac prorogat, dictaque die Seſſionem habendam eſſe, ac celebrandam, omnibus indicit: interea rogandus eſt Deus, & Pater Domini noſtri JESU Chriſti, auctor pacis, ut ſanctificet corda omnium, quo adjuvante ſancta Synodus, & nunc, & ſemper meditari, ac peragere valeat, quæ ad ejus laudem, & gloriam pertineant.

§. III.

Hiſpaniæ Orator Tridento Mediolanum reverſus.

Biduo poſt Seſſionem habitam Piſcarius Marchio Tridento diſceſſit, cauſſatus, quod ejus præſentia in Mediolanenſi

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

lanensi Ducatu, cujus Gubernator erat, oppido necessaria esset ob recentes tumultus, quos Galli Calviniſtæ in Delphinatu ſuſcitaſſent, non pauci tamen ſuſpicabantur, quod Hiſpaniæ Regis juſſu receſſiſſet, ne adventantibus Galliarum Oratoribus, qui indies exſpectabantur, in Synodo præſens adeſſet: quinimo eandem hanc cauſſam Marchio allegabat in literis ad Mantuanum Cardinalem datis: interea vero Legati, quod avide præſtolabantur, Pontificis reſponſum acceperunt circa controverſias in Congregatione die vigeſima Aprilis exortas.

§. IV.

Papæ reſponſum ad plures articulos Legatis datum.

Pallav. cap. 8. n. 1. & ſeq.

Itaque ſummus Pontifex præprimis ſuos Legatos monebat, ut in condendis reformationis decretis multa uterentur prudentia, ac moderatione, ne exinde tumultus ſuſcitentur: porro ad hoc reſpondebant Legati, quod ad omnem ſollicitudinem impendendam, ut Aulæ Romanæ honor illæſus ſervaretur, parati ſint, nec arbitrentur, hac in re Patres ipſis obluctaturos.

Secundo loco Papa eos hortabatur, ut tunc, cum aliquod, quod ad ipſos Romanos Pontifices attineret, ſanciendum

dum esset Decretum, ipsius nomine fieret cum hac inscriptione, in multis Synodis usurpata: *Pius Papa IV. approbante Sacrosancta Synodo:* porro ad id respondebant Legati, eam inscriptionem nonnisi, cum ipsi Pontifices adessent Conciliis, usurpatam fuisse, ac proinde eam, cum de illius usu Pauli III. tempore deliberaretur, post matura consilia tum a Pontifice, tum a Legatis esse prætermissam, ut tumultus evitarentur: de cetero autem se persuasos dicebant, quod opus non esset, ut hæc quæstio proponeretur, cum ipsi tunc omnes Synodi Patres paratos cernerent ad tuendam Papæ auctoritatem. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Præter hæc Pontifex declarabat, quod ad Cruciatam in Hispania abrogandam sit propensus, ac proin velit, ut Hispanorum Præsulum nonnulli hanc rem in Concilio proponerent, ac Legati hoc propositum ratum haberent, citra tamen Regis Hispaniæ indignationem.

Dein Legatos excitabat Papa, ut alacri essent animo, nec sinerent se vinci magnanimitatis laude ab illis Legatis, qui Synodo interfuerant ætate Caroli V. per ea tempora armis prævalidi, qui simul etiam omnem suam operam illis exhibebat apud Principes ad quietem, tranquillitatemque Concilii.

Sæcul. XVI. A.C. 1562

Ad hæc reponebant Legati: „oſcu„lamur quidem veſtræ Sanctitatis pe„des ob hujusmodi monita, nec unquam, „quamdiu veſtra Sanctitas regnabit, ti„moris cauſſam reperiemus, atque o„ſtendemus per quascunque rerum con„ditiones, quantam in noſtris animis „vim habeat ſtudium pontificiæ aucto„ritatis, & emolumentum Eccleſiæ, ut „quodvis humanum diſcrimen ſubire, „longeque animi magnitudine Pauli III. „Legatos ſuperare parati ſimus.„ Porro his verbis ſugillabant ignaviam, quam hi Legati ſatis teſtatam reddebant, quando de Synodo Bononiam tranſferenda agebatur.

Ceterum circa reſidentiæ articulum Papa Legatis hæc ſignificabat: „quo„niam tanta inter Patres eſt opinio„num diſſenſio, & æmulatio, ex duobus „mediis alterutrum arripi exopto, ut „vel diſputatio ſopiatur omnino, aut „tantiſper protrahatur, dum æſtu de„ferveſcente de hac re cum majori ani„morum tranquillitate deliberari poſſit, „ea proin ratione, quæ nec illis, qui cum „tanta animi elatione loquuntur, quaſi „triumphum aſſereret, nec ceteris, qui „ad pacem magis propenſi ſunt, animi „dejectionem afferret.„

Ad hæc reſcripſerunt Legati: „pri„mum ex propoſitis conſiliis perdiffi„cile

„cile nobis videtur, ſed de altero plu- Sæcul. XVI.
„rimum ſperare licet, ſi differretur illius A. C. 1562.
„argumenti diſcuſſio, vel ſaltem ad tem-
„pus rejiceretur, ubi de ordinis
„Sacramento agendum eſſet.„ Enim-
vero poſtremum ex his conſiliis poſtea
effectui datum eſt a Legatis.

Tandem Papa ſuis monitis finem imponens Legatos hortabatur, ut inter ſe, ac cum ceteris Epiſcopis arctam animorum conjunctionem ſervare niterentur: cum autem his verbis perinde, acſi inter ſe diſcordes eſſent, illis exprobrare videretur, hinc reſpondebant Legati: „videtur nobis, fieri non poſſe,
„ne ibi, ubi diverſæ ſunt Nationes, di-
„verſæ interdum opiniones audiantur:
„id quoque nobis ipſis quandoque con-
„tigerat: inde vero neutiquam adver-
„ſa voluntas, aut remiſſius ſtudium pro
„tuenda Sedis Apoſtolicæ auctoritate
„in nobis fuit, cum omnes ad ean-
„dem metam concordes tenderemus,
„nimirum ad Eccleſiæ emolumentum,
„ad quod aliam alius viam aptius duce-
„re exiſtimabat: hinc nullam inde mo-
„leſtiam Sanctitas ſua capiat.„

§. V.

Papæ conſilium de revocandis veteribus Legatis, novisque Tridentum mittendis.

Sæcul. XVI. A.C 1562.

Pallav. c. 8. n. 13. Sarp. l. 6. p. 490.

Summus Pontifex haud parum ira commovebatur per literas, quas Patrum nonnulli, qui residentiæ articulum decidi nolebant, ad varios amicos Romam perscribebant; nam in his dissensionem in Synodo exortam tantopere exaggerabant, perinde acsi insidiæ in Pontificem struerentur, eumque e Vaticano deturbandi, ac Pontificio solio privandi consilia cuderentur: eapropter Pontifex falso huic rumori nimium faciles præbens aures sex Cardinales, qui summa rerum prudentia, agendique dexteritate pollebant, convocans hac super re cum illis conferebat, perceptisque eorum sententiis priores Legatos Tridento evocare, novosque eo decernere statuit, qui restituta pace Sedis Apostolicæ jura cum majori studio ibidem propugnarent. Ad hoc Papam impulerat Simonetta, ad quem per Borromæum rescripsit Pontifex, quod ad id permoveatur præcipue ipsius consilio, ac proin ipsum hortetur, ut suis sociis vehementer obsisteret, si quemcunque illorum sacræ Sedi adversum deprehenderet. Igitur Pius IV. novæ huic Legationi destinabat tres Cardinales, quos probatæ magis fidei esse credebat, erantque sequentes, Cicala Cardinalis tit. S. Clementis, Burdaserius, & Bernardus Navagerus

vagerus Veronenſis Epiſcopus; porro horum primus Vir erat Religionis ſtudio, ingenii acie, ac jurisprudentiæ peritia clariſſimus, ac per plures annos Cameræ Apoſtolicæ Auditorem cum eximia nominis ſui fama agebat: inſuper idem ipſe in omni occaſione adeo probatam animi firmitatem exhibebat, ut, poſtquam Julius III. pace cum Carolo V. inita indicem centum Cardinalium, ex quibus tum ſacrum conſtabat Collegium, ad eundem Principem eo fine miſiſſet, ut Cæſar ex illis Virum, qui ſeſe Gallorum factionibus opponere auderet, hic Princeps non alium quam Cicalam ſeligeret, utpote ſolum tam intrepido animo clarum: præterea hic Cardinalis patria erat Genuenſis, quæ natio Sacræ Sedi apprime addicta eſt. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Alter vero Burdaſerius Cardinalis natione Gallus Engolismenſis Epiſcopus erat, qui coram Julio ſummo Pontifice, apud quem Romæ Galliarum Regis Oratorem agebat, ſemper magnam pietatem æque, ac conſtantiam præſeferebat, tantaque dexteritate Pontifici ſimul, ac Regis ſui commoda procurabat, ut utriusque venerationem ſibi concilians purpuram emereretur, quam eidem ſummus Pontifex ad Regis preces lubenti animo donaverat; cum autem

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

alio jam tempore inter ambos hoſce Principes in Synodi negotio concordiam revocaſſet, hinc Papa haud immerito ſperabat, quod pari quoque ſtudio diſſidia inter Cæſarem, & Franciæ Regem exorta componere niteretur, eosque eo induceret, ut attento Sedis Apoſtolicæ honore hanc Synodum nonniſi Concilii ſub Paulo III, & Julio III. celebrati continuationem eſſe, declarari conſentirent, præcipue cum hic Cardinalis non modo eruditionis ubertate inſignis, ſed etiam in rebus tam ſacris, quam profanis proſpere expediendis mira dexteritate celebris audiret.

Navagerus denique ex nobiliſſima, ac pervetuſta Venetorum familia ortus ſpectatiſſimas Reipublicæ dignitates, ac munia obierat; nam præprimis in Dalmatia Syndicus, Conſtantinopoli Orator, Romæ, & in Francia Legatus nominabatur, cum autem voluntatem Cæſaris, apud quem pariter legatione fungebatur, ſibi probe perſpectam haberet, hinc a ſummo Pontifice præ ceteris magis idoneus habebatur, ut diſſidia in Concilio ſuborta ſedaret, animosque ad unionem, & concordiam reduceret: inſuper ab eo ſperari poterat, quod Venetæ ditionis Epiſcopos, qui magno numero Synodo intererant, Sacræ Sedi magis propenſos redditurus eſſet.

§. VI.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. VI.

Legati a Papa literis objurgati.

Pallav. c. 8. n. 14. & 16.

Cum ergo ſummus Pontifex ſuum animi propoſitum a ſex illis Cardinalibus, quos in conſilium adhibebat, ratum haberi cerneret, literis tam a ſe, quam a Cardinale Borromæo ipſius juſſu ſcriptis ſuos Legatos Tridenti acrius admonebat, & quidem in epiſtola proprio chirographo ſignata hæc exponebat: „offenſioni, magnoque detrimento fue„runt diſcordiæ inter vos ſuſcitatæ, & ob „novam illius negotii diſcuſſionem ve„ſtro muneri defuiſtis, cum vobis per„mittentibus importuna quæſtio illa „innovaretur, quæ a Pauli III. tem„pore evitata fuerat, ac prætermiſſa; „porro idipſum præſertim fieri potuiſſet, „cum prius nec inter vos, neque inter „reliquos deſuper concors fuiſſet ſen„tentia: hinc licuiſſet vobis in eo ne„gotio ſilentium imponere Cæſareis, „exponentes illis, quod Imperator eo„rum Princeps iterato poſtularit, ut dog„matum definitio retardaretur, cum „ergo quæſtio de reſidentia ad dogma „ſpectet, perperam illius deciſionem „peterent: inſuper nova dein culpa „non vacaſtis, quod tunc, cum major „ſententiarum numerus hujusmodi de„finitioni repugnaret, Decretum con-

ficere,

Sæcul XVI. A. C. 1562.

„ficere neglexeritis, totumque negotium non sine gravi molestia in me „rejicere volueritis.

Ceterum cunctæ hæ objurgationes præcipue Mantuanum, ac Seripandum Cardinales petiisse, sat aperte cognoscitur: equidem Pontifex verborum asperitatem nonnihil temperare satagebat, cum illis hæc significaret: „quoniam semper grata mihi fuere monita, „quæ ab initio Synodi mihi suggerere „voluistis, hinc spe fretus vivo, quod „vicissim paterna mea monita æquo „animo accipere velitis:„ tandem in fine suæ epistolæ hæc addebat: „Perbene cognosco, Synodo opus esse exi„miis Pontificii juris Consultis; cum „autem satisfacere haud valeam primi „Legati postulatis, petentis, ut Puteus „Cardinalis Tridentum mittatur, prout „prius destinatum fuerat, eoquod ipse „morbo decumberet, hinc ejus loco „Cicalam Cardinalem ablegare, ac „me illius præsentia, quæ Romæ non „mediocris mihi erat emolumenti, pri„vare constitui: volebam pariter huic „addere Collegam Burdaserium Burde„galensem, juris apprime peritum, & „Navagerum Cardinalem, cujus in „comperto est præstantia, qua poterit „in officio continere omnis nationis „Præsules, & ad alia commoda conse-

quenda

„quenda operam ſuam utiliter im- Sæcul. XVI.
„pendere. A. C. 1562.

§. VII.

Borromæi Cardinalis epiſtola ad primum Papæ Legatum.

Præter Papæ literas Borromæus quoque Cardinalis epiſtolam ſcripſerat, in qua præcipue Mantuano Cardinali hæc ſignificabat. „Ingenti obſervantia, „ac benevolentia, qua tuas virtutes „admiror, ad te monendum adigor: „forſitan enim impulſus fuiſti obtentu „ſpecioſo conſcientiæ, ac Religionis a „quibusdam, qui tuæ amplitudini, „gloriæque invidentes, ſi gradum tuum „obtinuiſſent, eandem in agendo ratio„nem haud imitati fuiſſent, potius æmu„latione, quam vero Religionis ſtudio „ad te opprimendum adducti. Enim„vero non ſine animi dolore conſilium „a Papa ſuſceptum intellexi: equidem „ego, & Gonzaga Cardinalis extrema „quæque tentavimus, ut ab illo con„ſilio Pontificem dimoveremus, ſed in„caſſum; quamquam enim Pius IV. „ſingulari te benevolentia proſequatur, „majori tamen inflammatur Sedis Apo„ſtolicæ ſtudio, ac tam firmiter ſibi per„ſuadet, quod ad illius indemnitatem „opus nunc ſit hujusmodi conſilium „ſuſcipi, ut ea ratio cuicunque alteri

Pallav. l. 8. num. 15. Act. Palæſti & lit. Strozii ad Cosm. & Arch. Indr 18. & 21. Maij 1562. apud Pallav.

in

Sæcul. XVI. A.C. 1562. „in ejus animo prævaleret.„ Insuper alteram epistolam Borromæus suo nomine ad Mantuannm Cardinalem scripserat, perinde acsi per eam ipsius postulato responderetur, ut hanc ille, si vellet, pro honoris sui conservatione posset palam proferre.

§. VIII.

Legatorum responsum.

Pallav. n. 17. Ad hasce literas Legati omnium nomine responderunt significantes, quod Papæ suum animi propositum libere exequi posset, ac tunc, quamprimum novi Legati essent adventuri, illos benevole, & honorifice exciperent: ast Mantuanus Cardinalis speciatim ad Papam dedit literas, quarum tamen tenor ignoratur, eoquod hæc epistola ad nostras manus non pervenerit.

§. IX.

Decreti forma circa residentiam concepta.

Pallav. n. 18. Antequam Legati postremas hasce Pontificis literas acceperant, variarum Nationum octo Episcopis, quibus jam in conventu die vigesima Aprilis habito decreta componendi cura erat demandata, injungebant, ut etiam decretum de residentia clam conciperent, in quo simul ea juris divini esse definiretur,

retur, ita tamen, ut Episcopis aliquo tempore per Papam designando a suis Ecclesiis abesse liceat: ergo praefati Praesules decretum conficiunt, in quo cuilibet Episcopo duo menses in annos singulos concedebantur, atque insuper ad Pontificem spectare dicebatur, ut declararet peculiaribus conditionibus rationes, quae diuturniori absentiae satis essent: id vero in remotissimis Regionibus, ad quas a Romana Sede aegre admodum responsio transmitti posset, a Metropolitis tanquam Sedis Apostolicae delegatis suppleretur: porro jam hujusmodi Decretum designati Episcopi tradebant legatis, qui illud communicabant Castaneae, Boncompagno, Paleolto, & Castello Episcopis: dum vero id ab iis expenditur, praefatae Pontificis literae praeter alias plures Romae conscriptas deferebantur, quibus definitio proposita incusabatur, quapropter Praesides tum eam ob causam, tum ob plurimorum ex Tridentinis Patribus repugnantiam, consilium mutabant, curasque convertebant ad obtinendum prudenti quadam ratione Patrum consensum, vi cujus quaestionis hujus decisio differri posset: eapropter sex hosce Episcopos rogabant, quatenus Hispanos, ut & ipsi consentirent, adigere vellent.

Sæcul. XVI. A C. 1562.

Ita-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Itaque sex illi Præsules in primo, quem cum Hispanis habebant, conventu in amaras prorumpebant querelas ob calumnias in eo negotio Romam perscriptas contra ipsos, quorum tamen singuli paratum reipsa profitebantur animum ad effundendum sanguinem in Romanæ Sedis obsequium. Postea Hispanos Præsules ad sua vota inclinare aggrediebantur; verum eos adeo flecti nescios experti sunt, ut nequaquam cedere vellent, nisi adjecta hac conditione, vi cujus in proemio Decretorum, quæ in Sessione proxima essent promulganda, articulum de residentia definitum iri disertis verbis promitteretur. Id recusabant Legati, eoquod idipsum consuetudini adversaretur, atque auctoritati Conciliorum, quibus sive antea, sive postmodum deliberare integrum esse oportet, spectata præsenti temporis, rerumque vicissitudine: pollicebantur tamen iidem Legati, quod in quadam generali Congregatione hunc articulum oretenus declarare vellent, quinimo duo Legati sat propensi videbantur, ut pro concordia facilius obtinenda etiam scriptotenus hanc promissionem Hispanis exhiberent: Verum Simonetta, quod ejusmodi agendi ratio in aliis occasionibus nocere posset, eis proponebat, præcipue, cum im-

impoſterum alii ejusmodi promiſſa ſibi fieri eſſent petituri, quin ultra fidei eis datæ rationem haberent, aut tanti conſeſſus dignitatem revererentur: itaque hanc ob rationem Legati ſuam mutabant ſententiam. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. X.

Seripandus data ad Borromæum epiſtola ſeſe purgans.

Cum interea Tridentini Patres Pontificis juſſa exequi ſedulo adlaborarent, Seripandus de tota rei geſtæ ſerie articulatim Borromæum Cardinalem edocere ſtatuit, ut non modo ſuam, ſed & Mantuani Cardinalis innocentiam vindicaret, ac inſuper modeſte refelleret, quicquid forte a Simonetta adverſus utrumque fuiſſe perſcriptum ſuſpicabatur: de cetero autem Seripandus Borromæi Cardinalis prudentiæ relinquebat, utrum Pontifici vel integram ipſius apologiam, vel quamdam duntaxat illius partem, prout ipſi bene viſum fuerit, proponere vellet, dummodo ea res ceteris non communicaretur. Porro Seripandus ſuæ defenſionis initium ſumpſerat enarrando ea omnia, quæ poſt ſecundam Seſſionem ſub Pio IV. habitam geſta fuere, hancque in rem ita perorabat: „Eo tempore Cæſarei „moram quoad dogmatum diſcuſſionem *Pallav. l. 16. c. 9. n. 1. & ſeq.*

Sæcul. XVI A.C. 1562.

„efflagitabant, obtentu quæsito, quod „Præsules expectarentur ex variis natio„nibus, ex quarum aliis nondum quis„quam pervenerat, ex aliis autem per„pauci, interim petebant, ut de di„sciplina ageretur; equidem nos illis „resistebamus, rati, argumenta, dogma, „& disciplinam concernentia nunquam „esse sejungenda: verumtamen a Pon„tifice fuerimus postea jussi, ut Cæsa„rianis gratificaremur: cumque ab eo „perscriptum nobis fuisset, ne sineremus „admoveri manum emendationi Aulæ „Romanæ, quam sua Sanctitas per se „corrigere habebat in animo, hinc ne„gotium dedimus Castaneæ, Boncom„pagno, Paleotto, & Castello, ut ab „Episcopis exquirerent rerum capita, „circa quæ adhucdum Ecclesia cor„rectionis indiga censeretur: porro „ab his quatuor Episcopis postea rela„tum fuit, aliud quidquam non audiri, „nisi ea, quæ sedentibus Paulo III. & „Julio III. fuerant agitata: interea a „nonnullis Italiæ Episcopis catalogus „fere nonaginta capitum ad nos fuit de„latus, quem ego ipsus Romam trans„misi: porro ut Patribus satisfieret, & „Sessionis dignitati consuleretur, a me „petentibus, quos diximus, Patribus „selecta fuere octodecim ex tot capiti„bus, quæ ipsis magis opportuna vide„bantur,

„bantur, demum vero ab hiſce octo- Sæc. XVI.
„decim articulis poſtea fuere duode- A.C. 1562.
„cim excerpti, qui a nobis quoque com-
„muni conſenſu fuerant comprobati, at-
„que Cæſareis communicati ab iisdem
„pariter rati habebantur. His ita per-
„actis, cum jam proponenda res erat,
„a Cardinale Mantuano (*) ſignificatum
„fuit Muſotto, qui ipſi a ſecretis erat,
„tumultus periculum, quod ipſe formi-
„dabat in eo primo articulo, in quo de
„remedio Paſtorum abſentiæ adhibendo
„agebatur; id vero cum a nobis cete-
„ris Legatis audiretur præter omnem
„exſpectationem nobis ea res accidit,
„cum eidem, eoquod hæc argumenta ad
„Canones ſpectarent, isque Romanis
„in Tribunalibus magis expertus eſſet,
„a nobis enixe commendatum antea
„fuiſſet, ut eos omnes articulos ma-
„ture perpenderet, quos omnes ipſe
„etiam Simonetta Cardinalis approba-
„bat.„ Poſtea ſubjunxit Seripandus:
„conſulente ipſomet Simonetta decre-
„tum, ne de reſidentiæ articulo, aut
„de oppoſitione adverſus hoc caput a
„Cæſareis facta mentio fieret, demum
„vero mutata eſt Patrum ſententia. His
expoſitis Seripandus ſingula circa hoc
argumentum in nupero Conventu pro-

(*) Pallavicinus habet: *Simonetta.*

Sæcul. XVI A. C. 1562.

posita enarrat, atque præ ceteris sententiam refert Granatensis Archiepiscopi, qui Pastores nulla alia ratione ad residendum efficacius compelli posse ajebat, quam si hæc lex juris divini esse definiatur: verum, prosequebatur Seripandus, „nimia opinionum varie„tas, ac prolixius differendi libido nos „Legatos eo adegerat, ut Patres roga„remus, quatenus deinceps solis ver„bis *Placet*, vel *non placet* suam men„tem panderent, ut hac ratione unani„mis esset consensus, aut saltem nul„lus aperte dissensisse videretur.

Denique Seripandus ad accusationum capita, quæ contra Legatos Romam mittebantur, respondens illa ad tria reducebat capita, quorum primo accusabantur, quod tunc, cum suffragia declarationi adversantia majori in numero essent, illa res tunc potuisset absque nova suffragiorum collectione absol„vi: porro ad hoc respondebat ille; eorum, „qui declarationi obstabant, an major fue„rit suffragiorum numerus, haud liquido „patere potuit propter indicatam con„fusionem atque opinantium tumul„tus: alterum vero accusationis caput erat hoc, quod Legati Archiepiscopo Granatensi, ejusque fautoribus permiserint, ut moveret hanc quæstionem, quæ tamen dogma, non autem disci-

plinam

plinam reſpicit: verum ad hoc modeſte Seripandus reſpondit: „primi Legati „munus depoſcebat, ut in rebus dubiis „Patres regeret: ex adverſo autem „mihi perſuaſum eſt, quod Cardinalis „Mantuanus nequaquam ſuo officio de„fuerit, cum ab Archiepiſcopo Grana„tenſi ea quæſtio fuerit concinne con„juncta cum articulo propoſito; hic „enim contendebat, quod id unicum „ad reſiſtendum morbo, cujus ſanatio „proponebatur, remedium eſſet, nec ex „eo, quod res ad dogma ſpectaret, om„nis diſcuſſio, etiam ſub conditione fa„cienda prohiberi, ſed ſolum effici po„tuerit, ne illius examen inferioribus „Theologis committeretur, quos om„nes ajebat ille affirmanti parti ad„hærere.„ Denique ut primum Præſidem excuſaret, adjunxit, a Papa per Cardinalem Borromæum ipſis antea ſignificatum fuiſſe, quod tunc, ſi caput illud evitare pacifice non poſſent, Synodi Patrum libertati expendendum relinquerent, adeoque cum tam multi illius examinis cupidiſſimi conſpicerentur, id ſatis fuerit, ut Mantuanus exiſtimarit, ſe voluntati Pontificis obſtiturum, ſi privata ſua auctoritate torrentis impetum cohiberet. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Tertio loco Legatis objectabatur, quod potius iis, quæ in Synodo circa

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

residentiam sub Paulo III. facta fuere, insistere debuissent: ad hoc repposuit Seripandus, quod hæc ratio nimis infirma videretur contra novum hujus quæstionis examen, cum compertum fuerit, pœnas, quæ transgressoribus imponebantur, adeo imbecilles evasisse, ut harum metu Pastores in suo officio contineri haud amplius potuerint, proin remedia magis efficacia adhiberi decuerit: quapropter prosequebatur Seripandus, optarem, ut residentiæ Lex juris esse divini decideretur, cum id in gloriam Dei, ac Pontificis honorem cedere existimem.

Postquam Seripandus in causa ceteris etiam sociis suis communi sese defenderet, ad nævos sibi speciatim objectos descendit, & præprimis respondit ad ea, quæ ipsi a quodam imputabantur, perinde ac si hujusmodi opinionem promovisset per immoderatum animi Zelum, ac studium, necnon per peculiarem suam cum primo legato amicitiam, & per sollicitationes pene violentas apud Episcopos amicos suos, qui Sedi Apostolicæ parum propensi videbantur: cunctas itaque hasce criminationes hunc in modum diluit: „nunquam seorsim cum Cardinale Mantuano „ita collocutus sum, ut occultam cum „eo communicationem me foviſſe, suspicari

Sæcul. XVI. A.C. 1561.

„ſpicari liceret; inſuper ægre mihi ac-
„cidit, inſimulari Romæ Patres aliquos
„egregia probitate claros, quaſi protu-
„liſſent ſententiam minus reverenter in
„Apoſtolicam Sedem, ac præſertim ro-
„gor a Senogallenſi Epiſcopo, & ob-
„ſtringor ab ipſa rei veritate ad teſtifi-
„candam hujusmodi calumniæ in eum
„Præſulem latæ falſitatem, ceterum
„doleo, quod variæ literæ circumfe-
„rantur, ſeu veræ, ſeu fictæ, tanquam
„a viris primariis Roma miſſæ, quæ
„gratiam, ac remunerationem iis, qui
„declarationi propoſitæ obſtiterant, pol-
„licebantur, & alienationem ab iis,
„qui eidem conſenſerant, præſeferebant:
„quam primum vero mihi Pontificis
„conſilium innotuerat, quo petebat, ut
„tunc, ſi citra perturbationem poſſet,
„aut diſputatio in perpetuum præcide-
„retur, adhibito aliunde remedio Pa-
„ſtorum reſidentiæ per graviores pœ-
„nas violatoribus impoſitas, aut trans-
„ferretur in tempus opportunius, quo
„animi tranquilliores evaderent, omni
„ſtudio Papæ voluntati obſecundare,
„ejusque juſſa exequi ſollicitus eram.„

His rationibus ſeſe purgabat Seri-
pandus: poſtea vero Amulius ipſius
amicus, ac Pontifici percarus die nona
Maij haud obſcure eidem Papæ affectum
erga ipſum ſignificabat, atque poſt ali-

Sæcul XVI. A. C. 1562.

quod tempus Seripandus, postquam suam apologiam ad Pium IV. transmiserat, die decima sexta Maij Amulii epistolam jussu Borromæi Cardinalis intimi sui Amici scriptam accepit, in qua hæc habebantur: „nominatim accusaris, per„inde acsi auctor exstitisses, illius tumul„tus, quem quæstio de residentia ex„citavit, & quamvis hujus rei originem, „caussamque sermoni Granatensis Ar„chiepiscopi tribuendam esse respondis„sem, Borromæus tamen opposuit, quod „tu jam antea hac de re admonitus fue„ris, ac nihilominus hunc articulum „proponi volueris: porro inde Simo„nettæ suspiciones adversus te, ac Car„dinalem Mantuanum adeo fuerunt „auctæ, ut Simonetta totam rem Ro„mam perscribere, ac suorum sociorum „agendi rationem carpere compulsus „fuerit.„

Nec vana penitus erat hæc suspicio; quippe Pallavicinus binas hujus Cardinalis epistolas ad Borromæum refert, quarum prima scripta est vigesima Aprilis, quæ ipsamet dies est, in qua celebris illa habebatur Congregatio, ubi hoc negotium vehementer fuerat agitatum: altera autem data erat die decima quarta Maij, in qua Sessio tertia fuit celebrata. In hisce literis Simonetta Papam, ut novos Legatos Tri-

den-

dentum mitteret, hortabatur, ac Mantuanum, & Seripandum Cardinales incusans Episcopos, qui hujus quæstionis decisionem petebant, insimulabat, *quod adversus Dominum, & adversus Christum ejus* conspirassent. Denique Mutinensem Episcopum tanquam turbidi ingenii Virum, ac tricarum studiosum traducebat. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XI.

Papæ sententia de residentia, necnon ejus consilium de emendandis quibusdam corruptelis.

Fervente Tridenti hac contentione Pontifex plures conventus Romæ haberi jussit, in quibus Cardinales ad sistendos mali progressus varia proponebant media, quamvis vero articulus de Episcoporum residentia Pontificis, ac Cardinalium auctoritati derogare crederetur, nihilominus Pius IV. in quodam Patrum Senatu declarabat, sibi videri, quod sententia Episcoporum, qui Residentiam ex jure divino descendere contendunt, validis inniteretur rationibus, eaque lex in omni eventu observanda esset. Eadem quoque Insulanus ad Lansacum, qui tum in itinere ad Synodum constitutus erat, perscripsit, atque in literis suis hæc addidit: „Papa, „ut Cardinalibus satisfaceret, pollici- *Lett. de l'Isle au Lansac 9. Maij. Mem. pour le Concil. de Trente p. 183.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„tus est, quod ipsis deinceps Episco„patus Romanæ Urbis magis vicinos „conferre velit, ut ipsi suas Ecclesias „lustrare, ibidemque per majorem anni „partem commorari valerent.

Porro Pontifex in eodem Patrum Senatu, cum Farnesius Cardinalis Spoletanum Episcopatum suum Fulvio Ursino cedere vellet, hanc cessionem rejecit, eoquod Farnesius regressum ad hanc Ecclesiam sibi reservare voluerit, quapropter Papa decrevit, ut omnes ejusmodi Regressus imposterum declararentur invalidi, permissis tamen iis, qui jamjam concessi fuissent: quinimo hanc in rem Bullam quoque edidisset, nisi per Cardinalium Congregationem fuisset præpeditus: insuper Sacræ Pœnitentiariæ Curiam emendabat, eique contra jus commune dispensandi facultatem ademit, simulque Insulano Franciæ Legato diploma tradidit, quo omnes Quæstores, ac Collectores, qui pro fabrica Divi Petri, aut pro diversis Conventibus Indulgentias prædicatum fuerant missi, revocabat, dicens, quod harum gratiarum dispensationem imposterum nulli committere, sed eas gratis ubique conferre velit, ut omnes corruptellæ tollerentur, quæ hac in re hucusque irrepsissent.

§. XII.

§. XII.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Lanſacus Franciæ Orator Tridentum veniens.

Hæc dum interea gerebantur, Sangelaſius Lanſacus a Franciæ Rege ad Synodum miſſus Tridentum venerat. Ingrediebatur urbem equo vectus, medius inter Luſitaniæ Oratorem, & tres Patriarchas, comitantibus illum plusquam quinquaginta Epiſcopis, qui adventanti obviam proceſſerant. Hæc geſta fuere die decima octava Maij, qua die duo illius ſocii adhuc aberant, eoquod ſerius Pariſiis diſceſſiſſent: mox autem Regina Franciæ Adminiſtratrix de Lanſaci diſceſſu Ferdinandum Imperatorem ſollicite certiorem reddebat, ac per Rhedonenſem Epiſcopum, qui apud Cæſarem legatione fungebatur, eidem ſignificabat, Lanſaco in mandatis datum, ut in quovis negotio conjunctim cum Cæſareæ Majeſtatis ſuæ Oratoribus ageret. Eadem quoque Lanſacus ad Inſulanum altera poſt adventum ſuum die Romam perſcripſit his verbis: „Exarratis illis literis, quas ad te per „Niquetum transmiſeram, nullam dedi „ad te epiſtolam, cum opportuna ſcri„bendi occaſione deſtitutus eſſem, ac „nil ſpeciale, quod ſignificarem, occur„reret: nunc vero tibi indico, me heri Tri-

Pallav. l. 16. cap. 10.

Lett. de Lans.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„Tridentum veniſſe, ubi Synodi Pa„tres, quod Regis Domini noſtri Mi„niſtrum præſentem cernerent, ſumma „lætitia perfuſos fuiſſe vel exinde col„ligo, quod ab eis perbenigne, ac hono„rifice fuerim exceptus, & quamvis „inter ceteros, qui advenere, ferme „poſtremus ſim, ſatis tamen commo„dum diverſorium mihi aſſignatum ha„beo, omnique obſequiorum genere „color: ceterum nonnihil anxium me „reddit, quod Ferrierus, & Pibracus „nondum advenerint, aſt eorum iter „abs dubio ob undarum exundantiam, „qua Pedemontium, & Longobardia „miſere devaſtantur, fuit retardatum: „nunc vero ſubſidentibus aquis eos hac „ſeptimana adventuros ſpero, ut ad„huc ſatis amplum nanciſcantur tem„poris ſpatium pro concinnando ſer„mone, quem eorum alteruter in pro„xima Seſſione declamaturus eſt: in„terea craſtina die Legatos viſum ibo, „ac cum Cæſareæ Majeſtatis Legatis, „aliisque conferam, ut unaomnes, quic„quid ad Dei honorem, & Chriſtiano„rum ſalutem conducere poterit, cun„ctis viribus procuremus.„

His ita præmiſſis Lanſacus mandata, quæ eidem data fuerant, articulatim recenſens Inſulanum rogabat, quatenus Romæ duos articulos decidi curaret,

ret, cum eos in Tridentina Synodo haud proſpere agitandos prævideret: porro articulorum primus erat, ut Pontifex ſuis Legatis præciperet, ne quicquam præcipiti conſilio agerent, ſed patienter Præſules ad Synodum necdum delatos, præcipue vero Gallos præſtolarentur, eoquod hi validas abſentiæ ſuæ excuſationes Pontifici haud incognitas habeant, atque aliunde intra duos, tresve Menſes illic adfuturi eſſent, atque interea in Francia tumultus ſopiri ſperaretur. Altero petebatur, ut Pontifex, prout ſæpius dixiſſet, ac pollicitus eſſet, tam in propoſitionibus, & ſuffragiis, quam in deliberationibus Synodo libertatem relinqueret, nec ullos limites eidem præſcriberet, ne calumniandi anſam præbere videretur, perinde ac ſi ad Synodi Præſides *Pontifex Spiritum ſanctum, qui Synodum gubernat, in Tabellarii mantica clauſum Roma ſubinde mitteret*: (*) pariter Sæcul. XVI. A.C. 1562.

(*) Ad hoc ſcomma Continuator hæc in margine addit: *Pallavicinus l. 16. c. 10. n. 14. hæc Gallici Oratoris verba vehementer redarguit, dixitque, quod illis prior uſus fuiſſet Quinqueeccleſienſis Epiſcopus ſcribens ad Maximilianum II.* quam merito autem Pallavicinus contra hujus Oratoris levitatem inſurrexerit,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

ter ne Papa ſineret, ut ea, quæ in Concilio propoſita, aut definita fuere, Romæ in ſiniſtram partem verterentur, aut ab otioſis hominibus ludibrio exponerit, ex his ejusdem verbis patet: *Nunc ad celebre Scomma memoratæ epiſtolæ tranſeamus,* QUOD SPIRITUS SANCTUS IN MANTICA DEFERRETUR AD CONCILIUM, *hoc dictum per ora vulgi poſtea celebratum eſt, cum Epiſcopo quinqueeccleſiarum tribueretur, quaſi contentum in illius ſcripto ad Maximilianum II. cujus dicti pars, tanquam digna, & impudentiſſima tanti ſupercilii frons, appoſita eſt in facie operis Suaviani, ab eo, qui vivente Suavi illud latine vertit: verum ſi non extima facies pro more vulgi, æque ignari, ac maligni, ſed intima ſoliditas, illius repetiti dicterii conſideretur, ægre poterit inanius quidquam ea ſoliditate reperiri; id enim quod apponitur, neque ubi verum eſſet ullam contineret umbram mali, neque in hoc caſu ullam continet umbram veri; atque ad utrumque diſpiciendum opus cuiquam non eſt, ut ſit aquila, ſatis eſt, ne ſit talpa.*

Quod ſpectat ad priorem partem, cum S. Leo ſcripſit ad Flavianum Patriarcham in Concilio Chalcedonenſi memorabilem illam epiſtolam, quæ incipit, LECTIS DILECTIONIS TUÆ LITERIS, *adoratam, & comprobatam a Sexcentis, ac triginta Epiſcopis ibi coactis, tanquam*

„ponerentur, quemadmodum, profeque- Sæcul XVI.
„batur Lanſacus, circa Reſidentiam A.C.1562.
„Epiſcoporum factum fuiſſe percepi,
„ut ſcirent Patres, an, nec ne ea ſit
juris

quam vocem plane S. Spiritus, fuitne illa delata in mantica tabellarii, an divinitus admirabili quodam modo deportata, compertum cuncti eſt, cum Deus inſtituerit, ut Fides per ſermonem diſſeminetur, ſermo vero duplici ratione habeatur, locutione, & Scriptura; cumque hæc poſterior communior ſit, utpote abſentibus, qui absque comparatione plures ſunt, accommodata; & cum hæc ſcriptorum, literarumque communicatio fiat per commeantes geſtores mercenarios, hoc eſt per tabellarios, qui traditas ſibi ſcripturas manticis deferunt, nihil indecorum intervenit, quod Spiritus Sancti lux in manticis deferatur: hujusmodi inſtrumento non ſemel Concilia, & Pontifices lumen acceperunt ad S. Spiritus verbum interpretandum. Etenim cum is voluerit humano modo, & non divinitus agere, inſtituit, ut Concilia & Pontifices, antequam definiant, adhibeant humani ſtudii Solertiam; quod non ſolum proprii cujuspiam ingenii opera nititur, ſed communicatione pariter cum abſentibus, quam in Synodi quæſtionibus, & etiam antea diu habuit Cervinus legatus cum Guilielmo Sirleto, ut conſtat ex volumine literarum, de quo longe ſupra mentionem feci; poſtea vero cum Sirleto Seripandus,

ut

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„juris Divini, quamvis id luce meridiana clarius esset: si vero hac de re mentionem fieri, ægre feratur, vix sperari poterit, quod de ceteris rebus,

ut patet ex altero volumine, utroque in Vaticana Bibliotheca asservato, & qualem habent complures Episcopi cum Theologis, qui ab ipsorum nationibus distant, ipsi etiam Romani Pontifices, sicuti dicebam, tametsi agnoscant in se certam Sancti Spiritus custodiam, tamen cum adstringantur ad humanam diligentiam, pro eo, ac par est, præmittendam, atque ad non ferendam cæco modo sententiam, dedignati non sunt exteriorem S. Spiritus lucem sibi quærere per manticas tabellariorum studentes non præsentium modo Theologorum sententiam coram audire (quo pacto a Leone, & Innocentio X. peractum est; ab illo in Senatu, ab hoc in peculiaribus cætibus, antequam proscriberentur opiniones Lutheri ab altero, ab altero Jansenii;) sed etiam interdum a doctissimis Academiis longinquis, antequam ad Sanctiones deveniretur.

Dixi, LUCEM EXTERIOREM SPIRITUS SANCTI; quoniam præter hunc sensibilem Sermonem, qui ab aliorum linguis, seu calamis ad nos immittitur, altero nobiliore, & efficaciore opus est, qui solum ab illo Divino Spiritu nobis afflatur, & ab Augustino dicitur, VOX ALTA, ET SECRETA IN EA PAR-

„rebus, quæ adhuc propius accedunt, Sæcul. XVI.
„agendi libertas sit concedenda, ac A.C. 1562.
„proin omnis spes prosperi ex hac Sy-
„nodo successus præcidatur, ac potius
in-

PARTE, IN QUA NULLUS HOMO EFFICERE POTEST, UT PROXIME AUDIATUR: & sine quo nihil valeret virtus, seu verborum, seu scriptorum, pro eo quod idem S. Doctor ostendit adversus Pelagium, sed Deus qui plerumque operari non vult mirabili quodam modo, tunc solet mentibus inspergere suum hoc interius eloquium, cum illæ excitantur per naturalem sensus viam ab exterioribus monitis, aut linquarum, aut paginarum, atque hic interior sermo, est verus, ac proprius S. Spiritus adventus, quippe qui sola ipsius operatio est, nec ab ulla re creata præstari potest: at vero motiones illæ extrinsecus excitatæ a prædicationibus, a colloquiis, a Scripturis, non modo sunt effectus naturalium causarum, sed interdum cum peccato conjunctæ, ut evenit, cum illarum auctor rectas quidem doctrinas profert, sed animo minime recto, exempli causa, meræ gloriolæ mortalis gratia. En diffiatas vanissimas illas larvas, deformem speciem præseferentes, quam rudiorum oculis exhibere poterat ea scommatis forma, SPIRITUS SANCTUS TABELLARIORUM MANTICA DEFERTUR.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„integra Christianæ Reipublicæ ruina „pertimescenda sit, si Synodus dissol„veretur, priusquam omnibus rebus ne„cessariis fuisset prospectum: hac tamen „in re seponendi sunt omnes privati af„fectus, ac humana commoda, sola„que Dei gloria est quærenda, ut sanctæ „Ecclesiæ sua puritas, ac dignitas ipsi „debita reddatur.„

„His omnibus ita dispositis, perge„bat idem Orator, certus sum, fore, ut „anno nondum evoluto, aut paulo am„plius tota Christiana Respublica ad „unionem revocanda sit, ac proin pauca „admodum componenda superstint: insu„per sperare possumus, quod tunc, si „nostrorum Præsulum potissimi præfixo „tempore in Synodo adfuerint, Angli „quoque, ac Germanorum plurimi pa„riter accessuri sint.„ Postea Lansacus Insulanum rogabat, ut suo nomine epistolam Pontifici tradat, ac sollicite attendat, quo animo Papa illam recipiat: de cetero autem eidem fidem faciat, quod ipse, cunctique ceteri Franciæ Regis Ministri, omnesque Galliæ Præsules, qui Tridentum venturi sunt, nil intentatum relicturi sint, ut honor, ac Pontificiæ dignitatis, Sedisque Apostolicæ jura promoveantur, conserventur, ac defendantur: cum hæc sit Regis voluntas, quam ejus Prædecessores omni

omni tempore executi sunt: pariter tamen Pontificem persuasum reddere Insulanus jubebatur, quod iidem suis partibus haud defuturi omnia ea impendere velint, quæ ad firmam, sanctam, atque integram Reformationem in Capite, & membris necessaria pro conscientiæ suæ ratione judicaverint, non alio modo, ac ab ipsamet Sanctitate sua, si sacrosanctæ huic Synodo præsens esset, adimpletum iri illi confidunt. Sæcul. XV. A.C. 1562.

§. XIII.

Papæ responsum ad Lansaci postulata.

Verum summus Pontifex ad postulata ipsi proposita animum minus propensum exhibebat; cum enim nuntiatum esset, a quibusdam Franciæ Episcopis, ac nonnullis aliis palam propugnari, quod Synodus sit Pontifice superior, atque in Galliis, coacto Senatu Annatæ, quas Romana Curia exigere solebat, fuerint suppressæ, his Gallorum ausibus summopere commovebatur Pontifex, adeo, ut bona Ecclesiastica pro belli tum in toto Regno contra Calvinistas accensi sumptibus alienandi facultatem concedere omnino renueret, vel saltem eam duris adeo conditionibus indulgere statueret, ut Rex illa uti haud consultum censeret:

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

viciſſim enim Pontifex petebat, ut non Franciæ Epiſcopi Pontificiæ auctoritati derogarent, ſed ſoli Pontificiæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ac Curiæ Romanæ emendatio reſervaretur: ut vero eo facilius id obtineret, necnon ea, quæ Tridenti gererentur, ſingulis diebus reſciret, cum toto Sacro Collegio Bononiam venire decrevit, ut Synodo magis vicinus, ac exigente rerum neceſſitate commodius agere poſſet, quinimo, ſi neceſſarium foret, Tridentum quoque venire paratus, hoc tamen ſuum animi propoſitum occultabat, quæſito obtentu, quod Cæſaris coronationi, quæ ibidem proxime haberetur, intereſſe velit, ne pro tuenda ſua auctoritate magis, quam pro Paſtoris officio explendo ſollicitus eſſe videretur: (*) nihilominus Pontifex hoc iter non aggreſſus eſt, ſed Romæ ſubſtitit.

§. XIV.

Regis epiſtola ad Franciæ Epiſcopos jam Tridenti congregatos.

Mem. l. c. p. 191.

Poſtquam Lanſacus Tridentum venerat, brevi etiam ambo ejus Socii Arnaldus Ferrierus, & Pibracus ſequebantur,

(*) Hæc Continuatoris animadverſio adeo puerilis æque, ac ſcurrilis eſt, ut confutationem minime mereatur.

bantur, quorum primus decima nona, alter vero vigesima prima ejusdem Mensis Maji die urbem ingrediebatur. Postea Lansacus quosdam Franciæ Episcopos, qui jam in Synodo aderant, visum ibat, eisque Caroli IX. Regis epistolam tradebat, in qua Rex Christianissimus eisdem injunxit, ut, quotiescunque aliquam rem in Synodo proponere oportuerit, semper juncta cum Oratore suo opera, ac consilio agerent. Data erat hæc epistola Mense Aprili, cujus tenor erat sequens. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„Dilectis, ac fidelibus nostris
Rex salutem.„

„Fidelem nostrum, ac Senatus nostri „sanctioris Consiliarium Lansacum Or„dinis nostri Equitem, qui magno loco „apud nos, uti scitis, est, & dilectum ac „fidelem Magistrum Arnaldum Ferrie„rum Consiliarium nostrum, atque in „aula nostra Parisiensis Curiæ Præsi„dem, necnon Guidonem Fabrum Pib„racum pariter Consiliarium nostrum, ac „Tolosanum Prætorem tanquam nostros „ad Synodum Legatos ad vos deputa„vimus, quod quidem non tam, ut „laudandæ consuetudini in ejusmodi „eventibus usurpatæ satisfaciamus, „fecimus, quam quia speramus, quod „ex tam sancta, ac celebri Synodo re-

Sæcul. XVI A.C. 1562.

„portemus fructum adeo neceſſarium „pro rerum per malitiam, ac tempo„rum corruptionem depravatarum re„formatione, pro pace, ac totius Chri„ſtianæ Reipublicæ in unam ſanctam, „puram, & Catholicam fidem conſen„ſione: has igitur ob cauſſas, quoties„cunque Lanſacus a vobis conventum „haberi poſtulabit, ſive in ſuis ædibus, „ſive alibi, ut de rebus occurrentibus, „aut Synodo proponendis deliberetur, „id exequi non negligatis, atque in „omnibus, & per omnia prudenter, ac „ſolerter vos geratis, unanime ſtudium „præſeferentes, nullumque affectum, „aut pertinaciam exhibentes, ob quam „privata veſtra commoda bono publico „præferre velletis: inſuper una omnes, „ſicuti ejusdem Nationis, atque ejus„dem Principis, Regisque Chriſtianis„ſimi ſubditi eſtis, ita etiam in iisdem „opinionibus unanimes ſitis, unice ob „oculos ponentes, quicquid ad divini „nominis honorem, & gloriam, ac ſe„danda Religionis diſſidia conferre po„terit, prout uberius percipietis a Lan„ſaco, noſtrisque Oratoribus, quibus „in omnibus, quæ vobis dixerint, ean„dem fidem, quam nobismetipſis præ„ſentibus, adhibere velitis, rogo.„

§. XV.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XV.

Franciæ Legati in quadam Congregatione excepti.

Die vigesima sexta Maij Synodi Præsides congregationem indicebant, in qua reciperentur Franciæ Legati, qui etiam ibidem suas demandatæ potestatis literas exhibebant, his verbis conceptas: „Carolus Dei gratia Francorum Rex, „Sanctissimis, & Reverendissimis Patri„bus Concilii Tridentini Salutem. Exi„stimamus vos omnes satis intellexisse, „quanto studio, & diligentia Rex Chri„stianissimus, frater, & Dominus no„ster egerit de Concilio generali, & „Oecumenico convocando, apud San„ctissimum nostrum Papam, dilectos „fratres, & consobrinos, Imperatorem, „Regem Hispaniarum Catholicum, & „alios Principes: nostis etiam, qua „diligentia, & eo, qui decet Principem „Christianissimum, in Deum, & ejus „Sanctam Ecclesiam Zelo, nos, postea„quam regiam coronam sumus adepti, „rem a defuncto fratre, & Domino „nostro, adeo egregie, & magna cum „laude cœptam, fuimus prosecuti, ma„gno, & gravi dolore affecti, quod „propter motus, & divisiones, quæ „sunt propter Religionem in Regno „nostro, non potuerimus ejus Prælatos,

Pallav. l. 10. cap. 11. n. 1. Mem. pour le Conc. de Trente pag. 189. Labb. Conc. p. 1173.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„noſtrosque Oratores, quos ſe itineri „accingere primo quoque tempore opta„bamus, maturius mittere: cujus ces„ſationis cauſſam vos pro prudentia „veſtra magis imputabitis temporum ca„lamitati (neque enim adhuc ſedati ſunt „tumultus) quam noſtræ voluntati, „quæ, etſi adhuc ætate minores ſimus, „erit tamen tanquam Eccleſiæ filii Pri„mogeniti in Religionem ſemper pro„penſa, & eam in Eccleſiam Chriſtia„nam bene affectam reipſa omnes intel„ligent: miſimus interea aliquot noſtri „Regni Epiſcopos, delegimusque Ora„torem dilectum, & fidelem, a ſecre„tioribus noſtris conſiliarium, ſummi „Ordinis noſtri equitem, & unum ex „his, qui ad latus noſtrum aſſidue eſſe „ſolent, dominum de Lanſaco, & cum „illo dilectos, & fideles Conſiliarios „noſtros, Magiſtros Renaldum Ferre„rium, præſidem in Parlamento Pari„ſienſi, & Guidonem Fabrum judicem „majorem Tholoſæ, quibus dedimus „poteſtatem in Concilio pro nobis ſi„ſtendi, eundemque in eo gradum, & „Ordinem tenendi, quem hucusque „Regum Chriſtianiſſimorum Majorum „noſtrorum Oratores tenuerunt, ac con„junctim, vel ſeparatim in eo Concilio „requirendi noſtro, populique noſtri no„mine quascunque reformationes, Con-

ſtitutio-

„ſtitutiones, & decreta, ſecundum pu- Sæcul. XVI. A C. 1562.
„ram doctrinam, & ea, quæ non ſolum
„pertinent ad Eccleſiæ Gallicanæ, ſed
„Eccleſiæ Univerſalis utilitatem, Se-
„ctarum, & controverſiarum, quæ ſunt
„hodie in Religione, conciliationem,
„exaltationem, & propagationem no-
„minis Dei, & in univerſam Salutem
„Reipublicæ Chriſtianæ, necnon ad mu-
„nus, & officium oratorum, juxta man-
„data, quæ illis dedimus. Et quoniam il-
„lorum fidem, & induſtriam perſpectam,
„& cognitam habemus, rogamus, vos
„Sanctiſſimi Patres, ut æquo animo
„eos admittatis, attenteque, quod illi
„vobis noſtro nomine exponent, au-
„diatis, eandemque illis, quam nobis,
„ſi iſtic eſſemus, fidem detis: Deus vos
„Sanctiſſimi Patres, pro ſua gratia, &
„præſidio tueatur. Datæ Pariſiis duo-
„decima Aprilis, Anno milleſimo quin-
„genteſimo ſexageſimo ſecundo.

§. XVI.

Pibraci oratio ad Synodi Patres.

Perlectis hiſce literis Pibracus nomine Regis Patres his verbis alloquebatur. *Rex noſter nulla in re magis unquam putavit ſibi eſſe elaborandum, nihilque vehementius contendit, quam ut opportuno loco, & libero, neque conventuris infido, juſta quæ-*

Labb. l. c. Mem. pag. 192. Pallav. n. 3. & 4. Thu. l. 32.

Sæcul. XVI. A C. 1562. *quædam Synodus cogeretur, & Sacrosanctum Concilium convocaretur.*

Is enim profecto Regis animus fuit jam inde a primo aditu, & ingressu Principatus sui: hæc quoque apud Pontificem non semel acta, ut cernitis, si aliud profecto nihil, Christianissimi tamen Regis de publica pace constituenda curam, de sarcienda inter omnes ordines concordia sollicitudinem, de sanandis Ecclesiæ vulneribus sententiam, atque judicium cuivis facile probatura sunt, grata quidem, ni fallor, hominum recordatione cum laude ad omnem posteritatis memoriam pervenient: neque vero solus Pontifex de Concilio a nobis sæpe interpellatus est, sed etiam Ferdinandus invictissimus, & Augustissimus Imperator, Philippus quoque Hispaniarum Rex maximus, atque adeo omnes Europæ Christiani Principes, & Respublicæ omnes, omnes, inquam, Reges, ut ad rem præstantissimam, & utilissimam, tam necessario tempore animum adjicerent, ad constituendam scilicet unanimem de Religione consensionem, & restinquenda Ecclesiæ incendia, continuis legationibus, quotidianis precibus, quanta fieri potuit, maxima obtestatione sæpe sumus cohortati.

Act. du Concil. de Trent. 1562. & 1563. *p.* 15.

Magna ergo, Patres amplissimi, & incredibilis est exspectatio, quam de se hic Sanctissimus Conventus, & consessus vester in animis mortalium concitavit. Non loquor ad gratiam, neque enim debeo, nec eos

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

eos unquam viros bonos putavi, qui ad istas artes essent eruditi, sed quod in laudibus vestris verissimum esse censeo, id quominus eloquar, pudore, & verecundia vestra minime debeo prohiberi: pergam igitur, ut cœpi, dicere. Præclarum est, & pœne divinum, quod a vobis exspectant homines: sic enim existimant, vos eos esse, qui non vestris quidem, id est, humanis viribus, sed afflati Spiritu divino, per Jesum Christum, Religionem nostram tot in eam invectis opinionibus sauciam reficere & recreare, qui Ecclesiam Dei per hosce quinquaginta annos contrariarum opinionum, quasi ventorum tempestate jactatam, in portu collocare, qui denique in his pugnantium inter se doctrinarum fluctibus statuere optime possitis, quid dignitas Ecclesiæ, & quid ipsa temporum ratio postulet.

Equidem humana imbecillitate fortasse, & aliqua Præfectorum Ecclesiæ incuria, vel etiam, ne quid gravius dicam, præposiera pietate irrepsisse in Ecclesiam res nonnullas, antiquatione, abrogatione, vel moderatione dignas, fateamur necesse est: sed quemadmodum ii homines comprimendi, mihi semper visi sunt, qui arbitratu suo, vel potius libidine, sine auctoritate, sine ullo decreto, cæremoniarum omnem penitus rationem, quæ ipsa comes est, & administra Religionis, convellentes, atque ob id in pacata republica tumultuantes, impium quemdam cultum, ritusque

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

tusque novos induxerunt, ſic contra a nobis peccari fortaſſe poteſt, dum omnia, quæ ſæculis muniuntur, & longa vetuſtate, mordicus retinenda eſſe putamus, neque ſatis ſpectamus, quid inclinatio rerum, quid momenta temporum, quid publica quies poſtulet: nonnulla, atque haud ſcio, an verius dixerim, multa communi concordiæ permittenda ſunt, neque quisquam a dignitate ſua, vel conſtantia alienum putare debet, aliquid alteri condonare potius, quam obſtinatione rectæ ſententiæ, tantam inter Chriſtianos diſſenſionem alere. Sed vos, quam de mitigandis iis, quæ citra Religionem inoleverunt, controverſiis curam, & cogitationem ſuſcepiſtis, eandem niſi re perfecta, & abſoluta nunquam abjiciatis.

Hæc ſpes reliqua nobis eſt, quæ bonorum mentes hominum, cogitationesque ſuſtentat: pugnabit, ſcio, perpetuus ille humani generis hoſtis, nihilque non aget, ut vos a cæpto opere deterreat, ut hos veſtros ad rem omnium præſtantiſſimam, & ſanctiſſimam impetus frangat, ut honeſtos eludat conatus veſtros, ut avocet, ut abducat vos ab inſtituto, ab officio: diſſidiis quippe, ac divortiis noſtris, quibus exedimur, & extabeſcimus, ille alitur, ille paſcitur, velut ſuaviſſimo cibo: egregius præterea ſcelerum artifex eſt, eſt & optimorum interturbator conſiliorum. Quoties, quæſo, ita vobis obloquetur? heu ſtultos, & fruſtra ſuſceptos

ptos labores! quid aliud tot maris, terræque spatia emensi, præter invidiam, & paupertatem domum reportabitis? quo ruitis nunc præcipites? quid aliud hic agitis, quam ut revocata, quæ pæne sepulta jacebat, prisca illa, & rigida Patrum disciplina, minus posthac laute, minus beate, minus feliciter, minusque tranquille vitam degatis in otio? Ne in Principum scilicet aulas liceat penetrare, ne splendide epulari, ne magnifice habitare, ne regio comitatu, & ornatu incedere, ne iis denique frui voluptatibus, quæ suavissimæ sunt, sine quibus vita omnis, & ingrata, & injucunda solet esse. Ergo parvo contentos vivere posthac oportebit? ergo uni Sacerdotio tanquam scopulo affixos inhærere? monendo, suadendo, largiendo, alienis semper inservire commodis? quid concionari de loco superiore? quid meditantes tam cito senescere? quid curis, & vigiliis absumpto corpore in ipso ætatis flore immatura morte concidere? Hæc aguntur per vos sedulo, hæc acerbæ vitæ, munerumque vestrorum officia, obsoleta illa quidem, & antiquata, atque extincta prorsus, vos renovare, vos e tenebris eruere, & in lucem revocare quæritis stulti, & nescii bonorum vestrorum.

Sæcul. XIV. A.C. 1562.

Recognoscitis, arbitror, Patres, tum exprobrationes, tum illecebras, quibus adversarius noster specie recti se insinuat in animos

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

animos noſtros, quem ſi benigni ſemel audieritis, ſi ſplendore falſi boni objecto, aciem ingenii veſtri perſtringi patiamini, ſi quid denique plus apud vos valet, quam publica utilitas, prædico, & prænuntio vobis, nihil agetis, ſuſceptum onus, aut perfide abjicietis, aut propter animi imbecillitatem deponetis: ſpem, quæ extrema nobis pendet, falletis: Conciliorum denique dignitatem, & auctoritatem, quæ initio naſcentis Eccleſiæ magna fuit, & bene conſtituta republica maxime futura eſt, in poſterum omnem elevabitis.

Noſtra, Patrumque noſtrorum, & avorum memoria Synodos indictas fuiſſe, Epiſcopos conveniſſe, maximos in Germania, atque in Italia conventus peractos eſſe ſcimus: vix tamen ullus, aut perexiguus inde fructus Chriſtianitati conſtitit. Nolo ſubtilius in cauſſas inquirere, nolo rumores, ventosque colligere: hæc prætermittere certe non poſſum, quod vereor, ne nimis ad rem pertineat, minus legitima, minusve libera fuiſſe dicuntur illa Concilia: qui aderant, ad voluntatem alterius ſemper loquebantur, aut potius annuebant: qua re nulla in judiciis pernicioſior, nullave capitalior eſſe poteſt. Vos quotquot in Dei nomine huc conveniſtis, non deliberantium modo, ſed judicantium perſonam geritis, ſtatuendi, diffiniendi, decernendi, Spiritu divino ſuggerente, jus, facultatem, & poteſtatem ſine

ulla

ulla exceptione habetis: hanc facultatem, & libertatem divinitus vobis conceſſam, ex optima, & veteri illa diſciplina Conciliorum, Carolus Rex noſter, vel ſuo ſolus periculo, ſi ita ſit neceſſe, ſartam, & tectam ordini veſtro conſervabit: in eam enim causſam potiſſimum hæc legatio decreta eſt: quodſi in privatarum rerum judiciis, de fundo, & ſtillicidio ubi agitur, ſententiam ſuam ad alicujus gratiam accomodare turpe haberi debet, & ſeveriſſimis legibus noſtris vindicatur, quonam, quæſo, ſupplicii genere digni ſunt, qui de rebus divinis conſcripti judices, dignitatis parum memores, in cenſendo vel auram captant popularem, vel principibus, quibus obnoxii ſunt, turpiter ſe venditant, vel ex aliorum dictatis, & perſcriptis, togata tanquam mancipia, ſententiam ferunt? æternis certe tenebris, & vinculis leves iſti, & nummarii judices mandandi ſunt. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Hanc querelam habuit ætas Superior, ne idem quoque poſteri, qui incorrupte judicaturi ſunt, de vobis exiſtiment, & loquantur, magnopere eſt providendum, atque etiam ut tuti apud homines eſſe poſſitis, apud Deum immortalem qui poteritis eſſe? qualis enim quisque ſit, quid agat, quid in ſe admittat, de cælo intuetur, cernit cupiditates noſtras, & cogitationes omnes, videt, quid in calculo ponendo ſpectemus, quid in ſuffragiis, & ſententiis ſequamur: num taci-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

tacitis, & compressis labiis ardeamus, num adulemur, num gloriæ cupiditate efferamur, num contentionis studio nimio præsentem, & oblatam veritatem recusemus accipere, num levissimas delectationes gravissimæ utilitati anteponamus, num aberremus, & hallucinemur prudentes, scientesque, num denique Imperatorum, aut Pontificum, aut Regum liberalitates erga nos turpissimo obsequii genere, gratioso scilicet calculo, & judiciariis tabellis provocare, atque elicere cupiamus. Quod si quid ejusmodi in his conventibus peccetur, quamquam secus existimamus, freti vestra bonitate, ac pietate, si peccetur tamen, nihil est præterea, quo confugere possimus: mihi hercle omnia jam addicta devastationi videntur esse. Utinam longe a veritate, a conjectura certe non multum aberrabo: ruet dissidiis Christiana civitas, ardentem, & flagrantem intestinis bellis cernemus Europam, civilis ferri, aut subeunda nobis erit crudelitas, aut saltem funerum patriæ spectatores cogemur esse, a quorum caussa belli fortuna steterit, ab iis stabimus omnes: quæ mihi profecto tam videntur esse misera, & miseranda, ut ad eorum cogitationem totus perhorrescam.

Quam ob rem excitemini Patres, & incumbite in eam curam dies, noctesque, ut hoc, quod ægrotæ, ac prope desperatæ Reipublicæ Christianæ unicum remedium est, non frustra exoptatum a nobis, non temere

a vo-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

a vobis adhibitum esse videatur; & cum ex nonnullorum fortasse conciliorum invidia hæc Synodus laboret, curate, ut omnes intelligant abiisse illud tempus, mutatam esse rationem, patere nunc aditum unicuique ad disputandum, non flammis hic disceptari, non fidem frangi, non agi præjudiciis, veritatis disceptationem integram esse: quippe cum una, eademque semper sit veritas, ex omni æternitate fluens, Spiritum Sanctum hic adesse, præsidere, illius denique instinctu, & afflatu de publica utilitate agi, de pacificatione communi, necnon Ecclesiæ totius conciliatione, & restituenda vetere ejus disciplina hic tractari rite, legitimeque. Operæ pretium est, Patres, ut rem ita se habere intelligant, & animorum vestrorum contentiones huc sciant pertinere: ad hanc quippe famam maxima illa, & nobilissima Europæ pars Germania, pro qua potissimum laboratur, velut e somno excitata, conveniet, legatos mittet, aderit hic vobiscum, suos de Religione sensus expo net familiariter, suosque intimos nudabit dolores: sic denique contrariis opinionibus jam dissecta, & divulsa, atque ob id ad omnes externas, & suas quoque injurias opportuna Christianitas in unum tanquam corpus coalescet. Erit terra labii unius, & cordis unius, ut quidam ait: equidem hanc voluptatem, quæ incredibilis est, jam nunc mihi spe, & cogitatione lubet præsumere: juvat

Sæcul. XVI A.C. 1562.

oculis mentis intueri idem sentientes omnes Christianos, idem credentes, idem sperantes, eodem charitatis igne accensos, quam sane conjunctionem, & divinam animorum conspirationem, vis nulla posthac reperietur, quæ perfringere, aut labefactare possit.

Ut autem, Patres, quod suscepistis, non mediocre munus alacriori animo conficiatis, Carolum Christianissimum Regem Francorum, quando is nos suæ voluit esse nuntios, & interpretes voluntatis, ad omnes conatus socium fidelissimum, & adjutorem fortissimum vobis futurum spondemus, ac religiose promittimus. Quem vero laudatorem actionum vestrarum, & assertorem acerrimum perpetuo habebitis, eundem hic testem, & spectatorem eratis habituri, nisi tenella ætas, insolens laborum, atque itinerum molestia prohibuisset, aut potius nisi civilis tumultus terrores eum in Gallia necessario retinuissent. Sed quod ille coram studiose facturus erat, ut se, suaque omnia ultro vobis offerret, id nos, ut diligenter, atque officiose curaremus, præcepit: & cum ex auctoritate sua aliquid accessionis ad id, quod per vos agitur, fieri posse confideret, jussit, mandavitque, ut idipsum significaremus, cum magna testificatione singularis suæ erga vos benevolentiæ, erga ordinem vestrum voluntatis, atque observantiæ, erga Rempublicam Christianam studii, pro quibus omnibus non fortunas modo, & facultates,

tates, ſed etiam vitam, & Sanguinem, ſi opus ſit, cupiat effundere. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Hæc Pibraci oratio non omnibus Synodi Patribus probabatur, quinimo Gallica hæc libertas, qua plura effutiebat, nonnullis diſplicuit, ac præcipue Hiſpani in eo vehementiſſime redarguebant, quod hic Orator temerarie aſſerere non erubuerit, Synodum ſub Paulo III. & Julio III. diſſolutam fuiſſe, quin tamen quicquam bonum ſtatuiſſet, aut prout in aliis exemplaribus legitur, quin aliquid memoratu dignum geſſiſſet.

§. XVII.

Propoſitiones Legatis a Franciæ Oratoribus factæ.

Altera die Franciæ Oratores acceſſerunt Papæ Legatos, quibus hæc exponebant: „Reverendiſſimi, atque „Illuſtriſſimi Præſides: duo ſunt præ„cipue, quæ vobis proponere tenemur, „& quidem primo Franciæ Epiſcoporum „abſentiam excuſamus: ſecundum au„tem caput reſpicit nomen huic Con„cilio tribuendum: porro quod primum „articulum ſpectat, legitima hujus ab„ſentiæ cauſſa ſunt tumultus, qui circa „Religionem fuerunt exorti; non enim „Epiſcopi iter aggredientur, niſi prius „hæ turbæ fuerint ſedatæ, quod ta„men brevi eventurum ſperamus: al- *Act. du Concil. l. c. Mem. p. 199.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„terum vero caput non concernit Re„gis Christianissimi, aut Reginæ Ma„tris suæ, neque illius Fratrum, vel „Navarræ Regis, aut aliorum Regni „Principum commoda, sed salutem „illorum, qui sese ab Ecclesiæ Romanæ „Religione segregarunt, ac sæpius de„clararunt, quod Concilii sub Paulo III. „inchoati continuatio ipsis esset suspecta, „ac duntaxat ad novum Concilium ve„nire intenderent: omnium quoque „Catholicorum vota eo abeunt, ut juxta „Sacras Paginas, Sanctos Patres, & „vetera Concilia definiantur ea, quæ „Religionis dogmata, ac disciplinæ „præcepta tangunt: ceterum id non „eo proponimus animo, ut tumultus „excitemus, ac Synodum dissolvamus, „quia nostri Regis Oratores jam de ea„dem re cum Cæsare egerunt, qui pro „Confessionis Augustanæ Sectatoribus „idem postulavit: contulerunt quoque „ea de re cum Pio IV., qui sæpe respon„dit, quod hæc controversia ipsum pa„rum angat, lisque sit inter Franciæ, „& Hispaniæ Reges exorta, cujus ta„men decisionem lubenti animo Synodi „Patribus relinqueret.„

His addebant: „Bulla, qua Con„cilium fuit indictum, ambiguis, ac „captiosis verbis concepta sibimetipsi „repugnare videtur, dum Papa dicit, „*indi-*

„*indicendo continuamus, & continuando* Sæcul. XVI.
„*indicimus*, ibidemque sæpe suspensio- A. C. 1562.
„nis mentio injicitur: si enim novum
„est Concilium, cur sermo fit de con-
„tinuatione, & *suspensione sublata:* si ve-
„ro prioris Concilii continuatio est, cur
„adhibetur vox indictionis, quæ non-
„nisi novæ Synodo convenit? hanc ob
„rationem petimus, ut novi Concilii
„indictio claris, ac disertis verbis fiat,
„absque omni verborum ambiguitate,
„uti omnia illorum, qui professione Chri-
„stiani censentur, verba, & actiones
„esse oportet: porro, si secus fieret, abs
„dubio tot Patrum hic congregatorum
„labor in irritum cadet: non autem
„exinde sibi quis persuadeat, quod pro-
„pterea quodammodo Sedis Apostolicæ
„auctoritatem imminuere moliamur,
„aut derogare Conciliis, quæ regente
„Spiritu sancto nihil Religioni adver-
„sum unquam decernent: ast Concilii
„Tridentini decreta, quorum memini-
„mus, nec ab Ecclesia Gallicana, nec
„ab ipsomet summo Pontifice fuerunt
„recepta: certe Henricus II. Rex ad-
„versus eadem decreta per suos Orato-
„res palam reclamabat, si tamen circa
„rerum Ecclesiasticarum administratio-
„nem aliqua adhuc retinenda occurrunt,
„nequaquam obluctabimur, sed etiam
„nostram spondemus operam. Hæc

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„sunt, quæ prolixius in nostris sermo„nibus exposuimus, circa quæ & vos „vestram pronuntietis sententiam, eo „potissimum nomine, quod Pontifex „vobis suam desuper potestatem, atque „auctoritatem commiserit.„

§. XVIII.

Legatorum responsum ad Franciæ Oratorum postulata.

Has petitiones Franciæ Oratores scripto consignatas Legatis relinquebant, quibus ipsi sic responderunt: „nos „Episcoporum absentium excusationem, „quantum in nobis est, approbamus, sed „eorum, quæ in Concilio peragenda „sunt, discussionem ad illorum usque „adventum differre non possumus: id „enim Patrum, qui jam pridem Tri„dentum adventarunt, nimio incom„modo foret, neque declarare, quod „hæc Synodi indictio sit nova, a nobis de„pendet, sed tantummodo juxta diploma„tis Pontificii tenorem, & Patrum vo„luntatem ibi præsidere licet.

Hispani hanc Legatorum declarationem palam fugillabant, perinde acsi nonnisi simulata esset, & Legati verbis sese Concilio submitterent, opere autem eidem dominarentur: Galli autem Oratores tum Legatorum responso contenti videbantur, ac deliberatione habita

bita cum Cæsareis, quibuscum conjunctim agere jubebantur, haud ulterius procedendum existimabant, dummodo in Synodi actis nulla de continuatione mentio fieret: prospiciebant enim, quod concilii dissolutio inde secutura sit, si Hispanorum voluntati, qui etiam in prima sessione continuationis declarationem vehementer sollicitarunt, nimis pertinaciter resisteretur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XIX.

Quæstio de residentia rursus agitata.

Appropinquante Sessionis ad quartam Junii diem indictæ tempore, ac Legatis nullum articulum ibi decidendum proponentibus, denuo quæstio de Residentia movebatur, atque illi, qui hanc legem juris esse divini contendebant, Principum Oratores sollicitabant, quatenus rem decidi postularent, caussantes, indecorum fore, si quæstio toties agitata, indecisa tamen relinqueretur, eoquod inde suspicandi ansa suppeditaretur, perinde acsi ex privato quodam commodo ageretur, cum Præsulum potior æque, ac nobilior pars hanc definitionem exoptaret. Hæc propositio Legatos haud parum turbabat, qui tamen duntaxat allegabant, quod hæc quæstio haud levis esset momenti, nec satis adhuc discussa, atque *Sarpæus l. 6. p. 403.*

Sæcul. XVI A.C. 1562.

ad exactam illius discussionem usque ad proximam Sessionem nimis arctum intercederet temporis spatium. Post ea fervente contentionis ardore Præsulum plures reclamare, ac inde recedere statuerunt, quinimo nonnulli reipsa discessissent, nisi Oratores Synodi dissolutionem veriti, cum in hoc Papæ votis cedere nollent, suis petitionibus haud ultra institissent, sed potius Hispanos eo inclinassent, ut nec ipsi amplius declarari peterent, quod conventus nunc indictus non sit novum Concilium, sed duntaxat prioris continuatio: hæc Hispanorum mutatio Legatos eo inducebat, ut scriptotenus declararent, quod justis de causis proxima Sessio propositarum quæstionum decisionem ad aliam Sessionem rejectura foret.

§. XX.

Cæsareorum, & Gallorum petitio de fidei dogmatibus non discutiendis.

Postea Cæsaris æque, ac Franciæ Oratores proponebant, quod, cum quæstio de residentia in Sessione proxima decidi non possit, neque etiam de fidei dogmatibus in Protestantium absentia ageretur, nisi prius de eorum contumacia liquido constet, cum nullius utilitatis

litatis sit, nemine contradicente de iis disputare: addebant porro hæc: „Angliæ Orator in Gallia significavit, quod „ejus Regina decreverit, quosdam mittere ad Concilium, quinimo verosimile „videtur ceteros Protestantes idem facturos, indeque secuturam generalem „eorum, qui ab Ecclesia secesserunt, „ad eandem unionem; nam id effectui „esse dandum nemo ambigit, dummodo seria reformatio præcedat.„ Ad secundum hoc postulatum Cardinalis Simonetta respondit, quod emendationis negotium videatur quidem facile, re tamen ipsa valde arduum sit, cum id in beneficiorum dispositione omnino consistat, istique abusus a Regibus, ac Principibus potissimum proficiscantur. (*)

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXI.

Legati Synodi continuationem declarare a Papa jussi.

Hæc cum interim gererentur, Roma Nuntius venerat, per quem Papa Legatis præcepit, ut in proxima Sessione Synodi continuatio Hispanis promissa

Pallav. l. 16. cap. 12. n. 1. & 2. litt. Legat. ad Borrom. 26. Maji apud Pallav.

(*) His addit Suavis, seu Sarpius: *his verbis Oratores cunctos pupugit propter nominationes, aliaque jura, quæ Reges exercent, ac præ aliis Rex Galliarum.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562. missa declararetur. Hoc mandato cum consilia nuper cœpta penitus dissipari viderentur, haud parum turbabantur Legati, unde datis ad Papam literis difficultates, quæ hujus mandati executioni obstarent, exponere, simulque rogare statuerunt, ut ambo decreta usque ad Sessionem Mense Junio ad medium vergente celebrandam differri pateretur: cum autem hoc Pontificis mandatum sollicitantibus Hispanis fuisset datum, hinc Marchionem Piscarium, ut a sua petitione desisteret, rogare decreverunt, atque ad ejus consensum eo facilius obtinendum Legati eidem fidem dedere, quod præprimis decreta, quæ fidem concernunt, in Sessione Mense Julio habenda, sint promulganda, atque res ibi prosequenda, ubi Synodus sub Julio III. Papa cessaverat, cum reipsa idipsum esset idem, ac Synodum priorem continuare, quamvis hoc nomen *Continuatio* disertis verbis non exprimeretur. Hæc ingeniosa litis compositio Marchioni Piscario alias juris sui tenaci mire placuit, moxque is Legatorum voluntati cessit: insuper Galli, quamvis nil inausum antea reliquissent, ut novum Concilium celebrari declararetur, nunc magis faciles, atque obsequiosos sese exhibebant, ac nihil decidi consentiebant: eapropter ex hac animorum

morum concordia Legati ab anguſtiis, in quas ob hæc diſſidia conjiciebantur, aliquamdiu reſpirare cœperant: cum autem nova ſupervenirent Pontificis mandata, brevi eorum ſerenitas fuerat turbata; miſſis enim literis Papa Legatis hæc ſignificabat: „omnino volo „ſatisfacere ſine ulla amplius mora plu„rimis promiſſis, quæ ipſus dederam „Hiſpaniæ Regi, atque regius Orator „Vargas in poſtremo ad me acceſſu vehe„mentius, ardentiusque, quam unquam, „adimpleri petierat; nam aliunde hoc „etiam convenit, tum dignitati Concilii, „quod ſub meis Prædeceſſoribus cœ„ptum nunc continuari ſemper in „animo habui, idque ſæpiſſime profes„ſus ſum palam in Senatibus, cœtibus„que Cardinalium, & coram Oratori„bus Principum, ac præcipue Cæſaris, „cui etiam communicabam promiſſio„nes ſcripto traditas Philippo Regi: „certum autem eſt nullum Divinæ glo„riæ commodum in illius declarationis „dilatione reperiri, & quo amplius ea „protraheretur, eo in majores difficul„tates impingi, præſertim cum Catho„lici, quando hæretici reſtitui non pos„ſunt, conſervandi ſint; nihil quoque „huic negotio adverſatur ſecuritatis fi„des Proteſtantibus data, cum adhuc „illi excipi, audirique poſſint Synodo con-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Lit. Papæ ad Legat. 30. Maji. apud Pall. n. 2. cap. 12.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„continuata, ubi reliqua dogmata agi„tabuntur: de cetero confido, nequa„quam tam gravi moleſtiæ id amplius „Cæſari futurum, quam nunc ille oſten„dit, eoquod hæc ſola dilatio hunc „Principem adeo obfirmatum reddi„diſſet.

§. XXII.

Altempſius Cardinalis a Legatis Romam deputatus ad mutandam Pontificis ſententiam.

Pallav. c. 12. num. 3.

Hæc quidem mandata ſatis clara erant, nec tamen tollebant obſtacula, quæ illorum executionem præpediebant: quapropter Legati probe conſcii, quod intempeſtiva obtemperandi promptitudine Synodum diſſolutionis periculo exponerent, ſummumque Pontificem Cæſari, ac Galliarum Regi infenſum redderent, necnon univerſi pene Chriſtiani Orbis indignationem nimio Hiſpanis obſequendi ſtudio incurrerent, hinc prompte Romam Althempſium Cardinalem Papæ Nepotem ablegare decreverunt, qui Patruo ſuo omnes haſce difficultates exponeret: verum pridie, quam diſcedebat Cardinalis, aliæ Pontificis literæ prioribus magis acceptæ afferebantur, quibus Althempſii iter impediebatur.

§. XXIII.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXIII.

Pontifex mutata ſententia declarationem Legatorum arbitrio relinquens.

His itaque literis Papa Legatis hæc nuntiabat: „cum veſtra opinio eo „abeat, ut in proxima Seſſione de Synodi „continuatione nulla fieret mentio, hinc „totum hoc negotium veſtræ relinquo „prudentiæ, vobisque plenam hanc vo„cem ſupprimendi libertatem concedo: „ſolliciti tamen ſitis, ut primum meum „mandatum ad vos transmiſſum ſilentio „prematur, ne novi inde tumultus „oriantur: nunc ergo materias, quæ „ſub Julio III. diſcutiendæ ſupererant, „examinare continuetis, cum hac ra„tione reipſa Synodi continuatio fieret, „quin tamen illa vox adhibeatur, us„quedum magis opportuna temporis, „rerumque viciſſitudo id permiſerit.„ Ceterum tam inopinæ mutationis cauſſa erat, quod Papa Franciæ Oratores offendere pertimeſceret, qui abs dubio, ſi hæc declaratio fuiſſet facta, tumultus ſat periculoſos concitaſſent; jam enim ex Pibraci oratione collegerat, Gallos Oratores ad quævis audenda proclives eſſe, de quorum audacia ipſemet Papa coram Intulano verbis oppido vehementibus queſtus edixit, quod libel-

Pallav. n. 43 Mem. de l'Isle a l'Abbe de S. Gildas pour le Roi de France dans le mem. pour le Conc. pag. 212.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

libellum, atque Franciæ Oratorum sermones magis decuisset proferri ab Hugenottarum Oratore, quam a Regis Christianissimi Legato.

§. XXIV.

In Congregatione de responso Franciæ Legatis dando deliberatum.

Pallav. c. 12. num. 5. Sarpius p. 494.

Cum ergo acceptis hisce Papæ literis res in eodem relinquerentur statu, in quo ante priora Pii IV. mandata erant, hinc tertia Junii die habebatur Congregatio, in qua sancitum, in decreto altera die in Sessione promulgando declarandum esse, quod propositarum quæstionum decisio ad aliam rejiceretur Sessionem: pariter ibidem prælectum, atque approbatum fuit responsum Franciæ Legatis reddendum, cujus rei cura demandata est Joanni Baptistæ Castellio.

§. XXV.

Sessio Tridentini Concilii vigesima, seu quarta sub Pio IV.

Labb. Collect. Conc. p. 849. & 1179. Pallav. l. 16. cap. 12. n. 5. & 6.

Die quarta Junii, solemniis pro more adhibitis, celebrata est Sessio vigesima, quæ regnante Pio IV. Papa numero quarta erat, in qua recitatis mandatis, ac concessæ agendi facultatis literis, quas jam nuper memoratas Gal-

Galliarum Regis Oratores exhibebant, poſtea Synodi Promotor illis ſequens dabat reſponſum: *Expectatus, jucundusque adventus veſter, illuſtriſſime Domine a Lanſaco, vosque clariſſimi Legati, Sacroſanctæ huic Synodo non modo ſummam animorum lætitiam, ſed certiſſimam quoque ſpem attulit, ut ea, quæ vel temporum vitio, & infelicitate, vel potius perfidorum hominum ſcelere, & pertinacia a priſca illa veræ Religionis puritate multis in Regnis jam pridem in varios, diverſosque hæreſum errores defluxerant, atque deciderant, ut volumus, atque cupimus, in priſtinum dignitatis, ac ſinceritatis gradum revocaremus; nam cum perditi homines ſuis conſiliis, atque pertinacia, multos jam annos non modo Pontificum, atque Regum humana jura, ſed etiam divina ab Apoſtolorum jam temporibus, Chriſto ipſo Magiſtro, & Auctore, partim monumentis, partim viva voce per manus velut hæreditaria nobis ad bene, beateque vivendum tradita, atque relicta, ſuo arbitrio, atque libidine ita violare, & perturbare auſi fuerint, novis quibusdam licentiæ, ſacrilegii, impietatis, omnium denique ſcelerum ritibus ſuperinductis, ut ad unicum, ſalutareque Sacri Oecumenici Concilii remedium a Pontifice Maximo Pio, ſolertiſſimoque Paſtore, tam libenter, quam neceſſario confugiendum fuerit, quod Spiritu*

Sæc. XVI. A. C. 1562.

Sæcul. XVI. A. C. 1561.

ritu ſancto prælucente, tanta optimorum Regum, Chriſtianorumque Principum, non modo animorum conſenſione, ſed etiam concordiſſimis omnium Chriſtianæ Reipublicæ bene juvandæ ſtudiis ſuſceptum eſt, & ordinatum, ut brevi Dei Eccleſia multo purior, ſanctiorque futura ſit: merito itaque Chriſtianiſſimum Galliarum Regem Carolum, in quo celerior eſt Regiarum virtutum, atque Religionis curſus, quam ætatis, & laudamus, & admiramur, qui & Henrici Patris, & Franciſci Avi, Chriſtianiſſimorum Regum clariſſimis nominibus, & erga Sedem Apoſtolicam exemplis excitatus, atque inflammatus, cum per ætatem nondum confirmatam, & impios ſuorum tam in ſe, quam in Chriſti Religionem tumultus, huic ſaluberrimo, ſanctiſſimoque Generali Concilio adeſſe non poſſit, vos præſtantiſſimos viros ſumma prudentia, fide, ac Religione præditos, legatos miſit, qui illius nomine omnem operam, opus, ſtudium, denique & parendi obſequium, ut decet, Sacroſanctæ Synodo liberaliſſime promitteretis, & reipſa fideliſſime præſtaretis.

Quam apud bonos, piosque nulla aliorum Conciliorum, quæ nec legitima, nec libera fuiſſe, qui Conciliis male afficiuntur, parum vere objiciunt, invidia laborare, qui recte ſenſerit, facile æſtimabit, cum clarum ſit ſacra, generaliaque Concilia,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

cilia, rite Christi spiritu ab eo, qui potestatem habeat, inchoata, riteque absoluta, & legitima semper fuisse habita, & libera, & ad hominum sanitatem, ac salutem, quantum per eos, qui Spiritui sancto non restiterunt, licuerit, spectasse, ac salutaria fuisse. Nec adversus Tridentinum sacrum istud Concilium, satanæ insidiæ, ac fraudes, per vos copiose, subtiliterque enumeratæ, quamvis variæ, atque ingentes, Christi Spiritu præsidente, prævalebunt, qui illius conatus omnes sua virtute, & potentia, cui soli confidimus, in quo solo omnes nostras spes, ac cogitatus collocavimus, frangit, sub pedibusque nostris substernet, nosque ab Ecclesiæ suæ sinceritate, ac veritate nec aberrare, nec decipi, aut a quoque cogi permittet: itaque sedulam vestram, & liberam admonitionem, viri clarissimi, ne scilicet in consultationibus, sententiisque nostris ferendis, aut popularem auram capiamus, aut Principibus nostris obsequamur, (ita enim mavult Sancta Synodus sensum vestrum interpretari, ne quid præter mansuetum, piumque propositum, atque constitutum suum respondere cogatur) etsi non necessariam fortasse, & superfluam existimat, tamen, ut a vobis bonis viris, bona mente, atque animo profectam, ita in bonam quoque partem accipit, &, ut vos isto vano metu, aliosque omnes libe-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

ret, ſuique propoſiti, ac veritatis certiores faciat, aperte prædicit, ſe cujusvis voluntatem, potentiam, aut cupiditatem Sacroſanctæ Synodi dignitati, & auctoritati perpetuo poſthabituram. Quod ipſum vobis, aliisque, qui Sacro huic Concilio adſunt, aderuntve, res ipſa clariſſime comprobabit: itaque ut tandem redeamus.

Sacrum hoc generale Concilium vos ita libenter accipit, & amplectitur, ut ſaluberrimi, Sanctiſſimique celebrandi Concilii operis ſocios, ac participes habeat: Chriſtianiſſimo vero Regi veſtro Carolo, ita Regie, atque ſancte educato, fideliſſimisque, & Religionis amantiſſimis Senatoribus, ac Conſiliariis nunc ornato, ac munito, tantum ſe debere fatetur, ut, quæcunque ad ipſius honorem, dignitatem, Regni ſtatum, ac Religionem tuendam, ac conſervandam pertineant, libentiſſime præſtaturam ſe polliceatur, quæ ſalva fide, & Religionis puritate præſtari poterunt, tantoque libentius, ac jucundius præſtabit, quanto certius, firmiusque exiſtimat, nihil a vobis præſtantiſſimis viris, Religionisque amantiſſimis Regis veſtri Chriſtianiſſimi nomine poſtulatum iri, niſi quod honeſte, juſte, religioſe per tales viros poſtulari, & a Sacroſancto Oecumenico Concilio, & Religionis Chriſtianæ dignitate, & ſinceritate ſancte præſtari poſſit, & debeat.

Et

& mandata veſtra libenter, & prout juris eſt, accipit, & admittit. Sæcul. XV. A. C. 1562.

§. XXVI.

Helvetiorum Oratores, necnon Salisburgenſis Archiepiſcopi Procuratores excepti.

Abſoluta Caſtellii oratione Helvetiorum Oratores admiſſi, eorumque mandata, ac literæ fuerunt prælectæ. Horum Legatorum primus erat Melchior Luſſi a ſeptem Catholicis Cantonibus, ſeu Pagis Lucernenſi, Uranienſi, Suitienſi, Jugienſi, Sylvanienſi inferiori, Friburgenſi, & Solodurniano miſſus, ejus autem ſocius erat Joachimus Abbas Monaſterii Eremitarum, qui ab eorundem Pagorum Clero fuerat deputatus. Pariter Archiepiſcopi Salisburgenſis Procuratores admittebantur, erantque Martinus Hercules Rettingher Lavamündæ in Carinthia Epiſcopus, atque Archiepiſcopi Suffraganeus, necnon Frater Tobias Dominicamus, quorum perlectis mandati literis, Hieronymus Ragazzonius in hac ſeſſione ſermonem habuit, Seripandus autem Cardinalis primi Legati, qui tum adverſa valetudine premebatur, vices agens, per Petrum Gonzales de Mendoza Salmanticenſem Epiſcopum, qui eadem die Sacris Pontificiali ritu operabatur, decretum

Pallav. l. 16. c. 7. n. 6. & cap. 12. n. 5. & 9. Labb. pag. 1189.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

cretum proponi, illudque his verbis conceptum prælegi juſſit:

§. XXVII.

Decretum pro Seſſionis prorogatione.

Labb. p. 845. Pallav. l. c. num. 6.

Sacroſancta Oecumenica, & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto legitime congregata, præſidentibus in ea eisdem Apoſtolicæ Sedis legatis, propter varias difficultates ex diverſis cauſis exortas, atque etiam ut congruentius, majorique cum deliberatione omnia procedant, nempe ut dogmata cum iis, quæ ad reformationem ſpectant, ſimul tractentur, & ſanciantur, ea, quæ ſtatuenda videbuntnr, tam de reformatione, quam de dogmatibus in proxima Seſſione, quam omnibus indicit in diem ſextam decimam ſubſequentis Menſis Julii, definienda eſſe decrevit, hoc tamen adjecto, quod dictum terminum ipſa Sancta Synodus pro ejus arbitrio, & voluntate, ſicuti rebus Concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione reſtringere, & prorogare libere poſſit, & valeat.

§. XXVIII.

Lancianenſis Epiſcopi dubia contra hoc decretum.

Pallav. l. c.

Hæc poſtrema Decreti verba Leonardum Marinum Lancianenſem Epiſcopum nonnihil offendebant, hæc objiciens: „nequaquam permittitur, ut mute-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„mutetur, aut contrahatur tempus in „ſolemni Seſſione decretum, præcipue, „cum poſſit in detrimentum aliorum id „cedere, ſed duntaxat conceditur, ut „ejusmodi tempus protrahatur, cum id „nulli noxium ſit, poteſt tamen id ſua„pte natura æque fieri in Seſſione, ac „in quodam Patrum conventu: qua„propter cenſeo, vocem hanc *reſtrin„gere* e decreto eſſe eliminandam:„ cum autem aliis oppoſita ineſſet ſententia, atque hanc cautelam ad prævertendas omnes difficultates forte exurgentes peropportunam eſſe contenderent, hinc decretum ab omnibus fuit approbatum. Præterea nonniſi triginta ſex numerabantur Epiſcopi partim Hiſpani, partim Itali, quorum nonnulli ſcripto, alii autem oretenus ſua ſuffragia dabant, atque ea, quæ in nupera Congregatione fuere expoſita, confirmabant, necnon vel ſub conditione hac, *ſi poſtea ageretur de reſidentia*, conſentiebant, aut hunc articulum decreto inſertum diſertis verbis promitti poſtulabant, vel denique continuationem declarari petebant: poſtremo tandem Seripandus verba faciens inquiebat: „gratias ago „Deo, quod decretum in præſenti rerum „viciſſitudine adeo utile fuerit approba„tum: porro cum jam triginta tres Præ„ſules ſuam mutarint ſententiam, cete-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„ros quoque brevi eadem facturos spe„ro,„ Denique surgentibus Legatis quivis sese ad sua recepit.

§. XXIX.

Articuli in generali Congregatione proponendi, atque examinandi.

Pallav. l. 17. c. 1. n. 1. Raynald. hoc ann. num. 49.

Biduo post Sessionem, die sexta Junii Patres in generali cœtu congregati sequentes proponebant articulos, qui mox ab inferioris Ordinis Theologis examinandi jam antea in Concilio sub Julio III. proponebantur, erantque numero quinque circa Sacramenti Eucharistiæ usum, ac quidem quæsitum. I. „An ex Divino præscripto quilibet Chri„stianus teneretur utramque speciem „sumere in Eucharistiæ Sacramento.

II. „An rationes, quibus Ecclesia „Catholica adducta est ad Euchari„stiam præbendam laicis, & etiam Sa„cerdotibus non celebrantibus sub sola „panis specie, adeo retinendæ essent, „ut nullo pacto usus calicis ulli esset „permittendus.

III. „Utrum tunc, si ex honestis „causis, & charitati Christianæ con„sonantibus, æquum videretur conce„dere usum calicis alicui nationi, seu Re„gno, habendum id esset sub quibusdam „conditionibus, & sub quibus id fieret.„

IV. An

IV. „An accipiat aliquid minus is, „qui utitur hoc Sacramento sub una „tantum specie, quam ille, qui sub ut„raque id recipit:„ Sæcul. XVI. A.C. 1562.

V. „An necessarium sit ex lege Divina, „hoc altissimum Sacramentum porri„gere pueris, antequam ad usum ra„tionis perveniant.„ Itaque rogabantur Theologi, ut circa hosce articulos exponerent ea, de quibus sentirent, quod vel divina fide credi, vel tanquam hæreses, ac errores rejici oporteret.

§. XXX.

Granatensis Archiepiscopus articulum de residentia adjici postulans.

His propositis interrogabantur Patres, an hosce articulos discuti, vel illis quicquam addi peterent? Ad hæc respondit Granatensis Archiepiscopus: „Primus articulus in Synodo Constan„tiensi jam fuit definitus, adeoque nova „discussione non indiget, sed solum „nova confirmatione: reliqui autem „pariter adeo manifeste patent, ut plu„quam unius diei labore opus non esset: „satius igitur mihi videtur, ut illis ad„jicerentur in eadem Sessione articuli „de Sacramento Ordinis, ut simul de „residentia agi posset: mirum enim est, „quod illam ad legem Ecclesiasticam „quidam redigant, cum tamen eorum *Pallav. c. 1. l. 17. n. 2.*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„rationes, quæ ad id adducebantur, „eo conſeſſu indignæ viderentur, pro„inde ab illis ipſis magis confirmor in „contraria ſententia, quæ validiſſima, „atque ſanctiſſima eſt, pro qua etiam „mori minime dubitarem: illius quo„que argumenti memoriam ſæpius re„voco ob ingentia commoda, quæ in „eo animadverto, atque impatienter „opto, ut res a Synodo definiatur, „quatenus ſic inciperent palam conſpici „fructus, quos ab eo ſacroſancto con„ventu Chriſtiana Respublica ſibi pol„licebatur.

§. XXXI.

Roſſanenſis Epiſcopus huic ſententiæ obluctatus.

Pallav. l. 1. num. 3.

Verum Caſtanea Roſſanenſis Epiſcopus, qui adverſam propugnabat ſententiam, acriter de quibusdam querebatur, qui hanc quæſtionem de reſidentia, perinde acſi maximi momenti eſſet, agitari continuo petebant, omnes igitur hanc legem eſſe juris divini aſſerentes, ut id non modo gravibus verbis, ſed & ſolidis rationibus comprobatum redderent, provocabat.

§. XXXII.

Reſidentiæ fautores a Cardinale Mantuano ſedati.

Cum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Cum Mantuanus Cardinalis hac altercatione contendentium animos vehementius accendi pertimeſceret, Patres interpellans hæc effatus eſt: „Mirum „mihi videtur, quod materiam a præ„ſenti diſputatione prorſus alienam in „medium adducere velitis: nihilomi„nus ego, & Socii mei vobis promitti„mus, quod de ea agendum ſit, quan„do de Sacramento Ordinis examen „inſtituetur.„ Hac quidem ſponſione non omnes contenti erant Patres; Præſulum enim plures illum temeritatis inſimulabant, ſpargebantque, quod Cardinalis Mantuanus communi Legatorum nomine pollicitus eſſet id, quod tamen nondum inter eos conventum erat: quinimo divulgabant nonnulli, quod ullum circa hanc quæſtionem decretum fieri, Pontifex omnino recuſaret: quapropter Mantuanus, ut ſeſe purgaret, plures literas Romam perſcribere cogebatur, ex acceptis tamen reſponſis ſat aperte cognoſcebat, quod Papa hoc Mantuani conſilium, ut ſpargebatur, minus reſpueret, imo ſaltem tacite ejus ſponſionem approbaret.

Pallav. l. 6.

Interea Synodi Patres in hac congregatione articulorum, qui fuerant propoſiti, examine diſtenti contendebant, ex hiſce quinque articulis de primo nullam eſſe faciendam mentionem,

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

eoquod hic jamjam Conſtantiæ fuiſſet diſcuſſus. Verum Quinqueeccleſienſis Epiſcopus oppoſuit, quod multa poſt hujus Synodi deciſionem ab hæreticis, cum hi ad objectiones illis propoſitas reſponderent circa hanc quæſtionem fuiſſent innovata, ac proin conſultum videretur, ſi rurſus hoc argumentum pertractaretur, ut Eccleſiæ doctrina adhuc magis ſolide ſtabiliretur. Aſſenſere etiam Galli, affirmantes, id ad Catholicos in fide firmandos plurimum conferre: verum Synodi Patres ad agitandam hanc quæſtionem potiſſimum ea ex ratione adigebantur, quod hi articuli a Carolo V. Cæſare ad Synodum ſub Julio III. celebratam, ut Germanis ſatisfieret, transmiſſi fuerint, & tunc illius Concilii Patres, ut diſcuterentur, conſenſiſſent: eapropter ſancitum, ut hi quinque articuli, nullo excepto, examini ſubjicerentur.

§. XXXIII.

Carolus Vicecomes variis mandatis inſtructus, ac Tridentum a Papa decretus.

Pallav. l. 16. c. 11. n. 9. & ſeq. Lett. anecdot. ou mem. hiſt. du

His interea geſtis Carolus Vicecomes Vintomelienſis Epiſcopus a ſummo Pontifice, cui ſanguine junctus erat, Roma Tridentum tanquam Sedis Apoſtolicæ Nuntius, ac ſecretioris conſilii Mini-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Miniſter ad Synodum ablegabatur, ut de omnibus, quæ gererentur, accuratam communicaret notitiam, ſpe facta, ſuæ fidelitatis merita Cardinalitiæ dignitatis præmio recompenſatum iri. Is præprimis Guidobaldum Urbinatis Ducem, cujus filiam Fridericus Borromæus Cardinalis Borromæi frater connubio ſibi ſociaverat, inviſere jubebatur, ut cum illo de trecentis aureorum millibus, quæ Rex Franciæ ad bellum contra Calviniſtas eo validius gerendum petebat, ageret, ſimulque Prælatis in Concilio magis conſpicuis ea omnia manifeſtaret, quæ Pontifex calamo confidere nollet. Inſuper datum ei erat negotium, ut utriusque partis, quarum una deciſioni articuli de reſidentia favebat, altera autem adverſabatur, conſilia exploraret, atque illorum molimina everteret, haſce altercationes tolleret, Patrumque animos, diverſasque opiniones, ac ſtudia dignoſceret, cunctaque ſedulo diſcuteret, quæ magno huic negotio aut incremento, aut præjudicio fore cenſeret, ac denique ea de re Cardinali Borromæo Pontificis Nepoti exacte rationem redderet. Præterea eidem injunctum, ut præter ceteros duos Legatos præcipue Cardinalem Mantuanum omni obſequiorum genere veneraretur, arctius tamen Simonet-

Nonce Viſconti au Conc. Trid. 2. vol. Amſterd. en 1719.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

monettæ ſeſe conjungeret, eoquod ille Aulæ ſecreta magis ſibi perſpecta haberet: ad hæc Vicecomes Oſio, ac Simonettæ Cardinalibus ſignificare jubebatur, quod ſummo Pontifici ſua agendi ratione plene ſatisfeciſſent, libere autem Mantuano, & Seripando ea exponeret, quæ ipſis objectabantur; præcipue vero Altempſio Pontificis conſilium de mittendo in Gallias milite manifeſtaret, ſimulque hujus Cardinalis animum explorare teneretur, an ille copiarum adminiſtrationem tanquam Legatus ſuſcipere vellet: ut autem hic Nuntius indolem illorum, quibuscum conferret, magis perſpectam haberet, hinc Pius IV. in quodam ſcripto omnes recenſebat Synodi Patres, qui Romanæ Curiæ præprimis favebant, eisque amplam præmii ſpem facere jubebatur Vicecomes, ſi in pio erga Eccleſiam obſequio conſtanter perſeveraverint; cum illis vero, qui conſilia Sacræ Sedi adverſa molirentur, circumſpecte ageret, eosque, ſi id prudentia dictaret, metu coerceret, ac vehementibus etiam verbis objurgaret: omnem tamen animi acerbitatem ſedulo declinaret, quinimo per lenitatis viam utpote tutiſſimam eos ad obſequium revocaret, ac præteritæ offenſæ oblivionem offerret. Itaque Vicecomes ineunte Menſe Julio

Julio Tridentum delatus omnes mini- Sæcul. XVI.
ſterii ſui partes integerrima fide exple- A.C. 1562.
bat, prout ex ejus literis apparet, quæ cum magna verborum Majeſtate conſcriptæ raram ingenii ſui præſtantiam, atque in rebus gerendis dexteritatem luculenter teſtantur.

§. XXXIV.

Cæſaris petita per ſuos Oratores Synodo propoſita.

Altera poſt nuperam Congregationem die ſeptima ejusdem Menſis Cæſaris Oratores, cum articulum de communione ſub utraque ſpecie proponi gauderent, ſpem concipiebant, fore, ut ſuæ Nationis petito ſatisfieret, quapropter opportunam ipſis offerri occaſionem cenſebant, ut articulos, quos petere jubebantur, proponere poſſent: igitur Papæ Legatos conveniunt, eisque ſcriptum, quod a Cæſare transmiſſum acceperant, tradunt. Hic libellus viginti poſtulata reformationem tangentia complectebatur, quorum primum erat: „Orandus in primis ſum„mus Pontifex, ut ſeipſum, & Roma„nam curiam reformari benigne patia„tur. II. Numerus Cardinalium redu„catur, ita ut illi tantum ſint duodecim, „aut ſaltem viginti quatuor unacum „duobus autem ſupernumerariis viginti ſex,

Pallav. l. 17. c. 1. n. 6. Thuan. hiſt. l. 32. n. 1. Sarpius l. 6. p. 496. & 497.

Sæcul XVI. A.C.1562.

„ſex. III. Provideatur, ne fiant amplius diſpenſationes ſcandaloſæ. IV. „Revocentur omnes exemptiones contra jura communia paſſim conceſſæ, „monaſteriaque omnia ſub ejus Epiſcopi poteſtate conſtituantur, ſub cujus ſunt Diæceſi. V. Tollatur prorſus pluralitas beneficiorum, & ſtatuatur, quod ſingula Collegia ſingulas erigant Scholas, & Eccleſiæ non dentur conductitiis Presbyteris. VI. Epiſcopi omnino ad reſidentiam cogantur, niſi in extrema Eccleſiæ neceſſitate, ut officia per ſeipſos, non per vicarios impleant: ſi vero ipſi non ſint idonei, vel potentes, non uni Vicario totius diœceſis cura mandetur, ſed pluribus perſonis, Theologis Theologica, Canoniſtis canonica negotia: inſuper viſitationes, diœceſanæque Synodi habeantur. VII. In Eccleſiis omnia Dei miniſteria gratis præſtentur, & illæ, quæ ſunt adeo tenuis reditus, ut miniſteria Eccleſiæ absque quotidianis emolumentis nequeant ſuſtinere, incorporentur cum aliis non curatis beneficiis pinquioribus. VIII. Revocentur veteres Canones contra Simoniacam pravitatem. IX. Fortaſſis expedit, quod humanarum Sanctionum multitudo nonnihil contrahatur, ſuperfluis reſectis, & Prælati ſuas

Sæcul. XVI. A.C.1562.

„ſuas conſtitutiones non æquent obli-
„gationi juris divini. X. Excommuni-
„catione non uti permittatur extra ca-
„ſum peccati mortalis, & notoriæ in-
„corrigibilitatis. XI. Provideatur, ut
„diligenter, & devote in divinis officiis
„preces effundantur, quæ aliquando
„ita præcipitate a celebrantibus profe-
„runtur, ut nec ſeipſos intelligant, nec
„ab aliis intelligantur. XII. Brevia-
„ria, & Miſſalia purgentur, reſecando
„omnia, quæ non ex divinis ſunt de-
„ſumpta literis, & tædioſa prolixitas
„Pſalmorum, & orationum habito de-
„lectu contrahatur. XIII. Fortaſſe per-
„mittatur, ut liceat alicubi latinis can-
„ticis vernaculos fideliter verſus inter-
„miſcere. XIV. Diſcutiatur, qua ra-
„tione Clerus ad vitam puriorem redu-
„catur. XV. Perpendatur, quo pacto
„monaſticus Ordo ad primitivam inſti-
„tutionem redintegretur, ne tantæ Mo-
„naſteriorum divitiæ tam flagitioſe diſſi-
„pentur, & hæc de morum, abuſuum-
„que reformatione pertractentur. XVI.
„Quod ad dogmata attinet, conſideran-
„dum eſt Sacro Concilio, an non res ipſa
„efflagitet aliqua juris poſitivi præcepta
„relaxare, & circa communionem ſub
„utraque ſpecie conſuli exteris nationi-
„bus. XVII. De eſu Carnium, & je-
„juniis aliquid de priſtino rigore re-
mitta-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„mittatur, super quo tamen pruden„ter consideretur. XVIII. Conjugium „item Clericorum aliquibus nationibus „concedatur. XIX. Deinde multipli„ces Evangeliorum postillæ, quibus „Parochi pro concionibus ad populum „habendis utuntur, a Theologis do„ctioribus corrigantur, vel illis aliæ au„ctoritate publica approbatæ substituan„tur, novumque rituale ad usum om„nium Ecclesiasticorum conficiatur. „XX. Excogitetur medium non ut per„versi Parochi castigentur, sed sicut pas„sim citius possent expelli, quam sub„stitui meliores, ideo quædam ad hanc „difficultatem amovendam necessaria „recensentur media.

Art. I. Unus Catholicus Parochus „præficiatur interim pluribus Ecclesiis. „II. Videatur diligenter, an aliqui ex „iis sectariis possint ad Catholicam fi„dem reduci, & ideo illi, qui sanioris „mentis videbuntur, in proximam Ca„tholicam Academiam mittantur, & „recte erudiantur. III. Injungatur Epi„scopis Academiam non habentibus, „ut in vicina Academia Collegium eri„gant pro adolescentibus Theologiæ „studiosis alendis, & instituendis. IV. „Limitatus auctorum Catalogus edatur, „qui legi debeant in Scholis, nec alii „admittantur. V. Plures Episcopatus

in

„in latioribus Provinciis erigantur, & „opulenta Cœnobia in hunc usum con- „vertantur. VI. Quod spectat ad bona „Ecclesiastica in usus profanos conversa, „& distracta, præstaret forte hoc tem- „pore, ut eæ dissimulentur injuriæ. Sæcul. XVI. A.C.1562.

Postremo: Modeste monendi sunt Patres, ut diligenter examinent, an ad tollendam conscientiarum anxietatem non conduceret, si statuerent, Præsulum Constitutiones non obligare sub peccati reatu: insuper perpendant Patres, an non major utilitas deposceret, ut innumeræ hæ leges humanæ ad minorem reducantur numerum, aut in quibusdam locis psalmis latinis quædam preces patria lingua adjiciantur.

§. XXXV.

Legatorum consilia de evitando responso ad hæc postulata.

Cum hæc postulata Legati minime admittere possent, toti in eo erant, ut Archiepiscopo Pragensi horum indignitatem comprobatam redderent, ac demonstrarent, quanto tum Concilii, tum Cæsaris dedecore ejusmodi articuli fuerint propositi, quapropter responsum differre statuerunt, donec per Sedis Apostolicæ Nuntium Cæsarem ab hoc consilio dimovissent. Hujus rei cuam eidem demandabant Archiepiscopo, *Pallav. l. 17. c. 1. n. 6. & 7.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

qui aliunde Pragam, ubi Bohemiæ Rex coronandus esset, solemnia peracturus contenderat. Insuper Legati eodem tempore datis ad Hispaniæ Regem literis eidem exponebant rationes, quibus permoti hucusque Synodi continuationem declarare omiserint.

§. XXXVI.

Lancianensis Archiepiscopus ad Papam a Legatis missus.

Postea Legati Leonardum Marinum Ord. S. Dominici quondam alumnum, ac Nobilem Venetum, & tunc Lancianensem Archiepiscopum ad Papam ablegabant, ut de vero rerum statu, atque angustiis, quibus premerentur, eundem certiorem redderet. Verum publicæ fidei literas, quas huic Deputato dederunt, Simonetta Cardinalis signare recusabat, nisi idem privatas cujuslibet Legati literas secum deferret.

§. XXXVII.

Legatorum rationes Pontifici propositæ.

Pallav. l. 17. c. 2. n. 1. & seq. Sarpius l. 6. p. 498.

Cum falsus spargeretur rumor, quod Pontifex ob ingentes expensas, quæ in hunc conventum effundebantur, Concilium dissolvere vellet, atque aliunde Patres illud absolvere, vel saltem ad aliam

aliam Regionem transferre molirentur, hinc Leonardus Marinus ſummo Pontifici hæc exponere jubebatur: „cum Sy- „nodus duplici de cauſſa coaluerit, ut ſci- „licet Eccleſiam ab hæreſi purgaret, eam- „que in moribus reformaret, hinc ſua „Sanctitas ab incepto tam pio opere „deſiſtere non poteſt, antequam utrum- „que compleverit, niſi ob graves cauſſas, „quæ diſſolutionem ſuaderent, quales „forent aut bellum, aut peſtis, aut no- „tabilis ciborum caritas; aliter enim ti- „mendum eſt, ne Nationes, quæ tam „avide Concilium celebrari petierant, „coactumque numero adeo frequens „aſpiciebant, ubi poſtea tenuis obtentu „cauſſæ interruptum cernerent, aut ſibi „proſpicerent per proprias nationum Sy- „nodos, aut illud proſequi ſine Ponti- „ficiis legatis auderent, uti Baſileæ „accidit, cum gravi diſcrimine ingen- „tis in Eccleſiam cladis: porro id non „poterit contingere, niſi tantumdem „ignominiæ in ſuam Sanctitatem redun- „daret, quantum gloriæ ob Religionis „ſtudium, animique virtutem in eo co- „gendo eidem acceſſerat: ne igitur gra- „vetur animo recolere, quam validis „in eo caſu rationibus cuncti, qui Apo- „ſtolicæ Sedi perduelles ſunt, provin- „cias eidem hactenus obſequentes in- „vaderent, ut illos ad ſchisma pari-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Pallav. n. 2.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„ter ſollicitarent, ſi forte iidem ſcien„tes, quonam vehementi deſiderio om„nes Orthodoxi hanc Synodum ad ex„tirpandos errores, ſeque ab illis illæ„ſe ſervandos peterent, poſſent per ali„quam veritatis ſpeciem affirmare, quod „Petri Succeſſor nihil de ipſorum ſa„lute laboret, & in ejus æſtimatione „plus ponderis habeat tenuis ærarii ſui „ſumptus, aut tenue ſuorum tribuna„lium incommodum, quam illorum „exitium. Equidem ſibi perſuadent „Legati, quod hæc omnia ex falſis Au„licorum ſermonibus, & non ex Pon„tificis voluntate Roma fuerint ſcripta: „illi quoque Synodi Præſules, qui ſo„lutionem Concilii cupiebant, ut ad „ſuas Diœceſes remigrarent, ſtudio Re„ligionis impelluntur, ſed non ſecun„dum ſcientiam, ut Apoſtolus loqui„tur, dum majorem de propriis, quam „de Univerſali Eccleſia rationem habere „non debuiſſent: ideo excuſandi haud „ſunt, quod animarum jacturam „in univerſa Chriſtiana Republica cor„porum ſuorum incommodis poſtha„berent.

§. XXXVIII.

Præſidum rationes de non diſſolvenda Synodo.

His

His addebant: „præter hoſce caſus a nobis memoratos nullus ſupereſt „locus ad Concilium dimittendum, niſi „duabus ex cauſſis, quarum prima fo„ret, ſi inter Philippum Hiſpaniæ Re„gem, & Cæſarem conveniri non pos„ſet de ejusdem Synodi Continuatione, „nam ea declarata, adeoque abeunti„bus Germanis, ac ſimul Gallis, æ„qua ſuppeteret ratio, ne proſequamur „œcumenicam Synodum cum ſolis dua„bus nationibus, Italica, & Hiſpanica: „id ergo ſi accideret, tunc licitum fo„ret, eam ſuſpendere, prius tamen ſua „Sanctitas Cæſarem hac de re honorifice „admoneat, nec minus aut penitus, „aut magna ex parte id, quod nos in „noſtris conventibus poſtulandum decre„vimus, concedat. Ceterum alter mo„dus tollendi Concilii magis honeſtus, „ac utilis videtur, ſi Menſe Octobri pro„xime futuro, quo tempore Cæſarea „comitia erunt habenda, univerſalis „Eccleſiæ emendatio, ac dogmatum de„ciſio, quæ ſub Julio III. fuerat inter„miſſa, perfecta jam eſſet, ſimulque „Cæſar efficeret, ut Proteſtantes Con„cilium adirent; nam ſi hi voluiſſent „Concilio, ejusque decretis acquieſce„re, audiendi forent; ita e contrario, „ubi judices utrique parti ſuſpectos po„ſtularent, aliasque conditiones haud

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„decentes peterent, liceret eos dimit-
„tere, ſimulque diſſolvere Concilium,
„eoquod illud ad eam usque diem aper-
„tum eo duntaxat fine extaret, ut illi
„revocarentur ad frugem, & Catholici
„fructum, quem inde ſperabant, col-
„ligerent.

§. XXXIX.

Legatorum ſententia Pontifici manifeſtata circa reſidentiam.

Pallav. l. 17. c. 2. n. 4.

Poſtea Legati in literis, quas Deputato commiſerant, pariter de articulo, qui reſidentiam tangebat, mentionem fecerunt: porro hanc quæſtionem, ut Legati ſopirent, Pontifex præcipiebat, id tamen non ex eo fieri Cardinalis Borromæus datis ad Simonettam literis fatebatur, perinde acſi quoddam damnum in Sedem Apoſtolicam redundaret, ſi hæc lex juris eſſe divini declararetur, ſed hanc quæſtionem agitari inhibebatur, quia circa eandem in Concilio acrior exorta fuiſſet contentio, Patrumque diſſenſio, ex qua rumor omnes Europæ Aulas pervaſerat, quod ejusmodi deciſio in Sedis Apoſtolicæ, atque auctoritatis Pontificiæ exitium tenderet: proin deſuper decretum promulgare, nec decorum, nec honeſtum eſſet. Ceterum cum ſummus Pontifex hanc quæſtionem ſopiri percuperet,

a Le-

a Legatis ſuis ſciſcitabatur, num ipſis Sæcul. XVI.
conſultum videretur, ut diplomate edito A.C. 1562.
reſidentia præciperetur, ſimulque cunctis diligenter reſidentibus ampla privilegia, aliis vero legem transgredientibus graves adjicerentur pœnæ.

Ad hæc reſpondebant Legati: „Lubenti animo hunc articulum ſuppri„meremus, ſi id nobis liberum foret: „cum autem in hoc animadvertamus „Patrum diſſidia, & incommoda, hæc „quæſtio ægre decidi poterit, ſine Con„cilii damno, & dedecore Pontificis, „Legatorum, & Aulæ Romanæ, quæ „inſimulatur, quaſi reformationi obſta„ret: ſatius ergo nobis videtur, ſi arti„culus altera ex duabus hiſce formis „definiretur, quarum prima eſt, ut a „Theologis prius agitaretur, & dein a „Patribus, poſtea vero pro majoris par„tis ſententia res ſanciretur: porro al„ter modus eſt, ut in Decreti verbis po„tius res tanquam minime dubia, ac „veluti jamjam definita contra plurium „ſuffragia proponeretur, atque ſubinde „hujusmodi Decreto præmia, & pœ„næ, quibus ejus obſervatio firmare„tur, adjicerentur, atque ut in alter„utra forma ſuprema Pontificis auctori„tas in eodem gradu tanquam Eccleſiæ „capitis collocaretur: cum ea ratione „occurreretur cunctis pravis conſecutio-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„nibus, quæ ex eo recens condito, ac „confirmato dogmate confici poſſent.

Ceterum, proſequebantur Legati, „conſilium, vi cujus ſua Sanctitas di„ploma de hac reſidentia edere medi„tatur, nobis haud probatur; perti„meſcimus enim, ne illud a multis con„ſideretur veluti artificioſum effugium, „cujus ope definitio a tot Prælatis, „cunctisque ferme Nationibus, ac plu„ribus Principibus exoptata impedire„tur, proin verendum eſſet, ne hi ejus„modi diplomati obluctarentur, hacque „ratione Pontificia auctoritas iisdem „exponeretur contentionibus, quæ olim „Baſileæ movebantur: conſultius igi„tur fore cenſemus, ſi ante Menſem „Octobrem hæc definitio in Synodo fie„ret, ut tunc confectis decretis circa „morum emendationem, Patres alacri „jam animo ad ſuas Diœceſes reverti „poſſint, cum Synodum abſolvi cerne„rent.„ Hæc fuere mandata Archiepiſcopo a Legatis communi ſuffragio data: ea vero, quæ Simonetta ſpeciatim committebat, longe diverſa erant. Præterea Altempſio Cardinali fuit injunctum, ut Pontificem certum redderet, quod cuncti Legati Sedis Apoſtolicæ commodis ſtudioſiſſime deſerviant, atque Epiſcopi, qui reſidentiæ legem juris divini declarari peterent,

præ

præ ceteris quoque, qui adverſam tuentur ſententiam, majori adhuc ſtudio Pontifici addicti ſint. Hæc commendatio Mantuanum, ac Seripandum ingenti afficiebat lætitia. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XL.

Pontificis conſilium de diſſolvenda Synodo.

Poſtrema hæc cautela eo magis erat neceſſaria, quo firmius Pontifex, priusquam Archiepiſcopus Romam veniſſet, habito Patrum Senatu Synodi continuationem declarare, ac ipſus reſidentiæ articulum decidere decreverat: quæ res ad Synodi ſuſpenſionem, quam deſiderabat, ſpectaſſet, prout Lanſacus in epiſtola ad viduam Franciæ Reginam data die ſeptima Junii his verbis ſignificabat. „Nuntiare oportet, „quod Odeſcalchus a ſua Sanctitate ad „Hiſpaniæ Regem fuerit ablegatus, ut „illum hortaretur, quatenus Religio„nis cauſſæ in Francia favere, opem„que ferre, ſimulque ſuas vires cum „ſummo Pontifice fœdere inito jungere „vellet adverſus illos, qui ſeſe a Reli„gione Catholica ſegregarunt; cum au„tem ad hoc bellum ingentes expenſas „facere oporteret, ſub hoc prætextu „Regem inducere, Odeſcalchus jubeba„tur, ut Synodi ſuſpenſionem approba- *Mem. pour le Conc. de Trente lett. de Lanſac a la Reine du 7. Juin. pag. 221.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„ret.„ Enimvero in eodem Patrum Senatu hoc fœdus proponebatur, ac Pontifex ad illud quoque ineundum Italiæ Principes, Venetos, Sabaudiæ Ducem, necnon Hiſpaniæ, & Franciæ Reges ſollicitabat, hocque conſilium Cæſaris, ac Venetorum Oratoribus exponi curabat, in Gallias vero Vincentium Parpagliam Sancti Salvatoris Abbatem ablegabat: inſuper Odeſcalchus jam in Hiſpaniam profectus apud Philippum II., quod Hiſpaniæ Præſules contra Pontificiam auctoritatem conſpirarent, conqueri, eidemque exponere jubebatur, quod Cæſaris poſtulata ad excitandum ſchisma in Eccleſia tenderent. Ceterum illi, qui rerum haud ignari erant, facile de futuro hujus moliminis ſucceſſu præſagiebant. (*)

§. XLI.

(*) Hæc Continuator tam de ſuo cerebro parturiit, quam ex apogrypho Authore deſcripſit: ea enim de re nullus illorum, qui acta Synodi Tridentinæ conſcripſere, imo nequidem ipſe Nicolaus Pſalmæus Virodunenſis Epiſcopus natione Gallus, qui ipſus in Synodo præſens aderat, nec alii, vel verbulum poſteris reliquere: illæ autem relationes, quas Galli vocant, *Memoires*, ipſismet Gallis ſuſpectæ ſunt, quoniam plerumque ab ejusmodi Scriptoribus ſunt conſarcinatæ, qui vel adulandi

§. XLI.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Papæ ſtudium de conflando fœdere cum Principibus Catholicis contra Proteſtantes.

Cæſar huic fœderi nomen dare cunctabatur, veritus, ne minimam Proteſtantibus ſuſpicionem ingereret: Rex autem

Sarpius p. 499. Lett. de l'Iſle au Roi du 15 Jun. Mem. du Concil. pag. 241.

landi ſtudio, vel calumniandi libidine abrepti ſæpe turpis quæſtus gratia, & ut a typographis panem emendicent, quicquid illius ſæculi genio placet, libere conſcribunt, fingunt, ac falſa proferunt, veraque vel diſſimulant, vel ad ſiniſtram partem arenarum more, quæ etiam ex puriſſimis floribus venenum ſugunt, detorquent: cujus rei exemplum eſt hæc ipſa (ſi tamen genuina eſt,) Lanſaci epiſtola: quam nequiter enim ille ex Pontificis ſtudio, quo deplorato Franciæ ſtatui, ac Religioni Catholicæ ibidem ferme extinctæ etiam ad preces ipſius Regis ſuppetias ferre, bellum in Calviniſtas Regni hoſtes movere, ac calamitatum miſereri voluit, anſam arripuit Pontificem inſimulandi, perinde acſi duntaxat hoc bello tanquam obtentu uteretur, ut Synodum interrumpere poſſet. Verum ad tantam inſaniendi rabiem ejusmodi Scriptores, noſtrumque Continuatorem abripiunt imbibita quorumdam principia, vi quorum Concilia, quamvis horum decreta non recipi, niſi ipſis faveant,

Sæcul. XVI. A C. 1562.

autem Franciæ Calviniſtas in ſuo in Italiam tranſitu, licet id Pontifex pertimeſcere videretur, adeo non præpediebat, ut etiam ſummopere deſideraret, ut e Regno ſuo exirent: inſuper Hiſpaniæ Rex, cum in Italia ampliſſimas poſſideret Provincias, magis Italorum Principum fœdera pertimeſcebat, quam hæreticos expellere exoptaſſet. Denique Veneti, ac Florentini ab illis omnibus, quæ Italiæ quietem turbare poſſent, alieniſſimi erant, adeo, ut nemo unus Principum huic fœderi ſubſcribere vellet, ſingulis peculiarem quidem cauſſam, omnibus autem communem allegantibus, fore, ut Concilii progreſſus ejusmodi fœdere impediretur, quamvis plerique crederent, id, ſi accideret, haud ingratum Pontifici futurum, ipſomet, ut eam alerent opinionem, occaſionem præbente: quinimo forte ad Synodi diſſolutionem animum adjeciſſet, niſi Carpienſis Cardinalis unacum omnibus ceteris Purpuratis eidem expoſuiſſet, quod non ſint

veant, glorientur, ſupra aſtra extollere, ſummos vero Pontifices illis ſemper adverſari Lectoribus ſuis perſuadere conantur, ut Pontificis auctoritatem pro viribus deprimant: Egregii prorſus Catholici, ac obſequioſiſſimi Eccleſiæ Filii.

sint in Pontificis, Sedisque Apostolicæ commodum ea, quæ odium parerent, atque alterutrius partis animos abalienare possent, ipso auctore decerni, cum longe præstabilius esset, circa continuationem, & residentiam decernendi libertatem relinquere. His verbis Pontifex permotus deinceps ad consilia magis moderata animum adjecit. (*) Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLII.

Papa in Patrum Senatu de cunctis Oratoribus quæstus.

Nec tamen sibi temperare poterat Pontifex, quin de cunctis Oratoribus quereretur, ac quidem primo de Gallis repetebat, quod Lansacus in postulatis suis videretur potius Orator Hugonotarum, cum Patres oraret, ut Regina Angliæ, Helveti Protestantes, Duces

(*) Calvinistis, cum eorum potentia adeo jam excrevisset, ut ipse Rex, & Reginæ haud amplius in Regno securi essent, semper liberum fuisset, Genevam, atque in Italiam transmigrare; Regii autem Sanguinis Principes, qui Calvinistarum sectam profitebantur, tum nequaquam e Regno exire, sed illud sibi vendicare moliebantur, unde ad frangendam eorum potentiam aliorum Principum, & præcipue Pontificis opem implorare, necessitas suadebat.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sarp. p. 212.

Duces Saxoniæ, & Würtembergæ expectentur in Concilio, qui tamen pro hoſtibus, ac perduellibus pridem denuntiati fuere, neque aliud intendunt, quam ut Synodum corrumpant, & Hugonotarum opinionibus imbuant: „ego „autem, inquiebat Papa, curabo, ut in „fide Catholica Patres perſiſtant, ne„que deeſt mihi etiam vim, ſi neceſſe „foret, adhibendi facultas: inſuper hic „idem Orator unacum Sociis ſuis pa„trocinatur nonnullis, qui auctoritatem „concilii ſupra Papam tuentur, quæ „opinio, cum hæretica ſit, ejus quo„que fautores eſſe hæreticos, quibus„vis pœnis, & ſuppliciis caſtigandos „conſtat: præterea iidem Oratores in„ſtar Hugonottarum vivunt, neque San„ctiſſimo Sacramento debitam reveren„tiam exhibent: Lanſacus quoque in „menſa coram multis, quos invitave„rat, Præſulibus dixit, tot Epiſcopos „e Galliis, & Germania ad Synodum „venturos, ut Idolum Romanum ſint „profligaturi. (*) De

(*) Hæc Continuator de verbo ex Sarpio deſcripſit, non ſine nominis d decore, cum ſine ullo ſelectu, criſi, ac veritatis inquiſitione ea, quæ ab ſcenico, eoquo proſcripto, ac maxime ſuſpecto Auctore prolata viderat, incurius ſuæ hiſtoriæ cum veritatis diſpendio inſerere non dubitarit.

Sæcul. XV. A. C. 1562.

De Dandalo, qui unus ex Venetis Legatis erat, pariter querebatur, seque a Senatu, ut injurias sarciretur, petiturum asserebat. Cardinales quoque Mantuanum, Seripandum, & Osium Warmiensem purpura indignos ajebat, ut vero suam indignationem adversus Mantuanum, qui se Residentiæ caussam deciturum, licet haud jussus promiserat, luculentius exereret, nullas amplius literas ad illum miserat, sed cunctas, aliaque negotia expedienda Simonettæ Cardinali commiserat: nec benignius ceteros, quos sibi adversos crediderat, Prælatos habebat, inter quos Gonzaga Cardinalis Mantuani Nepos a Congregatione Romæ pro Synodi negotiis erecta excludebatur. (*)

§. XLIII.

(*) Hæc rursus Continuator ex suo Sarpio defloravit, an autem Pontificis querelæ non satis æquæ fuerint, atque ad eas ex ipsis verbis, ac Oratorum sermonibus, agendique ratione ansa fuerit data, sub judice lis sit, id certum constat, quod Pontifex ea falso Oratoribus imponendi, aut pro arbitrio fingendi nulla ratione duci potuerit, qui ardentissimo studio, ac paterno prorsus affectu hosce Oratores semper conveniebat, atque ad Synodum venire sollicitabat, & indignas quorumdam exprobrationes mansuete dissimulabat.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLIII.

Lanſacus contra Papæ querelas ſe vindicare conatus.

Mem. dans la lettre du Lanſac au l'Isle du 25. Juin pag. 248.

Cum de Papæ querelis Lanſacus per Inſulanum certior fieret, ad eundem literas dedit, quibus ſe contra probra ipſi impoſita purgare nitebatur. Data eſt ejus epiſtola die vigeſimo quinto Junii his verbis concepta: „Sanctitas „ſua queritur, quod omnes, qui hic „in ejus cauſſa præſentes ſunt, nil aliud, „quam Sanctitatem veſtram moleſtare „quærant, hinc obſtrictum me video, „ut eidem fidem faciam, quod ipſus „ego tali viro, qui quidquam Dei, ſuæ„que Eccleſiæ honori, aut Sanctitatis „ſuæ, vel Sacræ Sedis dignitati, atque „obſequio adverſum, prout pios Chri„ſtianos, ac Regis Chriſtianiſſimi Mi„niſtros decet, (*) a nobis dictum, fa„ctum, aut cogitatum aſſeruerit, ob„jectare auderet, illum eſſe impium, „ac mendacem, in teſtes invocatis om„nibus Legatis, cunctisque Viris pro„bis in hoc Concilio congregatis: cum „vero Sanctitas veſtra dicat, quod nos „Synodi auctoritatem ſuper Pontificiam „extollamus, ad hoc reſpondeo, quod hucus-

(*) Quis harum cogitationum teſtis fuerit, ignoratur.

Sæcul. XVI. A.C.1562.

„hucusque nihil tentaverimus, ex quo „Sanctitas sua colligere posset, quod „eandem sententiam exequi velimus; „unice enim intenti fuimus, ut omnia, „quæcunque ad sedandos tumultus in „Christiana Republica exortos conferre „possunt, & omnem eam sinceritatem, „ac libertatem, quæ Sanctitati vestræ in „nobis cognita est, adhibeamus, quin „hac in re pro excitandis de ejusmodi „superioritate altercationibus ullum „consilium a Parisiensi Sorbona mu„tuare voluerimus: attamen ingenti „me stupore obrutum sentio, cum a „summo Pontifice non sine Regis mei, „meæque dignitatis dedecore dictum „intelligo, quod *nos Hugonottarum in„star vivamus, ac nos geramus, nec Sanctissimo „Sacramento debitam reverentiam exhibea„mus.* Hæc si veritati inniterentur, „satius foret, quod Sanctitas sua in „nos inquiri faceret, ac testimonia ad „Regem nostrum transmitteret, sicque „nos debitas pœnas daremus, cum id „sane præstaret, quam nos adeo libere „injuriis gravare: quamvis vero Sancti„tas vestra affirmaverit, quod id nomi„natim de me dictum nolit, profiteor „tamen, quod & socios meos ab hac „calumnia exemptos velim. Denique „Sanctitati vestræ relatum fuisse mihi „objicitur, quod mensæ accumbens

Sæcul. XVI A.C. 1562.

„edixerim, *tot Episcopos a Galliis, &* „*Germania ad Synodum venturos, ut Ido-* „*lum Roma sint profligaturi:* ad hoc ac- „cusationis caput respondeo, illum esse „mendacem, qui me hæc dixisse, aut „cogitasse, vel ejusmodi convitia in mea „præsentia proferri, passum esse, „asserere audet; ego enim nec adeo in- „sensatus, nec tam perversus sum, ut „talibus verbis os meum polluere vel- „lem: nimis quoque ingenue, ac libe- „raliter educatus fui. Ceterum cum „Sanctitas sua ejusmodi calumniis ni- „mium faciles præbeat aures, non at- „tenta probitate mea, hinc haud am- „plius me excusabo, spe fretus, quod „veritas malitiæ, ac horum menda- „ciorum nequitiæ prævalitura sit: inte- „rim tamen nullum non movebo lapi- „dem, ut a Rege meo abeundi copiam „obtinere valeam, quamvis certus sim, „quod Rex Christianissimus nullum me „magis Christianum, aut magis pro- „bum, qualis etiam per totam meam „vitam ero, subrogare valeat.„

§. XLIV.

Alia Lansaci epistola ad Papam, atque Insulanum.

Mem. p. 237. 243. Lettr. de Lansac a l'Isle du 15. Juin.

Jam octava ejusdem Mensis die Lansacus suadente Mantuano Cardinale datis ad Papam literis suam agendi ratio-

Sæcul XVI. A.C 1562.

rationem vindicare nitebatur, exponens, quod ea tantum consilia animo volutet, quæ suo munere sibi commisso, ac Principis illius, qui suam ei auctoritatem credidit, Majestate digna forent, nec quicquam siniſtri a Legatis ei imputari valeret, quapropter Papam a se rogari scribebat, ut potius eorum testimoniis, quam perversorum hominum calumniosis accusationibus fidem præbere velit; cum ejusmodi detractores nil nisi tumultus concitare, animosque magis exasperare, iniquo prorsus consilio quærant. In alia epistola ad Insulanum hac super re scripta significabat Lansacus, quod Mantuanus Cardinalis Tridento abeundi copiam petere decreverit, eoquod Papam adversus ipsum siniſtris opinionibus præventum experiatur, quamvis ipse muneris sui partes summa fide explere, semper sollicitus fuisset. Hanc ob rem Lansacus Insulanum rogabat, quatenus Papam, ne ejusmodi veniam Mantuano concederet, impedire, omnibus viribus niteretur, cum id absque gravi Concilii præjudicio fieri haud posset, de cetero autem quod in Mantuani favorem scripsisset, non divulgaret, sed religioso silentio premeret, cum sibi persuasum habeat, preces a se interpositas Romanæ Curiæ parum acceptas fore, quamvis

Pallav. c. 3. num. 4.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

de ſiniſtra in ſe concepta opinione parum ſollicitus ſit, cum Deus cordis ſui intima probe cognoſcat, ſolique Domino ſuo de actionibus ſuis rationem reddere obſtrictus ſit, licet ipſum non parum offendat eorum malitia, qui Dei, Eccleſiæ, ac publicæ quietis hoſtes, ut Synodum diſſolvendi anſam captent, Mantuanum Sanctitati ſuæ ſuſpectum reddunt, perinde acſi contra ejus auctoritatem quicquam moliretur, cum tamen talia nullus ab eo unquam expertus fuiſſet.

§. XLV.

Pontifex erga Mantuanum Cardinalem, & Lanſacum benignior.

Pallav. c. 3. num. 4. Lit. Vicecom. ad Borrom. 25. Jun. apud Pallav. l. c.

Accepta hac Lanſaci epiſtola, perlectisque literis, quas idem ad Franciæ Oratorem Romam perſcripſerat, ſummus Pontifex nonnihil indignationem adverſus illum conceptam deponere, ac de ejus agendi ratione contentus eſſe videbatur, quinimo magis adhuc benignam de Mantuano Cardinale opinionem fovere cœperat, poſtquam per Cardinalem Borromæum literas Vicecomitis perlegerat, quibus hæc nuntiabantur: „ſparſus fuit rumor, „quod Legatorum primus veniam ab„eundi a Pontifice petierit; duæ au„tem hujus famæ cauſſæ afferuntur, & qui-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„& quidem primo dicitur, quod Aulæ „Pontificiæ literæ, quæ in Mantuani, „ceu primi legati manus antea defere„bantur, poſtea ad Simonettam mitte„rentur: ſecundo autem ſpargitur; quod „Gonzaga Cardinalis, ejus ex fratris „nepos, Romam non accerſeretur a „Pontifice ad cœtus de Synodi nego„tiis, quemadmodum antea fieri ſo„lebat.

His addebat Vicecomes, quod nemo unus majori cum prudentia, ac moderatione, quam prius hic Legatus fecerat, rem gerere potuiſſet, ac proin illius Tridento diſceſſus grave Synodo inferret detrimentum tum ob veneratione, qua Mantuanum ob ejus ſcientiam, ac prudentiam proſequuntur omnes Præſules, tum ob æſtimationem, quam de ipſo cuncti Principes habent, quorum conſtantiſſima eſt perſuaſio, tanti Viri reverentia unice commotum Hiſpaniæ Regem, ne ablegaret Oratorem Vargam ad Synodum, eoquod hunc Miniſtrium Pontifici parum acceptum, & quieti Concilii minus opportunum noſſet: „ceterum, ſcribebat Vicecomes, ſummus Pontifex revocato Man„tuano Cardinale publicam incurreret „indignationem, eo potiſſimum nomine, quod longius temporis ſpatium „præterflueret, usque dum novi legati

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„a Papa ſubrogandi ſibi eandem Prin„cipum, Patrumque benevolentiam „conciliare poſſent.„ Accepta horum relatione Pontifex mutata animi ſententia ad hujus Cardinalis ſocios perſcribi curabat, ut omnem honorem Mantuano debitum eidem deferre, ejusque conſilia in omnibus ſequi ſatagerent.

§. XLVI.

Lancianenſis Archiepiſcopus Romam veniens.

Sarpius p. 501. Lett. de l'sle au Roi de France 20. Jun. Mem. p. 247.

Interea Lancianenſis Archiepiſcopus Romam delatus ſummo Pontifici epiſtolam a plusquam triginta Epiſcopis, qui Reſidentiam juris divini eſſe propugnabant, proprio chirographo ſubſcriptam tradebat: porro in ea hi Præſules querebantur, quod non ſine magno animi ſui dolore percepiſſent, immerito alienatum a ſe eſſe Pontificem, cum tamen in omnibus ejus auctoritatem tueri ſemper intenti fuiſſent, atque etiam omne obſequii genus eidem deferre parati exiſterent. Hac Præſulum ſubmiſſione placatus Pontifex ſuſpicionem in eos conceptam non nihil depoſuit, ac benignius Deputatum excepit, qui eidem hæc ſignificabat: „Epiſcopi in proxima Seſſione, quod „reſidentia ſit juris Divini, declarare „ſtatuerunt, ſimulque quovis demum peri-

„periculo decreverunt, cuncta, quæ dog- Sæcul. XVI.
„ma, morumque emendationem concer- A.C.1562.
„nunt, negotia dirimere, adeo, ut nulla
„verosimilis ratio suadeat, quod Pon-
„tifex Synodum dissolvere, vel differre
„vellet.„ Utraque hæc propositio primo quidem Pontificem commoverat, ast mox resumpto animo Archiepiscopus Legatos, ac præcipue Cardinalem Mantuanum vindicare aggressus est.

§. XLVII.

Legati, ac præprimis Cardinalis Mantuanus coram Papa ab Archiepiscopo vindicati.

Itaque Archiepiscopus summo Pontifici Pio IV. hæc exposuit: „Legati cum *Sarpius l.c.*
„prævidere non possent aliquid inde in-
„commodi nasciturum, eandem, quam
„animis conceperant, opinionem verbis
„palam expressérunt: postea vero exortis,
„citra nullam ipsorum culpam, aut de-
„fectum, contentionibus inter Patres,
„ipsorum ad eam opinionem propu-
„gnandam accessio maximum Beatitu-
„dini suæ honorem, universæque Curiæ
„Romanæ decus peperit, nec amplius
„ut antea sæpius factum, objectari po-
„tuerat, quod Pontifex, & Curiales e-
„jus contradicant opinioni, quæ a po-
„tiori Theologorum parte habetur tan-

Sæcul XVI. A. C. 1562.

„quam pia, ac necessaria, jurique Divino „consona: præterea ex eodem successu „& Legatis ipsis apud Præsules ma„gnum nomen, & auctoritas parta, & „ad moderandum nonnullorum impe„tum via facta est: unde alioquin, cum „insigni Ecclesiæ detrimento, magna „sine dubio sciſſura exoritura fuisset.„ His ita expositis Archiepiscopus enarrabat frequentia, & valida Legatorum officia ad Præsules placandos, & ignominiam iis inustam ab his, qui profitebantur, quod contra conscientiam tacere non potuerint. Adhæc exposuit pericula impendentia, & necessitatem, qua Cardinalis Mantuanus ad ea promittenda adigebatur, propter quæ Papa adversus eum queritur. Denique ad suspicionem omnem ex Pontificis animo eluendam retulit, majorem partem Præsulum offerre se, quod eum tanquam Ecclesiæ Caput Sessione proxima declarare velint: quam quoque legationem sibi impositam dixit, eoquod illam multis de causis scripto consignandam non putarent. Ex hisce Patribus tam multos nominibus suis designabat, ut Papa in admirationem raptus dixerit, quod improbæ linguæ, & nequiores calami hosce Patres longe aliis coloribus sibi depinxissent.

Postea

Sæcul. XVI. A C. 1562.

Postea idem Archiepiscopus coram Pontifice demonstrabat, quod Principum Legati in Concilio promovendo tam firmiter uniti, ac sociati, necnon Præsules ad quidvis pro ejus continuatione perpetiendum ita comparati essent, ut ejus dissolvendi ratio haud amplius subesse videretur: discussio autem quæstionis de residentia maxime jam provecta esset, Patribus conscientiæ, & honoris stimulo, Oratoribus vero existimationis suæ caussa sic ad eam defendendam obstrictis, ut de neganda controversiæ ejus definitione sermo omnino habendus non sit. Postea Archiepiscopus Pontifici ea postulata, quæ Cæsaris Legati proponebant, scriptotenus exhibuit, atque expossuit, quod omnia eo tenderent, ut Papa Concilio jurisdictionis suæ auctoritatem submittat: Cardinalis vero Mantuani prudentia, & solertia factum ajebat, ne in congregatione ejusmodi postulata proponerentur. Postremo Archipræsul concludebat: „quandoqui-„dem nullo remedio, vel arte, quæ fa-„cta sunt, infecta reddi possunt, vestra „Beatitudo, si quid forte fortuna occur-„rat, non malitiose, sed minus diligen-„ter, parumque circumspecte a quovis „factum, pro sua sapientia, ac solita be-„nignitate dissimulet, veniamque indul-„geat, ut deinceps vero omnia ex sen-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„tentia animi cedant, pro ſummo im-
„perio præcipiat, deſiderantibus omni-
„bus, ut nihil deinceps aut proponatur,
„aut tractetur, quod non prius a Beati-
„tudine ſua conſultatum ſit, ac delibe-
„ratum.

§. XLVIII.

Synodi cura per Papæ literas Cardinali Mantuano ſpeciatim demandata.

Poſtea ſummus Pontifex hac rerum Synodalium relatione diligenter conſiderata, Archiepiſcopum Lancianenſem quamprimum remiſit cum literis die vigeſima nona Junii hujus anni proprio chirographo ſcriptis, atque ad Cardinalem Mantuanum tanquam Legatorum caput directis, in quibus eidem Synodi curam commendat; jam enim hunc Cardinalem, ut Tridenti perſiſteret, permovebat, eique abeundi veniam denegabat, miſſa Cardinalis Borromæi epiſtola, quam Arrivabenus detulerat. In ea diſertis verbis Simonettæ injunctum, ut erga Mantuanum uteretur non modo perquam ſuavi, & manſueta agendi ratione, ſed ſumma etiam confidentia, cum certus eſſet Pontifex, pari ratione a Mantuani comitate illi reſponſum iri: inſuper Simonettæ injungebatur, ut omni, quocunque modo

Pallav. l. 17. c. 5. n. 1. & c. 8. n. 1. & 2.

modo posset, Mantuano abunde gratificaretur, & cum eo cuncta negotia communicaret, frequenterque ejus mensæ ab eodem invitatus accumberet, necnon tunc, ubi ex Episcopis quispiam ad se accederet ad aliquid ejus opera a Pontifice impetrandum, illum cohortaretur, ut is simul a primo Præside eam commendationem poscceret, adeoque Mantuanus se magni fieri cognosceret non modo ab Episcopis, sed & a Pontifice, quem ipsorum precibus nonnisi Mantuani Cardinalis ministerio satisfacere velle, tandem agnoscerent. Sæcul. XVI. A C. 1562.

§. XLIX.

Monita Pontificis ad Patres, ejusque literæ ad Legatos.

Epistola, quæ Lancianensi Archiepiscopo tradebatur, adhuc majori verborum comitate erat conscripta, in qua summus Pontifex primum Legatum hoc titulo decorabat: *Illustrissima vestra Persona:* quæ tamen nomenclatura antehac Pontificibus erga Cardinales haud usitata erat. Porro Archiepiscopus insuper hæc cunctis Patribus nuntiare jubebatur: „ Pontifex omnino vult Con„cilium esse liberum, omnesque ex ani„mi sui conscientia suffragia ferre, & „Decreta secundum veritatem fieri: nec „etiam Sanctitas sua ægre fert, quod „Præ- *Sarpius l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„Præſules huic magis, quam alteri ſen„tentiæ ſuffragentur, ſed unice moli„mina, & artes, quibus hominum ani„mis, ac perſuaſionibus vis quædam „afferri videtur, averſetur, atque con„tentiones, & verborum amarulentiam „inter ipſos natam, quæ Concilii Gene„ralis dignitati parum reſpondent, re„probat, neque ſeſe opponit reſidentiæ „determinationi, ſed ſuadet potius, ut „nimium fervorem, quo exceſſerunt, „dimittant, neque enim dubitat, quin „tunc, ubi animis plene mitigatis dun„taxat divini Numinis cultum, & Ec„cleſiæ bonum reſpexerint, argumen„tum illud maximo cum fructu poſſit „pertractari.

Eadem ferme communi nomine ad ceteros perſcripſit Legatos, illos hortatus, ut Concilii ſub Julio III. celebrati veſtigiis inſiſtentes, illo ævo agitatas, & digeſtas quæſtiones recolerent, ac Synodo finem impoſituri decreta deſuper conficerent.

§. L.

Cæſaris epiſtola ad Mantuanum Cardinalem, ceterosque Papæ Legatos.

Pallav. l. 5. n. 1. & 3.

Poſtquam Pontifex Mantuano Cardinali Tridento recedendi veniam ſat officio-

officioſe denegaverat, hic idem Legatus multis cumulabatur honoribus, ac præprimis ipſemet Cæſar prius cum Archiepiſcopo Pragenſi collocutus eundem hunc Cardinalem datis literis hortabatur, quatenus a cœpto tam pio opere, uti tamen fama ſparſiſſet, nequaquam deſiſteret, „nam etiam ego, proſeque„batur Cæſar, me tibi obſtrictum profi„teor, ſi ſpreta invidia, ac tædio, cui ex„poſitus hucusque fuiſti, nihilominus te „vinci haud quaquam patiaris:„ Eadem ferme Imperator ad Delphinum Nuntium ſcripſerat, atque idem ſuis Oratoribus Tridenti agentibus nuntiabat, nec minus redeunte Pragenſi Archiepiſcopo epiſtolam admodum brevem ad Cardinalem Oſium, magis vero prolixam ad alios Legatos dedit, in utraque autem de poſtulatis nuper a ſe propoſitis mentionem fecerat: horum enim incommoda idem Oſius Cæſari expoſuerat. Ceterum Cæſareæ epiſtolæ ſumma duo rerum capita complectebatur: primo enim rationem reddebat, cur hoſce articulos ab Oratoribus exhiberi juſſiſſet; ſecundo denique totum hoc negotium Synodi Præſidum prudentiæ, atque arbitrio relinquebat. (*) §. LI.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

(*) Ecce! quam diverſam agendi rationem tenuerit Chriſtianiſſimus juxta, ac Auguſtiſſimus Imperator Ferdinandus.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LI.

Cæsaris epistola circa articulos Legatis propositos.

Pallav. n. 3. Itaque Imperator in sua epistola præprimis hæc significabat: „ Cum non „sine ingenti animi lætitia percepissem, „quod vos jam parato sitis animo ad „disciplinam legibus reparandam, hinc „pariter volui meam ad id operam „conferre, propositis Concilio iis rebus, „quæ utiles censebantur non modo ad „retinendas meis in ditionibus reliquias „Religionis, sed etiam ad recuperanda „maximam partem ea, quæ fuerant „deperdita: ideo demandatum a me „fuit viris Catholicis, piis, ac pruden„tibus, ut ea de re cogitarent, a quibus „postea illa rerum capita acceperam, „quæ meis Oratoribus miseram. De ce„tero relatum mihi fuit a Pragensi Ar„chiepiscopo, quod vos meis postulatis „de more expensis, antequam conven„tui exhiberentur, quatuor capita ob„jeceritis Oratoribus meis: nam præ„primis dicebatis, quod par non sit, ut „Principibus libertas detur proponen„di in Concilio ea omnia, quæcunque „vellent. II. Inquiebatis, quod ad E„piscopos minime pertineat, suorum „Caput seu Pontificem reformare pro eo, „ac in hisce postulatis fieret. III. Propo„nebatis,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„nebatis, quod vos, cum plurimos ex il- „lis articulis rejici prævideretis, noli- „tis in ipsis exponere periculo meam „auctoritatem, ne parum honorifice ha- „beatur. IV. Asserebatis, quod id, si „Oratores vellent per seipsos ea propo- „nere, futurum fuisset efficacissima caus- „sa ad Synodum dissolvendam, quæ „tamen potissimum coacta erat in emolu- „mentum ditionum Cæsaris.„ Ceterum hæc postrema ratio, quippe ad permovendum Cæsarem prævalida, acrius ab Osio Legato urgebatur in literis, quas ad Ferdinandum Regem perscripserat: quinimo hæc ipsa ratio præ ceteris longe majorem vim in omnium animis obtinebat.

§. LII.

Imperatoris responsum ad rationes sibi a Legatis contra sua postulata oppositas.

In iisdem literis Cæsar ad præfatas hasce rationes hunc in modum respondit, & quidem ad primam: „ Si „Regi Catholico licuit Continuationis „declarationem publice petere, & Regi „Christianissimo tot alia capita propo- „nere licebat: quinimo si in publica se- „curitatis fide, Protestantibus oblata, in- „vitabantur ipsi ad Concilium, & ad „res

Pall. l. 17. c. 5. n. 5. & 6. Rayn. hoc ann. n. 61. & 64. Exstat. epist. Imp. in MS. Archiv. Vat. sign. n. 3229. p. 73.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„res ibi proponendas, ego quidem non „intelligo, quo pacto mihi primo Eccle„siæ Filio, & Advocato, idem privile„gium denegari valeat.

„Ad secundum sic rescripsit: Cum „hactenus audierim, quod velit Ponti„fex, ut causſæ nobiliores in Conci„lio agitentur, ibique in capite, ac „membris Ecclesia reformetur, huic „quoque sententiæ accessi: verum u„bi aliquis ex articulis propositis haud „videbitur ad Synodum pertinere, non „sum tam duræ cervicis, ut illum de„leri recusem, aut Patrum rationibus ob„luctari velim.

„De tertio sic scribebat Cæsar: Tan„tum auctoritatis mihi non arrogo, ut „Synodi Patribus leges præscribam „de rebus Ecclesiasticis; cum mihi suf„ficiat meo muneri satisfacere, quod non „in eo situm scio, ut vos regam, aut „dirigam, sed duntaxat admoneam: de „cetero me filium Ecclesiæ obsequio„sum profiteor, adeoque repulsas pro „contumeliis, aut injuriis acceptare „haud assuetus sum.

„Circa quartum denique ita respon„dit: Æque inopinatum, & amarum „mihi accidit, quod tam levi de causſa „dissolutio timeatur: quippe ad eam „usque horam mihi persuasum fuit, quod „illic loquendi libertas unicuique con-

cedenda

Sæcul. XVI. A.C. 1560.

„cedenda fuerit, ac proinde illi, qui „ægre ferrent ea, quæ proponebantur, „audire, oſtenderent fortaſſe aures pa„rum amicas veritati, cujus eſt odium „parere. Ego quidem cupio diſtinctius „cognoſcere, quid in iis, quæ a me pro„ponebantur, poſſet Patrum animos tam „graviter lædere: nam in eo, quod ſpe„ctat ad ſummum Pontificem, nun„quam mihi fuit in animo ipſum accu„ſare, aut perſtringere; quin imo tanti „a me æſtimatur ejus integritas, pie„tas, probitas, ac ſtudium in Rempu„blicam Chriſtianam, ut dicere fre„quenter, ac publice ſim ſolitus, viſum non „fuiſſe jamdiu Pontificem eo meliorem, „magisque quietis communis ſtudio„ſum, præter alia ſingularis benevolen„tiæ argumenta a Pontifice mihi exhi„bita; ut proinde ingratum ſupra cun„ctos mortales animum geſſiſſem, ſi ad„verſus omne fas ei quidquam labis a„ſpergere attentaſſem: adumbrantur „quidem in eo libello aliquæ aulæ Ro„manæ correctiones, ſed mea mens erat „æque, ac Legatorum, ut id Pontifex „per ſeipſum exequi poſſet: Ceterum, „quod Clerus præſertim in Germania „emendatione egeat, dubium eſſe non „poteſt, nec in eo inæqualitatem peto, „ſatis contentus, ut eadem opera Laici „quoque reformentur, inſuper a me fuit

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„pariter ibi postulatum, ut leges aliquot „Ecclesiasticæ relaxentur propter quam„dam Provinciarum imbecillitatem in „fide: porro id mirum haud videri de„bebat iis, qui alias provincias in Re„ligione firmiores incolebant, adeoque „hoc peculiari levamine haud indigen„tes: denique mihi nuntiatum est, non„nullis displicuisse, quod aliqua ibi pro„ponerentur iisdem verbis, quibus ute„bantur hæretici: verum nihil mihi ea „de re compertum est, utpote hæreti„corum voluminum haud perito, sed ut„cunque id foret, ubi res haberentur „pro malis, rejiciantur; ubi pro bonis „considerantur, laticem, non fontem esse „considerandum censeo. „

§. LIII.

Cæsar totum suum petitum Legatorum prudentiæ committens.

Pallav. n. 7. 8. & 9.

Tandem sic suam mentem declarabat Cæsar: „id totum significavi ad me „purgandum, non ad disceptandum vo„biscum, quos agnosco tanquam præ„stantissimos Ecclesiæ Cardinales, quo„rum prudentiæ plurimum tribuo, quo„rumve sincera, ac singularis erga me „benevolentia adeo mihi perspecta est, „ut nonnisi optima, paternaque consilia „ex ea mihi sint exspectanda, si ergo „perlectis rationibus meis, opportunum

„vos

„vos putatis ſcriptum illud proponere, Sæcul XVI.
„vos rogo, ut id faciatis: ſin aliter vo- A C. 1562.
„bis videtur, ac præſertim animadverti-
„tis, quod immineat Concilii diſſolutio,
„omni ſtudio conabor, ne ego cauſ-
„ſam præbeam tanto Eccleſiæ damno,
„pro qua paratus ſum ſanguinem funde-
„re. His poſtea adjecit: de propria
„Romanæ Aulæ correctione, quamvis
„ad communem reformationem multum
„conduceret, non admodum ſum ſol-
„licitus, maxime quia cognovi, quod
„in id, cum hoc ipſum antea ignora-
„rem, per ſummam induſtriam incum-
„bat Pontifex, hinc nihil dubito, in eo
„negotio, juxta ac in reliquis omnibus,
„ab illo expletum iri partes univerſas
„vigilantiſſimi, accuratiſſimique Paſto-
„ris: unde etiam auguror proſperum il-
„lum ſucceſſum, quem complures illius
„deceſſores exoptaverant, nullus autem
„eorum plene conſecutus fuerat: aſt
„in aliis rebus, quæ ad communem e-
„mendationem ſpectant, a vobis peto,
„vosque per Deum obteſtor, ut articu-
„los iſtos confeſtim Synodo proponatis,
„ſi non omnes ſimul, ſaltem eorum præ-
„cipuos.„ Itaque Synodi Præſides, ut
Cæſari obſecundarent, ſe id in animo ha-
bere ſignificabant, id tamen poſtea dex-
tere declinabant. (*) §. LIV.

(*) Obſervandum tamen, quod ex articulis

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LIV.

Sex articulorum examen circa Communionem a Legatis inchoatum.

Pallav. c. 6. num. 1. Cum interea Cæsar adeo sollicite Synodi Præsides hortaretur, ut in illa cum omni libertate agerent, ac quæstiones discuterent, pari studio Pontifex eosdem vehementer ad eandem solertiam sollicitabat, unde Legati obtenta agendi libertate die decima Junii præprimis inferioris Ordinis Theologos excipiebant.

§. LV.

Oratio Salmeronis Jesuitæ circa Calicis usum.

Pallav. n. 2. Itaque examen illorum sex articulorum Communionem tangentium usque ad vigesimam tertiam ejusdem Mensis diem protrahebatur: prior vero hanc in rem verba faciebat Alphonsus Salmeron Jesuita, ac Pontificis Theologus, qui disserens de primo articulo: *an quilibet ex Chri-*

---

a Cæsare propositis nullus fuerit, cujus postea in Synodo mentio non fuerit facta, aut decretum desuper editum: qua ergo ratione Continuator Legatis imputare potest, quod hosce reformationis articulos proponere promiserint, id tamen dextere declinare sciverint.

Sæc. XVI. A. C. 1562.

Christianis hominibus divino præcepto adstringatur, ad communionem sub utraque Specie sumendam, hæc præmisit: „certum est, quod Ecclesia, quæ columna, „ac firmamentum veritatis est, errare „non possit: dum igitur ipsa diuturno „tempore vetuit laicos uti calice, quem„admodum constat ex Conciliis Con„stantiensi, & Basileensi, & ex omni„bus Scholasticis, trecentis abhinc an„nis, hinc pro certo habetur, divinum „mandatum, vi cujus Eucharistia sub „duplici specie sumeretur, non adesse: „præterea, cum ante omnem memo„riam vetus esset consuetudo non dandi „calicem cunctis, qui Eucharistiam ac„cipiebant, oportebat usque ab Aposto„lorum ætate eam provenire, eoquod „aliter, cum homines tenaciſſimi sint „eorum, quæ ad Religionem pertinent, „fieri non potuisset hæc mutatio sine „ingenti strepitu, & sine superstite rei „memoria. His præmissis studuit postea eam conjecturam confirmare exemplis, & veterrimis multarum historiarum, ac plurimorum Patrum dictis, ex quibus colligebatur, quod usus ille non porrigendi calicem cuicunque, qui consecratum Panem sumit, a primis usque temporibus extiterit: dein respondit iis, quæ objectabantur ex Sacris literis, ostendens, ex quibus-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

dam illarum locis aliud non erui, nisi utramque speciem in Cœna fuisse datam a Christo, cujus actiones omnes sequi non jubemur secundum omnes conditiones, sed quoad eas, quæ ab ipso præcipiuntur per declarationem Scripturæ, aut per Ecclesiæ traditionem; ex aliis vero locis probari ajebat, quod eidem Ecclesiæ liceret, non autem ab ea præscribatur usus utriusque speciei, exceptis Sacrificantibus, cum iis solis utpote Apostolorum personam gerentibus, dixisset Christus in ultima cœna: *bibite ex hoc omnes;* quemadmodum iisdem solis ibi dixerat: *quotiescunque feceritis, in meam commemorationem facietis:* „At vero, prosequebatur hic Theo„logus, id, quod legitur in sermone „Christi capite 6. S. Joannis, ad cun„ctos fideles refertur, ibique sermo est „*de Communione Sacramentali*, non *de* „*spirituali*, quæ fit per fidem, aut per „gratiam, sicuti quidam arbitrabantur, „non tamen probatio ulla inde deduci„tur pro Bohemis, asserentibus, quod „usus utriusque Speciei, & non unius „tantum nobis a Domino præcipiatur: „quinimo ad significandum, quod neu„ter ex his ritibus obstiturus esset Christi „Sanctionibus, interdum ab illo in lau„dato sermone nominatur simul esus

„carnis

„carnis, & potus Sanguinis, interdum „ſolus eſus carnis memoratur.„ Sæcul. XVI. A.C.1562.

§. LVI.

Ejusdem ſententia circa quæſtionem: An idem ſub una, quam ſub duabus ſpeciebus recipiatur?

In quarto articulo, qui ſecundus erat inter dogmaticos, nimirum, *num idem, an minus ſumatur ſub una ſpecie, quam ſub utraque*, Salmeron primum tanquam minime dubium affirmabat, eoquod Chriſtus integer contineatur ſub utraque ſeorſim ſpecie cum anima, & Divinitate ſua, ſicuti eſt in Cœlo, idque fuiſſe definitum declarabat in Conciliis Conſtantienſi, & Florentino, atque idem confirmari ajebat ab uſu Eccleſiæ, quæ fidelibus adorandum proponit hoc Sacramentum ſub ſola panis ſpecie: an vero Euchariſtiam ſub una ſpecie ſumens tantum gratiæ, quantum ſub utraque illam accipiens recipiat, ad hunc articulum non pertinere ajebat; cum extra controverſiam ſit, quod tantum contineatur, ac ſignificetur in una ſolum hoſtia, quantum in multis, nec idcirco tantum gratiæ recipiatur in unica hoſtiæ ſumptione, quam in multis: quapropter oſtendebat, quod pro-

Sæcul. XVI A.C. 1562.

pendeat in eam Sententiam, quæ dicit, gratiam in utroque casu æqualem esse; porro idipsum conatus est multis rationibus persuadere, atque præprimis inquiebat, quod ea de re Patres, ac Concilia, quia hanc rem tanquam certam supponebant, non loquerentur, neque Ecclesia negatura fuisset Calicem non celebrantibus, si cum eo simul oportuisset aliquod incrementum gratiæ ipsis aufferri.

De secundo articulo, *num usus Calicis cuilibet sit permittendus*, Salmeron respondit, id relinqui arbitrio Ecclesiæ, cujus esset accurato examine hujus rei commoda, & detrimenta utrinque perpendere: porro hæc sedulo ponderanda sibi videri ajebat, plurimis de cautis, quas etiam enumerabat: nos autem de iis postea mentionem faciemus, cum sermo erit de arctioribus ad hoc statuendum consiliis. Hoc stabilito nihil circa tertium articulum dicendum supererat de conditionibus præscribendis, sub quibus calicis usus indulgeretur. De quinto, ac postremo articulo: *an lege Divina necessarium foret infantibus etiam Eucharistiam tradere*, suam mentem non exposuit Salmeron, sed hanc quæstionem aliorum Theologorum examini, ac discussioni reliquit.

§. LVII.

§. LVII.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Lusitani Theologi Regii sententia circa hosce sex articulos.

Absoluta Salmeronis oratione ceteri Theologi suas quisque sententias exponebant, atque inter eos Jacobus Payva de Andrada Lusitani Regis Theologus hæc proferebat: „Christus Do„minus, & præcepto, & exemplo de„claravit, speciem panis omnibus fi„delibus, Calicem vero solis Sacerdo„tibus concedendum; ipsus enim pane „consecrato dedit eum Apostolis, cum „adhuc essent laici, & universum po„pulum repræsentarent, addito mandato, ut de eo comederent omnes: dein vero Apostolos ordinavit Sacerdotes, his verbis, *hoc facite in mei commemorationem:* ac tandem consecravit calicem, & eisdem jam in Sacerdotes consecratis porrexit. Verum Patres hoc Jacobi argumentum haud magni habebant, prout reipsa exiguam considerationem meretur: alii vero Doctores diversa proponebant argumenta, quæ tamen omnia in id collimabant, ut communionem sub duplici specie pro laicis a Christo Domino minime præceptam, proin nec etiam necessariam esse comprobarent. *Sarpius l. 6. pag. 593.*

Postea Antonius Mandulphus ex Ordine Fratrum Eremitarum sancti Au-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

guſtini, Archiepiſcopi Pragenſis Theologus hæc aſſerebat: „in hoc idem ſen„tio cum aliis, nullum eſſe præceptum „divinum, atque attenta duntaxat lege „divina non magis Eccleſiæ doctrinæ „adverſari, ſi laicis calicis uſus denege„tur, ac ſi illis indulgeatur, quapro„pter arbitror, ejusmodi argumenta in „eum modum concludentia eſſe ſegre„ganda, perinde ac illud de Diſcipulis „in Emaus, & de D. Paulo in navigio, „cum ex iis poſſet colligi, quod non „ſit ſacrilegium, unam ſpeciem absque „altera conſecrare, cum tamen id menti „omnium Doctorum, & ſenſui Eccleſiæ „repugnet, ſimulque illam de Eucha„riſtia diſtinctionem, quæ eandem & „Sacramentum, & Sacrificium decla„rat, omnino enervet: conſtat inſuper „ex Ordinario, ut vocant, Romano, quod „detur diſtinctio communionis in lai„cam, & clericalem, inde autem clare „patet, quod diſcrimen inter utramque „nonniſi a variis in Eccleſia gradibus, „non autem a Sacramenti accepti di„verſitate oriatur: præter hæc ex ea „ratione poteſt colligi, non ſolos cele„brantes Sacerdotes, ſed univerſum „clerum calicis eſſe participes. Cete„rum de auctoritate Eccleſiæ in mu„tandis rebus accidentalibus Sacramen„torum minime quidem eſt ambigen„dum,

„dum, nec tamen hiſce temporibus di- Sæcul. XVI. A.C. 1562.
„ſceptandum, utrum calicis uſus ſit res
„accidentalis, an ſubſtantialis: hinc
„concludo, quod articulus hic commode
„poſſit omitti, quippe a Conſtantienſi
„Concilio jam antea definitus: quartum
„vero, ac quintum accurate tractan-
„dos cenſeo, ſiquidem calice tot natio-
„nibus, quot eum flagitant, conceſſo,
„aliæ omnes diſceptationes ſupervaca-
„neæ, immo pernicioſæ forent.„ In eandem Sententiam pariter abibat F. Joannes Paulus Epiſcopi quinqueeccleſienſis Theologus, ac Fratrum Eremitarum D. Auguſtini Alumnus.

§. LVIII.

Quidam Servita ſuam ſententiam revocare compulſus.

Denique Frater Amans Ordinis Servorum B. V. alumnus, ac Sebecenſis in Dalmatia Epiſcopi Theologus, cum ſibi ſingulari opinione famam emendicare niteretur, Cajetani doctrinam allegans inquiebat, quod Sanguis non ſit pars humanæ naturæ, ſed primum duntaxat illius alimentum, nec dici poſſit, quod corpus ſuum nutrimentum in *concomitantiam* trahat: porro inde inferebat, iſtud, quod ſub utraque ſpecie continetur, non omnino eſſe idem cum altero: inſuper addebat, quod San-

Sarpius l. 6. pag. 505. Pallav. l. 17. c. 6. n. 9.

Sæcul. XVI. A C. 1562.

Sanguis in Eucharistia juxta verba Christi sit Sanguis effusus, adeoque extra venas, in quibus quamdiu detinetur, potus esse nequiret, ac proinde unacum corpore per *concomitantiam* esse non posset, immo Eucharistiam a Christo Domino institutam fuisse inquiebat in memoriam passionis suæ, quæ facta est per separationem, & effusionem Sanguinis. Hac opinione proposita universus Patrum consessus vehementer offendebatur, atque Religiosus iste sententiam suam retractare jubebatur, quod ille etiam cum ingenti submissione, ac docilitate executus est.

§. LIX.

Joannis Villetani dissertatio circa communionem sub utraque specie.

Pariter Joannes Villetanus, seu Villeta Hispanus, qui unacum Barcinonensi Episcopo Synodum accesserat, hanc in rem differebat, & quidem cum tanta sermonis puritate, ac rationum firmitate, ut quamvis ejus oratio jam per solidas duas horas fuisset protracta a die decima septima Junii usque ad ejusdem diei vesperam, qua hæ dissertationes erant finiendæ, nihilominus Patres illum rogarent, ut altera etiam die sermonem suum prosequeretur: quod etiam

etiam præstitit, cum ingenti totius consessus applausu: hæc tamen die ferme omnia, quæ ab aliis obscure, aut minus solide fuere proposita, verbis magis exquisitis, clariusque, ac solidius repetiit. Sæcul. XIV. A.C.1562.

§. LX.

Theologorum judicium de hisce quinque articulis.

Finitis omnibus hisce dissertationibus, ex quibus res nondum decidi poterat, seorsim cujuslibet sententia rogabatur, ac quidem circa primum articulum consensere omnes, quod non sit Divinum præceptum, vi cujus singuli Christiani utramque speciem accipere teneantur; nam cuncti sentiebant, hoc præcepto Sacerdotes obstringi, ut rem Divinam in duplici specie conficiant. Postremæ istorum sententiæ unicus Doctor Lusitanus adversabatur, isque forte Innocentii III. Alberti Magni, & Joannis de Turrecremata Auctoritati innitebatur, atque adducebat Raphaelem Vollateranum, qui scripsit, quod Innocentius VIII. Norvegiæ Sacerdotibus, cum apud illos ingens vini penuria esset, sub unica panis specie consecrare permisisset: verum hæc Raphaelis narratio confutatur a Bellarmino Cardinale, qui observat, quod veritatem *Pallav. l. 17. c. 6. n. 8. 9. & seq.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

tem haud sapiat, Norvegis deesse vinum ad consecrandum, cum in comperto sit, nunc illos eo utpote aliunde allato abundare, insuper hic Scriptor refert, a Papa concessum fuisse, ut hujus gentis Sacerdotes calicem sine vino consecrarent: quæ res, cum a nemine censeatur esse in Ecclesiæ potestate, narrationis falsitatem manifeste redarguit.

Porro circa eundem articulum ceterorum Doctorum concors erat opinio, quamvis diverso uterentur explicandi modo, quod tameu sigillatim referre, nimis tædiosum esset.

Circa secundum articulum, an rationes, quæ induxerant Ecclesiam ad præbendam Eucharistiam laicis, & Sacerdotibus non celebrantibus sub sola specie panis, essent ita observandæ, ut nulla ratione usus calicis esset permittendus, magna fuit opinionum varietas, sed inter omnes convenit, potuisse ab Ecclesia calicis usum removeri, cum ritus jure Divino præscriptus non esset, nec quovis tempore usurpatus: duo tamen Præsules hæc addiderunt: „tametsi usus calicis fuisset juris Divini „pro laicis, potuisset tamen ab Eccle„sia subtrahi, cum ipse Deus voluerit „hoc ipsum privilegium Ecclesiæ con„cedere:„ alii autem affirmabant, quod fas non sit Ecclesiæ, relaxare divina man-

mandata, sed ea duntaxat, quæ ad ritus, ac cæremonias pertinerent. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„Ceterum quam plurimi ita differebant: „quamquam liceat Ecclesiæ aliquid „mutare in conditionibus, & in usu, „nihil tamen eidem permittitur in iis, „quæ Sacramenta constituunt.

In tertio articulo quærebatur, an tunc, si concedendus esset alicui nationi usus Calicis ob rationes Christianæ Charitati consonas, sint addendæ conditiones huic concessioni? porro circa hanc quæstionem quamplurimæ fuerunt Sententiæ, propter varias conditiones, quas singuli excogitabant.

Quartus, articulus erat, an ille, qui unam tantummodo speciem sumit, minus accipiat, ac is, qui utramque recipit? porro id omnes negabant concorditer, quantum ad Sacramentum spectabat: quod vero effectum Sacramenti, seu gratiam concernit, non una omnium erat opinio: potissimi tamen censebant, circa virtutem Sacramenti, effectum, seu gratiam infundi æqualem in utroque modo, cum tradatur gratia non ratione specierum, sed ratione Christi, qui sub speciebus continetur: alii vero opinati sunt, plus gratiæ accipi, cum sumitur secunda Species, eoquod homo eo temporis momento melius sit dispositus: alii denique dixerunt, majo-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

majorem gratiam in Sacramento percipi, cum utraque ſpecies ſumitur, quoniam Sacramenta id efficiunt, quod ſignificant: ſignificatio vero habetur per ipſa ſigna: jam vero, inquiebant hi Theologi, multiplicatis ſignis gratia multiplicatur.

Ad quintum, & poſtremum articulum, an juſſione Divina neceſſe foret, ut infantes hoc Sacramentum acciperent, ab omnibus reſponſum eſt, id haud requiri, cum alias baptismus non ſufficeret ad ſalutem: inſuper dicebant, hoc Sacramentum dari per modum cibi, cuius natura eſt partes vi caloris deperditas reficere, quod non tamen accidit infantibus; quippe quibus liberi arbitrii uſus deficit: de cetero pauci, quod Euchariſtia reipſa illis tradita gratiam augeat, affirmarunt, allegantes exemplum ejus, quod uſurpabatur tempore SS. Dionyſii, & Cypriani, tametſi poſtea Eccleſia id juſtis ex cauſſis prohibuiſſet, ut debita huic Sacramento reverentia haberetur, nec illud vomitus periculo in infantibus exponeretur: verum plerique id negarunt, cum infantes juxta Apoſtoli præſcriptum prima ad Corinthios: *probet ſeipſum homo*, nec ſeipſos probare, neque dijudicare poſſint Corpus Domini, nec diſtinquere valeant panem Sacramentalem a pane com-

communi, cum rationis usu destituantur. Alii protulerunt insuper ad id illa Christi Domini verba apud Divum Lucam cap. 22. *Hoc facite in meam commemorationem:* quibus ajebant significari, quod in eo, qui hujusmodi Sacramentum suscipit, necessaria sit memoria Christi patientis, quæ memoria in infantibus locum non habet: porro oppositæ D. Dionysii, & Cypriani authoritati quidam respondebant, dicentes, in Ecclesia primæva quidem hoc Sacramentum infantibus fuisse administratum, sed nonnisi ad delendum idololatrarum ritum, qui idolotheta ipsis dabant. Tandem senserunt alii, tunc infantibus Eucharistiam fuisse traditam, ut munirentur adversus veneficia, & ne a malis Spiritibus invaderentur; cum autem hæ rationes hodiedum non amplius subsisterent, hinc inferebant, quod Synodus præsentem usum esse servandum, statuere valeat.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXI.

Cujusdam Carmelitæ sententia de hoc articulo prorsus omittendo.

Hanc in rem Frater Desiderius Panormitanus Ordinis Carmelitani alumnus sic inquiebat: „censeo, articulum „hunc postremum esse omittendum, „cum enim a nostri seculi Protestantibus „id

Sarpius pag. 509.

Sæc. XVI. A.C.1562

„id in quæſtionem vocatum non fuerit, „hinc non videtur tempeſtivum, ejus „diſcuſſione novitates in medium ad„ducere: res ipſa quidem in utramque „partem probabiliter diſceptari poterit; „ubi vero percrebuerit hanc quæſtionem „agitari in Synodo, multorum curioſi„tas ad altiorem disquiſitionem facile „ſtimulabitur, & ceſpitandi occaſio dari „poterit, cum facile aliquis adduci poſ„ſet, ut credat, quod Euchariſtia ſit „neceſſitatis Sacramentum non minus, „quam baptismus, cum utrumque fun„datum videatur tam in his Chriſti „verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua,* „*& Spiritu Sancto, non poteſt introire* „*in regnum Dei. Quam in illis, niſi car*„*nem meam manducaveritis, & Sanguinem* „*meum biberitis, non habebitis vitam.* Por„ro exceptio parvulorum non ſat col„ligi poteſt ex Beati Pauli præcepto, „jubentis, ut quisque ſeſe probet, quod „a parvulis fieri non poteſt: ſacra enim „Scriptura pariter præcipit, ut baptis„mum præcedat profeſſio doctrinæ fi„dei, hinc etſi ad adultos ſolos hoc re„ſtringendum ſit præceptum, & par„vuli a baptismo minime excludantur, „quamvis fidem addiſcere non poſſint, „ſic pariter quis dicere poſſet, examen, „quod præcedit Euchariſtiam, de adul„tis ſolummodo accipiendum, parvu„lis

Joan. 6. v. 54.

Ibid. 3. v. 5.

„lis ab ejus sumptione non exemptis: Sæcul. XVI. A.C. 1562.
„concludo igitur, quod usum parvulos
„non communicandi approbem, inte-
„rim quod concilium de hoc capite,
„quamvis id a nemine impugnetur,
„disceptationem instituat, id omnino
„ratum habere non valeo.

§. LXII.

Canones circa communionem sub utraque specie conditi.

Postquam Theologi mentem suam hac super re aperuerant, quatuor condebantur Canones, qui in Congregatione die vigesimo tertio Junii habita proponebantur, in quibus anathema dicebatur ei, quicunque dixerit. I. „ex „Dei præcepto sumendam esse Eucha-„ristiam sub utraque Specie. II. Er-„rasse Ecclesiam, in ea laicis prohi-„benda. III. Non tantum accipi sub „una specie, quantum sub utraque, „quia non accipitur totum id, quod „Christus instituit. IV. Necessariam „esse, & ex Divino mandato sumen-„dam Eucharistiam parvulis, antequam „perveniant ad usum rationis.„ *Pallav. n. 12. & c. 7. n. 1. Lit. Legat. ad Borrom. & Papam 2 & 9. Jun. apud Pall.*

Verum Cæsarei, cum circa Calicis usum decisionem fieri exoptarent, postulabant, ut Sessio tamdiu differretur, donec omnia probe discussa tandem decidi queant: postea palam profitebantur,

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

tur, se non permissuros, ut Synodus ad alia progrederetur decreta, usquedum ipsi ea, quæ postularunt, obtinuissent; caussabantur enim, ejusmodi repulsam secretis ex caussis fieri, quæ tamen Cæsaris honori, necnon promissis eidem factis adversantur, ut ideo gravis Imperatoris indignatio timenda foret, nisi ejus postulatis satisfieret. (*) Verum ad hæc responderunt Legati, quod Synodi decreta retardare haud cogitent: insuper objurgationes ipsis factas prorsus inanes esse demonstrabant, ac primæ suæ responsioni firmiter insistebant.

Ceterum in concepta hujus decreti formula hæc legebantur verba: permissum est Ecclesiæ honestis de caussis, pro locorum, temporumque conditionibus, usum calicis laicis concedere: committitur autem Patribus, ut expenderent, an ejusmodi caussæ respectu Bohemorum, aliorumve nunc suppeterent. Verum ad obtinendum tale Decretum sub conditione, per quod nihil conficeretur, minime laborabant Cæsariani: ideo cum id temporis Patrum propensionem

(*) Aut hi Oratores ignorabant, quod Cæsar totum negotium Legatorum arbitrio reliquerit, aut illi pro suo arbitrio ex usurpata auctoritate Legatos hisce postulatis vexabant.

sionem sibi haud propitiam comperi- Sæcul. XVI.
rent, atque Sessionis dilationem im- A.C. 1562.
petrare desperarent, tandem ejus celebrationi consenserunt, dummodo articulus ille silentio neutiquam obvolveretar, sed haberetur suspensus, adjecta Synodi declaratione, quod duo e quinque articulis omissi, quam celerrime posset, per opportunitatem expenderentur, & præterea pollicerentur Legati, se Pontifici commendaturos Oratorum postulata: porro id ipsum postea etiam præstitere die nona Julii. Itaque de quatuor illis Canonibus agebatur, quorum mentio jam fuerat facta in conventu die trigesima Junii habito, Patres consensere in duos primos, non item in tertium.

§. LXIII.

Examen quæstionis, an Christus sumatur integre sub una specie?

Cum in hoc articulo quæstio move- *Pallav. c. 7.*
retur, an Christus Dominus sub *n. 6. & 7.*
unica specie integer recipiatur? hinc Granatensis Archiepiscopus affirmabat, hanc quæstionem jam sub Julio III. fuisse definitam, cum illic declaratum esset, totum Christum integre contineri sub qualibet specie, ut proin, si rursus idem definiretur, objici posset, quod hæc Synodus non sit prioris continuatio, sicque omnia priora decreta rursus

Sæcul. XVI A. C. 1562

examinare oporteret. Verum Seripandus Cardinalis, quamvis Concilii continuationi faveret, veritus tamen, ne Archiepiscopi Granatensis oppositio animos occuparet, extemplo per eruditam dissertationem ostendit discrimen inter Canonem sub Julio III. sancitum, & illum, de quo agebatur; nam hic Cardinalis ita differebat: in duobus hæretici errarunt circa Eucharistiam, de re scilicet in Sacramento contenta, nec non de usu Sacramenti: porro priorem errorem rejiciebat damnatio, quam prior Synodus sub Julio Papa celebrata fecit, ubi Christi Corpus realiter esse præsens definiebatur: nunc vero agitur de altero errore, nam in ejus usu versatur recens lutheri hæresis, dum ille improbabat consuetudinem Ecclesiæ Catholicæ, quasi ea unam fidelibus tradens speciem haud plane satisfaciat Christi institutioni, per quam utraque species tradita est:„ His dictis Seripandus verba ipsius Lutheri proferebat, atque hunc errorem parato Canone damnandum esse asserebatur.

§. LXIV.

Seripandi sententia de novo Canone conficiendo pluribus probata.

Pallav. n. 8. & 9.

His Seripandi rationibus plures aquievere, quibusdam tamen supervacaneum

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

neum videbatur, ſubtilius perſcrutari, an novam Lutherus hæreſim in illud myſterium induxerit. Ceterum ajebat Joannes Treviſanus Venetus Patriarcha: „certum eſt integram Chriſti præſentiam ſub unaquaque ſpecie fuiſſe definitam in Concilio Florentino, & tamen iterum eam definitam eſſe in Tridentina Synodo ſub Julio III.: inſuper conſtat, errorem eorum, qui defendunt præcipi lege Divina, ut ſub utraque ſpecie ſumatur Euchariſtia, a Conſtantienſi Concilio fuiſſe proſcriptum, & nunc iterum primo Canone eundem errorem proſcribi; cur igitur ad rem amplius confirmandam, & declarandam tertium Canonem ex propoſitis recuſabimus? an non, ut rurſus mentem noſtram explicandi libertas nobis relicta declaretur, ſufficit, quod in Lutheri verbis aliquod indicium appareat hæreſis novæ, quæ refellitur hoc Canone, cum ea diſertis verbis damnata non eſſet in Tridentina Synodo ſub Julio III. celebrata. His Treviſani rationibus major Patrum pars aſſentiebatur, erantque nonnihi paucissimi, qui ſeſe illis opponerent.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXV.

Aliud examen articuli: An sub duplici specie major recipiatur gratia?

Pallav. c. 7. §. 10. & 11. Major inter inferioris Ordinis Theologos controversia movebatur circa alium Canonem, in quo quærebatur, *an sub unica specie communicans æqualem recipiat gratiam, ac ille, qui S. Eucharistiam sumit sub utraque?* Porro Patrum potissimi censebant, æqualem ab utroque recipi gratiam: verum hæc controversia haud adeo utilis videbatur, nihilominus Cardinalis Osius, & Quinqueecclesiensis Episcopus contendebant, nisi hæc quæstio decideretur, metuendum esse, ne plures Septentrionales populi hactenus Ecclesiæ Romanæ conjuncti, sed illius relaxationis cupidi, si fortasse eam non obtinerent, & illa æqualitas gratiæ a Concilio non decerneretur, conflaturi essent schisma ab eadem Ecclesia, causantes, quod complures illius conventus Theologi existimarint, quoddam incrementum gratiæ per eam Ecclesiæ prohibitionem ipsis subtrahi, ex adverso autem huic tamen malo occurri putabant, si decisum fuerit, quod sub una specie communicantes æqualem gratiam recipiant, ac duplicem speciem sumentes. Nihilominus

nus magis conſpicuæ, ac potiori Patrum parti placuit, imitandam potius eſſe Synodum Conſtantienſem, quæ noluerat ea de re ſententiam pronuntiare. Sæcul. XVI. A.C.1562.

Ejusdem quoque opinionis erant Hiſpani Præſules, atque inter eos præcipue Granatenſis, Bracarenſis, Segovienſis, Dertuſenſis, Salmanticenſis, Franciſcus Blancus Aurienſis, nec minus eam partem Mutinenſis, & Almerienſis Epiſcopi propugnabant: nihilominus ferme omnes petebant, ut hi Canones ad methodum magis exactam revocarentur, addereturque aliqua explicatio prævia doctrinæ, quæ lucem præferret, & omnia dubia amoveret, perinde ac fieri conſueverat in Concilio ſub Paulo III. & Julio III., idcirco partitæ ſunt Patrum curæ; quippe cura Canonum, qui aut dogmata Fidei, aut errorum emendationem continerent, Cardinali Simonettæ demandata eſt, additaque ipſi opera Fuſcararii, Blanci, Boncompagni, & Generalis Prædicatorum Magiſtri: Doctrinæ autem capita commiſſa fuere Oſio, ac Seripando Cardinalibus una cum Epiſcopis Pariſienſi, Clodienſi, Oſſunenſi, & Chriſtophoro Patavino Supremo Eremitarum S. Aug. Moderatore. Hæc hauſimus ex literis, quas Synodi Præſides ad Car-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

dinalem Borromæum die quarta Julii perscripserunt.

§. LXVI.

Opinio Veglensis Episcopi circa Calicis usum.

Pallav. n. 13.

Postmodum omnia hæc capita, ac Canones ita confecti ad Patres die quarta ejusdem Mensis Martii congregatos deferebantur, ex illis tamen pauci absque ulla oppositione approbati fuere.

Pallav. c. 7. num. 13.

His peractis Albertus Duimius de Gliricis Veglensis Episcopus, seu ut alii scribunt, Augustinus Ilerdanus Antistes exponebat, quod in Insula Cypria ac Creta, & in aliis regionibus sint prope sexcenta hominum millia, qui usum calicis retinent, & tamen cum Ecclesia Romana conveniunt, adeoque cavendum, ne damnentur, quemadmodum indicant verba capitum digestorum, quod non modicam perturbationem excitaret.

His dictis sic prosequebatur: „Ego puto, quod clarioribus verbis Synodi mens „sit explicanda, eoquod mentione facta „de consuetudine, qua Galliarum Reges in coronationis suæ die Sacramentum sub utraque specie suscipere solent, nic uius comprobari videretur.

„tur. (*) Præcipue cum privilegii cu- Sæcul. XVI. A C. 1562.
„jusdam exemplar legerim, vi cujus
„Græcis omnibus concedebatur usus
„utrius-

(*) Haud dissimulanda est subtesta Continuatoris fides, qua falso allegans Pallavicinum hæc a Veglienſi Episcopo proposita narrat, cum tamen Pallavicinus hæc a Franciæ Oratoribus proposita referat, ut autem suo commento excusationem promptam submini-straret, studiose addidit, hunc Præsulem juxta alios, nempe Sarpium suum, quem itidem in hoc quoque Pallavicinus num. 14. confutat, fuisse Ilerdanum Antistitem nomine Augustinum, ut hoc artificio subnectere posset sequentia verba, in quibus Pallavicinus ait: Augustinum, & Ragazzonum suasisse, *ut hæc Concilii mens clarioribus verbis explicaretur, & ex his prior testabatur, privilegii cujusdam exemplar a se lectum fuisse &c.* Percipiamus autem etiam priora Pallavicini verba: *Libellum etiam*, inquit ille, *protulerunt Oratores Gallici, in quo non modo eandem, quam Cæsarini relaxationem petebant, sed insuper postulabant, ne in quovis Decretorum eventu ullum afferretur detrimentum Regi Christianissimo, qui suæ consecrationis die solitus est pro vetustissima consuetudine sub utraque specie Sacramentum suscipere, idque usurpari in eo Regno a nonnullis Cœnobiis Ordinis Cistercienſis certis quibusdam diebus.*

Stecul XVI. A.C. 1562.

„utriusque simul speciei, eorumque „infantibus Eucharistiæ sumptio; insu„per vidi pariter in S. Petri Sacrario „volumen, quod Cardinalis Deusdedit, „anno millesimo nonagesimo post Gre„gorium VII. scripsit adversus Schis„maticos, & Simoniacos, in cujus se„cundo libro mentio habetur, tanquam „de illius ætatis consuetudine, quod „statim post Baptismum daretur infan„tibus panis Consecratus, vino made„factus„

Cum ergo huic opinioni Prælatorum nonnulli accederent, decreti forma fuit immutata, ac proin cum prius in decreto hæc legerentur verba: *Ecclesia ductu Spiritus Sancti gravibus, ac justis caussis adducta, unam solum speciem, hoc est panis, dederat laicis, & clericis non conficientibus Sacramentum:* ita postea, sicuti nunc in capite secundo Sessionis vigesimæ primæ exstat, substitutum est, *licet ab initio Christianæ Religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset; Ecclesia tamen Catholica progressu temporis latissime jam mutata illa consuetudine, gravibus, & justis caussis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare non licet.*

§. LXVII.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXVIII.

Scriptum a Franciæ Oratoribus in Congregatione exhibitum.

In eadem Congregatione Franciæ Oratores libellum exhibebant, in quo Patres ad concedendum Calicis usum hortabantur, afferentes, quod in rebus jure solum ecclesiastico statutis, prout est præsens quæstio, cedendum sit tempori, ne nimia firmitate populo offensionis ansa præbeatur, perinde acsi hominum leges sedulo servaremus, & Dei præcepta facile negligeremus: his dictis rogabat Patres, ut decretum ita conficerent, quatenus inde nec juri, vi cujus Reges Christianissimi in die coronationis suæ Sacramentum sub utraque specie sumunt, nec etiam consuetudini, qua in eodem Regno a nonnullis Ordinis Cisterciensis cœnobiis pari modo Synaxis recipitur (*) ullum detrimentum accedat. *Pallav. c. 13.*

Hoc

(*) Hæc eadem verba in priori animadversione ex Pallavicino attulimus, proin benevolus Lector ea cum illis, quæ in hoc §. profert, conferre haud gravetur, & me hercle! deprehendet illa adeo esse depravata, ut, si cuilibet historico ejusmodi libertas indulgenda

Sæcul. XVI A. C. 1562.

Hoc libello attoniti hærebant Legati, ut vero incommoda, si hujus rei discussioni insisterent, forte oritura declinarent, inter se convenerunt, nec de concessione, nec de Calicis suppressione mentionem esse faciendam (*).

Postea

---

genda foret, actum esset de fide historica: Si autem Continuator hæc ex alio probato Scriptore hausit, cur non illum, sed solum Pallavicinum citavit? cur de suo illam hæreticorum næniam, perinde acsi nos plus tribueremus legibus humanis, quam divinis, inspersit? nonne ex sua loquela manifestum facit, quod Catholicus videri voluerit, ita tamen, ut hæreticis, Libertinis, ac sua ætate jam invalescentibus Religionis contemptoribus placere voluerit.

(*) Rursus haud toleranda est Continuatoris audacia, qua suos Lectores omnes, vel idiotas, vel cæcos suorum verborum idololatras fore credebat, ut sola Fleurianæ Historiæ continuatæ auctoritate territi indagare minime sint ausuri, an iis, quæ scribit, Historica veritas constet, anve in Scriptoribus a se allegatis ea, quæ narrat, contineantur; nisi enim hac opinione præventus fuisset, certe hæc prima verba proferre minime præsumpsisset; timere enim debuisset, ne aliquis Lector Pallavicinum ab ipso citatum pervolvens fraudem, nequi-

Sæcul. XVI. A.C 1562.

Poſtea Jacobus Maria Sala, Epiſcopus Vivarienſis diſſuadebat, ne in quodam doctrinæ capite, prout tamen in exemplo propoſito abſolute fiebat, produceretur teſtimonium S. Joannis cap. 6., idque ob diverſos opinandi modos inter veteres Patres, an vel ibi eſus *corporeus* carnis Chriſti, qui fit in Euchariſtia, intelligatur, vel *ſpiritualis*, qui fit in baptiſmo, & in juſtitiæ ſuſceptione: ideo melius fieri putabat, ſi afferetur nuda doctrinæ explicatio rationibus haud veſtita, cum ſibi videretur, quod ejusmodi

---

nequitiam, ac Continuatoris falſitatem deprehendat, & Pallavicinum ad Franciæ Oratorum libellum hæc a Legatis fuiſſe reſponſa legat: *Reſponſum eſt in Decretis paratis eos damnari, qui neceſſitatem, divinumque mandatum ſumendi utramque ſpeciem affirmarent, non item eos, qui ex veteri privilegio, aut ritu id uſurparent, nihil tamen in fide ab Eccleſia diſſentientes: cum non ſit mens Concilii quidquam de iis innovandi, imitantis Innocentium III. in capite poſtremo, tit. de Baptiſmo.*

Quis autem Continuatori fidem adſtruat narranti, Papæ Legatos ad Franciæ Oratorum libellum attonitos hæſiſſe: ergo illis ignotum eſſe potuit privilegium Regum Franciæ, ac conſuetudo quorumdam Ciſtercienſium? quodnam eſt ergo illud tanti terroris, & admirationis argumentum?

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

di allegatæ auctoritates, ac textus non tantum profint definitionibus, quantum adversarios ad impugnationes incitarent. Ceterum quoad quartum Canonem petebat Brixiensis Antistes, ut non solum diceretur, usum Eucharistiæ non esse necessarium infantibus, sed ipsis etiam interdictum exprimeretur; quandoquidem rationes, propter quas Calix Laicis populis prohibebatur, fortius impellerent ad Sacramentum illud infantibus omnino prohibendum: non tamen Patribus placuit communiter hunc usum damnare, cui favent antiqua primævæ Ecclesiæ monumenta, quapropter sancitum, ut ex Patrum sententia ad emendatos hosce Canones opera impenderetur.

§. LXVIII.

Archiepiscopus Lancianensis Roma Tridentum reversus.

Pallav. c. 8. n. 1. & 4.

Cum Synodus omnibus hisce deliberationibus intenta esset, interim Archiepiscopus Lancianensis die decima Julii Roma reversus Pontificis nomine Patribus significabat, quod Pius IV. a dissolvendo Concilio longe alienus esset, imo potius ex adverso, quicquid pio huic operi ad prosperum exitum deducendo utile esse cognosceret, toto studio impendere paratus existeret. Insuper per eundem Præsulem Pontifex

Patres

Patres rogabat, ut erga Episcopos, qui etiam ad breve tempus, suisque limitibus circumscriptum a Synodo abesse petunt, in concedenda ejusmodi venia sese admodum difficiles exhibeant, ne vero illi quodcunque hujusmodi facultatis prius concessæ diploma obtendere valerent, hinc Papa omnes licentias etiam a semetipso datas revocabat, disertisque verbis Legatis injungebat, ut & ipsi hac in re suam conferrent operam. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXIX.

Inter ambos Legatos Pontificis jussu amicitia per Vicecomitem restituta.

Præterea Archiepiscopo Lancianensi commissa erat quædam ad Vicecomitem epistola, in qua summus Pontifex huic tria commendabat capita, quorum primo petebat, ut Vicecomes sedulo investigaret, qua ex caussa dissensio inter Cardinalem Mantuanum, & Simonettam ortum traxisset. II. Examinare jubebatur, quisnam ex illis injuste alterum offendisset. III. Utriusque reconciliationi operam suam impendendi cura illi demandabatur. Ad primum respondit Vicecomes, originem dissensionis ex residentiæ controversia descendisse: circa secundum vero dixit, quod *Pallav. n. 6.*

Sæcul. XVI. A.C.1562

quod Borromæus Cardinalis, cum postremam unius apologiam, necnon alterius literas perlegisset, melius desuper judicium ferre posset, quis eorum reus foret. Denique ad tertium reposuit Vicecomes, quod plenam reconciliationem a Simonetta obtinendam speraret; cum hic ingenio mansuetus, pacisque studiosissimus esset, suoque socio nobilitatis prærogativa inferior: de cetero autem majorem aversionem a se metui inquiebat Vicecomes in Mantuano Cardinale, cum is honoris sui tenacissimus existeret, seque offensum crederet. Nihilominus Vicecomes hoc reconciliationis negotium aggredi cæperat, opera usus Olivæ, qui Mantuano Cardinali a secretis erat: Itaque crebra cum illo miscebat colloquia, ipsumque etiam Borromæum consultabat, an utrique Legato eas literas, quibus jussus fuerat Sanctitati suæ denuntiare, quisnam eorum reus esset, ostendere expediret, vel potius conduceret, ut Pontifex Simonettæ Cardinali per Alexandrum ejus fratrem tum Romæ agentem, Mantuano autem per Cardinalem Gonzagam ejus Nepotem significaret, ejusmodi reconciliationem a Sanctitate sua exoptari: His addidit, Althempsium Cardinalem, Papæ Nepotem utpote utriusque Socium sat idoneum videri, ut

ut hujus dissensionis arbiter inter utrumque esset: Ceterum Oliva, qui Cardinali Mantuano erat a secretis, querebatur, quosdam Præsules Tridenti exstitisse, qui ejus Domino tam literis, quam sermonibus debitam exhibere reverentiam neglexissent, quos tamen Simonetta blandius habuisset, porro inter ceteros Vicecomiti præcipue denuntiabat Episcopos Cavensem, Histrienſem, seu Justinopolitanum, Pompejum Zambeccarum, Sulmonensem, Bartholomæum Serigum Cretensem, & Castellomarinum *quorum quisque præter communes patriæ suæ artes etiam dotes addiderat illas*, quæ Curiæ Romanæ genio, atque astutiæ sunt propriæ; hi ergo Simonettæ animum contra Mantuanum magis accendere non cessabant (*). Verum Vicecomes Simonet- Sæcul. XVI. A.C. 1562.

(*) Hoc protervum contra tot Viros illustres convitium ex Sarpio a Continuatore mutuatum jam confutabat Pallavicinus his verbis: Hic materiam sibi conquirit Suavis ad suam fabulam extruendam .... ast duo satis admirari nequeo; alterum, quo pacto is, qui momum egit Christianæ Reipublicæ in carpendis viris præclarissimis, qui Sanctimonia, virtute, doctrina, prudentia, & imperio, sæculo superiore præfulserunt, ore nonnisi

Sæc. XVI. A.C 1562.

monettam excusans reponebat, quod is haud immerito eam agendi rationem cum hisce Præsulibus tenuisset, cum illorum opera indigeret ad retundendam in cœtibus quorundam Episcoporum audaciam.

§. LXX.

Emendationis articuli in Congregationibus examinati.

Pallav. l. 17. c. 9. n. 1.

Porro in Congregationibus, in quibus reformationis articuli examinabantur, præcipue proponebatur caput de Sacerdotum numero: quorumdam enim Patrum sententia eo abibat, ut eorum numerus ad illos duntaxat coarctaretur, qui Ecclesiasticis proventibus provisi cujusdam Ecclesiæ Ministerio deputati sunt: Ita sentiebat Ægidius Foscararius Mutinensis Episcopus, qui hanc in rem Chalcedonensis Concilii Canonem juxta textum Græcum allegabat,

---

aut ad deridenda, aut ad mordenda illorum nomina aperto, audeat confidenter aliorum facetias reprehendere, simulque eorundem patrias lædere, Bononiam, Neapolim, Venetias, hoc est Italiæ, & orbis civitates in primis egregias. Alterum, quod scribens idem res Tridenti gestas, quæ in famæ luce supersunt, narret tanquam frequenter accidens id, quod ne semel quidem contigit.

bat, quamvis latina versio aliud indicare videatur: insuper hic idem addidit, quod Sacerdotes, qui cuidam Ecclesiæ non essent adscripti, equis fræno solutis haud absimiles forent: Verum Regni Neapolitani, Dalmatiæ, & Græciæ Antistites respondebant, quod reditus, qui patriæ suæ Parochiis essent annexi, potissima ex parte adeo tenues essent, ut vix ad unius Sacerdotis sustentationem sufficerent, nisi saltem plura uniantur beneficia: unde si tot tantum Sacerdotes, quot illis proventibus ali possent, illic existerent, rudes earum nationum populi nimium silvescerent ex Pastorum penuria, & paulatim Dei notitia vix in ipsis deprehenderetur: Igitur cum hæ rationes æquæ viderentur, sancitum est, ut id, cum universalis lex hac in re præscribi non posset, Episcoporum judicio committeretur, qui ad titulum patrimonii eos duntaxat sacris initiarent, quos Ecclesiis suis necessarios, utilesve censuissent. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXI.

Examen articuli de Ordinibus gratis conferendis.

Sequens articulus de Ordinibus gratis conferendis agebat, hancque in rem Albertus Duimius Veglienſis Episcopus ita perorabat: „Caput circa hanc quæ- *Pallav. n. 7. 8. & 9.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„ſtionem adornatum minus perfectum „cenſeo, niſi Patres ſimul ſtatuant, Ro„mæ quoque abſtinendum a pecuniis „exigendis propter diſpenſationes, quæ „ad ordines indebito tempore, ætate „necdum matura, absque venia, & ex„amine Ordinarii recipiendos, vel pro „tollendis irregularitatibus, aliisque im„pedimentis Canonicis concedi ſolent; „quandoquidem in his ingentes ſumptus „fiant: Epiſcopis quidem egenis, qui„bus aliunde non ſuppetit ad victum, exi„gua eleemoſyna dari uſuvenit, quam „ego tamen ex animo cenſeo tollen„dam, quamvis aliunde ſemper in mo„re poſitum habuerim, ut toties, quo„ties ad me adferuntur diſpenſationes, „ſive propter Ordinationes, ſive alia de „cauſſa ſciſcitari ſoleam, an pretium ea„rum perſolverint; cum vero ſe depen„diſſe reſpondent, tum eas non admit„to, ſed re infecta dimitto: porro id „jam publice profiteri, haud vereor, eo„quod ad idem faciendum Epiſcopi o„mnes ex officio teneantur.„ Hæc ubi dixiſſet hic Præſul, reſpondebant Legati, jam dudum ea de re actum fuiſſe in Congregatione quadam, ubi viſum fuit Patribus, quod ejus cauſſæ determinatio referatur ad Papam, cum ejus maxime intereſſit officia Curiæ Romanæ decenter emendari: porro ad hæc repo-

repoſuit idem Epiſcopus, „de eadem Sæcul. XVI.
„re, cum nuper jejunii verni tempore A. C. 1562.
„Romæ eſſem, ſæpius, ac præcipue ſe-
„mel apud Cardinalem Peruſinum præ-
„ſentibus pluribus aliis Cardinalibus, at-
„que Prælatis huic malo remedium
„opponi poſtulavi, ab iis tamen mihi re-
„ſponſum eſt, in Concilio hæc eſſe pro-
„ponenda, cum autem nunc oppoſitum
„fieri cernam, nunquam ultra de his
„mentionem faciam, eoquod emenda-
„tionis cura ſoli Deo ſit reſervata „ (*)
Ceterum obſervat Pallavicinus, a Synodi Patribus in prioris decreti forma dictum, quod Epiſcopi nec a ſponte offerentibus, nec pro Ordinum, vel tonſuræ collatione, nec pro literis, ut vocant, dimiſſorialibus quicquam recipiant, ac transgreſſores tanquam ſimoniaci puniantur: verum poſteriora hæc verba fuere deleta, cum ſimonia non ſit ſponte oblati, ac gratuiti doni acceptio, quam ob rem in illius dicti loco poſitum eſt: *Ne valeret in oppoſitum quæcunque conſuetudo, ſeu verius abuſus, & corruptela, utpote ſimoniacæ pravitati favens.* Ceterum pœnæ non auctæ, ſed cofirmatæ ſunt, cum ſtatueretur, tranſgreſſores pœnas a jure inflictas ipſo facto incur-

 furos.

(*) Hæc omnia de verbo deſcripta ſunt ex Sarpio.

Sæcul. XVI A. C. 1562.

furos. Alterum notatu dignum est, eam quicquam accipiendi permissionem Scribis factam, quæ in prioribus Decretis erat universalis, fuisse coarctatam ad eas Diœceses, ubi laudabilis consuetudo non esset, ne quid etiam acciperent Scribæ: id vero petierant Galli; eam enim consuetudinem in quibusdam ipsorum Provinciis vigere dicebant.

§. LXXII.

Articulus de quadam fructuum parte ex Ecclesiarum fundo in distributiones convertenda.

Pallav. l. 17. c. 9. n. 10. & 15.

Postea in articulo sequenti in id incumbebatur, ut destinaretur in quolibet Ecclesiarum Cathedralium, seu Collegiatarum fundo aliqua fructuum pars quotidianæ distributioni, seu cuidam summæ inter eos dividendæ, qui quotidie sacris functionibus interfuerint, ut inde allicerentur ad ministerii assiduitatem. Hoc decretum primo ita confectum erat, ut Episcopis daretur facultas destinandi quotidianis distributionibus quamdam, a Synodo minime definitam portionem redituum, qui memoratis Ecclesiis olim assignati fuerant: dein vero cum Patres animadverterent, quod tunc, si hæc potestas absque restrictione relinqueretur, tantum detraheretur efficа-

efficaciæ quoad legis executionem, quantum tribueretur poteſtatis arbitrio executorum, qui plerumque ſunt aut timidi, aut nimium indulgentes, eapropter hujusce facultatis conceſſio ad ſolum veræ neceſſitatis eventum redacta eſt, & incerta diſtributionis portio in tertiam partem revocata, ſalva tamen auctoritate ſeveriores pœnas infligendi, ſi contumacia adverſus hoc decretum creſceret. Sæc. XVI. A. C. 1562.

§. LXXIII.

Philadelphiæ Antiſtitis oratio in quodam Conventu habita.

His ita confectis, cum Leonardus Allerus, ſeu Hallerus Philadelphiæ in Ægypto Epiſcopus titularis, qui non ita pridem Tridentum venerat, in quodam Conventu, ubi hi articuli diſcuſſi fuere, ſuam ſententiam proferendi occaſionem nanciſceretur, prolixo admodum ſermone Patres hortabatur; ut priusquam diſciplinæ leges ſtatuerent, Germaniæ Epiſcoporum adventum præſtolarentur, ut vero hanc ſuam opinionem firmaret, tres haſce afferebat rationes: *Pallav. l. 7. c. 10. n 11. Sarp. l. 6. p. 516.*

I. Concilium hoc Generale dici non poteſt, in quo una integra Chriſtiani orbis natio, & quidem primaria deſideratur,

Sæc. XVI. A.C. 1562.

II. Ea non expectata in rebus Synodalibus procedere, non aliud est, quam negotia præcipitare.

III. A Pontifice Germani singillatim literis invitandi fuissent.

Verum hic Præsul, hasce rationes cum tanto animi impetu, verborumque acerbitate proposuerat, ut eidem plurimi Patres merito succensèrent: attamen ignorabat bonus ille Germanus, quibus impensissimis officiis Pontifex ante biennium per Delphinum, & Commendonum ambos Nuntios suos Germanos Principes sollicitasset, quidve tam a Protestantibus, quam a Catholicis responsum fuisset, illis plane abnuentibus, his vero sese excusantibus, quod Concilio interesse non possent. Ceterum plerique opinabantur, Præsulem hunc Legatorum Cæsareorum impulsu ista locutum, cum hi, eoquod concessionem Calicis in aliud tempus prolatam viderent, cetera omnia negotia in longum protracta cuperent: ast hæc suspicio omnino falsa erat; haud enim ignorabant Oratores, quod Cæsar Legatos literis suis impense rogasset, ut reformationis negotium urgerent.

§. LXXIV.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. LXXIV.

Quinqueecclesiensis Episcopi sententia.

Postea Quinqueeccleſienſis Epiſcopus Ferdinandi Orator hanc in rem ita perorabat: „Cum capita pro reformandis „moribus propoſita magni momenti non „eſſent, hinc potius ſuadeo inſiſtendum, „ut ampli Epiſcopatus in plures divi„dantur: „ poſtea narrabat, in Provinciis Cæſaris imperio obnoxiis quosdam dari Epiſcopatus, qui ad ducenta paſſuum millia protenderentur, ad quos nec oculi, nec manus unius Paſtoris extendi poterant, ita, ut Epiſcopi tam copioſi gregis neceſſitatibus, prout par eſſet, proſpicere haud poſſint: porro Georgius Ziſchowidus Seniæ in Croatia Epiſcopus a Pontifice, primisque Eccleſiæ Præſulibus emendationem eſſe inchoandam cenſebat, aſſerens, quod non poſſit corpori ægroto ſanitas reſtitui, quamdiu caput, a quo influxus eſt in membra, male ſe habet: Verum hæ rationes parum valebant (*). *Pall. c. 10. n. 2*

§. LXXV.

(*) Rem ita narrat Pallavicinus; Alius in Hungaria dixit, prius eſſe auferendas tenebras a Sole, dein vero a ſtellis: hæc dicta anxietatem animi in Romanæ Aulæ ſtudioſis auge-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXV.

Articulus de constituendis novis Parœciis discussus.

Pallav. c. 10 n. 4. & 5.

Demum inter propositos articulos, is qui sequebatur, spectabat Parœcias, aliasve Ecclesias, ubi Baptismus conferebatur, in quibus ob animarum copiam, seu ob distantiam, difficultatemve locorum unus Parochus haud satis erat: præscriptum ergo est, ut in priori casu cogerentur ab Ordinario Parochi ad assumendum sufficientem Coadjutorum numerum; in altero autem eventu, si nimirum populus universus commode ad recipienda ibidem Sacramenta, atque ad peragendas sacras preces, vel excipiendum Dei Verbum in uno, eodemque templo convenire nequiret, novæ Parœciæ etiam veteribus Parochis invitis erigantur, & inter hosce Parochos limites dividantur, novisque sufficientes proventus tribuantur, qui ab Ecclesiæ principalis reditibus subtrahendi forent: ubi

augebant, ac postremum præcipue suspicionem excitabat, morum reparationem ab illis expetitam eo tendere, ut Leges in aliena domo præscriberentur, & non reciperentur in sua: sed cum essent pauci, ac sine assecliis, qui hoc pacto loquebantur, non confutati sunt, sed neglecti.

ubi vero hi satis ad hoc non essent, ad eos suppetitandos populi cogantur. Sæc. XVI. A.C. 1562.

Porro in prioris Decreti formula legebatur, quod Ordinariis concessa fuisset facultas constituendi novas hasce parœcias, caussa tamen prius cognita, & re cum illarum Ecclesiarum capitulo agitata: verum huic sese opponebant Hispani, affirmantes, quod difficile esset hac tempestate in eandem sententiam convenire Episcopos, & Canonicos: ideo Eustachius Bellajus Parisiensis Episcopus, pluresque alii hujusmodi cautelam esse adhibendam proposuerunt, ut ad deliberandum vocarentur non omnes Canonici, sed duntaxat Seniores; verum hæc Episcopi sententia fuit rejecta, obluctantibus magno numero Hispanis, quibus etiam Cæsarei accesserunt: quapropter quoad hoc, aliaque multa capita obligatio Episcopis præscribenda, vi cujus deliberare tenerentur cum suis Canonicis, deleta fuit, ut tali ratione magis pia æmulatio foveretur. Insuper in hoc decreto sancitum, ut Ordinarii in hac occasione se gererent tanquam Sedis Apostolicæ Delegatos, atque sic removerentur obstacula immunitatum, ac privilegiorum: porro hæc clausula postea in reliquis reformationum capitibus adhibita fuit.

Deni-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Denique hujus decreti formulæ sequens etiam inserebatur conditio, ut horum beneficiorum uniones sine possessorum, qui vita adhuc superstites sunt, præjudicio fierent.

§. LXXVI.

Circa Ecclesias, & Sacella ruina proxima deliberatum.

Pallav. n. 8. & 9.

Eadem quoque habita est ratio in articulo sequenti, in quo proponebatur remedium pro Parochis vitio aliquo, aut ignorantia laborantibus adhibendum: quæ autem circa hunc articulum fuerint decreta, jam supra meminimus: insuper, cum animadverterent Patres, quod multa templa, & Sacella, in quibus Beneficium aliquod erat erectum, decursu temporis collaberentur, hinc deliberabant de transferendis illis beneficiis in Ecclesias principales, seu in alias magis propinquas: ut autem tam memoria fundatorum, Sanctorumque, quibus ea dicata fuerant, quam ejus jura, qui dominium in ea obtinebat, servarentur, ac, si quæ ex his templis collabentibus essent Paræciæ, quocunque tandem modo reficerentur, præscriptum insuper est, ut post factam translationem loca jam sacra possent quidem in usum profanum converti, sed non in sordi-

sordidum, atque ibi Crux erigeretur, tanquam habitæ illic pietatis vestigium. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXVII.

Decretum circa beneficia in commendam data.

Postmodum agebatur de beneficiis a Pontifice in commendam datis; cum enim ea nonnunquam ab omni inferiori jurisdictione immunia essent, ac immunitates, quibus fruebantur, in licentiam quandoque converterentur: haud leves exinde abusus oriebantur, hinc Synodus huic corruptelæ obviatura decrevit, ut commendata ejusmodi beneficia, sive sæcularis, sive etiam Regularis essent institutionis, ubi disciplinæ observantia non vigeret, ab Episcopis quotannis inviserentur, qui eorum etiam fructus ad fabricas reparandas, aliaque explenda onera converterent: si vero in hujusmodi Sacerdotiis floreret observantia regularis, admoneantur prius paterne ab Episcopis eorum moderatores; si autem sexto post admonitionem mense illi negligenter se gererent, ac disciplinæ dissolutionem irrepere permitterent, tunc insit Episcopis facultas, perinde ac ipsismet Regularium Moderatoribus, invisendi hæc loca, & Religiosos obstringendi, ut ea præstarent, ad quæ præstanda proprii *Pallav. c. 10. n. 10. & 11.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

prii instituti legibus compellerentur, ita tamen, ut Episcopi hanc potestatem duntaxat tanquam Sedis Apostolicæ Delegati exerceant.

§. LXXVIII.

Decretum circa Quæstores examinatum.

Pallav. n. 12.

Denique Patres transibant ad duodecimum articulum, qui respiciebat emendationem plurium corruptelarum, quæ circa illos irrepserant, qui profitebantur munus promulgandi indulgentias, aliasque Apostolicæ Sedis largitiones ad pietatem spectantes, & colligendi a populis eleemosynas, ut ex iis S. Petri Basilica, variaque templa extruerentur, atque alia pia opera conficerentur: porro in hujusmodi hominum conditionem complures Patrum acriter invehebantur, dicentes: quod hi quæstores hæresi Lutheranæ ansam præbuerint, ac innumerabiles eorum fraudes & exquisitæ technæ essent, quibus a simplici plebis pietate pecuniam emungerent, ut omnino proinde aboleri oporteret professionem istam, quæ fidem adimebat pietati, cum eam quasi nequitiæ larvam assumeret. Verum non deerant alii, qui huic sententiæ repugnantes mitius sic responderent: „Triticum eradicari non debet ex eo, quod „ cum

„cum eo lolium admiſceatur; nam quæ- Sæcul. XVI.
„ſtorum opera multis noſocomiis con- A.C. 1562.
„ſulitur, aliisque piis locis, & con-
„ſcientiæ plurimorum hominum rele-
„vantur, quibus nimis grave foret Ro-
„mam adire, ut a Pontifice abſolvan-
„tur: cum ergo in Conciliis Latera-
„nenſi, Viennenſi, & Lugdunenſi hæc
„incommoda fuiſſent perſpecta, illis
„conſultum eſt, coercito, non extincto
„quæſtorum munere. Ceterum Legati
propoſuerunt tanquam mediam viam,
ut prohiberentur quæſtores, promul-
gare indulgentias, eleemoſynas cor-
radere, aut quidquam aliud exequi,
ſi non Ordinarios, vel alius ab illo
deſignatus comitaretur, ita tamen, ut
hujusmodi ſociis quæcunque lucri
communicatio interdicatur.

§. LXXIX.

Legati contra quorumdam Præſulum in loquendo temeritatem queſti.

Hac Congregatione finita, unaomnes ad ſuas quisque ædes ſeſe recepe- *Sarpius p.* 517. & runt, exceptis Legatis, ac quibusdam 518.
Epiſcopis, qui dicta, atque hucusque geſta recolentes querebantur de auda-
cia quorumdam Præſulum cum immo-
dica licentia altercantium, necnon de
quibusdam Theologis, qui prolixis dis-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

sertationibus temporis plus æquo absumunt, de rebus nihili digladiantes, & ineptias sæpe consectantes: id si porro facere pergant, Synodum nunquam desituram querebantur, ac insuper fore periculum, ne glisscente audacia res in deterius vergant. Verum Joannes Baptista Castellus Synodi Promotor, qui hoc eodem munere in Concilio sub Julio Pontifice fungebatur, suggessit, quod Cardinalis Crescentius tunc Præsules, quoties evagabantur extra rem propositam, interpellare solitus fuisset, suumque sermonem, abrumpere coegisset, aut saltem, ut suas orationes, si prolixiores fuissent, contraherent, præcepisset, imo interdum etiam silentium illis indixisset: jam inquiebat Castellus, si id una, alternave vice a Legatis nunc fiat, sine dubio negotia Synodalia promptius forent absolvenda, & occasiones ea, quæ ad rem minus pertinent, proferendi abscinderentur. Promotoris consilium Cardinali Hosio Synodi Legato minus probabatur, hinc palam edicebat, mirum non esse, quod Deus optimus maximus prioris Concilii progressum minime secundarit, cujus dirigendi rationem adeo siniſtram Crescentius secutus sit, cum tamen Concilio Christiano libertate nihil sit utilius, magisque

que neceſſarium: equidem Concilia aureis illis ſæculis celebrata non raro ab ipſo eorum exordio etiam coram Imperatoribus, qui tum temporis erant potentiſſimi, contentionibus, ac diſcordiis notabantur, quæ tamen Spiritus Sancti auſpiciis in admirabilem concordiam ſe mutarunt: nam acres fuerunt in Concilio Nicæno, prout etiam Epheſino contentiones, idcirco mirum videri non debet, ſi in Tridentina Synodo occurrant nonnunquam inter Patres opiniones diverſæ, Deo omnia permittente, qui potens eſt Concilia ad ſuam gloriam regere, animosque omnium in nomine ſuo congregatorum ad libitum moderari. Cardinalis Mantuanus hanc ſui ſocii ſententiam probabat, rejecta agendi ratione, quam olim Creſcentius tenuerat: addebat nihilominus, quod Synodi libertati minime derogaretur, ſi abuſus Decretis corrigantur, atque Ordo, tempusque loquendi præſcribatur, ſua cuique parte tributa: id quoque placuit Hoſio, atque inter ambos convenit, ut Seſſione peracta hac de re decretum conderetur. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXX.

Cæſarei, Gallique prorogandæ Seſſionis ſpe fruſtrati

Die decima quarta Julii matutino tempore habebatur congregatio, atque *Tarpins l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

que in ea omnia referebantur, quæ Patres ad conficienda doctrinæ, atque emendationis decreta hucusque contulerant: cum autem Cæsarei æque, ac Galli Calicis usum obtinendi spe exciderent, nullum non movebant lapidem, quatenus saltem Patres eo inducerent, nequid in Sessione biduo post habenda decideretur, sed omnia ad proximam Sessionem remitterentur, prout jam bina vice factum fuerat. Horum consilio etiam suffragabatur Granatensis Archiepiscopus, qui habita oratione Legatos obtestabatur, ut dignitate rei, de qua agitur, perspecta Sessionem prorogarent: insuper eis ostendit, quot, quantæque difficultates necessariæ adhuc decidendæ supererent: Verum Legati neglectis hisce rationibus res propositas ad exitum deducere statuebant, ut in proxima Sessione quatuor illa Doctrinæ capita, ac totidem Canones, & novem Reformationis capita promulgare possent: itaque initium ducebant a doctrinæ articulis, in quorum primo ostendebatur, quod textus pro communione sub utraque specie nuper ex Sacris literis allati nullatenus illius necessitatem comprobent: quam in rem plura testimonia ex Christi Domini verbis Joannis capite sexto relatis proferuntur, ubi Salvator noster nullo discrimi-

scrimine facto quandoque de debita carnem suam manducandi, simulque sanguinem suum bibendi necessitate, quandoque autem de sola Corporis sui manducatione loquebatur, ex quo probatur, quod hoc postremum sufficiat. Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. LXXXI.

Controversia circa explicationem verborum ex capite sexto S. Joannis relatorum.

Huic sententiæ Granatensis Archiepiscopus eadem opponebat, quæ jam antea Jacobus Maria Sala Vivariensis Episcopus objectabat, hæc asserens: „in eo capite S. Joannis intelligitur a „multis Patribus non esus, & potus „*Sacramentalis*, sed *Spiritualis*, carnis „& Sanguinis Christi, seu fides sub ali„menti metaphora, proinde contraria „interpretatio non est a Concilio sta„tuenda.„ Postea allegabat S. Augustini testimonium unacum tot aliis argumentis, ut ea discuti haud possent intra biduum, quantum scilicet erat temporis usque ad præstitutam Sessionem, quocirca Cardinalem Seripandum, qui huic peculiari cœtui Præses aderat, ingens incessit metus, ne Sessionis differendæ prætextus quæreretur: quinimo eundem quoque subiit suspicio, ne il- *Pall. cap. XI. n. 3. & 4. Sarpius pag. 518.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

lam moram Granatensis Archiepiscopus studiose injeciſſet, cum jam antea ejusmodi dilationem petiiſſet: quam ob rem nihil cunctatus Cardinalis, modeſte reſpondit: „Si Patres, qui de„creta illa elaborarunt, auditi, atque „omnes, quibus ipſi quodlibet decreti „verbum diſcutiebant, adnotationes „maturius fuiſſent ponderatæ, tunc nulla „in illis dubitatio amplius foret: ce„terum video, duo eſſe litigia de illo „S. Joannis capite, nam unum eſt cum „hæreticis, an ibi ex Divino præcepto, „& ex neceſſitate ſalutis cunctis fide„libus præſcribatur Euchariſtiæ ſumptio „ſub utraque ſpecie: alterum vero ver„ſatur inter Catholicos, an in illis „Chriſti verbis: *niſi manducaveritis &c.* „ſermo ſit de Communione Sacramen„tali, vel de ſola ſpirituali: porro illi „Patres, qui hoc decretum confece„runt, hiſce Divi Joannis verbis unice „ideo utebantur, ut hæreticis oſtende„rent, quo pacto, etiamſi ibi locutus „dicatur ſanctus Joannes de ipſa ſum„ptione Sacramenti, falſa ſit conſecu„tio hæreticorum pro abſoluta neceſſi„tate Calicis ad ſalutem: de cetero „autem hi Patres nullatenus intende„bant, hanc quæſtionem inter Catho„licos controverſam decidere, utrum „in Divi Joannis textu de communione „Sa-

„Sacramentali, vel Spirituali agatur: „quapropter omnes rogo, ut a novis „ejusmodi cavillationibus abstineant, „nec committant, quatenus Sessio to- „ties protelata, totque votis jam diu „exoptata, denuo spem aliorum fallat, „fidemque ipsorum promissis adimat „cum immenso Concilii dedecore.„

Sæcul. XV. A. C. 1562.

§. LXXXII.

Justinopolitani Episcopi opinio neglecta.

Aliam insuper mutationem proponebat Thomas Stella Justinopolitanus Antistes circa primum doctrinæ caput, ejusque verba postmodum referenda, in quibus dicitur: *Etsi Christus Dominus in ultima Cœna venerabile hoc Sacramentum in panis, & vini Speciebus instituit, & Apostolis tradidit, non tamen ea institutio, & traditio eo tendunt, ut omnes fideles statuto Christi Domini ad utramque speciem accipiendam adstringantur:* optabat enim hic Præsul, ne Synodus uteretur in eo affirmando tam jejuna ratione, sed declararet, Christi verba *bibite ex eo omnes*, ex quibus deducunt hæretici universalem Calicis necessitatem, non ad cunctos fideles dicta fuisse, sed ad Apostolos, & in ipsis ad solos Sacerdotes: nec tamen propterea quicquam in hoc decreto fuit immutatum.

Pallav. l. 11. num. 5.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXXIII.

Medium capitis ſexti Joannis verba in decreto relinquendi excogitatum.

Pallav. c. II. n. 6. & 7.

Cum difficultates, atque oppoſitiones augeri viderentur, Bovius Oſſunenſis Epiſcopus, & Naclantus Clodienſis Antiſtes inter præcipuos, qui decreta confecerant, loquendi veniam petiere, qua obtenta paucis verbis plenam reddebant rationem illius normæ, quam in concinnandis hiſce decretis fuerant ſecuti, ſimul exponentes, quanta ſollicitudine, quicquid a Catholicis opponi poſſet, declinare ſtuduerint: verum nihil adhuc confectum erat circa hanc quæſtionem, eoquod Granatenſis Archiepiſcopi verba nonnullorum animos faſtidioſa indignatione obrutos tenerent: quocirca Cardinalis Seripandus, e Congregatione egreſſus, cum de hujus negotii exitu ſollicitus eſſet, ut ſe magis flectendum exhiberet, inquiebat, quod ipſe, ejusque ſocii libenter, ſi cuipiam in mentem veniret aliqua ratio, prædicta Chriſti Domini verba ex capite ſexto S. Joannis tutius interpretandi ejusmodi medium arrepturi, atque ad opus deducturi eſſent. Sub idem quoque tempus Seri-pandus Jadrenſem Archiepiſcopum rogabat, quatenus Granatenſem

tenſem conveniret, atque cum eo de- Sæcul XVI. A. C. 1562.
ſuper conferens illi proponeret, quod additiones, vel correctiones, quas adhibendas cenſeret, abs dubio inſerendæ forent: igitur ambo hi Præſules diuturna deliberatione præmiſſa conſenſere, ut decreto hæc adderentur verba: *utcumque juxta varias Sanctorum Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur*: allatum id fuit veſpere eodem die ad novum Generalem conventum, ubi tamen non concorditer comprobatum fuit; nihilominus Legati, ut quæſtioni finem imponerent, hæc verba decreto inſeri conſentiebant.

§. LXXXIV.

Examen alicujus dubii circa ſecundum doctrinæ caput.

Movebatur inſuper quædam difficultas circa ſecundum dogmatis caput, in quo agitur de Eccleſiæ auctoritate in Sacramenta; hujus enim capitis pars prima his erat concepta verbis: *Pallav. c. 11. num. 8.*
„tametſi Sacramenta inſtituta fuerint a „Chriſto eorum auctore, tamen mo„dus utendi illis Eccleſiæ reſervatur, „quæ in Sacramentis adminiſtrandis „conſilio, ac ratione agens ipſorum ri„tum variat, ſicuti ſibi rectum videtur: „oſtenditur hoc a Baptismi Sacramento, „toties in ſuo ritu variati; nam cum

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„is aliquo tempore per tres immersio„nes celebraretur, unicam etiam ad„misit: similiter immersio, versio, & „effusio suum ritum mutarunt.„ Contendebat tamen Aliphanus Antistes, quod Baptismi ritus nunquam fuerit immutatus: verum suam propositionem comprobare haud poterat.

§. LXXXV.

Duorum Papalium Theologorum dubia circa decreta mox promulganda

Pallav. n. 9. Composita disceptatione circa sexti Capitis Sancti Joannis interpretationem Legati sperabant, omnem denique litem diremptum iri, nullumque amplius obicem biduo post celebrandæ Sessioni obstiturum, dummodo clausulam nuper relatam decreto inferri permitterent: at die decima quarta Julii vespere ante solis occasum Alphonsus Salmeron Jesuita, & Franciscus Torres, ambo Theologi ad Synodum a Papa missi, a Cæsareis, qui Sessionem, aut impedire, aut saltem inutilem reddere nitebantur, ad id, ut fertur, impulsi Hosium Legatum adibant exponentes, quod dissimulare non possint, quin proponerent, videri sibi in decretis proxime promulgandis quædam tanto

Con-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Concilio minime digna contineri, ac proin ea prius esse corrigenda. Porro Hosius ea re Sociis suis mox significata, ab eis impetravit, ut duo illi Theologi audirentur coram quibusdam doctis Viris. Seligebantur hanc in rem Joannes Jacobus Barba Neapolitanus Interamnæ in Umbria Episcopus, Theologus a Paulo III. ad Concilium missus, Ægidius Fuscararius Mutinensis Episcopus, Corciomerus Almeriæ in Hispania Antistes, & Hieronymus Trevisanus Veronensis Episcopus, quibus etiam adjungebatur Petrus Soto Dominicanus, ut tunc, si hæ utriusque Theologi observationes majoris momenti censerentur, in Congregatione proponi possent: porro eorum dubia ad quatuor redigebantur capita.

I. „In commemorando mandato, „quod Christus in cœna tradidit, *bi-*„*bite ex eo omnes*, minime declaratur, „quam ob caussam inde non eruatur uni„versalis necessitas pro fidelibus utram„que speciem accipiendi: hujus rei vero „caussam, quemadmodum Salmeron „multis probationibus in suo priori ser„mone nuper relato stabilire aggredie„batur, sequentem esse ajebant, „eoquod mandatum illud non ad o„mnes fideles referatur, sed solum „ad omnes Apostolos, & in ipsis ad „omnes

Sæcul. XVI
A C 1562

„omnes Sacerdotes; ad quod proban-
„dum multum roboris collocabant in
„argumento deducto ex verbis, quæ
„sequuntur: *quotiescunque bibetis, facite*
„*in meam commemorationem*: propterea
„eoquod id facere duntaxat proprium
„sit Sacerdotum, atque absque hac di-
„stinctione inferri non posset ex hoc tex-
„tu, quod communio sub utraque spe-
„cie cunctis fidelibus necessaria non sit,
„prout tamen decretum insinuare
„videtur.

II. Minus Synodi honori, ac dignitati consultum foret, si quoddam dubium relinqueret circa explicationem Capitis sexti S. Joannis, nec pro certo affirmaret, quod Christus in eo sermone de vera Sacramenti susceptione, necnon de manducatione Sacramentali fuerit locutus, cum non habeatur in Evangelio validius testimonium ad ostendendam obligationem, quam Redemptor ad hoc Sacramentum usurpandum injunxit.

III. Duobus testimoniis in secundo decreti capite productis vis non inest ad comprobandam in Ecclesia perpetuam potestatem, in sacramentis salva illorum substantia, *ea stabiliendi, variandi, seu mutandi quæ susceipientium utilitati, vel ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, &*

loco-

locorum varietate magis expedire judicaret, quorum teſtimoniorum primum deſumptum eſt ex epiſtola prima ad Corinthios capite quarto, ubi D. Paulus inquit: *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei:* alterum ad hoc ipſum exequendum in undecimo ejusdem epiſtolæ capite legitur, ubi quibusdam ad hujuſce Sacramenti uſum præſcriptis ſubdit Paulus: *cetera cum venero, diſponam: verum* hi textus non probant hanc Eccleſiæ poteſtatem, eo-quod quartum caput epiſtolæ ad Corinthios non loquatur de Sacramento: ea autem, quæ Divus Paulus in capite undecimo ſe diſpoſiturum dicit, duntaxat externam diſciplinam concernunt: quinimo etiamſi in utroque textu de Sacramentis Apoſtolus fuiſſet locutus, *diſpenſatori* tamen non competeret poteſtas mutandi, ſed mere exequendi. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

IV. Idonea non eſt probatio, quæ adducitur in quarto decreti capite, ubi dicitur, quod infantes non egeant Euchariſtiæ ſumptione, & quidem ea ex ratione, quia gratiam per baptismum jam adepti, illam amittere nequeunt ea ætate: nam licet nequeant infantes tunc gratiam amittere, poſſunt tamen eam augere, & ab hujusmodi incremento illi minime arcendi videntur per hoc, quod Euchariſtiæ participatione priven-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

priventur: quapropter hi Theologi petebant, ut alia ratio, quæ illius interdicti æquitatem ostenderet, adduceretur, qualis foret hæc, eoquod infantes nequeant panem Eucharisticum a communi pane discernere, adeoque seipsos probare non possint ad illum digne comedendum, sicut tamen Apostolus præcipit: non ergo eis Eucharistiam ministrare oportet, eoquod eam hoc modo discernere non valeant.

§. LXXXVI.

Responsum ad utriusque Theologi Pontificii dubia.

Porro Legati perceptis hisce quatuor utriusque Legati Pontificii rationibus ex quatuor illis Episcopis ad id designatis, necnon ex Petro Soto, quid demum sentirent, scisitabantur: porro hi re inter se maturius perpensa, cuncta decreti capita fuisse rite confecta, neque emendatione indiga affirmabant, excepto tertio capite, in quo forte quicquam corrigi posset: itaque ad primam Salmeronis difficultatem responsum est, quod ægre admodum definiri possit, ea verba in ultima Cœna fuisse directa a Christo solum ad Apostolos, & in ipsis ad solos Sacerdotes, cum tam multi Doctores, inter quos S. Thomas numeratur, existerent, qui hæc verba ad alios exten-

Pallav. l. 17. c. 11. n. 11. & seq.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

extendunt: quapropter contraria interpretatio, tametsi pernicioſa non eſſet, non tamen tanquam certa proponenda foret, maxime quod S. Paulus in epiſtola ad Corinthios loco nuper allegato, eam inſtitutionem in Cœna habitam reputet tanquam communem Sacerdotibus æque, ac laicis, ut proinde opportunius agi non poſſet a Concilio, quam ſi præprimis, ad quid quivis in ſuo ſtatu adſtringatur, exponeret, & poſtea ſtabiliret, quod non ſinguli fideles teneantur ſumere Euchariſtiam ſub utraque ſpecie, cum contrarius uſus, Eccleſiæ auctoritate, & conſuetudine firmetur.

Ut vero ſecundam ſolverent difficultatem, exponebant hi Præſules: cum Eccleſia duplicis interpretationis copia circa S. Joannis teſtimonium ex capite ſexto deſumptum fruatur, & earum utraque probationem ab hæreticis inde deductam impugnet, ad unum tantummodo ſenſum hæc verba eſſe redigenda non videntur, præſertim cum ante Bohemorum hæreſim in Scholis conſuetum eſſet, ſumptionem Euchariſtiæ tueri ſub una tantum ſpecie, ac reſtrictione ad ſolos adultos, ſimulque reſponderetur, quod in eo ſermone per S. Joannem relato Chriſtus de ſpirituali communione locutus fuerit: enimvero re-

ipſa

Sæcul. XVI. A.C.1562.

ipsa complures, & insignes Doctores in ea erant sententia: quocirca objici non poterat, interpretationem hujusmodi esse novam, atque eo fine emendicatam, ut se illi defenderent contra argumenta, quæ a recentioribus hæreticis objiciuntur, cum hæc interpretatio a veteribus Ecclesiæ Patribus fuerit adoptata. Ceterum plus dubitationis, ac moliminis tertia difficultas præseferebat; quippe ex una parte in testimoniis ex Divo Paulo productis, atque in decreto allegatis solidum reperiri fundamentum videbatur: etenim vox græca *Mysterium*, in Ecclesia solet accipi pro *Sacramento*, & a majori interpretum parte recitatis S. Pauli verbis hujusmodi significatio tribuitur: quo jam stabilito, idem Apostolus ibi hæc duo munera, *Ministri*, & *Dispensatoris*, distinquit duobus græcis vocabulis, quorum alterum importat *executorem*, seu *Subdiaconum*, vel si ita loqui fas est, *subservientem*, sicut explicat Synodus Laodicena: alterum autem, quod præcipue ab Apostolo ad Sacramenta refertur, significat *œconomum*, quod ex Græcis hisce vocibus οἶκος, & νομός deductum significat idem, ac *Dispensator Domus:* executori autem suapte natura nova auctoritas non conceditur, quæ tamen tribuitur Oeconomo: ille

ille vero existimatur fidelis dispensator, & œconomus, qui per ejusmodi potestatis usum res apte disponit ad finem, seu ad Domini sui utilitatem: de cetero ex altera parte videbantur omnes hæ rationes argumenti probabilis, ac verisimilis limites haud excedere, quare restricta fuit formula in illis testimoniis ex Divo Paulo adducendis, ita, ut ibi, ubi prius asserebatur: *id Apostolus manifeste testatus est*, postea diceretur: *id Apostolus non obscure visus est innuisse.* Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Ad postremam difficultatem per Papæ Theologos propositam responsum, quod in ea ratione, quam duo illi Theologi tanquam basim constituendam censebant, Concilium fundari non possit; quamvis enim illa a pluribus, iisque præclaris Doctoribus adducta fuisset, si tamen communi Ecclesiæ nomine reciperetur, mox veterem ejusdem Ecclesiæ usum de Eucharistia infantibus tradenda omnino reprobare videretur: quocirca ad excludendam illius necessitatem, ab hæreticis affirmatam, & damnatam a Synodo, Patres nullam adducere possunt probationem magis perspicuam, præter illam, quam jamjam proposuerunt, eoquod nimirum infantes nullo alio Sacramento præter baptismum ad hoc indigeant, ut, si

Sæc. XVI. A.C. 1562.

decedant, ad cœlum avolent: porro hoc præmisso, uterque usus dependet ab Ecclesiæ mero arbitrio, ita, ut illa ex congruis rationibus libere modo hunc, modo illum usum eligere, seu quandoque Eucharistiam infantibus concedere, quandoque illam eis denegare valeat, prout jam in decreto disertis verbis significatum fuerat.

§. LXXXVII.

Episcopi Girundensis dubia in postrema Congregatione ante Sessionem proposita.

Pallav. n. 15. Sarpius pag. 520.

Postquam Patres Congregationem, quæ Sessionem vigesimam primam præcesserat, absolverant, iique ibidem congregati discedere vellent, Arrias Gallegus Girundensis Episcopus, venerabilis Senex Legatos interpellans exclamabat: *revertimini Patres, atque percipite me:* Itaque Legatis non nihil invitis, rursusque suas Sedes occupantibus, Gallegus illos monuit, quod Synodus plura quidem magni momenti decreta condidisset, quæ tamen, cum in opus deduci non possent, haud dubie crastina die in Sessione ingentes concitatura essent tumultus, nisi opportuno occurratur remedio: postea caput de distributionibus prælegi jussit, atque hæc edixit: „Olim Ecclesiastici præter

„distri-

„distributiones nullos alios perceperunt „proventus, temporum autem iniqui- „tate factum est, ut hæ in præbendas „erigerentur: cum ergo Deus Episco- „pis pravas consuetudines abolendi, „ac meliores, priscosque usus restau- „randi auctoritatem concessit, haud æ- „quum videtur, quod Concilium Epi- „scopis vix tertiam hujus potestatis „partem tribuat, reliquam vero eis adi- „mat: proin sanciendum est, quod Epi- „scopis plenum omnes præbendas in „distributiones convertendi, non au- „tem mere ad tertiam partem con- „stringendi jus competat.„ Hujus Præ- sulis opinioni suffragabatur Braccaren- sis Archiepiscopus, quinimo ceteri Præ- sules Hispani pariter fratris sui senten- tiæ favere videbantur: verum Mantua- nus Cardinalis horum Præsulum pie- tatem commendans affirmabat, quod hoc dubium in Synodo examinandum foret, quocirca consentientibus ejus Sociis pollicitus est, se de illo in Sessio- ne proxima mentionem facturum.

Sæc. XVI. a.C.1562.

§. LXXXVIII.

Importunæ utriusque Theologi Pontificii preces de corrigendo primo capite.

Interea ambo Pontificis Theologi, qui doctrinam in decretis contentam im- *Pallav. c.11. num. 16.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

pugnabant, cum nondum responso eis dato contenti essent, rursus instabant, atque in hac congregatione cum tanto rationum pondere declamabant, ut eorum partibus Hosius Legatus, & Madrutius Cardinalis accederent, qui ambo cum reliquis Legatis collocuti obtinuerunt, ut in primo Decreto ita verba mutarentur: *non tamen illa institutio, & traditio eo tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Domini ad utramque speciem sumendam adstringantur, sed illi solum, quibus dictum est: hoc facite in meam commemorationem, hoc est illis, quibus potestatem dedit conficiendi, offerendique suum Corpus, & Sanguinem.* Ceterum Legati non opportunum censuere, eam mutationem solemniter Sessioni proponere, nisi admonitis prius Patribus, & sententiis eorum saltem seorsim rogatis: cum vero aliud tempus haud concederetur singulis, ideo adhuc ante Missæ Sacrificium mane eodem die, quo Sessio habebatur, eis totam rei seriem significari curabant.

Verum quamvis hanc decreti mutationem non pauci ratam haberent, non deerant tamen longe plures, qui eandem rejiciebant, quos inter alios Archiepiscopus Granatensis, & Mutinensis Episcopus præcipui erant, nam horum primus, utpote in S. Thomæ doctri-

doctrina plurimum expertus, illico ter- Sæcul. XVI.
tiam Summæ partem præfati Sancti A.C.1562.
Doctoris ad se deferri jussit, ibique locum allegavit ex quæstione octogesima, articulo duodecimo, ubi S. Doctor illa Christi verba in ultima cœna etiam ad laicos extendit, dum per ea probat latam a Deo legem fuisse cunctis fidelibus Eucharistiæ suscipiendæ; quamvis autem in eo loco Cajetanus conetur ostendere, quod propugnari adhuc possit, eam non Dei, sed solius Ecclesiæ legem esse, adeoque S. Thomæ rationes nonnisi tanquam probabiles admittat, earumque singulis reipsa responsum reddat, nihilominus mandatum illud a Christo pronuntiatum in Cœna, ab eo coarctatum non fuit ad solos Sacerdotes, quæ sententia, Cajetano faviſſet quamvis ipse alia defensione se tueri studeat.

Verum cum legati ex ea novitate majorem animorum contentionem, quam loci Sanctitatem deceret, exoriri cernerent, impoſito silentio Patribus, ut ab acriori disputatione desisterent, injunxerunt, polliciti, quod si quid aliud gravius Patribus occurreret, commode de illo agi possit in articulis de *Missæ Sacrificio*.

Sæcul XVI. A.C. 1562.

§. LXXXIX.

Hosius Legatus a Simonetta Cardinale objurgatus.

Sarpius l. 6. p. 519.

Postea Simonetta Cardinalis nonnihil cum Legato Hosio contendens, quod nimium faciles, aures præbuerit Theologorum vanis subtilitatibus, eidem exprobrabat, dicebatque: „ab omnibus „Synodi Patribus decretum illud citra „contradictionem approbatum fuit, „nunc autem a nonnullis ex iis minus „solida opponuntur argumenta, qui„bus alii, quando ad rem ipsam ven„tum erit, haud dubie sint contradi„cturi: porro certus sum, quod omne, „quidquid sive bonum, sive malum „dicetur, ab hujus sententiæ fauto„ribus propugnetur, & ab adver„sariis reprobetur, nec multum re„ferat, an paulo plus, minusve asser„tiones sint ab objectionibus securæ: „nam cum duæ jam indictæ sint Sessio„nes, in quibus nihil decretum est, si „tertia Sessione idem fiat, de Concilii „existimatione planissime actum erit: „idcirco necessitas petit, ut aliquid sal„tem in ea statuatur.„ Hosius hisce rationibus expugnatus respondit, Theologos illos ab Oratoribus Cæsareis ad se missos, & quicquid esset, id bonum in finem a se factum: attamen tum primum

mum sensit Simonetta Præsulis illius candorem aliena sagacitate deceptum, atque inde suspicatus, Ministros Cæsaris ex illius ore arcani quidpiam expiscatos, rem ceteris Legatis communicabat, & omnium sententia eo abibat, ut prima quaque opportunitate Hosium ea de re commonefacerent. His ita interim compositis unice de celebranda Sessione agebatur. Sæcul. XV. A C 1562.

§. XC.

Concilii Tridentini Sessio vigesima prima seu quinta sub Pio IV.

Die decima sexta Julii Sessio celebratur, quæ regnante Pio IV. erat quinta, ab inchoati autem Concilii tempore vigesima prima. Convenerant Patres in Ecclesia Pontificio habitu ornati, ac Principum Oratoribus stipati, ubi præmissis pro more solemniis Marcus Cornarus, seu Cornelius patria Venetus Spalatrensis Archiepiscopus rem divinam Pontificio ritu peregit, Andreas vero Duditius Sbardellatus Thinii in Dalmatia Episcopus orationem habuit, & quamvis de usu Calicis sermonem fieri Synodi decreto prohibitum fuisset, nihilominus de hoc argumento totam suam concinnabat orationem, in qua præprimis miseram naturæ humanæ per Adæ peccatum corruptæ conditionem

Pallav. l. 17. cap. 11. n. 20. & 21. Raynald. hoc ann. num. 70. Labb. tom. 14. p. 1324. & seq.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

tionem deplorans, ajebat, quod hæc ruina reparari haud potuerit nisi per Christi Domini beneficia, inter quæ tanquam præcipuum numerabat pretiosum Corpus, ac Christi Sanguinem, in quo infinitam suam bonitatem manifestavit, quamvis hæretici, ac præprimis Lutherus, Melanchton, Zwinglius, Osiander, Bucerus, Schwenfeldius, totque alii hunc thesaurum nobis eripere molirentur: *Scelerati isti Filii*, prosequebatur hic Episcopus, *perpetuum suæ erga nos charitatis monumentum de nostris manibus per vim extorquere conati sunt, ac quantum in ipsis fuit, conculcarunt, atque indigne protriverunt. O impietatem! unicum nobis in adversis rebus solatium, unicam hanc, & sacram anchoram, ad quam in tot, tantisque humanæ miseriæ procellarum fluctibus confugeremus, excutiunt, ac de medio prorsus sublata volunt. Nihil efficitis, non deseret suam Christus Ecclesiam, non eam suo destitutam auxilio vestris diutius sceleribus patere, neque eam vestris amplius injuriis expositam, objectamque esse volet: vestros ille conatus, vestros impetus reprimet, debilitabit, franget.*

Quod quidem si nostra ille caussa, pro quibus pretiosissimum Sanguinem istum suum, in quem vestri feruntur incursus, profudit, si nostra, inquam, caussa non faciet, & certe sua ipsius caussa faciet, ne tanta res

tam

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

tam indignis a vobis modis tractetur, si reliqua vestra in hunc diem ferre potuit maleficia, neque ea statim vindicavit, quod Ecclesiam suam hisce ad patientiam malis exerceri, & electos suos hoc veluti igne quodam examinari, ac probari voluit, vestrum istud tantum, tamque nefarium, & inexpiabile scelus, ne erretis, inultum abire non sinet, neque vero poterit; nam si summus ille, atque æquissimus est Judex, si ita justus est, ut omnis æquitatis uberrimus quidam sit veluti fons atque origo, qui fieri potest, ut in tam contumelioſos, & in suam carnem, in suum Sanguinem tam injurios homines non animadvertat? carnem ille suam, qui vere est cibus, & Sanguinem suum, qui vere est potus, panem illum Angelorum *a vobis proteri sinet, ac de cœlo sævientes vos in illum aspiciet? o singularem sceleratorum hominum confidentiam! o nimiam audaciam!*

Joan. 6.

Nos vero, Pater cœlestis, qui improbi quidem filii, sed tui tamen filii sumus, eximiam, atque incredibilem hanc tuam erga nos charitatem agnoscimus, ac pretiosissimum, omnibusque divinorum munerum thesauris affluens corpus, ac Sanguinem tuum, in terram prostrati, suppliciter, ac demisse veneramur: neque enim tua in nos ingens ignorare nos patitur misericordia, quantum hoc admirabilis tui erga nos amoris sit pignus, illudque plane persuasum habemus,

Sæcul. XVI. A C. 1562.

hujus cibi, hoc est, Corporis tui esu, & Sanguinis tui potatione, tali nos tibi nexu copulari, tamque indissolubili, ac firmo quodam vinculo conjungi, nulla ut posthac vi abs te nos divellere, aut abstrahere queat.

Atque hoc quidem ita esse, quis jam dubitare ausit? cum Christum ipsum, Servatorem nostrum audiat dicentem: qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo: hic est panis ille vivus, qui de cœlo descendit: qui ex hoc pane manducaverit, vivet in æternum. *Jam quis tantæ hujus beneficentiæ magnitudinem aut animo complecti, aut oratione prosequi se posse existimet? ipse Unigenitus Dei Filius, summa bonitas, summa Sapientia, summa perfectio nostræ nihil opis indigens, quin potius vicem nostram dolens, miserabilis conditionis nostræ misertus, cum Deus esset (dictu mirabile) cum Deus esset, e cœlesti suo domicilio nostra caussa in has ad terras demisit, vilem hanc, & abjectam carnem nostram, tanquam sordidam, atque indignis quibusdam maculis imbutam vestem induit, homo factus est, atque ut divinitatis nos suæ participes faceret, eamque nobiscum communicaret, cum infinita nostra scelera nemo alius, nisi ipse, qui infinitus, & immensus est, expiare unquam ulla ratione posset, nostram hanc naturam assumpsit. Ad extremum autem, ut in cælestis patriæ*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

patriæ civitatem, e qua ejecti eramus, postliminio nos restitueret, ut denique Deos nos efficeret, acerbissimam pro nobis mortem, volens, libensque oppetiit, hostiamque se, ut iratum, & aversum a nobis Patrem placaret, in ara Crucis immolandum præbuit. Postremo, ne quid omnino ad summam ejus erga nos beneficentiam deesset, aut requiri a quoquam posset, cum jam antea illud ipsum, quod de nostro sumpserat, nobis restituisset (quod tamen ne ipsum quidem nostrum dicere possumus, cum omnia ab eo acceperimus, ac quod spiramus, quod vivimus, quod denique sumus, ipsi, qui ex nihilo nos procreavit, acceptum ferre debemus) ut immortale hoc suum beneficium nobis cumulatius quodammodo redderet, humanam nostram naturam divinitatis suæ temperamento perfecit, atque absolvit, & conjunctam, atque in unum jam concretam, admirabili quodam nexu humanitatem cum ipsa divinitate nobis Sacrosancto hoc Sacramento utendam fruendam reliquit.

O admirandum! o sacrum! o salutiferum! & omni suavitate refertum Convivium, in quo Christus Deus, & homo perfectus nobis proponitur? sed quo me rapit ardor? Nullum mihi cum impiis istis Satanæ Satellitibus susceptum certamen est, qui ipsum Servatorem nostrum (quod dicere horresco) vanitatis arguere non dubitant: qui quidem, ne quis unquam exi-

Sæcul. XVI. A.C.1562.

existeret, nisi mentis inops, qui de Sacro sancto hoc Mysterio addubitaret, aut fucus, quam fas esset, existimaret: ipse Sanctissimos suos oculos in cœlestem hunc panem defigens, apertis, ac disertis verbis dixit: hoc est corpus meum. *Non est mihi contra istos depugnandum, ipsi sibi, mihi credite, perniciem, ipsi sibi exitium adferent. Est aliud quoddam nefariorum hominum genus, quos ad subruenda Ecclesiæ fundamenta malus ille dæmon submisit.*

Matth. 26.

Hi vero, ut fucum facilius facere, & imperitos homines ad defectionem adducere, atque in sua pellicere castra commodius possent, pietatem prætexentes, in Angelos se lucis transformantes, novo & in vulgus plausibili quodam armorum genere matrem adorti, pro Christi se Sanguine prælium inire, ac dimicare prædicant, Christi sibi ereptum esse Sanguinem, imperita approbante, & acclamante multitudine, fremunt, eumque sibi deposcunt: ita incautas mentes in suas partes pertrahunt, ac cum nihil minus cogitent, omnem se pro pietate, proque conservanda vera, & incorrupta Christianæ Religionis integritate concertationem suscepisse persuadent.

O ingrati filii! o fidei desertores! unde vobis tanta tam subito Sapientiæ lux affulsit, ut Sapientissimam Matrem vestram omnis omnino erroris expertem, erroris re-

dar-

darguere, & in denſiſſimis ignorationis tenebris demerſam jacere exiſtimetis? Vanus erit, veſtra opinione, Chriſtus, qui perpetuo ſe illi ad conſummationem usque ſæculi affuturum pollicitus eſt. Quis furor, aut potius, quæ vos furiæ agitant? quæ vos intemperies quaſi violento quodam ſtatu, atque impetu huc, atque illuc propellit? Unitatis hoc, & pacis Symbolum, atque arctiſſimum quoddam charitatis vinculum in Eccleſia Servator noſter extare voluit: vos proh dolor? hanc unitatem dividitis, pacem tollitis, vinculum disrumpitis. Veſtem illam inconſutilem, cujus nos tegumento ab omnibus turbulenti, & fluctuoſi hujus maris tempeſtatibus muniti, ac tuti eramus, vos, vos, inquam temere, nulla de cauſſa, diſcidiſtis, atque adeo dilaceraſtis. Fuerunt tempora, cum Sapientiſſima Mater noſtra Chriſti Sponſa, quæ a vera, & recta Sponſi ſui ſententia, ac voluntate nusquam aberrat, filiis ſuis, in quibus priſtinum illum pietatis igniculum accenſum, & inflammatum conſpiceret, calicis uſum permitteret, & Chriſti Sponſi ſui Sanguinem etiam ſub vini ſpecie illi propinaret. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Poſtea vero, cum antiquum illum pietatis ardorem reſtinctum eſſe, & Religionis ſtudium in hominum mentibns refrixiſſe animadverteret, multaque infanda per Socordiam, ac negligentiam evenire cerneret, quæ

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

quæ ad tam pretioſi Sanguinis injuria pertinerent, primo quidem illa calicem liis ſuis non ſtatim prorſus interdixi ſed prudenti aliqua ratione oſtendit, ma gnum vitari nefas, & ſacrilegium poſſ ſi ab ejus uſu abſtinerent. Itaque ſan tum ab initio, cum hæc plurimum conſue tudo vigeret, ut populares quoque ſu vini ſpecie Chriſti Sanguinem ſumeren ex eis illi, qui in eo ſtatu eſſent, ut non niſi magno negotio, ac ſumma cum diffi cultate cavere poſſent, ne aliqua per im pudentiam Sanguinem potantibus gutta efflueret, atque ex ore dilaberetur, ipſ ſe ſua ſponte prophanationis, ac Sacrileg metu, ac fuga ab hoc uſu removerunt, in quo quidem præclarum, & memorabil ſuæ pietatis ad omnem poſteritatem argu mentum transmiſerunt, ac ſapienter illi quidem; nam & ſumma pericula hoc ſuo facto devitarunt: neque tamen propterea omnem eam utilitatem, ac totum illud, quod utriusque ſpeciei communicatione per cipi ſolet, ad ſe non traduxerunt. Non ignorabant illi, æque ſub pane, ac vini ſpe cie, totum Chriſti Corpus eſſe, atque ut rumque tam alterius duntaxat, quam ut riusque ſpecie contineri; Corpus enim vi vum, quale illud eſſet, Sanguinis expers exiſtimare nefas putabant: Sanguinem item vivum, qualem illum eſſe non dubitabant, nonniſi in corpore conſiſtere plane perſua-

ſum

Sæc. XVI. A.C. 1562.

ſum habebant: deinde vero ne illud quidem neſciebant, Chriſti Corpus in partes ſecari, ac dividi non poſſe: ex quo facile intelligebant, & ſub pane, & ſub vino, totum, verum, vivum Chriſti Corpus, & Sanguinem, non cadaver mutilatum, aut membratim diſcerptum, non cruorem exiſtere: cum autem tanti, tamque admirabilis Sacramenti aptam in pane, & vino, ac cohærentem inter ſe connexionem, & non diſſolubilem quamdam quaſi coagmentationem cogitatione ſatis aſſequi non poſſent, omni cum demiſſione, ac pietatis teſtificatione ex lætis illorum animis præclara illa vox erumpebat. O res admirabilis! manducat Dominum pauper ſervus, & humilis! *ad hæc illa etiam audiebantur:* tantum ergo Sacramentum veneremur cernui: præſtet fides ſupplementum ſenſuum defectui. *Ad extremum autem cum iſtorum imitatione, non ita multas poſt ætates, univerſi pene Eccleſiæ filii, ut pietatem, & quem Servatori ſuo cultum debebant, ſartam, tectam conſervarent, ipſi quoque a periculoſo illo Sanguinis potu paulatim ſeſe ſubduxerunt, & illa hauriendi calicis conſuetudine abrogata, hunc non novum quidem, ſed non ab omnibus æqualiter ubique ſervatum panis tantum edendi morem unanimi conſenſu receperunt, ita factum eſt, jam inde a ſexcentis, & amplius annis, calicis uſu omnibus*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

bus fere, aut certe plurimis locis prorsus ſublato, panis tantum comedendi conſuetudo magno ſtudio, ac Religione conſervaretur.

Quieſcebat in ſumma tranquillitate totus pene terrarum orbis, cum ecce Satan communem, & tam altam Eccleſiæ pacem invidens, triſtem illam ex Erebi ſedibus Erinnym excivit, & ut ſumma imis permiſceret, atque omnia perturbaret, in Chriſti gregem immiſit: tum vero Eccleſia portentoſi hujus monſtri exortu perterrita, deque filiorum ſuorum ſalute magnoperè ſolicita, cum ſponſi ſui ſanguinem non ad errorum expiationem, ſed ad impietatem, ad injuriam, ad prophanationem expeti videret, ne, ſi taceret, boni etiam, ſed tamen incauti filii in eundem per imprudentiam errorem prolaberentur, hanc ignominiam, hoc tantum ſcelus ferre diutius non potuit, ſed vocem ſuſtulit, ingens eſſe periculum denuntiavit, quod ut vitari poſſet, ad laudatam illam priſtinæ pietatis conſuetudinem filiorum animos incendit, atque vehementi quodam ardore inflammavit.

Redi, redi cum ſuaviſſima Matre tua in gratiam, non vult illa te perditam, non erit amplius injuriarum memor, omnia perpetua oblivione involvet, modo tu ad tuam te ſalutem erigas, modo eam agnoſcas matrem, modo te dicto deinceps audientem præbeas: ſi Sponſi ſui Sanguinem ita ardenter expetis, ut non ſatis habeas unò

illum

illum modo tantum fugere, dabit illa tibi calicem quoque, permittet tibi, ut hoc altero etiam modo Christi sanguinem haurire queas. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Vos autem, amplissimi Patres, aberrantes filios vestros respicite, reduces libenti, atque alacri animo excipite, complectimini, fovete, abeuntes, omnibus quibus poteſtis, rationibus retinete, fuga jam dilapsos blandis vocibus revocate, manum revertentibus porrigite, attrahite, omni charitatis, ac benignitatis significatione prosequimini, non tam Judices vos illis, quam parentes præbete, atque horum affectum erga illos plane induite, omnem ex animis vestris acerbitatem ejicite, omnem offensionem deponite, omnem iracundiam abjicite: Misericordiæ nunc tempus est, Christum misericordiæ, non ultionis Deum ante oculos vobis statuite, ignoscite errantibus, errorem deprecantibus subvenite, supplicum aliquando miseremini, sublatam de medio malis dæmonis artibus pacem illam, quam Servator noster Sacrosancti testamenti sui tabulis consignatam, non multo ante, quam moreretur, veluti amplissimam quamdam, & plane omnibus bonis circumfluentem hæreditatem nobis reliquit, orbi Christiano restituite. Videtis, nisi fallor, quantis discordiis, quantis dissensionibus, quantis odiis res agatur: cernite, ut vestri se filii immaniter cruentent, ut mutuis se cædibus con-

Sæcul. XVI A.C. 1562.

ficiant: ubi illa vestra pietas, ubi charitas, ubi in filios vestros commiseratio?

Adeste auxiliis, suppetias ferte, extinguite hoc tantum, tamque latum incendium, ne miserabili isto igne totus terrarum orbis vestra potissimum culpa conflagrasse videatur: huic vos rei tum demum obviam ire poteritis, si imbecillitatis filiorum vestrorum misserti, ad eorum vos infirmitatem demiseritis, & incredibilem illam eorum sitim, qua dies, noctesque cruciantur, quamprimum restinxeritis: quod quidem non ante fiet, quam vos tantopere ab illis expetitum Christi sanguinem, hianti ore, siccis faucibus, summo cum desiderio expectantibus, non gravate præbueritis.

Ne committatis, Patres, ut tot populorum, tot nationum, tot insignium Provinciarum, tot nobilissimorum Regnorum, quæ nunc eodem incendio absumuntur, inanem esse jacturam existimetis: arctissimo hoc unitatis & pacis vinculo dispersas, ac dissipatas, & inter se pugnantes filiorum vestrorum mentes, ac voluntates colligite, firmissimo hoc modo discrepantes animos constringite.

Non vult Christus, ita vos propositi vestri tenaces esse, ut propter hunc Sanguinem, quem pro omnibus ipse profudit, tanta sit inter nos, tamque perniciosa animorum dissensio: quin potius propterea hunc Sanguinem effundere, & quod maximum

ximum est, ignominiosissimum mortis genus obire voluit, ut nos charitatis ejus erga nos memores, conjunctissimis inter nos animis essemus, & quam concordissime viveremus. Ne cogitetis, Patres, eos qui tanto studio, tanta contentione, tam ardenter Christi Sanguinem expetunt, atque efflagitant, tam negligentes, tam impios futuros, ut quod tanto ardore sibi dari postulant, & obsecrant, id non omni veneratione sint prosecuturi, non omnem ab eo prophanationem longissime amoturi. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XCI.

Doctrinæ decreta in Sessione præiecta.

Absoluto hoc sermone sat prolixo, qui Patribus minime probabatur, idem Præsul, qui sacris operabatur, quatuor illa doctrinæ capita prælegebat: prius tamen veluti proemium, seu quamdam præfationem his verbis conceptam præmisit: „Sacrosancta, Oecumenica & ge„neralis Tridentina Synodus, in Spiri„tu Sancto legitime congregata, præsi„dentibus in ea eisdem Apostolicæ Se„dis Legatis, cum de tremendo, & San„ctissimo Eucharistiæ Sacramento va„ria diversis in locis errorum monstra „nequissimi dæmonis artibus circumfe„rantur, ob quæ in nonnullis Provinciis „multi, a catholicæ Ecclesiæ fide, at-

Sæcul. XVI. A C. 1562.

„que obedientia videantur discessisse
„censuit, ea, quæ ad Communionem
„sub utraque specie, & parvulorum per-
„tinent, hoc loco exponenda esse: quas
„propter cunctis Christi fidelibus inter-
„dicit, ne posthac de iis aliter vel cre-
„dere, vel docere, vel prædicare au-
„deant, quam est his decretis explica-
„tum, atque definitum.

CAPUT I.

Laicos, & Clericos non conficientes non adstringi jure divino ad Communionem sub utraque specie.

„Itaque sancta ipsa Synodus, a Spiritu
„Sancto, qui spiritus est sapientiæ,
„& intellectus, Spiritus consilii, & pie-
„tatis, edocta, atque ipsius Ecclesiæ ju-
„dicium, & consuetudinem secuta, de-
„clarat, ac docet, nullo divino præce-
„pto laicos, & clericos non conficien-
„tes obligari, ad Eucharistiæ Sacramen-
„tum sub utraque specie sumendum,
„neque ullo pacto salva fide dubitari
„posse, quin illis alterius speciei com-
„munio ad salutem sufficiat; nam etsi
„Christus Dominus in ultima cœna ve-
„nerabile hoc Sacramentum in panis,
„& vini speciebus instituit, & Apostolis
„tradidit, non tamen illa institutio, &
„traditio eo tendunt, ut omnes Christi
„fideles statuto Domini ad utramque
„spe-

„ſpeciem accipiendam adſtringantur, „ſed neque ex ſermone illo apud Joan- „nem cap. ſexto recte colligitur, utriusque „ſpeciei communionem a Domino præ- „ceptam eſſe, utcunque juxta varias „Sanctorum Patrum, & Doctorum in- „terpretationes intelligatur;„ namque qui dixit, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, dixit quoque: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et qui dixit: *qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam;* dixit etiam: *Panis, quem ego dabo, caro eſt pro mundi vita.* Et denique qui dixit: *qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in illo,* dixit nihilominus: *qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Matth. 16. 1. *Cor.* 11. *Joan.* 6.

CAPUT II.

Eccleſiæ poteſtas circa diſpenſationem Sacramenti Euchariſtiæ.

Præterea declarat: „hanc poteſtatem „perpetuo in Eccleſia fuiſſe, ut in „Sacramentorum diſpenſatione, ſalva il- „lorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mu- „taret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu „ipſorum Sacramentorum veneration „pro rerum, temporum, & locorum va- „rietate magis expedire judicaret: id

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„autem Apostolus non obscure visus est „innuisse, cum ait: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* „Atque ipsum quidem „hac potestate usum esse, satis constat „tum in multis aliis, tum in Sacramento, cum in ordinatis nonnullis circa „ejus usum: *Cetera*, inquit, *cum venero disponam.* Qua de re agnoscens Sancta „Mater Ecclesia hanc suam in administratione Sacramentorum auctoritatem, „licet ab initio Christianæ Religionis „non infrequens utriusque speciei usus „fuisset, tamen progressu temporis, latissime jam mutata illa consuetudine, „gravibus, & justis causis adducta, hanc „consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut „sine ipsius Ecclesiæ auctoritate prohibito mutare non licet „

1. Cor. 4. v. 1.

1. Cor. 11. v. 34.

CAPUT III.

Totum & integrum Christum, ac verum Sacramentum, sub qualibet specie sumi.

„Insuper declarat, quamvis Redemptor „noster, ut antea dictum est, in suprema illa cœna hoc Sacramentum „in duabus speciebus instituerit, & A-

„posto-

„postolis tradiderit, tamen fatendum Sæcul. XVI.
„esse, etiam sub altera tantum specie, A.C. 1562.
„totum, atque integrum Christum, ve-
„rumque Sacramentum sumi, ac pro-
„pterea, quod ad fructum attinet, nul-
„la gratia necessaria ad salutem eos de-
„fraudari, qui unam speciem solam ac-
„cipiunt.

CAPUT IV.

Parvulos non obligari ad Communionem Sacramentalem.

„Denique eadem sancta Synodus do-
„cet, parvulos usu rationis caren-
„tes, nulla obligari necessitate ad sa-
„cramentalem Evchariſtiæ communio-
„nem; siquidem per baptismi lavacrum
„regenerati, & Christo incorporati, ad-
„eptam jam filiorum Dei gratiam, in
„illa ætate amittere non possunt. Ne-
„que ideo tamen damnanda est antiqui-
„tas, si eum morem in quibusdam locis
„aliquando servavit; ut enim Sanctissi-
„mi illi Patres sui facti probabilem caus-
„sam pro illius temporis ratione habue-
„runt, ita certe eos nulla salutis neces-
„sitate id feciſſe, sine controversia cre-
„dendum est.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XCII.

Canones circa Communionem ſub utraque ſpecie, & de communione parvulorum.

CANON I.

„Si quis dixerit: ex Dei præcepto, vel „neceſſitate ſalutis, omnes, & ſingulos Chriſti fideles utramque ſpeciem „Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere, anathema ſit.

CANON II.

„Si quis dixerit: ſanctam Eccleſiam „Catholicam non juſtis cauſſis, & rationibus adductam fuiſſe, ut laicos, atque etiam Clericos non conficientes, „ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe, anathema ſit.

CANON III.

„Si quis negaverit: totum, & integrum Chriſtum, omnium gratiarum „fontem, & auctorem, ſub una panis „ſpecie ſumi, quia, ut quidam falſo aſſerunt, non ſecundum ipſius Chriſti inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur, anathema ſit.

CANON

CANON IV.

„Si quis dixerit: parvulis, ante-
„quam ad annos discretionis perveni-
„rent, necessariam esse Eucharistiæ Com-
„munionem, anathema sit.

§. XCIII.

Alii duo articuli circa idem argumentum a Synodo ad aliud tempus reservati.

Hanc in rem Synodus ita pronuntiat:
„Duos articulos alias propositos,
„nondum tamen excussos, videlicet, an
„rationes, quibus sancta Catholica Ec-
„clesia adducta fuit, ut communicaret
„Laicos, atque etiam non celebrantes
„Sacerdotes, sub una tantum panis spe-
„cie, ita sint retinendæ, ut nulla ra-
„tione calicis usus cuiquam sit permit-
„tendus, & an, si honestis, & christianæ
„charitati consentaneis rationibus con-
„cedendus alicui vel nationi, vel Re-
„gno calicis usus videatur, sub aliqui-
„bus conditionibus concedendus sit, &
„quænam sint illæ, eadem sancta Sy-
„nodus in aliud tempus, oblata sibi
„quamprimum occasione, examinandos,
„atque definiendos reservat.

§. XCIV.

Reformationis Decretum.

Sæcul. XVI A.C.1562.

Perlectis hiſce capitibus, atque Canonibus, Patres progrediebantur ad Reformationis Decretum in novem capita diviſum: prius tamen Synodus præfationis inſtar hæc præmittit: „Eadem Sacroſancta, Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, præſidentibus in ea eisdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, ad Dei omnipotentis laudem, & ſanctæ Eccleſiæ ornamentum ea, quæ ſequuntur, de reformationis negotio in præſenti ſtatuenda eſſe cenſuit.„

CAPUT I.

Epiſcopi gratis tum ordines conferant, tum dimiſſorias, & teſtimoniales dent, pro quibus eorum Miniſtri nihil prorſus, Notarii, quod in decreto præfinitum eſt, accipiant.

„Quoniam ab Eccleſiaſtico Ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacunque de cauſſa, etiam ſponte oblatum Epiſcopi, & alii Ordinum Collatores, aut eorum Miniſtri, quovis prætextu accipiant: Notarii vero in his tantum locis, in quibus non viget laudа-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„laudabilis consuetudo, nihil accipien- „di, pro singulis literis dimissoriis, aut „testimonialibus, decimam tantum u- „nius aurei partem accipere possint, „dummodo eis nullum salarium sit con- „stitutum pro officio exercendo: nec „Episcopis ex Notarii commodis ali- „quod emolumentum ex eisdem Ordi- „num collationibus directe, vel indire- „cte provenire possit: tunc enim gra- „tis operam suam eos præstare, o- „mnino teneri, decernit: contrarias ta- „xas, ac statuta, & consuetudines, e- „tiam immemorabiles, quorumcunque „locorum (quæ potius abusus, & cor- „ruptelæ simoniacæ pravitati faventes, „nuncupari possunt,) penitus cassando „& interdicendo, & qui secus fecerint, „tam dantes, quam accipientes, ultra „divinam ultionem pœnas a jure infli- „ctas ipso facto incurrant.

CAPUT II.

Arcentur a sacris Ordinibus, qui non habent, unde vivere possint.

„Cum non deceat eos, qui divino Mi- „nisterio adscripti sunt, cum Ordi- „nis dedecore mendicare, aut sordi- „dum aliquem quæstum exercere, com- „pertumque sit, complures plerisque in „locis ad sacros Ordines nullo fere de- „lectu admitti, qui variis artibus, ac fal-

„laciis

Sæcul. XVI. A C. 1562.

„laciis confingunt, se beneficium Eccle-
„siasticum, aut etiam idoneas faculta-
„tes obtinere, statuit sancta Synodus,
„ne quis deinceps clericus sæcularis
„(quamvis alias sit idonens moribus,
„scientia, & ætate) ad sacros Ordines
„promoveatur, nisi prius legitime con-
„stet, eum beneficium Ecclesiasticum,
„quod sibi ad victum honeste sufficiat,
„pacifice possidere: id vero beneficium
„resignare non possit, nisi facta men-
„tione, quod ad illius beneficii titulum
„sit promotus: neque ea resignatio ad-
„mittatur, nisi constito, quod aliunde
„vivere commode possit, & aliter facta
„resignatio nulla sit. Patrimonium ve-
„ro, vel pensionem obtinentes ordinari
„posthac non possint, nisi illi, quos E-
„piscopus judicaverit, assumendos pro
„necessitate, vel commoditate eccle-
„siarum suarum: eo quoque prius per-
„specto, patrimonium illud, vel pensio-
„nem vere ab eis obtineri, taliaque esse,
„quæ eis ad vitam sustendandam sa-
„tis sint, atque illa deinceps sine licen-
„tia Episcopi alienari, aut extingui,
„vel remitti nullatenus possint, donec
„beneficium Ecclesiasticum sufficiens
„sint adepti, vel aliunde habeant, unde
„vivere possint, antiquorum Canonum
„pœnas super his innovando. „

CAPUT

Sæcul XVI. A. C. 1562.

CAPUT III.

Ratio augendi distributiones quotidianas præscribitur: consuetudo, qua non residentes nihil, vel minus tertia parte fructuum percipiunt, laudatur: absentium contumacia punitur.

„Cum beneficia ad divinum cultum, „atque ecclesiastica munia obeunda sint constituta, ne qua in parte minuatur divinus cultus, sed ei debitum „omnibus in rebus obsequium præstetur, statuit Sancta Synodus, in ecclesiis tam cathedralibus, quam collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur, tertiam partem „fructuum, & quorumcunque proventuum, & obventionum, tam dignitatum, quam Canonicatuum, personatuum, portionum & officiorum separari debere, & in distributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates obtinentes, & ceteros divinis interessentes proportionabiliter, juxta „divisionem ab Episcopo, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegato, in „ipsa prima fructuum deductione facienda dividantur, salvis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum, in „quibus non residentes, seu non servientes, nihil, vel minus tertia parte percipiunt,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„cipiunt, non obstantibus exemptionibus, ac aliis consuetudinibus, etiam „immemorabilibus, & appellationibus „quibuscunque, crescenteque non servientium contumacia, liceat contra „eos procedere juxta juris, ac sacrorum „Canonum dispositionem.

CAPUT IV.

Sacramenta per convenientem Sacerdotum numerum exhibeantur: Ratio novas Parochias erigendi traditur.

„Episcopi, etiam tanquam Apostolicæ „Sedis delegati, in omnibus Ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in „quibus populus ita numerosus sit, ut „unus Rector non possit sufficere ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & „cultui divino peragendo, cogant Rectores, vel alios, ad quos pertinet, sibi „tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta „exhibenda, & cultum divinum celebrandum: in iis vero, in quibus ob „locorum distantiam, sive difficultatem „Parochiani sine magno incommodo ad „percipienda Sacramenta, & divina officia audienda accedere non possunt, „novas parochias etiam invitis Rectoribus juxta formam constitutionis Alexandri tertii, quæ incipit, ad audien-

„dien-

„dientiam, constituere possint: illis au- Sæcul. XVI.
„tem Sacerdotibus, qui de novo erunt A.C. 1562.
„Ecclesiis, noviter erectis, præficiendi,
„competens assignetur portio arbitrio
„Episcopi ex fructibus ad Ecclesiam Ma-
„tricem quomodocunque pertinentibus,
„& si necesse fuerit, compellere possit
„populum ea subministrare, quæ suffi-
„ciant ad vitam dictorum Sacerdotum
„sustentandam, quacunque reservatione
„generali, vel speciali, vel affectione,
„super dictis Ecclesiis non obstantibus:
„Neque hujusmodi Ordinationes, & e-
„rectiones possint tolli, nec impediri
„ex quibuscunque provisionibus, etiam
„vigore resignationis, aut quibusvis a-
„liis derogationibus, vel suspensioni-
„bus. „

CAPUT V.

Quod possint Episcopi facere uniones perpetuas in casibus, a jure permissis.

„Ut etiam Ecclesiarum status, ubi sa-
„cra Deo officia ministrantur, ex
„dignitate conservetur, possint Episcopi
„etiam tanquam Apostolicæ Sedis de-
„legati juxta formam juris, sine tamen
„præjudicio obtinentium, facere unio-
„nes perpetuas quarumcunque Eccle-
„siarum Parochialium, & baptismalium,
„& aliorum beneficiorum curatorum,
„ vel

Sæcul. XVI A.C 1562.

„vel non curatorum cum curatis pro„pter earum paupertatem, & in ceteris „casibus a jure permissis, etiamsi dictæ „Ecclesiæ, vel beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut „qualitercunque affecta. Quæ unio„nes etiam non possint revocari, nec „quoquo modo infringi vigore cujus„cunque provisionis, etiam ex causa „resignationis, aut derogationis, aut su„spensionis. „

CAPUT VI.

Imperitis Rectoribus vicarii cum parte fructuum pro tempore deputentur: in scandalo perseverantes privari beneficiis possint.

„Quia illiterati, & imperiti parochia„lium Ecclesiarum Rectores, sa„cris minus apti sunt officiis, & alii „propter eorum vitæ turpitudinem po„tius destruunt, quam ædificant, Epi„scopi, etiam tanquam Sedis Apostoli„cæ Delegati eisdem illiteratis, & im„peritis, si alias honestæ vitæ sint, Coad„jutores, aut Vicarios pro tempore „deputare, partemque fructuum eisdem „pro sufficienti victu assignare, vel ali„ter providere possint, quacunque ap„pellatione, & exemptione remota: eos „vero, qui turpiter, & scandalose vi„vunt, postquam præmoniti fuerint,

„coer-

„coerçeant, ac caſtigent. Et ſi adhuc „incorrigibiles in ſua nequitia perſeve- „rent, eos beneficiis, juxta ſacrorum „Canonum Conſtitutiones, exemptione, „& appellatione quacunque remota, „privandi facultatem habeant. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

CAPUT VII.

Epiſcopi transferant una cum oneribus Eccleſias, quæ nequeunt inſtaurari; alias vero reparari procurent.

„Cum illud quoque valde curandum „ſit, ne ea, quæ ſacris miniſteriis „dicata ſunt, temporum injuria obſole- „ſcant, & ex hominum memoria exci- „dant; Epiſcopi etiam tanquam Apo- „ſtolicæ Sedis Delegati transferre poſ- „ſint beneficia ſimplicia, etiam juris Pa- „tronatus, ex Eccleſiis, quæ vetuſtate, „vel alias collapſæ ſint, & ob earum in- „opiam nequeant inſtaurari, vocatis „iis, quorum intereſt, in Matrices, aut „alias Eccleſias locorum eorundem, ſeu „vicinorum, arbitrio ſuo, atque in eis- „dem Eccleſiis erigant altaria, vel ca- „pellas tranferant, cum omnibus emo- „lumentis & oneribus, prioribus Eccle- „ſiis impoſitis. Parochiales vero Ec- „cleſias, etiamſi juris Patronatus ſint, „ita collapſas reſici, & inſtaurari procu- „rent ex fructibus & proventibus qui- „buscunque ad easdem Eccleſias quo-

Sæcul. XVI A.C.1562.

„modocunque pertinentibus: qui si non „fuerint sufficientes, omnes patronos „& alios, qui fructus aliquos ex dictis „Ecclesiis provenientes percipiunt, ad „in illorum defectum, parochianos o„mnibus remediis opportunis ad præ„dicta cogant, quacunque appellatione „exemptione, & contradictione remota. „Quodsi nimia egestate omnes laborent, „ad matrices, seu viciniores Ecclesias „transferantur, cum facultate tam di„ctas Parochiales, quam alias Ecclesias „dirutas, in profanos usus non sordi„dos, erecta tamen ibi cruce, conver„tendi. „

CAPUT VIII.

Monasteria commendata, in quibus non viget regularis observantia, & beneficia quæcunque quotannis ab Ordinario visitentur.

„Quæcunque in Diœcesi ad Dei cul„tum spectant, ab Ordinario dili„genter curari, atque iis, ubi oportet, „provideri æquum est. Propterea com„mendata Monasteria, etiam Abbatiæ, „Prioratus, & Præposituræ nuncupa„tæ, in quibus non viget Regularis ob„servantia, necnon beneficia, tam cu„rata, quam non curata, sæcularia, & „regularia, qualitercunque commenda„t., etiam exempta, ab Episcopis,

„etiam

„etiam tamquam Apoſtolicæ Sedis de- Sæc. XVI.
„legatis, annis ſingulis viſitentur, cu- A.C. 1562.
„rentque iidem Epiſcopi congruentibus
„remediis, etiam per ſequeſtrationem
„fructuum, ut, quæ renovatione indi-
„gent aut reſtauratione, reficiantur; &
„cura animarum, ſi qua illis, vel eorum
„annexis immineat, aliaque debita ob-
„ſequia recte exerceantur, appellatio-
„nibus quibuscunque, privilegiis con-
„ſuetudinibus, etiam immemorabili
„tempore præſcriptis, conſervatoriis, ju-
„dicum deputationibus, & eorum in-
„hibitionibus non obſtantibus. Et, ſi
„in eis vigeret obſervantia regularis,
„provideant Epiſcopi paternis admoni-
„tionibus, ut eorum Regularium Supe-
„riores, juxta eorum regularia inſti-
„tuta, debitam vivendi rationem obſer-
„vent, & obſervari faciant, & ſibi ſubdi-
„tos in officio contineant, ac mode-
„rentur. Quodſi admoniti intra ſex
„menſes eos non viſitaverint, vel cor-
„rexerint; tunc iidem Epiſcopi, etiam
„ut delegati Sedis Apoſtolicæ, eos vi-
„ſitare poſſint, & corrigere, prout ipſi
„Superiores poſſent juxta eorum inſti-
„tuta; quibuscunque appellationibus,
„privilegiis, & exemptionibus penitus
„remotis, & non obſtantibus.

Sæcul. XVI. A. 1562.

CAPUT IX.

Quæstorum eleemosynarum nomen, & usus tollitur; indulgentias & spirituales gratias Ordinarii publicent. Duo de capitulo eleemosynas gratis accipiant.

„Cum multa a diversis antea Conciliis „tam Lateranensi, ac Lugdunensi, „quam Viennensi, adversus pravos E„leemosynarum quæstorum abusus re„media tunc adhibita, posterioribus „temporibus reddita fuerint inutilia, „potiusque eorum malitia ita quotidie „magno fidelium omnium scandalo & „querela excrescere deprehendatur, ut „de eorum emendatione nulla spes am„plius relicta videatur: statuit, ut post„hac in quibuscunque Christianæ Re„ligionis locis eorum nomen atque u„sus penitus aboleatur, nec ad officium „hujusmodi exercendum ullatenus ad„mittantur; non obstantibus privilegiis, „Ecclesiis, Monasteriis, hospitalibus, „piis locis, & quibusvis cujuscunque „gradus, status, & dignitatis personis, „concessis, aut consuetudinibus etiam „immemorabilibus. Indulgentias ve„ro, aut alias spirituales gratias, qui„bus non ideo Christi fideles decet „privari, deinceps per Ordinarios loco„rum adhibitis duobus de Capitulo, de„bitis

„bitis temporibus populo publicandas „esse decernit. Quibus etiam eleemo- „synas, atque oblata sibi charitatis sub- „sidia, nulla prorsus mercede accepta, „fideliter colligendi facultas datur: ut „tandem cœlestes hos Ecclesiæ thesau- „ros, non ad quæstum, sed ad pietatem „exerceri omnes vere intelligant.„ Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XCV.

Sessio sequens ad decimam septimam Septembris diem indicta.

Denique ad Sessionis finem proxima indicebatur ad diem decimam septimam Septembris, hancque in rem sequens prælegebatur decretum: „Ea- „dem sacrosancta Oecumenica, & Ge- „neralis Tridentina Synodus, in Spiri- „tu Sancto legitime congregata, præsi- „dentibus in ea eisdem Apostolicæ Se- „dis Legatis, statuit, & decrevit, pro- „ximam futuram Sessionem habendam, „& celebrandam esse feria quinta post „octavam festi Nativitatis beatæ Mariæ „Virginis, quæ erit decima septima „Mensis Septembris proxime futuri: „hoc tamen adjecto, quod dictum ter- „minum, ac unicuique Sessioni in po- „sterum præfigendum, ipsa Sancta Sy- „nodus pro ejus arbitrio, & voluntate, „sicuti rebus Concilii putaverit expe- „dire, etiam in generali Congregatione,

Sæcul. XVI. A.C.1562.

„reſtringere, & prorogare libere poſſit, „& valeat. „

Hanc indictionem omnes Synodi Patres ratam habebant, reſpondentes: *Placet.*

§. XCVI.

Quorumdam Patrum ſententiæ circa hæc doctrinæ decreta.

Pallav. c.11. n. 21.

Hæc doctrinæ decreta publice perlecta a Legatis Cardinalibus fuere approbata, ac nonniſi Legatus Hoſius Warmienſis Epiſcopus, necnon Ælius Patriarcha Jeroſolymitanus hanc rem in Pontificis judicio repoſuerunt, declarantes: *Si placebit ſanctiſſimo Domino noſtro, nobis quoque placebit:* Stella autem Juſtinopolitanus Epiſcopus ea verba, quæ ex ſexto S. Joannis capite deſumpta, atque ad Granatenſis Epiſcopi nutum adjecta fuere, neutiquam comprobabat, & cum eo convenerunt Didacus de Leon Carmelita, Epiſcopus Colombrienſis, & Joannes Munnatones Ordinis S. Auguſtini Epiſcopus Segovienſis: inſuper eidem Stellæ non placuit ratio, capite quarto allata, de neganda infantibus Euchariſtia, ſed petiit, ut ejus loco altera apponeretur, quam ipſe Apoſtolicam nominabat, quaſi deſumptam ab Apoſtoli mandato, *probet ſeipſum homo.*

Sarp. p.533. Pallav. c. 11. n. 31.

Deni-

Denique Philippus Maria Campegius contra primum decreti caput quædam objecit argumenta circa textus ex sexto S. Joannis capite ibidem allegatos: verum ejus oppositiones flocci habebantur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XCVII.

Mantuanus Cardinalis Simonettæ reconciliatus.

Cum prosper Synodi progressus haud parum a perfecta Præsidum concordia dependeret, hinc Simonetta Cardinalis Mantuanum, quocum jam ab aliquo tempore, ut vidimus, simultatem fovebat, adire constituit, ac die decimo septimo Julii absoluta Congregatione Ecclesiam egressus eundem convenit, illumque ad suum Palatium deducens ad prandium invitavit. Certabant ambo mutuis obsequiosi officii testificationibus, cum vero Simonetta, ex eo quod quidam Præsules sibi familiares contra Mantuanum oblocuti fuissent, sese purgare vellet, mox hic illum interpellabat, dicens, quod ea de re tempore magis opportuno sermonem habere vellent: hoc autem silentio, prout postea Olivæ suo a secretis Ministro oretenus manifestavit, significare voluit, quod haud aliam excusationem peteret, nisi erga se mutatam in melius agendi ratio- *Pallav. c. 13. n. 5.*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

nem: de cetero autem de præteriti nullam omnino indignationis memoriam conservare vellet.

§. XCVIII.

Hispaniæ Regis literæ circa Synodi continuationem, & residentiæ articulum.

Pallav. c. 13. n. 2. Sarp. p. 525. Lettr. de Lansac au Roi 24. Juill. 1562. Mém. pour le Concil. de Trente p. 265. & suiv.

Huic utriusque Legati reconciliationi plurimum conferebat Hispaniæ Regis epistola ad Marchionem Piscarium, quam quidam Nuntius ad Marchionis Secretarium nocte, quæ præfatam concordiam præcedebat, attulerat, porro in ea significabat hæc Philippus Rex: „intellexi, quod Synodi continuatæ declaratio Cæsari, ac Galliarum Regi „permolesta accideret, adeo, ut etiam, „si in hoc proposito persisteretur, Synodi dissolutio timenda esset, quo„circa hanc continuationis declaratio„nem ulterius a meis urgeri haud am„plius volo, dummodo vicissim hoc Con„cilium nova esse Synodus disertis „verbis non diceretur, sed prout cæ„ptum fuit, ita etiam continuaretur, quin „tamen alia novæ indictionis declara„tio fiat.„ Insuper idem Rex circa residentiæ caput suis Episcopis significabat, quod quidem eorum conatus, quibus hunc articulum esse juris divini decla-

declarari petebant, probe ſibi cognitos haberet, hacque in re eorum ſtudium, ac Religionis fervorem commendaret, de cetero tamen ejusmodi declarationem in præſenti rerum viciſſitudine minime neceſſariam cenſeret, ac proin hanc quæſtionem ulterius urgeri prohiberet: (*) Ceterum hæc Rex, prout inquit Lanſacus in ſua ad Reginam Matrem epiſtola, duntaxat Papæ complacendi ſtudio fecit: haud enim ignorabat, quod hanc quæſtionem æque, ac ceteras omnes, quæ ſpeciatim Curiam Romanam tangunt, vel maxime cordi habeat, palamque profiteatur, quod ipſus, quin Synodus ſeſe ingereret, ſuam Aulam emendare vellet, atque optaret, ut controverſiæ de reſidentia, & communione ſub utraque ſpecie, aliæque quæſtiones in dubium vocatæ ad Patrum Senatum Romam revocarentur

(*) Ecce, rurſus Regem Catholicum, ac Principem Chriſtianiſſimum, qui privatum ſuum, ſuorumque iudicium Synodi ſedisque Apoſtolicæ judicio tanquam verus Eccleſiæ filius ſubjecit, quam tamen ſubmiſſionem, cum Orator Gallus, ſi tamen hæc illius epiſtola non ad ævi genium a malevolis mere confiſta eſt, negare non poſſet, ſaltem ſiniſtra interpretatione commaculare nitebatur.

Sæcul. XVI A C. 1562.

tur ibidem decidendæ: „Exinde au-
„tem, prosequebatur Lansacus, Vestra
„Majestas facile judicare valebit, quot
„omnes nostræ sollicitudines, quas hoc
„in negotio impendimus, tantum id,
„quod Pontifici placuerit, impetratu-
„ræ sint, cum in Synodo contra Papæ
„voluntatem nil approbari prævidea-
„mus; sancitum enim est, quod omnia
„per Legatos proponantur, aliunde ve-
„ro Episcoporum potissimi natione sunt
„Itali, atque eorum non pauci pensio-
„num beneficio Pontifici obstricti: Hi-
„spani quoque, qui antea ingens refor-
„mandi studium præseferebant, nunc
„tepescere incipiunt, postquam a Rege
„suo circa residentiæ articulum manda-
„ta acceperunt (*).

Postquam Hercules Pagnanus, qui Mediolanensi Gubernatori a secretis erat, hanc Epistolam Hispanis monstrasset (**) eamque Granatensis Archiepiscopus

(*) Ex Galli cantu noscitur avis.

(**) Rursus nimium aperte proditur subtesta fides Continuatoris, qui, ut calumniosæ Lansaci epistolæ auctoritatem conciliaret, eam ab Hercule Hispanis ostensam, atque a Granatensi perceptam fingit, cum tamen nequaquam de Galli hujus Oratoris epistola, sed de literis Hispaniæ Regis in priori §. allatis ser-

mo

copus recitari percepiſſet, mox hic exclamabat: *Bene eſt: Pontifex hanc definitionem minime vult, & Rex, quanti illa interſit, minime ſcit. Ejus conſiliarii ſunt Archiepiſcopus Hiſpalenſis, & Epiſcopus Conchenſis, qui manſionem non curant: equidem obſequar, a conteſtatione abſtinendo, ſed non deſiſtam ab hujus declarationis poſtulato, quoties opportunitatem nactus fuero: in quo Regem haud offenſum iri certe ſcio.* Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Pariter ex Regis Catholici epiſtola articulus de Synodi continuatione Cæſaris, Regisque Franciæ Oratoribus monſtrabatur, qui reſponderunt, enimvero non requiri, ut Synodum continuari verbis exprimeretur, cum id opere ſatis manifeſte declararetur.

§. XCIX.

Papæ reſponſum ad Epiſcopos tranſmiſſum.

Die decima nona Julii Lancianenſis Archiepiſcopus reſponſum attulit ad literas, quibus Itali Antiſtites ad Papam ſcriptis, res a ſe geſtas in diſputatione circa reſidentiam excuſabant: porro *Pallav. c. 13. n. 3. ex lit. ſcrip. ad Borrom.*

mo fuiſſet factus, atque Granatenſis contra has ea protuliſſet verba, quæ mox referuntur. Vide Pallav. part. 2. lib. 17. c. 13. n. 2.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

porro Pontificis reſponſum prælegebatur poſt veſpertinas preces in Eccleſia majori præſentibus ipſis Epiſcopis, ejusque ſumma erat hæc: „haud parum „mihi acceptus fuit pius, quem vos ge„ritis, animus, Sedi Apoſtolicæ addi„ctus: quod ſpectat ad declarationem „quam vos habendam curaſtis, cujus „nam vis eſſet Paſtorum reſidentia, cer„tum mihi eſt, quod veſtrum quisque „pro ſua conſcientia diſſeruerit, nec „id mihi diſplicet; quin imo ſuam cui„que in Concilio libertatem concedi de„fidero: ſed ſimul etiam exopto, ut a „mutuis inter vos offenſionibus, mali„que exempli occaſione caveatis; cum „præſertim non ignorare poſſitis, quan„tum expoſiti ſitis ſubdolæ hæreticorum „nequitiæ, qui oculis intenſiſſimis, „quicquid a vobis agitur, obſervant: vos „igitur ad hanc conjunctionem, mo„derationemque paterne hortor: reli„qua vero Lancianenſi commiſi, quæ is „meo nomine ſignificabit.„

Sub idem tempus Pontifex ad Vicecomitem Nuntium ſuum alia tranſmittebat mandata circa quæſtionem de reſidentia; quippe ad ſopiendas haſce controverſias ſecure excogitari media, totumque negotium ad Sacram Sedem devolvi petebat: Verum major erat pro proſpero ſucceſſu ejusmodi media adinvenien-

veniendi promptitudo, quam ea ad optatum exitum deducendi facilitas: semper enim Hiſpaniæ Epiſcopi ſeſe hac in re Pontificis voluntati ſpeciatim opponebant. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. C.

Tredecim articuli circa Miſſæ Sacrificium in quadam Congregatione propoſiti.

Poſtea die decima nona Julii generalis habebatur Congregatio, in qua tredecim articuli circa Miſſæ Sacrificium, atque corruptelas ibidem irrepentes examinandi Theologis tradebantur, eorumque primus erat, *utrum Miſſa ſit ſola commemoratio Sacrificii in Cruce perfecti, an verum Sacrificium.* *Pallav. cap. 13. n. 8. Sarp. p. 526.*

II. Utrum Crucis Sacrificio deroget Miſſæ Sacrificium.

III. An per ea verba, hoc facite in meam commemorationem, *juſſerit Chriſtus Apoſtolus offerre ſuum corpus, & ſanguinem in Miſſa.*

IV. Num Sacrificium, quod fit in Miſſa, proſit ſolum ſumenti, ſed offerri non poſſit pro aliis, tum vivis, tum defunctis, nec pro ipſorum culpis, ſatisfactionibus, aliisque indigentiis.

V. Utrum Miſſæ privatæ, in quibus Euchariſtiam ſumit ſolus Sacerdos, & non alii, licitæ non ſint, ac tolli debeant.

VI. An

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

VI. An repugnet institutioni Christi miscere in Missa aquam cum vino.

VII. An Canon Missæ contineat errores, ac tolli debeat.

VIII. Num laudabilis sit ritus Ecclesiæ Romanæ proferendi secreto, & voce submissa verba consecrationis.

IX. An Missa nonnisi lingua vulgari, quæ ab omnibus intelligatur, celebranda sit.

X. Num sit abusus, quasdam certas Missas quibusdam certis Sanctis tribuere.

XI. An removendæ sint ceremoniæ, vestes, & alia signa externa, quibus Ecclesia utitur in celebratione Missarum.

XII. Num idem sit, Christum immolari pro nobis, & præberi nobis comedendum.

XIII. Num Missa sit duntaxat Sacrificium laudis, & Gratiarum actionis, an etiam Sacrificium pro vivis, ac defunctis.

§. CI.

Primi Legati monita, ac statuta.

Pallav. n. 9. Sarpius l. c. Mem. l. c. p. 265.

Altera die vigesima ejusdem Mensis Julii alius habebatur conventus, in quo ad res decenter, ac ordinate pertractandas sequentia præscribebantur statuta. I. Ad res celerius digerendas semihoræ spatium præscribatur, quod tempus Theologi non excedant, sed a cæremoniarum Magistro statim admoneantur, ut desistant.

II. In

II. In singulis argumentis propositis quatuor tantummodo e Theologis a Pontifice missis publice differant, iique a Legatis delecti seculares duo, totidemque Regulares. Sæcul. XVI. A.C.1562.

III. Ab Oratoribus Principum e Theologis secularibus ab iis missis tres seligantur.

IV. Legatorum singuli eligant unum e Theologis secularibus, qui ipsorum sunt domestici.

V. Ex aliis omnibus Theologis secularibus Præsulum domesticis, solum quatuor selectis in quaque materia loqui concedatur, facto ab iis initio, qui in Doctoratus dignitate tempore priores existunt.

VI. E Regularibus Præpositus Generalis quisque tres e suo ordine deligat; porro juxta hasce regulas ratione subducta credebant, quod triginta quatuor Theologi differerent, iidemque in decem congregationibus audiri possent:

Approbatis igitur hisce statutis nonnulli seligebantur Patres, qui doctrinæ decreta conficerent, quam in rem sancitum, ut celebriorum Theologorum consilia exquirerentur. Postea Seripandus Cardinalis proposuit modum, quo dogmatum capita, necnon Canones circa Missæ sacrificium examinentur: præcipue vero in memoriam revocabat Cardina-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

dinalis, quod hæc capita in eodem Concilio jam fuerint olim discussa, solaque illorum promulgatio ipsis defuerit, adeoque, ut cum majori promptitudine res absolvatur, Patres in suis disquisitionibus breviores esse possent: Granatensis quoque Archiepiscopus, necnon Quinqueecclesiensis Antistes subjecere, quod quæstioni de Sacrificio Missæ adjungi posset examen circa Sacramentum Ordinis, ut pariter articulus de residentia decidi valeret: verum eorum petitioni non annuebant Patres.

§. CII.

Hisce statutis Theologi Pontificii adversantes.

Pallav. n. 10.

Hisce statutis Pontificis Theologi consentire recusabant, contendentes, quod omnibus ea differendi libertas relinquatur, quam quisque pro argumenti dignitate necessariam duxerit: ut vero opere ostenderent, quod ita se gerere decrevissent, Salmeron horum Theologorum præcipuus die vigesima prima proximi Mensis Julii totum confessus tempus sibi soli vendicabat, ex tredecim illis articulis examini subjectis circa septem primos differens: altera autem die Torres ejus Socius pariter tam prolixum habebat sermonem, ut reliquorum opinionem excipiendi opportunitas deesset.

In

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

In fine sui sermonis Torres repetebat explicationem horum verborum ex sexto sancti Joannis capite desumptorum: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis*, hæcque verba nonnisi de sacramentali communione accipienda propugnabat, hisque addidit, quod in primo dogmatis capite in priori decreto id videretur ambigue propositum, ac proin necessarium esset, ut in Sessione proxima aperte declararetur, quod Sanctus Joannes hoc in loco duntaxat de Sacramento ageret: si quis vero, prosequebatur idem Theologus, aliter sentiret, ad Synodum provocabo. Hæc oratio vehementer commovebat Legatos, adeo, ut Simonetta hujus Theologi temeritatem reprimi, atque per illius castigationem aliis metum incuti postularet, idque proxima occasione executioni dandum, consensere Patres: prius tamen Legati datis ad Cardinalem Borromæum literis nominatim de Salmerone querebantur, eoquod ob ipsius importunitatem e suis statutis primum articulum de differendi tempore Theologis præscripto expungere coacti fuissent, id vero eorum dignitati plurimum derogaret, simulque Synodi res, quæ tamen cum majori celeritate expediri potuissent, longius protrahendi necessitatem imponeret.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
LIBER CLX.

PIUS IV. PONTIF. MAXIMUS,
FERD. I. OCC. IMP.

§. I.

Lanſaci epiſtola ad Franciæ Regem, & Reginam circa Concilium.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Cum interea hæc in Synodo gererentur, Lanſacus Franciæ Orator totam rei geſtæ ſeriem ad Regem Dominum ſuum perſcribebat, præprimis vero ſeſe purgabat, quod vehementius non inſtitiſſet, ut nova Concilii indictio fieret, cum Synodi diſſolutionem inde procurari pertimuiſſet, eoquod Hiſpani, atque Itali nunquam id permiſſuri fuiſſent, Cæſarei autem ſibi ſatisfactum crederent, dummodo nec continuatio, nec nova indictio decerneretur, atque Hiſpaniæ Rex a ſuo poſtulato deſiſtere, ſuos

Mem. pour le Conc. de Trente ann. 1562. p. 258. Pallav. hiſt. l. 17. c. 14. n. 1.

Sæcul. XVI. A.C.1562.

ſuos Præſules juſſiſſet. His præmiſſis ſic in ſuis literis pergebat Lanſacus: „Doctrinæ, ac reformationis capita in „nupera Seſſione promulgata ad regiam „Majeſtatem veſtram mittam: ceterum „quamvis ad diſputationis initium cir- „ca doctrinæ articulum duntaxat fuis- „ſet quæſitum, utrum ad Cæſaris, & „Bavariæ Ducis Oratorum preces uſum „Calicis Laicis concedere expediat, ni- „hil tamen hac in re hucusque fuit de- „ciſum, ſed duntaxat ad confirmandos „Conſtantienſis Synodi Canones qua- „tuor decreta promulgabantur, quibus „Communio ſub utraque ſpecie prohi- „betur.„ Data eſt hæc epiſtola die decima nona Julii, per aliam vero die vigeſima quarta datam Regi ſignificabat, quod ante biduum, vel triduum a Theologis quæſtio de Sacrificio Miſſæ examinari cæpiſſet, editoque decreto ſancitum fuiſſet, ut Oratores ex Theologis, quos eorum Principes ad Synodum decreverant, tres ſeligerent, interim ægre a ſe accipi ſcribebat, quod hac Patrum facultate uti non poſſet, ac proin Galli ab hiſce deliberationibus excluſi eſſent, eoquod nullus hujus Nationis Theologus adeſſet, hacque ratione cuncta ab Hiſpanis, Italis, ac Luſitanis, qui magno numero ad Synodum confluxiſſent, agitanda forent, atque ideo omni-

Lettre de Lanſac au Roi 24. Juil. dans les mem. p. 263.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

no requiri inquiebat, ut unacum Theologiæ Doctoribus confestim Franciæ Præsules Tridentum mitterentur, ut proximæ Sessioni ad diem decimam septimam Septembris indictæ interesse valerent.

§. II.

Lansacus a Regina de proximo Lotharingii Cardinalis, ac sexaginta Gallorum Præsulum adventu edoctus.

Pallav. c. 14. n. 2.

Aliquot post dies Reginæ Administratricis literæ ad eundem Lansacum fuere delatæ, in quibus hæc significabat: „ insuperhabitis assiduis Regni tu„multibus ante Mensis Septembris finem „Tridentum venturi sunt sexaginta (*) „Præsules, quos Lotharingius Cardi„nalis adducet: idcirco Sessionem us„que ad illorum adventum protraher„dam cura.„ Hanc quoque in sententiam

(*) Pallavicinus ex Lansaci literis, ait: *quadraginta Gallos partim Episcopos, partim Abbates adventuros,* quod sane vero magis simile est, spectato exiguo admodum numero eorum, qui reipsa ex Galliis ad Synodum pervenere; consultius igitur fuisset, numerum in promissione imminuere, quam illum nudis verbis exaggerare.

tiam pariter ad Cardinalem Mantuanum scripsit. Sæcul. XVI. A C. 1562.

Verum aliis literis die decima septima Augusti datis Regina ad eundem Lansacum perscripsit, quod Lotharingius Cardinalis, ac Franciæ Præsules nonnisi Mense Octobri ad medium vergente ad Concilium, Taurinum vero ad ejusdem Mensis initium venturi essent, eorumque nomina eidem transmitteret, ut illa Legatis, ac Synodi Patribus ostendere, atque eis exponere posset, quod tunc, si Præsules longius suum discessum protraherent, hujus cunctationis caussa in præsentium temporum iniquitatem esset rejicienda (*) nihilominus quamprimum ad restaurandam Regis Filii sui auctoritatem suas vires sat pares cognosceret, illa nequaquam Reginæ Christianæ partibus se defuturam promittebat, ut ex hoc Concilio tamdiu exoptatum pro bono, ac Reipublicæ Christianæ & præprimis Franciæ tranquillitate emolumentum hauriri

(*) An non major in Germania, quæ undique hæreticorum tumultibus flagrabat, temporum iniquitas fuerit, ac frequentissimi tamen hujus Nationis Præsules ad Synodum confluxerint, Concilii, illiusque ævi historiam perlegentibus dijudicandum relinquimus.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

hauriri valeat. His quoque addebat, quod Lotharingium Cardinalem duodecim celebriores Parisinæ Facultatis Doctores comitaturi essent. Attamen Lansacus ea, quæ ipsi a Regina fuere injuncta, nonnisi Mense Augusto proponebat.

§. III.

Prima Congregatio pro examinandis quæstionibus circa Sacrificium Missæ.

Pallav. l. 23. c. 1. n. 1.

Interea examinandis quæstionibus reliquum tempus in Congregationibus impendebatur, atque die vigesima prima Julii hanc in rem convocabantur Theologi: intererant quoque huic Patrum confessui Synodi Præsides Cardinalis Madrutius, Cæsaris, Franciæ Regis, & Venetorum Oratores, unacum centum quinquaginta septem Præsulibus, ac circiter centum Theologis præter duo aliorum hominum millia: reliqui tamen conventus postea numero haud adeo frequentes erant: Itaque omnium Theologorum sententia eo abibat, ut Missa habenda esset pro vero novi Testamenti Sacrificio, in quo Christus Dominus sub Sacramenti speciebus offertur, hancque veritatem præcipue his comprobabant rationibus: Christus Domi-

Dominus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, qui panem, & vinum obtulit: necesse igitur est, ut hujus divini Hominis Sacerdotium complectatur Sacrificium panis, & vini: quam in rem allegabatur etiam Prophetæ Malachiæ textus, ubi dicitur: *munus non suscipiam de manu vestra* (Judæorum), *ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda*, quæ verba nonnisi de Eucharistia, in qua Deo ab omnibus Gentibus sacrificatur, intelligi possunt: ex novo autem Testamento desumebatur argumentum ex S. Joannis textu, ubi Christus Dominus ad mulierem Samaritanam dixit, *venit hora, in qua Pater in Spiritu, & veritate est adorandus:* ubi verbum *adorare* idem significat, ac sacrificare, prout ex pluribus sacræ Scripturæ locis comprobatum redditur: interrogabat autem Samaritana Christum circa Sacrificium, quod a Judæis offerri non poterat, nisi Hierosolymis, & a Samaritanis offerebatur in Garizim, ubi tum Christus Dei Filius versabatur. Sæcul. XVI. A.C.1562.

Hic ergo textus necessario intelligendus venit de externa publica, & solemni adoratione, quæ nullibi magis, quam per Eucharistiam fit.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. IV.

Lusitani Theologi argumenta.

EQuidem Franciscus Forerus Lusitanus Theologus, & Ordinis Sancti Dominici alumnus haud inficiabatur, ex sacris literis comprobari posse, quod Missa sit Sacrificium, a communibus tamen argumentis recedebat, explicans alio modo illas rationes, quæ ex Sacrificio Melchisedechi, necnon ex illis Prophetæ Malachiæ verbis a Divo Paulo allegatis hauriuntur: *Munus non suscipiam de manu vestra; ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.*

Malach. 1. *v.* 11. *&* 12.

Insuper idem Theologus propugnabat, quod illud Christi Domini effatum ad Apostolos in ultima cœna, ut inde valida traheretur consecutio, nequaquam ad literam accipiatur, sed intelligatur juxta unanimem interpretationem Sanctorum Patrum, qui, ut inquiebat ipse, illud hac ratione intelligunt, nec tamen affirmant, illud esse fidei dogma: ceteri vero Lusitani, cum hanc interpretationem a Synodi Patribus ægerrime ferri animadverterent, suæ Nationis honorem reparare solliciti communem sacræ Scripturæ, ac textuum allegatorum explicationem confirmabant,

Pall. l. 18. *c.* 1. *n.* 4. *&* 5.

bant, & Foreri ſententiam rejiciebant, non illam quidem damnaturi, ſed explicaturi: quam in rem triduo poſt ſcilicet die vigeſima ſeptima Julii Melchior Cornelius Theologus a Luſitano Rege miſſus perdoctam habuit diſſertationem, in qua demonſtratum ibat, quod teſtimonium Malachiæ ita intelligeretur a ſecundo Concilio Nicæno, Actione quarta, ut Chriſtus, cum eſſet Sacerdos ſecundum Ordinem Melchiſedech, panem, & vinum immolare debuiſſet; cumque idem Apoſtolis dixiſſet: *Hoc facite*, ipſis proinde legem impoſuiſſet, ut panem, ac vinum immolarent: porro hæc ſua dicta idem Theologus Luſitanus fuſius explicans cum ingenti eruditione comprobabat. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. V.

Bavariæ Ducis Theologus ibidem peroraus.

Die vigeſima octava Julii Joannes Cavillonius Jeſuita natione Flander Ducis Bavariæ Theologus circa primos articulos magna cum perſpicuitate, tanquam nulla difficultate implicitos diſſeruit, orationemque ſuam non ad examinis, aut diſcuſſionis formam, ſed potius ad ciendos pietatis affectus inſtruxit, hunc in modum exorſus. „Ab A„poſtolorum ætate ad Lutherum uſque *Sarpius* p. 233.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„nemo de his articulis controversiam „movit, testesque sunt Liturgiæ D. Jaco„bi, D. Marci, Basilii, & Chrysostomi: „Insuper ea, quæ Protestantes objiciunt, „satis, superque quidem refutata sunt, „sed ad eorum vanitatem coarguendam „hoc unum sufficeret, quod ab homini„bus proficiscantur ab Ecclesiæ com„munione segregatis.„ His præmissis Legatos hortabatur, ne in quacunque materia patiantur hæreticorum argumenta in medium proferri, nisi simul manifestissima eorundem confutatio subjiciatur, cum vera pietas flagitaret, ut rationes cum Ecclesiæ doctrina pugnantes non proferantur, nisi præparatis antea auditorum animis, atque exposita perversitate, ac ignorantia Novatorum, quorum rationibus nemo fere aures præbet, nisi qui cerebro laborat.

Hæc oratio a majori parte Præsulum benignis fuit auribus accepta, & laudata tanquam pia, & apprime catholica.

§. VI.

Alia oratio cujusdam Religiosi Dominicani.

Inter Theologos, qui circa sex hosce articulos differebant, haud infimus erat Antonius Grosuptus Viglebanensis Episco-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Episcopi Theologus, qui hunc in modum perorabat: „Ex Ecclesiæ historia „clarum exstat, quod singulæ Ecclesiæ „antiquitus habuerint peculiarem suum „Missæ ritum, qui consuetudine magis „de die in diem, quam judicio, aut „decreto quodam introductus erat: minores autem Ecclesiæ, sese ad metro„politanas, aut vicinas majores confor„mabant: porro Ecclesiæ Romanæ ri„tus in multis provinciis, ut Romano „Pontifici gratificarentur, recipiebantur: „permultæ tamen adhuc superstant Ec„clesiæ, quarum ritus a Romanis lon„gissime discedunt: exstat enim Moz„arabicus, juxta quem adhuc hodiedum „in quodam Cathedralis Ecclesiæ To„letanæ sacello Missa singulis diebus „Dominicis celebratur: præterea adhuc „permanet in Italia ritus Mediolanen„sis, in præcipuis suis partibus a Ro„mano discrepans, imo hic ipse Roma„nus insignes passim mutationes cuivis „obvias, antiquum librum legenti, qui „inscribitur *Ordo Romanus*, subiit: ne„que enim priscis modo temporibus, „sed paucis retro sæculis, certe ante an„nos trecentos, verus ritus Romanus „non idem fuit cum eo, quem in Civi„tate Romana Sacerdotes nunc servant, „porro notabilis differentia inter ritum „tunc Romæ usitatum, & eum, qui de„scribi-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„ſcribitur in libro, cui nomen *Ordo Romanus*, præſertim conſiſtit in eo, quod „in hoc Laicis communio ſub utraque „ſpecie permittatur, hinc id ipſum hac „tempeſtate, ut Patres concedant, hortor.„ Ceterum cum hæc oratio adſtantes offendiſſet, Epiſcopus Quinqueeccleſienſis ſuſcepto illius patrocinio affirmabat, quod hic Theologus neque falſi quicquam protuliſſet, neque offenſionis, aut ſcandali cauſſam dediſſet, qui non ad populum, aut apud idiotas verba feciſſet, ſed in corona eruditorum, apud quos veritas odium conciliare non poteſt, quare illi qui hunc Doctorem tanquam ſcandaloſum, ac temerarium damnare auderent, ſemetipſos tanquam veritatis minus capaces prius damnare viderentur.

§. VII.

Præſules pro conficiendis decretis deſignati hac ſuper re conſultantes.

Poſtquam Theologi hac in re ſuas quisque ſententias aperuerant, illorum quoque Præſulum, quibus decreta conficiendi cura erat demandata, judicium deſuper excipiebatur, atque inter eos Martinus Perezius Ayala Epiſcopus, qui omnibus conventibus circa Miſſæ Sacrifi-

crificium Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo habitis interat, ſuaſit, ut eidem doctrinæ, & Canonibus, qui anno ſequenti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo menſe Januario promulgabantur, inſiſtendum foret, & duntaxat, an emendatione indigeant, inſpiceretur: aſt id Cardinalis Seripandus non probabat, ratus, quod juſtum non videretur, alieno operi manum admovere, ac ſi Patres eſſent eorum, quæ tum jam erant ſancita, correctores: præſtabilius ergo cenſebat, nova Synodi decreta contexere, neque dare occaſionem dicendi, quod aliena meſſis ab ipſis demeſſa fuerit. Aſt Archiepiſcopus Granatenſis, qui pro more ſuo ſemper ceteris adverſabatur, noluit in decreto apponi, quod Chriſtus ſe obtulerit in Cœna, aut Sacrificium inſtituerit iis verbis: *hoc facite in meam commemorationem.* Equidem Seripandus Legatus primum utpote minus neceſſarium omitti poſſe cenſebat, cum ſufficeret, quod Chriſtus Dominus oblationem inſtituerit: circa alterum vero articulum ajebat, requiri, ut exprimeretur, quibus verbis inſtitutio fiat, nulla autem alia verba præter hæc: *Hoc facite &c.* adducantur: nihil tamen fuit propterea immutatum, ſed omnia

Sæc. XVI. A.C 1562.

Sæc. XVI. A.C. 1562

omnia ad tempus, in quo Patres suas sententias promerent, remissum.

§. VIII.

Ratisbonensis, & Basileensis Episcoporum Procuratores in Synodo excepti.

Sarp. p. 534. Die tertia Augusti generalis habebatur Congregatio, in qua Ratisbonensis, & Basileensis Episcoporum Procuratores admittebantur. Horum primus natione Germanus, ac nomine Joannes Gothardus erat sæcularis Sacerdos, alter vero Georgius Hochenwartus Theologiæ Doctor, cui Patres utpote veri Basileensis Episcopi Procuratori honorem deferre, eumque hoc *Basileensis Procuratoris* nomine decorare volebant, non sine invidia Basileensium, qui cum suo Episcopo de hac prærogativa contendebant, illumque nonnisi Episcopum nominabant Bruntrutensem ab exigua hujus nominis civitate, quæ occasum versus Basilea septem leucis dissita, atque hodierni Episcopi Sedes est. Hisce solemniis denique peractis rursus de Sacrificio Missæ sermo instituebatur, ubi Lancianensis Archiepiscopus ad sopiendas omnes controversias sat opportunum fore censebat, si doctrinæ capita omnino omitterentur,

&

& duntaxat Canones, atque anathemata promulgarentur, prout jam antea in Synodo circa quæſtiones de peccato Originali, & de Sacramentis in genere, necnon de Baptiſmo factum fuiſſet: Verum Octavianus Preconius Panormitanus Archiepiſcopus ſeſe huic opinioni oppoſuit, aſſeruitque, quod non detrectetur doctrinæ Apoſtolicæ explicatio, minus vero hæreticorum metu diſputationis alea declinetur; quacunque enim ratione cum illis ageretur, hi nunquam ſuam pertinaciam eſſent depoſituri, quapropter illorum ſententia, qui rem eo, quo cæpta eſt, pede proſequendam cenſebant, prævaluit, atque inter Patres conventum, ut doctrinæ capita conficerentur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. IX.

Quæſtio, an doctrina ante Canones proponeretur?

Rebus omnibus ita diſpoſitis, paratisque articulis, qui condemnandi eſſent, die ſexta Auguſti conventus habebatur, in quo hi Canones Synodi Patribus ſigillatim tradebantur, ut illos maturo examine diſcuterent: demum vero die undecima ejusdem Menſis cuncta in generali Congregatione proponebantur, ubi duæ duntaxat controverſiæ ſunt *Pallav. c. 1. n. 6.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

sunt exortæ, & quidem prima, de qua tamen nonnisi leviter disceptabatur, erat hæc: an esset ante Canones apponenda aliqua doctrinæ ibidem contentæ declaratio: porro partem negantium Castanea sustinuit, hæc asserens: „id „adversatur consuetudini superiorum „omnium Synodorum, imitari ergo potius oportet præcipue Synodum Apostolorum, quibus satis fuit dicere: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis:* cum „ita sapientes judices agerent, qui rationes sententiis a se latis non apponunt, porro id aptius etiam est ad „conservandam Concilii auctoritatem, „omnemque ansam oppugnatoribus amputandam; hujusmodi enim doctrinæ „declaratio videtur inutilis ad permovendos hæreticos, eoquod inniteretur „traditionibus, quas illi aspernantur: „insuper eadem supervacanea catholicis foret, qui recipiunt sine ulla „dubitatione cunctos Missæ ritus, ac satis persuasi sunt, ea omnia antiquitati, „& auctoritati conformari. Ad hanc sententiam accessere Episcopi Clodiensis, & Stabiensis, seu Castellomarinus qui tamen, ut illam roboraret, subjunxit: „Præter doctrinæ ibidem propugnatæ antiquitatem, ac diuturnam illius possessionem opus non est alio fundamento ad eam stabiliendam: „ alter vero

vero Episcopus testabatur, jam Julii III. ætate ejusmodi declarationem fuisse cæptam, sed infausto successu, cum ab hæreticis adversum illam multa objicerentur, ac vulgarentur, quibus ipsa etiam Synodi decreta impugnabant. Idem pariter opinabatur Episcopus Quinqueeccleſienſis, asserens, quod cunctæ hæ explicationes novis disputationibus fomitem præberent. Sæc. XVI. A C. 1562.

§. X.

Opinio in hac contentione prævalens.

Ex altera parte Callinus Archiepiscopus Jadrensis, Ruberius, & Blancus, quorum primus Senogallienſis, alter autem Aurienſis Antistes, Joannes Baptista Osius Reatinus, & Alexander Sfortia Parmensis, qui postea inter Purpuratos eluxit, censebant, hisce Canonibus succinctam aliquam explicationem esse præmittendam, in qua illi duntaxat declararentur, quin tamen in eis comprobandis, aut hæreticis convincendis insisteretur: ast tertia demum prævaluit illorum sententia, qui existimabant, apponendam esse in Sessionis fronte pro thematis dignitate quamdam doctrinæ explicationem solidis argumentis suffultam, ut per eam definitiones magis confirmatæ, & ea, quæ opponuntur, pla-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

ne rejecta apparerent. Idem censuit Paulus Jovius Nucerienſis Epiſcopus, & pro hac parte pugnabant acriter Stella, Fuſcararius, Bovius, & Proſper Rebiba e regno Neapolitano Epiſcopus Trojanus, qui omnes opinabantur, quod prætermitti non poſſit omnis explicatio doctrinæ ob rationes nuper adductas, nec pariter brevis ſit adhibendus ſermo, ne adverſariorum argumenta haud ſolvenda videantur: „ſi autem, „proſequebantur illi, Concilium eum „morem tenuerat in ſuperioribus ſeſ„ſionibus, longe id impenſius agendum „nunc eſt in eo argumento, quod non„dum ab anteactis Conciliis fuit agita„tum, de ſe tamen amplum non minus, „quam difficile, & a variis ſectis op„pugnatum eſt: His adjecit Franciſcus „de Gado, Antiſtes Lucenſis in Hiſpa„nia: neceſſariæ Fidelibus non modo „ſunt definitiones eorum, quæ ſunt cre„denda, ſed etiam Paſtoribus, & Con„cionatoribus ejusmodi doctrinæ ex„plicatio debetur, ut dogmata, quæ po„pulo proponunt, explicare valeant, nec „ejusmodi expoſitio doctrinæ melius „alibi ab Eccleſia præſtari poteſt, quam „in Oecumenica Synodo, ubi Sapientiæ „flos convenit, atque ea, quæ ſinguli „noverunt, cunctis communicantur, nec „non veritatis Spiritus præſens eſt.„

Cete-

Ceterum contrariis, quæ Joannes Baptista Caſtanea Roſanenſis Archiepiſcopus proponebat, argumentis reſpondebant Petrus Camajanus Feſulis in Etruria Epiſcopus, & Didacus Covarruvias Civitatenſis Antiſtes, illosque ſequebantur alii Præſules, atque inter eos Julius Magnanus ex Ordine Fratrum Minorum Calvenſis in Corſica Epiſcopus affirmabat, quod præter recentiſſimum, ac validiſſimum exemplum ipſius Tridentini Concilii in præteritis Seſſionibus, etiam in Epheſino Canones obſcuriores adjecta doctrinæ luce a Sancto Cyrillo declarati fuerint: quapropter ſancitum, ut decreta in meliorem ordinem redigi curarent, potiſſimum eo nomine, quod ipſimet, quibus ea ſollicitudo fuerat injuncta, plura adhuc corrigenda ſupereſſe faterentur, dein vero cum res omnibus numeris fuerint abſolutæ, a Concilio approbarentur. Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. XI.

Quæſtio, an Chriſtus ſemetipſum in Cœna Patri ſuo in Sacrificium obtulerit?

Altera, magisque difficilis quæſtio in eadem hac Congregatione die undecima Auguſti de oblatione Chriſti Domini in ultima cœna agitabatur, ibi *Pallav. c. 1. n 10. & cap. n. 1. & ſeq.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

autem quærebatur, an Christus seipsum Patri obtulerit tanquam Sacrificium in cœna, vel duntaxat in Cruce, atque utrum Missæ Sacrificium sit propitiatorium. Circa hanc quæstionem nihil in decretis fuerat digestum, eoquod Seripandus Legatus tum Præses id haud necessarium fore crederet, cum hæc quæstio in Concilio sub Julio III. jam fuerit proposita, imo & discussa: Salmeron vero, cui Sotus adversabatur, mentem suam circa dogmatum capita aperiens, Sacrificium esse propitiatorium propugnabat, suasque rationes Patribus scriptotenus communicabat; quorumdam tamen sententia hæc erat, Eucharistiam esse Sacrificium propitiatorium, comprobari non posse ex hoc argumento, quod Christus Dominus fuerit Sacerdos secundum ordinem Melchisedech offerens panem, & vinum, cum non legitime stabiliri id posset, si adhuc ambiguum relinqueretur, an Christus unquam Sacrificium propitiationis obtulerit per panem, & vinum: eapropter, postquam decreta in Congregatione Patribus fuere proposita, quantocius fervens hanc in rem excitabatur disputatio, & sicut animi attentionem fortius ad se trahunt res in quæstionem vocatæ, quam manifestæ, ac claræ, quibus ingenium nihil de suo tribuit, ita etiam com-

Epist. Scrip. ad Borrom. 5. Sept. & Arch. Jadr. 13. Aug. apud Pall.

complures ſtudium, rationesque quisque ſuas ad hoc argumentum converterunt. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XII.

Quadruplex Patrum ſententia circa hanc quæſtionem.

Attamen in hac diſputatione Synodi Patres in quatuor ſcindebantur claſſes, atque in primam abiit Madruccius Cardinalis, & cum eo Petrus Antonius de Capua Archiepiſcopus Hydruntinus, necnon Caſtanea Roſanenſis Archipræſul, & alii complures, qui unaomnes affirmabant, quod Chriſtus pro nobis ſeipſum in ultima Cœna immolaverit, porro id ipſum Scripturæ oraculis, Patrum teſtimoniis, auctoribusque Græcis, ac Latinis confirmabant, ac Caſtanea addebat, id etiam in libello *Interim* Germanici contineri. Poſtea Joannes Antonius Pantoſa in Neapolis Regno Epiſcopus Licteracenſis conſiderabat verba a Chriſto ad Apoſtolos, & in ipſis ad Sacerdotes dicta, necnon Melchior Cornelius illud: *Hoc facite:* explicans perpendebat, quod hæc verba nobis indicarent aliquid conſimile rei præceptæ, quæ antea peracta, & poſtea indicata fuiſſet, cum id importetur illo pronomine *hoc:* „jam vero Chriſtus, „ajebat ille, præcepit Apoſtolis, & in i- *Pallav. c. 2. n. 1.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„pſis præcepit Sacerdotibus, non ſolum „ut Evchariſtiam acciperent, ac conſe„crarent, quod ſatis non erat ad illos „Sacerdotes conſtituendos, ſed ut offer„rent, ſacrificarentque pro nobis, & „pro noſtris peccatis: igitur ipſe in ea „actione, quam nobis imitandam pro„poſuit, obtulit Sacrificium propitiato„rium: porro id confirmabat producta „S. Thomæ doctrina dicentis, quod in „poſtremis formæ verbis ſit ſimul a Sa„cerdotibus peracta conſecratio, & obla„tio & Sacrificium: inde vero colligebat, idipſum a Chriſto perfectum fuiſ„ſe, dum illa verba proferebat, cum a„lias exercerent illa efficaciam in no„bis, quam non habuerant in Chriſti ore, „quod tamen abſurdum foret. „

Pallav. n. 2. & 3.

Eidem opinioni tam conſtanter adhæſit Euſtachius Bellajus Pariſienſis Antiſtes, ut diceret, a S. Spiritu Patrum animos fuiſſe commotos ad illum articulum expendendum, cum is eſſet fundamentum noſtræ Religionis, & Sacrificii a Chriſto oblati; nam e Cœnæ Sacrificio initia traxiſſe ajebat Sacrificium Crucis, cum ibi cœpta, atque hic perfecta ſit immolatio, utrumque tamen Sacrificium in eundem finem collimet: Ceterum Bellajus eo progreſſus eſt, ut affirmaret, dubitaturum ſe fuiſſe, an non ipſe hæreticus foret, ſi aliter ſentiret.

Ita

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Ita nempe nunquam humana mens ſua ipſius caligine adeo obnubilatur, ut eam pro claritate habeat, aſſumpto, quod dubium eſt, pro certo, ut accidit vallium incolis, quibus non apparet nebula, qua obvolvuntur, ſatis illi perſpecta, qui eminentibus e collibus eo viſum dirigit: Hæc eſt Pallavicini animadverſio. Poſtmodum Caſpar a Caſalio Epiſcopus Leirinenſis bis hac de re prolixius verba fecit, intentus enodandæ difficultati potiſſimæ, quæ objectari poterat, hæcque erat, quod per iſtam ſententiam multum detraheretur crucis Sacrificio, perinde acſi ante paſſionem ſuam Salvator noſter Patri ſuo pro humani generis ſalute ſeſe immolaſſet. In hanc ergo ſententiam Caſparus hæc proferebat: „Chriſti obla„tio fuit unica reſpectu rei oblatæ, ſed „modus illam offerendi fuit multiplex, „ac varius: etenim quemadmodum S. „Thomas docet: Redemptoris Paſſio, „quamvis unica, multis proceſſit gradi„bus, variisque completa eſt actionibus, „quarum una fuit Judæ proditio, ac al„tera divini Magiſtri venditio, necnon „alia extitit ipſius in Cœna miniſterium, „atque illius ad varia tribunalia evo„catio, ipſiusque via ad Calvariæ mon„tem, ac denique diverſi cruciatus us„que ad mortem, per quam comple„ta eſt: inſuper ultima Cœna fuit

3. *vart. q.* 83. *art.* 5. *ad* 3.

Sæc XVI. A.C.1562.

„pars quædam Christi cruciatuum, ac „Passionis; porro sicuti prioribus ejus „meritis dempta non est, quin potius „aucta efficacitas per meritum Crucis, „ita potuit Christus in ultima cœna cum „suis Apostolis facta se Patri offerre, & „sacrificium in cruce perficere, ea ratio„ne, qua ipse suis reliquis operibus „merendo vixit, & in Cruce merendo „mortuus est.„ Ceterum Jacobus Gilbertus de Noguera Episcopus Aliphanus hanc in rem dicebat, quod ad hanc definitionem fundandam multorum Patrum auctoritas sufficiat, quandoquidem Synodus Ephesina ipsorum tametsi ea tempestate recentium testimoniis duas in Christo naturas comprobaret.

Pro eadem sententia disputabant Petrus a Monte Episcopus Lucerensis, Carolus Bovius Aussunensis, Marcus Laurentius Dominicanus Campaniensis Episcopus, necnon Franciscus Zamora, & Jacobus Lainesius, quorum prior FF. Minorum observantium, alter Societatis Jesu Supremus Moderator erat.

§. XIII.

Patris Lainesii oratio circa Sacrificium Missæ.

Pallav. l. 2. c. 8.

Pater Lainesius, qui in die vigesima prima Augusti antea quidem in Synodi

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

nodi conventu, dein vero die vigesima sexta in Congregatione comparuit, solus per tres ferme horas de Missæ Sacrificio, ejus institutione, pretio, atque effectibus ita disseruit: „ Hæc quæstio „versatur circa rei gestæ veritatem, ac „proin non ex rationibus, sed ex testi„moniis duntaxat ferendum est judi„cium: cum igitur plusquam quadra„ginta Patres, tum Latini, tum Græci, „tam recentes, quam veteres, atque „eorum complures Christi, & Apostolo„rum ætati propinqui, ac proinde hi„storiam probe callentes, affirment, quod „is pro nobis seipsum in Cœna sacri„ficaverit, hinc ipsorum dictis haben„da est fides: exemplum autem Mel„chisedech, & sacrificii ab eo oblati, non „fuit completum reipsa a Christo in cru„ce: igitur ex hisce Salvatoris ver„bis, *Hoc facite*, dum ea S. Leo in ser„mone septimo de Cœna Domini & alii „Doctores ita intelligunt, ut illud idem „fiat, quod fecit Christus, inde sequere„tur, quod, si Christus in cœna non sa„crificasset, Ecclesia, dum in Eucharistia „consecranda sacrificat, faceret id, quod „ipse non fecit. His dictis Lainesius „ostendit, in ejusmodi Christi Sacrificio „vim expiandi fuisse; quoniam inquie„bat, Evangelii verba, per quæ legimus, „affirmari a Christo, suum sanginem pro

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„effusum iri, in Græco Evangelio simul „significant tempus præsens, & sonant: „*pro nobis effunditur;* quod verum esse „non poterat, si ea Christi oblatio ad „expiationem peccatorum pro salute ho„minum directa non fuisset: præterea „si reliqui Sacerdotes, ut dicit S. Pau„lus ad Hebræos, offerunt pro peccatis, „multo magis id fecit Christus in eo „ipso Sacrificio, quod inferioribus Sa„cerdotibus reliquit.„ Ceterum Lainesius idipsum confirmavit multorum Patrum testimonio, enumeravitque simul varia discrimina inter Cœnæ, & Crucis Sacrificia: denique perpendit, qualiter Apostolus dicat, quod Christus fuerit exaltatus, proemiumque ei traditum pro obedientiæ suæ merito; ideo cum Christus non solum in morte, sed etiam in cunctis suis operibus obedierit ejus exaltatio, nostraque salus fuit præmium ipsi traditum, inde Lainesius inferebat, quodcunque Christi opus nobis salutare fuisse, tametsi cuncta Passioni tanquam postremæ ejus actioni tribuantur.

Hæ fuerunt opiniones Theologorum, ac Præsulum, qui ad primam classem revocantur.

§. XIV.

Sæcul. XVI. A.C 1562.

§. XIV.

Altera opinantium classis circa Sacrificium Missæ.

Fuere in altera classe Archiepiscopi Granatensis, Bracarensis, & Lancianensis, qui opinabantur, quod Redemptor in cœna ultima sacrificaverit quidem, sed Sacrificium mere Evchariſticum, seu laudis, & gratiarum actionis, non autem satisfactionis & expiationis; hi enim Theologi verebantur, ne, si aliter sentirent, derogarent crucis Sacrificio.

His accessit ex Ordine S. Dominici Albertus Duimius Veglienſis Antistes, qui duas in Christo rationes oblationis distinxit, quarum una erat universalis, atque ab ipso in cunctis vitæ suæ operibus adhibita; altera autem fuit peculiaris, atque ab eo facta in remissionem nostrorum peccatorum, quæ, antequam Crucis Sacrificium fuisset peractum, locum non habuit. Hanc vero sententiam suam Albertus corroborare nitebatur auctoritate Sancti Thomæ, præcipue autem quodam Oecumenii testimonio, cum autem hujus Præsulis oratio tantopere Patrum animos occuparet, ut ferme omnes censerent, quod Christi Domini Sacrificium in Cœna ultima non sit appellan-

D. Th. 3. part. q. 47. art. 9 & 73. art. 5.

Sæcul. XVI A. C. 1562.

pellandum Sacrificium propitiationis sed duntaxat oblatio, hinc fusius hujus Episcopi sermonem referre, operæ pretium erit.

§. XV.

Veglienſis Epiſcopi oratio, an Sacrificium ſit propitiatorium?

Sarp. p. 539. & 540.

Hic itaque sermonem suum ita exor sus est: „Oblato Sacrificio propi„tiatorio, si ad expianda hominum deli„cta illud sufficiat, ulteriori oblatione „non opus est, nisi forte ad gratiarum „actionem ea conferre dicatur: illi e„nim, qui in cœna Sacrificium propi„tiatorium adstruunt, necessario fatea„coguntur, hoc, & non crucis sacrificio „nos esse redemptos, cui tamen & Scri„ptura sacra, & doctrina Christiana „nostram tribuit redemptionem: nec e„tiam opponi potest, quod utrumque Sa„crificium fuerit unum, ac idem, sed in„choatum in cœna, & perfectum in cru„ce; nam hoc pacto in alias difficulta„tes nihilo minores incideretur; hæc e„nim quodammodo sibi invicem repu„gnant, quod principium sacrificii sit sa„crificium, cum tunc, si quis post initium „factum desisteret, neque ultra pergeret, „nemo esset dicturus, illum sacrificasse: „præterea, si Christus Patri non fuisset „obediens ad mortem usque crucis, sed „in

„in cœna tantum obtuliſſet, nemo aſſe- Sæcul. XVI.
„rere auderet, nos fuiſſe redemptos: A. C. 1562.
„quare ejusmodi oblatio, eoquod prin-
„cipium ſit ſacrificii, non ſacrificium i-
„deo nuncupari valet: fateor equidem
„mihi haud quaquam propoſitum, ratio-
„nes iſtas tanquam ineluctabiles obſti-
„nate tueri, interim alia ex parte a Con-
„cilio ligari non poſſunt hominum men-
„tes, quin opinionem adoptent, tot,
„tamque validis rationibus firmatam.
„Inſuper absque omni ſcrupulo Miſſam
„voco Sacrificium propitiatorium: ſed
„nego hac ratione mihi ſatisfieri, ut Chri-
„ſtus quovis modo dicatur obtuliſſe,
„ſed oblationem tantum præcepiſſe;
„nam ſi Synodus affirmet, Chriſtum ob-
„tuliſſe, tunc, ſi Sacrificium illud dici-
„tur fuiſſe propitiatorium, incurreretur
„in abſurdam opinionem ſuperius me-
„moratam: ſi vero non aſſeritur propitia-
„torium, tunc non poterit inde conclu-
„di, Miſſam eſſe Sacrificium propitiato-
„rium, ſed econtrario tenendum, quod
„tunc, ſi oblatio Chriſti in cœna propi-
„tiatoria non fuerit, Sacerdotis in Sa-
„crificio Miſſæ oblatio multo minus pro-
„pitiatoria ſit: unde ſequitur, quod mul-
„to tutius ſit, aſſerere, Chriſtum ſolum-
„modo imperaſſe Apoſtolis, ut offerrent
„in Miſſa propitiatorium Sacrificium.„

Cum

Sæcul. XVI. A C. 1562.

Cum autem Salmeron Jesuita huic opinioni adversatus nil prætermitteret ut Episcopos ad suam sententiam pertraheret, hancque ob rem quandoque Hosii Legati, nonnunquam autem Serripandi auctoritatem obtenderet, indeque sibi maximam captaret benevolentiam, hinc Vegliensis Episcopus carptim adversus hunc Theologum quædam proferebat, inquiens: „in emendationis negotio, ubi duntaxat de rebus humanis agitur, suffragia captandi artes, ac „studia dissimulari possent, nullatenus „vero tolerari oportet ejusmodi sollicitationes in rebus Religionem, fidemque concernentibus, cum aliunde id „pessimi exempli res esset.„

Huic quoque Vegliensis Episcopi sententiæ suffragabatur Ægidius Fuscararius Mutinensis Episcopus, qui hæc addebat: „Sacrificium Eucharisticum, quod „meras laudes, gratiarumque actionem „complectitur, suapte natura est nobilissimum, cum sit holocaustum quoddam, quod totum ad adorationem Dei „refertur; quæcunque etiam guttula „Sanguinis Christi pro redimendis hominibus sufficisset, sed justitia divina „imperavit, *ut mors morte tolleretur*, quemadmodum concinit Ecclesia: insuper „huic sententiæ non solum Oecumenius adstipulatur, sed videtur mihi, a „me

„me posse jurejurando affirmari, quod „pariter Divus Augustinus huic sen- „tentiæ adhæreat. „ Saecul. XVI. A. C. 1562.

Ceterum Andreas Mocenigus, quem Pallavicinus Nimosiensem Episcopum appellat, suam mentem his verbis promebat: „certum est, quod Sacrificium „cœnæ, prout etiam cuncta reliqua „Christi opera nobis deserviant ad pro- „pitiationem, & gratiam: ast a Christo „nonnisi per Crucem & Passionem suam „nostrarum noxarum remissionem obti- „nemus, ibi enim victoria integra est re- „portata; quapropter si illo tempore, „quod ultimæ Christi cœnæ cum Apo- „stolis suis factæ, & mortis suæ sacri- „ficio intercedit, aliquis ex Apostolis „obiisset, nondum liberum in cœlo adi- „tum nactus esset, cum illi necdum fuis- „sent aperti. „ Eadem opinio tanquam certa habebatur a Didaco de Leon Augustiniano, Episcopo Conimbricensi.

§. XVI.

Tertia classis Patrum circa hanc quæstionem opinantium.

Insuper tertiæ classis Prælati censebant, quod in doctrinæ decreto, Christum Dominum se quidem Patri in ultima Cœna obtulisse, assereretur, sed minime diceretur, quanam ratione id peractum fuerit; cum enim id in quæstione versaretur, *Pallav. cap. n. 20.*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

retur, nec ullum evidens Scripturæ sacræ testimonium urgeret, ideo Canonem aut Decretum de eo conficiendum non esse asserebant, nisi prius res saltem a Theologis solerti, ac debita opera fuisset expensa: porro hujusmodi consilii erant Naclantes, ac Dracovizius, & complures ex illis, qui secundæ classis Doctoribus adstipulabantur, ac postea huic assensere opinioni.

§. XVII.

Quarta classis.

Sarp. p. 540. Denique quarta classis illos complectebatur Patres, qui utramque dissidentium partem quodam moderamine, ac via media conciliare nitebantur; cum autem singuli in suo sensu abundarent, ac studiosi essent, ut cujusvis medium a se propositum ceteris prævaleret, hinc inter eos dissensio oriebatur, ac ferme omnes primæ adhæserunt sententiæ, quinimo plures, qui antea huic opinioni vehementer obluctari videbantur, nunc victas dabant manus.

§. XVIII.

Aliorum capitum examen circa Sacrificium.

Pall. c. 2. n. 13 Postmodum Patres ad alios articulos ibidem discutiendos procedebant, ac

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

ac præcipue illam quæstionem, utrum Missa in patrio idiomate celebranda, discutiebant? ubi contraria sententia communi omnium suffragio definita fuit, quamvis antea suam cuique opinionem proferendi copia fuisset data: non deerat tamen quidam Episcopus rerum parum gnarus, qui affirmaret, perniciosam haud sibi videri Dalmatiæ consuetudinem, vi cujus post Evangelii Latini Lectionem idem legitur idiomate Dalmatico, ut populi eruditioni sic deserviret: verum huic oppositit Andreas Mocenigus, quod in sua Diœcesi ab hæreticis, cum plurima Ecclesiæ bona occupassent, eorum restitutio oblata fuisset cum certis quibusdam conditionibus, quas inter erat hæc, ut Missa celebraretur in linqua vulgari, hanc tamen dicebat rejectam. His peractis postea, cum ita occasio ferret, ventilabatur illa quæstio: an decretis Doctrinæ eadem, ac Canonibus auctoritas esset tribuenda? porro huic rei adversabantur Fuscararius, & Blancus; dicebant enim, quod diversi in hisce rebus sint auctoritatis gradus, proin sufficiat, si oppugnatoribus inureretur temeritatis, & scandali nota, non tamen hæreseos: verum oppositum suadebat Hosius Reatinus Antistes: sed de hoc maturum, plenumque consilium non est habitum.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Blanco denique non probabatur, quod ad Canones tanquam fidei dogma apponeretur, a Chriſto collatum fuiſſe Sacerdotii Ordinem Apoſtolis per ea verba: *hoc facite in meam commemorationem;* ajebat enim, quod conſueverint Concilia veritatem declarare, nec interpretationes præſcribere, productis ſacrarum literarum, aut Sanctorum Patrum teſtimoniis. Hæc potiſſimum in propoſitis Decretis, & Canonibus obſervata ſunt, conventumque eſt, ut omnia magis adhuc limarentur, adhibita cura, vi cujus ea, quæ cunctis placerent, illis inſererentur, ſimulque, quæ alicui diſplicerent, ab eis auferrentur.

§. XIX.

Cæſareorum Legatorum poſtulata de uſu Calicis ibidem proponendo.

Pallav. l. 18. c. 3. n. 1. Thuan. hiſt. l. 32. Ep. Legat. ad Borrom. 20. Aug.

Nondum penitus abſolutæ erant quæſtiones de Sacrificio, cum in eodem Patrum conventu alia, eaque difficilior, licet minus ingenioſa moveretur controverſia; quippe Cæſaris Legati rurſus poſtulabant, ut Ferdinandi Principis ſui petitioni circa Calicis uſum ſatisfieret: quapropter Papæ Legati rem diutius protrahere haud poterant, & quamvis Borromæus Cardinalis jam antea ad illos perſcripſiſſet, quod

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

ad faciliorem hujus petitionis conces-
ſionem haud parum conferre videretur,
ſi illa ad ſolos reſtringeretur Bohemos,
qui jam dudum communioni ſub unica
duntaxat ſpecie ſeſe acriter oppoſuerant,
nihilominus Legati in ſuis ad eum li-
teris modo longe diverſo reſpondebant
ita inquientes; „cum Cæſaris poſtulatio
„ad cunctas Imperii ditiones extendatur,
„veremur, ne nunc per rei propoſitæ
„reſtrictionem ad unicum quoddam re-
„gnum, dum ei gratificari ſtudemus,
„illum potius offendamus. „ Ceterum
Legati ſub idem tempus obſiſtere coge-
bantur alteri Cæſaris poſtulato, quod
per Delphinum Nuntium nomine Impera-
toris ad eos fuerat delatum, illudque col-
limabat, ut definitiones de Sacrificio pro-
traherentur, tantiſper ſaltem, dum Fer-
dinandus Cæſar in propinquis Comitiis
ultimos adhibuiſſet conatus, ac Prote-
ſtantes eo induxiſſet, ut Synodum ac-
cederent. Ad hæc reſcripſerunt Le-
gati, quod ob cauſſas ſæpius allatas
ſuperſedere amplius non poſſent citra
Eccleſiæ dedecus, ac ingens illius de-
trimentum: electum enim, inquiebant
illud argumentum, quod ætate Julii III.
fuerat intermiſſum, ut reipſa habe-
retur tacita continuatio, prout inter Cæ-
ſarem, & Catholicum Regem convene-
rat: ceterum Legati eo impenſius ſtu-

Sæcul. XVI A.C.1562

duere promptum ad alteram petitionem animum præseferre; ac proinde die vigesimo secundo Augusti rem Patribus proposuere.

§. XX.

Libelli supplices hanc in rem Patribus a Cæsaris Oratoribus oblati.

Pall. c.3.n.3. Nihilominus Cæsaris Oratores, ut eo facilius id, quod petebant, consequerentur, duo confecerant scripta, eorumque primum erat valde prolixum, alterum autem brevius, quod ultimum, ut Patribus prælegendum traderetur, speciatim a Synodi Præsidibus postulabant: porro in eo hæc continebantur: „jam ab illo tempore, quo primum Constantiensis Concilii interdictum emanabat, retentus fuit a Bohemis perti„naciter usus utriusque speciei in Eu„charistiæ sumptione, huncque usum „iidem propugnarunt tam rationibus „& consiliis, quam armis, & quidem „non modo plebeji, sed etiam nobiles, „ac Dynastæ, & eorum complures, ad „quos ex veteri consuetudine spectabat „publicorum Magistratuum exercitatio; „eapropter Synodus Basileensis sese in„clinabat ad calicis usum certis condi„tionibus positis restituendum: nec mi„nus idipsum indulserunt Romani Pon„tifices

„tifices Paulus III. & Julius tertius, fa- Sæcul. XVI.
„cultate ad id commissa Nuntiis in iis A C. 1562.
„provinciis, tametsi varia, quæ conti-
„gerant, executionem impediissent: ipse
„etiam Ferdinandus, cum ex Divina
„beneficentia sibi evenisset, ut Archie-
„piscopus Pragensis post centum qua-
„draginta annos Ecclesiæ suæ restitue-
„retur, petiit a Pontifice, ut ipsi fa-
„cultatem concederet ad Sacerdotium
„eos promovendi, qui unacum calice
„Eucharistiam accipiebant, adeoque
„Calixtini appellabantur: Pontifex vero
„haud indignam, quo minus exaudi-
„retur, existimabat petitionem, a qua
„pendere poterat illius inclyti Regni ad
„Ecclesiæ sinum reditus, licet eam ad
„Concilium rejeciſſet: ceterum pia il-
„lius Nationis voluntas ex eo argui
„potest, quod nunquam ad eam usque
„diem Sacerdotes nisi celibes, eosque,
„qui sacris a Catholicis Episcopis erant
„initiati, admiserit, & publicas pro
„felicitate Pontificis, Sacri Collegii,
„Episcoporum, ceterorumque Ecclesia-
„sticorum Ordinum preces funderet:
„itaque impetrato calicis usu, Bohemi
„facile reduci possent ad rectam fidem in
„aliis minoris momenti rebus, in quibus
„ab Ecclesia Romana aberraverant:
„cum aliunde cavendum sit, ne nimia
„severitas illos ad Lutheranorum se-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„ctam impellat: insuper votum hoc non „paucis duntaxat, improbisque hominibus ineſt, ſed etiam innumeris, ac „piis, in Hungaria, in Auſtria, in Si„leſia, in Stiria, in Carinthia, in Car„niola, in Bavaria, & aliis Germaniæ „Provinciis, quarum Epiſcopis Paulus „III. conceſſerat facultatem Euchariſtiæ „ſub utraque ſpecie porrigendæ cuicun„que ex pietate id cupienti, quamquam „ne id quidem ex quibusdam obſtacu„lis poſtea effectum fuiſſet: porro non pe„tebatur hoc privilegium pro hæreticis „auctoritatem Synodi non agnoſcenti„bus, ſed pro Catholicis, obſequenti„bus Eccleſiæ filiis, quamvis ſperandum „eſſet, per eam conceſſionem ad fru„gem revocatum iri complures etiam „ex hæreticis, & ab eorum paucis „paratum ad id animum declarari: præ„terea in eandem poſtulationem con„veniunt etiam illi duo Epiſcopi, qui „omnium Hungariæ Præſulum Procura„tores ſunt; proinde ſi calicis uſus de„negetur, timendum eſt, ne Paſtores ſuas „Eccleſias deſerant, ac Regnum illud „in ethniciſmum præceps abeat.

§. XXI.

Calicis conceſſio in duobus articulis a Mantuano Cardinale propoſita.

Hoc

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Hoc ſcripto a Patribus perlecto Cardinalis Mantuanus e re fore cenſebat, ut hæc quæſtio mature ponderata, ſi fieri poſſet, tandem decideretur: quapropter in quodam Patrum conventu duos hoſce propoſuit articulos, ubi proponebatur primo: „An uſus Calicis a „Cæſaris petitus pro univerſo imperio, „& hæreditariis ipſius ditionibus, con„cedendus eſſet cum ſequentibus con„ditionibus?

Pallav. l. 18. c. 3. n. 4.

„I. Quicunque vellet ſub utraque „ſpecie Euchariſtiam ſumere, accipiat, „ac profiteatur animo, ac lingua doctri„nam univerſam, cunctosque ritus Ec„cleſiæ Romanæ, & omnia Decreta præ„terita, ac futura præſentis Concilii, ea„que integre obſervet.

„II. Paſtores, & Concionatores „prædictarum Nationum credant, ac „doceant, conſuetudinem ab Eccleſia „comprobatam accipiendi Euchariſtiam „ſub una tantum ſpecie, eſſe bonam, at„que laudabilem, dignamque, ut ob„ſervetur, ubi in ea eadem Eccleſia le„gem non relaxaret.

„III. Obedientiam promittant Ro„mano Pontifici tanquam Eccleſiæ ca„piti.

„IV. Obedientiam pariter reliquis „Præſulibus exhibeant.

Sæcul. XVI. A. C. 1562

„V. Calix ſolum illis concedatur „qui contriti, ac peccata confeſſi ſuis „ſent ſecundum Eccleſiæ ritum; inſu „per Ordinarii ſummam diligentiam ad „hibeant ad longe arcendum a calicis „diſtributione hominem quemcunque „ſacrilegum, aut profanum.

Ceterum altero articulo quærebatur, an hæc facultas eſſet Epiſcopis concedenda tamquam ab Apoſtolica Sede delegatis, quibus liceret id in ſuis Diœceſibus committere Parochis cum conditionibus recenſitis.

§. XXII.

Quinqueeccleſienſis Epiſcopi oratio pro concedendo Calicis uſu.

Pallav. n. 5. Sarp p. 540. & 541.

Priusquam Patres in ſequentibus congregationibus ſuas quisque ſententias proferrent, Oratoribus Cæſaris nuntiatum erat, quod nonnullis Patribus nimia hujus petitionis amplitudo diſpliceret, cum ea ad cunctas Imperii ditiones extenderetur, ac proin Senenſem quoque, aliasque plures Italiæ urbes, præter varia Liburniæ, & Dalmatiæ loca, ipſamque Tridentinam civitatem complecteretur, hinc neceſſarium fore cenſebatur, ut hæc petitio ad ſolam Germaniam, atque Hungariam reſtringeretur: porro pridie, antequam Patrum ſuffragia colligebantur, Quinqueeccleſienſis

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

siensis Episcopus sermonem habuit, in quo memoravit officia, ac labores, quos Cæsar pro Reipublicæ christianæ, & Religionis Catholicæ puritati restituendæ bono non solum consenso Imperii solio, sed vivente adhuc Carolo V. ejus fratre exantlavit: his dictis ita prosequebatur idem Præsul: „Ferdinandus „Cæsar experientia edoctus animadver„tit gravissimas populorum contentio„nes, ac querimonias ab interdicto ca„licis usu profectas: de hoc itaque ca„pite, ut Concilium statuat, idem po„stulat: ego vero cum ceteris Oratori„bus, Cæsareæ Majestatis jussu Patri„bus hoc primum considerandum offe„ro, an christianæ charitatis lex petat, ut „ad retinendam nimis strictam, ac se„veram unius ritus observationem, tam „multa sacrilegia, & cædes in nobilissi„mis Cæsareæ Majestatis Provinciis non „prohibeantur, neque tam multæ animæ „ad Ecclesiæ Catholicæ gremium redu„cantur? minime vero suspicandi lo„cus est, quod Cæsar jam Senex. ac bre„vi ante divinum tribunal sistendus, „velit quidquam efflagitare, nisi quod „arbitratur ad Dei gloriam cessurum: „nec similiter in tantæ Prudentiæ Prin„cipe, post tam diuturnam, intentam„que regendi exercitationem, suspi„canda est ignoratio illius, quod in suis

Sæcul. XVI. A C. 1562.

„ſubditis ad animarum ſalutem con-
„ducere poſſit: porro non aliud peti
„Cæſar, niſi id, quod licet per Eccle-
„ſiæ dignitatem, pro qua vitam profu-
„dere præſto eſt: interim Eccleſiæ mo-
„rem eſſe noſcit, in rebus arbitrariis, &
„a Deo non præſcriptis leges varian
„pro conditionum varietate; & quiden
„a Synodo Conſtantienſi uſus Calicis
„fuit prohibitus, ſed poſtea idem ex parte
„reſtitutus a ſequenti Concilio; nec i-
„gnorantur mutationes, quæ circa hunc
„articulum ſub Pio II. Paulo III. ac Ju-
„lio III. factæ ſunt: inſuper fuit Græ-
„cis indultus non modo uſus calicis, ſed
„varii præterea ritus, ab Eccleſia latina
„diverſi, idque per ſummam pruden-
„tiam factum exemplo Moyſis, qui non-
„nulla permiſit populo ſuo Judaico pro-
„pter duritiam cordis.

Hic Epiſcopi ſermo nonnihil Patrum indignationem commovit, quæ tamen brevi per Cardinalem Mantuanum ſedata fuit, cum hic illis exponeret, ita aſſerens: nondum res ad decidendi neceſſitatem eſt delata, quamprimum autem veſtræ ſententiæ rogabuntur, ſuam exponere ſententiam cuivis liberum erit.

§. XXIII.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXIII.

Mantuani Cardinalis ſententia pro concedendo Calicis uſu.

Hanc in rem paulopoſt Patrum congregatio habebatur, ut circa hanc Calicis conceſſionem cujuslibet opinio manifeſta fieret, ac quidem Mantuanus Cardinalis, qui ceteris prior verba faciebat, perſuadere nitebatur, quod poſſet, ac deberet Synodus his petitis annuere, ut Cæſar ſubditis ſuis merito objicere valeat illud Prophetæ Iſaiæ: *Quid potui amplius facere vineæ meæ, & non feci?* præcipue cum a Concilio Baſileenſi conceſſus fuiſſet uſus calicis, ut Bohemi revocarentur ad fidem, ideo, inquiebat, multo magis hic eſt concedendus a Tridentino, non ſolum ad hæreticos a ſuis erroribus revocandos, ſed etiam ad Catholicos in fide orthodoxa retinendos.

Pall. c. 4. n. 2.

Iſa. 4. v. 4.

§. XXIV.

Jeroſolymitanus & Aquilejenſis Patriarchæ huic opinioni obluctantes.

Verum Ælius Patriarcha Jeroſolymitanus adverſam tuebatur ſententiam, ac præmiſſa Ferdinandi, ejusque in Eccleſiam meritorum commendatione,

Pallav. n. 3. & 4.

ne,

Sæcul. XVI. A. C. 1562

ne, rei propositæ dissensit, hæc effatus: „validæ adhuc persistunt eædem causæ, quibus olim ad illud Decretum Patres Constantienses permoti sunt: nec „ex concessionibus postmodum a Synodo Basileensi, & a Paulo III. factis ullus fructus est decerptus: Georgius „quoque Bohemiæ Rex petiit a Pio II. „hanc legis relaxationem, missis per „præclaram legationem viris acceptis „Pontifici, qui ejusmodi postulato annuere minus consultum fore censebat; „quapropter Rex ab ipso repulsam tulerat, ideo ipsa etiam Tridentina Synodus eandem agendi rationem teneat.„ Jerosolymitano pariter Aquilejensis Patriarcha assensit Daniel Barbarus ita perorans: „abs dubio optimum Cæsar fovet animum, quamvis „idem haud sperare liceat ab iis, qui eidem hoc consilium inspirarunt; huic enim errori quidam Petrus Dresdensis in Misnia Anno Christi millesimo „quadringentesimo decimo quarto initium dedit, qui publico libello, quod utriusque speciei sumptio esset ad salutem „necessaria, asseruit, huncque errorem „adjecit falsis Joannis Wicleffi doctrinis, eumque illico amplexati Joannes „Hussus, & Hieronymus Pragensis concionibus disseminarunt, præcipue vero „Jacobellus pariter Misnienſis idipsum „sparsit,

„ſparſit, a quo liber ea de re conſcri- Sæcul. XVI.
„ptus eſt: quapropter ſi Bohemis id in- A.C. 1562.
„dulgetur, verendum eſt, ne eundem
„errorem retinerent, ac concluderent
„perinde ac alii poſt ſimilem conces-
„ſionem argumentati fuerant, colligen-
„tes ex verbis Chriſti, quod ſub ſpe-
„cie panis ſit ſolum corpus, & ſub ſpe-
„cie vini ſolum ſanguis, ut proin adhuc
„pertinacius ſuis oppido perverſis opi-
„nionibus inſiſtendi occaſionem capta-
„rent: quinimo hac indulgentia mox
„ceteræ Nationes excitatæ non modo
„idem a Synodo petent, ſed creſcente
„earum audacia inſuper ſacras imagi-
„nes, perinde acſi populis idololatriæ
„occaſionem præberent, aboleri poſtu-
„labunt. In eandem quoque ſententiam
„conceſſerat Venetus ex Patriarchis
„tertius, qui omnino Calicis uſum eſſe
„denegandum pronuntiabat.

§. XXV.

Alia Granatenſis, atque Hydruntini Archiepiſcoporum ſententia.

Verum Hydruntinus Archiepiſcopus mediam tenens viam Calicis uſum, ſed nonniſi adjectis quibusdam conditionibus permittendum exiſtimabat; inquiebat enim: „ præprimis reſtringatur ea „conceſſio duntaxat ad illos, qui in ipſo „Miſſæ Sacrificio Chriſti Corpus ſu- „munt, *Fallav. cap. 21. n. 5. & 6. Sarp. p. 544.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„munt, ne poſtea neceſſe ſit, conſecra„tum Sanguinem conſervare cum corru„ptionis periculo. II. Id fiat ſolum „iis diebus, quibus aliis ſub unica ſpe„cie non datur Evchariſtia, ut hac ra„tione diverſitas evitetur, quæ ſæpe di„ſidii origo eſt. III. Hoc privilegium „non aliter concedatur quam cum ſum„mi Pontificis aſſenſu: cum enim ipſe „ſupremus ſit Rector Eccleſiæ, melius„que rerum conſcius, Synodus eo in„conſulto nihil hac in re decernere „valet.„

Verum Granatenſis Archiepiſcopus opponebat, hoc negotium nequaquam ad Pontificem eſſe remittendum, cum tum, poſtquam ejus auctoritate Concilium ſemel fuiſſet congregatum, eique propoſita dubia decidendi poteſtas attributa, haud amplius eorum deciſio ad illum pertineat, ſed Synodo maturius expendendi jus competat, utrum calicis uſum concedendo, vel denegando majus Eccleſiæ periculum immineat? (*) „parum enim, proſequeba„tur

(*) Hæc de reſtricta Pontificis auctoritate in Concilio, vel de elata poteſtate Conciliorum in Papam nec Pallavicinus nec Sarpius, quos Continuator allegat, mentionem facit, attamen horum neuter Gallus erat: per-

„tur Archiepiſcopus, mihi negotii faceſ- Sæcul. XVI.
„ſit effuſionis periculum, quoniam ex- A. C. 1562.
„perimento habetur, quod id perraro
„accideret in vino ad abluendum os
„poſt ſumptam Evchariſtiam, majorque
„diligentia in ſanguine adhiberetur: in-
„ſuper

percipiamus ergo, quomodo Pallavicinus Granatenſis Archiepiſcopi verba proferat: *Nonnullos velle, ut affirmaretur, argumentum illud eſſe hujusmodi, ad quod ſolum expendendum oportuiſſet a Pontifice Concilium cogi, quo tanti ponderis, tamque univerſale negotium decerneretur ſuffragiis præſtantiſſimorum omnium in Eccleſia virorum, ſe nondum certo animo eſſe, & longiori ſpatio ad perpendendum indigere.*

Sarpius autem l. c. de eodem Granatenſi hæc refert: hanc quæſtionem *remittendam ad ſummum Pontificem non cenſuit, quod gravem, ſeriamque requireret deliberationem.*

Nunc vero, benevolus Lector a partium ſtudio alienus hæc utriusque Scriptoris verba conferat cum Continuatoris relatione, & luculenter ſana criſi obſervare poterit, quibus artibus privatæ ſuæ ſententiæ auctoritatem ſibi conciliare nitatur Continuator, ac demum quam caute hodierno præcipue tempore legendi ſint Scriptores, qui ad confirmanda ſua paradoxa ex Eccleſiæ Hiſtoriis, atque Hiſtoricis invicta deprompſiſſe argumenta gloriantur.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„ſuper ſi hæc conceſſio eſt utilis ad „hæreticos Eccleſiæ reconciliandos, et „minino deneganda non eſt; cum muta„tionem afferret nonniſi ſimplicis cujus„dam ritus, qui ad fidelium utilita„tem poteſt cogente neceſſitate pru„denter variari: interim valde timeo, „ne hæretici poſt factam hujusmodi „conceſſionem in inſolentiora alia poſtu„lata prorumpant: opto tamen, ut cla„rius innoteſcat, an hæc indulgentia „opportune ſuccederet: ne vero hac in „re ſpes ſuo ſucceſſu deſtituatur, Deus „per preces, jejunia, atque eleemoſinas „exorandus eſt: poſtea vero perſcri„bendum cenſeo ad Germaniæ Præſules „qui, ſi Tridentum venire non poterunt, „Metropolitanos adeant, habitoque ea „de re conſilio, ad Synodum pro ipſorum „conſcientia ab ipſis decreta referant.

§. XXVI.

Roſſanenſis Archiepiſcopus Calicis conceſſioni obiectatus.

Pallav. c. 7. n. 4.

Joannes Baptiſta Caſtanea Roſſanenſis Archiepiſcopus ad refellendam Granatenſis opinionem plura proferebat argumenta, ac præprimis ita perorabat: „Si mutatio in cunctis legibus utpote „populo noxia omnino vitanda eſt; mul„to magis omnis umbra a ritibus Eu„chariſtiæ procul arceri debet ea tem„peſta-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„peſtate, qua tot recentes hæreſes pul-
„lularunt de eo Sacramento, nam jam
„dudum negaverat Neſtorius, conti-
„neri totum Chriſtum ſub qualibet ſpe-
„cie: affirmabat enim ſolum Corpus
„ſanguine vacuum ſub ſpecie panis, &
„ſanguinem ſejunctum a corpore ſub
„ſpecie vini adeſſe, hinc ortum habuit
„ritus ſumendi unicam ſpeciem: hæc
„vero pertinaciſſima petitio utriusque
„ſpeciei tendit ad denuo excitandam
„hanc hæreſim, jam diu ſepultam: Por-
„ro ad denegandum calicis uſum ab-
„ſterrebatur eccleſia a maximo, ne vi-
„num conſecratum effunderetur, aut a-
„ceſceret, periculo, atque ab aliis in-
„commodis, quæ tam Venerabilis Sa-
„cramenti dignitati detrahunt: enim-
„vero qua ratione poſſet id in præ-
„ſentia vitari, dum fidelium numerus
„uni tantum Parocho ſubjectus haud
„exiguus eſt, & uni, eidemque Parocho
„centum animarum millia committun-
„tur, quemadmodum evenit in Diœceſi
„Pariſienſi, quænam amphoræ, imo
„quænam dolia, tam frequenti catervæ
„ſuffectura eſſent? „

Poſtea quasdam rationes, ob quas olim Eccleſia communionem ſub utraque ſpecie conceſſerat, recolebat, ſimulque enarrabat Petri Dreſdenſis, & Jacobelli errores, unde illos, qui Calicis

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

usum peterent, in vera fide vacillare redarguebat, eoquod eorum petitio ad invehendam hæresin tenderet: Denique concludebat, quod satius esset, rem summi Pontificis judicio relinquere, qui per suos Nuntios certior redderetur de statu hujus, illiusve regionis, ac de iis, quibus singulæ nationes indigerent, & pro temporum, rerumque opportunitate Calicem aut concedere, aut revocare posset peculiaria privilegia circa illius usum antehac data, prout Ecclesiæ bono melius conducere judicaverit.

§. XXVII.

Pragensis Archiepiscopi sententia contra usum Calicis.

Pallav. c. 4. n. 8.

Præterea Pragensis Archiepiscopus quatuor hominum genera distinguebat, & quidem primo inquiebat, dari veros Catholicos II. Denuntiatos, ac manifestos hæreticos, quorum tamen nullos calicem postulare dicebat: III. ajebat, reperiri Catholicos simulatos, & fictos, qui per eam simulationem sibi gratiam Cæsaris, aliorumque Principum acquirere arbitrantur: quarto loco ponebat Catholicos imbecilles, atque in fide parum firmos: porro horum primos ajebat Calicem non poscere, imo reluctari ejus concessioni: de mani-

manifestis hæreticis asserebat, quod hi de eo non curarent: simulatos equidem catholicos id petere inquiebat, sed unice, ut hoc obtentu hæresin suam operiant, & Principis voluntati deserviant, quibus tamen præcipue calix denegandus esset: „ postremi autem, prose-„quebatur, in fide debiles calicem pe-„tunt, quia sinistram de Ecclesiastica „potestate, atque in primis de summo „Pontifice opinionem imbiberunt: ne-„que enim calicem ex pietatis affectu „deposcunt, cum ipsi vanitatum, volu-„ptatumque humanarum cœno immer-„si, ad confessionem, sacramque Syna-„xin nonnisi semel quotannis, idque „gravate accedant: unde liquido evin-„citur, quod non flagrent illi hoc de-„votionis ardore, ut communionem sub „utraque specie pietatis desiderio fla-„gitare deberent: imitanda igitur Pa-„trum Basileensium industria, deligen-„dique vel a Papa, vel Concilio de-„cem Præsules, qui a Synodo delegati, „provincias a Cæsare nominatas per-„lustrent, atque, ubi homines vere pœ-„nitentes, & calicem pietatis zelo sitien-„tes, eive ritui assuefactos deprehen-„derint, modo ad Ecclesiæ gremium „sincere redire non recusent, his recon-„ciliatis calicem concedant. „

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Postremæ huic opinioni accessit Bolanus Brixiensis Episcopus, duntaxat subjungens, horum Præsulum selectum soli Pontifici esse relinquendum.

§. XXVIII.

Lancianensis, & Panormitani Archiepiscoporum opinio contraria.

Pall. c. 4. n. 9. Verum ex adverso Lancianensis Archiepiscopus ita censuit: „quicquam „indulgendum est nationum illarum in„firmitati, nec adhibenda cum ipsis ea „curationis severitas, quæ ad mortem „illas pertraheret; nam sic Moyses in„gessit in permittendo Judæis repu„dio; prout scribit magnus S. Grego„rius ad Archiepiscopum Moguntinum.„ Ad id confirmandum Octavius Precovius e Sancti Francisci familia Archiepiscopus Panormitanus dixit: „cum„cta præsentia Religionis mala prove„niunt ex severitate, quæ adversus im„becilles exercebatur, qui ob repulsam „eorum, quæ aliunde permissa ipsis con„cedi potuissent, ad impietatem pro„lapsi sunt; nam hoc pacto a Luthero, „summopere irritato, quod ipsi, ejus„que Ordini munus promulgandi indul„gentias denegaretur, Ecclesia fuit af„gitata, ac Saxoniæ Dux, ob repulsam, „quod circa hoc petitum nihil remitta„tur, indignatus, hujus hæresiarchæ pa„tro-

„trocinium in se suscepit: pariter exem- Sæcul. XVI. A. C. 1562.
„plum Regis Britannici in memoriam
„haud immerito revocari potest, cum
„sese unice ab Ecclesia segregarit, eo-
„quod minus indulgenter cum eo actum
„fuisset (*).

§. XXIX.

Philadelphiæ Episcopi sententia.

Mirum sane acciderat, quod nonnulli ex Germanis, qui omnes paulo ante illius postulati studiosi credebantur, postea se illi adversos declarassent: porro inter hos fuit Leonardus Hallerus Philadelphiæ Antistes, & Suffraganeus Eustatensis Episcopi, qui ita perorabat: Pallav. n. 11. Sarp. p. 543.
„repulsa quidem periculosa est, sed in-
„dulgentia pernicioſior evadet: de ce-
„tero munus est Concilii, consuetum, &
„universalem ritum retinere, novum
„vero, ac singularem recusare, hanc ob
„rationem Synodus omnino obstricta
„est, ut communes, receptosque usus
„conservet, novos autem, ac particula-
„res

(*) Hæc quam falsa sint, cuilibet Henrici VIII. historiam perlegenti patet, ea autem a Continuatore pro suo arbitrio hic addita fuisse eo magis mirum, quo ipsemet in hujus Regis historia nonnunquam Pontificem nimiæ indulgentiæ incusat.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„res rejiciat:„ ceterum hic Præsul i
pluribus rationibus comprobatum ibi
hæc subjungens: „Calicis usus intro
„duci non potest absque effusione San
„guinis Christi, dum per loca longe di
„sita, & aspera defertur, etiam nocte
„sæpius intempesta, cœlo pluvioso, au
„nivoso, soloque glacie indurato: In
„super hæretici sine dubio insolentes
„gloriabuntur, & apud suos jactita
„bunt, Papistas jam tandem oculos a
„perire ad aspiciendam veritatis lucem
„nam certum est, eos, qui tam insta
„ter calicem petunt, existimare, præ
„cepto Christi non aliter posse satisfie
„ri, quam Eucharistia sub utraque spe
„cie sumpta:„ porro ut id comproba
ret Episcopus, Catechismum lingua ger
manica scriptum protulit, ac latine
interpretatus, opinionem ipsorum pate
fecit, subdiditque, mœstos fore valde ea
concessione catholicos, ac metuendum,
ne, dum speratur, paucos aliquot posse
lucrifieri, a vera fide plurimi deficiant,
a qua parte stet veritas, incerti, ubi ca
tholicos in Protestantium ritus conce
dere conspicent.

Denique concludebat, differendam
saltem esse hanc concessionem usque ad
comitiorum exitum, ut etiam Germa
niæ Præsules vel ipsimet ad Synodum
venire, vel suos eo decernere posse
de

de cetero autem se Granatensis Archi- Sæc. XVI. A.C. 1562.
episcopi, qui itidem hanc rem esse prorogandam censebat, sententiæ accedere ajebat.

§. XXX.

Germanorum nonnulli concessioni Calicis obstrepentes.

Cum hic Præsul æquitatis studiosissimus, mentisque integritate vel maxime conspicuus haberetur, sua quoque oratione suorum sociorum animos ad se rapiebat, quamvis is ex sua natione unicus fuerit, qui ejusmodi sententiam foverat, aut saltem palam proferre ausus fuerat; quippe Joannes Colosvarinus, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Canadiensis, alterque Procurator Hungarici cleri, cum mentem suam in familiaribus colloquiis Præsulibus aperiret, ancipitem præseferebat animum dubius, an petitioni deferre conveniret: nec minus Hercules Rettingerus Episcopus Lavantinus statim, ac ea de re agi cœptum, abiit e Concilio, Germaniamque repetiit: quod ab eo effectum credebatur, ne redigeretur in angustias, aut animos suorum civium, aut suam animam læderet: Insuper Procuratores complurium germanicorum Antistitum, qui supervenerant, publice sententiam non ferebant: *Pallav. cap. 4 n. 11. & 12.*

Sæcul. XVI A.C. 1562.

bant: quamvis Maſſarellus Synodi Secretarius eos die vigeſima Julii ad congregationem, ut ibi ſententias ſuas ediderent, vocaſſet; equidem Legati de Maſſarello conqueſti ſunt, quod illos admiſiſſet in coetum: cumque is ſe purgaret literis Pauli III., qui eam Germanorum Præſulum Procuratoribus facultatem concedebat, hujusce permiſſionis exercitium ſuſpenderunt, ac celeriter petierunt, impetraruntque a Pontifice peculiarem hujusmodi facultatis abrogationem: porro idem hoc negotium rurſus poſtea agitabatur, prout ſuo tempore memorabimus: nihilominus hi Procuratores, quamvis ſua ſuffragia ferendi facultate ſpoliati eſſent, in privatis tamen colloquiis libere profitebantur, quod firmiter ſibi perſuaſum haberent, Calicis conceſſionem minime Germanorum ſaluti profuturam: præterea aliarum Nationum Epiſcopi arguebant, non ſine gravi cauſſa a Concilio Conſtantienſi, licet in Germania celebratum eſſet, eique Cæſar, germanique Principes tantum operæ impendiſſent, id vetitum fuiſſe.

§. XXXI.

Clodienſis Epiſcopi ſententia de concedendo Calicis uſu.

Inte-

Interim nonnisi paucis verbis cetero- Sæcul. XVI.
rum sententias percurramus, & quidem A.C. 1562.
præprimis Naclantes Clodiensis Episcopus hæc observanda edixit I. „ad- *Pallav. l. 18. c. 4. n. 13.*
„implendum est id, quod antea petebatur,
„præcipue vero illud, quod per aliquam
„ætatem ab Ecclesia jam fuit conces-
„sum: II. is qui calicis usum petit, est
„Cæsar, maximus, optimusque Prin-
„ceps: III. illi, in quorum gratiam pe-
„titur, non sunt hæretici, aut Eccle-
„siæ contemptores, sed catholici, eccle-
„siasticæ jurisdictionis veneratores, spe-
„randum tamen est, multos hæreticos
„per hujusmodi indulgentiam ad sani-
„tatem redactum iri: IV. id, a quo peti-
„tur, est Concilium Oecumenicum, con-
„vocatum, ac pendens a summo Ponti-
„fice tanquam ab Ecclesiæ capite: V.
„consideretur modus, quo hæc petitio
„fuerat facta, cum in ea continerentur
„optimæ conditiones, quibus deficienti-
„bus ejus, quod sub conditione concede-
„tur, illico concessio irrita foret: VI.
„demum tempus observetur, quo hæc
„concessio petebatur, ubi tam audacter
„hæresis adversus Ecclesiam debaccha-
„tur: videri autem potest per eam con-
„cessionem perduellium contumaciæ
„cedendo, eorum violentias coercitum
„iri. Verumtamen prosequebatur E-
„piscopus ad eam gratificationem fle-

Sæc. XVI. A.C. 1562

„ctor a triplici cauſſa I. ad id me mo„vet Charitas, quæ nobis ſuadet, ne, „quantum ad nos attinet, ullo in gra„du deficiamus ab eo, quod in aliorum „ſalutem effici poteſt: II. hanc conces„ſionem ſuadet auctoritas Cæſaris, „in quo propter ſummam rerum peri„tiam errorem ſuſpicari non licet, atque „ob ejus ſummam pietatem fraus time„ri nefas eſt: III. Denique idem adſtruunt „exempla Concilii Baſileenſis, & Pauli „III. qui hoc petitum conceſſerunt.

§. XXXII.

Hiſtrienſis, Segobienſis, Calamonenſis, & Leirinenſis Antiſtitum judicia.

Pall. c. 4. n. 14 15. & 16.

EX adverſo Thomas Stella Hiſtrienſis Epiſcopus opponebat: „quemadmo„dum homini infideli Baptiſmum peten„ti is non ſtatim conceditur, ſed prius „eruditur in fide, ejusque conſtantia „probatur; ita de illorum obedientia, „qui hactenus rebelles Eccleſiæ fue„rant, experimentum per aliquod tem„pus eſt capiendum, eorumque mens „corrigenda, antequam illis Chriſti San„guis propinatur.„ Idem quoque o pinatus eſt Martinus Ajala, Segovienſis Antiſtes: e contrario Fuſcararius Mutinenſis Epiſcopus affirmabat, quod id

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

id esset malum, sed necessarium, ac circa illud nihil decerni posset, nisi spectata præteritorum memoria, præsentium conditione, & futurorum circumspectione: hic Præsul ista fusius explicans tandem rem esse definiendem concludebat. Timotheus quoque Justinianus ex Insula Chio Ordinis FF. Prædicatorum Calamonensis Antistes in idem propendebat, ita testatus: „ In mea Ec„clesia cum sit in Græcia, a compluri„bus etiam unacum Calice Evcharistia „sumitur, absque ulla sanguinis pre„tiosi effusione, ab aliis autem solus pa„nis accipitur, & ex iis ab aliis azy„mus, ab aliis fermentatus, neque ta„men ulla inde discordia inter meos „Diœcesanos exorta fuit. „ Præterea Casparus Casalius ex Ordine Fratrum Eremitarum S. Augustini Episcopus Leirinensis Lusitanus ista proposuit: „ uni „parti, quæ concessioni adversatur, fa„vet auctoritas Cajetani Cardinalis, & „Ruardi Tapperi, qui eam concessio„nem dissuaserunt; alteri vero suffraga„tur auctoritas Synodi Basileensis, & „Pauli III. qui eam indulserant: hæc „autem postrema præferenda est, præ„sertim cum ea a multis Principibus „Religionis studiosissimis proponitur, „tanquam unicum remedium ad illos „populos tandem ad Ecclesiæ sinum

„revo-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„revocandos: quare monitum Apostoli „servandum censeo: *excipite eum, qui est „infirmus in fide:*„ Huic Præsuli consensere Robureus, Salas, & Mocenigus, qui ejusdem Apostoli exemplum adduxere, circumcisionem Timotheo permittentis.

§. XXXIII.

Reatini Episcopi oratio contra Calicis concessionem.

Pallav. l. 4. n. 17.

Inter eos, qui ejusmodi concessionem impugnabant, prolixiorem sermonem declamabat Joannes Baptista Osius Reatinus Episcopus, qui præprimis demonstrabat, eam semper Ecclesiæ consuetudinem fuisse, ut nil omnino hæreticorum erroribus indulgeret: „eapro„pter, inquiebat ipse, cum quidam Ju„dæi ad Christi fidem conversi quos„dam veteris legis ritus adhucdum ob„servandos contenderent, mox Apo„stoli illorum usum inhibuerunt, atque „abrogarunt, quinimo ne vel ullum eo„rum vestigium in illis deprehendere„tur, præceperunt, ut Christiani suos „cœtus non in die Sabbati, sed Domi„nica agerent. Præterea dum Nesto„rius docuerat, Mariam non Dei, sed „Jesu Matrem esse, illico a Concilio, „quod adversus hunc hæreticum cele„brabatur, fuit præscriptum, ut ea Dei

„Mater

„Mater appellaretur: insuper in qua- Sæcul. XVI.
„dam e Synodis Toletanis, quam refert A.C. 1562.
„Gratianus, ut iretur obviam errori
„Donatistarum, qui Baptismum iteran-
„dum tradebant, interdictum fuit Ca-
„tholicis Magni Gregorii auctoritate,
„ne quis infans ter, quod prius in eo
„Sacramento licitum erat, immergere-
„tur, ut hac ratione etiam omnis spe-
„cies Baptismi iterati amoveretur. Pa-
„riter cum Bohemi usum Calicis jure
„divino præceptum contenderent, Con-
„stantiense Concilium illius usum pro-
„hibuit; necesse igitur est, ut Triden-
„tina quoque Synodus sese ejusmodi
„errori opponat, ac nequaquam Ger-
„manis Calicis usum concedat, sed po-
„tius omnium præcedentium Conci-
„liorum normam sequatur: minime au-
„tem in exemplum adduci potest Ba-
„sileense Concilium; funesta enim ex-
„perientia compertum exstat, quod ex
„Calicis usu, quem hæc Synodus con-
„cesserat, Ecclesia adeo nullum hause-
„rit emolumentum, ut ex adverso hæ-
„retici exinde nonnisi magis petulan-
„tes evaserint. Ego quidem minime
„dubito, quin Cæsar ad petendum Ca-
„licis usum pia voluntate inductus sit, ei-
„dem tamen inculcandum, demonstran-
„dumque est, quod ejus petitio ipsius-
„met ditionibus plurimum noceret.„

Deni-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Denique Legatos rogabat, ne horum suffragia respicerent, qui a principio rem ad Pontificem referendam censuissent, eoquod confuse sententiam suam dixissent: suffragiorum ergo potius delectus habeatur, sicuti aliis vicibus factum, curandumque, ut diserte singuli *ita*, vel *non* respondeant, subdolis, artificiosisque rationibus omissis, quibus nonnulli ad complacendum, offensionemque vitandam in aliis occasionibus utebantur.

§. XXXIV.

Rationes immoderatæ cujusdam Canonicorum Regularium Abbatis.

Pallav. c. 4. n. 18. & 19. Sarp. p. 551.

Hæc oratio Joannem Munvantonium Ord. S. Augustini Religiosum, Segovienſem Episcopum, ac Hispani Principis Moderatorem tantopere convincebat, ut palam profiteretur, quod quidem a principio existimasset, calicis gratiam non esse negandam, ex quo tamen audiverit Episcopum Rheatinum, ad exonerandam conscientiam, de priori sententia se recedere, & negantium parti adstipulari dicebat, ac Concilium admonebat, ut in hac caussa sedulo dispiciat, ne tunc, dum Cæsareæ Majestatis desideriis parum provide satisfacere nititur, aliis Principibus creet præjudicium; ceterum ulterius adhuc progrediebatur Richardus Vercellensis Canonicus

nicus Regularis, ac Prevalenſis Abbas, qui hanc Calicis petitionem de hæreſi ſuſpectam eſſe pronuntiabat: inde vero tanta inter Patres oriebatur indignatio, ut Mantuanus Cardinalis hujus effati audaciam acriter reprehendere cogeretur, eoquod quæſtionem, quæ ſaperet hæreſin, a Papa, & Concilio in conſultationem fuiſſe adductam, aſſerere auſus fuiſſet. Verum Abbas inconſultam verborum ſuorum rationem perpendens, cum interea alius quidam Abbas peroraret, e ſede ſua ſurgens ſeſe ad Legatorum pedes abjecit, petitaque venia, coram iisdem, ac Synodi Patribus publice ea, quæ dixit, revocavit: poſtea vero prolixum quoddam ſcriptum evulgabat, in quo rationes pro repulſa confirmare, ſimulque ſuperiora ſua dicta explicare conatus eſt, omnique culpa a Cæſare remota, eandem rejecit in eorum importunitatem, qui Cæſarem impellebant, ut in eo deprecatorem ageret: declaravit quoque, quod ſententiam ſuam Patrum judicio ſubjicere vellet.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXXV.

Laineſius ſupremus Societatis Moderator ultimo perorans.

Denique Pater Laineſius ſupremus Societatis Præpoſitus, qui poſtremus ſen-

Pallav. c. 4. n. 2.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

sententiam suam edixit, ita perorabat: „Egregium prorsus fructum reportare „mihi videor ex eo, quod perceptis tu „Virorum longe doctissimorum senten„tiis posterior loquendi copiam nactus „sim; cum non modicam prius lucem „ex omnium animadversionibus hauri„rem: observatum autem a me fuit id „accidere Patribus, quod contingere so„let medicis, qui omnes in eo, ut ae„groto sanitatem restituant, conveniunt, „sed dissident in præscribendis ad eam „consequendam medicinis: ceterum „duas agitari posse quæstiones agno„sco, quarum una quæritur, an delen„tur Constantiensis Concilii Decretum: „altera vero inquiritur, an oporteat cali„cem concedere quibusdam nationibus? „porro ubi prior agitatur, id a Concilio „efficiendum est, perinde ac ab altero „Concilio lex fuerat sancita: ubi vero „posterior quæstio movetur, usus Cali„cis est concedendus a Romano Pon„tifice, cujus munus est expendere con„ditiones proprias locorum, tempo„rum, atque hominum, quod Antistes „Reatinus pariter jam antea notabat.„ Denique concludebat, quod uterque ritus, sive Calicis usus concederetur, sive negaretur, suapte natura, sublatoque Ecclesiæ interdicto, licitus esset, quoniam variis tempestatibus uterque usus

fuerat

fuerat executioni datus: proin in Synodi poteſtate relictum dicebat, rationes utrinque ita examinare, ut tandem vel ad negandum ejusmodi uſum, vel ad permittendum permoveretur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXXVI.

Aliorum Præſulum ſententiæ a Pallavicino non relatæ.

Plures adhuc alii Præſules ſuam quisque ſententiam promebaut, ac præprimis Thomas Caſalius Cavenſis Epiſcopus calicem omnino denegandum cenſuit: Bartholomæus quoque Braccarenſis in Luſitania Epiſcopus idem ſentiebat, poſtulans, ut Principum Oratores a deliberationibus abeſſent, quam etiam petitionem inſinuabat Ægydius Falceta Caprulanus Antiſtes, quamvis Legati Oratores excludi minime annuerent, veriti, ne exinde rumor concitaretur. Cenſuit quoque Conimbricenſis Epiſcopus totum hoc negotium ad ſummum Pontificem eſſe remittendum: Bernardinus tamen de Cupio Auximanus in Marchia Anconitana Epiſcopus hæc addebat: „ ego exiſtimo, quod calix vel hac, vel alia ratione nobis bibendus ſit: de cetero autem oro Deum, ut ſaltem ejus rei ſucceſſum in chriſtianorum ſalutem dirigere velit.„ Econtra Petrus Dane- *Sarpius l. 6. p. 545.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

sius Vivarienſis, ſeu Vaurienſis Epiſcopus nihil definiebat, utrum calix ſit concedendus, vel denegandus, ſed totus in eo erat, ut illorum confutaret opinionem, qui rem ad Papæ judicium eſſe rejiciendam arbitrabantur: Ceterum Andreas Cueſta, ſeu Coſta Legionenſis in Hiſpania Epiſcopus edixit, hæreticis ne unum quidem apicem in eorum petito eſſe concedendum, quam in rem Antonius Gorronerus Almerienſis Epiſcopus affirmabat, ſe in negantium opinione confirmari propter easdem rationes ab illis allatas, qui calicem permittendum propugnaſſent: Eadem ferme proferebat Hieronymus Guerinus Imolenſis Antiſtes: denique Joannes Baptiſta Aſtenſis Fratrum Servorum Generalis negantium parti adhæſit, atque ad evertenda adverſariorum argumenta Concilii Conſtantienſis auctoritatem pluribus commendavit. Ceterum tot ſermones, ac colloquia circa hanc quæſtionem habebantur, ut Patrum conventibus a vigeſima ſexta Auguſti die inchoatis, ac quavis die a ſummo mane uſque ad ſeram noctem protractis necdum, cum diei ſextæ Septembris veſper ingrueret, omnium Patrum ſententiæ excipi potuerint.

§. XXXVII.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXXVII.

Opinionum varietas circa hanc quæstionem.

Porro Patres, qui hisce conventibus numero centum sexaginta sex interfuere, in octo partes divisi sunt: quatuordecim enim auctores erant, retardandum esse Decretum: triginta autem & octo repulsam probabant, & viginti, novem concessionem, vigintique, & quatuor rem esse Pontifici relinquendam censebant: porro triginta, & unus primum articulum admiserunt, secundumque rejecerunt, seu in concessionem propenderunt, non tamen illam Episcopis committendam, sed ejus executionem Pontifici relinquendam putabant: decem vero in partem negantium inclinabant, contendentes Pontificem esse rogandum, ut suos Delegatos hanc in rem in Germaniam ablegaret: novemdecim denique concessionem ad Bohemiam, & Hungariam esse restringendam autumabant. *Pallav. cap. 4. n. 23. versus finem.*

§. XXXVIII.

Remissius Cæsareorum studium in petendo Calicis usu.

Interea Cæsarei firmam obtinendæ petitionis spem conceperant; cuncta enim prospero prorsus successu eorum *Pallav. c. 5. n. 1. & 2.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

precibus adſpirare videbantur: nam concurrebat complurium Principum poſtulatio, & Pontifex erat propitius, nec non Legati etiam conceſſioni favere videbantur, & ipſum argumentum fuit arbitrarium, ac nulli noxium, & officia, ac ſtudia in omnibus ſumma credebantur, quæ omnia optatum pollicebantur exitum: nihilominus præter omnem exſpectationem ſpe ſua fruſtrabantur, ac tandem cognoſcere cogebantur, quod in hoc negotio amplius ipſis ſperandum eſſet ab auctoritate ad unum ſolum Judicem reſtricta, quam in plures diviſa: quapropter ſeſe aliorſum convertere compellebantur, & licet ab initio recuſarent conſilium, quod ipſis a Legatis proponebatur, ut nimirum Synodus rem Pontifici decernendam remitteret; nam illi honorificentius ſibi, ſubditisque acceptius arbitrabantur, ſi etiam, quemadmodum uſus calicis ab una Synodo ſublatus fuerat, reſtitueretur ab altera, fortunatumque ſibi exitum indubitanter erant polliciti, poſtquam tamen ſe deceptos agnoverant, coacti ſunt ad conſilium, quod antea reſpuebant, rurſus confugere. Horum propoſito hac in re obſtitiſſe credebatur Vargas, qui impenſe Pontificem, ne illud concederet, dehortabatur, exponens, quod illi, qui ſub certis conditioni-

Lit. arcan. Vicecom. ad Borr. 30. Jul. & 3. Sept. apud Pall.

tionibus calicem peterent, poſtea earum nullam adimpleturi eſſent: quinimo Vargas quoque ad Pagnanum, Piſcarii Marchionis adminiſtrum Tridenti agentem ſcripſerat, ejusmodi conceſſionem utique Regi detrimento futuram, propterea quod hoc ipſum in Hiſpanis ſub pietatis ſpecie hujusmodi novitatum deſideria excitaret, hæque ſubditorum cupiditates, ſive ipſis ſatis, ſive non fieret, ſemper cum perturbationis periculo in regnis copularentur. Eandem quoque rem Pagnanus ad ipſum Regem perſcripſerat.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. XXXIX.

Legatorum conſilium de hoc negotio ad Papam remittendo.

Interea Legati, cum calicis negotium ad Pontificem remitti haud ægre ferrent, illos quoque, qui prius ſeſe opponebant, ad ſua ſtudia pertrahere nitebantur: eapropter hujus rei provinciam tradebant Jacobo Lomelino Epiſcopo Mazarienſi, & Vicecomiti Ventimiglienſi Antiſtiti, ut ea, qua poſſent, dexteritate, cautioneque in id incumberent: nec ceſſatum ab ipſis Legatis, nam id perſuadebatur eorum opera tribus primo Patriarchis, ac dein omnibus ditionis Venetæ Prælatis, qui ſatis magno erant numero, ut ad eam partem

Sarp. l. 6. p. 552.

Sæcul. XVI A.C. 1562.

accederent, quæ rem ad Pontificem remittendam censebat. Legati tot sibi conciliatis, quot ad rem conficiendam sufficere credebant, difficultatibus omnibus se defunctos putabant, quapropter literas ad Pontificem unacum suffragiorum omnium indice conscribere statuebant. Verum cum de hujus epistolæ forma consultarent, Episcopus Quinqueclesiensis re comperta declarabat, quod nunc, cum in Sessione præcedenti duo articuli de communione sub utraque specie fuerint reservati, atque jam discussi sint, requireretur, ut in actis Sessionis, quid decretum sit, appareat, nec a suis precibus desistere posset, donec desuper decretum esset promulgatum: Hosius vero Legatus, ac Cardinalis Warmiensis, quantæ sit & difficultatis, & periculi proponere ejusmodi decretum, exposuit, suasitque, ut literis ad Pontificem dandis velit esse contentus, cum a Papa, quiquid peteret, facile impetrare valeat: sed cum ille neutiquam acquiesceret, Legati statuere cogebantur, ut tandem Decretum conficeretur in Sessione prælegendum, cui Episcopus volebat inseri, quod Synodus, cum expedire intelligat concedi usum calicis, ad Papam referat, cui, & quibus legibus sit concedendus. Ast Legati Episcopo reponebant, permultos

tos ex illis, qui rem Pontifici relinquendam censuissent, in eadem opinione adhuc persistere, eoquod liquido iis non constet, utrum ejusmodi concessio expediret, quapropter hi omnes Decretum oppugnaturi essent, adeo, ut nec ab illis impetrari posset, quatenus decreto inseri permitterent, quod Synodus calicis usum concesserit, quinimo, etsi id ab eis obtineri posset, par tamen foret, ut hebdomadæ unius interpositione æstum hunc sinant deferveſcere. Huic quoque consilio Quinqueccleſiensis Episcopus acquievit. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XL.

Examen de Sacrificii doctrina continuatum.

Nec tamen adeo cunctæ hæ consultationes circa calicis usum distentam tenebant Patrum sollicitudinem, quin intenti quoque essent eorum animi, ut alia argumenta in privatis conventibus agitanda disponerentur, ad eam normam redacta, ut illa cum omnium applausu excipienda speraretur: præprimis vero Patres ad discutiendam Christi oblationem designati adeo scite cuncta confecerant, ut nihil eorum, quæ in controversiam duci possent, decreto insererent; duntaxat enim pronuntiabant, quod Redemptor in cœna

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

se obtulisset in Sacrificium Patri sub specie panis, & vini, sed quo genere oblationis, seu sacrificii id factum fuerit, haud exprimebant: itaque Decreta doctrinæ, & Canones illis respondentes ad conventum generalem septima Septembris die delata fuere.

§. XLI.

Difficultates contra Canones a Granatensi Archiepiscopo propositæ.

Pallav. c. 5. n. 5. 6. & 7.

Verum Granatensis Archiepiscopus, qui Sociorum suorum opinioni semper adversabatur, hujus conventus tranquillitatem turbabat prolixa sua oratione, qua improbabat tertium Canonem, qui nunc secundus est, ubi definitur, collatum fuisse Apostolis a Christo Sacerdotium in ultima cœna verbis illis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Porro hic Præsul afferebat in medium pro sententia opposita testimonium Nicolai Cabasillæ, qui in libro primo de Missæ Sacrificio opinatus est hujusmodi potestatem fuisse Apostolis traditam die Pentecostes: allegabat insuper S. Germanum, Hesichium Presbyterum in libro primo Commentariorum super Leviticum, & Richardum Armacanum, qui arbitrabatur, quod Apostolis eo ipso tempore, quo fuerant constituti Apostoli, etiam Sacerdotium colla-

collatum fuerit: quam in rem citabat S. Thomam, & Scotum, qui putat, quod quidem reipsa in ultima cœna consecrandi potestatem obtinuerint, executio illius autem ipsis primum fuerit concessa, postquam Spiritum Sanctum acceperant, prout in vigesimo S. Joan. capite legitur: denique tot rationes agglomerabat, ut non parum dubitationis Patribus injecerit, an non protrahendum esset doctrinæ examen, adeoque necesse foret Sessionem differre: sed exitus spem prosperitas superabat: cum enim Patrum perpauci huic Archiepiscopo consensissent, Decreta hanc quæstionem concernentia unanimi ferme consensu in quadam congregatione mane habita fuere comprobata: dum igitur pronuntiatum esset, quod Missæ Sacrificium non solum pro peccatis, sed etiam pro aliis fidelium necessitatibus offerri posset, postremis hisce verbis Aiala Segobiensis Episcopus sese opponens objecit, quod inde argumentum præberetur variis superstitionibus, quam in sententiam ivere Patrum viginti quinque: cum autem major Patrum pars illis adversaretur, hinc cedere, ac tandem acquiescere cogebantur. Altera die Granatensis Archiepiscopus unacum Bartholomæo de Martyribus Archiepiscopo Braccarensi, & cum Episcopis Segoviensi, & Al- Sæcul. XVI. A C 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

merienſi, Legatos adiit, cauſſatusque, ſe circa canonem de inſtitutione Sacerdotum conſcientiæ ſtimulis agitari, hæc expoſuit: „Mihi, ac ſociis „meis Canon ille de Sacerdotum inſti„tutione probari non poteſt; nec enim „ea res agitata fuit in inferiorum Theo„logorum conventibus, nec in confeſ„ſibus Patrum, ſed ſolum levi manu „tractata: inſuper aliquot non modicæ „exiſtimationis Præſules diſſentiunt, „quem diſſenſum in Seſſione palam fie„ri par non erat: quapropter ſatius „eſſe videtur, articulum illum in pro„ximam Seſſionem rejici, ubi dogmata „de Ordinis Sacramento ſtabilirentur, „tanquam ad locum magis proprium, „tempusque magis opportunum, quo „præmiſſo ſtudio, ac re conſentanea „trutinata definitio cum mutuo con„ſenſu, & honore concordiæ conficì „poſſet.

Verum Legati ad hæc reſpondebant, ſe morem illis geſturos, dummodo quæſitæ Canonis variationi generalis Patrum conſenſus præiret, ſine quo penes Legatos non eſſet quidquam in rebus jam unanimi ſuffragio decretis mutare: attamen horum Præſulum objectiones poſtmodum flocci habitæ videntur.

§. XLII.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLII.

Reformationis articuli examini subjecti.

Supererant adhuc disciplinæ Decreta, necnon emendandi abusus, qui in Missæ Sacrificium irrepsisse dicebantur. Priorum cura demandata est Simonettæ Cardinali, qui lenitatis, ac moderationis via incedendum existimabat. Præprimis ergo in conventu die nona Septembris habito quatuordecim proponebantur articuli circa varia emendationis argumenta, quin tamen adhuc de abusibus in Missæ Sacrificium invectis ageretur: porro hi quatuordecim articuli ad undecim redigebantur, demptis tribus, in quorum primo statuebatur, ne imposterum pensionum onus Episcopis, ac Parochis imponeretur: in altero autem sanciebatur, ne Episcopatus ejusmodi pensionibus ultra quingentos aureos ex annuo proventu, atque Parochiæ ultra quinquaginta gravarentur: & denique in tertio cautum, ne Ordinarii in prima instantia de pensionibus centum aureorum summam excedentibus cognoscerent. Ceterum hæc vox: *pensio* Episcopis erat odiosa, unde negarunt, hoc decretum sibi unquam nisi adjecta limitatione probatum iri, & quamquam illis opponeretur, a Con-

Pallav. n. 1. & 2. cap. 6. Sarpius p. 352.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Concilio Lateranenſi, Viennenſi, imo & Tridentino pariter ſub Paulo III, & Julio III, penſionum conſuetudinem fuiſſe receptam, nunquam tamen acquievere: quapropter conventum eſt, ut hujus negotii examen ad aliud tempus differretur; Verum mutata brevi animorum ſententia ipſemet Quinqueeccleſienſis Epiſcopus præ ceteris primus edixit, ſibi probatum iri uſum penſionum etiam in Germaniæ Epiſcopatibus, cum exinde duplex emolumentum inde promanaret, eoquod primo Viris benemeritis ſuccurri valeret, ac ſecundo pluribus Epiſcopis nimii luxus materia ſubtraheretur. Ceterum poſtremus ex illis tribus articulis tum expunctis ſtatuebat, ut cauſſæ, quæ viginti quatuor aureorum ſummam non excederent, omnes in prima inſtantia ab Ordinario cognoſcerentur uſque ad latam ſententiam: verum non acquieſcebant Epiſcopi, poſtulantes, ut idem omnino de cunctis cauſis decerneretur: moderamen ergo propoſitum eſt, ut conſtitutio ad quinquaginta aureorum pretium ampliaretur pro Germanis, qui ut remotiores, ita majora paterentur incommoda, ſi ad forum Romanum compellerentur: aſt obſtitere illi, qui Marchionis Piſcarii res Tridenti procurabant, epiſtola Regis Hiſpani producta, in qua pluri-

pluribus hic Princeps poſtulabat, ut illæſa ſervarentur ipſius privilegia pro Sicilia, de qua aſſerebant, quod ei hujusmodi Decretum eſſet obſuturum, cum Siculis conceſſum eſſet, ut omnes cauſſæ cujusvis pretii in prima inſtantia in ipſo Regno cognoſcantur: hac igitur ratione a Decreti executione ceſſatum, & ex ea dilatione ingens fructus Epiſcopis provenit, tunc autem, cum ſermo haberetur de iis, quæ Hiſpaniæ Actores objecerant, complures Patrum legitima non reputabant Siciliæ privilegia, aſſerentes, ea duntaxat a Romanis Pontificibus, cum hoc regnum poſſederunt, ſuis Legatis ac Nuntiis conceſſa, ac poſtmodum a laicis poſſeſſoribus illius ditionis ſibi ſub privilegiorum obtentu arrogata fuiſſe. Verum de hoc nonniſi per incidentem occaſionem actum eſt. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XLIII.

Articuli ad undecim redacti, atque argumenta examini propoſita.

Cum ergo articuli circa morum reparationem ad undecim capita reducerentur, Patrum ſollicitudo eo intenta erat, ut materiæ ibidem examinandæ ſuo ordine diſponerentur, huicque rei eo majori infudatum eſt ſtudio, quo ardentius Cæſar libellis per ſuos Oratores *Pallav. c. 6. n. 3. 4. & 5.*

Sæcul. XVI A C 1562.

res Synodo propositis ejusmodi examen efflagitaret: itaque innovabantur in primo articulo veteres Canones de vita & honestate Clericorum, quibus prohibebantur luxus, commessationes, choreæ, aleæ, ceterique lusus, ac negotia laicorum, pœnis Ordinarii arbitrio relictis, negatoque appellationis confugio in hujusmodi causis, ad morum correctionem spectantibus. In secundo præscriptæ sunt conditiones necessariæ illi, qui ad Episcopi munus est promovendus, & inter alias hæc statuebatur, ut per sex Menses in Ordine sacro sit constitutus, ac tanquam Theologiæ, seu Canonum Doctor, ab aliqua Academia creatus, aut saltem ab ea testimonium accipiat, quod is ad eas facultates tradendas idoneus sit, quæ postrema conditio fuit adjecta, ne carentes non doctrina, sed pecunia inde excluderentur; qui post impensum studium in aliquibus Academiis, ubi sumptus ad Doctoris Lauream consequendam necessarios ferendo impares sunt, saltem gradum illum accipiunt, a quo vulgo *Licentiati* dicuntur: insuper his etiam additum fuit, ut Regulares promeritam hujusce modi testificationem a suis Moderatoribus fide publica subscriptam afferrent: præterea Episcopi Segovienſis, Offunenſis, Lucenſis, & Aquenſis in Mediolanenſi

nensi ditione Episcopus optabant, in eo Decreto addi, ut ante Episcopatum Sacerdotium exigeretur. Verum animadversum est, oppositum statui ab Innocentio cap. *A multis*, tit. *de ætate & qualitate*, & ab Urbano Can. *Nullus* distinctione sexagesima, in quibus locis sufficere videtur, ut Ordo Subdiaconatus præcedat. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Præterea petebant alii in Episcopo Doctoris gradum; id enim a Divo Paulo in sua Epistola ad Timotheum præscribi ajebant: verum illis opponebatur, per ea verba duntaxat significari, quod Episcopus sit vir doctus, seu saltem sacræ Scripturæ, & traditionum doctrina imbutus: ceterum ut tertium caput de restaurandis distributionibus quotidianis intelligatur, scire oportet, a Lusitanis, & Hispanis esse propositum, quod in ipsorum Ecclesiis plura essent beneficia, quorum possessores nimis libere divinum obsequium negligebant, adeoque oporteret, eos mulctationibus e desidia sua excitari. Equidem alii contradicebant huic oneri, utpote in hujusmodi Sacerdotiorum fundationibus minime contento, existimarunt tamen plerique, ex jure divino, & æquitate naturali fructum illorum beneficiorum integrum relinquendum non esse inertium possessorum utilitati: medium

Sæcul. XVI A. C. 1562.

dium itaque ſuſcipiebatur conſilium, præſcriptumque eſt, ut in illis locis, ubi conſtitutæ jam non fuiſſent in hujusmodi dignitatibus quotidianæ diſtributiones, tertiam partem complectentes, liceret Epiſcopo illas ſtatuere, atque arbitratu ſuo iis, qui Sacerdotio fruebantur, præſcribere, quantum ab illis Eccleſiæ inſerviendum eſſet: ſi autem divino officio intereſſe omitterent, eo die diſtributionibus priventur, easque Epiſcopus convertat in utilitatem fabricæ, aut in aliud pium opus: ſi cui vero hujusmodi dignitatum nulla ineſſet in Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata jurisdictio, aut adminiſtratio, nec ullum aliud divini officii munus, ſed extra urbem in Diœceſi injuncta illi eſſet animarum procuratio, tales haberentur perinde, acſi illi Eccleſiæ præſentes adeſſent, ut proin diſtributionum participes fierent. Ceterum nimis alienum a ratione videbatur, quod a compluribus beneficia unacum omnibus emolumentis, cunctisque ſuorum beneficiorum privilegiis obtineantur, quin tamen ſacris Ordinibus ſint initiati, & nihilominus illis, qui ſacræ militiæ ſunt adſcripti, æquales reputentur, quamvis liberum ipſis eſſet, ut ad Laicorum vitam redirent, vel ad nuptiarum conjunctionem, aut ad armorum exercitationem

tionem

tionem transirent, hinc ad hanc laxitatem restringendam Synodus statuit in quarto capite, ut nemo Sacerdotium possidens in Cathedrali, aut Collegiata Ecclesia, sive talis regularis, sive non esset, jus suffragii haberet in Collegio, nisi Subdiaconatu saltem initiatus foret; insuper præcipiebatur, ut ii, quibus ex munere certis quibusdam diebus Sacrificium erat celebrandum, aut Evangelium, Epistolave decantanda, intra annum, nisi legitime præpedirentur, Ordinem illi ministerio annexum susciperent. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Demum circa dispensationes observatum est, quod nimia earum facilitas, ac irrepentes abusus plurimum legum auctoritatem labefactarent, ac disciplinæ relaxationem inducerent, & non raro, suppressis veris, falsæ causæ exponerentur, aut dispensationum executores, vel veritatem dignoscere negligerent, vel parum religionis studiosi existerent, hinc Synodus, ut ejusmodi corruptelis remedium opponeret, in quinto capite statuebat, quatenus legum gratiæ, quæ pro locis extra Curiæ Romanæ limites sitis factæ fuerint, Ordinario illius, qui eas impetravit, committerentur, illæ vero, quæ *gratiosæ* vocantur, atque ad forum contentiosum non pertinent, omni effectu careant,

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

nisi prius Ordinarii tanquam Sedis Apostolicæ Delegati agnovissent, hasce dispensationes veris caussis sincere expositis fuisse concessas: Ut vero etiam alius tolleretur abusus in supremis voluntatibus, quæ non raro absque legitima caussa immutabantur, Synodus hujus rei cognitionem Episcopis in lexto articulo demandabat: septimo autem capite agebatur de Legatis, Nuntiis Apostolicis, Patriarchis, Primatibus, & Metropolitanis, ad quos appellatio fit, eorumque potestas ad Innocentii IV. Constitutionem restringitur, qua non observata ipsorum gestis nulla habeatur auctoritas, sed ipso jure nulla censeantur: cum vero Synodus pariter alteri corruptelæ sat frequenter ob imminutum Religionis fervorem introductæ remedium adhibere vellet, compertumque haberet, quod pia opera ab iis præscripta, qui postea decesserunt, ab administratoribus non raro negligerentur, hinc Synodus, ut huic malo, quantum fieri posset, mederetur, in octavo capite præcepit, ut Episcopi in cunctis casibus a jure permissis hujuscemodi piorum operum executores essent, sive ea Benefactore adhuc vita superstite, sive illo jam fatis functo fuerint præscripta: insuper eorundem Episcoporum potestati relinquebatur visitare Nolocomia,

mia, Collegia, Sodalitia Laicorum, etiamsi *Scholæ*, aut alio nomine nuncupentur: præterea iisdem concedebatur invisere Eleemosynarum Æraria, vulgo Pietatis montes, & quæcunque locorum piorum genera, tametsi eorum procuratio ad Laicos pertineret. Huic decreto rursus obstitit Piscarii Marchionis Procurator, caussatus, quod inde privilegia Siculi regni læderentur; quare de illo expungendo deliberabatur: ast quoniam Orator Lusitanus una petiit, ut exciperentur Nosocomia, aliaque hujusmodi loca, quæ sui Regis tutela fruebantur, eoquod in illis negligentia præsumi non posset per Episcoporum vigilantiam corrigenda, hinc mutato consilio restrictum fuit decretum, adjecta exceptione omnium hujusmodi locorum, quæ sub ipsius Regis patrocinio fuissent constituta. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Multæ quoque fraudes intervenerant in administratoribus proventuum, qui templis, aliisque piis locis reparandis vel construendis destinabantur: Lex igitur in nono sancita est capite, vi cujus nullo habito respectu cujusvis oppositi privilegii adstringerentur hujusmodi administratores ad reddendam in annos singulos Ordinariis illorum rationem. Præterea complures Scribæ, auctoritate Regia, Cæsarea, aut Pontifi-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

cia conſtituti, arrogabant ſibi idcirco immunitatem a jurisdictione Epiſcopi in eo miniſterio, ac ſæpe comperiebantur inepti, aut aliquo vitio laborantes quapropter non raro in graves incidebant errores, atque ideo in capite decimo cuncti per Synodum ſubjecti fuerunt examini Ordinariorum, quibus facultas eſſet aut in perpetuum, aut ad tempus illos ab eo munere removendi qui ab Epiſcopi ſententia appellare valerent. Denique in capite undecimo ac poſtremo pœnæ ſtatuuntur adverſus eos, qui Eccleſiæ bona occupant, ac injuſte detinent: hos igitur Synodus anathemati ſubjicit, donec ejusmodi bona reſtituerint, atque a ſummo Pontifice excommunicationis vinculo ſoluti eſſent. Cuncta hæc capita poſtea fuſius recenſebuntur.

§. XLIV.

Examen abuſuum, qui in celebratione Miſſæ Sacrificii irrepſerunt.

Pallav. l. 18. c. 6. n. 15. & c. 7. n. 1. Sarp. p. 553.

Diſcuſſis hiſce articulis ea proponebantur capita, quæ corruptelas in Sacrificii Miſſæ celebrationem irrepentes concernunt, atque in novem capita redacta fuerunt. Quamvis Patres in ſuo decreto hoc nomen *corruptelæ* ſedulo declinarint, eorum tamen non pauci querebantur, quod Synodus ad reformatio-

Sæc. XVI. A. C. 1562.

mationis sanctiones descenderet, quæ tamen magis cujuslibet Episcopi sollicitudinem pro sua Diœcesi, quam cujusdam Oecumenici Concilii curam pro universo orbe sibi deposcerent: verum ad hæc reposuit Parisiensis Episcopus, quod centum abhinc, & quinquaginta annis singuli emendationem Capitis, & membrorum optarint, eaque elusa fuisset, curandum igitur, ut appareat, res serio, ac sincere, non autem simulate agitari: unde simul a se peti dicebat, ut etiam Galli propter turbulentum illius Regni statum audirentur, cum ibidem non ita pridem in Ordinum comitiis Aureliæ fuerit facta reformatio, eaque magis conducens, quam quæ jam in Concilio proponitur. Pariter Philadelphiensis Episcopus suggesserat, quod Germania a Synodo postulet, ut ibidem non levis, sed maximi momenti res pertractarentur: Conimbricensis quoque Episcopus dixerat, quod quidem minima discuti non reprobet, arbitretur tamen, Synodi dignitatem postulare, ut Patres peculiarem quemdam ordinem sequantur, caussaque idonea non desit, cur hoc potius, quam illud proponatur, & Reformatio a capite inchoanda, inde ad Cardinales transmittenda, ab his vero ad Episcopos, atque ad alios ordines deinceps procedendum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

esset: nam id nisi fiat, timendum, ne reformatione, sicuti jam cœpit, procedente Synodus Catholicorum indignationi, Protestantium vero ludibrio exponatur.

Denique Aurienſis, & Quinqueecclesienſis Episcopi suas quisque proponebant querelas, quas Sarpius recenset, nos vero eas prætermittimus, eoquod ferme circa idem caput versentur: prævaluit tamen Aialæ Segobienſis Episcopi sententia, vi cujus Patres decretum ad hæc tria reducebant capita, ad avaritiam, irreverentiam, ac superstitionem penitus eliminandam: itaque ad repriméndam avaritiam interdicta sunt pretia, conventiones, mercedes quæcunque mere ex pacto ad celebrandam Missam dandæ, præter importunas, ac molestas eleemosynarum extorsiones: & quamvis vere fuisset animadversum, quod usitatum subsidium celebrantibus non pro Sacrificii pretio, sed ad sustentationem, & alimentum Sacerdotis, ex communi Scholasticorum, jurisque sacri Consultorum, ac præsertim Abbatis Panormitani doctrina præbeatur, fuit tamen aliquis, qui suadebat, id saltem prohibendum in illis Sacrificiis, quæ ob aliquem fortuitum eventum constituuntur, & certo loco, certisque diebus haud alligantur, sed ea sententia asse-

clas

clas non habuit: ut autem omnis irreverentia arceretur, præceptum est, ne permitteretur aut Sacrificii celebratio Clerico vago, & ignoto, aut ei interesse liceret homini palam criminoso: insuper ibi agebatur de arcendis ab Ecclesiæ accessu publicis meretricibus, saltem absoluto Evangelio; sed hujus decreti executio gravioribus offensionibus subjecta videbatur: cum vero ad reverentiam, qua tam sacrum munus obire decet, plurimum conferret loci Majestas, hinc privatis in ædibus Sacrificii usus fuit interdictus, solumque permissus in templis, sacrisque locis cultui divino destinatis, inspectis, designatisque ab Ordinario, adeo ut antequam Sacrum inchoetur, ii, qui adsunt, exteriori corporis modestia ceteris etiam animi pietatem instillent, ac præseferant. Jubebantur insuper ab Ecclesiis exulare omnes cantilenæ, & Musicæ, quibus lascivæ harmoniæ immiscentur: actum quoque est de removenda omnino a Sacrificiis musica, sed plerique, ac præsertim Hispani eam commendabant, quippe ex antiquo tempore ab Ecclesia usitatam, atque ad infundendos suaviter in animos pietatis sensus aptam, dummodo tenor Cantilenæ, & verborum sententia Religionem spirent. Præter hæc præscriptum quoque fuit, ut a Sacrificio

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Sæc. XVI. A. C. 1562.

ficio longe abeſſent profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores & quicquid adverſatur Eccleſiæ Sanctitati, adeo ut domus Dei vere dici poſſit *Domus Orationis.*

Tandem ut omnis tolleretur ſuperſtitio, inhibebantur Sacerdotes, ne ſacris operentur extra horas conſuetas, aut aliis ritibus, quam receptis ac in Eccleſia conſuetis: præterea vetitum erat, ne populus certo quodam Miſſarum, aut candelarum numero ſeſe adſtringat: injunctum quoque ſacerdotibus, ut populus, quis eſſet, & unde proveniret Sacrificii fructus, edoceretur, ac per eam opportunitatem admoneretur etiam de frequentandis Paræciis ſuis, ſaltem diebus Dominicis, Feſtisque majoribus: Inſuper complures petebant, ut illæ interdicerentur Miſſæ, quæ vulgo *Siccæ* nuncupantur, ubi, adhibitis ceteris precationibus, ritibusque, minime conſecratur: ſed poſtea mutatum eſt hoc conſilium, auctore potiſſimum Draſcovizio Quinqueeccleſienſi Epiſcopo, cum animadverſum eſſet, quod in navigationibus, aliisque rerum conditionibus, cum ob Sacerdotis, vel ſacræ ſuppellectilis defectum debito ritu ſacrificare non licet, hoc Sacrificii genus, vel illius ſimilitudo plurimum conferret ad excitandam in animis pietatem, cum

populi

populi, ut etiam supra sensus evehantur, sensibus indigeant. Sæcul. XVI A. C. 1562.

§. XLV.

Synodi Patrum timor de proximo Gallorum adventu.

Invalescente rumore de proximo Franciæ Episcoporum adventu, quos etiam Cardinalis Lotharingius eorum caput Tridentum usque comitari dicebatur, haud parum angebantur Synodi Præsules, veriti, ne Galli unacum Hispanis, aliisque Ultramontanis Præsulibus toti in eo essent, ut quædam æquitati prorsus adversa vi extorquere niterentur: quinimo ex ipsa Francia, & Antverpia literæ afferebantur, quibus nuntiatum, a Lotharingio Cardinale non modo calicem, sed etiam sacrarum imaginum abrogationem importune postulatum iri. Nec admodum grata ipsi Pontifici nuntiabantur de iis, quæ animo agitabant illi Præsules, eorumque Dux Lotharingius; Papæ enim perscribebatur, magnum numerum Præsulum ex Francia coire cum quamplurimis Doctoribus, ut sese cum aliis variarum nationum Prælatis conjungerent, Italosque Præsules opprimerent, quamquam Ferrarienfis Cardinalis falso hæc narrari scriberet, ac summo Pontifici fidem faceret, quod Galli hac sua Præsulum *Pallav. l. 18. c. 7. n. 2.*

Sæcul. XVI A.C. 1562. frequentia, aut Hiſpanorum numerum excedere vel ſaltem æquare intenderent, ſimulque Lemovicenſis Antiſtes, ex Hiſpanica Legatione ſua regreſſus, narraſſet Pariſiis, aliam Præſulum Hiſpanorum plenam cohortem parari, Tridentum petituram; ipſe tamen crederet, eos reipſa non venturos, cum tam multas difficultates, ubi priores venerant, experti fuiſſent.

§. XLVI.

Papæ timor ob Cardinalis Lotharingi adventum.

Pallav. l. 18. cap. 7. n. 3. Ceterum varia de Lotharingio Cardinale, ejusque conſiliis ſuſpicio, atque opinio ubique divulgabatur: nonnulli enim ſpargebant, quod ille Epiſcopos Tridentum comitandi provinciam in ſe ſuſcipere renuiſſet, ea tamen tergiverſatio indicio eſſe credebatur, quod hac ſimulatione quoddam perverſum conſilium tegere machinaretur, cum certo ſciretur, quod is non ſolum haberet in animo Tridentum adire, ſed etiam confideret, quod non modo Nationis ſuæ Præſulibus, ſed inſuper Germanis, & Hiſpanis dominaturus foret, hocque vero ſimilius eſſet aſſecuturus ob ſtudia, quæ Lanſacus Præſulum quamplurimis exhibuerat: Verum magis adhuc ſiniſtra adverſus eum ſuſpicio creſcebat ex

ex epistola, quæ a Lotharingio ad Ducem Wirtembergensem scripta, ejusque chirographo munita in Pontificis manus devenerat; nam in ea Cardinalis post crebram officii, ac submissionis testificationem, Ducem securum reddebat, quod Franciæ Regis Consiliarii nihil unquam aliud cogitassent, ac voluissent, nisi statum civilem componere, & auctoritatem Regiam sustinere, plurimum vero ad id posset conducere conventus liber, & fructuosa morum emendatio; ad quod etiam efficiendum, inquiebat de se Lotharingius, ego præfero animum cupidissimum conveniendi in aliquam Synodum, quam in Germania Cæsar hanc in rem convocaret. Postea affirmabat Cardinalis, in ejusmodi Synodo nihil decretum iri de dogmatum controversiis, nisi ad proximam hyemem, cum in id totis viribus conaturus esset, atque ad idem tenderent mandata Gallicis Oratoribus tradita, vi quorum hi præpedire jussi fuissent, ne doctrinæ capita citius discuterentur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Perlectis igitur hisce literis summus Pontifex haud ultra dubitabat, quod Cardinalis eo fine Tridentum veniisset, ut potius Synodi res penitus everteret, quam illas promoveri curaret: quapropter illius æque, ac ceterorum

Franciæ

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Franciæ Præsulum adventus non parum sollicitum tenebat Pontificem: quinimo ipse etiam Simonetta (*) Legatus datis ad Borromæum Cardinalem literis significabat, necessarium fore, ut ante Gallorum adventum Synodus aut dissolveretur, aut saltem ad illum transferretur locum, ubi Pontifex ipsus adesse, suaque præsentia illos, qui dissensionem concitare molirentur, reprimere valeret.

§. XLVII.

Sessionis prorogatio a Franciæ Legatis petita.

Sarp. l. 6. p. 536. Lett. de Lansac. a l'Isle 10. Aou. dans les mem. de Trente p. 268 & 269.

Cum hæc interea gererentur, rursus Franciæ Oratores importunis precibus a Legatis petebant, ut Sessio usque ad hujus Regni Episcoporum adventum differretur: Jam enim hi Oratores die decima Augusti libellum porrigebant, exponentes, quod Rex eorum Princeps Conciliorum, quæ universam Ecclesiam repræsentant, decreta revereri,

(*) Pallavicinus ait: *Seripandus*, idque veritati historiæ magis consonum est, cum hæc a Seripando ad Borromæum scripta, ceteri quoque testentur Auctores, existentque ejusdem literæ 6. Septembris anno 1562. ad Borromæum datæ.

ri, ac recipere paratus esset, & vehementer optaret, ut etiam præsentis Synodi definitiones ab Ecclesiæ Romanæ hostibus prompto animo acceptarentur, id vero facillime obtinere speraret, si Sessio differretur, usque dum Franciæ Episcopi, quorum memoria in priscis Conciliis magni habebatur, Tridentum veniissent, suamque operam Hispanis, atque Italis Præsulibus jam magno numero congregatis jungere possent: præcipue cum illorum absentiæ rationes, quas Legati tanquam legitimas agnovere, brevi cessare viderentur, ac insuper Protestantes, ob quos Synodus est convocata, indies sese interfuturos pollicerentur, proin minorem querendi ansam haberent, perinde acsi in re tanti momenti nimis præcipiti consilio actum fuisset: non ergo suspicandum, quod Regis petitio ad Synodum dissipandam, aut in otio relinquendam tendat, cum interea, donec Galli advenirent, aut de reformatione agi, aut circa Calicis usum sanctio fieri posset. (*) Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLVIII.

(*) Ergone haud amplius ad Reformationis negotium, & Calicis decisionem adeo necessaria erat Gallorum Præsulum præsentia, ut paulo antea jactabatur? vide §. XLIV. Ast forte hi universali Ecclesiæ juxta normam Aure-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLVIII.

Legatorum responsum ad Franciæ Oratores.

Sarp. p. 537. Mem. l. c. p. 275. let. de Bibrac a la Reine.

Verum Legati accepto Roma responso, quod ad hunc libellum darent, scriptotenus Franciæ Oratoribus significabant, quod ante inchoatam Synodum, quæ tamen præcipue propter Gallos cæpta fuerat, jam ferme per semestre Franciæ Præsulum adventus fuisset exspectatus, postea autem per alios sex menses rerum gravissimarum examen distuliſſent, nunc ergo Patribus permolestum accideret, ac propudiosum foret, si propter eorum absentiam ordinem hactenus servatum interrumpere cogerentur: cum aliunde Legatis haud integrum esset, absque Patrum consensu Sessionem prorogare. Percepto hoc responso Franciæ Oratores petebant, ut Patrum conventum pro obtinendis ejusmodi induciis sollicitare permitterentur: verum illis in responsis datum, quod nonnisi per Legatos in Synodo agere possent.

§. XLIX.

Aurelianensis Reformationis leges dictare potuissent.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLIX.

Franciæ Oratorum querelæ ob hoc Legatorum responsum.

Hoc responso Oratores parum contenti, querendi ansam captabant coram pluribus Episcopis, præcipue vero Hispanis, quibus hæc exponebant: „absurditatem sapit, quod nobis nonnisi „per Legatos agere liceat, perinde acsi „nonnisi ad illos solos missi fuissemus, „cum tamen constet, quod Papæ Legati „tantum sustineant personam Pontifi„cis, tanquam Principis Oratores: qua„tenus vero Papa est Episcopus, & „Episcoporum primus, illi duntaxat „Procuratores agunt, ac Papæ absen„tis vicem gerunt, quo etiam loco in „priscis illis Conciliis habiti sunt, & re„cepti: prout id ex Concilio Niceno, „Ephesino, Chalcedonensi, necnon Con„stantinopolitano, quod in Trullo ce„lebratum est, & Nicæno II. compro„batur, neque alia fuit inter Concilium „Basileense, & Eugenium IV. Pontifi„cem dissensionis caussa, quam quod „Legati Romani Pontificis antiquum „illud, & laudabile institutum vellent „immutatum: verum durissima hæc „foret servitus, qua Patres in Concilio „premuntur, si ipsis ne quidem ea, quæ „proponére vellent, audire concederetur: „insuper *Sarp. p. 537.*

Sæcul. XVI. A C. 1562.

„insuper summa Principibus injuria in„ferretur, si illis non daretur agere „cum iis, quorum in manibus est ma„ximorum Principatus sui negotiorum „discussio: de cetero decretum, vi cujus „sancitum dicitur, quod Oratores non„nisi cum Papæ Legatis agere possint, „ignoramus, si tamen illud etiam ex„taret, attendendum, atque serio, unde „illud profectum sit, inquirendum; nam „si a Legatis emanavit, tum illi aucto„ritatem suam extra fines ipsis præscri„ptos mirum in modum protenderunt: „si vero a Synodo fuit editum, tunc „necessario examinandum, qualiter, & „quando factum sit: neque enim tole„rari potest injuria, quod Legati cum „paucis Præsulibus Italis Roma solum „venientibus hoc Decretum condide„rint, & severe executi sint, ne vi„delicet quidquam in Synodo nisi Le„gatorum ore proponatur, ut sic exclu„derentur Principes, ac Præsules omnes, „ne salutare reformationis negotium „proponere possent, quod tamen ad Di„vini Nominis honorem, ac gloriam ce„deret: si igitur ejusmodi decretum re„ipsa exstat, atque intactum relinquitur, „profana auctoritas vilipendetur, atque „Oratorum, qui suorum Principum no„mine hac auctoritate pollent, potestas „restringitur.

§. L.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. L.

Iteratæ horum Oratorum, ac Cæsareorum sollicitationes.

Verum ad ejusmodi querelas adeo non habebatur ratio, ut etiam Oratores brevi novam querendi ansam aucuparentur, cum ipsis per literas nuntiatum esset, quod Insulanus Regis apud Papam Romæ Orator, ut toto Menſe Septembri Præsules Galli exspectarentur, mandato regio postularit, Papa vero responsione sua rem ad Legatos suos rejecerit, cum iisdem de ejusmodi mandatis decernendi potestatem commisisset: ceterum ad hoc Lansacus reposuit: „perpetua memoria dignum est, „quod Pontifex rem referat ad Le„gatos, Legati autem nihil agere va„leant absque Synodo, & Synodus ni„hil possit audire nisi per Legatos: hac „igitur ratione Rex, aliique lactantur, „& ludibrio exponuntur.„ Nihilominus Franciæ Oratores novis rursus sollicitationibus Legatos fatigabant, per integrum mensem, aut omnino per sex hebdomadas proximam Sessionem differri postulantes, ut Franciæ Episcopis nondum adventantibus, Lusitaniæ vero Præsulibus, quorum adventus indies exspectabatur, longius temporis spatium tribueretur: speciatim autem Lansacus

Pallav. c. 7. n. 5. & 7. Sarp. l. c. Mem. l. 6.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

querebatur, quod Synodum propter Gallos esse convocatam sæpius repeteretur, & tamen illorum adventum præstolari negaretur: insuper his addidit, quod hac ratione Regi Domino suo injuria inferretur, adeo, ut necessario ad alia recurrendum esset remedia, cum validæ rationes, quibus suam petitionem fulciret, benignis auribus non exciperentur.

Insuper Cæsareorum, ac plurium aliorum Principum opinio eo abibat, ut Sessio differretur: quinimo Borromæus Cardinalis Cæsaris epistolam transcribi jussit, eamque ad Legatos, quamvis illa ad eorum manus non deveniisset, transmisit: porro in ea Cæsar Borromæo exponebat, quod censeret, articulorum de Sacrificio definitiones esse prorogandas, atque exspectandum, donec comitia Francofordiæ celebrata absolverentur: Id Imperator ideo petiit, eoquod vereretur, ne sanctiones in proxima Sessione promulgandæ Protestantes Principes nimium irritarent, ac Filio suo in Regem Romanorum inaugurando obstarent, prout tamen Cæsar in proximis comitiis fieri desiderabat: hæc igitur Gallorum, Cæsareorum, aliorumque Principum in una petitione (*) con-

(*) Quam dispar utriusque fuerit petitio, quivis

concordia adeo Legatos commovebat, ut ſpeciatim Nuntium ad Papam ablegarent, a quo denique, quid conſilii in præſenti rerum viciſſitudine caperent, edoceri poſſent, quapropter totam rei geſtæ ſeriem ad eundem perſcribebant. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LI.

Papæ reſponſum de differendis decretis circa Sacrificium.

Pontifex ponderatis Legatorum rationibus hac in occaſione nimium rigorem obeſſe ratus, ut id, quod recuſare haud poterat, ſaltem beneficii loco haberetur, Legatis hunc in modum reſpondit: „ Quamvis ego Gallos minime „adventuros putarem, conſiderabam „tamen, quod ſatius eſſet uberiorem in „eos etiam comitatem præſtari, etſi perperam eadem uſuri eſſent, eoque „magis, ubi agitur de rebus, quæ ingentis in divinum obſequium, ac bonum „publicum ſunt momenti, præterquam „quod cognoſcam eo ſimul ferri vota „Cæſaris, nec reipſa grave detrimentum prævideo in retardandis de ſacrificio Decretis, quominus ad Seſſionem „futu- *Pallav. n. 10.*

quivis obvio oculo diſpicere poteſt: quinam autem ceteri fuerint Principes, qui eadem poſtularint, Continuator caute reticet.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„futuram remittantur, ad quam nec „plus, minusve parabuntur reliqua ar„gumenta, adeoque nihil ea de cauſſa „protrahetur Concilium: idcirco eam „moram in veſtro, aliorumque Patrum „judicio repoſitam volo, in quorum ar„bitrio ut reponatur, idem Lanſacus „efflictim petierat: ideo quod in me eſt, „hujusmodi conceſſionem non reprobo.„ Quamprimum Mantuanus Cardinalis hoc Papæ reſponſum acceperat, mox die decima quarta Septembris tertia ante Seſſionem die Pontificis literas Vicecomiti Nuntio exhibuit: hic vero Mantuano perſuadere nitebatur, ut Seſſionem differret, eoquod Pontifex illam vel celebrare, vel prorogare Legatorum arbitrio reliquiſſet: itaque exceptis Vicecomitis rationibus, habitoque deſuper colloquio, ejus conſilium ſequi decernebatur.

§. LII.

Calicis concedendi negotium Papæ relictum.

Pallav. l. 18. c. 7. n. 12. & 13. c. 8. n. 1.

Poſtera die decima quinta Septembris Patrum conventus habebatur, ut ibidem exciperetur Quinqueeccleſienſis Epiſcopus, qui ſaltem Bohemiæ Regno Calicis uſum concedi petebat. Jam ſæpius hæc petitio propoſita crebras in Concilio altercationes concitabat, quin tamen

tamen propterea hujus Præsulis vehementia, qua postulatum urgebat, multum deferbuisset, tandem vero ipsus consensit, ut totum negotium Pontificis judicio relinqueretur, ea tamen lege, ut rei proponendæ forma mutaretur his verbis concepta: *Cum animadverteret Synodus, se non posse per se ipsam, quod postulabatur, decernere, illud in Summi Pontificis arbitrio reponebat; qui præmissis diligentiis, quas opportunas censuisset sive cum conditionibus jam recitatis, sive cum aliis, pro sua prudentia rem concederet rationi consentaneam ratus etiam secundum sententiam, consilium, & comprobationem Synodi.*

Sæc. XVI. A.C.1562.

§. LIII.

Controversia, ac decretum circa hanc concessionem.

Verum hæc eadem propositio, licet his verbis esset restricta, gravibus tamen oppositionibus erat obnoxia, dum in hac congregatione die decimo quinto Septembris habita agitabatur; eædem enim rationes, quæ Patribus dissuaserant, ne ejusmodi concessionem, utpote quamdam novitatem, sine certis quibusdam conditionibus indulgerent, pariter eosdem deterrebant, ne hujus rei decisionem ad Papam remitterent: alii vero censebant, temerarium

Pall. c. 8. n. 1. & 2. Litt. Sec. & Vicecom. ad Borr. 16. Sept. ap. Pall.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

fore, si Superiori consilium non petenti illud obtruderetur: quocirca collectis suffragiis, sexaginta novem Præsules numerabantur concessioni faventes, septuaginta novem vero illi adversantes, & quatuor dubii, atque inter priores non pauci erant, qui consentire videbantur, sed tam arduis conditionibus, ut potius hoc consilium reprobare crederentur: quapropter Quinqueecclesiensis Episcopus sua spe dejectus, totum negotium sollicitudini Cardinalis Mantuani commisit, qui aliud decretum absque omni ornatu conficiendum curabat, in quo hæc exponebantur: *Cum sancta Synodus duos articulos prædictos de usu Calicis examinandos, atque definiendos reservasset, nunc eorum, pro quibus petitur, saluti optime consultum volens, decrevit integrum negotium ad S. D. N. esse referendum, prout præsenti Decreto refert; qui pro sua singulari prudentia id efficiat, quod utile Reipublicæ Christianæ & salutare petentibus usum calicis fore judicaverit.*

§. LIV.

Nova Decreti forma in Conventu a Legatis proposita.

Pallav. c. 8. n. 3.

Cum hoc Decretum mane die decima sexta Septembris in quodam Patrum conventu, cui Quinqueeccleſien-

sis

sis Antistes non intererat, proponeretur, Cardinalis Mantuanus paucis hæc exposuit: „Dum propius instat Sessionis „celebratio, ego, meique socii non me„diocri affecti sumus molestia ex que„relis, quas Episcopus Quinqueeccle„siensis nomine Cæsaris attulit, cujus „auctoritatem non modo neglectam, sed „etiam contemptam fuisse queritur O„rator; cum potius eadem Majestas, „eoquod amplificandæ Christianæ Re„ligioni operam daret, omni ope adju„vanda, ac promovenda esset: ex hac „quoque indignatione exortum, ut ille „Præsul nec hac die in conventum ve„nerit, nec die postera Sessioni se ad„futurum declararet: propterea nos, ha„bita temporis, necessitatis, communis„que tranquillitatis ratione, ad vos de„ferimus novam formam Decreti, vi „cujus res Pontifici committeretur: „pro certo enim habemus, Pontificem „pro Religionis incremento, ac Cæsaris „voluntate æqui, bonique consulturum, „quidquid vos statueritis: itaque inten„dite animos, pro eo, ac par est, in tan„tum negotium, ac considerate, quan„tum conferat Religionis commodo „Cæsaris benevolentia; Imperator ve„ro non sui ipsius, sed publicæ Chri„stianæ rei utilitate movebitur.„ Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LV.

Patrum querelæ contra Legatorum propositionem.

Pallav. c. 8. n. 4

Hæc primi Legati verba Præsules ægerrime ferebant, rati, per ea ipsis præteritorum culpam obici, eisque imposterum libertatem adimi: hinc Rossanensis, & Jadrensis Archipræsules se mirari ajebant, quod Cæsar vi, metuque adversus illos agere vellet: insuper Caspar Cervantes Hispanus, Archiepiscopns Messanensis, de hujusmodi importunitate, quasi Concilio injuriosa, questus est, nec minus Parisiensis Episcopus declaravit, quod malit conscientiæ suæ, quam reliquis rebus consulere, ideoque non velit assentiri Decreto. Illud pariter cum ea propositionis formula rejecerunt Antonius Augustinus, Bovius, & Campeggius: Martinus vero de Corduba Dominicanus, Episcopus Dertusensis, hæc effatus est: *Mihi hoc Decretum displicet secundum conscientiam, sed placet secundum homines.* Ægidius Falcetta Episcopus Caprulensis in hæc verba prorupit: si hoc Decretum admittitur, palam eidem tanquam irrito me obstiturum declaro, atque a Synodo recedam: Postmodum jam querimoniæ contra Cæsarem in tumultum abibant, ast Cardinalis Simonetta

netta prudenti dicendi modo expoſuit, conqueri Cæſarem, quod tunc, cum Synodus duos illos articulos ſe petente reſervaſſet, Patres ne reſponſo quidem ipſum eſſent dignati: idcirco eam quisque ſententiam pacate ferat, quam dignitati Synodi, & Eccleſiæ utilitati profuturam putarent. Per hæc verba delinitis, & quaſi reſtitutis in libertatem Patribus, rumor reſedit, collectisque tranquille ſententiis, octo ſupra nonaginta Patres Decreto conſenſerunt, triginta vero octo diſſenſerunt: itaque hoc Decretum accedentibus plurimorum ſuffragiis fuit approbatum. Sæcul. XVI. A C 1562.

§. LVI.

Oratorum conventus apud Pragenſem Epiſcopum.

Eadem die paulo poſt habitam congregationem Legati Principum ceteros rogarunt, ut unaomnes in domum Archiepiſcopi Pragenſis, cum is omnium Oratorum eſſet primus, convenirent ad communis emolumenti negotium. Intereſſe recuſabant Veneti, ac Florentinus; idque hic abs dubio fecit, ne de ſedis prærogativa cum Helvetiorum Deputato contendere cogeretur: illi autem idipſum renuerunt, eoquod nullum ejusmodi conventibus aſſiſtendi mandatum a ſuo Senatu accepiſſent: Igitur *Pallav. n. 5. & 6. Ep Legat. & arc. not. Vicecom. ad Borr. 16. & 17. Sept. ap. Pallav.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

aderant dantaxat præter Cæsaris Legatos, Oratores Galli, Lusitani, Helvetii & Pagnanus, qui Piscario Marchioni a secretis erat. Hi unaomnes in Archiepiscopi ædibus convenerant, ubi Dracovitius Quinqueeccleſienſis Episcopus prolixo sermone eos hortabatur, ut junctis inter se consiliis Synodi Præsides, quatenus morum emendationi invigilarent, urgerent, hancque rem Synodo proponerent. Hæc propositio Lansaco pergrata accidebat, verum ejus desiderio a ceteris minime satisfactum: quippe Helvetiæ, ac Lusitaniæ Oratores nullo pacto ad Lansaci molimina pertrahi poterant, quinimo Lusitanus juncta cum Pagnano opera ceteris omnino dissuadere nitebatur, ne Quinqueeccleſienſis Episcopi propositionibus acquiescerent, vel saltem cum majori moderatione agerent. Hujus Oratoris prudenti consilio postea Cæsarei, ac Galli pariter consensere.

§. LVII.

Oratorum postulata ad Legatos.

Pall. l. 18. c. 8. n. 8.
Mem. pour le Conc. de Trente p. 293

Porro præfati Oratores eodem die, priusquam postrema haberetur Congregatio, Legatos adibant, ubi Lansacus ceterorum nomine perorans, hæc exponebat. I. Cum vos jam firmo statueritis animo ea, qua decidenda sunt,

sunt, nec retardare, nec immutare, saltem vos rogamus, ut futuræ Sessionis diem nobis significetis; de ea enim Regem Christianissimum certiorem reddere jussus sum. Sæc. XVI. A.C 1562.

II. A nostris Principibus missi sumus, ut Synodo faveamus, remque eo dirigamus, quatenus ibidem juxta bonum, & æquum procedatur, non autem dogmatum decisiones efflagitare jussi sumus, cum circa doctrinam nullus nostrum dubitet; nam omnes sumus Catholici, hasque disputationes absentibus illis, qui ejusmodi dogmata impugnant, superfluas esse censemus: præcipue ergo missi sumus, ut piam, sanctam, ac integram morum emendationem urgeamus: cum vero insuperhabitis nostris precibus experti simus, quod Patres præcipua, ac controversa doctrinæ capita deciderint, ac ferme nihil de reformatione egerint, hinc unaomnes petimus, ut sepositis iis, quæ hucusque discussa, ac decreta fuere, articuli magis necessarii, majorisque momenti proponerentur.

§. LVIII.

Legatorum responsum.

Itaque Legati, cum Sessionem, in qua de Sacramento Ordinis, & Matrimonii ageretur, prorogandi necessitatem com- *Pallav. c. 8. n. 9. Mem. p. 294.*

Sæcul. XVI A.C.1562. comprehenderent, ita Oratoribus respondebant: „ duodecima Novembris dies „præscripta est, ut hoc pacto Gallis satis„fieret, cum ipsimet antea promisissent, „ipsorum Præsules jam Mense Octobri „Tridentum venturos: de articulis au„tem ibidem definiendis vos reddimus „certos, quod tam Papa, quam nos „summopere desideremus, ea omnia, „quæ ad Dei honorem, ac Ecclesiæ suæ „utilitatem cederent, exequi, ac pro „viribus Principum votis annuere: in„congruum autem foret ordinem huc„usque in Synodo servatum interrum„pere, vi cujus simul doctrinæ, & re„formationis capita pertractabantur; „porro idem agetur, ubi primum de Sa„cramento Ordinis, & postea de emen„datione decreta promulgabuntur: ea „vero, quæ hucusque decisa sunt, non„nisi rudis quædam delineatio videntur, „quæ postea magis elimabuntur: de ce„tero nos omnes articulos ibidem pro„ponendos lubenti animo sumus exce„pturi, vehementer tamen miramur, „quod Galli nondum ad Pontificem ea „misissent, quæ in suo Possiacensi col„loquio decreverant, ut a summo Pon„tifice approbarentur. „ Accepto hoc responso Oratores discesserunt.

§. LIX.

Sæcul. XVI.
A.C.1562.

§. LIX.

Difficultates circa Sacerdotii inſtitutionem innovatæ.

His peractis ſupervenerat Granatenſis Archiepiſcopus, qui Patrum plures, ut ad confeſſum venirent, monebat, eosque hortabatur, ne, etiamſi per totam noctem ibidem ſubſiſtere cogerentur, inde diſcederent, donec illius Canonis, quo definiebatur Sacerdotium a Chriſto Domino in ultima Cœna fuiſſe inſtitutum, ſuſpenſionem obtinuiſſent, decretumque eſſet, quod hæc quæſtio ad Sacramentum Ordinis rejiceretur. Hanc propoſitionem Granatenſis cum tanto verborum impetu faciebat, ut, quamvis gravibus omnino rationibus urgeretur, quatenus a ſuo propoſito deſiſteret, aut ſaltem ſuæ vehementiæ temperaret, pertinax tamen in ſua ſententia perſiſteret: nihilominus habebatur congregatio, cui tamen Seripandus Cardinalis non intererat, cum ſemper a definienda illa opinione, quod Chriſtus ſemetipſum Patri ſuo in Cœna obtulerit, alieno eſſet animo; ea enim ſibi videbatur nondum ſat claris ſacræ Scripturæ teſtimoniis, ac Sanctorum Patrum textibus comprobata, nec etiam in Synodo Patrum diſputationibus ſufficienter dilucidata: hinc hujus ſententiæ *Pall. c. 8. n. 19*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

tiæ ſuæ teſtimonium ſibi tradi volui a primo Legato, quod etiam ſeorſim factum fuit.

§. LX.

Canon hanc in rem confectus a Granatenſi impugnatus.

Pallav. n. 11. Rebus facilioribus in hoc conſeſſu expeditis, Granatenſis Archiepiſcopus, qui mane facultatem petierat extra Ordinem loquendi, prolixa oratione impugnabat Canonem ſibi non probatum, cum eundem S. Dionyſio, cui tractatum de Cœleſti Hierarchia adſcribebat, necnon S. Maximo, & D. Chryſoſtomo, contrarium putaret, nam hi ſancti Doctores collationem Sacerdotii tribuunt illis verbis a Chriſto prolatis, poſtquam reſurrexit: *Accipite Spiritum Sanctum.* Aſt Patres pertæſi tam labores integræ diei, totque ſermones, quam pertinaciam hujus Præſulis, communi ſententiæ reluctantis, fere omnes exclamabant: perſiſtendum eſſe in eo, quod ſtatutum. Verum Oſius Legatus aliquid ſibi dicendum putabat, ut ſuam ſententiam, quæ jam univerſalis in Synodo evaſerat, propugnaret: idcirco geminam poteſtatem diſtinxit, a Chriſto Sacerdotibus traditam, quarum una ad verum ipſius Corpus attinet, altera vero tangit corpus myſticum, quod ex

ex fidelibus constat: porro priorem, quæ facultatem consecrandi importat, fuisse illis traditam ajebat in cœna, cum nullus ex antiquis Patribus id negaret; posteriorem vero, quæ auctoritatem absolvendi complectitur, eam asserebat esse, quam Christus redivivus communicavit. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Postea ceteri Prælati hanc in rem verba facere, ac ea, quæ Granatensis Episcopus objicere, ac fors proponere posset, diluere incipiebant, atque inter illos præcipue Episcopus Dertusensis, Hydruntinus Archiepiscopus, & Literanensis Antistes perorabant: Verum vix non disputatio in clamores, ac tumultus degenerabat, quapropter Mantuanus Cardinalis præceperat, ut suo quisque ordine sententiam pro dignitatis suæ ratione proferret: ubi omnes Canoni favebant, & parva contradicentium cohors duas in classes abibat: quorum alii hunc Canonem esse quidem verum asserebant, sed tanquam immaturum rejiciebant, & ii erant Archiepiscopus Bracarensis, necnon Episcopi Segovienſis, Almerienſis, Aurienſis, Senogallenſis, Ostunenſis, Legionenſis, Ilerdenſis, Famagustanus, Episcopus S. Pauli alias nominatus, nec non Hieronymus Savorgnanus, aliique, qui hunc Canonem non esse promulgandum

Sæc. XVI. A C 1562

gandum opinabantur: alii vero dubitationem de rei veritate indicabant, præsertim Guerrerus, & Fuscararius, qui significabat, quod censeret, id adversari Alexandro III. Pontifici, necnon S. Augustino in veteris, & novi Testamenti quæstionibus, & S. Thomæ: interim prima noctis hora jam pene effluxerat: quapropter Præsidum primus, cum disputationem longius protrahi cerneret, ut tandem finem imponeret, statuit, ut Canonis defensores, qui erant quamplurimi, sententiam suam simplici dicto pronuntiarent, impugnatoribus autem utpote paucis, permittebat rationes adducere, quibus id alteri parti persuaderent: postquam ergo suffragia colligebantur, vix triginta numerabantur, qui Canoni adversarentur, ceteris omnibus illum approbantibus: quocirca unaomnes decreverunt, altera die decima septima Septembris celebrare Sessionem, quæ tamen diversa esset ab illa, quæ usque ad duodecimam Novembris diem juxta datam fidem differebatur.

§. LXI.

Synodi Sessio vigesima secunda, ac sexta sub Pio IV.

Lab. Collect. Conc p. 852.

Itaque celebrabatur Sessio, quæ a Synodi principio vigesima secunda, ac sub

sub Pio IV. Pontifice sexta erat. Convenerant in Ecclesia Cathedrali solemniis de more peractis plusquam centum octoginta Præsules: rem autem divinam Pontificis ritu decantabat Petrus Antonius Capuanus Hydruntinus Archiepiscopus, sermonemque latinum Carolus Vicecomes Vintimiliensis Episcopus habebat, in quo familiari corporum civilium ad naturalia comparatione usus, gravitate Senatoria, & Episcopali ostendit, quam monstro simile corpus futurum esset Concilium Episcoporum, capite destitutum: „Capitis „enim officium est, prosequebatur ille, „ut omnibus membris suam virtutem „infundat: horum autem rursus munus „consistit, ut caput illud agnoscant, at„que pro eo conservando majorem solli„citudinem, quam pro se ipsis adhi„beant, necnon vitam pro ejusdem de„fensione periculis exponant: præci„puum enim hæreticorum vitium jux„ta D. Paulum est, quod nullum caput „agnoscant, unde pendet totius corpo„ris unio.

Sæc. XVI. A.C. 1562

Pall. l. 18. c. 9. n. 1. & seq. Sarp. l. 6. p. 857.

Postea Episcopus, quod Christus sit Ecclesiæ caput invisibile, paucis probabat, ast quod Papa sit caput visibile, multis argumentis demonstratum ibat: laudata dein eximia Pii IV. Pontificis diligentia, qua omnibus Synodi neces-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

sitatibus abunde providit, unicuique debitum suum in conservanda Capitis vicissim dignitate commendabat: pietatem tandem, ac modestiam Patrum dilaudans, divinam Majestatem precabatur, quatenus felicem progressum, & finem glorioſum huic Concilio largiretur, ut Synodi exitus felicissimis illius auspiciis respondeat.

§. LXII.

Disputatio circa articulos in Sessione propositos.

Pallav. cap. 9 n. 1. & 2.

Absoluta hac Oratione, quam Legati cum magno applausu exceperant, dogmatum articuli in hac Sessione proponendi prælegebantur: attamen repugnabant Patrum nonnulli duobus illis articulis, de quibus plurimum in superis coetibus fuerat disceptatum, scilicet, de Sacerdotum institutione in cœna, & de oblatione, qua ibi Christus seipsum obtulit Patri. Alteri ex his articulis Granatensis Archiepiscopus, ac Duimius Veglienſis Episcopus, sese opponebant, imo etiam priori articulo repugnabant scriptis schedulis, illisque accesserunt Aiala, Cadus, Blancus, & Bovius. Ex his Episcopis primi quatuor hoc scriptum tanquam dubium, multisque antiquis Patribus contrarium improbabant; duo postremi tan-

tantummodo hoc decretum tanquam a Theologis non satis expensum rejiciebant. Nec minus pertitit Ajala in sua sententia, contendens, Missæ sacrificium offerri non posse ad alia obtinenda, præter satisfactionem peccatorum, causatus, haud reperiri, Christum eorum causa fuisse mortuum in sacrificio Crucis, cui sacrificium Missæ succesſit. Saec. XVI. A.C. 1562.

Impugnabatur etiam unicum illud decretum, in quo agebatur de iis, quæ in Missæ celebratione vel observanda, vel evitanda essent: nec minus contra quinque articulos disciplinam concernentes quædam objiciebantur, sed tam levis momenti, ut nec memoratu digna sint: Verum ferme quadraginta Patres rursus de Calicis concessione disputabant, nec hanc causam ad Papam remitti volebant: alii autem id quidem non omnino recusabant, exponebant tamen, id non per decretum, sed per literas privatas esse exequendum: Hallerus vero Philadelphiensis Episcopus pronuntiabat, quod decretum approbaret, si major Patrum parti probaretur. Porro idem quoque senserat Pater Lainius, addebat tamen, significandum esse Pontifici, quod Synodus ausa non fuisset in ea deliberatione ad hanc legem relaxandam consilium eidem suggerere.

Sæcul. XVI.
A.C. 1562.

§. LXIII.

Notitia de Patriarchæ Syri Romam adventu Synodo communicata.

Pall. c. 9. n 5.
Sarp. p. 557.
Labb. p. 1245
Thuan. l. 32.

Sedatis omnibus hisce disputationibus recitata est epistola Amulii Cardinalis ad Legatos data, in qua idem Cardinalis, utpote Orientalium Christianorum Protector, Pontificis nomine Synodi Patribus nuntiabat, quemdam Syriæ Patriarcham Romam adventasse, qui vocabatur Abdisse ex familia Mar, in urbe Gesire prope Tigrim natus. Erat is olim Monachus Ordinis S. Antonii, ac Muzalis in Assyria Patriarcha, qui Romam vix delatus confestim præsentibus Cardinalibus Sanctæ Sabinæ, Amulio, & Alexandrino suam fidei professionem die septima Martii hoc anno emisit, ac suo chirographo firmavit: de cetero Vir erat doctus, atque ex nobili, ac prædivite genere ortus, scripsitque de eo Amulius, quod per innumera viarum incommoda Romam pervenerit, Turcarum etiam, a quibus captus fuerat, non semel verbera perpessus, unice autem ad urbem venisset, studio incitatus visendi SS. Apostolorum Petri, & Pauli limina, ac deosculandi pedes Christi Vicario, necnon addiscendi Ecclesiæ Romanæ instituta, & digni-

dignitatis ſuæ confirmationem a Sede Apoſtolica accipiendi. Sæcul. XVI. A.C.1562.

Inſuper Amulius ſignificabat, quod Abdiſſe Romæ poſt plurium menſium moram ſatis omnes ritus, quibus antea in levioribus quibusdam a Catholicis diſcordabat, edoctus fuerit, ac jurejurando profeſſus, quod obedientiam Romano Pontifici præſtare, cunctaque in prioribus Synodis, præcipue in Tridentina obſervare velit: inſuper nuntiabat Amulius, quod is fuerit in ſuo Patriarchatu a Pontifice confirmatus, necnon eidem in reditu pecunia ſuppeditata: de cetero autem pius ille ſenex, ſi per ætatem ipſi licuiſſet, ac niſi neceſſitas ſuorum populorum, in quibus ducenta fere capitum millia numerabantur, partim Turcarum, partim Luſitaniæ Regis & Perſarum imperio ſubjecta, ipſum ad reditum ſtimulaſſet, ad ſanctum illud Concilium libentiſſime acceſſurus fuiſſet. His adjecerat Amulius, quod Patriarcha interrogatus de ſacris literis, ritibusque uſurpatis ab illis gentibus enumeraverit pariter eos, quos hæretici repudiant ſacros libros, & commemoraverit cum parvo ab Eccleſia Romana diſcrimine noſtra Sacramenta, præſertim vero occultam ad aures confeſſionem, ac ſimiliter ſacrarum imaginum veneratio-

Sæcul. XVI. A.C. 1562. nem professus fuerit; ex quo videtur argumentum trahi adversus hæreticos, qui ea quasi recentia inventa spernebant; cum certum esset, eos populos, vix hactenus fama notos, non potuisse aliunde illa accipere, nisi a prædicatione SS. Apostolorum Thomæ, & Thaddæi, & Marci ipsorum Discipuli: „sed „hæc, scribebat Amulius, ex animi mei „sensu dico: vos vero istis pondus melius „addere poteritis: ceterum jussu Pontificis mitto vobis Patriarchæ confessionem, & obedientiam Synodo jurejurando promissam.„

Utrumque hoc scriptum in Synodo prælegebatur: cum autem in hisce literis Patriarcha tanquam sibi obtemperantes numeraret multas Ecclesias Indiæ, in urbibus Regi Lusitano subjectis, Orator Lusitanus denuntiabat in Sessione, quod nullum super illis jus ad Patriarcham pertineret, sed solum ad Goanum Archiepiscopum, totius Indiæ Primatem, adeoque nullum inde detrimentum huic illatum haberetur.

§. LXIV.

Decretum circa sacrificium Missæ promulgatum.

Labb. p. 852. Perlectis hisce literis Hydruntinus Archipræsul, qui rem divinam peregerat, decreta recitabat, incœpitque ab illo

decreto circa Missam, quod novem articulis comprehensum his conceptum erat verbis: *Expositio doctrinæ de sacrificio Missæ.* „Sacrosancta Oecumenica „& Generalis Tridentina Synodus, in „Spiritu Sancto legitime congregata, „præsidentibus in ea eisdem Apostoli„cæ Sedis Legatis, ut vetus, absoluta, „atque omni ex parte perfecta de ma„gno Evchariſtiæ Mysterio in sancta Ca„tholica Ecclesia fides, atque doctrina „retineatur, & in sua puritate, propul„satis erroribus, atque hæresibus, con„servetur; de eo, quatenus verum & „singulare Sacrificium est, Spiritus San„cti illustratione edocta, hæc, quæ se„quuntur, docet, declarat, & fidelibus „populis prædicanda decernit. Sæcul. XVI. A C 1562.

CAPUT I.

De institutione Sacrosancti Missæ Sacrificii.

„Quoniam sub priori testamento, teste „Apostolo Paulo, propter Levitici „Sacerdotii imbecillitatem consumma„tio non erat; oportuit, Deo Patre mi„sericordiarum ita ordinante, Sacerdo„tem alium secundum ordinem Melchi„sedech surgere, Dominum nostrum JE„sum Christum, qui posset omnes, quot„quot sanctificandi essent, consummare, „& ad perfectum adducere. Is igitur

Sæcul. XVI A C. 1562.

„Deus, & Dominus noſter, etſi ſemel „ſeipſum in Ara Crucis, morte interce„dente, Deo Patri oblaturus erat, ut „æternam illic redemptionem operare„tur: quia tamen per mortem ſacerdo„tium ejus extinquendum non erat, „in cœna noviſſima, qua nocte trade„batur, ut dilectæ Sponſæ ſuæ Eccle„ſiæ viſibile, ſicut hominum natura ex„igit, relinqueret ſacrificium, quo cruen„tum illud ſemel in cruce perager„dum repræſentaretur, ejusque memo„ria in finem uſque ſæculi permaneret, „atque illius ſalutaris virtus in remiſ„ſionem eorum, quæ a nobis quotidie „committuntur, peccatorum applicare„tur, ſacerdotem ſecundum ordinem „Melchiſedech ſe in æternum conſtitu„tum declarans, Corpus, & Sanguinem „ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo „Patri obtulit, ac ſub earundem rerum „ſymbolis Apoſtolicis, quos tunc novi „teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut „ſumerent, tradidit, & eisdem, eorum„que in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut „offerrent, præcepit, per hæc verba: „*Hoc facite in meam commemorationem:* „uti ſemper Eccleſia Catholica intelle„xit, & docuit, nam celebrato veteri „Paſcha, quod in memoriam exitus de „Ægypto multitudo filiorum Iſrael im„molabat, novum inſtituit Paſcha, ſei-

ſum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„psum ab Ecclesia per Sacerdotes sub „signis visibilibus immolandum, in me„moriam transitus sui ex hoc mundo „ad Patrem, quando per sui sanguinis „effusionem nos redemit, atque eripuit „de potestate tenebrarum, & in Regnum „suum transtulit. Et hæc quidem il„la munda oblatio est, quæ nulla in„dignitate, aut malitia offerentium in„quinari potest: quam Dominus per „Malachiam nomini suo, quod ma„gnum futurum esset in gentibus, in „omni loco mundam offerrendam præ„dixit, & quam non obscure innuit A„postolus Paulus Corinthiis scribens, „cum dicit, non posse eos, qui partici„patione mensæ dæmoniorum polluti „sint, mensæ Domini participes fieri; „per mensam altare utrobique intelli„gens. Hæc denique illa est, quæ per „varias sacrificiorum naturæ, & legis „tempore similitudines figurabatur, ut„pote quæ bona omnia per illa signifi„cata velut illorum omnium consum„matio, & perfectio complectitur.

CAPUT II.

Sacrificium visibile esse propitiatorium pro vivis, & defunctis.

„Et quoniam in divino hoc Sacrificio, „quod in Missa peragitur, idem il„le Christus continetur, & incruente

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„immolatur, qui in Ara Crucis semel „seipsum cruente obtulit; docet sancta „Synodus, sacrificium istud vere propi„tiatorium esse, per ipsumque fieri, ut „si cum vero corde, & recta fide, cum „metu, & reverentia contriti, ac pœni„tentes ad Deum accedamus, misericor„diam consequamur, & gratiam inve„niamus in auxilio opportuno. Hujus „quippe oblatione placatus Dominus, „gratiam, & donum pœnitentiæ con„cedens, crimina, & peccata etiam in„gentia dimittit: una enim eademque „est hostia, idem nunc offerens Sacer„dotum ministerio, qui se ipsum tunc „in cruce obtulit, sola offerendi ratione „diversa. Cujus quidem oblationis, „cruentæ inquam, fructus per hanc in„cruentam uberrime percipiuntur: tan„tum abest, ut illi per hanc quovis mo„do derogetur: quare non solum pro „fidelium vivorum peccatis, pœnis, sa„tisfactionibus, & aliis necessitatibus; „sed & pro defunctis in Christo, non„dum ad plenum purgatis, rite, juxta „Apostolorum traditionem, offertur.

CAPUT III.

De Missis in honorem Sanctorum.

„Et quamvis in honorem, & memoriam „Sanctorum nonnullas interdum „Missas Ecclesia celebrare consueve„rit,

„rit, non tamen illis sacrificium of- Sæcul. XVI.
„ferri docet, sed Deo soli, qui illos co- A. C. 1562.
„ronavit. Unde nec Sacerdos dicere
„solet; offero tibi sacrificium, Petre,
„vel Paule, sed Deo de illorum victo-
„riis gratias agens, eorum patrocinia
„implorat, ut ipsi pro nobis intercedere
„dignentur in cœlis, quorum memoriam
„facimus in terris.

CAPUT IV.

De Canone Missæ.

„Et cum sancta sancte administrari
„conveniat, sitque hoc omnium san-
„ctissimum Sacrificium: Ecclesia Ca-
„tholica, ut digne, reverenterque offer-
„retur, ac perciperetur, sacrum Cano-
„nem multis ante sæculis constituit; i-
„ta ab omni errore purum, ut nihil
„in eo contineatur, quod non maxime
„sanctitatem, ac pietatem quamdam re-
„doleat, mentesque offerentium in
„Deum erigat: id enim constat cum
„ex ipsis Domini verbis, tum ex Apo-
„stolorum traditionibus, ac Sanctorum
„quoque Pontificum piis institutio-
„nibus.

CAPUT V.

De solemnibus Missæ Sacrificii cæremoniis.

„Cum-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„Cumque natura hominum ea sit, ut „non facile queat sine adminiculis „exterioribus ad rerum divinarum me„ditationem sustolli; propterea pia Ma„ter Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet „quædam summissa voce, alia vero ela„tiore in Missa pronuntiarentur, insti„tuit. Cæremonias item adhibuit, ut „mysticas benedictiones, lumina, thy„miamata, vestes, aliaque id genus „multa ex Apostolica disciplina, & tra„ditione: quo & Majestas tanti sacri„ficii commendaretur, & mentes fide„lium per hæc visibilia Religionis, & „pietatis signa ad rerum altissimarum, „quæ in hoc sacrificio latent, contem„plationem excitarentur.

CAPUT VI.

De Missa, in qua solus Sacerdos communicat.

„Optaret quidem sacrosancta Syno„dus, ut in singulis Missis fideles „adstantes, non solum spirituali affectu, „sed sacramentali etiam Evchariſtiæ „perceptione communicarent, quo ad „eos hujus sanctissimi Sacrificii fructus „uberior proveniret: nec tamen, si id „non semper fiat, propterea Missas illas, „in quibus solus Sacerdos communicat, „ut privatas & illicitas damnat, sed pro„bat, atque adeo commendat. Siqui„dem

„dem illæ quoque Miſſæ vere commu- Sæcul. XVI.
„nes cenſeri debent, partim quod in eis A. C. 1562.
„populus ſpiritualiter communicet: par-
„tim vero quod a publico Eccleſiæ Mi-
„niſtro non pro ſe tantum, ſed pro
„omnibus fidelibus, qui ad Corpus Chri-
„ſti pertinent, celebrentur.

CAPUT VII.

De aqua vino miſcenda in calice offerendo.

„Monet deinde ſancta Synodus, præ-
„ceptum eſſe ab Eccleſia ſacer-
„dotibus, ut aquam vino in calice offe-
„rendo miſcerent, tum quod Chriſtum
„Dominum ita feciſſe credatur; tum e-
„tiam, quia a latere ejus aqua ſimul
„cum ſanguine exierit: quod Sacra-
„mentum hac mixtione recolitur, &
„cum aquæ in Apocalypſi beati Joan-
„nis populi dicantur, ipſius populi fi-
„delis cum capite Chriſto unio repræ-
„ſentatur.

CAPUT VIII.

De Miſſa vulgari lingua paſſim non celebranda, & myſteriis ejus populo explicandis.

„Etſi Miſſa magnam contineat populi
„fidelis eruditionem, non tamen
„expedire viſum eſt Patribus, ut vul-
„gari lingua paſſim celebraretur.

„Quam

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„Quam ob rem retento ubique cujus-
„que Eccleſiæ antiquo, & a ſancta Ro-
„mana Eccleſia, omnium Eccleſiarum
„Matre, & Magiſtra probato ritu, ne
„oves Chriſti eſuriant, neve parvuli pa-
„nem petant, & non ſit, qui frangat
„eis, mandat ſancta Synodus paſtori-
„bus, & ſingulis curam animarum ge-
„rentibus, ut frequenter inter Miſſarum
„celebrationem, vel per ſe, vel per alios,
„ex iis, quæ in Miſſa leguntur, ali-
„quid exponant, atque inter cetera,
„ſanctiſſimi hujus Sacrificii myſterium
„aliquod declarent, diebus præſertim
„Dominicis, & Feſtis.

CAPUT IX.

Præfatio Canonum ſequentium.

„Quia vero adverſus veterem hanc in
„ſacroſancto Evangelio, Apoſto-
„lorum traditionibus, ſanctorumque Pa-
„trum doctrina fundatam fidem, hoc
„tempore multi diſſeminati ſunt erro-
„res, multaque a multis docentur, at-
„que diſputantur; ſacroſancta Synodus,
„poſt multos, gravesque his de rebus
„mature habitos tractatus, unanimi Pa-
„trum omnium conſenſu, quæ huic pu-
„riſſimæ fidei, ſacræque doctrinæ ad-
„verſantur, damnare, & a ſancta Eccle-
„ſia eliminare, per ſubjectos hos Cano-
„nes inſtituit.

§. LXV.

Sæcul. XVI.
A. C. 1562.

§. LXV.

Canones de Sacrificio Missæ.

CANON.

I.

„Si quis dixerit, in Missa non offerri „Deo verum, & proprium sacrifi„cium, aut quod offerri non sit aliud, „quam nobis Christum ad manducan„dum dari; anathema sit.

II.

„Si quis dixerit, illis verbis: *Hoc „facite in meam commemorationem,* Chri„stum non instituisse Apostolos Sacer„dotes, aut non ordinasse, ut ipsi, alii„que sacerdotes offerrent corpus, & san„guinem suum; anathema sit.

III.

„Si quis dixerit, Missæ Sacrificium „tantum esse laudis, & gratiarum a„ctionis, aut nudam commemoratio„nem sacrificii in cruce peracti, non au„tem propitiatorium, vel soli prodesse „sumenti, neque pro vivis & defunctis, „pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, „& aliis necessitatibus offerri debere; „anathema sit.

IV.

„Si quis dixerit, blasphemiam ir„rogari sanctissimo Christi sacrificio in „cruce

Sæcul XVI. A.C. 1562.

„cruce peracto, per Missæ sacrificium, „aut illi per hoc derogari; anathe„ma sit.

V.

„Si quis dixerit, impostūram esse „Missas celebrare in honorem Sancto„rum, & pro illorum intercessione apud „Deum obtinenda; anathema sit.

VI.

„Si quis dixerit, Canonem Missæ „errores continere, ideoque abrogan„dum esse; anathema sit.

VII.

„Si quis dixerit, cæremonias, ve„stes, & externa signa, quibus in Mis„sarum celebratione Ecclesia catholica „utitur, irritabula impietatis esse ma„gis, quam officia pietatis; anathe„ma sit.

VIII.

„Si quis dixerit, Missas, in quibus „solus Sacerdos sacramentaliter com„municat, illicitas esse, ideoque abro„gandas; anathema sit.

IX.

„Si quis dixerit Ecclesiæ Romanæ „ritum, quo submissa voce pars Cano„nis, & verba consecrationis proferun„tur, damnandum esse, aut lingua tan„tum vulgari Missam celebrari debere, „aut aquam non miscendam esse vino

„in

„in calice offerendo, eoquod sit contra „Christi institutionem; anathema sit. Sæcul. XVI. AC. 1562.

Promulgatis hisce fidei definitionibus prælegebatur decretum de omnibus illis rebus, quæ in Missæ celebratione vel observanda, vel evitanda sunt. Hoc autem Decretum his erat conceptum verbis:

§. LXVI.

Decretum de observandis & evitandis in celebratione Missæ.

„Quanta cura adhibenda sit, ut sacro-„sanctum Missæ Sacrificium omni „Religionis cultu ac veneratione cele-„bretur, quivis facile existimare pote-„rit, qui cogitarit, maledictum in sa-„cris literis eum vocari, qui opus Dei „facit negligenter. Quod si necessario „fatemur, nullum aliud opus adeo San-„ctum ac divinum a Christi fidelibus „tractari posse, quam hoc ipsum tremen-„dum mysterium, quo vivifica illa ho-„stia, qua Deo Patri reconciliati sumus, „in altari per sacerdotes quotidie im-„molatur: satis etiam apparet, omnem „operam & diligentiam in eo ponen-„dam esse, ut, quanta maxima fieri pot-„est, interiori cordis munditia & pu-„ritate, atque exteriori devotionis ac „pietatis specie, peragatur. Cum igi-„tur

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„tur multa jam sive temporum vitio, si-
„ve hominum incuria, & improbitate
„irrepsisse videantur, quæ a tanti sacri-
„ficii dignitate aliena sunt, ut ei debi-
„tus honor, & cultus ad Dei gloriam,
„& fidelis populi ædificationem refe-
„tuatur, decernit sancta Synodus, ut or-
„dinarii locorum Episcopi ea omnia
„prohibere, atque e medio tollere sedu-
„lo curent, ac teneantur, quæ vel ava-
„ritia, idolorum servitus, vel irreve-
„rentia, quæ ab impietate vix sejuncta
„esse potest, vel superstitio, veræ pieta-
„tis falsa imitatrix, induxit.

„Atque, ut multa paucis compre-
„hendantur, in primis, quod ad avari-
„tiam pertinet, cujusvis generis mer-
„cedum conditiones, pacta, & quidquid
„pro Missis novis celebrandis datur,
„necnon importunas, atque illiberales
„eleemosynarum exactiones potius,
„quam postulationes, aliaque hujusmo-
„di, quæ a simoniaca labe, vel certe a
„turpi quæstu non longe absunt, omni-
„no prohibeant.

„Deinde, ut irreverentia vitetur,
„singuli in suis Diœcesibus interdicant,
„ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas
„celebrare liceat: neminem præterea,
„qui publice & notorie criminosus sit,
„aut sancto altari ministrare, aut sacris
„interesse permittant: neve patiantur
„pri-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„privatis in domibus, atque omnino ex„tra Eccleſiam, & ad divinum tantum „cultum dedicata oratoria, ab eisdem „Ordinariis deſignanda, & viſitanda, „ſanctum hoc Sacrificium, a ſæculari„bus aut regularibus quibuscunque per„agi: ac niſi prius, qui interſint, de„center compoſito corporis habitu de„claraverint, ſe mente etiam, ac devo„to cordis affectu, non ſolum corpore „adeſſe. Ab Eccleſiis vero Muſicas „eas, ubi ſive organo, ſive cantu, laſci„vum, aut impurum aliquid miſcetur, „item ſæculares omnes actiones, vana, „atque adeo profana colloquia, deam„bulationes, ſtrepitus, clamores ar„ceant, ut domus Dei vere domus o„rationis eſſe videatur, & dici poſſit.

„Poſtremo, ne ſuperſtitioni locus a„liquis detur, edicto & pœnis propoſi„tis caveant, ne Sacerdotes aliis quam „debitis horis celebrent, neve ritus a„lios aut alias cæremonias & preces in „Miſſarum celebratione adhibeant, præ„ter eas, quæ ab Eccleſia probatæ, ac „frequenti & laudabili uſu receptæ „fuerint. Quarumdam vero Miſſarum „& candelarum certum numerum, qui „magis a ſuperſtitioſo cultu, quam a ve„ra Religione inventus eſt, omnino ab „Eccleſia removeant, doceantque po„pulum, quis ſit, & a quo potiſſimum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„proveniat hujus sanctissimi Sacrificii „tam pretiosus, ac cœlestis fructus. Mo„neant etiam eundem populum, ut fre„quenter ad suas Parochias, saltem die„bus Dominicis, & majoribus festis „accedat. Hæc igitur omnia, quæ „summatim enumerata sunt, locorum „Ordinariis ita proponantur, ut non so„lum ea ipsa, sed quæcunque alia huc „pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi „a sacrosancta Synodo potestate, ac e„tiam ut delegati Sedis Apostolicæ, „prohibeant, mandent, corrigant, sta„tuant, atque ad ea inviolate servan„da censuris Ecclesiasticis, aliisque po„nis, quæ illorum arbitrio constituen„tur, fidelem populum compellant, non „obstantibus privilegiis, exemptionibus, „appellationibus, ac consuetudinibus „quibuscunque. Priusquam sessioni fi„nis imponeretur, prælegebatur Refor„mationis Decretum undecim com„prehensum capitibus, quæ huc refe„rimus.

§. LXVII.

Decretum de Reformatione.

„Eadem sacrosancta Oecumenica & „Generalis Tridentina Synodus, „in Spiritu Sancto legitime congrega„ta, præsidentibus in ea eisdem Apo„stolicæ Sedis Legatis, ut reformatio„nis

„nis negotium prosequatur, hæc in præ- Sæcul. XVI.
„senti Sessione statuenda censuit. A.C. 1562.

CAPUT I.

Canones de vita & honestate Clericorum innovantur.

„Nihil est, quod alios magis ad pie-
„tatem, ac Dei cultum assidue in-
„struat, quam eorum vita & exemplum,
„qui se divino ministerio dedicarunt;
„Cum enim a rebus sæculi in altiorem
„sublati locum conspiciantur; in eos
„tanquam in speculum, reliqui oculos
„conjiciunt, ex iisque sumunt, quod i-
„mitentur. Quapropter sic decet omni-
„no clericos in sortem Domini voca-
„tos, vitam, moresque suos omnes com-
„ponere, ut habitu, gestu, incessu, ser-
„mone, aliisque omnibus rebus, nil nisi
„grave, moderatum, ac Religione ple-
„num præseferant: levia etiam delicta,
„quæ in ipsis maxima essent, effugiant,
„ut eorum actiones cunctis afferant ve-
„nerationem. Cum igitur, quo majo-
„re in Ecclesia Dei, & utilitate, & or-
„namento hæc sunt, ita etiam diligen-
„tius sunt observanda, statuit sancta Sy-
„nodus, ut quæ alias a Summis Pon-
„tificibus, & sacris Conciliis, de Cle-
„ricorum vita, honestate, cultu, doctri-
„naque retinenda, ac simul de luxu, co-
„messationibus, choreis, aleis, lusibus,

Sæcul. XVI A.C. 1562.

„ac quibuscunque criminibus, necnon „fæcularibus negotiis fugiendis copio„se, ac salubriter sancita fuerunt, ea„dem in posterum iisdem pœnis, vel „majoribus arbitrio Ordinarii imponen„dis, observentur: nec appellatio exe„cutionem hanc, quæ ad morum cor„rectionem pertinet, suspendat. Si qua „vero ex iis in desuetudinem abiisse „compererint, ea quamprimum in usum „revocari, & ab omnibus accurate cu„stodiri studeant, non obstantibus con„suetudinibus quibuscunque: ne sab„ditorum neglectæ emendationis ipsi „condignas, Deo vindice, pœnas per„solvant.

CAPUT II.

Quinam ad Cathedrales Ecclesias assumendi.

„Quicunque posthac ad cathedrales „Ecclesias erit assumendus, is non „solum natalibus, ætate, moribus, & „vita, ac aliis, quæ a sacris Canonibus „requiruntur, plene sit præditus, verum „etiam in sacro Ordine antea, saltem „sex mensium spatio, constitutus: qua„rum rerum instructio, si ejus notitia „nulla aut recens in curia fuerit, a Se„dis Apostolicæ Legatis seu Nunciis Pro„vinciarum, aut ejus Ordinario, eoque „deficiente, a vicinioribus Ordinariis „suma-

„ſumatur. Scientia vero præter hæc „hujusmodi polleat, ut muneris ſibi in„jungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere: „ideoque antea in univerſitate ſtudio„rum Magiſter, ſive Doctor, aut Licen„tiatus in ſacra Theologia vel jure Ca„nonico merito ſit promotus, aut pu„blico alicujus Academiæ teſtimonio „idoneus ad alios docendos oſtendatur. „Quod ſi Regularis fuerit, a Superio„ribus ſuæ Religionis ſimilem fidem ha„beat. Prædicti autem omnes, unde „inſtructio, ſeu teſtificatio erit ſumenda, „hæc fideliter & gratis referre teneantur, alioquin eorum conſcientias gra„viter oneratas eſſe ſcient, ac Deum „& ſuperiores ſuos habebunt ultores.

CAPUT III.

Creandæ diſtributiones quotidianæ ex tertia parte quorumcunque fructuum: portio abſentium, quibus cedat: certi caſus excepti.

„Epiſcopi etiam tanquam Delegati A„poſtolici ex fructibus, & proven„tibus quibuscunque omnium dignita„tum, perſonatuum, & officiorum in „Eccleſiis cathedralibus, vel collegia„tis exiſtentium, tertiam partem in „diſtributiones, eorum arbitrio aſſignan„das, dividere poſſint, ut ſcilicet qui „eas obtinent, ſi perſonaliter competens

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„ſibi ſervitium, juxta formam ab eisdem „Epiſcopis præſcribendam, quolibet die „ſtatuto non impleverint, illius diei „diſtributionem amittant, nec ejus quo„quo modo dominium acquirant, ſed „fabricæ Eccleſiæ, quatenus indigeat, „aut alteri pio loco arbitrio Ordinarii „applicetur. Creſcente vero contuma„cia contra eos juxta ſacrorum Cano„num conſtitutiones procedant. Quod „ſi alicui ex prædictis dignitatibus in „Eccleſiis cathedralibus, vel collegia„tis, de jure, ſeu conſuetudine jurisdi„ctio, adminiſtratio, vel officium non „competat, ſed extra civitatem in Dioe„ceſi cura animarum immineat, cui „is, qui dignitatem obtinet, incumbe„re voluerit, tunc pro tempore, quo in „curata Eccleſia reſederit, ac miniſtra„verit, tanquam præſens ſit, ac divinis „interſit, in Eccleſiis cathedralibus, ac „collegiatis habeatur. Hæc in his tan„tum Eccleſiis inſtituta intelligentur, „in quibus nulla eſt conſuetudo, vel ſta„tutum, ut dictæ dignitates non ſer„vientes aliquid amittant, quod ad ter„tiam dictorum fructuum & proven„tuum partem aſcendat: non obſtanti„bus conſuetudinibus, etiam immemo„rabilibus, exemptionibus, & conſtitu„tionibus, etiam juramento, & quavis „auctoritate firmatis.

CAPUT

Sæcul. XVI.
A.C. 1562.

CAPUT IV.

In quacunque cathedrali vel collegiata, majoribus necdum initiati vocem in capitulo non habeant: quid præstare teneantur ad eos promoti; quive deinceps promovendi?

„Quicunque in cathedrali vel collegiata, sæculari aut regulari Ecclesia divinis mancipatus officiis, in Subdiaconatus Ordine saltem constitutus non sit, vocem in hujusmodi Ecclesiis in capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere fuerit concessum. Ii vero, qui dignitates, personatus, officia, præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia, in dictis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii Missas, alii Evangelia, alii Epistolas dicant, & canent, quocunque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum, ordines suscipere requisitos, alioquin pœnas incurrant juxta constitutionem Concilii Viennensis, quæ incipit, *ut ii qui, &c.* quam præsenti decreto innovat; cogantque Episcopi eos diebus statutis dictos ordines per se ipsos exercere, ac cetera omnia, officia, quæ

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„debent in cultu divino præstare, sub „eisdem & aliis etiam gravioribus pœ„nis arbitrio eorum imponendis. Nec „aliis in posterum fiat provisio, nisi iis, „qui ætatem, & ceteras habilitates in„tegre habere dignoscuntur, aliter ir„rita sit provisio.

CAPUT V.

Committantur Episcopo dispensationes extra curiam, & ab eo examinentur.

„Dispensationes quacunque auctorita„te concedendæ, si extra Roma„nam Curiam committendæ erunt, com„mittantur Ordinariis illorum, qui eas „impetraverint. Eæ vero, quæ gratio„se concedentur, suum non sortiantur „effectum, nisi primo ab eisdem, tan„quam Delegatis Apostolicis, summa„rie tantum & extrajudicialiter cogno„scatur, expressas preces subreptionis, „vel obreptionis vitio non subjacere.

CAPUT VI.

Circumspecte commutandæ sunt ultimæ voluntates.

„In commutationibus ultimarum vo„luntatum, quæ nonnisi ex justa, & „necessaria causa fieri debent, Episco„pi, tanquam delegati Sedis Apostoli„cæ, summarie & extrajudicialiter co„gnos-

„gnoscant, nihil in precibus, tacita ve- Sæcul. XVI.
„ritate vel suggesta falsitate fuisse nar- A.C. 1562.
„ratum, priusquam commutationes præ-
„dictæ executioni demandentur.

Episcopus tanquam superior Ecclesiasticus est interpres voluntatis defuncti Testatoris nam hæc prærogativa eidem ex jure competit, uti Gregorius IX. in sua decretali (*) declarabat, cui etiam apprime consona sunt capitis præcedentis verba. Maxime tamen observandum est, quod, dum dicitur, solum Episcopum interpretem esse voluntatis defuncti, id intelligendum sit de casu, ubi nulla lis est mota circa summam hæreditariam, si enim circa illam lis movetur, tunc juxta Franciæ jura, illius decisio ad Regium Judicem pertinet, quin obstet statutum Concili Tridentini, cujus decretum circa hunc articulum in regno non est receptum.

CAPUT VII.

Innovatur decretum Innocentii IV. Papæ de appellationibus ad Judices superiores.

„Legati & Nuntii Apostolici, Patriar-
„chæ, Primates, & Metropolitani,
„in appellationibus ad eos interpositis,
in

(*) Greg. IX. in c. *Tua nobis.* 17. de Testamentis &c.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„in quibusvis causis, tam in admitten„dis appellationibus, quam in conce„dendis inhibitionibus post appellatio„nem, servare teneantur formam, & te„norem sacrarum constitutionum, & „præsertim Innocentii quarti, quæ in„cipit, *Romana* (*): quacunque con„suetudine etiam immemorabili, aut „stilo, vel privilegio in contrarium non „obstantibus; alias inhibitiones & pro„cessus, & inde secuta quæcunque, sint „ipso jure nulla,

CAPUT VIII.

Pias omnium dispositiones exequantur Episcopi; quæcunque pia loca visitent, dummodo non sint sub immediata Regum protectione.

„Episcopi, etiam tanquam Sedis Apo„stolicæ Delegati, in casibus a jure „concessis omnium piarum disposito„num tam in ultima voluntate, quam „inter vivos, sint executores: habeant „jus visitandi hospitalia, collegia quæ„cunque, ac confraternitates Laico„rum, etiam quas Scholas sive quocun„que alio nomine vocant, non tamen „quæ sub Regum immediata protectio„ne sunt, sine eorum licentia. Elee„mosynas montis pietatis, sive charita„tis,

(*) in 6. de Appellat.

„tis, & pia loca omnia, quomodocun- Sæcul. XVI.
„que nuncupentur, etiamsi prædictorum A.C. 1562.
„locorum cura ad Laicos pertineat, at-
„que eadem pia loca exemptionis pri-
„vilegio sint munita; ac omnia, quæ
„ad Dei cultum, aut animarum salu-
„tem, seu pauperes sustentandos, insti-
„tuta sunt; ipsi ex officio suo juxta sa-
„crorum Canonum statuta cognoscant,
„& exequantur: non obstantibus qua-
„cunque consuetudine, etiam immemo-
„rabili, privilegio, aut statuto.

CAPUT IX.

Quorumcunque locorum piorum administratores reddant rationem Ordinario, nisi aliter in fundatione sit cautum.

„Administratores tam Ecclesiastici
„quam Laici fabricæ cujusvis Ec-
„clesiæ, etiam cathedralis, hospitalis,
„confraternitatis, eleemosynæ, montis
„pietatis, & quorumcunque piorum lo-
„corum, singulis annis teneantur red-
„dere rationem administrationis Ordi-
„nario, consuetudinibus, & privilegiis
„quibuscunque in contrarium sublatis.
„Nisi secus forte in institutione & or-
„dinatione talis Ecclesiæ, seu fabricæ,
„expresse cautum esset. Quod si ex
„consuetudine, aut privilegio, aut con-
„stitutione aliqua loci, aliis ad id de-

„putatis

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„putatis ratio reddenda esset, tunc cum „iis adhibeatur etiam Ordinarius: & „aliter factæ liberationes dictis adminis„stratoribus minime suffragentur.

CAPUT X.

Notarii Episcoporum examini, & judicio subjaceant.

„Cum ex Notariorum imperitia plurima damna, & multarum occasio litium oriatur, possit Episcopus quos„cunque Notarios, etiamsi Apostolica, „imperiali, aut Regia auctoritate creati „fuerint, etiam tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ, examinatione adhibita, „eorum sufficientiam scrutari, illisque „non idoneis repertis, aut quandocunque in officio delinquentibus, officii ejus, in negotiis, litibus, & causis Ecclesiasticis, & spiritualibus exercendi „usum perpetuo, aut ad tempus prohibere. Neque eorum appellatio interdictionem Ordinarii suspendat.

Hoc capitulum aperte distinctisque verbis supponit, quod Regii Notarii in causis Ecclesiasticis instrumenta conficiendi potestatem habeant, præcipitque Synodus, ut Episcopi eos examinare, illosque aut rejicere, aut approbare possint: ast rursus hujus Synodi disciplina in Francia non est recepta, ubi Episcopis non conceditur jus, vi cujus

cujus ejusmodi potestatem exercere possent in Laicos Notarios a Principibus, & Rege electos. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

CAPUT XI.

Bonorum cujuscunque Ecclesiæ, aut pii loci occupatores puniuntur.

„Si quem Clericorum vel Laicorum, „quacunque is dignitate, etiam „imperiali, aut regali præfulgeat, in „tantum omnium malorum radix cu„piditas occupaverit, ut alicujus Eccle„siæ, seu cujusvis sæcularis aut regu„laris beneficii, montium pietatis, alio„rumque piorum locorum, jurisdictio„nes, bona, census, ac jura, etiam feu„dalia & emphyteutica, fructus, emo„lumenta, seu quascunque obventio„nes, quæ in ministrorum, ac pauperum „necessitates converti debent, per se vel „per alios, vi vel timore incusso, seu „etiam per suppositas personas Cleri„corum, aut Laicorum, seu quacunque „arte, aut quocunque quæsito colore, „in proprios usus convertere, illosque „usurpare præsumpserit, seu impedire, „ne ab iis, ad quos jure pertinent, per„cipiantur, is anathemati tamdiu sub„jaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, „res, jura, fructus, & redditus, quos „occupaverit, vel qui ad eum quomo„docunque, etiam ex donatione suppo„sitæ

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„sitæ personæ, pervenerint, Ecclesiæ, „ejusque administratori, sive beneficia„to, integre restituerit, ac deinde a Ro„mano Pontifice absolutionem obtinue„rit. Quodsi ejusdem Ecclesiæ patro„natus fuerit, etiam jure patronatus, „ultra prædictas pœnas, eo ipso priva„tus existat: Clericus vero, qui nefan„dæ fraudis, & usurpationis hujusmodi „fabricator seu consentiens fuerit, ea„dem pœnis subjaceat, necnon quibus„cunque beneficiis privatus sit, & ad „quæcunqne alia beneficia inhabilis ef„ficiatur, & a suorum Ordinum execu„tione, etiam post integram satisfa„ctionem, & absolutionem arbitrio sui „Ordinarii suspendatur.

Cum Tridenti, prout narravimus, diu fuisset dubitatum, utrum Germanis, ac Gallis petentibus communio sub utraque specie esset concedenda, proposita spe, quod Lutherani, ac Calvinistæ eo facilius ad Ecclesiam revocandi forent: tandem Synodus omnino ex gravissimis rationibus consultum censebat, hanc rem ad Pontificem remittere, ut ille eam juxta prudentiam suam decidat: itaque sequens additum est Decretum.

§. LXVIII.

§. LXVIII.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Decretum super petitione concessionis calicis.

„Insuper, cum eadem Sacrosancta Synodus superiori Sessione duos arti„culos alias propositos, & tum nondum „discussos, videlicet, an rationes, quibus „Sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, „ut communicaret Laicos, atque etiam „non celebrantes Sacerdotes sub una „panis specie, ita sint retinendæ, ut „nulla ratione calicis usus cuiquam sit „permittendus: & an, si honestis, & „Christianæ charitati consentaneis ra„tionibus concedendus alicui vel na„tioni vel regno calicis usus videatur, „sub aliquibus conditionibus conceden„dus sit, & quænam sint illæ? in a„liud tempus, oblata sibi occasione, „examinandos atque definiendos reser„vaverit: nunc eorum, pro quibus petitur, „saluti optime consultum volens, decrevit „integrum negotium ad Sanctissimum „Dominum nostrum esse referendum, „prout præsenti decreto refert: qui pro sua „singulari prudentia id efficiat, quod uti„le Reipublicæ Christianæ, & salutare pe„tentibus usum calicis fore judicaverit.

§. LXIX.

Indictio proximæ Sessionis.

Denique huic Sessioni finis imponebatur, proxima autem ad duodecimam

Sæcul. XV. A.C. 1562.

Novembris diem indicebatur, his verbis: „Insuper eadem Sacrosancta „Tridentina Synodus diem futuræ „Sessionis ad feriam quintam post „octavam festivitatis omnium Sancto„rum, qui erit dies duodecimus Mensis Novembris, indicit, & in ea de„cernetur de Sacramento Ordinis, & „de Sacramento Matrimonii, &c.

§. LXX.

Libellus a Rege ad Franciæ Oratores transmissus.

Pallav. l. 18. c. 11. n. 1. & 2.

Cum igitur Synodi Præsides hanc Sessionem adeo feliciter, atque ad sua vota absolutam, cunctaque obstacula prospere sublata cernerent, spe freti erant, fore, ut ceteræ quoque quæstiones majori adhuc tranquillitate, ac minori Patrum oppositione agitandæ essent: verum novis afficiebantur molestiis, dum Cæsarei, ac Galli junctis viribus mandata sua in Synodo proponenda exhiberent; Franciæ enim Oratores Sessionis locum egressi nuntiabant, quod per Tabellarium a suo Rege epistolam die sexta Septembris Biturici datam recepissent hujus tenoris: „cum „mihi innotuerint ea, quæ per decreta „Sessionis die decima sexta Julii habitæ „Patres circa communionem sub utra„que specie a Cæsaris, aliorumque Ora„toribus petitam, ac propositam decre„visent,

Mem p. 284. Sarp. l. 7. p. 568.

Sæcul XVI. A. C. 1562.

„viſſent, ſimulque ſpem fieri vidiſſem, „quod ibidem ſuo tempore, ac loco ar- „ticuli de Sacrificio Miſſæ, ac Calicis „conceſſione diſcutiendi, atque in Seſ- „ſione, quæ decima ſeptima præſentis „Menſis die celebranda erat, ſint defi- „niendi, hinc pia veſtra conſilia veſtrum- „que, quo flagratis, hæreſes extirpandi „ſtudium, atque vehemens, quo ſalu- „tem, necnon commune totius Chri- „ſtiani orbis bonum promovere petitis, „deſiderium ſummopere commendare „cogor: nihilominus, cum ſim Rex „Chriſtianiſſimus ac primogenitus Ec- „cleſiæ Filius, diſſimulare haud valeo, „quod omni ex parte mihi nuntietur, „ea, quæ morum emendationem, at- „que Eccleſiæ diſciplinam concernunt, „a vobis aut negligi, aut ſaltem len- „tius urgeri, cum tamen totis viribus „ea, quæ dogma ſpectant, agitentur, „adeo, ut nonnullis videatur, quod Sy- „nodus potiſſimum rebus a nemine in „dubium vocatis intenta ſit, interim „vero Reformatio ſilentio prematur, aut „horum capitum examen tantopere „protrahatur, ut ex hac agendi ratione „nec ullum emolumentum, nec quies, „ac unio in Dei Eccleſia ſperari valeat, (*)

(*) Hoc Concilium fuit convocatum primo loco contra errores Lutheri, Calvini, aliorumque

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„quamvis vero omnes hoſce rumores „nonniſi fictos crederem, mihique per„ſuaſum haberem, quod omnia debito „ordine, eaque prudentia, quæ a tanto „Conſeſſu expectari valet, in Synodo „peragantur, Legatos tamen, Patres„que obſecro, quatenus cogitare vel„lent, quod ea omnia, quæ mei Ora„tores expoſituri ſunt, unice eo ten„dant, ut extremis, ac præſentaneis „malis Regnum meum affligentibus re„medium opponatur; ſecus enim timendum

rumque Sectariorum: oportuit igitur primis ea firmare dogmata, quæ ab his hæreticis impugnabantur, ita, ut ſimul etiam hucusque abuſus pro re nata fuerint a Synodo per decreta emendati: quilibet igitur perſpicit, iniquam fuiſſe querelam illorum, qui Synodum carpebant, quod Patres dogmata majori ſtudio diſcuterent: aſt dum profani rebus Sacris ſe ingerunt, omnia ſus, deque vertuntur: certe ſi in illorum cordibus fidei integritas vigeret, ſuapte natura morum emendatio ſequeretur: hi autem una ex parte de dogmatibus levem nonniſi mentionem fieri, voluiſſe videntur, quia oppoſitis erroribus faventes cum hæreticis contra Catholicos triumphare maluiſſent: altera vero ex parte non ſua vitia emendari, ſed duntaxat Eccleſiæ auctoritatem, quæ juxta ipſos abuſus eſt, deprimi petebant. Vide §. LXXV.

dum, ne reſiduam Catholicorum par- Sæcul. XVI.
„tem, quæ adhuc ibidem reperitur, in A.C. 1562.
„Eccleſiæ obſequio haud amplius con-
„tinere valeam; quamvis enim Reges
„Prædeceſſores mei, ut hæreſes extir-
„parent, atque a vera fide devios ad
„Eccleſiæ ſinum revocarent, ſeverita-
„tem, lenitatem, clementiam, ac quæ-
„vis alia media per plusquam triginta
„annos adhibuerint (*) malum tamen

(*) Ecce! quam verum ſit illud Apoſtoli ad Tit. cap. 3. v. 10. hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correptionem devita: nam lenitate hæreticorum pauci quandoque ad veritatis ſemitam revocari queunt: aſt ubi eorum numerus augetur, juxta priſcorum Cæſarum leges putrida ejusmodi membra a ſano Eccleſiæ corpore ferro abſcindenda ſunt, ne regna tumultibus involvant, & Reges ſolio ſuo deturbent, cujus rei teſtis eſt ipſius Franciæ fatum: ne autem illi numero invaleſcant, quodnam omni tempore remedium magis efficax erat, quam quoddam tribunal, cui reos plectendi poteſtas Principis auctoritate ſuffulta committitur? quod tribunal, ſive Inquiſitionem nomines, ſive alio nomine apelles, nihil refert: his quippe tumultibus tot regna tum devaſtantibus ſola pene Italia per ejusmodi tribunalis opem a torrente graſſantis hujus peſtilentiæ abſorpta non fuit, ſed hodiedum

Sæcul XVI. A C. 1562

„potius fuit auctum, quam imminu-
„tum: cum ergo semper animo meo ea-
„dem insedit opinio, quod illius cura-
„tio a legitima, ac Sancta Syno o om-
„nino dependeat, hinc illam, quantum
„valui, summis precibus promovere stu-
„dui, summopere dolens, quod, quam-
„vis ceteris prior tam pium, sanctum-
„que opus inititui petierim, tumultibus
„tamen, bellisque civilibus Regnum
„meum inundantibus, meos Episcopos
„illuc decernere non potuerim, cujus
„tamen cunctationis excusatio tam no-
„ta est, ut non modo a Legatis, &
„Synodi Patribus, sed ab universo
„Christiano Orbe tanquam legitima a-
„gnoscatur.„

„Cum autem, pergebat Rex, præ-
„cipua, ac necessaria causa rem eode-
„duci deposcat, ut per Synodum pax,
„ac communis unio in Ecclesia procu-
„retur, hinc ea ex ratione censeo, haud
„consultum fore, ut Legati, ac Patres
„adeo rigide observent leges a Concilii
prin-

usque in vera fide constans perstitit: hujus itaque Curiæ osores duntaxat sunt illi, qui impunitatis præsidio tuti suas hæreses libere spargere vellent, a fidei autem Censoribus prohibentur; hinc ex illorum re est, hoc tribunal centenis mendaciis, ac calumniis suggillare.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„principio ſtabilitas, ſed potius ob ma-
„jus bonum nonnihil ab eis recedant,
„ac præprimis caute cavendum ab omni
„eo, quod hæreticorum animos irritare
„poſſet, (*) imo econtrario omnem la-
„pidem eſſe movendum puto, ut illi
„ad Synodum venire perſuadeantur, at-
„que inducantur, & ibidem adventan-
„tes, necnon cum omni manſuetudine
„ac bonitate paterna excepti, ſeſe in-
„ſtrui patiantur, quatenus agnito errore
„ad Chriſti ovile reduci, atque ad Ec-
„cleſiæ gregem revocari queant; id e-
„nim nobis præcipit Deus, ac Sancti-
„tas quoque ſua ſe deſiderare, ſemper
„oſtendit: hinc Legati, Patresque toto

 „ſtudio

(*) Si, ut antea expoſitum, Reges Prædeceſſores nec clementia, nec lenitate hæreticos coercere potuerint, qua ratione Patribus ſuaderi potuit, ut legum rigorem ob hæreticos moderentur? inſuper dum Regibus rebelles non relaxata pœnarum ſeveritate plectuntur, an ergo ſolum illi, qui Deo, & Eccleſiæ rebelles animas, & Regna pervertunt, etiam ſoluta legum Religione cum omni benignitate excipiantur? cum tamen omnium retro ſæculorum hiſtoria teſtetur, quod hæretici numero aucti etiam petulantia, ac crudelitate creſcant, ex adverſo autem debitis pœnis coerciti cum ingenti Religionis, ac ſtatuum utilitate imminuantur.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„ſtudio in id incumbant, prout ego de „pia illorum voluntate eandem ſollici„tudinem mihi promitto: Cum autem „omnes, quotquot Synodo interſunt, „ejusdem fidei unitate conjuncti ſint, „ac nemo ullum Eccleſiæ, ac fidei ar„ticulum in dubium revocet, hinc diſ„cuſſio adeo ſollicita, prout hucusque „factum, Catholicis eandem fidem pro„fitentibus nihil prodeſſe videtur, ce„teri autem, priusquam audiantur, con„demnantur (*) ut proin hæretici adeo „non ad Synodum alliciantur, ut po„tius omnino ab illa arceantur, ſemper„que a Corpore ſegregati permaneant, „periculumque obverſetur, ne progreſſu „temporis potiſſima Catholicorum pars „ab eis ſeducatur, prout jam comper„tum eſt, quod triginta, vel quadra„ginta

(* Ergone non ſatis fuere auditi in tot colloquiis, publicis diſputationibus, ſectæ ſuæ profeſſionibus, editis libellis, ac ſcriptis: ſi de perduellionis crimine conſtat, reusque convictus eſt, num ulterius auditur? Ergone Synodus pro illis, qui Concilio interfuere, fuit convocata, ergo dogmata ſtabilire in illa rerum viciſſitudine non fuit omnino neceſſarium, ne hæretici noſtram fidem comprobari haud poſſe glorientur, econtra ut Catholici in ſua Religione magis firmentur? En! quam perverſa conſulit prudentia mundi.

Sæcul. XVI. A.C.1562.

„ginta abhinc annis hæreticorum nu-
„merus plurimum invaluerit, imo eo-
„rum numerus indies magis, magis-
„que accreſcat, (*) quis enim ſibi per-
„ſuadere poterit, quod decretis Synodi,
„a qua tamen ſunt abſentes, neque in
„ea auditi, ſeſe ſubjicere velint? nonne
„potius illis contra hæc decreta libellos
„divulgandi anſa præbetur, ac Synodi
„auctoritatem impugnandi, & doctri-
„nam ibi contentam carpendi obtentus
„ſubminiſtrantur? Cum ergo ea agendi
„ratione nullum emolumentum pro Ec-
„cleſiæ bono ſperari poſſe videatur, hinc
„opportunum cenſeo, ut dogmatum
„diſcuſſio interrumpatur, ac Reforma-
„tioni, quæ ab omnibus exoptatur, in-
„vigiletur: ſolo enim hoc conatu Ec-
„cleſiæ hoſtes ad Synodum adducen-
„tur, (**) cum is ſit unicus ſcopus,

 „quem

(*) Si ergo hæreticorum numerus jam a quadraginta annis in Francia plurimum auctus fuerit, ac tum de Synodo Tridentina nequidem cogitatum, plures autem conventus in Gallis habiti fuerint etiam circa morum emendationem, certe nec legum ſeveritas, nec dogmatum diſcuſſio, nec prætenſus Reformationis neglectus cauſſa fuit aucti hæreticorum numeri.

(**) Nonne hæretici interrupta dogmatum diſcuſſione gloriati eſſent, quod Catholici ſuæ fidei

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„quem sibi quisque in hoc Concilio præ-
„figere debet, ut omnibus in tam Sancto
„consessu congregatis Spiritus Sanctus,
„qui illis assistit, veram in Ecclesia u-
„nionem procuret, necnon cunctis ab-
„usibus emendatis, omnibusque errori-
„bus devictis, atque abolitis Deus in
„Spiritu, & veritate colatur, atque
„adoretur, sanctumque ejus Nomen per
„universum Orbem Christianum in unius
„animi, fidei, Religionisque concordia
„laudetur, atque honoretur. Hæc sunt
„monita, quæ per meos Oratores Le-
„gatis, ac Synodi Patribus exponi de-
„sidero, ea nihilominus prudenti Con-
„cilii judicio subjicio, cui etiam me
„submittere semper honori ducam, cum
„sim primogenitus Ecclesiæ Filius, ac
„Rex Christianissimus: Insuper opto, ut
„mei Oratores Legatos, Patresque ex-
„orent, quatenus justis de caussis pro
„Regni mei, quod adeo turbatum no-
„runt, utilitate ex amore paterno pro-
„ximam Sessionem usque ad meorum
„Præsulum adventum, cum illi Mense
„Octobri, aut forte citius venturi sint,
„differre,

fidei veritatem comprobari desperassent? nonne exin divulgandi ansam quæsiissent, quod jure ab ea recesserint Ecclesia, quæ fatentibus ipsis Catholicis non amplius immaculata, sed corrupta, ac depravata exstitit?

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„differre, ac decretorum promulgationem usque ad hoc tempus prorogare „velint, nisi nova mandata a summo „Pontifice acceperint, ad quem tamen „speciatim Nuntium ablegavi: interea „vero poterunt de morum emendatione „agere (*) circa quam nullum adjicio „monitum, ne Patrum integritatem offendam, eorumque piam, qua pristinum splendorem Ecclesiæ reddere „laborant, voluntatem lædem: quoniam vero præfati Legati quicquam „immutarunt circa antiquam, ac laudabilem consuetudinem, libertatem, „ac potestatem, quæ Regum, ac Principum Christianorum Oratoribus semper fuit indulta, ac vi illius in Sacris „Conciliis suorum Regnorum, ac ditionum necessitates exponere valent, hinc „Oratoribus meis præcepi, ut hanc libertatem sibi restitui urgeant, & decretum, si forte quoddam illis adversum promulgaretur, statim revocari „postulent.„

§. LXXI.

(*) Ast Patres merito timere debuissent, ne emendationis articuli ab hisce Præsulibus non fuissent acceptati, eoquod ipsis absentibus, & non auditis fuerint promulgati. §. XXI.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXI.

Hoc ſcriptum ab Oratoribus latine redditum, ac Legatis traditum.

Lettre de Lanſac a l'Eveque D'auxere & a l'Isle 22. Sept. Mem. p. 296. Pallav. c. 11. n. 1. & 5.

Hoc idem ſcriptum Ferrerius Præſes Franciæ Orator latine reddidit, ut illud Legatis tradi poſſet: prout etiam id die vigeſima ſecunda Septembris factum fuiſſe Lanſacus literis ad Antiſiodorenſem Epiſcopum, & Inſulanum Romæ Regis Oratores datis teſtabatur, eisque hæc ſignificabat: "cum hoc ſcri-"ptum tardius afferretur, Sellionis pro-"rogatio haud amplius impetrari potuit, "nihilominus legatis ea, quæ ibidem "continebantur, fuerunt prælecta, qui-"bus etiam a nobis ſignificatum, quod "data Theologis diſputandi, ac Præſu-"libus circa propoſitas de Ordine, & "Matrimonio quæſtiones opinandi co-"pia, nullum amplius doctrinæ caput "examinandum ſupereſſet, ut proin Fran-"ciæ Præſules, cum jam omnia abſo-"luta eſſent, incaſſum adventarent: ea-"propter rogavimus Legatos, ut "utriusque hujus Sacramenti examen "usque ad Menſis Novembris initium "differretur, aut ſaltem ſolum Ordinis "Sacramentum diſcuteretur: ſi vero "de utroque agere decreviſſent, id ta-"men ea fieret ratione, quatenus alter-"natim Theologi per unam, vel duas

„dies

Sæc. XVI. A.C. 1562.

"dies de dogmate disputarent, totidem-"que temporis Patres Reformationi, ac "disciplinæ restaurationi sacrarent, quin "hæc ad Sessionis finem protraheretur, "prout alias factum, ut propterea nul-"lum superfuerit tempus, quo articuli "potuissent inspici, ac desuper deliberari. "(*) Insuper Legatos rogatum adivi-"mus, quatenus hos articulos, antequam "promulgarentur, prius nobis commu-"nicarent, ut eo facilius, quæ specia-"tim Franciæ Regno, ac generatim toti "Reipublicæ Christianæ juxta Regis no-"stri mandata (**) magis proficua "arbitrabimur, exponere valeremus: "verum ad hæc Legati responderunt, "quod nostra postulata seriam delibera-"tionem deposcerent, postea vero ipsi, "quantum fieri poterit, satisfacere "niterentur: præprimis autem duo Re-"giæ hujus epistolæ authographa petie-runt,

(*) Perinde acsi hi articuli, antequam fuerint promulgati, prius præsentibus omnibus, & singulis Patribus non fuissent rigide discussi, atque frequentissima desuper deliberatio habita.

(**) Quid universæ Christianæ Reipublicæ commodum sit, ab unius Nationis judicio, aut mandato dependere, nemo facile sibi persuadebit, nullusque ab ea leges præscribi patietur, cum quælibet Natio de legibus suo populo utilibus sibi prospicere possit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sæc. XVI. A.C. 1562.

"runt, quæ etiam eis a nobis mox tra-
"dita, & abs dubio ad Pontificem trans-
"miſſa fuerunt, prout conjicere fas eſt.„

§. LXXII.

Quinqueeccleſienſis Epiſcopi poſtulata ad Legatos.

Pallav. l. 18. c. 11. n. 6. Sarp. l. 7. p. 569.

Præter haſce Oratoris literas Quinque-eccleſienſis Epiſcopus Ferdinandi Cæſaris epiſtolam proferebat, in qua ſignificatum, Papam Oratori ſuo Romæ ſpopondiſſe, quod Synodum urgere velit, quatenus plenam, atque integram morum emendationem procuraret. Dein hic Epiſcopus rurſus inſtabat, ut vel Legati Synodo proponerent, aut ſaltem a Cæſareis proponi permitterent libellum, quem Cæſar ad eos miſiſſet: poſtremo ſignificabat, ad rem proſpere conficiendam neceſſe fore, ut mutato Concilii ordine deinceps ſuffragia non pro capitum, ſed Nationum numero recenſerentur. Ad hæc reponebant Legati, quod ipſi, licet hæc poſtulata rationi conſentanea non videantur, hac de re tamen inter ſe deliberare vellent, ut de ſingulis Cæſari reſponſum dare valerent: de cetero autem in hoc Imperatoris libello multa continerentur, quæ digna non forent, ut proponerentur, inter quæ præcipue hæc eſſent, ut hæretici Sacramenta adminiſtrare permit-

permitterentur, si deficerent Catholici: cum sola horum capitum propositio Augustissimum Cæsaris nomen hominibus, ac Synodo infensum redderet: verum Dracovitius adjecit, quod, quamvis Præsides hæc postulata æque ac alia, quale est illud de Cardinalium numero ad viginti sex redigendo, a Patribus rejicienda præviderent, nihilominus ea Synodo proponere deberent, ut Cæsarem, ejusque petita a se plurimi haberi palam facerent. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXIII.

Postulata Legatorum ad Oratores, ac horum responsa.

Ex diversis hisce tam Cæsareorum, quam Gallorum postulatis Legati haud temere conjiciebant, quod nec hi, nec illi emendationem sincero animo desiderarent, sed potius Synodi prorogationem exoptarent, ut eo securius privata sua consilia exequi possent: quapropter per Musottum, qui Cardinali Seripando a secretis erat, Gallis Oratoribus hæc responderi jusserunt: "Postridie Theologi incepturi agent de Ordinis Sacramento; quo ab illis absoluto, inchoabunt Patres deliberationem de iis, quæ ad illud Sacramentum spectant: ast inter utrumque opus tantum temporis elabetur, quantum *Pallav.* c. II. n. 7. & 8. & 9.

„ad

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

"ad Gallorum Præſulum adventum ſa-
"tis erit: Inſuper antequam de morum
"emendatione leges proponentur, illæ
"Oratoribus exhibebuntur, ut ipſi poſ-
"ſint ſignificare, quid ipſis occurreret,
"ſive ex propria ſententia, ſive ex ſuo-
"rum Principum mandatis: interim
"vero ea capita iidem ſcripto exhibeant,
"quæ idonea exiſtimabunt, ut de illis
"maturius deliberari valeat.

Ad hæc ita reſpondebant Oratores:
"nequaquam impedituri ſumus, quo-
"minus Patres de articulo, qui excu-
"tiendus proponeretur, agere poſſent,
"unice tamen rem non adeo feſtinanter
"urgeri petimus, ut Gallis adventanti-
"bus jam omnia confecta forent, de
"cetero autem nihil nobis circa emen-
"dationem ſpeciatim addendum ſuper-
"eſt, cum illam in Patrum ſtudio, ac
"prudentia repoſuimus, quamquam de
"ea haud mentionem fieri conſulamus,
"priusquam Franciæ Prælati adveni-
"ſent: nihil ergo nobis reliquum eſt,
"quod proponeremus, præter ea, quæ
"in Regis noſtri libello Legatis tradito
"continentur, ſi tamen quicquam ultro
"proponi oporteret, id potiſſimum eſſet,
"ut veterum Conciliorum Sanctiones
"innovarentur, ac Religioſe cuſtodi-
"rentur."

§. LXXIV.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXIV.

Legatorum epistola Romam ad Borromæum Cardinalem hac super re perscripta.

Hæc Oratorum responsa Musottus conscripserat, ne vero hi præter ea, quæ reipsa proposuerant, quicquam narratum fuisse cavillarentur, hinc Legati epistolam Gallis exhibebant, ejusque authographum Romam transmiserunt, simulque datis ad Borromæum Cardinalem literis hæc significabant: "Cæsarei æque, ac Galli nunquam conqueri cessabunt, donec proponerentur, "ac statuerentur quædam rerum capita, "quæ in libello a Cæsareis allato, & "in conventu Possiacensi a Gallis habito "continentur; nam risu ab illis excipiuntur emendationes hactenus promulgatæ, eæque despiciuntur tanquam "nullius momenti, ac tanta Synodo indignæ: igitur ad coercendos silentio "obtrectatores, qui negare audent, quod "Papa ex sincero animo optet disciplinæ "correctionem, nulla suppetit efficacior "ratio, quam si Pontifex ea, quæ proponuntur in Cæsaris libro, & in conventu Gallorum attente consideret, "auferatque inde cuncta Pontificiæ auctoritati noxia, nec minus alia supra "memorata, quæ ne ipsi quidem Luthe-

Pallav. c. 11. num. 10. Lit. Card. Borr. 24. Sept.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

"rani fuiſſent auſi depoſcere, & adver-
"ſus quæ ubi opus foret, diſcrimen ca-
"pitis ſubire parati fuiſſemus: porro in
"reliquis fere omnibus videtur nobis
"poſſe illis Principibus, ac Provinciis
"ſatisfieri, ita ut exinde unaomnes co-
"gnoſcere poſſint, quod dum eis ali-
"qua poſtulatorum pars ultro concedi-
"tur, nos ad partem alteram dene-
"gandam, a ratione, ac neceſſitate tan-
"tum adigamur: nam eo pacto Papa con-
"ſequetur gloriam, qua vix major pot-
"eſt in terris obtineri, cum ſic is refor-
"met, ac reſtituat, quod in ſe eſt, Ec-
"cleſiam.

§. LXXV.

Iterata Franciæ Oratorum poſtulata ad Papam.

Mem. pour le Concil. lett. de l'Isle au Roy 28 Sept. p. 297.

Cum interea Cæſaris, ac Regis Franciæ Oratores Tridenti hæc agitarent, illi Legati, quos ambo Principes Romæ habebant, pariter Papam ſollicitabant, quatenus Synodo præciperet, ut argumenta fidei dogma concernentia diſcuti differretur, ac morum Reformationi incumberetur, donec Franciæ Præſules adventarent. Verum Pontifex, cum Synodum longius protrahi ægerrime ferret, ac Seſſione, quæ ad diem duodecimam Novembris indicta erat, tandem celebrata Concilium abſolvi

Sæcul. XVI, A.C. 562.

solvi speraret, aut quod saltem nonnisi unica adhuc Sessio Mense Decembri haberetur, & demum Synodo finis imponeretur, hinc Insulano respondit, quod omnia a Patribus dependeant, qui tantæ moræ incommoda, & labores pertæsi, ac insuper a suis Diœcesibus tamdiu absentes haud amplius Sessionem differre possent. Hac super re Insulanus Franciæ Regem literis die vigesima octava Septembris datis certiorem reddidit his verbis: "Exposui Sanctissimo "Patri, quod Synodi Præsules fervore "pleni se minus censebunt propriis æ-"rumnis, quam doloribus affligi, dum "Christianam Rempublicam adeo mi-"sere scissam, aut deturpatam cernere "coguntur, quapropter nisi huic malo "ante dissolutam Synodum prospectum "sit, de omni alio remedio desperatum "foret, si illud in tam celebri consessu "inveniri haud valeret: cum autem Pon-"tifex responderet, quod, si hæc præ-"sentibus Synodi Patribus exponerem, hi "abs dubio responsuri sint, æquum esse, "ut etiam suorum laborum, ac incom-"moditatum ratio habeatur: reposui ta-"men; quod Franciæ Regnum, quod "brevem postulat moram non tam ut "Synodus otio tabescat, quam ut res "opportunius examinandi spatium nan-"ciscatur, majus adhuc pondus sentiat,

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

"cujus præ ceteris rationem haberi, æ-
"quitas poſtulat:„ ceterum cum Inſu-
lanus Papam rogaret, ut rem eo de-
duceret, quatenus Synodi Patres, &
Theologi firmam ac piam Reformatio-
nem ſtabilire niterentur, ad hæc re-
ſpondit idem Pontifex, quod, ſi Rex
Chriſtianiſſimus optet, ut Synodus Cleri
emendationi, atque Eccleſiaſticæ di-
ſciplinæ reſtaurationi tanquam rei ejus
regno ſummopere proficuæ potiſſimum
incumbat, tunc per ſuos Oratores ſpe-
ciatim ea, quæ in ipſius provinciis re-
formatione indigent, capita proponere,
non autem generatim reformationem
petere debuiſſet: ut tamen pronam hu-
jus Principis precibus deferendi volun-
tatem exhiberet Pontifex, Inſulano di-
xit, quod ſpeciales quosdam circa re-
formationem articulos, ſi quos Legatus
proponendos haberet, intra tres vel
quatuor dies omnino decidendos ſpon-
deret: inſuper hæc addidit Papa: „jam
"multa per veſtrum Poſſiacenſe collo-
"quium, quod Franciæ Epiſcopi habue-
"runt, decreta, ac ſtatuta dicitis, hæc
"ergo ad Regis veſtri preces lubenti a-
"nimo confirmabo, atque Sedis Apo-
"ſtolicæ auctoritate rata habebo: de
"cetero autem fidem facio, quod Sacra
"decreta obſervari, omnesque Aulæ
"meæ Miniſtros, quantum fieri poterit,

„ad

"ad illorum executionem urgeri, toto "ſtudio adlaboraturus ſim, quamvis hi "exinde ingens damnum patiantur: "quinimo adhuc majora aggrederer, niſi "certus eſſem, quod imminutis Sedis "Apoſtolicæ reditibus Eccleſiæ hoſtes "audaciores fierent, atque Eccleſia eo- "rum inſultibus magis adhuc exponere- "tur, non ſine ingenti damno omnium "Catholicorum, qui Pontificio præſi- "dio commiſſi ſunt: in aliis vero ditio- "nibus, quæ profano Eccleſiæ imperio "non ſunt ſubditi, ipſimet Reges, ac "Principes in ſua quisque ditione Ec- "cleſiæ diſciplinam evertunt, cum ipſi- "met tot diſpenſationes, ac inſolitas be- "neficiorum collationes cum tanta im- "portunitate, ac precum vehementia "extorqueant, ut eas denegare haud "amplius mihi liberum ſit.„ Sæcul. XVI. A.C.1562.

§. LXXVI.

Inſulanus circa Gallorum poſtulata ad Papæ alloquium admiſſus.

Idem Orator in alia epiſtola die duodecima Octobris ad Reginam Matrem data referebat, quod pridie ad alloquium admiſſus de rebus Synodum concernentibus cum Papa contuliſſet, hic autem eidem ſignificaſſet, circa Gallorum Præſulum adventum Tridentini nil diſponi: cum ex Franciæ aula *Mem.* p.301.

Sæcul. XVI A. C. 1562.

nuntiatum fuiſſet, quod Lotharingius Cardinalis ſuum diſceſſum usque ad Biturgium expugnationem differret, ac poſtea Regem in Aurelianenſi expeditione comitari vellet, proin vero fat ſimile foret, quod vel ad Synodum nullatenus, vel ſaltem nonniſi nimis ſero venturus eſſet: nihilominus quamprimum de ejus diſceſſu certior fieret Pontifex, is de omnibus neceſſariis ſe proſpecturum pollicebatur, ut hic Cardinalis honoribus ſuæ dignitati, generisque nobilitati congruis Tridenti exciperetur: „poſtea, perſcribebat Orator, „Papa ſubridens addidit, Cardinalis Lo„tharingius eſt alter Papa; nam ex ſuis „beneficiis trecenta aureorum millia „annuis reditibus percipit, proin ipſe „abs dubio eximio cum Zelo in Synodo „adverſus illos declamabit, qui plura „poſſident beneficia: quippe id cum „majori decentia facere poterit, quam „Pontifex, qui præter Pontificatum „nil habet, hoc ſolo autem contentus „eſt.„ Demum Pontifex ad Burdaſerium Cardinalem, qui huic colloquio præſens aderat, ſermone converſo hæc ad eum dixit: „Ecce, frater mi, ad „quam conditionem redactus ſim: ſi „forte Synodus quoddam minoris mo„menti negotium ad me remittit, Fran„ciæ Oratores ibidem præſentes mox

que-

„queruntur, dicuntque, quod Syno- Sæcul. XVI.
„dus non sit libera, nihilominus me A.C. 1562.
„identidem sollicitant, ut præcipiam,
„quatenus Concilii libertatem in rebus,
„quæ tamen unice illud respiciunt, re-
„stringam.„ Ad hæc Insulanus a se Pontifici fuisse responsum narrabat, quod a quibusdam Tridentinis Præsulibus ejusmodi querelas fuisse sparsas minime ignoraret, nunquam tamen intellexisset, quod Regis Domini sui Oratores talia sensissent, cum tamen certo desuper fuisset admonitus, ut ea Sanctitati suæ exponeret. Enimvero nec Regis voluntas, nec suorum Ministrorum mandata eo abibant, ut Sanctitas sua Synodo quicquam injungere cogeretur, nisi quando nimia Patrum severitas pertimesceretur, ut tum illos ad moderationem, atque ad nonnihil remittendum induceret, prout in nupero accidisset negotio, ubi Sessionis prorogatio fuit eo fine petita, ut uberius de reformatione agi, atque amplius Franciæ Prælatis Tridentum veniendi spatium indulgeretur.

Ad hæc reposuit Pontifex: „ratio-
„nes, quas Galli ad petendam proro-
„gationem adduxerant, minime sincere
„ex animo profectæ videntur: nihilo-
„minus spondeo, me illarum rationem
„habiturum, quamprimum eos ad Sy-

Sæc. XVI
A. C. 1562

„nodum venturos reſcivero: reforma-
„tioni autem proſpexi, quotiescunque
„ſpecialia fuere poſtulata, idemque
„adhucdum facere conſtitui, prout in
„nuperis meis literis ſignificavi: ſi vero
„Galli Synodum duntaxat eo ex fine
„protrahi petunt, ut majores adhuc
„expenſas diutius facere compellar,
„certi ſint, me haud amplius Regiis
„copiis ad bellum pecuniarum ſubſidia
„transmiſſurum.„ Poſtrema hæc verba Pontifex commoto nonnihil animo proferebat, Oratorem redarguens, quod prius ad ipſum, quam ad Concilium, cum tamen Patribus legem imponere non poſſet, ſeſe converterit, acrius vero eidem exprobabat, quod jam per ſesqui annum Franciæ Præſules Tridenti exſpectarentur, & toto hoc temporis ſpatio iidem ſemper frivolis excuſationibus Papam decipere auſi fuerint, jactata vana ſpe ad Synodum alliciendi Proteſtantes, ac præcipue Angliæ Reginam, propter quam Carolus IX. nullum non movit lapidem, ut Patres induceret, quatenus hanc Reginam præſtolarentur: ut autem Pontifex manifeſtum redderet, quod illa non modo Gallos decepiſſet, ſed etiam, quod ejus potentia non minus Regi Chriſtianiſſimo, quam Sedi Apoſtolicæ eſſet pertimeſcenda, hinc Papa hæc ſubjunxit: „Normaniam

„maniam propugnaculis firmate, & „tunc videbitis, an Regina Angliæ sit „vobis adeo propensa, prout tamen „creditis.„ Hæc cum Papa loqueretur, eum interrupit Insulanus, dicens: „prior „Sanctitatis vestræ Legatus in Francia „Regem meum vestro nomine rogabat, „ut hanc Reginam eo induceret, qua„tenus ad Synodum suos ablegaret, se„que ei submitteret, imo ipsamet San„ctitas vestra in quodam colloquio ad „Sancti Gildasii Abbatem dixit, gra„tum sibi accidere, quod Rex huic ne„gotio sese ingereret, atque hanc Re„ginam ad saniora persuadere niteretur.„ Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Hoc responso nonnihil placatus Pontifex Oratori hæc exposuit: „nec An„gli, nec Protestantes unquam in Sy„nodo comparebunt; se enim ibi con„damnatum iri, ac juris Divini decreta „nec mutari, nec corrigi posse haud „ignorant; unde de illis nonnisi sobrie „in Synodo disputandum censeo, unice„que id fiat, ut ea, quæ Ecclesia Ro„mana constanti fide hucusque tenuit, „colligantur, & confirmentur, cum au„tem Synodus alibi jam declararit, quod „circa articulos jus positivum concer„nentes totam rem nostræ dispositioni „relinquat, hinc te hortor, ut hac in „re ad Concilium recurras, omnibus „tamen, quantum ratio, & Religio per-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„mittit, Principum precibus me satis„facturum polliceor.„ Ceterum ad hujus colloquii finem Papa familiari sermone Insulano narrabat, sibi nuntiatum esse, quod Valentiensis Episcopus a Calvinistis Lugduni morantibus fuerit captus, Castillionæus autem Cardinalis indies magis, magisque a veræ Religionis semita, ac status Ecclesiastici munere deviet, denique subjunxit, consultissimum fore, si Aurelianensis Episcopus Regis Christianissimi legatione in Synodo fungeretur, ut de loci prærogativa forte emersura evitarentur dissidia, eoquod Lunæ Comes non modo tanquam Hispaniæ Regis, sed & Cæsaris Orator ad Synodum esset venturus, quamvis haud certo adhuc de ejus adventu constet, cum alia ex parte nuntiatum esset, quod idem Comes Bohemiæ Regis Filias in Hispaniam conducturus foret.

§. LXXVII.

Papæ consilium de restringendis Synodi decretis.

Pallav. l. 18. c. 11. n. 11.

Interea Tridentinorum Patrum sollicitudo examinandis quæstionibus circa Sacramentum Ordinis intenta erat, ac die abhinc decima octava Mensis Septembris articuli postmodum discutiendi inter Theologos fuere distributi: cum vero

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

vero hujus Sacramenti examen neceſſario conduceret ad quæſtionem de reſidentia, injecto ſermone de Epiſcoporum oneribus, hinc ſummus Pontifex, ne hæc controverſia rurſus ſuſcitaretur, veritus, Synodi Decreta nonnihil reſtringere ſtatuit, ſpe fretus, quod Principes huic ſuo propoſito eo minus obluctaturi eſſent, quo ardentius ipſemet ſuam Aulam emendare, ac tribunalium corruptelas ſeveris legibus corrigere incæpiſſet, ac inſuper declaraſſet, quod tunc, ſi hæc decreta Principibus non probarentur, illis alia ratione ſatisfacere, novisque eorum poſtulatis annuere paratus eſſet, dummodo nihil vi extorquere attentarent: eapropter jamjam deſuper Legatos ſuos mandatis inſtruxerat, eaque innovabat. Verum literis recens acceptis, ac præſertim a Vicecomite admonitus ſententiam mutabat: nam hic idem Sedis Apoſtolicæ Nuntius Pontifici hæc ſignificabat: „Quinqueeccleſienſis Epiſcopus altero „die poſt ſuum cum Legatis colloquium „de quo ſupra diximus, ex quadam „Congregatione in templo habita arri„puit opportunitatem, atque ibidem „remanſit retentis ſecum Epiſcopis „Hungariæ, ac Poloniæ cum parte ma„jore Hiſpanorum, quos omnes cohor„tatus fuit ad exactam emendationem „Eccle-

Arcan. not. Vicecom. ad Borr. 24. Sept. apud Pallav.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„Eccleſiæ, quibus ajebat Cæſarem, tunc „a quavis ſollicitudine militari liberum „ob inducias cum Turca, omnem opem „præſtiturum, ſi modo ipſi in eo con„cordes, ferventesque perſiſterent, nec „a ſuo propoſito recederent: porro Ar„chiepiſcopus Granatenſis grates per„ſolvit ob operam oblatam, reſpondit„que, quod ipſi inter ſe de negotio a„gere velint.„

§. LXXVIII.

Pontificis Epiſtolæ tam a ſe, quam a ſuis ad Legatos datæ.

Pallav. n. 12.

Cum ergo ſummus Pontifex ex hiſce literis haud obſcure cognoſceret, quod Principes illum objecta Reformatione potius terrere, quam eandem ſerio urgere quærerent, hinc non modo ipſe, ſed etiam ipſius nomine Cardinalis Borromæus varias perſcripſit literas, in quibus hæc ſignificabat: „ex Fran„ciæ Oratoribus Romæ agentibus unus „non ita pridem quæſtionum examen „differri poſtulavit: ego autem ei re„ſpondi, quod Synodus ſit libera, ad„eoque id ab ea petatur: nunc vero vo„bis indico, quod optem, ut fortiter, „ac ſollicite definitiones, morumque „leges peragantur, pro eo, quod divi„num obſequium ac recta ratio poſtu„lant poſt tot inutiles moras: ceterum volu-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„volumen Cæſaris, & Sanctiones in „Gallico conventu factas attente per„legi, & ex illis petitis articulis, de „quibus vos ſcripſiſtis, mihi videtur, „quod quidam concedi poſſint; dum„modo nullum exinde damnum Sedis „Apoſtolicæ auctoritati inferatur: ſi præ„terea iterum vos urgent Cæſariani, ut „integrum volumen illud in generali „conventu legi ſineretis; illud etiam „haud reculandum, non tamen id fiat „a vobis tanquam ea ita proponentibus, „ut cogantur Patres ad ferenda ſuffra„gia de ſingulis tam multorum capi„tum, quorum aliqua videntur abſur„diſſima: hinc eadem mere ſignificetis, „ut deſignarentur Præſules ex variis „nationibus, qui illa perpenderent, at„que inde ſumerent illud ſolum, quod „trutina, & attentione dignum anim„adverterent.„ Ceterum ſuper iis etiam morum emendationibus, quæ a Legatis Pontifici oſtenſæ fuerunt tanquam a Patribus communiter expetitæ, Papa reſponſa reddidit, illarum plurimis conſenſu præſtito, & quamquam id videretur Pontifici, ſicuti pariter legatis, non modo ſufficiens, ſed ſuperabundans, in univerſo tamen negotio facultatem impertiit Mantuano Cardinali eos fines tranſcendendi, ſi id conſultum judicaverit.

§. LXXIX.

Sæc. XVI. A. C. 1562.

§. LXXIX.

Aliæ Pontificis literæ hanc in rem ſpeciatim ad Cardinalem Seripandum datæ.

Pallav. l. 8. cap. 11. n. 13. Scripſit præterea Pontifex ipſe peculiarem epiſtolam ad Cardinalem Simonettam, in qua hæc narrabat: perlegi tuam ſententiam de cunctis a Cæſare, conventuque Gallicano propoſitis, ac ceteris ad morum reparationem ſpectantibus: porro his præmiſſis pium illius ſtudium collaudabat ea ſubjungens verba ad omnes Legatos directa: *Ceterum quod melius videbitur, agatis: noſtra enim opera nunquam deerit in iis ſedulo perficiendis, quæ divino obſequio, & publicæ utilitati conferre cenſebuntur. Si articulus de obligatione reſidendi abſque gravi certamine abſolvi nequit, in nobis reponatur: nam quocunque jure mandato præcipiatur, efficiemus, ut ſuam quisque apud Sedem reſideat, ne Cardinalibus quidem exceptis: quod ſpectat ad Cæſaris librum, placet, ut is Patribus legatur, ſed legatur ſimul ejusdem Cæſaris epiſtola, in qua multa nobis remittit.* Poſtremo Pontifex adjecit: *Vos plurimum hortamur, ut in hoc pium opus conſtanter incumbatis, cujus felicem exitum vobis poſt Deum referemus acceptum, ac præcipue Mantuano Cardinali.*

§. LXXX.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXX.

Legati accepto Pontificis responso rebus expediendis intenti.

Legati hoc responso contenti rebus prompte expediendis sollicite incumbebant, ac religiosum silentium Patribus commendabant, imo minus consultum fore censebant, si in conventu publice libellus de Cæsaris postulatis prælegeretur, aut pro illorum examine deputarentur Prælati: quapropter absque strepitu, ac reliquis pene insciis totum hoc negotium Simonettæ Cardinali committebant, qui pro more in ejusmodi discussionibus usitato sibi quatuor Præsules associabat, Castaneam, Boncompagnum, Paleottum, & Castellum; in his enim nec mentis vigor, nec prudentia, nec fides desiderari poterat. Demum post frequentem istorum deliberationem Legati decreverunt, ut articuli circa morum emendationem tam ardenter expetitam, aut saltem sæpius petitam publice Patribus, atque Oratoribus proponerentur: interea vero Theologi ulterius discuterent articulos de Sacramento Ordinis.

§. LXXXI.

Articuli de Ordinis Sacramento Theologorum examini subjecti.

Hi

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Hi articuli ad septem redigebantur capita, quorum primum erat: *Ordo non est Sacramentum, sed certus quidam ritus eligendi, & constituendi ministros verbi, & Sacramenti.*

Pallav. c. 12. n. 1. Sarpius l. 7. p. 570.

II. Ordo non modo Sacramentum non est, sed est quædam fictio humana, excogitata ab hominibus rerum Ecclesiasticarum imperitis.

III. Ordo unus totus Sacramentum non est; & ordines infimi, ac medii non tendunt tanquam gradus ad Presbyteratum.

IV. Nulla est Hierarchia Ecclesiastica; sed omnes Christiani æque Sacerdotes sunt, atque ad usum, & executionem requiritur, ut Magistratus advocetur, & populus assentiatur; is vero, qui semel Sacerdos fuerit, potest Laicus evadere.

V. In novo Testamento non est Sacerdotium visibile, & exterius, nec ulla spiritualis potestas sive ad consecrandum Corpus, & Sanguinem Domini, sive ad offerendum, sive ad absolvendum a peccatis coram Deo; sed solum munus, ac ministerium prædicandi Evangelii, & qui non prædicant, absolute Sacerdotes non sunt.

VI. Unctio non modo non requiritur ad Ordinum collationem, sed perniciosa, & contemnenda est, similiter & cunctæ reliquæ ceremoniæ, & per Ordinationem non datur Spiritus Sanctus, ac proinde frustra

fruſtra Epiſcopi in ea dicunt: ACCIPITE SPIRITUM SANCTUM. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

VII. Epiſcopi non ſunt Presbyteris Superiores, nec habent poteſtatem ordinandi; vel ſi eam habent, eſt illis & Presbyteris communis, & Ordines ab ipſis collati ſine populi conſenſu irriti ſunt.

§. LXXXII.

Duo Decreta pro quæſtionum, ac temporis diſtributione.

Ut brevitati conſuleretur, duo fuere præſcripta, & quidem primo ſanciebatur, ut non omnes Theologi de omnibus articulis diſſererent, ſed illi, qui deſuper loquerentur, in ſex claſſes dividerentur, quarum quælibet conſtaret ex omni Theologorum genere ſeu ex Pontificiis, ex miſſis ab aliis Principibus, ex Regularibus, & non Regularibus, ex Italis, & Tranſmontanis; inſuper decernebatur, ut proprium illius claſſis munus eſſet adhibere ſtudium, ac loqui ſuper articulis ipſi deſtinatis.

Altero Decreto præcipiebatur, ut ſinguli Theologi in dicenda ſententia ultra ſemihoram non inſumerent, cum hoc ſpatium cenſeatur capax omnium, quæ ad rem facerent, ſi omnia inutilia reſecarentur.

§. LXXXIII.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXXIII.

Prima Theologorum congregatio pro dogmatum examine.

Pallav. c. 12. n. 3. Itaque die vigesima tertia Septembris primus universalis Theologorum coetus die vigesima tertia Septembris habitus est, cui interfuere Legati, Oratores Cæsarei, Gallici, Lusitanus, Veneti, & Helvetius, tres Patriarchæ, duodeviginti Archiepiscopi, centum quadraginta sex Episcopi, duo Abbates, quinque Regularium summi Moderatores, octoginta quatuor Theologi, compluresque Doctores, ac viri nobiles cum plurima aliorum Nobilium frequentia, ubi de primis tribus illis articulis, qui primæ Theologorum classi destinabantur, verba fecerunt Alphonsus Salmeron Jesuita, Theologus Pontificius, Ferdinandus Bellosilius, & Didacus Payva, uterque Clericus sæcularis, quorum unus a Philippo II. Hispaniæ, alter autem a Sebastiano, Lusitaniæ Rege ablegatus erat.

§. LXXXIV.

Salmeronis oratio circa primum articulum.

Pallav. n. 3. Sarp. p. 570. Porro Salmeron, qui primus verba faciebat, in hunc ferme modum perorabat: „Sacrificium, ac Sacerdotium

„ita

„ita inter se connectuntur, ut sejungi „non possint, adeoque unius dogma do- „ctrinam alterius merito inferat: Lu- „therus quoque ad evertendam Eccle- „siam, Ordinem esse Sacramentum ne- „gabat; porro Ordinis nomine varia si- „gnificantur, modo enim rerum dispo- „sitionem importat, quemadmodum il- „lud usurpat S. Augustinus lib. 19. de „civitate Dei; nunc autem eminentem „in Ecclesia gradum significat: prout „distinguimus a Diaconatu Presbytera- „tum, & ab hoc Episcopatum, demum „etiam indicat cæremonias, per quas „confertur potestas in eadem Ecclesia, „sicuti definitur a Magistro sententia- „rum: Ordo igitur secundum hanc po- „stremam significationem, licet id in pri- „mo articulo negetur, verum est Sa- „cramentum, atque institutum a Christo, „prout desumere licet ex sanctorum „Patrum doctrina, idque sat delaravit „anteacta Sessio, illis verbis a S. Luca „relatis cap. 22. *Hoc facite in meam com- „memorationem:* insuper in illius colla- „tione adhibebantur a Christo peculiares „cæremoniæ, uti Cajetanus explica- „bat. De cetero alteram Sacerdotii „potestatem impertiebatur Redemptor „noster Apostolis tanquam Sacerdoti- „bus, cujus meminit S. Joannes capite „vigesimo, ubi imprimebatur character, „usus-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„ususque peculiaris cæremoniæ conce-
„debatur, dum is sufflabat in ipsos; qua
„sufflatione illis eam potestatem im-
„pressit, ex Augustini sententia; & hæc
„est potestas in Corpus mysticum Chri-
„sti, sicut altera est in corpus verum.
„Denique cum Christus id peregit, quod
„habetur in postremo capite S. Lucæ,
„ubi dicitur, *Eduxit eos foras, & benedi-*
„*xit eis*, ibi fuerunt a Christo constituti
„Episcopi, quod affirmant, Sanctus Au-
„gustinus, & D. Clemens Papa Roma-
„nus in libro octavo Apostolicarum
„Traditionum, atque id etiam inde ar-
„guitur, eoquod æqua decentia, cum
„eos ad Evangelium prædicandum Chri-
„stus misisset, etiam exigeret, ut no-
„vam ipsis daret auctoritatem, quæ præ-
„ter Episcopalem alia non est.„ His dictis ita idem Theologus prosequebatur: „omnino liquet, quod Ordo Dia-
„conatus sit Sacramentum, cum Acto-
„rum sexto versu secundo, ac sequenti-
„bus dicatur: *Non est æquum, nos de-*
„*relinquere verbum Dei & ministrare Men-*
„*sis: considerate ergo fratres, Viros ex*
„*vobis boni testimonii septem plenos Spi-*
„*ritu Sancto . . . quos constituamus su-*
„*per hoc opus . . . & elegerunt Stepha-*
„*num & Philippum . . . Hos posuerunt*
„*ante conspectum Apostolorum, & oran-*
„*tes imposuerunt eis manus.* In his au-

„tem

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„tem verbis indicatur integra Diaconi „creatio cum cæremonia, & impoſitio„ne manuum, unde impreſſa fuit gra„tia, ut conſtat de Sancto Stephano, de „quo legitur, *Erat plenus Spiritu Sancto,* „*& prædicabat.* Porro id confirmatur „variis S. Pauli dictis in ſuis epiſtolis „ad Timotheum, & Titum. Itaque „Diaconi inſtituti non fuere ad mini„ſtrandum, ſicuti contendunt hæretici, „menſæ terrenæ, ſed cœleſti: ſiquidem „ut deſtinarentur miniſterio terrenæ, ac „temporalis menſæ, opus non fuiſſet, „ut illi, qui Ordinem conferebant, je„junarent, atque eis manus imponerent, „iique Diaconi Spiritu Sancto reple„rentur: electi itaque fuere Diaconi illi „ad Euchariſtiam miniſtrandam; quod „declarant S. Petrus, ac præcipue S. „Clemens, Evariſtus, Ignatius Martyr, „Cyprianus, Hieronymus, Synodus Neo„Cæſarienſis, & Beda: quamquam „quidam Canones ſexti Concilii eorum „inſtitutionem referant ad miniſterium „viduarum menſis præſtandum, hi ta„men Canones ab Eccleſia non ſunt „recepti. Idem etiam Chriſtus de E„piſcopatu ſtabilivit: etenim ſimile je„junium, ac manuum impoſitio legun„tur in actis Apoſtolicis uſurpata erga „Paulum, & Barnabam, dum inſtitue„bantur Epiſcopi, iis verbis: *ite præ-*

Sæcul. XVI A. C. 1562.

„*dicate:* insuper postea narratur, per ci-„vitates constitui ab ipsis Presbyteros, „quod Episcoporum munus est, unde „Ordinem Sacramentum esse, ex S. Pauli „effato ad Timotheum probatur: *Noli „negligere gratiam, quæ in te est, & quæ „data est tibi per prophetiam cum impo-„sitione manuum Presbyterii.* 1. ad Tim. „c. 4. v. 14. Et ad eundem: *Ut resu-„scites gratiam Dei, quæ est in te per im-„positionem manuum mearum: at nemini „cito manus imponas.* 2. Tim. 1. v. 6. I-„dem corroboratur traditionibus Con-„cilii VI. Carthaginensis, Florentini, & „Tridentini sub Paulo III, necnon auctori-„tate Sancti Clementis, Innocentii pri-„mi, Divi Gregorii, & Innocentii III. „Pontificum, necnon SS. Dionysii, Au-„gustini, & Hieronymi testimoniis.„

Postea Salmeron e pluribus, variisque testimoniis demonstratum ibat, per collationem Ordinis imprimi characterem: ut vero evinceret, Ordinem non esse meram, sicuti dicebatur in primo articulo, electionem ministrorum verbi aut fictionem humanam, sicuti in secundo, sed esse Sacramentum, & characterem imprimi ab Ecclesia ex divina facultate, hinc quartum articulum discutere aggressus est, eosque refellit, qui Sacerdotes, & Diaconos a Laicorum Magistratu posse constitui asserebant,

bant, cum tamen eorum poteſtas naturæ vires ſuperet, ſpectetque ad munus gregem paſcendi, quod Divo Petro commiſſum eſt: ſi vero aliquando populus ſuos Miniſtros ſeligebat, id duntaxat ex conceſſione Apoſtolica ideo factum, ut populus de Miniſtrorum moribus bonum redderet teſtimonium, proin duntaxat ad electiones vocabatur, teſtemque de ordinandis agebat: Eccleſia autem Ordinem conferebat, confirmabatque electionem. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Abſoluto Salmeronis ſermone reliqui duo Hiſpaniæ, ac Luſitaniæ Regum Theologi verba faciebant, ac pluribus ſacræ Scripturæ teſtimoniis comprobatum ibant, Ordinem eſſe Sacramentum, præcipue adducentes textum D. Pauli ad Romanos cap. 13. v. 1. *Non eſt poteſtas niſi a Deo, quæ autem ſunt a Deo, ordinatæ ſunt.* Hanc quoque veritatem traditionis, Patrum, & Florentinæ Synodi auctoritate firmabant.

§. LXXXV.

Altera claſſis: Petrus Sotus perorans.

Integrum biduum Theologi primæ claſſis in dicenda ſententia ſua inſumebant: poſtea vero die vigeſima quinta Septembris ſecundæ claſſi locus diſferendi dabatur, ibidemque primus perorabat *Pallav. cap. 12. n. 6. 7. & 8.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

orabat Petrus Sotus Ord. S. Dominici inter Papæ Theologos princeps. Hic circa quartum, ac quintum articulum disputans probabat: esse in Ecclesia Hierarchiam, nimirum potestatem, ac prærogativam gubernandi, dicente Apostolo: *obedite præpositis vestris*, Hebr. 13. v. 17. Et alibi: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos posuit regere Ecclesiam Dei.* Act. 20. v. 28. Postea ajebat: „ Hæc Hierarchia a S. Dionysio „in libris ei adscriptis, quorum auctorem eum putabat verum, fuit explicata, cum hic Sanctus Doctor dicebat: Hierarchiam esse sacrum quemdam principatum ex imitatione cœlestis, quemadmodum enim hic in tres Angelorum gradus est partitus, ita quoque hæc dividitur in Episcopos, Presbyteros, & Ministros, sicuti exponit idem Dionysius, præsertim capite tertio, & quinto, ostendens, quo pacto inferiores etiam Ordines ad ejusmodi Sacramentum pertineant: insuper cum his consonant, quæ pronuntiabat Apostolus ad Ephes. 4. v. 12. scribens: *„ad consummationem Sanctorum, ad opus „ministerii, quosdam quidem dedit Apostolos, &c.* Non igitur Christiani omnes „sunt Sacerdotes, sicuti tamen continetur in articulo quarto, nec his obstant ea Sancti Petri verba, quibus appellat

„ pellat

„pellat cunctos baptismo ablutos *gen-* Sæcul. XVI.
„tem Sanctam, Regale Sacerdotium* 1. Petr. A C. 1562.
„c. 2. v. 9. ibi enim sermo est de Sacer-
„dotio *Mystico, ac Spirituali*, non de pro-
„prio, ac corporali, quale est illud Ec-
„clesiæ Sacerdotium, de quo impræsen-
„tiarum agitur.

Tum idem Theologus ad quintum articulum accedens, variis testimoniis SS. Ambrosii ac Cypriani, & Nicæni Concilii comprobatum ibat, Ordinem esse Sacramentum exterius, & visui subjectum: porro ad ostendendum tertium Hierarchiæ gradum, observabat ministeria inferiora, quæ tametsi a Christianis omnibus aliquo pacto exerceantur, non tamen ab omnibus exerceri ostendebat modo maxime legitimo, & congruente, cum ad ejusmodi opera, necessaria sit potestas quædam naturæ vires excedens in infimis etiam ministeriis; quæ potestas conceditur ab eo, qui obtinet Ecclesiæ Principatum: quocirca morem hodiernum, quod infima Ecclesiæ munia exerceantur ab hominibus mere laicis, haud esse laudabilem, nec primævæ Ecclesiæ consentaneum statuebat: „Ea de causa, prosequebatur Sotus, „sanxerat Cajus Pontifex, ne ad Episcopi munus eveheretur, nisi qui cun„ctos gradus ascendisset; atque ideo „præscripta fuere a Siricio Papa tem-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„pora, per quæ in quolibet Ordine ali-
„quamdiu miniſtrandum eſt.„ Porro impugnaturus id, quod pariter in eodem quinto articulo habebatur, nimirum ſacerdotium in Eccleſia nonniſi ſimplex prædicandi Evangelii munus eſſe, ſic inquiebat: „ ſacerdotium non ad „meros Sacerdotes, quin potius ad ſo-„los Epiſcopos præcipue pertineat, cum „Apoſtolus dicat: 1. Cor. 1. v. 17. *Do-„minus non me miſit baptizare, ſed præ-„dicare.* Inſuper Chriſtus hoc de ſe ipſo „affirmavit illis verbis: Luc. 4. v. 43. „*Oportet me aliis civitatibus evangeliza-„re: ad hoc enim miſſus ſum:* ideo a Con-„cilio Chalcedonenſi fuit decretum, ut „Epiſcopi a domeſticis negotiis abſtine-„rent, quatenus prædicationi operam „darent: nec tamen, ſicuti de ſacer-„dotibus, poſtrema illius articuli pars „affirmabat, eum, qui reipſa non con-„cionatur, quod hujusmodi dote ca-„reat, Epiſcopum non eſſe, cum hujus-„ce rei exemplum extaret in Valerio „Epiſcopo Hipponenſi.„

Ad quartum articulum regreſſus hic Theologus, confutabat poſteriorem ejus partem, quod Ordinis poteſtas conferri poſſet aut a populo, aut a laico Magiſtratu, cum ea naturæ facultatem ſuperet, adeoque illius conferendæ facultas deſit iis, qui ad id præſtandum

ab

ab Eccleſia conſtituti non ſunt. „Exi- Sæcul. XVI. A.C. 1562.
„gebatur quidem, inquiebat Soto, ex „primæva conſtitutione populi electio, „idque colligitur ex epiſtola quarta S. „Cypriani in primo libro, atque ex A„poſtolica Traditione, quæ etiam ele„ctio fuit vera, nec ſimplex teſtimo„nium, prout tamen indicaverat Salme„ron, idcirco clerus etiam populo ſeſe „adjungebat, ut electio ab univerſa „Chriſtianorum multitudine haberetur: „in quam ſententiam dixerunt Apoſtoli „Act. 6. v. 3. *Eligite ex vobis ſeptem vi„ros:* Summo tamen Pontifici licet eam „electionem populi ſupplere, pro eo, ac „opportunum exiſtimaverit: etenim „quamvis ea eligendi ratio eſſet Apo„ſtolorum traditio; traditiones tamen, „quæ ad regimen ſpectant, poſſunt mu„tari: at vero eæ, quæ pertinent ad „Sacramenta, mutationem non admit„tunt: idcirco pro temporum conditio„nibus potuerunt Romani Pontifices „electiones variare, easque aut cleri„corum Collegiis, aut Principibus, aut „aliis concedere.„

§. LXXXVI.

Quidam Luſitaniæ Regis Theologus ex tertia claſſe perorans.

Inter Theologos ex tertia claſſe, cui poſtremi duo articuli fuerant commiſ- *Diar. 29. Sept. apud Pallav. l. 12. c. 12. n. 9.*

ſi

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

si, præ ceteris prior differebat Melchior Cornelius Clericus sæcularis a Lusitaniæ Rege ad Synodum decretus, qui observabat, quod error in sexto articulo contentus, quo Ordini omnis gratiam conferendi vis abnegatur, jam a Wiclefo, aliisque hæreticis, qui ante hunc hæresiarcham ducentis abhinc annis vixerunt, traditus fuerit, prout ex sexagesima sexta Divi Bernardi homilia in Cantica optime inferri potest. His præmissis dein ea, quæ adversarii objiciebant, dissolvebat, ac veritatem catholicam firmabat testimoniis, quæ ex SS. Leone, & Ambrosio, Synodo Chalcedonensi, undecima Toletana aliisque compluribus hauriuntur, ac demum Florentinam adduxit, & postea dixit, quod Ordines quoque minores sint Sacramenta, & conferant gratiam, cum ecquidem sint constituti ab Apostolis, ex Christi tamen institutione quoque proveniant, qui hos Ordines Ecclesiæ præscripserat: „prima Tonsura, inquiebat Melchior, „non est Ordo; cum per eam nulla po„testas acquiratur: de Unctione autem, „quæ velut inutilis, ac pernicios ritus in ejusdem articuli initio damna„tur, mentio fit a Fabiano Pontifice, at„que a Sancto Dionysio, cui hic quo„que Theologus librum de Hierarchia „cœlesti adscripsit. Insuper etiam Innocentius

„centius III. capite primo, ſub titulo de „ſacra Unctione de hoc Sacramento lo- „quitur.„ Tandem hic Theologus ad poſtremum progreſſus articulum, Epiſcopos Presbyteris majores eſſe oſtendit, & reſpondit etiam celebri Divi Hieronymi dicto, quod producitur ab hæreticis, ubi, hic S. Doctor affirmat, inter Epiſcopos, ac Presbyteros non eſſe diſcrimen ex natura, ſed prærogativam ex conſuetudine ſtabilitam: porro in hanc rem obſervabat a Sancto Hieronymo variis in locis diſerte affirmari, quod hæc prærogativa ex inſtitutione ſua conveniat gradui Epiſcoporum, adeoque in verbis allatis res ſit intelligenda ſecundum argumentum, de quo ibi agebatur, ſeu ſecundum exteriorem jurisdictionem, quæ lege Eccleſiaſtica præſcribitur: inſuper, Epiſcopatum eſſe Ordinem peculiarem, præſertim Cajetani ratione comprobabat, eoquod Epiſcopus peculiarem obtineat poteſtatem adminiſtrandi Sacramenta confirmationis, ſacræque initiationis, qui ſunt Ordinis, non jurisdictionis actus, cum Epiſcoporum Vicariis committi nequeant. Poſtremo Melchior rejecit ea, quæ Sotus contra Salmeronem dixerat, quod ſcilicet antiquitus a populo fuerint reipſa electi Sacerdotes, & Epiſcopi, eaque electio non fuerit ſimplex teſtifi-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

testificatio: eapropter idem Theologus studuit id probare ex quarta eadem S. Cypriani epistola in libro primo contenta, quam Sotus produxerat. Finito hoc sermone reliqui tertiæ classis Theologi suam exposuerunt sententiam, usque ad secundam Octobris diem; qua absoluti sunt Theologorum conventus, reliquis tribus classibus ad Sacramentum Matrimonii reservatis.

§. LXXXVII.

Aliorum Theologorum sententiæ circa Ordinem.

Sarp. l. 7. p. 571.

Supererant plures alii adhuc Theologi, qui itidem in hisce conventibus perorantes, suas quisque sententias promebant, atque inter alios Hieronymus Bravus Dominicanus propugnabat, quod Ordines sint numero septem, & quilibet veri nominis Sacramentum, ususque Ecclesiæ servari debeat, vi cujus per inferiores Ordines intermedios, ad superiores, ipsumque adeo Sacerdotium, contenditur. His dictis inquiebat, a Magistro Sententiarum doceri, quod minores Ordines, & Subdiaconatus ab Ecclesia fuerint instituti, Diaconatus vero in sacris literis indicatus nonnisi Mensarum ministerium fuerit, non autem Altaris, prout nostrum esset ministerium: porro Divum Thomam affirmare

re ajebat, quod in Ecclesia primitiva multi, quin per inferiores gradus ad sacerdotium conscendissent, illico sint ordinati Presbyteri, Ecclesia tamen hunc transitum per omnes Ordines eo fine instituerit, ut illi, qui ad sacerdotium aspirarent, per humilitatis viam ducerentur. Denique concludebat, haud consultum sibi videri, si Synodus ultra ea, quæ cunctis Catholicis rata habentur, progrederetur: ut proin in hac materia de Sacramento Ordinis optime a sacerdotio inciperetur, eoque pacto huic Sessioni aptissima fieret connexio cum priori, in qua de Missæ sacrificio actum erat: tum etiam a Sacerdotio ad Ordinem in universum progrediendum, nec ultra ad particularia descendendum suadebat. Sæcul. XVI. A.C.1562.

Postmodum Thomas Dassius Valentinus Canonicus, qui & ipse ex secundæ classis Theologis erat unus, circa quartum articulum de Hierarchia Ecclesiastica prolixo admodum sermone hæc exposuit: „ per summam antiquitatis ignorantiam enata est de Hierarchia Ecclesiastica dubitatio; cum res „sit notissima, quod in Ecclesia populus „semper regi consueverit a clero, & „in ipso clero inferiores a superioribus, „dum omnes hi gradus ad unum tandem Pastorem universalem, qui est E-

„piscopus

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„piſcopus Romanus, reducantur:„ Hac propoſitione multis verbis confirmata ſubjecit Daſſius: „ exiſtimo, quod id u„num requiratur, ut hæc veritas mani„feſta fiat contrariis erroribus ſublatis, „qui a ſcholaſticis, cum hi nimio ſubti„litatis ſtudio interdum res claras ob„ſcurent, ſunt introducti, dum Canoni„ſtis ſe opponunt, *Primam Tonſuram*, & „*Epiſcopatum* inter Ordines referenti„bus: porro de Epiſcopatu, mirum mi„hi videtur, eos negare velle, quod ſit „Ordo; cum fateantur ſcholaſtici, Epiſ„copis eſſe propriam confirmationem, „ordinationem, totque alias conſecra„tiones, quas, ſi quis alius tentaret, ni„hil eſſet acturus, & tamen Epiſcopa„tum eſſe Ordinem negare audent, „quamvis Ordinem dicant Oſtiarii mu„nus, cui incumbit, obſerare Eccleſiæ „portas, quas non minus commode qui„vis laicus poſſet occludere, quod ad „*primam Tonſuram* attinet, ſemper a „Theologis percepi: *Sacramentum eſſe* „*ſignum externum gratiam ſpiritualem, ac* „*inviſibilem ſignificans:* cum ergo in pri„ma Tonſura ſit ſignum, & res ſignifica„ta, necnon deputatio ad res divinas, „ſatis mirari non poſſum, cur ei Sacra„menti eſſentiam auferre poſtulent, præ„ſertim cum per eam ad Clericalem „ſtatum introitus fiat, atque obtineatur „par-

„participatio exemptionum Eccleſiaſti- Sæcul. XVI.
„carum: ceterum ſi veritati innititur, A.C. 1562.
„quod Hierarchia a Chriſto Domino
„non ſit inſtituta, tunc neque clerica-
„tus, neque ejus exemptio poſſet divi-
„ni juris dici: illud autem omnino patet,
„quod Hierarchia in gradibus Ordinum
„Eccleſiaſticorum conſiſtat, neque alia
„inſit voci *Hierarchiæ* vis quam quod ſit
„*Ordo ſacer ſuperiorum, & inferiorum:*
„porro hic nunquam recte conſtare poſ-
„ſet, niſi quis inter Ordines, quod a Ca-
„noniſtis cum ratione factum, infimum,
„ſeu *Tonſuram*; & ſummum, qui eſt
„*Epiſcopatus*, numeret; nam eo pacto Hie-
„rarchia omnis probe conſtituta eſt,
„cum primo, & ultimo ſtabilito, inter-
„medii neceſſario conſequantur, qui ſi-
„ne his poſitis nullo modo conſiſtere
„poſſent.

De altera articuli parte ita diſſeruit: „ex ſacrorum Canonum lectione mani-
„feſte conſtat, quod in Epiſcoporum e-
„lectione, & Presbyterorum, ac Diaco-
„norum deputatione, ſummi & infimi
„e populo fuerint præſentes, & ſuffra-
„gium tulerint, aut ſaltem præbuerint
„aſſenſum, hoc tamen duntaxat ad Pa-
„pæ conceſſionem tacitam, vel expreſſam
„factum; neque enim cuiquam laico in
„rebus Eccleſiaſticis ulla auctoritas com-
„petebat, niſi ex privilegio Pontificio,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„idque tum fuit conceſſum, quia popu„lus, & primores pietati addicti, rerum „ſpiritulium ſtudio, atque amore deti„nebantur, adeoque hoc ipſo plus obſe„quii, & reverentiæ præſtabant clero, „promptioresque ad ipſum oblationibus „& donationibus cumulandum redde„bantur: unde ſancta Eccleſia ad eum, „in quo nunc eſt, ſtatum pervenerat: „at cum hæc pietas refrigeſcere cæpi„ſet, & ſæculares Eccleſiæ inhiarent, „& omni ope niterentur, ut ii in ſacris „Ordinibus conſtituantur, qui ipſorum „voluntati morem gerere velint, meri„to ademptum ipſis eſt privilegium, „quo fruebantur, atque ipſi ab ordina„tionibus, & electionibus prorſus ex„cluſi fuere.„

Inde concludebat, hunc articulum non modo tanquam hæreticum fore condemnandum, ſed etiam corrigendum eſſe Pontificale, expungendosque omnes illos textus, qui ejusmodi conſenſus mentionem faciunt, quibus non obliteratis hæretici ſemper in rem ſuam abuſuri ſunt, ut inde neceſſarium eſſe comprobent populi ſuffragium ac conſenſum, prout hodiedum hæretici ſemper perperam inculcant.

Abſoluto Thomæ ſermone alius quidam Luſitani Regis Theologus itidem Dominicanus nomine Franciſcus Ferierus

rus ita effatus est: „non potest in du- Sæcul XVI.
„bium revocari Hierarchia Ecclesiæ ca- A. C. 1562.
„tholicæ, quæ & traditione Apostolica,
„& omnis antiquitatis testimonio, nec-
„non perpetua Ecclesiæ consuetudine
„confirmatur: quamvis vero hoc voca-
„bulum non ab omnibus usurparetur,
„res tamen significata in usu semper
„fuit; Dionysius enim Areopagita pro-
„prium ejus argumenti tractatum con-
„fecit, eamque Concilium Nicenum ap-
„probavit, & consuetudinem antiquam
„nominavit. Porro de illo, quod a Pa-
„tribus ad quarti sæculi initium jam
„dicitur antiquum, nemo poterit nega-
„re, quin Apostolorum sæculo ejus or-
„tus debeatur: ideo hoc tantum mihi mo-
„nendum videtur, quod de ea tractandi lo-
„cus non sit unacum Sacramento Ordinis,
„tametsi a multis e scholasticis id fiat,
„qui Hierarchiam in Ordinibus superio-
„ribus & inferioribus reponunt, quæ ta-
„men sententia consistere non potest,
„cum certum constet, Pontificem esse
„summum Hierarcham, & post illum
„sequi Cardinales, Patriarchas, Prima-
„tes, Archiepiscopos, atque Episcopos,
„& post hos Archipresbyteros, Archi-
„diaconos, aliosque Prælatos subordi-
„natos uno capiti, summo scilicet Pon-
„tifici: insuper si ea disputatio, an E-
„piscopatus sit ordo, omittitur, de reli-

Sæcul. XVI. A. C. 1562. „quis certum habetur, quod Archiepi-„copatus, Patriarchatus, & Papatus „non ſint Ordines, & per Epiſcopatum „nihil aliud, quam jurisdictio, & ſupe-„rioritas denotetur: igitur in jurisdi-„ctione conſiſtit Hierarchia, & in illa „Concilio Niceno poſita fuit, cum de „Pontifice Romano, Alexandrino, & „Antiocheno verba fecit; adeoque cum „de Ordine tractatur, non eſt opportu-„num agere de Hierarchia, ne forte ad-„verſariis calumniandi cauſſa præ-„beatur. „

§. LXXXVIII.

Varia Theologorum ſententia circa Hierarchiam.

Sarp. p. 576. Hic articulus de Hierarchia non minus, ac ille de Epiſcopatu longo admodum tempore diſcutiebatur; quivis enim ſpeciale quid in medium proferre gloriosum cenſebat, præcipue circa quæſtionem: an Epiſcopatus ſit Ordo a ſacerdotio diverſus, ubi plures in eam ſententiam abibant, quod Epiſcopatus duntaxat dignitate ſacerdotio ſit ſuperior, nilque aliud Presbyteratui ſuperaddat quam jurisdictionem, non autem diverſum Ordinem, quam opinionem ſancti Thomæ Aquinatis, & D. Bonaventuræ teſtimoniis firmabant: Attamen notum eſt, quas dari poteſtates diverſas,

versas, quarum una vocatur *potestas Ordinis*, quæ peccata remittendi, Corpus Christi conficiendi, aliaque præter Confirmationem, & Ordinem Sacramenta administrandi potestatem complectitur: altera vero, quæ *potestas jurisdictionis* appellatur, in facultate puniendi per censuras, necnon in jurisdictionis Ecclesiasticæ usu consistit: in quanam vero potestate Hierarchia consisteret, haud adeo facilis erat decisio, cum nonnulli eam in sola Ordinis potestate collocarent, ac proin ab hac Hierarchia Archiepiscopos, Episcopos, Patriarchas, imo & ipsum summum Pontificem, qui tamen præcipua illius membra sunt, excluderent; si enim Ordinis potestas diversis annexa est ordinibus, hasce dignitates ad Hierarchiæ summam haud pertinere manifestum est, eoquod hæ diversos non constituant Ordines juxta horum Theologorum sententiam: alii econtra Hierarchiam constituebant in jurisdictionis potestate, attamen hoc pacto summus Pontifex, Patriarchæ, Archiepiscopi atque Episcopi sola forent hujus Hierarchiæ membra, sacerdotibus inde exclusis: tertia denique proferebatur opinio illorum, qui Hierarchiam in utraque Ordinis, ac jurisdictionis potestate constituebant, quorum

Sæcul. XVI. A. C. 562. quoque ſententia utpote veritati magis conſona a ceteris probabatur.

§. LXXXIX.

De Hierarchiæ forma diſputatum.

Sarp. p. 575. Haud magis expedita erat definitio quæſtionis circa Hierarchiæ formam, circa quam diſceptabatur, quodnam ſit primum fundamentum, cui innititur character Sacramenti Ordinis, ac dignitatis Hierarchicæ, ita, ut abſque eo homo nec ad Presbyteratus ordinem, nec ad Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Pontificis dignitatem ſit idoneus: porro quidam hanc formam eſſe charitatem ſtatuebant: verum ex hac opinione ingens enaſcebatur difficultas; nam ex hac ratione deduci poterat, quod Sacerdos amiſſa charitate ab Hierarchia excluderetur, ſuamque auctoritatem, ac Chriſtianum populum regendi poteſtatem amitteret: quod tamen Wicleſi errorem ſaperet; ideo alii pro hac forma aſſignabant fidem informem, ſeu charitate deſtitutam; aſt huic opinioni objiciebatur, quod fieri poſſet, ut quidam Præſul nequidem hanc fidem informem habeat, ſed in animi ſui receſſu omnino infidelis exiſtat, unde fieret, ut in hoc eventu omnes ejus functiones, ac cuncta, quæ adminiſtraret, Sacramenta forent invalida, atque ex

hac

hac sententia graves nascerentur anxietates, & conscientiæ innumeris involverentur curis: eapropter nonnulli hanc formam constituebant in Baptismate: ast eædem occurrebant difficultates, cum incertum esse posset, an hoc Sacramentum valide fuerit administratum, atque intentio Ministri adfuerit, quæ juxta Synodi doctrinam omnino requiritur, cum hæc capita minus adhuc dignosci possent, quam fides & charitas, ac propterea inquiebant hi Theologi, nemo certus esse potest de Baptismi valore, a quocunque demum baptizatus fuerit. Sæcul. XVI A. C. 1562.

§. XC.

Aliorum Theologorum opinio circa idem argumentum.

Nondum discussi erant sequentes articuli: I. An omnes Christiani sint Sacerdotes, & Sacrificantes: II. utrum Sacerdos possit fieri Laicus: III. an Evangelii Minister non aliud habeat officium, quam prædicationem: Hanc in rem Frater Adamantius Ordinis S. Augustini alumnus, & Cardinalis Madruccii Theologus hæc monuit: „plerique „eorum, qui antea discurerunt, tantum „adduxerunt rationes verosimiles, & „quandam congruentiam suadentes, „quæ in ejusmodi negotio, ubi de arti- *Sarp. l. 7. p. 576.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„culis fidei tractatur, non solum adver„sarios non constringunt, verum in sen„tiis magis obfirmant: ideo alia ob„servetur in Conciliis dicendi ratio ab „ea diversa, quæ in scholis usurpatur, „nam in his quanto magis singula mi„nuatim secantur, quantoque accuratius „examinantur, tanto melius tractantur: „at in Conciliis non sapit dignitatem „alia excutere, quam quæ elucidari, & „quasi in conspicuo collocari possunt: „interea tot jam quæstiones ventilatæ „fuerunt, quarum cognitionem in hac „vita, ubi Deus non vult omnia cogno„sci, assequi non datur: hinc satis es„set super hoc articulo nosse, quod Ec„clesia Hierarchiam habeat, eaque con„stet ex Prælatis, & ministris, atque „hi ab Episcopis ordinentur, necnon „ordo sit Sacramentum, cujus nulla „pars pertinet ad sæculares.„ Postea alius Theologus nomine F. Petrus Ramirius Franciscanus doctrinam Joannis Scoti secutus hæc edixit: „ordo non „dicitur Sacramentum, quia res est in„visibilis, & permanens, cum Sacra„menta omnia visibilia sint, & præter „Evchariştiam in actione consistant: „quare ut omnes difficultates vitentur, „statuatur, quod non ordo, sed ordinatio „sit Sacramentum.„ Huic sententiæ vehementer reclamabant cuncti, cum omnes

omnes Theologi, quod Ordo sit Sacramentum, defendant, atque Concilium Florentinum, quod maximæ auctoritatis est, disertis verbis definierit, Ordinem esse Sacramentum. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XCI.

De Charactere, & receptione Spiritus sancti in Ordinatione.

Nec minus variæ audiebantur opiniones a tertiæ classis Theologis, qui sextum discutiebant articulum de Ordinis materia, ejusque ritibus, necnon de eo, quem imprimit, Charactere, & de gratia, quam confert: equidem inter omnes conveniebat, Spiritum Sanctum & dari, & accipi in Ordinatione: quidam tamen dicebant, Spiritum Sanctum in propria persona dari: alii vero inquiebant, eundem donari in gratia, qua de re multa fuit disceptatio, sed inter eos, qui de ea, quæ confertur, gratia differebant, acrior erat contentio, qua discutiebant, utrum detur gratia justificationis, an vero donum officii exercendi: porro illi Sententiæ prioris fundamentum in eo ponebant, quod omnia Sacramenta largiantur gratiam justificationis: isti e contrario defendebant, quod ea ab impœnitente recipi non possit, qui tamen accipit Ordinem. Ceterum quoad characterem, *Sarp. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

licet omnes concordes censuissent, eum in Sacerdotio imprimi, erant tamen opiniones variæ; quidam enim illum in Sacris tantum, alii vero in omnibus Septem Ordinibus imprimi affirmabant: quæ utraque sententia S. Bonaventuræ visa est probabilis: interim nonnullis placebat distinctio Durandi Mendensis Episcopi, qui docuit: "si per charac-"rem intelligitur potestas producendi a-"liquam actionem supernaturalem, & "spiritualem, tunc hic a solis Sacer-"dotibus accipitur, cum hi tantum pro-"ducere possint Spirituales consecrandi, "& peccata remittendi effectus: si vero "per characterem intelligitur Deputa-"tio ad officium speciale, cuilibet Or-"dini Character est proprius. Verum hæc opinio tanquam periculosa rejicie-batur, cum Lutheri assectis favere cen-seretur, qui Characterem in deputa-tione consistere affirmant, quatenus quispiam ad cujusdam muneris exerci-tium designatur, ac proin, quampri-mum homo cessat esse deputatus ad ejusmodi muneris exercitium, mox e-tiam illius character evanescat: itaque censebant alii, quod omnino opus fo-ret, ut in omnibus Sacris Ordinibus proprius, ac haud delendus character constituatur. Major adhuc de Episco-patu erat controversia; innovabatur e-

nim

nim illa quæstio: an sit Ordo specialis, ac characterem imprimat? porro id affirmabant plures, eoquod Episcopatus binas, ac speciales, easque sacras operationes complectatur, scilicet confirmationem, & Ordinum collationem, ad quas exercendas donum, ac specialis character requiratur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XCII.

Articulus de Unctione, atque ritibus ad examen vocatus.

Cum sententiæ rogarentur circa Unctionem, & Sacras cæremonias in Ordinibus conferendis usitatas, omnes Theologi unanimi suffragio temeritatem Lutheranorum damnabant, eoquod hi contra sacram hanc unctionem, ritusque tam petulanter insurrexerint: nihilominus contendebant nonnulli, quod illæ Unctiones, ac cæremoniæ, quæ omnino requirerentur, ab illis minus necessariis distinguerentur: cum autem definiri oporteret, quænam ex hisce Unctionibus, ac cæremoniis plus, minusve sint necessariæ, non una omnium erat sententia; quippe quidam Lusitaniæ Regis Theologus, jurisque Canonici Doctor nomine Melchior Cornelius, cujus jam supra meminimus, ita declamabat: "manuum impositio sola est "cæremonia, quæ *essentialis* appellari „mere-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

"meretur; Apoſtoli enim in Ordinatio-
"nibus uſi ſunt manuum impoſitione,
"adeo ut nulla unquam in divinis lite-
"ris Ordinatio ſine manuum impoſitione
"facta legatur: inſuper ſuccedentibus
"temporibus hic ritus adeo eſſentialis
"habebatur, ut paſſim Ordinatio ipſa
"nuncuparetur manuum impoſitio,
"quamquam Gregorius IX. hunc ritum di-
"xerit introductum ab Apoſtolis, & multi
"Theologi eam non habeant pro neceſ-
"ſaria, quicquid alii aliter ſentiant. Ce-
"terum de Unctione ex Decretali, quam
"Innocentius III. ſuper hac re edidit, o-
"mnino conſtat, quod in omnibus Ec-
"cleſiis non fuerit uſurpata: nec minus
"celebres Canoniſtæ Hoſtienſis Cardi-
"nalis, Joannes Andreas, Panormita-
"nus, & alii affirmant, quod Papa ſolo
"ſuo verbo Presbyterum ordinare poſſet,
"dicendo, *Eſto Sacerdos*, imo quod ma-
"jus adhuc eſt, Innocentius IV. omnium
"Canoniſtarum Parens, univerſim aſſe-
"rit, niſi formulæ illæ recens adinventæ
"obſtarent, abunde futurum, ſi ita di-
"ceret Ordinator, *Eſto Sacerdos*, aut
"verbis tantundem valentibus uteretur,
"nam formulæ, quæ obſervantur, ab Ec-
"cleſia primum poſtea ſunt conſtitutæ:„
ob has rationes cenſebat Cornelius, ta-
cendum de cæremoniis neceſſariis, eo-
quod exacte hujus neceſſitatis gradus de-
finiri

finiri haud posſent, sed potius, illos tantum ajebat damnandos, qui pro superfluis, aut pernicioſis eas habent. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XCIII.

Epiſcopi pro conficiendis Canonibus nominati.

Postquam Theologi, ac Canonici juris Doctores horum articulorum examen absolverant, ex Epiſcopis nonnulli fuere nominati, qui Capita, & Canones instruerent. Hi Præsules erant Caspar de Fosso ex Ordine Fratrum Minimorum Reggienſis Archiepiſcopus, Callinus Jadrenſis Archipræsul, Andreas Costa, seu Cuesta Legionenſis, Sala Vivarienſis Epiſcopus, Suaresius Conimbricenſis, & Colosvarinus Canadienſis Præsul. Hi intra octiduum suo fungebantur munere, adeo, ut jam decima tertia Octobris die prima haberetur Congregatio, in qua Canones, & capitula ab eis concinnata discuterentur. Porro circa Ordinis Sacramentum capita erant nonnisi quatuor, octo autem Canones: rebus igitur tam prospere dispositis Legati negotium cum summa animorum tranquillitate perficiendum sperabant, nec sua eos fefellit opinio; quippe omnes Patriarchæ, atque Archiepiſcopi præter Granatenſem Canones, prout ipsis proponebantur, approbabant, *Pallav. l. 18. c 12. n. 10. & cap. 14. num. 4.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

babant, nec minima oppositione interposita: postea vero nova exorta est tempestas, quæ tam ægre sedata fuerat, ut parum abesset, inquit Pallavicinus, *quin pene in desperationem converteretur spes concepta de Universæ Reipublicæ Christianæ restauratione;* quippe in postremo Canone ea formula, quæ Cardinalis Crescentii sub Julio III. Synodo præpositi ætate erat præscripta, adhibebatur, in ea autem hic error propositus: *quod Episcopi Presbyteris majores non sint Jure divino:* verum Legati postremas has voces *jure divino* auferebant, veriti, ne exinde disputatio de jure residendi iterum suscitaretur.

Litt. Legat. ad Borr. 24. Sept. & Arch. Jadr. 28. Sept. & 5. Octobr. 1562. apud Pallav.

§. XCIV.

Controversia de residentia ex jure Divino innovata.

Pallav. c. 12. num. 10.

Quidam Hispaniæ Præsules, qui hanc quæstionem definiri exoptabant, coram Franciæ Oratoribus querebantur de astutia Præsidum, quos Lansacus sub amicitiæ specie monebat de tumultu, exinde suscitato, quod duo illa verba resecassent. Hi re dissimulata respondebant: „brevi innotescet, „quod nos minime declinemus disputa„tionem de jure residendi, quotiescun„que ea proponeretur, cum alias spo„ponderimus, eam denuo, ubi de Ordi-

„nis

"nis Sacramento ageretur, examini sub- Sæcul. XVI. A.C. 1562.
"jici, nec in eo ab animi nostri sincerи-
"tate recedimus, quandoquidem nun-
"quam speraveramus, præteritum de
"illa controversia ardorem extinctum
"iri, sed unice cavere studebamus, ne ob
"novam definitionem super Episcopo-
"rum institutione factam, pariter etiam
"cogeremur definire præcedentem con-
"troversiam, illi adeo adnexam, ut
"hæc definiri nequeat, quin etiam ista
"decidatur. Ad hæc respondit Lansa-
cus, quod parum ipsum angat, an hoc, vel illo jure habeatur residendi necessi-tas, dummodo reperiretur ratio ad eam firmiter observandam, cum certum esset, quod plurima Ecclesiæ incommoda inde dimanarint. Hoc Lansaci responsum Legatis placuit.

§. XCV.

Granatensis Archiepiscopi petitio de Residentia ex jure Divino declaranda.

Abeunte Lansaco, supervenere Archi- *Pall. n. 11. Sarp. p. 588.*
episcopi Granatensis, Bracarensis, Messanensis, & Episcopus Segobiensis, postulantes, qua ex causa voces istæ *jure Divino* deletæ fuissent ex Decretis a Crescentio Legato, ac Cardinale pro-positis? His addebant, quod ex eo pa-

lam

Sæcul. XV. A. C. 1562.

lam fieret, eorum esse consilium, ut procul haberetur quævis disputatio de Præsulum residentia, cum tamen hanc quæstionem proponi, sæpius promissum fuisset. Insuper Granatensis Archiepiscopus, qui ceterorum nomine verba faciebat, suorum verborum testem allegabat Segobiensem Episcopum, qui tum præsens aderat, ac Synodi Congregationibus sub Julio III. habitis æque, ac Octavianus Præconius Panormitanus Archiepiscopus pariter præsens intererat. Hic ergo ita perorabat: „non „permittendum est, ne utrumque „declaretur, nempe, & *Episcopos esse „institutos jure divino*, & *esse jure divino „Superiores Presbyteris*, eoquod utrum„que negetur ab hæreticis:„ porro his dictis hic Præsul in eo multus fuit, ut argumentis, rationibus, & Sanctorum Patrum auctoritatibus sententiam suam comprobaret, præcipue vero allegabat Epistolam Sancti Cypriani ad Rogatianum, ubi sæpius hic S. Doctor repetebat, *Diaconos ab Episcopis fieri, tum Episcopos a Deo:* insuper idem Episcopus adducebat celebre illud S. Cypriani testimonium, ex quo habetur, *unum esse Episcopatum, cujus a singulis in solidum pars tenetur.* Ex hoc textu collegit, quod Papa Episcopus sit, prout alii, nec non ille, atque isti sint fratres inter

ter se, ac filio unius Patris, nempe Dei, uniusque matris Ecclesiæ: unde a Pontifice *Fratres* etiam vocantur, adeo ut etiam, si Papa institutus sit a Christo, ab eodem pariter instituti dicantur Episcopi, qui illius fratres nominentur, non quidem ex urbanitate, & humilitate, sed ex eo, quod hæc esset usitata loquendi methodus, qua summi Pontifices & Episcopi mutuo inter se agebant, priusquam disciplinæ corruptio invaleseeret. Sæc. XVI. A.C. 1562.

Postea tanquam insulsam deridebat illorum opinionem, qui asserunt, omnes Apostolos a Christo fuisse institutos pares auctoritate, hancque in ipsis fuisse personalem, ita, ut ad Successores non commearet, præterquam a Petro solo: porro hic Præsul tales, perinde acsi præsentes essent, percunctabatur, quo fundamento, qua auctoritate, quave ratione in assertionem adeo audacem prorupissent? cum tamen ea a quinquaginta duntaxat abhinc annis inventa, expresse cum Sacra Scriptura pugnaret, in qua Christus omnibus Apostolis promisit, se cum ipsis futurum usque ad consummationem sæculi, cum autem id de propriis ipsorum personis non intelligatur, de successione omnium necessario accipiendum, atque ita intellectum ab omnibus Patribus, &

Sæcul. XVI A.C. 1562.

omnibus Scholaſticis, quibus hæc nova opinio e diametro repugnat. Inſuper idem Epiſcopus eo argumento uſus eſt: ſi Sacramenta a Chriſto inſtituta ſunt, inde deducere licet, Miniſtros Sacramentorum ab eodem inſtitutos, adeo ut is, qui dicere velit, Hierarchiam eſſe juris divini, & ſummum Hierarcham a Deo inſtitutum, etiam defendere debeat, quod ceteri quoque Hierarchæ eandem habeant inſtitutionem, cum Eccleſiæ Catholicæ hæc ſit conſtans doctrina, Ordines dari per manum Miniſtrorum, & poteſtatem conferri a Deo: quæ omnia cum vera ſint, certaque, ab hæreticis tamen negata plurimis in locis, quos in unum collectos dicebat ab Epiſcopo Segovienſi; ceterum hic Præſul inquiebat requiri, ut his a Synodo declaratis & definitis, contrarii errores damnarentur.

§. XCVI.

Legatorum reſponſio ad hunc Archiepiſcopum data.

(*Pallav. c. 12. num. 11.*

Legati hiſce Præſulibus reſpondebant: „vanus veſter eſt timor, prout „rei exitus manifeſtabit; nos enim omnem dabimus operam, ut juxta promiſſionem factam quæſtio de Reſidendi „jure agitetur.„ Nihilominus Legati rationem illis exponere nolebant, cur hæc

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

hæc verba *jure Divino* a decreto expunxerint: simulabant tamen, id a se factum ideo, quod, prout dicebant illi, hæreticorum nullus inficiaretur, Episcoporum institutionem ex jure Divino descendere: cum autem Episcoporum nonnulli hanc solam, quæ Legatos ad resecanda hæc verba impulisset, rationem fuisse dubitarent, hinc reponebant, resectis hisce verbis eo majus timendum esse periculum, quo firmius exinde stabiliri videatur opinio illorum Scriptorum, qui Episcoporum institutionem esse de jure Divino negant. Præsides, cum ejusmodi tricas submovere totis viribus niterentur, communi ore dicebant, nominandos esse ejusmodi Scriptores, moxque illorum rationes fore examinandas. Accepto hoc responso Episcopi altera jam vice Seripandum adeunt; hic enim profunda Theologiæ scientia celeberrimus audiebat, & quamvis parem cum Osio Legato Warmiensi Episcopo doctrinam haberet, longe tamen majori in deliberationibus auctoritate valebat: huic ergo demonstrare nitebantur, errorem illum ab hæreticis recentioribus adjectum fuisse reliquis eorum opinionibus contra Ecclesiæ Hierarchiam adinventis. Verum econtrario Seripandus ostendebat, quod Hæretici in productis locis gradum

Sæcul. XVI. A C. 1562.

Episcopi fuisse a Deo institutum haud negarent, sed duntaxat dicerent, Episcopos in præsenti non eos esse, de quibus loquuntur Sacra Oracula, utpote non exercentes ministeria illic ipsis destinata: ast hæc verba multis difficultatibus obnoxia videbantur, ideo postea subjunxit: Legatorum non esse studium, ut omnes diversas hæreticorum opiniones proscribant, sed ut artes evitent, quibus nonnulli quæstionem de jure residendi suscitare, ac definitionem extorquere niterentur, cum tamen circa illius decisionem Rex Catholicus suam mentem, ac votum jamjam declaraſſet.

§. XCVII.

Tria hoc negotium expediendi media a Legatis summo Pontifici proposita.

Pallav. c. 12. n. 13. & 14.

Ex omnibus hisce controversiis Legati haud obscure colligebant, quod Patres simul articulum de Institutione Episcoporum unacum articulo de Residentia decidi vellent, cum autem, quid hac in re consilii caperent, adhuc suspensi hærerent, hinc nuntio ad Borromæum Cardinalem misso, eidem tria exponebant media, ac quodnam ex illis magis expediret, ab eo scisitabantur: porro eorum primum eo tendebat, ut Synodo proponeretur, quatenus ea totum

tum negotium ad ſummum Pontificem remitteret: verum nec ea res difficultate carebat; alii enim exiſtimabant, totam cauſſam Pontifici eſſe committendam, nec forte potiſſima Patrum pars huic opinioni favebat: alii tamen cenſebant, quod quæſtio prius eſſet decidenda, demum vero Pontificis judicio relinqueretur, an ſe vel pro hac, vel illa parte declarare velit: ſi vero priorum opinio prævaleret, tunc Legati duo adhuc alia proponebant media, quorum primum erat, quod nunc, cum jam antea Calicis negotium Pontifici commiſſum fuiſſet, pejorem in partem a Patribus acciperetur, ſi hæc alia pariter quæſtio eidem relinqueretur, tunc videretur Concilium ab omni arduo manum ſubtrahere, & cujusdam Canalis inſtar omnem gravioris ponderis deliberationem ab eo Romam deferri: alterum erat, quod hujusmodi decreto plusquam quadraginta Epiſcopi obſiſterent, eorumque repugnantia, tametſi magni habita non fuiſſet in priori deciſione circa calicem, nunc tamen videretur plurimi facienda, eoquod hæc ſecunda quæſtio ad Papam remitteretur, necnon Galli fortaſſe ante Seſſionem, adeoque ante firmata Decreta venirent, qui adverſariis accedentes, numero, atque

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI A. C. 1562.

auctoritate non modicum ipsis robur addituri forent.

Alterum, quod prius proponebant Legati, consilium eo collimabat, ut residendi necessitas in Synodo proponeretur, ac illis, qui ejusmodi legem essent transgressuri, pœnæ constituerentur, e contra illis, qui sese submitterent, privilegia concederentur, hocque pacto hujus decreti observatio metu, ac spe urgeretur: porro inter pœnas nonnulli optabant, ut interdiceretur absolutio non residentibus concedenda. Tertium denique medium eo vergebat, ut plures Episcopi Legatos efflagitarent, quatenus ipsorum nomine rogarent Synodum, ne hæc gravaretur, ad amovendam perturbationem, discordiam, & moras, totum negotium Pontifici remittere: porro hæc forma decentior apparebat, quam si legati propositionis auctores secundum primum consilium viderentur.

§. XCVIII.

Responsum Pontificis ad tria hæc media.

Pall. l. 18. c. 13. n. 1. litt. Borr. ad Legat. 12. Octobr.

Accepto hoc Legatorum consilio Pontifex mox ad Legatos suos hæc rescribi jussit: „hoc negotium jam antea "vestræ commisi prudentiæ, quoniam "vero meam rogatis sententiam, con"sultissimum censeo, si sanciatur consti-

„tutio

Sæcul. XVI. A.C 1562.

"tutio, quæ pœnas contra non reſiden-
"tes, & præmia pro reſidentibus decer-
"nat: mihi autem non probatur ſenten-
"tia de abſolutione transgreſſoribus de-
"neganda; ſatius enim foret, ſi iisdem
"anathema ſolum a me ſolvendum in-
"ſligeretur: itaque præplacet mihi, ut
"omni ſtudio curetis rem propoſitam a
"majori Patrum parte ratam haberi, id
"ubi ſucceſſerit, tametſi complures re-
"luctarentur, de iis minime anxii ſitis:
"cum certum conſtet, majorem, acer-
"bioremque repugnantiam fore, ubi poſt
"tam fervidam, jamque evulgatam
"correctionem dogma pro alterutra parte
"definiretur: ſi vero vos de hujusmodi
"Decreti ſucceſſu dubitaretis, atque im-
"penſa veſtra diligentia id obtinere de-
"ſperaretis, tunc navetis operam, ut
"Præſules illi, quos vos commemora-
"ſtis, ſint æque parati aut ad hoc
"ipſum perficiendum, aut ad rem Papæ
"committendam: ſin autem, ne id qui-
"dem pariter hac ratione haberi poſſet,
"non recuſo, hujus negotii diſcuſſionem
"accipere, dummodo plena, ac integra
"alterutram ſententiam decidendi liber-
"tas relinquatur: ſatius enim exiſti-
"mabo ea omnia ita peragi, quam de-
"cerni in Concilio tanquam Fidei dogma
"ejusmodi articulum, qui a tot Patri-
"bus, tantaque æmulatione oppugna-

Sæc. XVI. A.C. 1562

"tus fuit. Nulli pariter vobis curæ sit "id, quod sive oratores, sive alii obloc"cuturi essent; cum unicuique prudenti "sinceroque animo liceret aperte intel"ligere, quod ego ejusmodi rei, & Ca"licis decisionem in me suscipiens, non "aliud emolumentum quæram, nisi ut "Concilii pacem procurem, in quo e"tiam casu firmas Sanctiones edere stu"tui, quibus omnes beneficiis provisi re"ipsa ad residendum cogentur. Tan"dem ex iis omnibus, quæ dixi inferi"tis, me nolle, ut vos ex aliorum con"silio, sed vestro arbitratu rem geratis."

§. XCIX.

Varii rumores circa Gallorum adventum in Synodo sparsi.

Pallav. c. 13. num. 2. lit. Amulii 10. Octobr. inter comm. Musotti Sarp. p. 565.

Eo magis tum ab ipsis, tum a Pontifice optabatur festina & quieta illius litis concordia, quo vicinior, ac turbulentior significabatur adventus Gallorum, qui, si divisam Synodum reperissent, ad alterutram partium accedentes omnium rerum arbitri omnino evasissent, prout haud temere suspicabantur quamplurimi. Insuper exstat quædam epistola ad Seripandum, in qua Amulius Cardinalis eidem nuntiabat, quod Lotharingius Cardinalis haberet in animo, sibi famam comparare potissimum ex eo, quod ipse nationes

Trans-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Transmontanas conjungeret ad deliberandum non modo de reliquis argumentis, sed etiam de emendando conclavi circa summorum Pontificum electiones: idem quoque Amulius perscribebat, ab eodem sperari, quod in matrimonium Archiduci Ferdinando, secundo Cæsaris Filio, Scotiæ Regina ejus Neptis esset collocanda: postmodum observabat Amulius, Lotharingum fortasse primo loco propositurum sanctissimas disciplinæ leges, cunctisque Episcopis gratas, ut hoc obtentu aucuparetur Præsulum gratiam, sibi vero majorem auctoritatem, viamque postea aperiret novis molitionibus, per quarum primam, ac tanquam reliquarum fontem tentaturus esset, ut quæstiones nationum numero, non autem capitum suffragiis deciderentur; obtendebant enim hujus consilii fautores, par non esse, ut soli Itali multitudine sua dominarentur in Concilio, de quo acriter conquesti sunt, perinde acsi Pontifex Concilium multis Italicis Patribus eo fine replere voluisset, ut dominatum continuaret, eosque Gallis proxime adventuris opponeret.

§. C.

Responsum ad Patres circa decisionem per Nationes faciendam.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Pallav. c. 13. num. 2.

Eapropter Seripandus Legatus ob perversa hæc consilia de Franciæ Episcopis vulgata admodum anxius ad Amulium absente, ac decumbente Mantuano Cardinale literas dedit, atque ab eodem in responsis hæc accepit; „his de rebus cum summo Pontifice con„tuli: existimo tamen in Synodi Epi„scopis tam enormem cæcitatem timen„dam non esse, ut vellent auctoritati „suæ tantum detrimentum inferre, suo„que suffragio tantum æstimationis sub„trahere; cum enim Ecclesia per quin„decim sæcula ita processisset, nec ex „adverso militare debet Synodi Con„stantiensis exemplum, quoniam nec ibi „omnes pariter articuli nationum nume„ro stabiliti sunt, sed duntaxat hic suffra„gandi modus fuit adoptatus, dum a„gitatum est de novo Pontifice crean„do, tum enim in tanta trium vete„rum litigatorum discordia, quorum „neutri deerant addictæ provinciæ, vi„ginti tribus Cardinalibus additi sunt „triginta Episcopi omnium nationum, „ut singulæ nationes suffragii particips „in ejus electione adstringerentur ad „illius obedientiam, insuper ex ea nova „suffragii ratione haud extricandæ diffi„cultates orirentur, cum apud homi„num opiniones ambigua nationum con„finia permanerent, adeoque si pro ipsa„rum

„rum numero ſuffragia numerarentur, „potius Schisma, quam Synodus pro- „moveretur, nec etiam ex doctrina, aut „ſcientia, ſed ex conſecratione, & ma- „nuum impoſitione Epiſcopi redduntur „in Sacro-ſanctis illis cœtibus legitimi „judices: doctrina enim interdum re- „peritur major in laicis, quam in Epi- „ſcopis: quapropter per ſummam pro- „videntiam Deus tam incertæ doti, qua- „lis eſt ſcientia, certam fidei firmita- „tem minime alligavit: quippe aliquan- „do Epiſcopi idiotæ, aut rudis ſuffra- „gio id fuit confectum, quod a com- „pluribus doctiſſimis confici non po- „tuerat.„

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. CI.

Pontifex Lotharingii Cardinalis diſceſſum edoctus.

Interea ſummus Pontifex, qui Lotharingium Cardinalem ad Synodum venturum nunquam credidit, imo ſi veniret, (*) valde pertimuerat, haud am-

(*) Non modo Pontifex, ſed omnes Viri probi, quietisque ſtudioſi non tam Lotharingii adventum, quam iniqua illius molimina pertimeſcebant: hinc Pallavicinus l. c. ita habet: *Graves dubitationes de Conciliis Lotharingi, deque perturbationibus, quas ille Catholicis*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

amplius de ejus adventu dubitare poterat, postquam Romam venerat Mannensis Abbas, quem Lotharingius ad Papam ablegabat, ut illum de suo e Galliis discessu, ac proximo ad Concilium adventu certiorem redderet: insuper ipsemet Cardinalis ex S. Dionysii oppido die decima Septembris hoc anno ad Papam literas dabat, hæc exponens: „jussu, ac Reginæ, Regis Navarræ, Dynastarum, & Præsulum Galliæ, totiusque Ecclesiæ Gallicanæ precibus atque proborum omnium, & universi populi lacrimis coactus fui ad „opus illud suscipiendum, ad quod una „cum Episcopis, ac Theologis doctis, „& Catholicis iter aggressus sum: neque quidquam attentabo, quod Sanctitati vestræ displicere poterit, cum ipse „met Apostolicam Sedem supra omnia „post Deum venerer; proin, ne gravetur Sanctitas vestra fidem adhibere iis,

licis ditionibus afferre posset, peculiares non erant Pontificis, ac Pontificiorum, sed communes prudentibus ministris eorum Principum, quorum in eo nonnisi quies universalis interest; nec silentio præterire debuisset ad eam rem Suavis id, quod ipsi pluribus modis innotuerat, Venetos Oratores in eam Sententiam ad Senatum perscripsisse: sed silentium rei cognitæ narratione incognitæ ab eo rependitur.

„iis, quæ meo nomine Mannenſis Ab- Sæcul. XVI. A.C. 1562.
„bas exponet.

§. CII.

Epiſcopi, ac Doctores hunc Cardinalem comitantes.

Hunc Cardinalem comitabantur Epiſcopi Metenſis, Virodunenſis, Ebroicenſis, Sueſſionenſis, Meldenſis, Dolenſis, Cenomanenſis, Tutelanus, Nicolaus de Gallere Senonenſis Archiepiſcopus, Petrus Duvalius Epiſcopus Sagienſis, Joannes Morvillerius Aurelianenſis Epiſcopus, Antiſtes Catalaunenſis, Abbas Sancti Petri ad Montem, Philippus du Bec Epiſcopus Venetenſis, ac poſtea Nannetenſis, & demum Rhemenſis Archiepiſcopus, Ægidius Spifame, Epiſcopus Nivernenſis, Bernardus Delbene Epiſcopus Nemauſenſis, Ludovicus de Bueil Epiſcopus Venetienſis, Stephanus Boucherus Coroſopitenſis Epiſcopus, Antonius le Cirice Abrincenſis Præſul, Petrus Albertus Convenenſis, Joannes Clauſſe Epiſcopus Senecenſis, & denique Franciſcus de la Valette Epiſcopus Vabrenſis. *Labbe Collect. Conc. tom. 14. p. 903. & ſeqq.*

Ex Doctoribus vero a Pariſina Facultate unanimi ſuffragio die decima ſexta Septembris nominati, cum præfato Cardinale numero duodecim advenerant, iique erant: Nicolaus Maillard,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

lard, Decanus ejusdem Facultatis, Joannes Pelletier Præfectus in Collegio Navarræ, Antonius Democharis, Nicolaus de Bris, Frater Jacobus Hugonis Franciscanus, & Joannis Ursini Trecorensis Episcopi Procurator, Simon Vigor Parisiensis Ecclesiæ Canonicus, & postea Archiepiscopus Narbonensis; Richardus du Pre, seu de Pratis, Natalis Pailletus, qui post adventum suum Tridenti obiit, Robertus Fournier, Antonius Coquier, Lazarus Broychotus, & Claudius de Sanctis Canonicus Regularis S. Augustini, qui postea fuit Ebroicensis Episcopus. Ex Religiosis Doctoribus natione Gallis etiam aderant Joannes Coutignon Cluniacensis Ordinis Procurator, Georgius Girard Andegavensis Episcopi Theologus, Jacobus Alanus ex Ordine Fratrum Minorum, Vannetensis Episcopi Theologus, præter Benedictinos, aliosque Monachos.

§. CIII.

Contentio circa Sedis prærogativam inter Helvetiæ, & Bavariæ Oratores.

Pall. cap. 13. num. 5.

Placuit summo Pontifici Mannensis Abbatis colloquium, quinimo ejus verbis, quibus Abbas Lotharingium Cardinalem Sacræ Sedi valde propensum testa-

testabatur, fidem adhibere, cunctasque siniſtras opiniones, quas de eo conceperat, deponere videbatur, quippe tam amplis verbis Abbas articulatim plurima recenſebat, ut Papa admodum contentus recederet: cum autem curarum turbo ob Gallorum molimina diſſipari crederetur, nova Papam ſollicitudo inceſſerat ob contentionem, quæ inter Pagorum Helveticorum, & Bavariæ Ducum Oratores circa loci prærogativam emerſerat: hæc enim diſputatio adeo invaleſcebat, ut Patres ad evitandos tumultus Congregationes interrumpere, ac utrique huic Oratori injungere cogerentur, quatenus a publicis Seſſionibus abeſſent, usque dum re ad eorum Principes delata hoc diſſidium vel fuiſſet ſublatum, vel ſi id impetrari non poſſet, ſaltem Pontifex hanc litem diremiſſet: verum hoc extremum erat remedium: nihilominus Legati adhucdum hoſce Oratores ſollicitabant, ac deprecantibus Cæſaris Legatis ambo Oratores, ne Seſſionibus intereſſe vellent, conſentiebant: quapropter rurſus Congregationes haberi ceperant. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. CIV.

Poloniæ Orator ad Synodum veniens, ibidemque receptus.

Die

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Pallav. c. 14. num. 2. Ep. Legat. ad Borr. 14. Octob. Sarp. p. 600.

Die decima quarta Octobris conventu habito Valentinus Erbutus Primislienſis in Ruſſia nigra Epiſcopus Sigismundi Poloniæ Regis Orator excipiebatur, eique obviam proceſſere Patrum non pauci, aliique, a quibus Tridentum delatus, ſolitisque honorum ſignificationibus cumulatus ab Hoſio Cardinale Warmienſi ejusdem Nationis Epiſcopo in ſuo Palatio excipiebatur, poſtea vero ad Patrum conſeſſum deductus, ibidem demandatæ Facultatis, ac mandati loco nonniſi Principis ſui epiſtolam protulit, & ſermone ad Patres habito nullam de ceteris Poloniæ Epiſcopis, qui nondum advenerant, mentionem fecerat, nec eorum abſentiam excuſabat, prout tamen Synodus ab ipſo factum iri crediderat. Huic Synodi Promotor reſpondens declarabat, quod Patres Poloniæ Regem ſummo in honore haberent, ejusque Oratorem cum ingenti gaudio exciperent: Verum Legati veriti, ne in proximis illius Regni Comitiis de Religionis negotiis ageretur, occurrere periculo haud negleverunt, ſcriptis ad Sigismundum Regem ſat gravibus literis, in quibus eidem exponebant, quam id Eccleſiæ nocivum, & probroſum Poloniæ eſſet, eo præſertim tempore, quo negotiorum ad Religio-

ligionem spectantium causſa in Oecumenica Synodo ageretur. Sæcul XVI. A.C 1562.

§. CV.

Literacensis Episcopi obitus, Gallorumque cavillatio contra septimum Canonem de Sacramento Ordinis.

Mense Octobri ad finem vergente Tridenti Joannes Antonius Pantusa Cosentinus, in Neapolis Regno Literacensis Episcopus, ac Amalphitani episcopatus Suffraganeus naturæ debitum solvit, cui exequiæ merito, ac tanti Præsulis dignitati convenientes de more persolvebantur, Legati autem datis ad Papam literis die vigesima octava Octobris hujus Episcopi mortem non sine ingenti elogio nuntiabant, porro defuncti Ecclesiam Sebastianus Leccavela Naxiensis Episcopus obtinebat.

Ceterum illis Præsulibus, qui ad concinnanda dogmatum decreta seligebantur, supremi Servitarum, ac Jesuitarum Præpositi adjuncti fuere: postquam autem Canonum exemplar pro more Oratoribus tradebatur, Galli sese opponebant septimo Canoni, in quo anathema pronuntiabatur in eos, qui Ordinationes ab Episcopis absque electione, ac populi consensu factas, nul- *Pall. c. 14. num. 3 Vid. supra §. XCIII.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

las, & irritas esse dixerint: hi ergo Oratores affirmabant, id adversari Franciæ consuetudini: idcirco habito Theologorum conventu Oratoribus declaratum, quod Patrum mens in illis verbis fuisset, ut solum definiretur, vim Sacramenti ab assensu populari minime perdere: verum oratores cum clariorem explicationem cuperent, Patres eo induxerunt, ut vox *Ordinationes* in vocem *Ordines* commutaretur. Ast hac Patrum indulgentia nondum contentio fuerat sopita; quippe Granatensis Archiepiscopus, cujus jam sæpius meminimus, semper contentiosius obstitit, ac postea plures alios Episcopos concitabat, qui in sequentibus Patrum Congregationibus sese eidem adjungebant.

§. CVI.

Diversæ Patrum sententiæ circa Capita, & doctrinæ Canones.

Pallav. n. 6. Sarpius l. c.

Ferventibus circa hanc controversiam dissidiis, interea alii Præsules consultatione habita Canonem circa Episcoporum institutionem approbabant, quin tamen ea de Jure divino declaretur, nonnullis hanc veritatem ab hæreticis minime negari existimantibus, aliis vero solum Papam a Deo fuisse institutum perperam censentibus: verum Jadrensis Archiepiscopus haud igna-

rus,

rus, quod hæretici in ſua Confeſſione Auguſtana Inſtitutionem Epiſcoporum ex jure Divino ſtabilitam impugnarent, affirmabat, hanc clauſulam, *de jure Divino*, tanquam eſſentialem pro impugnanda hæreſi eſſe addendam, hunc-que errorem, cum non modo in præfata Confeſſione, ſed & in aliis Novatorum libris contineretur, eſſe confutandum. Placuit hæc ſententia Bartholomæo de Martyribus, qui a Synodo declarandum ajebat, quod Epiſcopi non ſolum prædicandi poteſtatem, quam hæretici haud abnuunt, ſed etiam confirmandi, ordinesque conferendi facultatem receperint, cum id hæretici in controverſiam ducant: quinimo idem Archiepiſcopus eo licentiæ progreſſus eſt, ut hæc aſſerere præſumeret: „Pontifex Epiſcopis auctoritatem, „quam in ſua inauguratione acceperunt, „adimere nequit, ea autem non modo „Ordinis, ſed & jurisdictionis poteſtatem „continet; recipiunt enim per Ordina„tionem quemdam gregem, quem pa„ſcant, ac gubernent, ſine quo ordina„tio eſſet nulla, ac propterea ipſis e„tiam Epiſcopis titularibus Urbs quæ„dam aſſignatur, quod tamen neceſſa„rium haud foret, ſi Ordo Epiſcopalis „absque jurisdictione ſubſiſtere poſſet: "inſuper tradito Pedo Paſtorali Epiſco-

Sæcul. XVI. A.C 1562.

 „pus

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„pus conſecrans ad inaugurandos di-
„cit, quod id tradat in ſignum acceptæ
„poteſtatis, qua corrigere, ac vitia pu-
„nire valeant: Magis autem id ſuade-
„tur, cum tunc, ubi eorum digito ani-
„lus inſeritur, hæc adhibeantur verba,
„quod per hunc ritum ipſi deſponſen-
„tur Eccleſiæ, traditoque Evangelii
„libro, quo Caracter Epiſcopalis impri-
„mitur, ipſis injungatur, ut populo eo-
„rum curæ commiſſo Evangelium an-
„nuntient: poſtea vero hæc ſubjunga-
„tur oratio: *Deus omnium fidelium Paſtor,*
„*& rector* &c. ac Deus, qui hunc Epi-
„ſcopum ſuæ Eccleſiæ præeſſe voluit,
„exoretur. Denique Innocentius III.
„inquiebat, quod ſpirituale Epiſcopis
„connubium cum ſua Eccleſia ſit vin-
„culum a Deo inſtitutum, nulla hu-
„mana poteſtate diſſolvendum, adeo,
„ut nec ipſe Pontifex Epiſcopum trans-
„ferre poſſit, niſi ad id ſpecialem a Deo
„poteſtatem acceperit: porro id om-
„nino abſurditatem ſaperet, niſi Epi-
„ſcoporum inſtitutio eſſet juris Divini.„

§. CVII.

Veneti Patriarchæ opinio a Segobienſi Epiſcopo confirmata.

Pallav. c. 14. n. 5. & 6. Sarp. l. 7. pag. 590.

Cum autem Venetorum Patriarcha illa verba, ubi Sacerdotium dicitur Ordinis complementum, impugnaſſet,

set, mox Styala Segobiensis Episcopus illius opinionem confirmabat auctoritate existimati Sancti Dionysii Areopagitæ, docentis, Ordinem ab Episcopatu perfici: censuit insuper definiendum non esse, quod conferatur in hoc Sacramento illud genus gratiæ, quæ nos Deo gratos efficit: etenim, ajebat ille, a Sacramentis nonnisi id efficitur, quod ab ipsorum forma significatur; at a forma Ordinis illud genus gratiæ minime significatur. Interim tamen verum esse inquiebat, a Deo pro sua misericordia concedi auxilia majora illis hominibus, qui hunc gradum obtinent. His dictis etiam postulabat, ut enumerarentur cunctæ cæremoniæ, simulque ea, quæ ex necessitate fierent, distinquerentur ab iis, quæ peragerentur ex mera congruentia; petiit præterea, ut explicaretur figillatim Episcoporum, ac Sacerdotum origo, quatenus Hierarchiam constituunt: his adiecit postea: „quemadmodum Pontifex Roma„nus Petro succedit, sic Episcopi Apo„stolis succedere; proin si jurisdictio „Episcoporum debilitatur, Pontificia „pariter labefactatur; potestas enim ju„risdictionis Episcopis a Deo confertur, „cum Episcopatus absque jurisdictione „consistere nequeat; sed exercitium ta„men jurisdictionis ipsis confertur a Ro-

Sæcul. XVI. A C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„mano Pontifice, ad quem ſpectat per„ſonas deſignare, & Eccleſias partiri: „accipitur quoque ab Epiſcopis in ipſa conſecratione jurisdictio, nec ea per „*degradationem*, ut vocant, deperditur, „allegabat quoque idem Anacletum „Pontificem, qui docuit, quod Epiſco„porum auctoritas per Sacri chrisma„tis unctionem conferatur, atque Epi„ſcopatus æque, ac Presbyteratus ſit „Ordo a Chriſto inſtitutus.„ Demum ſtatuebat, quod Epiſcopatus e tribus hierarchicis Ordinibus unus ſit; cum duobus ſolum Ordinibus Presbyteratu, & Diaconatu Hierarchia componi non potuiſſet: reliqui autem Sacri Ordines ſolum ſint Presbyteratus, ac Diaconatus; unde hic Præſul rurſus arguebat, quod Chriſtus, cum Hierarchiæ auctor exiſtat, pariter ſit auctor illius jurisdictionis, qua Epiſcopi in Ordine Hierarchico Supremo conſtituuntur: poſtremo conſiderabat ea verba: *quodcunque ligaveritis*, &c. fuiſſe a Chriſto dicta cunctis Apoſtolis: quam in rem, affirmavit Epiſcopos Apoſtolis plene ſuccedere tum in Ordinis, tum in jurisdictionis poteſtate, ac proin id tanquam traditionem Apoſtolicam eſſe admittendum, præcipue cum definitum ſit, quod fidei dogmata ex Sacris literis, & traditionibus hauriamus, hinc minime dubi-

dubitandum dicebat, quin dogma de Institutione Episcoporum sit articulus fidei, eo potissimum nomine, quod Sancti Epiphanius, & Augustinus Aerium hæreticis accenserent, eoquod sacerdotes Episcopis æquales esse asseruisset, cum tamen propterea nec objurgatus, nec damnatus fuisset, nisi Episcopi a jure divino essent instituti. Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. CVIII.

Aliorum Episcoporum sententiæ prioribus consonæ.

Eidem adhæsit sententiæ Episcopus Aurienſis, hæc dicens: „Nihil ab „hæreticis magis intenditur, quam e„versio Hierarchiæ; hinc ejus firmitas „exacte stabiliatur distinquendo illius „gradus, solumque illius Auctorem esse „Deum, clare ostendatur.„ Hanc similiter definitionem urgebant Episcopi Dertusenſis, & Veglenſis: huic tamen opinioni plures alii obluctabantur Episcopi, atque inter eos Guido Ferrerius Episcopus Vercellenſis, postea Cardinalis, & Joannes Antonius Facchinettus, qui postea sub nomine Innocentii IX. in Papam fuit electus, qui omnes ejusmodi explicationem haud necessariam censebant, cum aliunde hoc discrimen re prius nondum mature discussa fieri haud valeret: insuper Andreas *Pallav. c. 14. n. 7.*

Sæcul. XVI A. C. 1562.

Cuesta Episcopus Legionensis tria in Episcopis distinxit. I. Potestatem Ordinis, II. Facultatem, & habilitatem conficiendi actus jurisdictionis. Denique III. ipsam Jurisdictionem perfectam ac liberam: porro ex his posterius cum priori connecti tam intimo vinculo sebat, ut ab eo separari non posset, eo pacto, ut sacerdotibus vi Ordinis insit absolvendi facultas, atque totum id a Deo proveniat, sed quemadmodum Sacerdos plenam, perfectamque jurisdictionem non obtineat, nisi ab humano superiore, ita idem contingere Episcopo inquiebat, quam in rem adduxit Cardinalem Turrecrematam in lib. 2. de Eccles. cap. 13. usque ad 67. Censebat igitur, quod Pontificis auctoritati nullo sit detrimento declaratio, qua dicantur Episcopi ex jure divino instituti, cum oporteat id intelligi de ipsorum primaria, ac nobilissima potestate: poste ipsa S. Thomæ doctrina hanc suam opinionem confirmabat hic Episcopus.

In eandem sententiam verba fece Bovius Episcopus Ostunensis, & Sal Vivariensis, qui petebant, ut claris vis bis definiretur, quod Episcopi sint a Deo instituti, hocque jus spectet ad Ordinem, non ad jurisdictionem: Insuper Constantinus Bonellus Tiffernatium Episcopus ad illud ipsum adduxit alia duo

duo teſtimonia ex eodem Cardinale Turrecremata ſuper primo Canone diſtinct. 21. & ſuper Canone *leginus* in diſtinct. 93. adducta. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. CIX.

Sententia Epiſcoporum inſtitutioni ex jure divino faventium.

Verum contrariam opinionem propugnabat Gadas Epiſcopus Lucenſis, arguens, quod a Deo Epiſcopi potiſſimum, ut populum regerent, ac moderarentur, fuerint poſiti, adeoque repugnaret divinæ ſapientiæ is, qui diceret, ipſis collatam a Deo non fuiſſe auctoritatem: poſtea Synodi Conſtantienſis auctoritate ſuam opinionem confirmabat: attamen Franciſcus Gibertus de Noguera Epiſcopus Aliphanus mediæ cuidam ſententiæ adhæſit, ratus, jurisdictionem quidem Epiſcopis traditam a Chriſto, illius vero materiam ad eam exercendam ipſis deſignatam a Pontifice: his addit verba illa, *Paſce oves meas*, non fuiſſe ſoli Petro dicta, ſed reliquis etiam Apoſtolis, juxta doctrinam quam tradiderunt S. Leo I. in ſerm. 2. in die Natali SS. Petri, & Pauli & Auguſtinus in lib. Paſtorum; Cyprianus, Ambroſius, & Innocentius III. in ſua epiſtola recens in lucem edita, qui omnes fatentur, quod Chriſtus locutus fue- *Pallav. n. 8.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

rit Petro una cum reliquis omnibus Apostolis: unde sequeretur, eam auctoritatem in reliquis etiam perstituram, quamvis cum eo solo postea locutus esset, ut significaret, licere Petro illam sine reliquis exercere. His ita prolatis Sebastianus Vantius Ariminensis Episcopus, atque Ecclesiæ Urbevetanæ Administrator, cujus doctrinæ præclarum extat vestigium in ejus Tractatu de *Nullitatibus in processibus*, alia distinctione usus est, atque ita disseruit: „in dubium nequit vocari potestas Episcopatus; nam quantum spectat ad Ordinem, „est de jure divino, cum omnes consentiant, Episcopos Apostolis succedere, prout habetur in Canone *in nomine* „distinct. 21. & in lege penultima, Cod. de „*Episcopis, & Clericis*. Præterquam „quod vis imprimendi dona naturam „superantia nonnisi a Deo conferri possit. Sed si, inquiebat ipse, de jurisdictione fit sermo, hæc dividitur a juris„peritis in voluntariam, & contentiosam, quorum prima non exercetur nisi „in volentes, posterior autem usurpatur „etiam in repugnantes: Voluntaria „quippe, quæ personam comitatur, administrari potest, ubicunque quis sit, „*ex lege secunda, & ex glossa ibi* in titulum *de offic. præs. & leg.* contentiosa „autem alligatur loco, adeoque alibi „ex-

„exerceri non poteſt *ex lege finali* Sæcul. XVI.
„*de jurisdictione Jud.* & ex capit. *coram*, A.C. 1562.
„& ex capit. ultimo, *de officio leg.* cum itaque hujus jurisdictionis exercitatio locum ſimul, ac dignitatem poſtulet, ſicuti obſervant Canonum Doctores, ex his concludendum eſt, quod Ordinis poteſtas a Chriſto, jurisdictionis vero a Romano Pontifice proveniat, ſi hoc de contentioſa, non de voluntaria intelligatur; ac de eo communiter convenire Canonum interpretes affirmabat Præſul.

§. CX.

Segnienſis in Croatia Epiſcopi ſententia.

Poſtea Frater Georgius Ziſchowid Segniæ in Croatia ad Sinum Venetum Epiſcopus ex Ordine S. Franciſci, qui Granatenſis Archiepiſcopi ſententiam adoptabat, hunc in modum diſſerebat: *Sarpius l. 7. p. 591. & 592.*
„nunquam credidiſſem, fore, ut aliquan-
„do in dubium a quadam Synodo vo-
„caretur: an Epiſcopi a Chriſto ſint in-
„ſtituti, atque habeant auctoritatem ab
„eodem; nam ſi a Deo eam non ac-
„cipiunt, nec Concilium quidem, quod
„ex Epiſcopis conſiſtit, ab eodem ſuam
„auctoritatem haberet, neceſſarium enim
„eſt, ut omnis cætus etiam numeroſiſſi-
„mus, ab eodem auctoritatem inde ac-
„quirat, unde ſinguli, e quibus conſtat,

„ſuam

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„ſuam conſequuntur : ſi ergo Epiſcopi „non ſunt a Chriſto, ſed ab hominibus „inſtituti, auctoritas profecto omnium „in unum congregatorum erit quoque „humana : imo is, cujus aures hæc per„ſonat vox : Epiſcopus non eſt a Chri„ſto inſtitutus, certe exiſtimabit, hanc „Synodum nil aliud eſſe, niſi Congrega„tionem hominum profanorum, cui non „præſidet Chriſtus, ſed poteſtas quæ„dam precario ab hominibus accepta, „unde tot Patres fruſtra tantos ſum„ptus facerent, & tot incommoda Tri„denti perferrent, quando majori cum „auctoritate eadem tractari poſſint ab „eo, qui Epiſcopos, & Concilium ad eo„rum definitionem poteſtate munivit, „adeo ut toti in univerſum populo Chri„ſtiano eſſet illuſum, cum Concilium „non modo tanquam optimum, ſed e„tiam unicum, & neceſſarium medium „propoſitum fuerit, ut in eo hujusce tem„poris controverſiæ decidi poſſent. His „addidit: ſolidos quinque Menſes com„moratus ſum Tridenti cum hac per„ſuaſione, neminem unquam dubitavi„rum, an Concilium auctoritatem a Deo „habeat, atque poſſit vere enuntiare id, „quod a primo Concilio Hieroſolymita„no dictum ; *viſum eſt Spiritui Sancto, „& nobis :* aſt nunquam ad Concilium „veniſſem, niſi credidiſſem, quod Chri„ſtus

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„ſtus in medio ejus exiſteret, nec, ubi „Chriſtus præſens ſit, a quoquam dici „poſſet, auctoritatem ab ipſo non eſſe: „ſiquis vero Epiſcopus oppoſitum tene„ret, & auctoritatem ſuam humanam „exiſtimaret; perquam audacter in con„troverſiis jam ante definitis pronun„tiaret anathema, cum potius totum ei, „cujus auctoritas major eſt, committe„ret: igitur ſi auctoritas Concilii ſub„ſiſteret incerta, æquum fuiſſet præpri„mis, cum anno milleſimo quingente„ſimo quadrageſimo quinto hoc Con„cilium congregari cœptum eſt, hanc „quæſtionem ventilari, decernique, a „quonam deſcendat auctoritas Concilii? „ſicuti in foro, & tribunalibus uſuveni„re ſolet, ubi in ipſo cauſſæ initio diſ„putatur, & decernitur, an judex ſit „competens, ne ad extremum ob pote„ſtatis defectum opponatur, quod ſenten„tia ſit nulla. Inſuper Proteſtantibus „qui omnem arripiunt occaſionem de„trahendi, & maledicendi huic ſanctæ „Synodo, nulla magis ipſis favens con„tingere potuiſſet, quam ſi dicatur, quod „Synodus de ſua etiam propria au„ctoritate certa non ſit: quam ob rem, „cenſeo, attendendum etiam, atque e„tiam Patribus, quid ſtatuant ſuper „eo capite, eoquod omnia Concilii acta „valida, aut nulla eſſe cenſerentur, ſi

„hæc

Sæcul. XVI. A.C.1562. „hæc quæstio vel bene, vel male deci„datur.„

Ceterum quidam ex Synodi Patribus, cum circa hoc argumentum nihil propoſuiſſent, unice hucusque propoſita diſcutere adlaborabant, nihil ſollicitiſ de iis, quæ in decretis, & Canonibus omittenda eſſent: illi vero, qui ſua ferebant ſuffragia, numero erant centum octoginta, & unus, quorum quinquaginta tres Granatenſis Archiepiſcopi ſententiæ adhærentes hæc verba: *Jure Divino* decreto addi petebant, alii vero pauci nonniſi ambiguis verbis ſeſe deſuper explicabant.

§. CXI.

Patris Layneſii Jeſuitarum Præpoſiti oratio de Epiſcoporum inſtitutione.

Pallav. c.15. In conventu die vigeſima Octobris mane habito Pater Layneſius ſupremus Jeſuitarum Præpoſitus ultra duas horas cum ingenti fervore hunc in modum declamabat: „ Quatuor a me compro„banda ſuſcipio I. Quæſtionem explica„bo; II. meam ſententiam exponam; „III. Confutabo argumenta, quæ a con„trariæ opinionis defenſoribus objecta„bantur; IV. demum ſententiam meam „comprobabo argumentis: Equidem „ com-

„complures, ut hac de re verba face- Sæcul. XVI.
„rem, dissuadebant, ne assentatoris A.C. 1562.
„Pontificii calumniam incurrerem; non
„tamen idcirco censeo me ab obliga-
„tione defendendæ veritatis solutum:
„Deus mihi testis adest, Judex vivorum,
„& mortuorum, quod secundum con-
„scientiam loquar; nec unquam assen-
„tandi gratia verbum a me prolatum:
„ubi ter huic Synodo interfui, sub
„Paulo III. sub Julio III, & sub Pio IV.
„semper usus sum sinceritate loquendi,
„& nihilominus eadem usurus in poste-
„rum, dum nulla mihi caussa suppe-
„tit aliter agendi, utpote nihil aut quæ-
„renti, aut speranti, aut metuenti:„

Postea quæstionem ingressus, dixit præprimis: „Illud est ex jure divino,
„quod Deus per seipsum proxime ef-
„ficit: e converso non dicitur descen-
„dens ex jure divino, quod idem per
„interpositas personas peragit: ita o-
„mnis lex a Deo procedit ex sapientiæ
„æternæ effato: *per me Reges regnant,*
„*& potentes justa decernunt:* non tamen
„omnis lex juris divini appellatur: quin
„etiam non modo lex omnis, sed o-
„mnis etiam veritas, prout Ambro-
„sius scribit, a Spiritu Sancto provenit,
„nec tamen omnis veritas est juris di-
„vini: insuper, nec requiritur, nec satis
„est, ut mandatum quodpiam sit ex ju-

„re

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„re divino, quod in sacris literis illud „contineatur. Idque non requiri, satis li„quet in materiis, formisque Sacramen„torum, non cunctis in sacra Scriptu„ra expressis, & tamen cunctis de jure „divino stabilitis, porro idem non satis „esse deprehenditur ex decreto Con„cilii Jerosolymitani, ubi Apostoli inter„dicebant, ne sanguis, aut animal suffo„catum comedatur, quæ prohibitio ex„tat in Actis Apostolorum, cap. 15. v. 28. „& 29. nec tamen ea est de jure divi„no; cum alias, etiam in præsentia vim „haberet: quamvis vero ibi narretur di„ctum ab Apostolis, *Visum est Spiritui „Sancto, & nobis;* non tamen signifi„catur, eam S. Spiritus legem fuisse, „sed S. Spiritus afflatu constitutam.

Postea plura alia ejusdem generis attulit exempla, atque ad potestatem Ecclesiasticam transitum faciens duo illius genera distinxit, „quarum una in„quiebat, id perficit virtute Sacramen„torum absque alio adjumento: altera „vero per anathemata, aliasque consti„tutiones id præstat: porro prior est „Ordinis potestas, quæ per consecratio„nem imprimitur, atque instituta per „se est ad sanctitatem aliis rebus imper„tiendam, quantum id animarum san„ctitati opus est: posterior vero est „jurisdictionis potestas, atque hæc non „infun-

„infunditur per consecrationem, sed per „simplicem collationem, adeoque com- „municari potest cuivis Clerico minori, „& etiam homini laico: Utraque tamen hæc potestas, cum ad cœlum tendat, a cœlo provenit, sicuti necesse est, ut aqua ex tam alto descendat, quam alte ascendit, sed inter se discrepant hæ potestates variis proprietatibus; potestas enim Ordinis infunditur non hominis voluntate, sed definitis pactisque a Deo modis, ut ita patefieret, eam esse divinam, in potestate autem jurisdictionis nullus est ritus a Deo decretus, quapropter illa communicatur pro arbitrio humani superioris. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

His præmissis suam sententiam his verbis exposuit: Ordinis Episcopalis potestas est a Deo proxime in singulis hominibus, Jurisdictionis vero potestas est a Deo proxime data quibusdam particularibus, veluti Divo Petro, ac ejus successoribus, necnon cunctis Apostolis ex peculiari privilegio, in reliquis autem, veluti in Episcopis peculiaribus, ea dimanat per interpositam a Deo personam, qualis est Romanus Pontifex, in quo, quamdiu is in Pontificatu perseverat, jurisdictio est invariabilis, quemadmodum etiam in Apostolis, in Episcopis autem variari potest, & mutari a summo Pontifice, quamvis

Sæcul. XVI. AC. 1562.. id non ex mera voluntate, sed ex causa legitima fieri valeat.

His addidit, quod hæc verba *Pasce oves meas* dicta quidem fuerint omnibus Apostolis, repræsentatis tamen in solo Divo Petro, qui cum totum gregem solus pascere non potuerit, aliorum Apostolorum ministerio indiguit. Itaque Petrus ejusque successores fuere principale fundamentum, super quod Christus Dominus ædificavit Ecclesiam suam, juxta illa verba: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (*). Hanc vero petram, licet aliqui ex Patribus Christum ipsum intellexerint, alii autem fidem in ipsum, aut fidei confessionem, est tamen magis Catholica expositio, si intelligatur ipse Petrus, qui Hebræo aut Syriaco sermone dictus est *Kipha*, seu *Cephas*, id est Petrus. Equidem Christus, cum in hac vita mortali esset, Ecclesiam rexit supremo, & Monarchico regimine, relicto autem hoc sæculo eandem regiminis formam dimisit, constituto sibi Vicario Divo Petro, & Successoribus ejus, quibus ad Ecclesiam administrandam dedit plenam & integram potestatem, ac jurisdictio-

(*) Subsequentia verba Continuator ex suo Sarpio descripsit, de quibus tamen Pallavicinus nullam omnino mentionem facit.

dictionem, ita, ut Ecclesia eis subjecta esset ad eum modum, quo subjecta erat divinæ Majestati; soli enim Petro datæ sunt claves Regni cœlorum, proin etiam ad illud introducendi, & excludendi potestas, quæ est jurisdictio: insuper ei soli dictum, *Pasce*, id est, rege oves meas, quæ tamen nec partem, nec arbitrium ullum habent in sui regimine, cum autem ista, esse clavigerum, & Pastorem, sint officia perpetua, necesse fuit, ut in perpetuam personam necessario sint collata, hoc est, non solum in primum, verum etiam in totam successionem propagata, adeoque Romanus Pontifex inde a Divo Petro initio facto, usque ad finem sæculi, verus est & absolutus Monarcha, cum plena & omnimoda potestate, ac jurisdictione, atque Ecclesia nunc ipsi, perinde sicut aliquando subjecta fuit Christo, pariter sit subdita. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Verum haud obscure colligitur, quod hæc Patris Laynesii opinio sanæ Theologiæ adversetur (*). Nihilominus idem

(*) Melius feciſſet Continuator, ſi hæc a Sarpio conficta vel non deſcripſiſſet, vel addidiſſet: hæc Gallicæ Theologiæ adverſari. Pallavicinus autem ſubjungit: *Hoc eſt exemplar, quod Laynius in eo conventu adumbra-*

Sæcul. XVI. A.C. 1562

dem postea adversas rationes refellere aggressus, inter alia hæc subjunxit: „Juxta Ordinem a Christo institutum, „Apostoli debuerunt ordinari in Epi„copos non a Christo, sed a Divo Petro „jurisdictionem ab ipso solo accipientes, „idque ita factum multi etiam Do„ctores catholici tenent, quam opi„nionem valde probabilem esse censeo: „alii tamen docent, Apostolos ordina„tos fuisse in Episcopos a Christo, ve„rum adjungunt, Christum Dominum „hoc facto præveniisse officium Petri, & „pro ea vice feciisse, quod ad ipsum per„tinebat, eam potestatem Apostolis „conferendo, quam a Petro accipere „debebant, in eundem prorsus modum, „sicuti Deus de Spiritu Moysis accepit, „eumque septuaginta judicibus imper„titus est. Itaque perinde fuit, ac si „a Divo Petro essent ordinati, & ab ipso „totam auctoritatem accepissent, ideo „Petro subditi fuere, quoad locum „modumque auctoritatis ejus exercen„dæ. Quod si non legatur, Petrum „ea

umbravit calamo, & quod vividius colorauit lingua. Et quamvis exemplar, quod illi Suevis tribuit aliud omnino, satis pulchra continent, dona tamen ab inimicis accipere, honestum non est, & ipsa pulchritudo ubi mendax est, foeditatem affert historiæ.

„eos correxiſſe, id non accidit defectu „poteſtatis, ſed quoniam recte munere „ſuo fuerint perfuncti: porro qui lege- „rit celebratum illum, nobilemque Ca- „nonem, *Ita Dominus*, non dubitabit, „quin ita tenere debeat quiſque catho- „licus, ac credere, Epiſcopos, qui ſunt „Apoſtolorum ſucceſſores, eam omnem „poteſtatem accipere a ſucceſſore Pe- „tri. „ Saecul. XVI. A. C. 1562. *Can. 7. diſt. 19*

Poſtea impugnat ſententiam illorum, qui affirmabant, quod ſummus Pontifex ſuam Epiſcopis jurisdictionem auferendi poteſtate careat, eoquod hæc illis data eſſet a Chriſto, proin duntaxat illis interdicere valeat illius exercitium, quod ab ipſo Chriſto non derivatur. Denique concludit, hanc loquendi rationem, qua dicitur, quod Summus Pontifex ſolam jurisdictionis Epiſcopalis materiam præbeat, ejus vero origo a Chriſto Domino proveniat, eſſe novam, nec Doctorum probationibus uſurpatam, ac proinde uti periculoſam eſſe vitandam.

§. CXII.

Hæc oratio pro diverſis Patrum ſtudiis excepta.

Haud ægre quivis ſibi perſuadere poterit, quod hæc oratio gratiſſimis omnino auribus excepta fuerit ab Ul- *Sarp. p. 597. & 598.*

Sæcul XVI. A.C. 1562.

tramontanarum opinionum (*) fautoribus. Attamen saniores, meliusque edocti (**) hunc sermonem abjectis ac gravi Theologo indignis adulationibus refertum censebant; hinc Eustachius Bellajus Parisiensis Episcopus, qui morbo præpeditus huic orationi interesse non poterat, cum illius summam referri perciperet, adversus hasce opiniones excandescens profitebatur, se, quamprimum Congregatio fieret, libere sententiam dicturum contra eam doctrinam prioribus sæculis minime auditam, ac nonnisi ante annos quinquaginta a Cajetano primum excogitatam eo fine, ut pileum Cardinalitium mereretur, sed eam a Theologis Sorbonensibus eo ipso tempore ignominiose notatam. His addebat: hæc sententia adstruit unum tantum

(*) In hoc tamen gloriantur Ultramontani, quod eorum opinio proxime accedat fidei, ac universalis Ecclesiæ judicio apprime sit consona, opposita vere Novatorum doctrinæ valde sit accommoda.

(**) Quinam autem fuerint hi sensati ac melius instructi, gravesque Theologi, non memorat Continuator, præter unicum Parisiensem: saniorem tamen (si ita dicere fas est) hanc instructionem ac doctrinam ei non invident illi, qui id sanæ Theologiæ consonum censent, quod fidei atque Ecclesiæ consonat.

tantum Episcopum a Christo institutum: insinuat vero, ceteris nullam esse potestatem, nisi ab illo pendentem: quod perinde est, ac si dicatur, unum solum esse Episcopum, ceteros ejus Vicarios, ad placitum ab eodem Episcopo amovendos. Postea subjunxit: animo meo statui excitare Patres universos, ut perpendant, qua ratione auctoritas Episcopalis adeo prostrata, ac prope intermortua spiritum ducere possit, ne funditus intereat, cum omnes hæ regularium Societates, quæ indies augentur, illam tam vehementer concutiant (*). Sæc XVI. A C 1562.

§. CXIII.

Althempsius Cardinalis Tridento ad suam Dioecesin secedens.

Cum hisce altercationibus Synodi negotia plurimum retardarentur, Althempsius Cardinalis Tridento discedendi, *Pallav. c. 16. n. 1.*

(*) Hæc Gallum innato primæ iracundiæ ardore effutiisse haud mirum: quinimo Sarpius, præter quem nemo alius talia refert, adhuc magis absurda, & temeraria profert, quorum proterviam Continuator forte exosus, ea recitare erubuit: vide Pallavicinum lib. 18. cap. 15. n. 18. & seq. qui Suavis mendacia & calumnias ab eo circa Parisiensis hujus Episcopi orationem excogitatas refellit.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

di, atque ad Constantiensem Diœcesin suam divertendi veniam a Papa petiit, pollicitatione facta, se quamprimum postea reversurum. Ergo Mense Octobri ad finem vergente discessit, nec tamen, ut promiserat, rediit, (*) sed mutato consilio Legati dignitatem abdicavit, forte ratus, quod in Germania subsistens eo facilius sua præsentia hujus Nationis Episcopis, ut & ipsi ad Synodum venirent, persuadere posset, seu id fors ideo factum, quod ob juvenilem ætatem se necessaria rerum experientia, rebusque majoris momenti in tam conspicua Synodo pertractandis dexteritate haud satis instructum crederet. Aliunde summus Pontifex novos Legatos illis, qui jam tum præsentes erant, adjungere decreverat, huicque muneri, ut jam supra meminimus, Bordaserium & Navagerum Cardinales destinabat, qui ad hanc dignitatem admodum

(*) Rursus Continuator inveterata Ecclesiasticos calumniandi consuetudine abreptus refert, hunc Cardinalem reditum promisisse, ac violata fide Legati dignitatem abdicasse, cum tamen Scriptores referant, quod Synodi Præsides post ejus discessum statim de alio Legato egerint, alias persuasi, quod *profectiones temporariæ sæpe in perpetuas mutentur.* Vide Pallavicinum l. c.

modum idonei ac ætate insuper Cardinale Mantuano inferiores absque omni controversia primum eidem locum cedere videbantur. Præterea sperabat Pontifex, quod Burdaserius utpote natione Gallus eo facilius ceteros Episcopos populares suos in officio continere, magnamque Cardinalis Lotharingii auctoritatem æquiparare, novaque ejus molimina evertere posset. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. CXIV.

Papa novos Legatos ad Synodum decernere a Cardinale Mantuano deterritus.

Interea Cardinalis Mantuanus hæc Pontificis consilia edoctus per Jadrensem Archiepiscopum Vicecomiti nuntiari jussit, se æqui bonique habiturum, quicquid Pontifex decrevisset: ast fieri non posse ajebat, ut Burdaserius coram Gallis sese opponere auderet Lotharingio Cardinali, cum is genere suo Princeps, eruditione clarus, & tanquam ceterorum Franciæ Prælatorum Præses ad Synodum missus fuisset: aliunde vero hunc Cardinalem exinde offendi crederet, si is Virum se inferiorem non sine suo præjudicio in Synodi Præsidem fuisse electum comperiret, proin ille abs dubio suam indignationem exereret, *Pallav. l. c. Mem. pour le Conc. de Trente Lettre de l'Isle a la Reine* 10. *Oct. p.* 307.

Sæc. XVI A.C. 1562.

omnesque suas vires auctoritatemque impensurus esset, ut eidem sese opponeret. Postea Mantuanus subjunxit, Navagerum nec Theologum, nec Sacrorum Canonum esse peritum, proin gravissimis Synodi negotiis parum idoneum: de Lotharingii autem Cardinalis prudentia nihil memorabat Mantuanus, cum aliunde ipsimet Pontifici haud ignotum esset, quod hic Prælat præter ingenii aciem haud levi potentia, qua sua molimina etiam valida ad effectum deducere posset, præditus foret. Cum ergo Simonetta quoque Legatus Vicecomiti declararet, quod ejusdem cum Mantuano opinionis esset, hinc Papa suum mutabat consilium.

§. CXV.

Nova septimi Canonis forma a Legatis exhibita Hispanis Præsulibus.

Pallav. c. 16. num. 2. Lett. Legat. ad Borrom. 28. Octobr. & 1. Nov. epist. Fuscararii ad Moron. 2. Nov.

Ex altera parte Legati, cum se solos oneri ferendo pares, rebusque ad prosperum exitum deducendis idoneos exhibere gestirent, nec sollicitudini, nec labori parcebant, (*) quapropter

(*) Ut Lectori manifestum fiat, quam iniquus interpres sit Continuator hinc ipsa Pallavicini ex quo ipse hæc defloravit, verba adducam. *cum igitur*, inquit ille, *ipsi munus legationis inte-*

propter in Congregatione Generali habita die vigesima Octobris, cum diversas circa præcipuam controversiam Patrum sententias ferri, atque, ut cetera quoque decreta sæpius immutarentur, postulari cernerent, alios quatuor Præsules jam antea nominatis adjecerunt, dato negotio, ut capitula & Canones cum reliquis Patribus conficerent. Ex his quatuor tres erant Præsules ex Ordine Fratrum Prædicatorum, scilicet Naclantus Clodiensis Episcopus, Leonardus Marinus Archiepiscopus Lancianensis, & Ægidius Fuscararius Mutinensis Antistes unacum Castanea Rossanensi Archiepiscopo. Porro vix credi potest, quanta solertia novæ excogitatæ fuerint formulæ septimi Canonis, circa quem præcipua volvebatur controversia: sedulo etiam exquirebantur voces ejusmodi, quæ fidei dogma plene ac perspicue declararent, quin tamen novis altercationibus ansa præberetur, ac simul cunctis cavillationibus aditus præcluderetur. Tandem novam formam penitus digestam Legati die vigesima octava Octobris ad Hispanos deferebant, eo fine, ut ea suis numeris absoluta in crastino Patrum consessu ab omnibus approbaretur; verum hi Episcopi

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

integrum prosequerentur, ac vellent, nec labori corporis, nec animi sollicitudini parcebant.

Sæcul XVI. A. C. 1562.

ſcopi (*) illam rurſus proponere, ac pro illius acceptatione ſuffragia colligere ſtatuerunt, poſtridie tamen eorum potiſſimi quamdam concordiæ rationem inire ſtudebant.

§. CXVI.

Horum conſilio obluctatus Granatenſis Archipræſul.

Pallav. l. c. Poſtea ex hiſce Præſulibus Hiſpanis plures, atque inter eos Guerrerus Granatenſis Archiepiſcopus, necnon Ayala Segobienſis Antiſtes colloquii copiam petebant, ubi ambo hi Præſules magna verborum contentione perorabant, hæc exponentes: jure optimo petimus, ut Canon ille, qui ætate Julii III. conſtitutus fuerat, iisdem vocibus promulgetur, atque dum agebatur de Sacramento Ordinis, ac de Hierarchia, minime diſſimularentur prærogativæ a Chriſto traditæ Epiſcopatui, qui Supremus eſt inter Ordines, & gradus præcipuus Hierarchiæ. Id ubi recuſabitur, querelas noſtras deferemus ad Regem Catholicum, ac reliquos Principes, nec Synodum ultra accedemus. Adjecit præterea Guerrerus Granatenſis

(*) Idem non ab Epiſcopis Hiſpanis, ſed a Papæ Legatis factum fuiſſe teſtatur Pallavicinus.

Saecul. XVI. A.C. 1562.

sis Archiepiscopus, a se gravissimæ sibi contumeliæ verti, quod nonnulli a quibusdam idcirco notarentur exiguæ fidei ac reverentiæ erga Apostolicam Sedem, cum in hoc tamen ipse hac in re nemini cederet, & ad firmissimum fidelitatis suæ argumentum peteret, ut poneretur in Canone, Episcopos ex jure divino subjectos esse Romano Pontifici, eosque obstrictos esse, ut eidem obtemperarent. Ceterum Petrus Guerrerus Præsul erat scientia eminens, plenusque Zelo reformandæ Ecclesiæ, cujus quoque emendationem sincere exoptabat, ac propterea arcto fœdere junctus erat cum ceteris omnibus Episcopis, qui eadem fovebant desideria. (*)

§. CXVII.

Legatorum anxietas ob hanc oppositionem.

Cum ergo Legati ambos hosce Præsules vehementius excandescere cernerent, contentionem declinandam censebant, quapropter Mantuanus Cardinalis cum summa animi moderatione, morumque comitate eisdem respondit, *Pallav. c. 16. num. 3.*

(*) Quam intempestivum sit hujus Præsulis encomium, Lectori hucusque gesta pervolventi, ac Continuatoris animum penitius inspicienti ad oculum patebit.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

spondit, se, suosque socios haud prætermissuros, quin muneri suo satisfacerent, quemadmodum hactenus præstitissent, & res a se antea gestæ testarentur. Leni quoque ratione eos hortabatur, ut tranquillitati studerent, communique Synodi Sententiæ sese submitterent, cum utrumque pro Ecclesiæ commodo a quovis probo Præsule procurandum esset. His dictis eos dimisit: sed ea utriusque Hispani Præsulis denuntiatio gravem sollicitudinem legatis injecit: considerabant enim, quod tametsi totius nationis nomine id expositum non fuisset, atque aliunde sciretur, quibusdam aliam inesse mentem, nihilominus complures tamen in hac Sententia conveniissent, & quidem ex præcipuis, adeoque verendum esset, ne advenientes Galli in unum cum Hispanis coalescerent, ac decisionem universo Episcoporum Ordini faventem peterent, eademque occasione plures Italiæ Præsules eidem opinioni accederent, si a conventibus Hispani se abstinerent, pro eo ac minitati fuissent. Prospiciebant etiam facile Legati, quod ejusmodi agendi ratio plures Principum Oratores, ac potissimum Cæsareos eo inducere posset, ut idem peterent, sicuti fama jam spargebat id futurum, quam primum Comes Lunensis, Philippi II. Regis

Regis Orator ad Concilium acceſſurus eſſet, cum hic apud Cæſarem, Regemque Bohemiæ diutius commoratus, & cum illis Principibus animi ſenſibus, & amore arcte conjunctus, proinde Hiſpanæ factioni abs dubio ſuffragaturus foret, præcipue cum hi non modo numeri prærogativa celebres, ſed etiam ejusdem cum Cæſareis ſententiæ eſſent, hi vero tam validæ Nationis auxilio confiſi audacius tumultuarentur. Hanc ob rem timendum credebant, ne communis ejusmodi ſeceſſio fieret, ob quam Synodus parum honorifice diſſolveretur, relicta dubitatione, cuinam id vitio tribuendum. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. CXVIII.

Quorumdam Italorum Præſulum poſtulata ad Legatos.

Cum Legati anxiis hiſce curis agitarentur, altera die matutino tempore ad eos acceſſere quadraginta circiter Italici Præſules, quorum duces erant tres Patriarchæ, & aliquot Archiepiſcopi. Petiere hi Præſules, ut in Septimo Canone jam propoſito nulla fieret mutatio, quantumvis id ab Hiſpanis vehementius urgeri inaudiiſſent: eapropter exponebant, æquum non eſſe, ut minor numerus majori præva-leret, præſertim in articulo ſpectante ad *Pallav. l. 18. c. 16. n. 4.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

ad Summi Pontificis auctoritatem, quæ utique in sua firmitate servanda, & disputationi neutiquam exponenda esset Legatos præterea rogabant, ne paterentur amplius in cujusvis gratiam tempus frustra teri, sed potius rem eo deduci curarent, ut Congregationibus frequenter habitis Synodus jam per tot annos protracta tandem cum decore absolvi posset.

§. CXIX.

Legatorum responsum ad Italorum Præsulum petitionem.

Pallav. n. 5. Hæc Italorum petitio Legatos non nihil admiratione replebat, eo potissimum nomine, quod ipsis hoc in negotio lentius processisse, nequaquam exprobrari posset, re tamen ipsa id haud ægre ferebant, cum eis haud ignotum esset, quod Patris Lainesii Oratio quosdam commovisset, atque insuper non ignorarent, quod Franciæ Oratores, dum ceteros Principum Legatos convivio excipiebant, hujus Theologi sermone se offensos fuisse ostenderint, ac statuerint, quod Franciæ Episcopi, quamprimum advenerint, mox hujus Jesuitarum Præpositi opiniones Sedi Apostolicæ adeo propitias impugnaturi essent (*) quapropter

(*) Quis credat, quod Papæ Legati, Præsules

pter Legati Apoſtolici decreta feſtinanter conficere, hocque negotium ante Gallorum Præſulum adventum abſolvere ſatagebant: unde Cardinalis Mantuanus ad Italorum Præſulum poſtulata ita reſpondit: „ago vobis grates, „quod hæc monere volueritis: idem „quoque noſtrum eſt propoſitum, proin „nihil immutabitur, niſi præmiſſa ma„tura rei deliberatione. Ad alterum „vero caput vobis ſignifico, quod ſatis „quidem mei Socii Synodum abſolvendi „neceſſitatem perſpectam habeant, ſed „ob difficultatem circa ſeptimum Ca„nonem

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

ſules adeo imperterriti ac docti ob unius alteriusve murmurationem inter pocula effuſam Synodum ob Religionis bonum congregatam abrumpere ſtatuerint, aut unius Nationis Epiſcopos, eorumque impugnationes timuerint, perinde acſi eorum rationes jam dudum perſpectas non habuiſſent, ac levi brachio ejusmodi probra diſſolvere non valuiſſent: ſed hæc eſt Continuatoris indoles, ut tantam de ſuæ gentis Viris, facinoribus ac verbis exiſtimationem habeat, quod totum Orbem ad minimum eorum nutum jam trepidare, atque cæco obſequio illorum voluntati, ac ſententiis cedere, teneri putet, perinde ac ſi apud ipſos ſolos purioris fidei depoſitum, & veritatis ac ſanæ Theologiæ arcanum ſervaretur.

Sæcul. XVI. A.C. 1562

„nonem exortas, plures Conventus habere neceſſe eſt, quamvis rem promptius conficiendi voluntas haud deſit: „nihilominus ipſiusmet hujus morae „beneficio tandem tam opportuna hujus „Canonem exprimendi norma eſt excogitata, ut illam omnibus acceptam fore, proin rem eo deducendam „ſperemus, ut ſine alia ulteriori mora, „niſi quæ antea fuit præſtituta, omnium „Patrum ſententiis in unum coaleſcentibus Seſſio haberi valeat.„

Percipiamus igitur, qua ratione hic Canon in actis Paleotti conceptus legatur: *Anathema ſit, ſi quis dixerit, Epiſcoporum auctoritatem ordinandi, Confirmandi & docendi, non eſſe de jure divino, ſeu poteſtatem jurisdictionis, quam habent Epiſcopi, non fuiſſe traditam a Chriſto in Romano Pontifice ipſius Vicario, quæ ab ipſo in Epiſcopos derivatur, cum in partem ſollicitudinis aſſumuntur: aut qui dixerit, Epiſcopos non eſſe Superiores Presbyteris.*

§. CXX.

Hæc ſeptimi Canonis forma ab Hiſpanis Præſulibus rejecta.

Pallav. l. c. Verum hujus Canonis norma, quamvis ab omnibus acceptanda, hacque ratione Patrum animi ad concordiam revocandi crederentur, Italis tamen

tamen ea minus placebat; querebantur enim, quod Hiſpanæ Nationis Præſulibus nimium indulgeretur, ac aliunde prima hujus Canonis pars nimis ampla, altera vero circa Epiſcoporum poteſtatem nimium reſtricta foret. Verum prudentiores Viri ceterorum difficultates ſpernere, quam litigare malebant: quapropter ambo Patriarchæ Jeroſolymitanus ac Venetus Italorum Præſulum nomine ita reſpondebant: Hiſpanis placandis detur opera, ſique hi acquieſcent hujus Canonis formæ, tunc nos quoque ex pacis deſiderio eum recipiemus; ſin vero decertandum eſſet, perſpicuam clarioremque expetimus: Attamen Hiſpanorum animi a Petro Soto tentati, nequaquam ſe faciles exhibuere; rejiciebat enim præprimis Granatenſis Archiepiſcopus ea verba, *in partem ſollicitudinis*, quippe hic certum non eſſe, contendebat, quod Epiſcopi a Chriſto Domino per ſummum Pontificem eius Vicarium ſuam poteſtatem accipiant. Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. CXXI.

Alia ſeptimi Canonis formula propoſita.

Seripandus Legatus, cum ob adverſam valetudinem nuperis Conventibus intereſſe præpediretur, vix comperta *Pallav. l. 18. c. 16. n 7. Act Paleot. & Lit. Le-*

Sæcul. XVI. A C. 1562.

perta hujus Canonis norma mox illum veluti ambiguam, siniſtrisque interpretationibus obnoxiam rejiciebat, imo eandem quoque omnino diverſam ceſſebat ab illa, quæ transmiſſa erat Pontifici, qui ſuos Legatos jam antea monebat, ut ab omni verborum ambiguitate, quæ in deteriorem ſenſum detorqueri poſſet, ſedulo abſtinerent: novum ergo hujus Canonis exemplar proponere neceſſe erat, his verbis conceptum: *Anathema ſit, ſi quis dixerit, non fuiſſe inſtitutum a Chriſto, ut in Eccleſia Catholica ſint Epiſcopi: ipſosque cum aſſumuntur in partem ſollicitudinis a Romano Pontifice, ejus Vicario in terris, non eſſe veros, ac legitimos Epiſcopos Superiores Presbyteris, nec habere eandem dignitatem, eandemque poteſtatem, quam hactenus obtinuerunt.*

gat. ad Borrom. 5. Nov. & Fuſcar. ad Moron. 3. & 5. Nov.

Vix nova hæc forma fuerat concepta ac propoſita, cum illico deſuper Patrum ſententiæ rogarentur, quod longum temporis intervallum depoſcebat: & tamen Granatenſis Archiepiſcopus ſuæ opinioni pertinaciter inhærens negabat, Epiſcopos a ſummo Pontifice vocari *in partem Sollicitudinis*, affirmabatque, eosdem eſſe Chriſti non Pontificis Vicarios.

§. CXXII.

§. CXXII.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Dubium, an hic Canon ſub Julio III. fuerit conceptus, atque approbatus.

Hujus Præſulis verba Marinus Lancianenſis Archiepiſcopus, & Marcus Antonius Columna Tarantinus Archipræſul cum ſumma moderatione excipiebant, atque ad diſputationis initium Hiſpani ex aliarum Nationum Epiſcopis paucos admodum, qui eisdem ſuffragarentur, ac decretum circa Epiſcoporum inſtitutionem peterent, recenſebant, poſtea vero eorum numerus augebatur: Porro validiſſimum, quod proferebant, hoc erat argumentum, quod ejusmodi declaratio ætate Julii III. non modo digeſta fuiſſet a Præſulibus hanc in rem ſelectis, ſed etiam a Synodi Patribus confirmata, nilque eidem defuerit niſi ejusdem promulgatio in Seſſione facienda, adeoque contra jus fasque quodammodo videretur, id nunc Epiſcopis auferri, quod ipſis tunc concorditer adjudicatum fuerat. *Pallav. c. 16. num. 8.*

Quapropter duntaxat agebatur de quæſtione facti, utrum hic Canon reipſa ſub Julio III. fuerit conceptus, atque approbatus, jamque plures, qui huic relationi veritatem conſtare autumabant, Hiſpanorum partibus accedere

Sæcul. XVI A.C. 1562

parabant: attamen Teleſiæ in terra Laboris Epiſcopus, qui regnante Julio III. Synodi Patribus a ſecretis erat, commentariis denuo luſtratis, reperit illum Canonem non modo tunc a Patribus non firmatum, ſed ne expenſum quidem fuiſſe, quo ſupra modum gavii legati, eorumque Princeps Cardinalis Mantuanus in cœtu quinta Novembris habito hujus rei præſens teſtimonium retulit.

§. CXXIII.

Hujus rei veritas in quadam Congregatione ab Epiſcopo Segobienſi propugnata.

Pallav. n. 8

Nihilominus Granatenſis Archiepiſcopus, cum prima vice in conventu die vigeſima Octobris hujusmodi definitionem efflagitaſſet, tanquam præcipuam ſui petiti rationem proferebat, quod hic Canon ſub Julio III. fuerit confirmatus, atque in hujus rei veritatem producebat teſtimonium Aialæ Segobienſis Epiſcopi, necnon Octaviani Præconii ex Ordine Fratrum Minorum Obſervantium tunc Archiepiſcopi Panormitani, qui ambo hujus Pontificis ætate Synodo interfuerant. (*) Hos inter

(*) Subjungit Pallavicinus hæc verba: Sed tamen

Sæc. XVI. A.C. 1562.

ter Aiala in privatis congreſſibus cum legatis, una cum ceteris Hiſpanis narrationem comprobarat; quare is poſtea auditis, quæ Cardinalis Mantuanus retulerat, cum poſtridie loquendi rurſus locum habuit, iterum confirmabat, in Julii III. conventu fuiſſe Canonem reipſa perpenſum a Patribus, & approbatum, ſimulque pro rei argumento protulit ſcriptam tunc a ſe, recitatamque Sententiam, ubi vel ipſius diei nota viſebatur. Hac Aialæ teſtificatione nonnihil turbatus videbatur Cardinalis Mantuanus, quaſi mendacii poſtulatus ſed gnarus, quam ſit honeſtius ſummis viribus certamen retardare, donec illud una cum victoria eodem tempore ſit habendum, hinc ſuam vindicaturus innocentiam, diem poſterum præſtolatus, tabulas publicas a Teleſiæ Epiſcopo allegatas afferri curabat: imo hic idem Epiſcopus ipſemet & hunc locum prælegit, indeque ea, quæ primus Legatus dixerat, vera eſſe demonſtrabat. Poſtea Legati ad Cardinalem Borromæum perſcribebant, quod Segobienſis Epiſcopus in pleno Patrum conſeſſu de falſitate convictus, atque hic idem Ca-

tamen, cum poſtea Sententiam ex ordine dixerunt, illud ipſum teſtimonium non confirmarant, ſed ſilentio præterierant.

Sæcul. XVI A.C. 1562.

nunquam sub Crescentio Legato in Concilio fuerit confirmatus: idem quoque Vicecomes ad eundem Cardinalem perscripsit, significavitque, nullum ibi ex Patribus fuisse nominatum, qui decretum discuteret.

§. CXXIV.

De veritate facti ab hoc Episcopo relati.

Pallav. l. 12.

Haud tamen inficiari potest, in Segobiensis Episcopi testimonio quamdam veritatis speciem contineri; rem ergo percipiamus ex iis, quæ Seripandus Cardinalis in sua peculiari hujus rei gestæ narratione posteris reliquit. Itaque post quartam Sessionem, quæ sub Julii III. Pontificatu circa finem Anni millesimi quingentesimi quinquagesimi primi habebatur, commissus est Theologorum censuræ inter alios hic articulus: *Episcopos non esse jure divino institutos, nec Presbyteris Superiores, nec jus obtinere ordinandi, aut si obtinent, illud esse Presbyteris commune, eorumque ordinationes absque populi consensu irritas esse.* Eo examine absoluto die vigesima nona Decembris, circa capita, & circa Doctrinæ canones quoddam exemplar fuit conceptum, quod a Patribus expensum, auditæque de eo Sententiæ sunt per complures dies: tum decimo

quarto

quarto Januarii anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo selecti sunt octodecim ex Patribus illud exemplar reformaturi, simulque inde Canones extracturi. Postea ex illis octodecim Patribus tres illic præsentes nominabat Antistes Telesiæ: ii vero erant Guerrerus, Naclantus, & Præconius qui selecti Patres decimo octavo Januarii die cum reliquis Præsulibus formam Canonum a se digestam Synodo communicabant: & inter Canones quidam erat, quo memoratus articulus damnabatur, excepta postrema particula de Ordinationibus absque populi consensu habitis, fortasse ob eam difficultatem, quam postea Galli objecerunt. Demum vigesimo, ac vigesimo primo ejusdem Mensis die descripta Doctrinæ capita producebantur, ut illic eo tenore approbarentur, quo a Paulo Sarpio referuntur lib. 7. pag. 606. sed non modo decretum ibi firmatum non fuit, sed ne sententiæ quidem super eo a Patribus dictæ sunt, propterea quod Oratores Electorum Saxonis, Ducisque Wirtembergici petiissent, ut earum rerum discussioni tantisper supersederetur, donec ipsorum Theologi audirentur: quapropter die vigesima quinta Januarii Sessio, quæ sub Julio III. quinta erat, celebrabatur, in qua tamen

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Sæcul. XVI A.C 1562.

horum decretorum examen ad aliud tempus fuit remissum, nec ab eo tempore hac de re amplius sermo redibat. Ceterum in Historiæ nostræ progressu hujus controversiæ exitum perspiciemus. (*)

(*) Pallavicinus autem suum judicium hac super re his verbis exprimit: *putaverim quidem, falsum ab Aiala fuisse narratum, non data opera, sed imprudenter, cumque revera ille articulus aliqua ratione fuisset expensus ætate Julii, hinc illum post tot annos lapsum esse vitio memoriæ, quæ sæpe inter incertæ mentis tenebras amore sui depravata, nobis ipsis tribuatur confidentia parum fideli id, quod optamus. Ita se habuit certamen illud inter primum Legatorum, & Segoviensem Antistitem, & re ipsa hujusmodi erat rationis fundamentum.*

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER CLXI.

PIUS IV. PONTIFEX MAXIMUS, FERDINANDUS I. OCCID. IMP.

§. I.

Pontificis ſtudium circa Aulæ ſuæ emendationem.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Cum interea Patres reliqua Synodi negotia ſummo ſtudio promoverent, ipſe etiam Pontifex omnem in eo impendit ſollicitudinem, ut Romanam Curiam emendaret, atque Epiſcopos ad reſidendum obſtringeret. Equidem circa primum articulum Paulus III. prorſus inſignia condebat decreta, quibus ejus Succeſſores alia adhuc addebant, inter quæ præcipuum caput ſummorum Pontificum electionem reſpiciebat, cum ab ea rectum totius Curiæ regimen dependeat. Julius quoque hujus nominis tertius Pontifex poſt diuturnam, frequentemque conſultationem ad reformanda Pontificum comitia quoddam diploma dictabat, ſed a legis hujus

Pallav. l. 18. c. 17. n. 1. & 2. opiſt. Borrom. ad Legat. 31. Octobr. & Legat. ad Borrom. 8. Nov.

Sæcul. XVI A.C. 1562

jus promulgatione per intempestivam mortem præpediebatur. Denique Pius IV. conversо in idem propositum animo quamdam Constitutionem a se confectam ad Synodi Legatos transmisit, addito tamen præcepto, ut illam adhuc secretam tenerent, ac nemini communicarent. Itaque Legati accepto perlectoque hoc diplomate illud impense commendarunt, ac Sanctissimo Patri hæc in responsis dederunt: optamus vehementer, ut legem hanc nonnisi post longam temporis moram in opus deducendi necessitas cogat, eoquod ibi de sui Successoris electione ageretur; Ceterum huic Decreto postea Gregorius XV. quosdam adjecit articulos.

Ad secundum vero caput de residendi lege jam antea Legati decretum a se confectum ad Papam transmittebant, ut de ejus mente certiores fierent, priusquam hæc constitutio Synodi Patribus proponeretur. Hanc in rem præstolabantur, donec examen circa Sacramentum Ordinis penitus absolveretur, hanc tamen decisionem non parum maturare cogebantur propter proximum Gallorum adventum, cum hos facilius ad officium redigendos sperarent, si ipsi hoc negotium saltem jam inceptum cernerent.

§. II.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. II.

Reſidentiæ negotium a Cardinale Mantuano propoſitum.

Cum itaque de Canone ſeptimo diſputatio vehementius ferveſceret, Cardinalis Mantuanus cujusdam Congregationis initio hanc in ſententiam Prælatos alloquebatur: „cum ſervandæ fi„dei tempus advenerit, promiſſi execu„tionem haud ultra differendam cen„ſeo: duo autem ſunt, quæ vobis pro„ponenda veniunt, quorum primum „eſt, quod cum fuiſſet die undecima „Martii in conventu propoſitum, ut ex„cogitaretur ratio, qua Epiſcopi ad re„ſidendum compellerentur, ac exinde „ingens utilitas in Eccleſiam redundare „crederetur, Patres ad alia, quam quæ „a Legatis fuere propoſita, tranſitum „facientes diſputaſſent, cujusnam juris „eſſet præcepta reſidendi neceſſitas, quod „tamen proponere nunquam Legatis in „animo fuerat, hacque ex ratione præ„fata quæſtio dilata fuit ad tempus, „quo de Sacramento Ordinis ageretur: „nunc vero vos obteſtor, ut decretum „vobis proponendum attente conſidere„tis, cum id ad normam veterum Con„ciliorum ſit confectum, in quibus Epi„ſcopi ad reſidendum præmiis allicie„bantur, contumaces vero pœnis adi„geban-

Pallav. n. 3. & 4.

Sarpius l. 7. pag. 605.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„gebantur, cum ea agendi ratio magis „ad legis obſervantiam efficax, nec non „magis remota videatur ab omni con„tentione, atque aliunde id Cæſari, Re„gique Catholico probaretur, imo e„tiam vix dubitandum, quin non par„ter a Franciæ Rege ratum haberetur, „eoquod Lanſacus illius Orator, cujus „auctoritas ac prudentia ſatis cognita „eſt, declaraſſet, ipſi perinde eſſe, an „reſidendi lex juris Divini, vel humani „eſſe definiretur, dummodo ea in exe„cutionem deducatur: igitur decretum „vobis propoſitum prælegatur, Patrum „vero erit ſuum deſuper proferre ju„dicium.„

„Alterum vero, quod vobis propo„nam, eſt, ut vos admoneam, quate„nus præ oculis habeatis, vos eſſe lu„cem mundi poſitam a Deo in monte, „& ſupra candelabrum Eccleſiæ, vos „ergo decet, ut ſacræ Paginæ, Sancto„rumque Patrum teſtimoniis diſcepte„tis, non autem ira commoti mutuis „injuriis vos laceſſatis; hac enim ra„tione in ſequentibus Patrum conven„tibus pax & concordia procurabitur, „ſimulque memoria omnium acerbita„tum, quæ plus juſto in prioribus ſeſ„ſionibus audiebantur, obliterari pote„rit.„ Abſoluto hoc ſermone ille, qui Synodo a ſecretis erat, Decretum præ-

legit,

legit, postea autem actum est de Sacramento Ordinis. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. III.

Hispaniæ Regis monita ad Nationis suæ Episcopos.

Cum autem Hispaniæ Rex vereretur, ne Galli proxime adventantes effræni libertate Pontificis auctoritatem impugnarent, atque ad sua studia etiam quosdam Hispanici Regni Præsules pertraherent, hinc disertis verbis declarabat, quod suæ mentis esset, ut unaomnes, junctis animis Sanctissimi Patris dignitatem tuerentur. Verum suspicio, quam Rex Catholicus adversus Franciæ Prælatos conceperat, valida ratione destituta videtur; quippe hi Præsules una ex parte adeo Sedis Apostolicæ obsequio addicti erant, ut nihil de illis, quæ ipsi jure debentur, eidem auferre præsumerent, ex altera autem parte tantopere eruditi erant, ut iniquis Papæ juribus favere abhorrerent. (*) *Pallav. n. 7. Sorp. p. 602. & 603.*

(*) Sane hoc velamine omnes etiam hæretici iniquas suas vexationes, quibus Papæ auctoritatem aggrediebantur, tegere studuerunt, atque hodiedum Pseudo-Catholici se Pontificis obsequio esse addictos jactitant, cum tamen in eo nonnisi honoris & dignitatis Primatum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. IV.

Cæsaris Oratores sese Gallis unire jussi.

Pallav. l. 18. cap. 17. n. 8.

Verum Ferdinandus Imperator, qui hac in re Princeps erat Hispaniæ Rege magis prudens, (*) suis Oratoribus præcipiebat, ut Gallorum firmitatem

matum agnoscant, omnem vero supremæ jurisdictionis authoritatem eidem abnegent, ne commentitiis Papæ juribus tanquam Viri rerum probe gnari ac illustrati favere credantur, hinc cuncta in Pontifice tanquam iniqua jura libere suggillant, quæ vel eorum vitæ licentiis, vel privatis quæstibus, aut suo Principibus adulandi vel hæreticis complacendi studio obstant. Uno verbo, ita se oretenus Catholicos dicunt, ac haberi gestiunt, ut tamen hæreticis displicere sedulo caveant, ita oves dici cupiunt, ut tamen Pastorem carpere, dijudicare, & contemnere ipsis integrum sit sub obtentu, quod duntaxat iniqua illius jura impugnent.

(*) Jam Cæsar, cum Gallis favere videtur, a Continuatore tanquam prudens commendatur, cum tamen ab eo sæpius alibi pessime habitus fuerit: firmitas quoque dicitur, dum summo Pontifici obsistitur, cum tamen Cæsar longe alia suis Oratotibus commendasset:

tatem imitantes juncta cum eis opera reformationis negotium urgerent: quapropter ipsis hæc significari jussit, „si „hanc emendationem obtinere non po„teritis, quantum Christianæ gentis „utilitas deposcit, absque mora ad nos „revertimini: quoniam vero Papæ Le„gati vobis exposuerant, quod in li„bello a nobis transmisso quidam re„periantur articuli, qui si proponeren„tur, offensionem, ac molestiam Synodo „allaturi essent, jubeo, ut cuncta, quæ „offendere possent, inde auferatis, ac re„liqua proponatis: præcipue vero „remedia opponi petatis Clericorum „concubinatui, Simoniæ, luxui, ac „pravæ Ecclesiasticorum proventuum „distributioni.„

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

His quoque addebat Imperator: „ad nostras pariter aures pervenit de„claratio Gallorum circa adventum Co„mitis Lunensis, qui meo nomine tan„quam Cæsareus Orator Synodum ac„cessurus est: ut ergo prævie circa Se„dis prærogativam cuncta evitentur li„tigia,

dasset: unice enim reformationis negotium urgeri, ac Synodi dissolutionem præpediri optabat: num forte hæc quoque sunt iniqua Pontificum jura, a quibus Cæsar utpote Princeps prudens & eruditus abhorruit?

Sæc. XVI A. C. 1562.

„tigia, de rei veritate perquiratis, me„que desuper certiorem reddatis: hic „rumor, prosequebatur Cæsar, haud „inanis esse videtur; notum enim est, „Lansacum ad Reginam perscripsisse, „quod, si accideret, priusquam ipse a „Rege Domino suo mandatum accepis„set, nullatenus Lunensi Comiti cedere „vellet, nisi Synodus disertis verbis „declararet, sibi tanquam oratori Re„gis Christianissimi primam Sedem post „Cæsareos oratores deberi.„

§. V.

Sessionis prorogatio a Gallis petita.

Pallav. n. 9. Ceterum Galli, qui jam Tridentum venerant, nil intentatum, inausumque relinquebant, ut Sessionem usque ad Lotharingii Cardinalis adventum differri obtinerent: ut autem eo certius suum consequerentur propositum, sedulo evitabant omnia, quæcunque vel ex nimia vehementia, vel præcipiti consilio Patrum animos exacerbare possent, quapropter, cum ipsis jamjam traditum fuisset decretum, quod pro morum emendatione conceptum fuerat, illud summopere commendabant, unice a Legatis postulantes, ne ullo pacto plura beneficia possidendi facultas restringeretur.

§. VI.

§. VI.

Sæcl XVI. A.C. 1562.

Sessionis dilatio ad quindecim dies a Legatis decreta.

Cum duodecima Novembris dies proximæ Sessioni præfixa appropinquaret, rursus Lansacus Patribus supplicabat, quatenus illam per aliquot dies differrent, eoquod Lotharingii Cardinalis adventus proxime instaret. Faciles ad id aures præbebant Legati, quod etiam Lansacus cum tanta animi sui voluptate percepit, ut interim decretum de residentia sibi a Legatis ostensum proponi haud ægre ferret, eademque occasione iterum insinuaret, sua nihil interesse, hoc, an illo jure præcepta declararetur residentia, prout idem Cardinalis Mantuanus in nupero conventu retulerat.

Pallav. n. 10. usque ad 19. Rayn. hoc ann. n. 117.

His ita dispositis Lansacus quantocius discessit, Lotharingio Cardinali obviam processurus, eo autem adhuc absente Arnaldus Ferrerius ejus Socius rursus Sessionis prorogationem petebat, quod eadem facilitate ipsi quoque æque ac Lansaco datum est, adjecta tamen hac conditione: *si Pontifex pariter annueret*: cum autem Papa, dum de hac concessione certior factus fuerat, repente suam mutasset sententiam, forte res aliam induissent faciem, nisi ejus Nun-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

tius ſerius adventaſſet, poſtquam Legati ſuam jamjam fidem obſtrinxerant; quapropter ipſi etiam integra fide promiſſis ſuis ſtabant, nec minus etiam de proximo Lotharingii Cardinalis adventu promiſſionis a Gallis factæ veritas paulo poſt eventu comprobata fuit.

§. VII.

Quidam a Papa & Legatis adventanti Lotharingio Cardinali obviam miſſi.

Pallav. n. 11. Sarpius l. 7. pag. 606.

Poſtquam Pontifex Lotharingium Brixiam adventaſſe compererat, mox Carolum Graſſium Montis Faliſci Epiſcopum Roma ablegabat, qui ſalutationis officiis perfungeretur, & Cardinalem Tridentum comitaretur. Pariter Legati obviam mittebant Urbanum Roboreum Senogallienſem Epiſcopum, qui Lotharingium prope Gardiæ Lacum exceperat: Graſſius vero præſtito obſequio, a Cardinale Lotharingio juſſus Tridentum contendit, ut Legatis proximum ejus adventum annuntiaret, eos rogando, ut illum præſtolari vellent: ipſe vero Cardinalis nonniſi Robereum ſecum retinuit, qui eum quoque Tridentum comitaretur.

§. VIII.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. VIII.

Lotharingii Cardinalis indoles.

Ceterum Lotharingius Cardinalis Vir erat magna auctoritate præstans, necnon tam proprio merito, quam generis sui nobilitate conspicuus, atque ad præclara obsequia feliciter Ecclesiæ præstanda idoneus: mira insuper ingenii acie, parique eruditione præditus, suaque dignitate, genere, ac animi generositate insignis. Verum hasce dotes longe superabat ejus ambitio: præterea summa imperitandi cupiditate deformis, atque ad quævis audenda projectus erat, ac improbo regebatur affectu, quo omnibus ac ubique dominari, omnesque ad suæ voluntatis obsequium pro summo imperio flectere attentabat.

Interea Franciæ Episcopi justo numero Tridentum venerant, partim ut Regis sui mandatis obtemperarent, partim ut Lotharingium Cardinalem, cui omnes addicti erant, atque a suis consiliis recedere non audebant, comitarentur: inde vero oriebatur, quod Italiæ Præsules haud adeo piam de Lotharingio opinionem conciperent, & si quid probi de eo intelligerent, id nonnisi tanquam obsequii, ac urbanitatis studio dictum interpretarentur, sat persuasi, quod præcipue omnibus illis, quæ de

Pallav. ib. Ant. Maria Gratian. in vita Commend. l. 2. cop. 5.

Sæcul. XVI A.C. 1562.

ejus moderatione præclare jactabantur, nonnisi per summam levitatem fides adhiberi valeat: quocirca Amulius Cardinalis in sua ad Seripandum epistola affirmabat, quod omnia speciosa hæc verba nil nisi adulterinæ merces essent, & potius, ut de hujus Cardinalis consilio, agendique ratione sanum judicium ferri posset, non illius linquam, sed manus, & opera inspicere oporteret.

§. IX.

Patrum conventus usque ad Lotharingii adventum a Legatis interrupti.

Pallav. c. 17. num. 19.

Præterea Ferrerius Franciæ Orator a Legatis petebat, ut, quamprimum Lotharingium nonnisi tridui itinere a Tridentina urbe distare innotesceret, mox Patrum conventus usque ad ejus adventum interrumperentur, ut ipsemet frequentiores aliorum sententias circa quæstionem de Episcoporum auctoritate agitandam percipere posset. Verum initio Præsides huic petitioni deferre cunctabantur, caussati, quod ejusmodi mora inutilis foret, cum in quavis congregatione octo vel decem Patres adessent, ibique singulis diebus suas sententias promerent, proin Cardinali integrum foret, ut etiam post suum adven-

adventum plusquam mediam Præsulum eo præsente opinantium partem excipere posset: cum autem altera ex parte considerarent, quod ejusmodi repulsa funestis malis obnoxia foret, hinc usque ad Cardinalis adventum nullam amplius congregationem haberi decreverunt. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. X.

Cardinalis data ad Legatos epistola Sessionem differri postulans.

Grassius igitur Tridentum delatus Cardinalis Lotharingii nomine Sessionem prorogari postulat, ignarus, quod hæc dilatio jam antea fuisset impetrata. Afferebat quoque epistolam Brixiæ die nona Novembris ad Legatos scriptam, in qua idem Cardinalis eisdem hæc significabat: „videtur mihi utpote Sy„nodo jam propinquo, aliquam studii „ac obsequii mei significationem præ„mittendam erga ipsos, qui Præsidum „munere funguntur; mihi enim persua„deo, quod per illud officium eo faci„lius, quæ peto, impetraturus sim, eo „potissimum nomine, quod tam ego, „quam Socii mei diligentiam omnem „impenderimus, ut ante destinatum Ses„sioni diem Tridentum perveniremus. „Verum cum nobis nec celerius iter „conficere licuerit, nec jam per sum- *Pallav. n. 10. & 20.*

Sæc. XVI. A. C. 1562.

„mam laſſitudinem liceat in tempore ad„eſſe Tridenti, vos rogo, etiam nomine „venerabilium illorum Præſulum comi„tum meorum, ut per paucos dies Ses„ſionem retardare velitis. Inſuper E„piſcopus Montis Faliſci ad me miſſus „fuit a Pontifice, ut me inviſeret, ac „Tridentum deduceret; hic autem mi„hi ſignificabat, habere ſe in mandatis, „ut idem hunc favorem a Præſidibus „Pontificis nomine peteret; nihilomi„nus cum ſpatium tam anguſtum cer„nerem, volui iter feſtinare per vereda„rios equos, ut meum vobis obſequium „eo citius deferre valeam: idem etiam „a vobis petiturus eſt Ferrerius, ad „quem ea de re jam antea ſcripſeram.„

Ad hæc Legati reſpondebant, quod ad ſolam Oratoris Gallici propoſitionem jam antea Seſſionem differre decrevi„ſent, imo etiam Patrum conventus in„terrupiſſent, ut eidem luculentius ſuæ „venerationis argumentum præberent.

§. XI.

Lotharingius Tridentum adventans.

Pallav. n. 21. Sarpius l. 7. p. 606. Thuan. l. 32. n. 2. Raynald. hoc anu. n 109. Spond. ibid. n. 36.

Bini poſtea habebantur congreſſus, in quibus de excipiendo hoc Cardinale agebatur. Denique Madrutius Cardinalis unacum pluribus Prælatis uno ferme milliari a Tridentina urbe adventanti obviam ibat: Legati autem eum-

eundem nonnisi ante urbis portam ex- Sæcul. XVI.
ceperunt, eumque equo vecti ad suum di- A. C. 1562.
versorium comitati fuere.

Illius latera utrinque stipabant Mantuanus, & Seripandus Cardinales, hoc honoris genus eidem deferendum arbitrati, eoquod Montanus, & Sanctacrucius Cardinales eundem pari obsequio honorassent, dum Bononiam, ubi tum Synodus fuerat translata, Cardinalitium galerum Romæ accepturus pertransibat. Sequebantur ceteri duo Legati, ac Cardinalis Madrutius, proximi autem incedebant Ecclesiastici Cæsaris & Poloniæ Regis Oratores præter centum triginta & unum Præsules, ceteri autem aberant, eoquod eorum expectationem adventus celeritas prævertisset. Præcedebant equis vecti Oratores Laici tum Veneti tum Galli, tum Florentini; cum Cardinale autem Lotharingio advenerant quatuordecim Episcopi Galli, tres Abbates, octodecim Theologi, quorum duodecim Facultatis Parisinæ Doctores erant, qui unaomnes sumptu regio alebantur, reliqui autem a peculiaribus Episcopis ablegati fuerant. Tum quidem ejus adventus, qui antea ingentem incusserat timorem, apud complures lætitiam creabat.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XII.

Lotharingius Legatos salutans, ac cum eis colloquens.

Pallav. l. 19. cap. 1. n. 5. Sarp. p. 607.

Lotharingius vespere ejusdem diei, quo advenerat, Cardinalem Mantuanum visum ibat, altera vero die pari obsequio ceteros Legatos honorabat, comitantibus eum duobus Franciæ Oratoribus Lansaco, & Ferrerio; Pibracus enim jam aliquot abhinc Mensibus ad sua reversus erat. Ibidem Cardinalis habito cum Legatis colloquio duo præcipue proponebat, quorum primum concernebat Regem Christianissimum, alterum vero semetipsum.

Itaque orationis suæ hæc summa erat: „ Quemadmodum a Regia Majestate sua ad id oneris suscipiendum „impulsus fueram studio erga Religionem catholicam, erga quietem communem, atque utilitatem mei Regis, meæque nationis; ita lubens adhibebo eas agendi rationes, quas ad „obtinendum hunc finem profuturas „spero, firmo constituens animo, quod „velim Legatis obsequi cum plena submissione, utpote ministris Apostolicæ „Sedis, cui summopere me obnoxium „agnosco, tum ob acceptam purpuram, „tum ob alia singularia beneficia; præsertim vero me humilem, addictum-

„que

„que famulum Pio Pontifici profiteor.„ Sæcul. XVI. A. C. 1562.
Poſtea converſo ad alteram partem ſermone, Legatos ſalutabat Regis nomine, cujus literas ad ipſos, & ad univerſam Synodum datas a ſe haberi ſignificabat, earumque ſummam hanc eſſe, „ajebat, Rex vobis ab oculos ponit præ„ſentes calamitates ſui olim feliciſſi„mi & glorioſiſſimi Regni, quibus ta„men malis admovenda ab hoc ſacro„ſancto Conventu remedia expectaban„tur, prout Oratores expoſuerant, atque „ipſimet cognoſcere potuerunt ex re„centibus, novisque mandatis, quæ i„pſus defero, ab ipſo Rege Chriſtianiſſi„mo, a Matre ejus Regina, illius Fra„tribus, a Rege Navarræ, & ab aliis „Regii Conſilii proceribus ſubſcripta. „Opto ergo ad generalem coetum ad„mitti, ubi ea, quæ mihi injungebantur, „exponerem: præcipue vero haud diſ„ſimulare queo excitatum in Germania „rumorem, in ea Synodo ſtatutum iri „fœdus inter omnes catholicos Prin„cipes in Proteſtantes, qui propterea „multis ſuſpicionibus commoti varia in„ter ſe agitant conſilia: Rex vero „Galliæ in eo pro ſuo officio ſe geſſit, „ſatis gnarus, ab hujusmodi fœdere „fœdus alterum haud minus validum „inter adverſarios excitatum iri, quo in „Republica chriſtiana incendium inex-

tinqui-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„tinquibile accenderetur. His expositis demum concluſit, quod in hoc jam functus ſit munere Regis nomine, de cetero rerum publicarum curam Oratoribus relinquere, ac duntaxat tanquam Archiepiſcopus, & privatus operam ſuam Concilio mature conficiendo impendere velit retenta, & aucta, quantum in ſe eſſet, Pontificis Romani dignitate.

§. XIII.

Legatorum reſponſio ad hunc Cardinalis ſermonem.

Pallav. Sarp. l. c.

Ad hæc Legati nequidem conſultatione inter ſe habita, Cardinale Mantuano verba faciente breviter hunc in modum reſponderunt: „Maximopere „nobis comprobatur electio, qua Rex e„jusque Conſilium te ad id elegerant: „ſingulari autem lætitia afficimur tuo „adventu; optima etiam a nobis con„cipitur opinio de tuis conſiliis, pleniſ„ſima vero capitur voluptas ex tua a„gendi ratione, necnon ſumma proſpe„ri ſucceſſus fiducia ad emolumentum „Chriſtianæ Reipublicæ erigimur: un„de & nos concordem in te animum „profitemur etiam ex voluntate Ponti„ficis ad exhibendum omnem honorem „tibi debitum, quocirca tuum etiam ju„dicium ſemper plurimi faciemus.

Ad

Ad alterum vero caput gratum animum teſtabantur, quod Rex ſuis illos literis honorare voluerit: viciſſim quoque ſe non ſine animi mærore calamitates, quibus Franciæ Regnum deſolatur, percepiſſe demonſtrabant, addentes, quod brevi tranquillitatem ibi reſtitutum iri ſperarent, eo potiſſimum nomine, quod Rex armis ſuis nuper Rothomagum recuperaſſet, atque hanc urbem rurſus ſuo ſubjeciſſet imperio, proin quietem plene redituram confiderent, ſi pœnarum ſeveritas, qua Franciſcus I. felicis recordationis Princeps in Chriſti perduelles animadverti ſtatuerat, innovaretur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

His addebant: „Nulli prorſus ratio„ni innititur rumor de fœdere inter „Principes Catholicos ſanciendo contra „Proteſtantes, cum ſummus Pontifex „præſens Concilium nonniſi ad concor„diam in Eccleſia ſtabiliendam indi„xerit, ac nobis Legatis ſuis ſedulo in„junxiſſet, ut Chriſtianorum unitati „ſtrenuam navaremus operam, ſimul„que veram doctrinam comprobari, fal„ſamque damnari ſatageremus. Nos quo„que in id toto ſtudio incumbemus Lo„tharingii zelo adjuti, quem etiam ex„cipimus velut Angelum pacis a Deo „miſſum, ut nonnullæ diſſenſionum de„leantur maculæ, quas in quovis multo-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„multorum cœtu, qualis est hæc Syno„dus, diversa hominum indoles & ju„diciorum varietas inducere solet. De„nique si ita lubet, eadem hac die ge„neralem habebimus congregationem: Verum Lotharingius nonnisi die vige„sima tertia Novembris ad publicum con„fessum admitti poterat.

§. XIV.

Legati ad seriæ emendationis studium a Lotharingio admoniti.

Pallav. l. 19. c. 1. n. 3.

In primo hoc colloquio cum Legatis habito circa plura capita prolixi, ac familiares sermones miscebantur, & quidem Cardinalis hæc præprimis exponebat: „publicæ utilitati minime ex„pedire videtur, quod Sedis Apostoli„cæ, seu Pontificis dignitas quovis pa„cto diminuatur, vel restringatur, aut „in disputationem adducatur; at vero „ad salutem non solum Galliæ, sed uni„versi Christiani orbis aptas ac seve„ras leges ad reformandos mores fan„cire, opus erit, abolitis, ubicunque re„perirentur, corruptelis; sicut enim po„testas seipsa summam venerationem „obtinet, ac meretur, ita cum usus no„xias, malique exempli consecutiones „retinet, offendit populos, contuma„ciam & contemptum parit, ac seditio„nes accendit. Id vero, nisi a Conci„lio

„lio perficeretur, bellum in Gallia bre- Sæc. XVI.
„vi futurum prævideo longe ferocius A.C 1562.
„in Catholicos Eccleſiaſticos, quam
„nunc in Hugonottos geritur; cum
„illis populis certum ſit tum in antiqua
„fide mori, tum eoquod licentia, morum-
„que pravitas ac diverſitas in dies in
„Clericis liberius gliſcere incipiat: præ-
„cipua vero quærendi anſa præbetur,
„eoquod interdum beneficia curata in-
„dignis hominibus Romæ concedantur,
„nec ſatis validum huic corruptelæ
„medium per hoc opponatur, quod li-
„ceat Epiſcopis in illos judicii acta in-
„ſtruere, eosque beneficiis privare, quan-
„doquidem id longæ diſcuſſioni obno-
„xium in ſummi Pontificis dedecus ce-
„deret, eoquod ipſe illos tanquam ido-
„neos habuerit, atque elegerit.„

Poſtea converſo ad bellum ſermone ſicut Regem Catholicum, Venetos, ac Duces Sabaudiæ, Florentiæque ample collaudabat ob ſuppeditata ab illis auxilia, ita ex univerſali Galliæ ſenſu acriter de Pontifice queſtus eſt, cum hic ſuppetias Gallis nonniſi duriſſimis conditionibus obſtrictas ſubminiſtraſſet, eoquod poſtulaſſet Papa, ut prius revocarentur edicta illic promulgata de Annatis, & Præventionibus, ut dicunt, ſimulque aſſenſum Procerum requiſiiſſet, ad id vero non modo longiſſimo tempore

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

pore opus haberet, sed plane fieri nequiret, Pontifici autem satis esse deberet, si ejusmodi edicta haud custodirentur: sicuti reipsa, ajebat ille, minime custodiebantur. Verum Legati, cum hæc enarrari ægre ferrent, respondérunt, id negotii, quippe quod nec ad fidem, nec ad morum correctionem spectaret, non a Concilio, sed solum a Pontifice peragendum: econtrario Lotharingius Cardinalis semper in eodem perstitit, affirmans, sæpe respondisse Pontificem, negotium de Annatis, ac Præventionibus, & quodlibet aliud a se repositum in Synodo, atque hinc ortum fuisse consilium, ut Gallici Præsules mitterentur Tridentum. Ad hæc Legati Pontificis integritatem vindicaturi addebant, Ferrerium Oratorem coram ésse, huncque abs dubio adhuc memorem fore, quod summus Pontifex eidem, cum Romam a Rege decerneretur, significasset, Annatarum jus adeo certum firmumque esse, ut ipsemet Franciæ Rex illud comprobare coactus fuerit. Cardinalis vero Lotharingius ipsemet confirmabat, a se die quodam auditum fuisse Regem in Senatu id comprobantem. Denique Lotharingius sermonem suum his verbis absolvit: „Mihi in „animo est, nihil me dicturum, acturum„que, quod Pontifici, legatisve displiceat, „cum

„cum in medium allaturus non sim ni- Sæcul. XVI.
„si honesta, & Galliæ salutaria, atque A.C. 1562.
„ut certius voluntatis meæ argumen-
„tum edam, exopto, ut mea con-
„silia, antequam cœtui proponentur,
„legatis innotescant, aut etiam sum-
„mo Pontifici per quemdam Præsulem
„eo decernendum. Ad hæc Legati reponebant, quod ipsemet aptissimum concordiæ instrumentum inter ipsos, & Oratores Gallicos futurus sit.

§. XV.

Mandata ante ejus discessum Cardinali Lotharingio in Galliis data.

Priusquam de hujus Cardinalis consiliis singularia referamus, haud inconsultum erit ea recensere jussa, quæ ipsi ante suum e Galliis discessum deferenda committebantur: hæc vero contenta fuere in quodam libello, cui Carolus IX., Regina ejus Mater, Alexander illius Frater, qui postea Rex creatus Henricus III. nominabatur, necnon Antonius Navarræ Rex, Carolus Borbonius Rupis ad Yonem Princeps, Franciscus Lotharingius Guisii Dux, & Connestabilis Montmorentius subscripserant, simulque unaomnes Lotharingium Cardinalem, Senonensem Archiepiscopum, & Aurelianensem Antistitem, qui Senatus secretioris Ministri erant,

Pallav. l. 19. c. 1. n. 8. & seq. Mem. de Concil de Trente p. 335.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

rant, iterum, iterumque rogabant, ut importunis etiam precibus Synodi Patres ad decernendos hosce articulos, ac capita inducerent. I. Urgeatur emendatio universalis Ecclesiæ, præcipue autem Gallicanæ, ut ibidem purior Dei cultus, abolitis omnibus superstitionibus, restauretur, simulque ritus corrigantur, iique omnes abusus, ex quibus sub obtentu pietatis populus fraudem pati posset: procuretur etiam correctio morum in Ecclesiasticis, ut ipsi bona suo exemplo aliis prælucere valeant: præscribatur quoque forma circa electiones ac beneficiorum collationes, utilia deinceps hominibus morum probitate ac doctrina commendandis, atque ad Dei Verbum annuntiandum & Sacramenta administranda dignis & idoneis conferantur: nihilominus præfatis Præsulibus injungebatur, ut initio vehementius non urgerent Aulæ Romanæ emendationem, ne Pontifex inde fors ad dissolvendam Synodum permoveretur, priusquam ex ea fructus ad Religionis Christianæ emolumentum necessarii penitus fuissent collecti, quod tamen damnum toto studio præprimis fugiendum ac declinandum esset.

Cum vero sæpius, dum sermo inciderat de Aula Pontificia reformanda, reposuisset Pontifex, idem esse per agen-

agendum in Aulis Principum Laicorum, sublatis inde abusibus Ecclesiæ noxiis, hinc Regem paratum esse dicebant ad corrigendam Aulam suam, ubi vitii quidpiam reperisset, sed antequam quidquam decerneretur, ea de re commonendus foret, ut sibi rationes suas, ac præsertim prærogativas, & privilegia, pro tot meritis per suos majores impetrata producere, simulque proferre liceret omnia ea, quæ ad privatum Regni sui commodum magis congrua censebit. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Si vero circa emendationem a Rege petitam pertinacius insisteretur, ut etiam illi articuli, qui Franciæ emendationi magis congruerent, exponerentur, tunc respondendum, satis esse edoctum Cardinalem Lotharingium & Archiepiscopum Senonensem, necnon Aurelianensem Antistitem, quibus abunde compertum esset, quicquid sæpius in Regio Senatu agitatum fuisset, præcipue autem ea, quæ in Comitiis Francici Regni generalibus Aureliæ celebratis proposita forent. Hæc ergo Synodo proponenda, simulque Patres adeo impense rogandi, ut sancta, & necessaria emendatio inde sperari valeat.

II. Quoad ea, quæ doctrinam respiciunt, primus articulus in Regis Senatu decretus, quem etiam sua Majestas

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

per Oratores urgeri desideravit, ac diserte verbis præcepit, in eo consistebat, ut usus Calicis in ejus Regno omnibusque Provinciis suo Regno subjectis necnon in omnibus communitatibus introduceretur, atque id a Rege ideo peteretur, eoquod Regiæ suæ Majestati certo persuasum esset, quod hoc articulo semel concesso non modo plures Provinciæ ab Ecclesia Catholica segregatæ rursus ad illius unitatem reversuræ essent, sed insuper nullum aliud remedium magis opportunum excogitari posset, vi cujus Regni tumultus sedari, ac plurium conscientiis non parum anxiis satisfieri valeat, cum tamen absque hac concessione earum tranquillitati consuli posse vix sperari valeat. Alterum caput erat, ut Laicis omnia Sacramenta in lingua vulgari administrentur. Tertium, ut duntaxat in Ecclesiis Parochialibus, non autem in Cathedralibus, Collegiatis & Monasteriis Christianæ fidei capita explicarentur juxta veterem, sanctamque institutionem, tempore autem solemnis sacri hora consueta in Ecclesiis Parochialibus Verbum Dei prælegeretur, atque exponeretur, & Laici fidei doctrinam, necnon parvuli Religionis rudimenta edocerentur, ut quivis probe imbutus ea calleat, quæ credere, & qua ratio-

ratione vitam secundum Deum instituere teneatur. Denique publicæ preces in lingua Gallica persolvantur, ut eæ a populo intelligi valeant: cum vero plures majorem pietatem, attentionemque experiantur, si Deus per psalmodiæ aliarumque precum cantum in lingua patria laudetur, hinc Rex, quin tamen quicquam in Ecclesiæ officio latine peragi solito immutari velit, effictim rogat, ut intra Missæ solemnia, vel inter vesperas aliquod temporis indulgeatur, in quo populus ejusmodi Psalmos ab Episcopis, seu Ordinariis vel a quibusdam universitatibus aut Conciliis Provincialibus approbatos decantare valeat. Sæc. XVI. A C. 1562.

Postea in libello hæc expositа legebantur: cum sua Majestas non sine animi sui mœrore recolat, ac suarum partium esse censeat, ut de impudica Clericorum vita, qua nonnulli offensioni & etiam populo seductioni sunt, vehementer queratur, eapropter huic malo promptum remedium opponi necessarium ducit, ac Synodi Patres rogat, ut huic morbo, prout magis opportunum censuerint, mederi velint: si vero id fieri non posset, saltem statuerent, ut Sacerdotes non initiarentur, nisi quorum mores ab omni reprehensione sint exempti, atque ætatem consecuti fuerint,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

quæ ad explenda ſtatus ſui munia idonea ſit. Inſuper deſiderat Majeſtas ſua, ut, quotieſcunque occaſio tulerit, ſemper de mediis agatur, quibus tot Provinciæ, & Regna ab Eccleſiæ ſinu avulſa revocari poſſint, ideo ejus Oratores, necnon Franciæ Prælati omnem ſollicitudinem impendant, ut in Synodo ipſis omnes illæ legum relaxationes concedantur, quotquot impetrare poterunt, dummodo Dei verbo non ſint oppoſitæ, prouti non adverſari videntur Sacerdotum conjugia, uſurpata Eccleſiaſticorum bonis fruendi indulgentia, & plura alia ejusmodi capita, ut præter communem Chriſtianæ Reipublicæ utilitatem etiam ſuis populis ab Eccleſia ſejunctis pateſiat Regis animus ad eorum tranquillitatem propenſus: id vero illis ſignificari poterit per ipſorum Miniſtros, ſi qui in Synodo præſentes fuerint.

Si ergo emendatio hoc pacto fuerit ſtabilita, Rex æque, ac Regina tam ſuo quam Aurelianenſis & Andegavenſis Principum fratrum ſuorum nomine pollicentur, ſe integra fide acceptaturos, quicquid Synodus catholice decreviſſet, & imperaſſet, neque permiſſuros, ut in ſubjectis ſibi regionibus, ac regnis quispiam degeret, qui ab hac Religione diſſentiret.

§. XVI.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XVI.

Lanſaci epiſtola ad Reginam Matrem circa Pontificis ægritudinem.

Paulo ante Lotharingii Cardinalis ingreſſum ad Tridentinam urbem, ſummus Pontifex gravi morbo corripiebatur, non ſine magna Synodi conſternatione, prout Lanſacus ad Reginam Matrem his verbis ſignificabat. „ Papa „infirma prorſus valetudine utitur, ac „frequentibus morbis affligatur, imo „nunc quoque tam graviter decumbit, „ut de ejus vita vix non conclamatum „videatur. Hæc Majeſtati veſtræ ſigni„ficare volui, ut futuro ejusmodi fato „mature proſpici valeat, ac ſi ita libue„rit, mihi ſignificetur, quid, ſi eum mori „contingeret, me facere oporteret, præ„cipue, an tunc nos omnem operam, „preces, ac minas impendere deberemus, „ut ſic, ne Synodus diſſolvatur, præpe„dire, Patresque ad illam continuandam, „Tridenti detinere poſſimus, vel utrum „Majeſtas veſtra velit, ut novi Pontificis „Electio vel in Synodo, vel Romæ per „Cardinales fiat, vel potius, an ad evi„tandum ſchiſma, quod evenire poſſet, „tam in Synodo, quam Romæ rem ita „urgeri deſideret, ut electio uſque ad „Concilii finem differatur: quod ſane „conſultiſſimum eſſet, quia exinde Sy-

Pallav. l. 19. c. 1. n. 12. Memoir. lettr. de Lanſac a la Reine 26. Oct. p. 313.

Sæc. XVI. A.C 1562.

„nodum, si continuanda foret, veram „& liberam credere possemus, & „quivis ibidem sincere ac juxta con„scientiam absque timore, vel persona„rum acceptione suam mentem prome„mere valeret, unde firmam ac in„tegram reformationem sperare pos„mus, & quiscunque in Papam eligendus „foret, haud difficulter Pontificatum una„cum salutaribus decretis jamjam in„bilitis (*) acceptaturus esset.„

§. XVII.

(*) Hæc verba Continuator fors de Gallici hujus Oratoris audacia erubescens moderabatur, cum tamen Orator ita ad Reginam scripserit: *Existimo ad evitandum schisma optimum fore, si creatio retardaretur usque ad exitum Concilii, & in ea leges futuro Pontifici præscriberentur, cui postea minime licuisset illis jam sancitis se subducere.* Vide Pallavicinum lib. 18. cap. 17. n. 15. qui postea addit: *Ea Gallicorum Ministrorum molimina Romanam Aulam haud latuere. Id extra omnem dubitationem est, quod Nichetus Abbas Pontifici significarit, Lotharingium & Franciæ Episcopos, etsi se agnos & angelos ostenderent, absona tamen opinamenta ferre, ex quibus laboris plurimum, perturbationisque posset enasci. Ferrariensis quoque Cardinalis Papam monebat, Lotharingium quidem asserere, quod auctoritatem Pontificiam*

Sæcul. XVI.
A.C. 1562.

§. XVII.

Joannes Colosvarinus Hungariæ Regis Orator mortuus.

Verum cuncta hæc Lansaci monita erant supervacanea; Pontifex enim depulsa morbi vi pristinæ sanitati restitutus est: ast non idem fatum tulit Joan- *Pallav. c. 2. n. 1.*

ficiam illæsam velit, Legati tamen defensionem molirentur, paratique forent ad obsistendum, & ad suam auctoritatem adhibendam, eoquod audiissent, hunc Cardinalem suosque Parisienses accedere paratis animis ad excitandam quæstionem de prærogativa inter Synodum, ac Pontificem. Ast forte ita Pontificis jura tueri parati erant, ut duntaxat iniquis ejus prætensionibus favere abhorruerint? Num forte Pontificis auctoritas illæsa servatur, si cujusdam mulieris arbitrio, ac imperio relinquitur? *quo pacto & quo loco, si Papam mori contingeret, ipsa mallet electionem haberi, an Romæ, vel Tridenti a Concilio,* & si Papæ electio differenda suaderetur, ut *postea leges futuro Pontifici præscribi possint, a quibus* sive per fas, sive per nefas *sanctis haud amplius recedere integrum habeat?* Haud abs re Continuator Lotharingium tanquam Virum ad quævis audenda projectum, atque dominandi libidine incensum descripsit, §. VIII. eodem autem vitio ceteri quoque Mini-

Sæc. XVI. A.C. 1562

Joannes Colosvarinus natione Hungarus ex Ordine S. Dominici Canadiensis Episcopus, qui die decima sexta Novembris Tridenti mortalitatem exuit. Hujus Viri jacturam amare deflebat Dracovitius Quinqueccleſienſis Episcopus, qui in plurimis negotiis socii sui opera, ac prudentia plurimum utebatur, nunc autem eo sublato se solum Hungariæ Regis Oratorem agere coactum cernebat.

Hic idem Canadiensis Episcopus, & cum eo complures ex transmontanis, incredibilem spem reponebant in adventu Lotharingii Cardinalis, ut qui superaturus videbatur cuncta obstacula, ipsorum postulationibus hucusque objecta: verum Lotharingius Cardinalis Grassio, quem Brixiæ exceperat, se aperte significabat, quod longe diversa foveret consilia, idque ipsus datis ad Papam literis confirmabat, in quibus grates egit, quod siniſtris rumoribus de se Romæ sparsis fidem non adhibuerit: postea Pontifici declarabat, quod illius bene-

Pallav. l. c.

---

stri laborasse videntur, ut patet ex hac Lanſici Epistola, in qua adeo temerarie ac imperiose hic loquitur, perinde acsi ab ejus, suæque Nationis imperio tota Synodus, Pontificum electiones, ac totius Ecclesiæ Regimen dependeret.

benevolentiæ, ac affectus, quem ejus nomine Graſſius teſtatus fuiſſet, perpetuam memoriam conſervare vellet, ac ſperaret, ſe nunquam quicquam attentaturum, quod Sanctitati ſuæ diſplicere poſſet, quin potius opere confirmare vellet piam illam opinionem, quam de ejus zelo, atque obſequio concepiſſet. Sæcul. XVI. A.C 1562.

§. XVIII.

Pontificis anxietas, & plures Epiſcopi ab eo Tridentum miſſi.

Attamen Pontifex, cum ejusmodi ſpecioſis pollicitationibus nonniſi caute fidendum noſſet, omnem adhibere ſollicitudinem, atque Lotharingii molimina vigili oculo obſervare, ſibique præcavere non deſtitit, hancque ob rem plures Italiæ Epiſcopos ad Synodum ablegabat, ut eorum, qui jamjam advenerant, aucto numero frequentiores adeſſent, qui ſaltem multitudine ſua prævaleant illis, qui Gallorum conſiliis ſuffragari molirentur. Porro de hoc Pontificis timore Inſulanus mentionem facit, dum in quadam epiſtola ad Franciæ Regem die vigeſima Novembris data hæc perſcribit: „ Inter alias cauſ-„ſas, quæ Pontificis mentem immuta-„re, eumque præpedire poſſent, ne Ma-„jeſtatis veſtræ conſilia urgeret, haud „poſtrema imo & evidens eſt illa, quod „ ſancti-

Pall. c. 2. n. 3.

Lett de l'Isle au Roi 20. Nov. Mem. pour le Concil. an. 1564. p. 321.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„sanctitas sua in pluribus occasionibus „declarasset, nil sibi in præsenti rerum „vicissitudine magis periculosum, ac „Sedi Apostolicæ adversum videri, „quam Synodi continuationem: ea- „propter non ita pridem Viterbiensem „Antistitem, & cum eo Ludovicum An- „tinorum Tridentum ablegabat, ut ii „Lotharingii Cardinalis mentem explo- „rarent, hacque de re ad Papam refer- „rent. Plura equidem Viterbiensis an- „te discessum suum cum Pontifice con- „ferebat circa difficultates, quæ Lotha- „ringio obstarent, quo minus propria „sua auctoritate disponere posset de Sy- „nodi negotiis, aliisque, suam tamen „operam pollicitus est Viterbiensis, ut „motis novis obstaculis Lotharingium „a sui consilii executione præpediret.„

„ Ceterum plures Cardinales, cum „summum Pontificem mæsto, ac turba- „to animo cernerent, eundem sæpe so- „lari nitebantur, & aliquando Cardi- „nalis Sancti Clementis eundem, ne „circa Synodum ultra anxiaretur, hor- „tabatur, affirmans, quod remedium „in promptu sit, ac sæpius alia Conci- „lia fuisse celebrata notum esset. Præ- „terea Bituntinus Episcopus Francis- „canus Vir eruditus ob adversam va- „letudinem Tridentum venire recusat; „sæpius enim lecto decumbere cogitur:

„quo-

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„quoniam vero ſummus Pontifex ne„mini, ſive titularis ſit Epiſcopus, ſive „Coadjutor, imo nequidem illis, qui E„piſcopatui ſuo ceſſerunt, vel duntaxat „in ſacris conſtituti ſunt, abſentiæ ve„niam concedit, ut hac ratione ma„jor ſuffragiorum numerus habeatur, „hinc præfatus Bituntinus diſcedere „coactus eſt, acceptisque ſui itineris li„teris ſummum Pontificem admonuit, „ut animum erigeret, eidem pollici„tus, quod de hoſtibus ſuis victoriam „eſſet reportaturus: ad id quoque Pon„tifex eundem incitabat, ſæpius præ„ſentibus quibusdam Cardinalibus re„petens hæc verba: *victoria.* „ (*)

Idem quoque Orator ad Regem hæc perſcripſerat: „ Pontifex Marcum An„tonium

(*) De hiſce nugis Pallavicinus, quem Continuator allegat, ne verbulum quidem refert, minus vero ſimile quid in probatis aliis Scriptoribus invenitur: inde vero elucet, aut Principes non raro a ſuis Oratoribus male affectis perperam edoceri, aut, quod verius cenſeo, hanc epiſtolam in Galliis a Calviniſtis vel aliis ejusdem furfuris hominibus in odium ſummi Pontificis confictam fuiſſe, atque ideo hiſce relationibus, quas Galli *Memoires* appellant, abſque Auctoris nomine editis nullam omnino fidem adhibendam.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„tonium Bobbam, qui Romæ Sabau-
„diæ Ducis Oratorem agit, eoquod Au-
„guſtæ Prætoriæ Epiſcopus eſſet, Tri-
„dentum ablegare decreverat: Oduar-
„dus vero Gualandus Ceſenatenſis Epiſ-
„copus, cum in quadam arce æſtatis
„tempore unacum Neapolitano Cardi-
„nale divertiſſet, maritimo itinere ſalu-
„brioris aeris captandi gratia, cum in-
„firma premeretur valetudine, Piſas in
„patriam ſuam reverti ſtatuit, re autem
„comperta Pontifex veritus, ne hic E-
„piſcopus ad Concilium contenderet,
„de ejus integritate diffiſus inhibuit, ne
„Tridentum pergeret.„

„Ceterum Pontifex, proſequebatur
„hic Orator, de hujus Præſulis fide in-
„ſpicandi anſam arripuit ex eo, quod
„ille intima familiaritate junctus eſſet
„Neapolitano Cardinali, nomine Cara-
„fæ, cujus duos Patruos Pius IV. lata
„judicum ſententia extremo ſupplicio
„affici juſſerat: Carolus enim Caraffa
„Cardinalis in carcere ſtrangulabatur,
„Joannes vero Palliani Dux capite ple-
„xus obiit; præterquam quod ipſemet
„etiam Neapolitanus Cardinalis cuſto-
„diæ datus fuiſſet, atque ad centies
„mille librarum mulctam conde-
„mnatus, demum officio privaretur,
„haud alterius criminis reus, niſi quod

„ex

„ex Caraffarum familia deſcendiſ- Sæcul. XVI.
„ſet. (*) A.C. 1562.

„ Inſuper Montbelus Marchio hujus „Cardinalis Parens, ut fama fert, a „ſummo Pontifice, qui tum adhuc Car„dinalis Medicæus erat, ſubſcriptam „conſervabat chartam, in qua hujus „Marchionis fratri quamdam pecunia„rum ſummam promiſerat, ſi in con„clavi ſuum ei ſuffragium daret; alius „etiam Cardinalis Gallus mihi nar„ravit, quod illi, qui Pontifici a ſecre„tioribus conſiliis ſunt, exoptarent, ut „Calviniſtæ bellum in Francia victrici„bus armis proſequerentur, ut exinde „Synodi diſſolutio obtineri poſſet, cum „Curia Romana ejusmodi Concilium „magis abhorreat, quam omnia cetera „mala

(*) Dum Continuator prius de Paulo IV. ex Caraffarum familia orto ſermonem habuit, calamus eum defecerat, ut ſat atris coloribus Caraffarum Nepotum crudelitates, & vitia depingeret, nunc vero cum Pius IV. juſtam de iis ultionem acceperat, jam altera vice eundem tanquam injuſtum vindicem, ac judicem ſugillat. Ita autem comparati ſunt calumniatores, ut in illis, quibus infenſi ſunt, vitia exaggerent, & virtutes carpant, ac ſiniſtra ſua interpretatione depravent.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„mala, quæ totam Christianorum Rem„publicam affligunt. (*)

§. XIX.

Viterbiensis Episcopus a Papa ad Synodum ablegatus.

Tandem Insulanus suam absolvens epistolam hæc subjunxit. „Hic Vi„terbiensis Episcopus, quem summus „Pontifex ad Synodum decrevit, ut supra memini, erat Sebastianus Gual„terius, qui olim in Francia Sedis Apostolicæ Nuntius parum se de Gal„lica Natione meritum reddebat, quia „Nationis suæ genium secutus, quod „Regina in castigandis hæreticis remissius ageret, vehementius querebatur, „ac palam obsistebat Gallorum postulationibus, quæ Ultramontanorum oppressionibus adversantur; quia vero arctam cum Lotharingio Cardinale, dum „in Francia morabatur, amicitiam contraxerat, hinc sperandum, quod eum „ad sua studia pertracturus, atque ad arbitrium suum inclinaturus esset.

Idem

(*) Quis quæso tam atroces calumnias atque evidentia mendacia a Christiano Oratore ad Regem Christianissimum perscripta credat, unde Continuator caute nullum allegabat auctorem, ut major ei sit fingendi libertas.

Idem quoque Lanſacus ad Reginam ſcripſit his verbis: „Viterbienſis, qui „ſe hic loci in omnibus Franciæ ne- „gotia concernentibus verſatiſſimum, „& maxime expertum jactitat. ſat a- „perte declarabat, quod ingenti Car- „dinalem Lotharingium moderandi „dexteritate polleat, nulloque negotio „cuncta ejus conſilia detegere poſſit, „hancque ob rem a Papa Tridentum „decretus fuiſſet: inter alia vero me- „dia, quibus hunc Cardinalem, prout „ſibi pollicetur, ad ſua ſtudia pertrahe- „re tentabit, id potiſſimum fore ajebat „(prout mihi ante ejus diſceſſum fuit „narratum) quod magnum Monacho- „rum, ac pertinacium Theologorum nu- „merum eidem opponere vellet, qui „Lotharingii Cardinalis propoſitiones „impugnarent, ſi veró eum horum „inſultibus fractum viderit, eundem ſo- „lari, atque in hos indignationem ex- „erere velit.„ Ceterum Pontifex Gualterio Antonium Antinorum tanquam ſocium adjunxerat, ſpecietenus quidem, ut Lotharingium Cardinalem ſuo comitatu honoraret, re tamen ipſa, ut exploratoris vices ageret, prout ipſemet in quadam epiſtola ad Regem ſcripta fatetur. „Pontifex, inquit ille, „octo abhinc diebus Viterbienſem E- „piſcopum ſubmiſit, ut mihi ſemper præ- „ſens

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„sens adsit, & ni fallor, ut meas actio„nes exploret: certus autem sum, quod „nihil de me comperiat, quod ejus Do„mino displicere possit, aut quo mea „consilia Pontifici nota fierent, nisi fo„te, dum me differentem audiet, exis„de colligere possit, quod Deus parce „admodum me ingenii dotibus ornare „voluerit.„

§. XX.

Viterbiensis Episcopus Tridenti Lotharingium Cardinalem invisens.

Pall. l. 19. c. 2. n. 5. Mem. dans la lettr. de Lansac a l'Isle 26. Nov. p. 641.

Advenerat Viterbiensis Episcopus Tridentum die vigesima secunda Novembris, moxque Legatis Cardinalis Borromæi literas tradidit, quibus adventus sui ratio exponebatur: positum Cardinalem Lotharingium ex febri lecto decumbentem visum ibat, eique Pontificis epistolam affectu, ac comitate plenam porrexit: nec minus officiosam Gualterius detulit ad utrumque Oratorem Lansacum & Ferrerium, qui argumento sat luculento in hac agendi ratione Romanæ Curiæ sagacitatem exploratam sibi videbatur. Verum Gualterius hujus consilii probe gnarus sibi quidem literas esse traditas, Cardinali significabat, eas vero absque ejus venia se nunquam redditurum Oratoribus spondebat. Cardinalis collaudata Præ-

sulis

sulis prudentia eidem, ut statim literas Oratoribus redderet, auctor exstitit, parique calliditate cum Gualterio agens, ingentem lætitiam specietenus præseferebat, eoquod, ut inquiebat ipse, amicum reperisset, quocum libere, ac sincere conferre posset, eodemque temporis momento simulata fiducia exponebat, quod juste quereretur de sinistra opinione adversus se Romæ concepta ac divulgata, perinde acsi contra Synodum adversa moliretur. Ad hæc autem Gualterius reposuit, quod Pontifex hisce rumoribus nunquam fidem adhibuerit, nec unquam de ejus consiliis, ac doctrina sinistræ suspicionis umbram habuerit. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXI.

Hujus Episcopi colloquium cum Cardinale Lotharingio.

Cum hic Præsul sermonem ad Synodum inflecteret, Cardinalem his verbis alloquebatur: „infausto prorsus fato perturbatum agendi modum „in Concilio reperio, cum tempus inutilibus teratur disputationibus, omnino alienis a necessitatibus Ecclesiæ, „necnon oppositis festinæ rerum executioni, quam omnes Christiani Orbis „Provinciæ tanquam summe necessariam respiciunt, votisque ardentissimis „expe- *Pallav. l. c. epist. Gualt. ad Borr. 29. Nov.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„expetunt.„ Ad hæc Cardinalis vir prudens ac circumspectus Præsuli hæc in responsis dedit, id Præsulum opera, non mea conficiendum est, cum in hac Synodo nonnisi privati hominis, omnique auctoritate destituti vices agam. Verum mox Gualterius reposuit: in ea re simul omnes Legati tantum efficere nequeunt, quantum sola Eminentia vestra valet, non enim aliunde Hispanis ad concitandos tumultus animus fuit additus, nisi a concepta spe, fore, ut Lotharingius unacum Galliæ Episcopis etiam Nationis Hispanicæ Prælatis suffragaturus esset, indeque hi majorem auctoritatem in suis Diœcesibus adepturi forent: quamprimum itaque se a vestra Eminentia derelictos cernent, ad obsequium, unde digressi, mox redibunt. Tum Præsul a Cardinale petiit, ac pene rei promissionem obtinuit, ut, cum primum is publice verba in conventu faceret, Patres hortaretur, ut ea duntaxat argumenta agitare vellent, quæ magis ad Synodi decorem, solidiusque ad salutem populorum conducerent.

§. XXII.

Cardinalis Propositiones ad Viterbiensem Episcopum.

Per-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Perceptis hisce Cardinalis Lotharingius, se promissa sua operis constantia comprobaturum, Præsuli spondebat, subjungens, se abfuturum ab illis Patrum conventibus, in quibus forte inutilibus disputationibus tempus insumi cerneret: his quoque adjecit, quod mandata sibi commissa Gualterio communicare velit, eoquod existimaret, in illis quædam contineri, quæ nec congrua, nec decentia viderentur: de cetero autem ei significare vellet, qua ratione Pontifex Gallis satisfacere posset. *Pallav. l. c.*

Itaque hanc in rem proposuit Lotharingius, I. sedate Canones firmarentur, dieque vigesimo sexto Novembris jam præstituto Sessio celebraretur. II. Præsides habito conventu solum Lotharingium pro Ecclesia Gallicana advocarent, duos vero Præsules Hispanos pro Hispana, & quem ipsi Præsides vellent, pro Italica, qui concordi opera eos Canones conficerent: tunc mihi, prosequebatur Cardinalis, polliceor, huic consilio Præsules Gallos non repugnaturos, idemque adhibita dexteritate debita de reliquis nationibus esse sperandum censeo. Postea retulit, se assidue ab Hispanis urgeri, ut se cum illis conjungeret; eosdem etiam promisisse affirmabat, quod omnes suas sententias

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

in cœtu proferendas eidem communicare vellent.

§. XXIII.

Disceptatio circa Sedis prærogativam inter Claravallensem, & Cassinenses Abbates.

Pallav. l. 19. c. 2. n. 6.

Cum autem Lotharingius diuturniori morbo premeretur, ipsus petebat, ut ob dubiam recuperandæ valetudinis suæ spem nequaquam diutius a Congregationibus vacaretur: prout etiam factum est. Interea in Conventu die decima sexta Novembris celebrato Episcopis nuper adventantibus, aliisque suæ destinabantur sedes: inde vero quædam exoriebatur dissensio inter Abbates ex Congregatione Montis Cassini, & inter Hieronymum de Souchier natione Gallum, Abbatem Claravallensem, qui purpura a novo Pontifice decoratus fuit, quamvis hanc dignitatem bina vice recusasset. Hic Claravallensis Abbas jus suum hac ratione comprobare nitebatur, asserens, quod Cassinenses Abbates reipsa non essent ex Ordine S. Benedicti, sed duntaxat ex Congregatione S. Justinæ, quæ non ita pridem ab Eugenio IV. confirmata fuisset, proin antiquior foret Claravallensis Ordo: insuper plura alia allegabat

bat privilegia Abbatibus Claravallenſibus conceſſa, quibus tamen Montis Caſſini Abbates nunquam decorati fuiſſent. Verum hi reponebant, quod hæc inſtituti diverſitas ætate Eugenii facta nonniſi paucos concernat, præcipui tamen ſemper Divi Benedicti regulam retinuiſſent, ex quibus etiam ceteri ſuam originem traherent. Cum autem ad decidendam hanc litem utriusque partis privilegia, & Conſtitutiones Apoſtolicas conſulere oportuiſſet, hacque ratione plurimum temporis ac laboris fuiſſet impenſum, hinc Montis Caſſini Abbates ultro hunc honorem Claravallenſi Abbati deferre ſtatuebant, ea tamen conditione, ut hic eos tanquam veros unius Parentis Filios agnoſceret. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

In ceteris autem Patrum conventibus nonnihil lentius procedebatur, cum Lotharingii Cardinalis ratio haberetur, qui nondum illis intereſſe poterat, ejus tamen præſentia ſaltem verbotenus plurimum deſideraretur. (*)

(*) Aliam cauſſam aſſignat Pallavicinus dicens: *eoquod Lotharingius optaret intereſſe, non odioſo faſtu, ſed grato modeſtiæ nomine, ut ſibi voluptatem, utilitatemque caperet ex aliena doctrina.*

Sæcul. XVI. A.C. 562.

§. XXIV.

Seripandus Legatus Lotharingium Cardinalem invisens.

Pallav. c. 2. n. 7. ex lit. Legat. ad Borr. 22. Novembr.

Eadem die, qua Gualterius Lotharingium visum ibat, Seripandus quoque eundem Legatorum sociorum suorum nomine officiosa salutatione honorabat, ut illum de initio, progressu, ac præsenti Concilii Tridentini statu edoceret: cum vero sermonem converteret ad controversiam, quæ tum circa septimum Canonem cum magna animorum contentione agitabatur, rem omnem expositit, rogavitque, ut suam desuper mentem aperiret. Cardinalis pacis studiosus, ut suam erga Papam venerationem testatam redderet, Seripando idem, quod antea Gualterio, consilium suggerebat, asserens, ex qualibet Natione duos Suffragatores esse seligendos. Attamen hoc consilium minime Seripando arridebat; quapropter Cardinali hæc in responsis dabat: „vestræ Eminentiæ nondum satis com„perta sunt ea hominum ingenia, qui„buscum res agenda; non enim adeo „facile, ut creditur, flecti possunt, si„que huic proposito consilio insisteretur, „certe nunquam res ad exitum deduci „poterit:„ reipsa tamen Seripandus veram rationem supprimebat; displicuit

cuit enim eidem, quod hoc pacto aperiretur aditus ad res per Nationum suffragia decidendas, id tamen valde nocivum credebatur. Postea Seripandus de habito colloquio rationem Legatis reddebat, qui consultatione desuper habita Seripandum ad Cardinalem remittebant, ut eidem exponeret, quod ipsius consilium nullatenus acceptari queat, minus vero præfatam quæstionem penitus silentio supprimere conveniat, prout etiam idem Lotharingius consulebat. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXV.

Lotharingii votum de suis postulatis Pontifici communicandis.

Insuper Lotharingius in eodem colloquio, quod cum Seripando habebat, eidem consilium suum jam antea Legatis communicatum iterato proposuit, dicens, omnes Reformationis a se petitæ articulos Pontifici esse communicandos, hancque in rem ex Episcopis quempiam esse ablegandum, qui Tridentum redux de singulis Papæ mentem referret, priusquam res in Congregatione proponeretur. Verum Legati ad hæc nihil reponentes, prius de Pontificis voluntate certiores fieri desiderabant, multo minus vero propensi videbantur ad seligendum Episcopum, qui *Pallav. l. 19. c. 2. n. 8.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Romam decerneretur: nihilominus tamen datis literis Borromæo Cardinali propoſuerunt aut Archiepiſcopum Lancianenſem ad hujusmodi munus obeundum alias adhibitum, aut Hydruntinum, utpote dotibus præſtantem, & ad Sedis Apoſtolicæ obſequia paratiſſimum. Inſuper proponebant Graſſium Montis-Faliſci Epiſcopum, quem Papa ad eundem Lotharingium antea decreverat. Denique nominabatur Viterbienſis Præſul, quamquam negotium, cujus gratia miſſus fuerat, ejus præſentiam Tridenti utiliorem redderet: tandem vero conveniebant, Viceçomitem Ventimillienſem Epiſcopum omnium maxime idoneum cenſeri, ob ſingularem Pontificis in eo fiduciam, qua opus erat in homine, qui auditurus, delaturusque eſſet ex ore Pontificis intimos ejusdem ſenſus; de eo autem merito ſperandum foret, quod hoc munus cum omni fide, ac integritate expleturus eſſet.

§. XXVI.

Cardinalis Lotharingius in generali Congregatione exceptus.

Pallav. c. 3. num. 1.

Die vigeſima tertia Novembris Cardinalis Lotharingius prima vice in congregatione Generali comparuit, ubi omnes Prælati numero ducenti octodecim,

cim, necnon cuncti Principum Oratores convenerant, præter infinitam populi multitudinem ſpectaculi novitate accitam: verum hi exteri recedere jubebantur: poſtea vero ille, qui Synodo a ſecretis erat, præprimis ea, quæ Lotharingius proponere deſtinaret, poſtmodum autem epiſtolæ Regiæ exemplum, necnon reſponſum deſuper dandum propoſuit. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Itaque Hieroſolymitanus Patriarcha, Archiepiſcopi Hydruntinus, & Granatenſis, Epiſcopi Cavenſis, Conimbricenſis, Viterbienſis, & Salmanticenſis decernebantur, ut Cardinalem e ſuis ædibus ad conſeſſum deducerent: quo adventante mox Legati e ſuis ſedibus per gradus deſcendentes, illum ingredientem exceperunt: tum conſidentibus Patribus, immenſa populi corona circumdati in medium progreſſi ſunt Oratores Gallicani, & Lanſacus, utpote ceteris dignior, literas regias reddidit Gallice ſcriptas, & Latine verſas, quo idiomate recitatæ ſunt integræ ab Epiſcopo, qui a ſecretis erat. Gallica inſcriptio erat hæc: *Sanctiſſimis, ac Reverendiſſimis Patribus Tridenti congregatis ad Sanctæ Synodi celebrationem:* ſed clarius latine ita dicebatur: *Congregatis in Sacroſancta Synodo Tridentina.*

§. XXVII.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXVII.

Regis epistola a Lansaco Patribus tradita.

In hisce literis Galliarum Rex hæc exposuit: *Etsi ea fuerit Dei Optimi Maximi voluntas, ut jam inde ab inunte ætate nos ad tanti hujus Regni imperium vocarit, ejusque altæ & infinitæ judiciorum providentiæ placuerit, nobis committere hujus principatus initia, adeo tumultuum, & civilium bellorum plena, ut nulla illius vel minima provincia inveniri possit, quæ hisce calamitatibus caruat; oculos tamen pueritiæ nostræ hæc ipsa divina bonitas ita aperuit, ut tantorum malorum caussam facile judicaverimus, non aliunde, quam ex varia & multiplici de Religione opinione, qua populus noster imbutus est, processisse: cognovimus etiam hujus gravissimi morbi remedium, non ab hominum prudentia esse petendum, sed a Deo vivo, & inexhausto misericordiarum fonte, qui requirentibus eum ex animo, suique nominis tantam gloriam & honorem spectantibus, nunquam defatigatur, beneficia & gratias conferre. Itaque eodem Spiritu ducti, cum primum Regia corona sumus insigniti, nihil nobis magis fuit in votis, quam cum Majorum nostrorum exemplo, ad Sacros Conventus, velut ad ejus ægritudinis unicum, & præsens medicamen-*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

dicamen confugere, tum in bonæ memoriæ Franciſci II. Regis Domini, & Fratris noſtri amantiſſimi veſtigiis permanere, & quanto potuimus ſtudio, & diligentia hanc ipſam, in quam nunc ex variis orbis terrarum partibus conveniſtis, celeberrimam Synodum expetere. Ac illud quidem graviſſime tulimus, nos, qui hujus inſtituti adeo pii & optati auctores fuimus, non tamen efficere potuiſſe, ut Prælati noſtri in hoc Generale Concilium primi convenirent, ſed hujusmodi dilationis cauſſam, & alii omnes, & vos ipſi neceſſariam judicaſtis: cumque amantiſſimum, & dilectiſſimum conſobrinum noſtrum Cardinalem Lotharingium, Archiepiſcopum, Ducem Remenſem, primum Franciæ Parem, inque illius comitatu aliquot Regni noſtri Epiſcopos, & Abbates adventare videatis, nihil quidem a nobis cum ſimulatione, aut exquiſitis diffugiis, ſed omnia ſerio, pieque, & ex ſancta voluntate geſta eſſe facile exiſtimabitis. Cauſſa autem, Sanctiſſimi Patres, propter quam Conſobrinum noſtrum ad vos miſimus, duplex eſt, altera quod ille muneris ſui non oblitus, quique optime novit, quid Eccleſiaſtica profeſſio, horumque temporum calamitas ab eo, ſuique Ordinis hominibus requirat, ſæpius & vehementer iſtuc eundi facultatem a nobis petierit, & optaverit: altera, quod ille a teneris annis ad ſecretiora noſtra

Sæcul. XVI
A.C. 1562

ſtra Conſilia evocatus, & in Regni noſtri graviſſimorum negotiorum adminiſtratione educatus, optime novit fontes, & origines tumultuum noſtrorum, & quibus rebus egeamus, ut ſedari poſſint, ejus in mandatis dedimus ea apud vos exponere, & quæ a prudentia veſtra & amore paterno remedia jure exſpectari poſſunt, non ſolum propter Regni noſtri tranquillitatem, ſed etiam totius Reipublicæ Chriſtianæ Salutem a vobis impetrare: eam enim præ oculis, quod eſt veri & puri Dei cultus ſemel habuerimus, poterimus tandem ad laudatam illam, & adeo expetitam rerum emendationem, quæ temporum injuria & hominum malitia funditus perierat, pervenire, ac in honorem & exaltationem Divini nominis, unitatemque Eccleſiæ, antiqua illa Catholicæ Eccleſiæ Majeſtas, & integritas ſplendebit, quam rem velut munere veſtro dignam univerſus orbis jure ſuo a vobis expetit, & exquirit, eamque ſi feceritis, accedet vobis incredibilis remuneratio a manu illius liberali, qui ſe harum rerum liberaliſſimum remuneratorem profitetur. Reges item & Respublicæ, Principesque omnes vobis ob merito devinctos exiſtimabunt, veſtramque pietatem magna cum veſtra laude poſteritati commendabunt. Et quoniam eo ob ingenio Conſobrinus noſter, ut ea plane noverit, quæ nos ſpeciatim ſcire cupimus, obſe-

obsecramus vos, Patres Sanctissimi, illum ut æquo & lubenti animo audiatis, eamque illi fidem, quam nobis, si istic essemus, adhibeatis. Petentes interea a Deo Optimo Maximo, ut vos suo præsidio, nobis, totique orbi Christiano, diutius conservare dignetur. Datum Rouvillæ die septima Octobris anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXVIII.

Lotharingii Cardinalis oratio in pleno Patrum consessu habita.

Perlectis hisce Regis literis Lotharingius Cardinalis non sine ingenti eloquentia, ac verborum lepore orationem omnibus Auditoribus pergratam habebat, cujus tenor erat sequens: *Illustrissimi Domini Domini, Reverendissimi Episcopi. Christianissimus Rex Carolus, Reginæ Matris Christianissimæ auctoritate, ac præcipue Regis Navarræ assensu, procerumque omnium conscriptorum consilio, has literas, quæ modo perlectæ sunt, decrevit, mihique ad vos perferendas dedit, quarum præcipua ea capita, quæ majorem ex me explicationem desiderant, pro ea, quæ mihi credita est, fide, explicabo, quam brevissime potero. Hæ ut memministis, statim in initio Regni illius nobilissimi, amplissimi, ac florentissimi quondam, summæque erga Regem fidei, & observantiæ,*

Pallav. c. 3. num. 3. Mem. p. 328. Raynald. hoc ann. num. 10. Pfal. p. 333.

Sæcul. XV. A. C. 1562.

tiæ, ſtatum & conditionem teſtantur; dicam uno verbo, non ſine incredibili dolore, fuimus Galli, fuit ingens gloria Francorum, hæ rerum omnium, clariſſimi Oratores, ſunt viciſſitudines. Manus Domini tetigit nos, Viri, Patres, & Fratres: hoc nobis juſtum infra ſuum judicium, provocaverunt corrupti omnium Ordinum mores, ac Eccleſiaſtica collapſa diſciplina: has turbas excitarunt hæreſes non ſuppreſſæ, & a Domino Deo noſtro inſtituta remedia tamdiu neglecta: hinc illæ lacrimæ, ac per totum Regnum diſſidia, odia, rapinæ, bella inteſtina & pluſquam civilia: luctus ubique, ubique dolor, & plurima mortis imago, nec Sacroſanctis Dei templis parcitur, Presbyteri, & Religioſi viri ad aras usque, quas amplexantur morientes, trucidantur. Viſibilia Sacramentorum ſigna pedibus conculcantur; paſſim erecti apparent rogi ex omni genere Eccleſiaſticorum ornamentorum, accenſa ex imaginibus diſſectis pyra, additis non ſolum omnium Eccleſiarum, ſed antiquiſſimarum Bibliothecarum libris: nec quicquam ex chartis publicis & inſtrumentis, quæ ad dotationem pertinent, reſervatur. Sanctorum reliquiæ ruptis altaribus in cineres rediguntur, quæ ſuperſunt in proſluentem poſt hæc projectæ; horreſco referens, nec a Summorum Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, Epiſcoporum,

Sæcul. XVI. A. C. 1562

porum, & sine discrimine passim aliorum omnium Sepulcris abstinetur, eorum maxime, qui de Ecclesia Dei bene meriti per monumenta reperiuntur. Nomen Domini ubique blasphematur, Spiritus mendacii in ore omnium est, qui falso verbi Dei ministerium usurparunt, atque ita expulsis pastoribus, alienæ ovis custos, fur, & latro in ovile ascendit. (*) *Postremo, quod longe omnium est gravissimum, juge, & Sacro-sanctum Sacrificium apud eos ubique cessat, quod intermissum, quantam ruinam secum adferat, ac quantam Regibus jacturam & meministis, Viri doctissimi, ex Prophetarum oraculis, & experientia jam in magnis imperiis, florentissimis Regnis, amplissimisque Provinciis didicistis, atque in Gallia nunc aspicitis. Regis enim Majestas minuitur, imperia detrectantur, non modo vectigalia, sed proventus etiam negantur, jura omnia, & leges silent, quilibet vindictam, quam exercet, ex privato odio metitur, ad defectionem populus excitatur, & excusso Mo-*

(*) Ecce! veram Protestantici Spiritus, sectæque ideam, quam testis oculatus delineavit: quis autem credat, hanc Ecclesiam, quæ ejusmodi violentiis erigitur, esse Christi Ecclesiam, ejusque Spiritu regi.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Monarchiæ, quod appellant, jugo, anarchia in concionibus publice proponitur. Hæc omnia apud vos cogitate, clarissimi Oratores, & quod in Gallia vobis nunc videre otiosis licet, sera nimis pœnitentia experiemini, si modo suo Gallia exitinio vos in ruinam trahat. Sed quid vos, Sanctissimi Episcopi, detineo, aut diutius affligo, supersunt tanto huic malo nostro opportuna remedia; habemus enim magna Spei pupillum Regem, non tam Regni ex legitima Successione Monarcham, quam Religionis & virtutum omnium avitarum hæredem, quem Pater Henricus II. & Avus Franciscus I. excitat, & in quo jam Francisci II. Fratris demortui omnis generis virtutum igniculi relucent, nec desunt Catharinæ viduæ Reginæ, & Navarræ Regis optima consilia, & infracta procerum vires: nullis opibus parcitur, undique auxiliares copiæ comparantur, fitque via vi, sed in nostra viscera, quantumcunque victrix dextera sit, ferrum convertitur: eruuntur opes, & sit lamentabile Regnum; jamque nulla ad sedandos tantos tumultus aptior via, nullum magis præsentaneum remedium, quam quod ab hac Sacrosancta Universalis Ecclesiæ legitime in Spiritu Sancto congregata Synodo expectatur. Huc nos Majorum exempla trahunt, hoc Dei verbum docet, ac ut supremus ex promissis suis, quæ nunquam

quam fecit irrita, imperat, atque ita demum ex hoc loco pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, expectatur; templum enim Dei Sanctum eſt, quod ſumus, nos viri fratres, & quamvis diviſiones gratiarum ſint, omnes tamen nos in uno Spiritu, qui in Nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti congregati ſumus, quod & dicere neceſſe eſt, prout Spiritus Sanctus dabit eloqui, quæ omnia ut magis ſcire poteſtis, ad bene, beateque decernendum ex divino præſcripto ſunt omnino neceſſaria: hæc omnia Chriſtianiſſimus Rex cum ſibi ſatis perſuadeat, nec quicquam alienum a nobis expectet, duo tamen præcipua ſunt ea, de quibus vos admonet pro ſua in hanc Synodum obſervantia, & pro ea, quam ſentit ex his de Religione diſſidiis, ſumma moleſtia. Primum itaque a vobis poſtulat, ut quantum fieri poterit, nova diſſidia vitemus, novas inquam & infructuoſas quæſtiones relinquamus, ac demum quantum nobis licebit, nitamur, ut Principes, ac Provinciæ omnes ab armis, Religionis ergo abſtineant. Ab hoc deſiderio excitandorum bellorum prorſus nos alienos oportet, ne qui ex nobis diſceſſerunt, & ſe ab Eccleſia Dei præciderunt, exiſtiment, magis hoc Conventu Principes ad arma provocari, & ſocietates & fœdera iniri ad bellum quantumcunque ſacrum, quam de univerſali omnium animo-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

rum in unam fidem reconciliatione decerni. Solliciti ante omnia ſervare unitatem pacis, ſi quid vero in ea ſententia peccatum eſt, parcite quæſo, Patres ampliſſimi. Henricus II. Pater author fuit pacis, quæ in Chriſtiano orbe tam feliciter hactenus ſervatur, eam quaſi teſtamento paulo poſt moriens filio Franciſco II. Regi commendavit, hanc Franciſcus frater, ſi nobis tam cito ereptus non fuiſſet, magna prudentia retinere conabatur. Pupillo & viduæ iniquiſſimas ſemper turbas & bella inteſtina Rex, & Regina Mater valde pertimuerunt, & pacatos ſubditorum omnium animos, ne quies publica interturbaretur, ſumma prudentia, ac ut ætatem & ſexum decet, perpetuo exoptarunt, quod etiamſi, ut negari non poteſt, infeliciter ſucceſſit, infeliciores belli eventus ſunt pertimeſcendi: ne ſi omnes in eodem periculo verſentur, eadem & tempeſtate acti, nemo periclitantes adjuvet, & ſic unum, idemque naufragium faciamus. Summam propterea rationem haberi deſiderat eorum, qui lapſi ſunt, ut & illis, quantum ex Deo poterimus, condonemus, quibus & nos inimicos eſſe liceat, ſed usque ad aras. Alterum legationis meæ caput eſt, quod jam a principio Regi meo Chriſtianiſſimo cum Sereniſſimo Imperatore, & reliquis Regibus & Principibus viris, quorum hic Oratores viros clariſſimos habetis, fuit commune,

Sæcul. XVI. A C. 1562.

mune, nempe ut de reformatione, & morum, & Ecclesiasticæ disciplinæ omnino decernatur. De hac iterum, iterumque admonet, ad eam serio amplectendam, quæ potest observantia, hortatur, & per Dominum nostrum Jesum Christum, qui judicaturus est vivos, & mortuos, obtestatur. Si Ecclesiæ auctoritatem integram esse vultis, si ejus dignitatem conservare, si jam inclinatum nobilissimum Galliæ Regnum retineri posse judicatis, nec vero ex vestris commodis nostra incommoda metiri æquum est, si enim Universa hæc Italia, si Hispania sedem adhuc, & clavum tenet, gratulamur vobis Patres Illustrissimi, nos puppi excidimus, & vix supremo digito gubernacula retinemus: hic vobis liceat jure vestro causas a nobis tantæ tempestatis exquirere, quem accusabimus Coepiscopi Fratres? quem tanti mali authorem faciemus? memini, quid velitis, nec memoria excidit vestrum de ea re commune omnium judicium. Hoc non sine innato pudore, & magna anteactæ vitæ pœnitentia dicere me oportet, propter nos tempestas hæc orta est, viri Patres, propterea mittite nos in mare, quid addam amplius, habetis confitentes reos, in eos, ut libet animadvertite. Nunc judicium incipiat a domo Dei, & mundentur, qui ferunt vasa Domini: attendamus nobis, & universo gregi, quiescamus perverse agere, &

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

discamus bene agere; imo potius tu misericors, & bone Deus per viscera misericordiæ tuæ, attende, placare, & adauge in nobis fidem, ut sine timore de manu inimicorum liberati serviamus tibi. Nunc viribus opus est, Patres, nunc pectore firmo, sed vereor illustrissimi Domini & Reverendissimi Episcopi, ne nimis importune agam, non est enim sponte currentibus addendum calcar, finem igitur faciam, est enim mea expedita a Rege legatio, sed quod scire vos amplius oportebit, hæc omnia Clarissimi Regii Oratores curabunt: ego vero, & mecum una qui ex Gallia advenerunt, Reverendissimi Episcopi in hac Universalis Ecclesiæ Sacro-sancta Synodo, testamur Beatissimo Papæ Domino Pio Pontifici Maximo, post Deum in perpetuum subditos esse velle: ejus enim nos in terris Primatum super omnes Ecclesias agnoscimus, cujus nunquam imperia detrectabimus, Ecclesiæ autem Catholicæ, ac Sacræ Generalis Synodi decreta veneramur, vobis Illustrissimi, & Reverendissimi Legati fasces submittimus, Sanctissimos Episcopis dextras societatis offerimus, & clarissimos Oratores, testes sententiarum nostrarum huc adesse vehementer gratulamur, ut Spiritu Sancto Duce in omnibus, per omnia, & semper honorificetur Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi.

§. XXIX.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXIX.

Cardinalis Mantuani responsum.

Ad hunc sermonem Cardinalis Mantuanus ita respondit: *Illustrissime & Reverendissime Domine, inter ceteras Christianæ Reipublicæ miserias, & calamitates, quarum memoriam Sacra Synodus neque deponere, neque sine lacrimis repetere unquam potest, nulla ejus animum cura, magis anxium, & sollicitum semper habuit, quam seditiones & bellici tumultus, qui Religionis caussa in florentissimo Galliarum Regno commoti ac concitati dicerentur, nam cum omni tempore, Regnum illud firmissimum Catholicæ veritatis præsidium & columen jure optimo habitum fuerit, cogebatur Sancta Synodus incredibili dolore affici, cum intelligeret ejusmodi factam esse rerum commutationem, ut non in una, aut altera, sed in pluribus ejus Provinciis omnia fere impietas, cædes, vastitas occupasse videretur: accedebat præterea ad augendam doloris acerbitatem, quod nuntiabatur, nobilissimos gentis vestræ proceres, quod scilicet alii Orthodoxam fidem labefactatam & eversam, alii defensam & conservatam maxime cuperent, tanto ardore ad arma concurrisse, quanto olim Christianissimi Reges vestri totius Gallici nominis consensu, pro Christiana Religione propaganda,*

Pallav. l. 3. num. 5.

Sæcul XVI
A C. 1562.

da, ejusque dignitate recuperanda, difficillima sæpe bella susceptissent, & confecissent, verum antea cum hæc mala Sancta Synodus multorum famæ, & auditione accepisset, graviter sane dolebat, & præsentem inclyti Regni statum maxime deplorabat, ita tamen, ut facilius crederet multo, si miserabiliorem ejus fortunam videre posset, quam aurium sensu pereeperat, cernere etiam oculis, & propius omnia ejus vulnera intueri, ac penitus pernoscere licuisset. Quod quidem illi nunc insperato quodam modo contigit: etenim illustrissima, & Reverendissima Amplitudo vestra, Christianissimi Regis literas, quæ nuper recitatæ sunt, oratione sua subsecuta, ea verborum copia, gravitate, prudentia, Gallicarum rerum statum & conditionem exposuit, ut eas non commemorasse, sed earum veluti expressam imaginem omnium oculis subjecisse videatur: quare constanter Sancta Synodus affirmat, se nullas ei proprias doloris partes concedere, verum eo acerbius hanc calamitatem ferre ait, quo Amplitudo vestra, Matris charissimæ, ac Dulcissimi Filii ærumnas & incommoda defleat, ac conqueratur, sed tamen in tantis malis animum erigit & confirmat, siquidem brevi futurum confidit, ut Deus reddat puero Regi pristinam Majorum suorum, & præsertim Avi, parentis, ac Fratris clarissimorum Regum virtutem & fortitudi-

nem,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

nem, qua non solum nefarios hostium conatus reprimere, & audaciam ulciſci queat, ſed in tenera etiam ætate ſingulare aliquod pietatis exemplum ad pulcherrimi facti imitationem poſteritati prodere; deinde vero cum divina clementia, atque miſericordia, & S. D. N. Pii Pontificis Maximi opera & auctoritate hoc Sanctum generale Concilium coactum ſit, ſi unquam antea, nunc certe maxime ſperandum eſt, fore, ut, verus Dei cultus, diſcuſſa errorum caligine, ab omnibus agnoſcatur, mores emendentur, pax & tranquillitas Eccleſiæ reſtituatur: qua in re; quemadmodum adhuc Sancta Synodus omnem diligentiam adhibuit, ut quæ ſui muneris & officii eſſe intelligebat, adjuvante Domino perficeret, ita in poſterum nihil ſe de ea cura remiſſuram: verum ſi fieri poſſit, aliquid potius ad eam ſtudii & induſtriæ addituram eſſe pollicetur, ac ſpondet. Neque vero Illuſtriſſime Domine, te impulſore tantum, atque hortatore, ſed multo magis (quod ſummæ felicitatis loco habendum exiſtimat) adjutore & conſiliario id faciet; novit enim, quanta tua ſit optimarum artium, & præcipue ſacrarum literarum ſcientia, maximarum rerum uſus, atque apud Regem potentiſſimum tractatio, ſummosque Principes exiſtimatio, & auctoritas, & quod caput eſt, pietas in Deum, vitæ integritas, & innocentia, ac veræ & Catholicæ Religionis ſincerum ſtudium, quæ

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

quidem tot & tanta sunt, ut quid potissimum in te homines laudare debeant, maximarum virtutum cumulum, an in quoque genere absolutam, & perfectam earum formam, merito dubitari possit, illud autem exploratissimum Sancta Synodus habet, tam multa ab Illustrissima Amplitudine vestra, ad communis causſæ utilitatem adjumenta allaturum iri, ut sibi nunquam minus jucundam ejus adventus memoriam futuram confidat, quam ille ipse dies, quo venientem excepit, lætissimus, & jucundissimus omnibus illuxisse visus est. Itaque Illustrissime Domine, omnes hi sancti Patres, quod tam longo, difficili & periculoso itinere suscepto, ad tuendam Sanctæ Matris Ecclesiæ dignitatem, tanta animi alacritate accurreris, quod salvus & incolumis cum tot gravissimorum Patrum comitatu adveneris, quod tua præsentia, auctoritate, splendore frui liceat, primum Deo immortali maximas gratias agunt, deinde tibi ex animo gratulantur, faustaque omnia, ac felicia a Domino precantur. Ceterum quæ vel de communibus Catholicæ Ecclesiæ rebus, vel de privatis Gallicarum Ecclesiarum commodis proponenda erunt, ea Sancta Synodus, quotiescunque Regiis Oratoribus, Viris præstantissimis, vel Illustrissimæ Amplitudini vestræ, de iis dicendi locus, & potestas dabitur, libentissime exaudiet: neque enim dubitat, quin ejus Regis nomine, qui puer-

ritiæ

ritiæ commendationem a pietatis acerrima defenſione duxerit, cujuscunque in omni vita præcipuum ornandæ, atque amplificandæ Religionis ſtudium eſſe debeat, illa proponantur, quæ inprimis cum vera Dei gloria, perpetuaque Sanctæ ejus Eccleſiæ utilitate, & ſumma Apoſtolicæ Sedis dignitate, & amplitudine conjuncta eſſe videantur.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXX.

Cardinalis Mantuani reſponſum a Jadrenſi Archiepiſcopo continuatum.

Hiſce propoſitis Mantuanus perorandi locum ceſſit Jadrenſi Archiepiſcopo, qui hanc in ſententiam differebat: „Acerbum dolorem paſſa eſt Synodus ob „Galliæ ſeditiones, cum intelligeret, „Regnum illud inclytum, quod ſemper „firmiſſimum quaſi propugnaculum Ca„tholicæ veritatis perſtiterat, nunc „propter controverſiam Religionis cam„pum miſerabilem ſtragis, cladisque e„vaſiſſe, adeoque Galliæ Proceres in„ter ſe confligere tam ardenter, quam „antea conjunctim bella Religionis gra„tia geſſerant: crediderunt prius Patres, „ipſorum triſtitiam plurimum auctum „iri, ſi forte Galliæ calamitates non „audiiſſent, ſed adſpexiſſent, & pla„ne id ipſis eo die accidit improviſo, „dum

Pallav. l. 19. c. 3. n. 5.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„dum Cardinalis Orationis ſuæ copia „& gravitate, ſpectatores potius, quam „auditores illorum infortuniorum effe„cerat, adeo, ut in ſenſu doloris ne ipſi „quidem Oratori cederent. Deplorantur „ab illo chariſſimæ parentis ærumnæ; „ac mala chariſſimi filii: relevatur tamen mæſtitia a concepta ſpe, „quod excitaturus eſſet Deus ad ſuam, „ſuæque fidei gloriam in Rege pupillo „virtutem, ac felicitatem Majorum, „præterquam quod, cum in præſentia „coactus divina commiſeratione, ac „Pontificis opera cerneretur ſacer ille „conventus, ſperandum eſſet, disjectis „tenebris agnitum iri ab omnibus ve„rum Dei cultum, ac diſciplinæ ſplen„dorem, pacemque Eccleſiæ redditum „iri, ad quod perficiendum ſicuti Sy„nodus anteacta induſtriam omnem im„penderat, ita, ubi id poſſet, in po„ſterum enixius conaturam, cum ſum„mæ ſibi proſperitati duceret præſen„tiam Cardinalis, non modo ut horta„toris, ſed ut conſiliarii, & adjutoris, com„perta enim eſt illius præſtantia in libe„ralibus diſciplinis, ac potiſſimum in „ſacris, ingentium negotiorum peritia, „auctoritas apud Principes, &, quod „maximum erat, pietas erga Deum, „integritas vitæ, ac ſtudium Catho„licæ Religionis: proinde pollicetur „ſibi

„ſibi Synodus ab ejus opera tantum e- Sæc. XVI.
„molumentum, ut lætitia, quam ejus A C 1562.
„adventus dies attulerat, evaſura eſſet
„minima inter omnes ejusdem man-
„ſionis dies: eapropter aguntur a Pa-
„tribus debitæ Deo grates, & felix ac-
„ceſſus, poſt tam laborioſum. ac pericu-
„loſum iter ipſi Cardinali, ejusque ho-
„neſtiſſimo comitatui gratulantur, dum
„a cœlo potens auxilium ac proſperos
„illis ſucceſſus iisdem augurabantur pro
„Religionis incremento.„

§. XXXI.

Ferreri Oratori in Patrum conventu differendi facultas conceſſa.

His addidit Jadrenſis Archiepiſcopus: *Pallav. l. c.*
„Synodi Patres libenter excipient, *Sarp. l. 7.*
„quæcunque vel Cardinalis Lotharin- *p. 611.*
„gius, vel Regis Franciæ Oratores pro- *Pſalm p. 337*
„ponere voluerint, quamprimum his ad *& 338.*
„ea exponenda locus, ac facultas con-
„cederetur: „ Porro, inquit Pallavici-
nus, *adjecta ſunt hæc verba poſtrema, ne Gallici Oratores ſibi poteſtatem tribuerent, publica verba faciendi, quoties ipſis libuiſſet.*

Paulus vero Sarpius obſervat, *quod die duodecima Novembris Lotharingius Cardinalis poſtridie in Congregationem venire decreverit, eo fine, ut primo Regis literæ recitarentur, dein vero Lotharingius & ipſe*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

ipse orationem haberet; insuper etiam petiit Cardinalis, ut Ferrerio Oratori datum etiam sermonem habere liceret: Verum huic petito a Legatis haud assensum est, vera autem ejus rei caussa erat hæc: quoniam, si id semel Gallico huic Oratori fuisset permissum, tum ipsis, tum ceteris omnibus Oratoribus pariter perorandi, ac proponendi facultas concedenda fuisset, non sine periculo majoris confusionis: quapropter Legati ad hunc articulum respondentes dixerunt in eo Concilio, nec sub Paulo III. nec sub Julio III. minus vero regnante Pio IV. unquam permissum est, ut Oratores in Congregatione verba facerent, præterquam eo die, quo publice admissi fuerant: itaque absque consensu Pontificis ejusmodi novitati nunquam assensuri forent. At Lotharingius respondit, quandoquidem novæ sint Regis mei literæ, & nova mandata attulerim, nova quoque mea Legatio dici potest, meaque hodierna præsentia veluti primus ad urbem ingressus haberi valet. Multis tandem ultro, citroque dictis, cum Cardinalis Lotharingius promisisset, Oratores non ultra postulaturos, ut verba faciant, nisi illa tantum vice: Legati tum ut ei satisfacerent, tum ne is offensionem obtendendi, ac Synodum perturbandi occasionem arriperet, consensere.

§. XXXII.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXXII.

Ferreri Oratoris sermo.

Pall. c. 3 n. 6 Mem. pour le Concil. de Trente 332. & suiv.

Quamprimum igitur Jadrensis Archiepiscopus sermonem suum absolverat, mox Ferrerius Franciæ Orator his verbis exorsus est: „Orationibus, quas „nunc audistis, Illustrissimi Domini San„ctissimi Patres, nihil est, quod a nobis „quicquam addi, aut detrahi debeat, „tantum unum dicemus bona venia Pa„ternitatum vestrarum, pro muneris no„stri ratione: Christianissimi Regis pius, „Religiosus, & in Catholicam Eccle„siam propensissimus animus, antea qui„dem erat omnibus satis perspectus & „cognitus: *nunc autem adventu & oratione Illustrissimi Principis, & Reverendissimi Cardinalis adeo est illustratus, ut ne illius quidem dubitationis locum relinquat, nam quo minus antea tanti viri adventus ab hominibus prudentibus & peritis rerum humanarum sperabatur, eo magis cum venerit, nemo est vel mediocri ingenio præditus, qui non plane videat, quanti nos Galli catholicæ Ecclesiæ consultum velimus: quippe quis non intelligat, pluresque, easque gravissimas esse caussas, quibus adductus Rex christianissimus, illum ad vos miserit, cujus singulari consilio in rebus magnis agendis, cum antea semper usus est, tum maxime his miserrimis, & calamitosissimis Galliæ temporibus.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

poribus. Qui autem existimant privato magis commodo, quam Reipublicæ Christianæ causſa hæc a nobis fieri, vehementer falluntur. Potest, si modo velit, Rex christianissimus, vel triduo seditiones omnes, ac motus suorum componere, inque officio, & obsequio Gallis innato, subditorum omnium animos retinere, sed non tam quæ sua sunt quærit, quam quæ sunt catholicæ Ecclesiæ, & Pontificis Maximi, cujus dignitatem & auctoritatem ut sartamtectam in Gallia retineat, non dubitat tanti Regni imperium, vitam, fortunas, magnorum Principum & nobiliorum in periculum adducere. Hic est Galliæ nostræ status, hæc summa nostri calamitas. Quod si quis nos rogat, quid tandem illud est, quod nos Ecclesiasticæ nostra Gallicana tantopere a Concilii Tridentini Patribus expetit? non sumus, Patres sapientissimi, in petitionibus nostris admodum morosi, & difficiles; nihil aliud petimus, quam quod totus orbis christianus efflagitat, quod a Concilii Nicæni Patribus petiit ille Magnus Constantinus, hoc ipsum a vobis requirit Rex christianissimus: omnia illius postulata continentur, aut sacris Bibliorum literis, aut vetustis Ecclesiæ catholicæ Conciliis, aut antiquis Pontificum, & Patrum constitutionibus, Decretis, & Canonibus. Hæc sunt, hæc inquam sunt, quorum nomine Rex christianissimus Ecclesiæ catholicæ primogenitus filius, Ecclesiæ,

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

cleſiæ, inquam, catholicæ petit reſtitutionem in integrum, apud vos, quos Dominus noſter JEſus Chriſtus prætores legitimos creavit: neque hoc ipſum petitur ex clauſula, ut dicitur, generali, ſed ex verbis expreſſis edicti illius divini, & perpetui, adverſus quod nunquam fuit, neque unquam erit uſucapioni, aut præſcriptioni locus. Redeant quaſi poſtliminio in ſanctam Dei civitatem, & in lucem hominum tandem prodeant, quæ antiquus hoſtis Sathan vi eripuit, & longo tempore ſuppreſſit. Sic Darius Perſarum Rex motus in Judæa propter Religionem excitatos ſedavit: non enim ad arma continuo provocavit: verum ut in majorum ſuorum leges & antiqua edicta inquireretur, juſſit, inventumque Regis Cyri edictum de reditu Judæorum in Judæam, & de templi inſtauratione a majoribus ſuis neglectum, & mandavit executioni, & ita pacati ſunt tumultus. Joſias Rex laudatiſſimus, & ſinceriſſimus Eccleſiaſticæ diſciplinæ exactor & Reformator, librum legis ab Helzia magno Sacerdote repertum (poſteaquam hominum malitia longo tempore ſuppreſſus fuerat) primum legit diligentiſſime, deinde lectum recitavit populo: tum ex illius præſcripto ritus & præcepta divina Judæis reſtituit: ſtrenui illi Nehæmiæ milites, quos tantopere commendat Chryſoſtomus, altera quidem manu telum tenebant, altera muros

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Jeruſalem ædificabant, hoc eſt, Eccleſiam ex antiquis Patrum legibus reſtituebant: niſi hæc fiant Patres Sanctiſſimi, fruſtra a vobis rogabimus, num etiam pacata eſt Gallia? nos enim vobis reſpondebimus, quod Jehu Joram roganti, num pax? num pax? & quomodo pax, cum adhuc ſuperſint, & vigeant? noſtis cætera...(*). Niſi his rebus diligens detur opera: nos fruſtra confugiemus ad potentiſſimi illius, & maximi Regis catholici affinitatem, ſingularem amicitiam, incredibilem liberalitatem; fruſtra fidem, & auxilium implorabimus Pontificis Maximi, Sereniſſimi Venetorum Ducis, Lotharingiæ, Allobrogum, & Hetruriæ Principum auxiliares copias: ſed lax enim, mihi credite, erit equus ad ſalutem, niſi hæc a vobis fiant: turbabitur brevi nimia quorumdam ſecuritas, & quod caput eſt, qui interea peribunt, tametſi illis ſua propria iniquitate, & peccato euenient, vobis tamen peribunt, hoc eſt, ſanguis illorum de manu veſtra requiretur: ſed priusquam nos ad ea veniamus, quæ ſuo loco, & tempore ſumus dicturi, ſecundumque mandatorum noſtrorum formulam agemus, petimus a vobis ſapientiſſimi Patres,

(*) Ibi alludebat ad illum textum ex lib. IV. Reg. c. 9. v. 22. ubi dicitur: *quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel, & veneficia ejus multa vigent*, fors ſubintellexit, *in Gallia.*

tres, a vobis, inquam, quos vestra sponte scimus esse satis incitatos, quorumque pietatis, religionis, & in omnes homines charitatis, sumus non solum auriti, sed etiam oculati testes, ut ea, de quibus jam diu coepistis deliberare, quam brevissime fieri poterit, absolvatis, quo citius possitis de multo gravioribus, & magis hoc tempore necessariis, sententiam vestram dicere, & his Conventibus Ecclesiasticis finem imponere, ad laudem & honorem Dei Patris omnipotentis, ejusque Filii Domini nostri JEsu Christi.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. XXXIII.

Viterbiensis Episcopi colloquium cum Lotharingio Cardinale.

Cum Viterbiensis Episcopus frequentius Lotharingium Cardinalem visum iret, hic ea familiaritate, quam plerumque crebræ ejusmodi salutationes procurare solent, opportune usus suas apud hunc Præsulem querelas exponendi ansam aripuit, hunc in modum differens: „ægerrime fero sini„stram, quam Papa de me concepit, o„pinionem, necnon frequentiores expro„brationes, quibus beneficia mihi ab „eo collata importunius obtrudit: in„ter alia vero potissimum mihi displi„ceet, quod, quotiescunque Cæsaris no„mine quicquam summo Pontifici mi-

Pall. c. 4. n. 3. Sarp. l. 7. p. 614.

Sæcul. XVI A. C. 1562.

„nus gratum in Synodo fuerat agita„tum, semper Papa oculos converteret „ad Cardinalem Burdaserium, per hæc „tacite eidem insinuando, quod hæc mo„lestia rursus a Cardinalis Lotharingii „sui popularis machinatione processis„set:„ Ex altera vero parte Gualterius Viterbiensis Episcopus summi Pontificis innocentiam tuebatur: cum autem Cardinalis elatius loqui inciperet, Viterbiensis eidem exponere cogebatur, quod conjunctio Papam inter, & Hispaniæ Regem nondum penitus confecta esset, quamvis ambo ingenti mutuæ hujus societatis desiderio flagrarent: si vero ejusmodi fœdus firmaretur, id non nisi Gallorum culpæ foret tribuendum, qui Sanctitatem suam ad hanc conjunctionem compulerunt.

His quoque addidit Episcopus: nec minus grave Franciæ Regno accideret, si summus Pontifex amicitiam Gallarum Regis sibi duntaxat ea conditione compararet, ut is, illius postulatis annueret, quorum tamen præcipuum est facultas alienandi ingentem partem bonorum Ecclesiasticorum, eo fine, ut pecunias impenderet bello in Hugonotos moto, quod tamen a Pontifice denegatum antea fuerat, eoquod Galliæ Præsules vehementer obluctarentur; quippe qui animadvertebant, aditum hunc

hinc apertum iri, quo brevi Ecclesiæ patrimonium exhauriretur. Nec omisit Gualterius commemorare id, quod legebatur exprobratum a quodam hæretico germano Doctoribus Sorbonicis, quos nempe vitiosos esse dialecticos arguebat, cum reliquis Ecclesiæ Romanæ principiis consentientes, prærogativam tamen Romani Pontificis supra Concilium admittere renuerent, quamvis hæc auctoritas consecutione legitima exinde deduceretut. Sæcul XVI. A C 1562

§. XXXIV.

Pium Lotharingii studium erga Sedem Apostolicam.

Quamvis Lotharingius Cardinalis in hac sua consultatione cum Viterbiensi Episcopo habita vehementius excandesceret, necdum tamen a suo erga Sacram Sedem studio recesserat, sed Senonensi Archiepiscopo insinuabat, quod vellet siniſtras, quas de ipso homines Pontifici addicti concepissent, persuasiones contrariis operibus evertere. Enimvero jam tum hujusce voluntatis indicium aliquod Legati conspicabantur, cum in duobus argumentis, contentione, ac æmulatione plenis, circa residentiam, ac jurisdictionem Episcoporum, Lotharingius animum adjicere videretur ad hanc quæstionem *Pallav. n.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

amice componendam, unde sperabant, Sessionem ante Natalitia Christi festa habitam iri; idque ab illis brevissimum, quod impetrari posset, spatium censebatur, eoquod Patres in dicendis sententiis admodum prolixi essent, necnon Lotharingii gratia lentius procederetur.

§. XXXV.

Episcopus Lerienſis toto congregationis tempore peroraus.

Pallav. c. 4. n. 5. Sarp. l. 7. p. 614. Pfal. cap. 104 p. 338.

Die vigesima quarta Novembris altera die post orationes a Cardinale & Ferrerio habitas, Patrum conventus cogebatur, cujus integrum tempus Casparus de Casale Episcopus Lerienſis sua oratione solus insumpsit, optans, ut Lotharingius totam seriem quæstionis, quæ circa institutionem Episcoporum agitabatur, ex ipso perciperet: itaque repetitis omnibus rationibus, quæ ab Hispanis proponebantur, ita exorsus est: „Episcopi Apostolorum sunt suc„cessores, non tamen omnino, & in o„mnibus, sed in ordinaria jurisdictione: „ii igitur se habent ad Romanum Pon„tificem itidem, ac Apostoli ad Pe„trum, antequam mitterentur: obstrin„gitur etiam divina lege Pontifex ad „constituendos in Ecclesia Episcopos, „nec ipsi licet Episcoporum ordinem de„struere,

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„ſtruere, non tamen Epiſcopi ſunt Pon-
„tifici æquales, neque ſeparatim, neque
„omnes conjunctim: ejus ſiquidem po-
„teſtas aliorum poteſtatem moderatur,
„& concurrit cum omnibus Epiſcopis
„in eorum Diœceſibus, necnon in eas
„majus jus poſſidet, quam ipſi obtinent:
„Ceterum res quæpiam duobus modis
„juris divini eſſe poteſt, ita, ut proxime,
„vel mediante quodam altero a Deo
„proveniat. Primi Epiſcopi, ſeu Apo-
„ſtoli fuerunt proxime ab ipſo Chriſto,
„reliqui autem omnes poſtea Epiſcopi
„acceperunt poteſtatem tum Ordinis,
„tum jurisdictionis, præcipue quidem
„a Chriſto, ſed per Romanum Pontifi-
„cem, illius Miniſtrum: etenim niſi E-
„piſcopus a Pontifice conſecraretur, ab
„eoque gregem non haberet, eum Chri-
„ſtus ut Epiſcopum non agnoſceret:
„porro in conſecratione character a Deo
„ſolo conceditur, jurisdictio autem a
„Deo præcipue, & ſimul a Pontifice
„tanquam inſtrumento, ita ut Epiſcopo
„jam conſecrato nihil niſi materia deſit
„ad eam jurisdictionem exercendam.
Tandem hic Præſul improbabat, quod in Canone ſeptimo diceretur, inſtitutum a Chriſto fuiſſe, ut in Eccleſia eſſent Epiſcopi.

Altera die nonniſi trium Patrum ſententiæ hac ſuper re excipiebantur,

Sæcul. XVI A. C. 1562.

ac poſtea Seripandus Legatus proponebat, prorogandam eſſe Seſſionem, eoquod ea die Cardinalis Mantuanus abſens eſſet. Hæc dilatio a nonnullis in ſiniſtram vertebatur partem, perinde acſi per eam ſenſim ad Synodi diſſolutionem via pararetur: hinc malevoli præcipue in Legatos culpam rejiciebant, illosque temerarie accuſabant, quod propriæ utilitatis ſtudioſi Eccleſiæ commodum procurare parum ſolliciti eſſent: quinimo ex Synodi Patribus ſaltem potiſſimi idem ferme, ac populus, judicium ferebant, unde Legati ſuam innocentiam meliori, qua poſſent, ratione vindicaturi, hujus cunctationis cauſſam in ipſos Synodi Patres regerebant, eoquod hi in dicendis ſententiis tanta uterentur prolixitate, ut plures congregationes habere oporteret, unice, ut eorum aliqui de uno, vel duobus articulis diſſerentes percipi poſſent: nihilominus inſuperhabitis mutuis hiſce querelis, quæ utrinque ſuis innitebantur rationibus, unanimi ſuffragio conventum, ut Seſſio adhuc differretur, de illius autem die diſceptatum, donec tandem poſt acrem diſceptationem utro, citroque habitam decerneretur, ut intra octiduum certa dies ei præſcriberetur.

§. XXXVI.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. XXXVI.

Trium Virorum obitus Tridentinis Patribus denuntiatus.

Sub idem tempus Tridenti nuntiatum est, tres Viros Synodo admodum gratos mortalitatem exuisse, quorum primus erat Joannes Baptista Osius patria Romanus Episcopus Reatinus, qui in suam Diœcesin reversus Spoleti naturæ debitum solvit. Hic Præsul erat doctrina insignis, & Religionis fervore ardens, quamvis ceteroquin judicii sui tenax audiret: porro ad hunc Episcopatum Legati apud Pontificem proponebant Castaneam Rossanensem Episcopum: ast hanc Ecclesiam Papa jam destinaverat Amulio Cardinali. *Pallav. cap. 4 n. 9. & 10. Mem. Lettre de Lansac a la Reine 25. Nov. p. 345.*

Alter erat Fridericus Borromæus illius Cardinalis, qui idem nomen ferebat, frater, Ducisque Urbinatis Gener, qui ex linea Materna Pii IV. Nepos obiit Romæ die vigesima Novembris.

Tertius erat Joannes Medicæus Cardinalis Cosmæ Florentiæ Ducis Filius, qui Pisis die vigesima quinta ejusdem Mensis mortuus est. Referunt nonnulli hunc jussu Garziæ Fratris sui Viri admodum iracundi, atque vehementis, quocum dissidia habebat, fuisse trucidatum, Cosmam vero Magnum Etruriæ *Thuan. l. 32. n. 2.*

Sæc. XVI. A.C. 1562

Ducem ob Filii sui jacturam ad tantam perveniſſe deſperationem, ut Garziam alterum Filium ſuum propria manu interficeret, hujus mortem ulturus: verum huic relationi non adeo firma conſtat fides. Ceterum hic Cardinalis Medicæus tum nonniſi decimum nonum ætatis ſuæ annum agebat.

§. XXXVII.

Bavariæ Ducis Orator a Synodo recedere juſſus.

Pallav. l. 19. c. 4. n. 11.

Sub idem tempus Orator Bavarus a Synodo diſcedere a ſuo Duce jubebatur, eoquod Concilii Præſides dubitaſſent, an eidem nobiliorem præ Helvetiorum Oratore locum aſſignare deceret: itaque Bavarus hæc mandata aperit Legatis, qui eum retinere adlaborabant, imo etiam operam Quinqueeccleſienſis Epiſcopi implorabant, qui eidem pollicebatur, ſe effecturum, ut Helvetiorum Orator a Congregationibus abeſſet, proin ipſe libere illas accedere poſſet: verum tam Epiſcopi conatus, quam ejusmodi pollicitatio in irritum cecidit; Bavarus enim rem ita decidi poſtulabat, ut ſibi Sedis prærogativa adjudicaretur: cum autem id eidem fuiſſet denegatum, Orator Tridento diſceſſit: vix autem abierat, cum illico ad Helvetios deferrentur literæ, quibus

ſe

se fore contentos significabant, si ambo Oratores, alternis tamen vicibus, publicis actionibus interessent: verum hæc concordiæ via nimis tarde proponebatur, aliunde vero Bavarus forte illam non acceptasset. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXXVIII.

Fama ad Synodum delata de proximo Lunensis Comitis adventu.

Subrogabatur equidem absenti Piscario Marchioni tanquam Hispaniæ Regis Orator ad Synodum destinatus Lunensis Comes, cujus tamen proximus adventus parem circa sedendi prærogativam litem concitabat; huic enim Franciæ Oratores, quamvis a Papæ Legatis impense rogarentur, cedere detrectabant, palam professi, se mox inde recessuros, si Lunensi faveretur. *Pallav. l. 4. n. 12. Sarp. l. 7. p. 626.*

§. XXXIX.

Vargas potius cedere, quam pacem lædere clam ab Hispaniæ Rege jussus.

Hispaniæ Rex, cum ejusmodi dissensionum mala prævideret, Vargæ Oratori suo præcepit, ut ejus nomine Pontifici declararet, quod Rex malit oratorem suum cedere, quam exinde Synodi pacem turbare, si ea salvis Regiis *Pallav. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

giis juribus conservari haud posset: porro hac ratione tollebatur dissidium, quod forte ad apertam offensionem viam parare potuisset.

§. XL.

Lotharingius Cardinalis ceteris prior suam sententiam edicere detrectans.

Pallav. l. c. c. 5. n. 1.

Interea propositis quæstionibus cum magno ardore fuit insudatum, ubi Cardinalis Lotharingius, antequam suam mentem aperiret, ajebat, quod prius omnes Episcopos, exceptis Gallis, percipere, ac cujuslibet opiniones diligenter observare velit: inde vero concludebant nonnulli, quod is statuerit, se quasi Concilii arbitrum gerere, adeoque sententiæ declarationem differre, donec certus esset, quod suæ opinionis manifestatio quasi decisionis vim habitura esset. Magis adhuc horum suspicio invalescebat ex eo, quod Cardinalis Lotharingius ingentem exhiberet lætitiam, cum ei nuntiaretur, quod rursus tres alii ex Franciæ Episcopis jam Brixiam perveniissent, Tridentum accessuri, quorum adventum veluti novum Lotharingicæ auctoritatis argumentum interpretabantur.

§. XLI.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XLI.

Viterbiensis Episcopus Franciæ Oratoribus suspectus.

Ex altera parte Galliarum Oratores a Gualterio aversum fovebant animum, atque inter eos Lansacus, dum ab illo Papæ literas acceperat, vehementer querebatur, quod Simonetta Legatus datis literis sinistram de ipso opinionem Pontifici ingesserit: in cujus rei testem epistolæ exemplar sibi ab Insulano transmissum produxerat: verum Gualterius hujus rei omnino ignarus facile sese purgabat, hujusque Oratoris probitatem commendabat, adeo, ut hac ratione mutua inter eos amicitia rediret: attamen Gualterium sibi magis exosum habebat Insulanus, qui etiam ad Lotharingium Cardinalem Roma perscribere ausus est, ut sibi caveret a Viterbiensi Episcopo, eoquod ipsius esset inimicus, eumque tanquam hæreticum coram Pontifice traduceret. Verum Cardinalis meliora de Gualterio edoctus, atque hujus Viri libertatem, ac sinceritatem plurimum admiratus Insulano respondit, quod longe diversa ab iis, quæ ipse contra hunc Præsulem perscripsisset, expertus fuisset, atque argumentis comprobare posset.

Pallav. l. 19. c. 5 n. 2. & 3. Lit. Gualt. ad Borr. 26. & 30. Nov.

§. XLII.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLII.

Molina Senator a Piscario Marchione Tridentum ablegatus.

Interea Hispani Oratoris Procuratores omnem impendebant operam, ut Nationis suæ Præsules eo inducerent, quatenus in disputationibus majori uterentur moderatione: cum autem eorum vehementia tam facile sedari haud posset, atque hujus rei culpam Piscarius Marchio Pagnani, qui interim Tridenti illius negotia procurabat, eique ab epistolis erat, imbecillitati, atque exiguæ illius auctoritati adscriberet, hacque in opinione per summi Pontificis literas supra memoratas confirmaretur, hinc Pagnano Virum magis constantem ac intrepidum adjungere statuit, atque ad hoc munus Senatorem Molinam selegit. Hic ergo unacum novis publicæ fidei literis a Piscario ad Hispaniæ Episcopos directis Tridentum pervenit, ut pia obsequia, quæ Pagnanus Sedi Apostolicæ præstare incœperat, ipse rursus hisce Episcopis commendaret, atque innovaret: Verum incassum omnia; cum enim hic Delegatus vehementius peroraret, cuncta hæc consilia suo frustrabantur successu, quippe Præsules sibi persuasum habebant, quod initio

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

inscio Hispaniæ Rege omnia hæc nonnisi Arragonii Cardinalis, qui Piscarii Marchionis frater erat, molimina essent, cum aliunde pro comperto haberetur, quod semper eo majores exorirentur difficultates, quo magis quæstionum discussio urgeretur: hinc Franciæ Oratores sollicitabant Synodi Patres, ut ab ejusmodi tricis sese expedire studerent, ac præcipue omnes quæstiones superfluas unice reformationis negotio intenti declinarent, ut demum, quid ex hac Synodo sperandum esset, innotesceret: itaque rursus solitæ habebantur Congregationes.

§. XLIII.

Guadicensis Episcopi sententa circa institutionem Episcoporum.

Die prima Decembris cogebatur Patrum Conventus, in quo Melchior Avosmedianus Guadicensis Præsul sententiam suam exponebat de Canonis proponti verbis, ubi habebatur, Episcopos a Romano Pontifice vocari in partem sollicitudinis, & ab eo assumptos esse veros Episcopos: porro hic Præsul objiciebat, magis amplam, minusque limitatam dictionem adhibendam esse, eoquod is, qui secundum Apostolorum, Nicenæque Synodi Canones eligeretur, verus Episcopus evaderet, tameth nec a Ro-

Pallav. l. 19. c. 5. n. 5.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

a Romano Pontifice assumptus, nec confirmatus fuerit, cum iidem Canones dicant, illum esse initiandum, consecrandumque a Metropolitano, nulla facta Romani Pontificis mentione: quinimo nec ea consuetudo in Ecclesia universalis esse videtur, ut Summus Pontifex eligat, quippe Chrysostomum, Nicolaum, Ambrosium, Augustinum, & alios fuisse quidem Episcopos, a Romano tamen Pontifice electos non constat, quin etiam ab Archiepiscopo Salisburgensi quatuor Suffraganei sui Episcopi Passavienſis, Brixienſis, Frisingenſis, & Tridentinus tanquam a suo Metropolitano creantur, ac confirmantur, nihil in eo negotio auctoritatis exercente Romano Pontifice: Attamen Simonetta Cardinalis veritus, ne ejusmodi opinio altiores fortassis radices ageret, loquentem modeste interpellans monuit, id a Salisburgensi Archiepiscopo, aliisque nonnullis Primatibus fieri ex auctoritate, ac Privilegio Pontificio.

Pfal. p. 339. Sarp. l. 7. p. 617.

§. XLIV.

Synodi Patrum indignatio contra hunc Episcopum.

Cum hic Guadicensis Episcopus rogaret, ut ad suam sententiam plene exponendam suum sermonem prosequi permit-

permitteretur, quidam Præſules magis turbidi, atque immoderato Zelo animati conclamabant: *ejiciatur e Synodo:* alii quoque illum tanquam hæreticum eſſe expellendum vociferantes ſæpius hanc vocem *anathema* ingeminabant, addentibus aliis, ipſum etiam rogi ſupplicio eſſe puniendum: inſuper Ægidius Falcetta Caprulæ in Foro-Julienſi Provincia Epiſcopus in alias contumelias non magis acerbas prorumpebat, unde ingens oriebatur tumultus inter Prælatos, qui ſibilo, ac pedum complosione hunc Epiſcopum Guadicenſem damnabant, quamvis alii eum excuſare niterentur. Non deerant etiam, qui eo usque moderationis limites transgrederentur, ut contra omnes Hiſpanos, perinde acſi Guadicenſis Epiſcopi ſententiæ adſtipulantes ſe neſandæ hæreſis reos effeciſſent, inſurgerent, palamque edicerent: plus moleſtiæ, ac faſtidii nobis infertur ab iſtis Hiſpanis, qui tamen ſe Catholicos jactitant, quam ab ipſis hæreticis: verum iracunde Hiſpani reſpondebant: *Hæretici eſtis vos.* In tam gravi perturbatione vix impetrarunt Legati, ut Avosmedianus ſermonem ſuum proſequi permitteretur, cum ergo Præſul ſeſe explicandi facultatem obtinuiſſet, nimia hac Pontificiorum indulgentia abuſus ſermonem

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A C. 1562.

suum ad diversum, quam antea interderat, sensum detorquebat, inter alia etiam hæc proferens: „quamquam o„pus non sit, ut omnes Episcopi nomi„natim a Pontifice assumantur, omnes „tamen Episcopi adstringuntur, ut Ro„manum Pontificem tanquam supre„mum venerentur; in eo enim est ple„nitudo jurisdictionis, sed usus, ac „materia, quam ille Episcopis destinat, „non potest absque justa, & rationi „consentanea caussa ipsis aufferri: cete„rum declarare plane oportet, Episco„pos jure divino superiores esse meris „Presbyteris. His prolatis admiratio„nem ob strepitum contra ejus dicta „excitatum ostendens addidit: feren„da non est sententia in id, quod in„tegre auditum non est: nam si quis „eas voces audiret, *non est Deus*, nec „illis adnexas perciperet, *dixit insipiens*, „posset blasphemiæ Davidem damnare: „porro sic contigit illis Patribus in dam„nanda mea opinione, quod commissum „non fuissent, si prius meam mentem „plene percepissent: insuper illud ad „meam defensionem conducere videtur, „quod ter Synodo interfuerim & qui„dem sub Paulo III. Julio III. tanquam „Doctor, nunc vero sub Pio IV. „Pontifice tanquam Episcopus.„ Cum ergo Præsul hac explicatione

Italiæ

Italiæ Episcopis magis satisfaceret, magisque consonam eorum Theologiæ doctrinam proferret, hinc cum multa attentione illius sermo excipiebatur, ejusque innocentia comprobata est. Sæcul XVI. A C. 1562.

§. XLV.

Cardinalis Lotharingii sententia hanc in rem prolata.

Postea Cardinalis Lotharingius, qui durante hoc conventu suæ indignationi imperabat, submissa quidem voce, turbato tamen vultu ita effatus est. *Hæc insolita agendi ratio æqua non est, nec eam ab Episcopis teneri, unquam in animum induxissem.* Mox autem Vicecomes, & Vercellensis Episcopus Lotharingium allocuti, ex his postremus dicebat: *si quid hujusmodi Gallo cuipiam accidisset, actutum ipsus ego ab hoc conventu ad liberiorem Synodum provocassem: ubi vero huic licentiæ remedium non opponitur, unaomnes in Gallias revertemur.* (*) Præterea idem Præsul in aliis colloquiis hæc proferebat: „si quid hujus„modi adhuc alia vice accideret, de „nationali Concilio in Galliis habendo „deliberandum est: insulsum enim mihi „videtur, quod tanta animorum affectio pro- *Pallav. c. 5. num. 6.*

(*) Addit Pallavicinus: *ingens sane hæc insolentia fuit.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„prodatur, ut etiam Patres hæreticum „proclament id, quod tamen hæreti „non ſapit: ſi animo recoluiſſent, quam „mature antiqui Patres cuncta expen„debant, antequam cujuspiam nomen „percellerent horrifica hac voce: *Ana„thema*, certe eam non adeo temere in „tam pium Antiſtitem protuliſſent: „ſed magis adhuc abſurdum mihi vi„detur, quod ob errorem unius, etiamſi „fuiſſet hæreticus, univerſam Natio„nem adeo conſpicuam!, omnique „honore dignam calumniis impetere „auſi fuerint. Lotharingius hanc ob rem animo ſuo conſtituit, quod in proximo conventu hanc agendi actionem Epiſcopis adeo indecoram graviter exprobrare vellet: id vero ſubodorati Præſides ab hoc propoſito Cardinalem avertere, Gualterii opera uſi nitebantur, cum ejusmodi culpam caſtigandi auctoritas unice ad illos ſpectaret.

§. XLVI.

Primi Legati monitum ad Synodi Patres circa modum ferendi ſuffragia.

Pallav. c. 12. num. 2. Epiſt. ad Borrom. 3. Decembr. Ital. p. 339.

Enimvero Mantuanus Cardinalis in conventu die ſecunda Decembris habito Synodi Patres, modeſte tamen, corripiebat, nil ferme acerbius exponens

nens, nisi ut eos hortaretur, quatenus deinceps suas sententias cum majori moderatione, ac minori prolixitate edicerent, nec nonnisi temperate, & duntaxat necessitate coacti aliis sese opponerent: postea pro Sessione diem decimum septimum Decembris esse assignandum proposuit. Annuerunt huic propositioni Patres, quamvis plures eidem antea repugnarent. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLVII.

Aliphani Episcopi sententia non sine Patrum strepitu excepta.

Altera die Jacobus Gibertus de Noguera Hispanus, Aliphanus Episcopus circa quæstionem de institutione Episcoporum verba fecit, inde vero novi oriebantur tumultus; hæc enim asserere minime dubitabat: „Episcopi „etiam post Redemptoris mortem non „fuerunt electi, instituti, & vocati a „Petro, sed a Christo, sicuti constat de „Mathia, ac Barnaba, ideoque Petrus „dixit Domino: *Ostende, quem elegeris:* „hinc etiam affirmat S. Chrysostomus, „quod D. Petrus in ea electione sententiam a Deo latam pronuntiaverit: nec „minus alia electio fuit habita per actionem exteriorem ab Apostolis, dum „Spiritus Sanctus dixit: *Segregate mihi „Saulum, & Barnabam* &c. sejunctio „igi- *Pallav. l. 19. c. 5. n. 10. & 11.*

Sæc. XVI A.C. 1562

„igitur, & consecratio apud homines „manent, sed potestatis collatio et „Christi opus, prout collatio efficacia „in Sacramentis.„

Ceterum cum Mantuanus, & Seripandus Cardinales ab hoc Patrum conventu abessent, Osius Legatus loquentem Episcopum interpellabat eidem hæc declarans: „hujusmodi differta„tiones nec conferunt argumento, nec „ad ædificationem, sed ad destructio„nem valent, nec Episcopos decet de „supremo ipsorum Principe quæstionem „agitare: nam controversia cum hære„ticis est, an Episcopi electi a Romano „Pontifice veri sint Episcopi, & a Chri„sto instituti, cum tamen quidam illic „audiantur, qui e contrario affirmare „audent, quod possint creari Episcopi, „quos Pontifex non assumpsisset: idcirco „nullus miretur, si qui nonnunquam, „dum sententias dicunt, interpellen„tur, quando rei propositæ, prout par „est, eorum sermo minime respon„det.„ Ad hæc Aliphanus reposuit, quod tunc, dum jurisdictio Episcoporum expenditur, opus sit de Pontificia quoque disserere.

Postea Granatensis Archiepiscopus Aliphanum defensurus e sede sua surgebat, inquiens, cum ceteri Patres suam quisque sententiam protulissent, etiam Ali-

Alifano liberum fore, ut & ipſe ſuam promeret: ad hæc autem repoſuit Caſelius Cavenſis Antiſtes: „haud diffite„mur, ceteros hanc in rem differuiſſe, „modo tamen longe diverſo:„ cum igitur exinde verborum contentio timeretur, Simonetta Cardinalis diſſidentes placabat, dabatque Caſelio, aliisque tacendi ſignum: eapropter Alifanus ſuum ſermonem proſequebatur, quamvis non deeſſent quamplurimi, qui eum præpedire ſtuderent. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Abſoluto hujus Epiſcopi ſermone mox Oſius Legatus, approbante Cardinale Lotharingio, quem ſibi proximum habuit, verba faciens, inquiebat: „exiſtimo quidem, cuncta a Patribus „in ea Sacroſancta Synodo recte Reli„gionis ſtudio fuiſſe prolata, ſed vera „controverſia inter Catholicos, & hæ„reticos in eo ſolum ſita eſt, an admit„tendi, nec ne ſint tanquam Epiſcopi „legitimi ii, qui a ſummo Pontifice „eliguntur; a qua controverſia alienæ „omnino ſunt diſputationes illæ, num „etiam legitimi Epiſcopi absque hu„juscemodi electione eſſe poſſent: quin „imo, ſi hoc affirmatur, potius adver„ſarii adjuvantur, quam impugnan„tur: hoc itaque damnandum venit, „nec tempus terendum aliis quæſtioni„bus ad rem haud pertinentibus, præ-

Sæc. XVI. A.C 1562.

„cipue vero nihil proferendum, quod „aliis offensioni esse posset:„ Equidem Alifanus reponere, ac contentionem innovare parabat, sed Simonetta impositio silentio illum admonuit, ut aliis quoque sua proferendi copiam faceret.

§. XLVIII.

Romanorum Regis electio, necnon Navarræ Regis mors Tridentinis Patribus denuntiata.

Pallav. l. 19. c. 5. n. 12. & 13.

Sub idem tempus Tridenti duo maximi momenti eventus nuntiabantur, de quibus postea fusius agemus. Primis significabatur, Maximilianum Bohemiæ Regem die vigesima quarta Novembris in Romanorum Regem Francofordiæ fuisse electum: eapropter Madrutius Cardinalis hac occasione dies festos illic in urbe celebrabat, cum vero nonnulli hunc Principem in fide minus firmum perperam suspicarentur, Legati haud consulta Synodo publice hanc solemnitatem agere renuebant; (*) post-

(*) Pallavicinus hanc in rem ait: *legi vero pronis erant animis ad idem agendum nomine Synodi solemni gratiarum Sacrificio, & publica laudatione, cum Imperatorium Sceptrum collocatum fuisset in Principe Catholico, & ex familia usque adeo bene merita de Religione.*

postquam vero etiam Concilii Patres assentiebantur, in gratiarum actionem Sacrum solemni ritu peragendum decernebatur, quod & effectui datum, ac festive decantatum est a Pragensi Archiepiscopo, latinam panegyrin in hujus Principis laudem perorante Dudithio, cui etiam sex Cardinales, omnes Principum Oratores, cunctique Concilii Episcopi intererant, quorum plures postea prandio ab Archiepiscopo excepti sunt. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Secundo nuntiabatur, quod Antonius Borbonius Navarræ Rex die decima septima Novembris ex vulnere in Rothomagensi obsidione accepto obierit. Hic Henrici IV, per quem stirps Borbonica in Francia sceptrum rotare ceperat, erat Pater, natusque die vigesima secunda Aprilis Anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo: dein vero uxorem duxit Joannam Albretam Navarræ Reginam, quæ Henrici secundi Navarræ Regis, necnon Margaritæ Valesiæ Francisci I. sororis filia erat.

§. XLIX.

Lotharingii Cardinalis opinio circa institutionem Episcoporum.

Pridie, quam Antonii Navarræ Regis obitus nuntiabatur, seu die quarta Decem- *Act. Nicolai Psalmæi part. 2. pag. 341.*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Decembris Lotharingius Cardinalis, nondum auditis aliarum Nationum Patribus, eorumque ſententiis, ipſe in Congregatione poſt prandium habita opinionem ſuam exponebat, ac non ſine magna eloquentia duabus omnino horis perorabat, plurimum tamen ultramontanis opinionibus, præcipue circa ea, quæ Papæ poteſtatem concernunt, inſiſtebat. (*)

§. L.

Doctrinæ capita præprimis a Lotharingio explicata.

Itaque

(*) Mirum, quod Continuator communem Eccleſiæ ſententiam (excepta unicâ Notione) ſemper nonniſi Ultramontanam opinionem nominare audeat, magis autem mirum eſt, quod Ultramontani per tot ſæcula nullo Principum edicto, vel mandato, aut metu adacti ſponte tanquam veram univerſalis Eccleſiæ ſententiam adoptarint, unice veritatis, rationum pondere ſtimulati: econtra ut recens ſententia Ultramontanæ oppoſita, & a Baſileenſibus ſchismaticis inventa nonnihil invaleſceret, neceſſe fuerit, ut edicta Regum, Cleri, Senatuum &c. promulgarentur, iiſque hujus ſententiæ uſus præciperetur, ſimulque intellectui, ac voluntati quodammodo vis inferretur.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Itaque Cardinalis præprimis ita differebat: (*) „Nihil expendi poteſt a „Patribus Chriſtianæ Religioni conve„nientius, quam Ordinis Sacramen„tum; fruſtra enim laborarent in de„cretis circa Sacramenta, ubi adhuc „dubitari poſſet, quis eſſet legitimus illorum

Pallav. c. 6. num. 2.

(*) Quoniam vero Continuator ſuppreſſerat ultramontanas iſtas opiniones, quibus Cardinalem nimio Zelo inſtitiſſe accuſat, ex ipſo Pſalmæo, quem ille allegat, eas recenſere lubet, ut Lector Catholicus ex illis colligere valeat, an hæ ſententiæ mere ultramontanæ, & non potius Catholicæ ſint, proin oppoſitæ errorem ſapiant: *circa Canones Lotharingius*, inquit Pſalmæus, *maxime, & eloquentiſſime, & prudentiſſime dixit de poteſtate Epiſcoporum, quæ a Deo, ut totus ordo ſacer, eſt inſtituta; primatum Petri etiam confirmavit indubitatis Scripturæ teſtimoniis, per quem & ejus Succeſſores vocati ſunt Epiſcopi, in partem ſollicitudinis, nec unquam viſum, quod per Romanum Pontificem Epiſcopi eligerentur, ſive inſtituerentur, aut providerentur de Eccleſiis, ſine explicita ejus voluntate, vel implicita, cujus Primatum magis augere, ſtabilire, & confirmare debemus, quanto magis ad unitatem ſervandam, & ſtabiliendam omnes noſtri conatus tendere debent, & quanto adverſarii expugnare nitantur, ut totum poſtea ordinem Eccleſiaſticum confundant.*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„illorum minister. Ast cavendum primo loco, ne fur, aut latro intraret in „ovile Christi, qua de causa tot in Ecclesia perturbationes cernuntur: „Postea præprimis doctrinæ capita discutere incipiebat, atque in iis improbabat primum caput, quo dicebatur, „in omni lege Sacerdotes cum Sacrificiis fuisse conjunctos, cum de eo haud „plene constaret, quandoquidem in lege „naturæ cuncti primo geniti Sacerdotes „erant: observabat pariter latinam vocem „ibidem positam, *Servator*, esse quidem „latinitatis puritate elegantem, sed minus significantem, quam par esset, nec „usurpatam ab antiquis Patribus in „sensu *Salvatoris*: censuit præterea, in „tertio capite, ubi agebatur de rebus „Ordinis Sacramento necessariis, nominandas non esse materiam, & formam, non quidem perinde acsi hæ „non adessent in hoc Sacramento, sed „quia hujus Sacramenti materia facile „decerni non possit: optabat tamen ex „altera parte, ut fieret mentio de manuum impositione, utpote in veteri „testamento, & in novo frequentius commemorata. In quibus omnibus adhuc ejus sententia Patribus placuit, quamquam in postrema parte, ne definiretur, impositionem manuum esse partem Sacramenti, se-

lecta

lecta sint vocabula magis universalia *vocum*, *& signorum*, quæ veluti partes Sacramentum componentes essent necessariæ ad sacram Ordinationem, non tamen silentio præterita manuum impositione, quinimo allegabantur in Decreto verba D. Pauli ad Timotheum: *admoneo, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Lotharingius ad præcipuam quæstionem accedens, ex opportunitate eorum, quæ habebantur in capite quinto, dixit, quod placeret sibi aperta rei declaratio, ut ambiguitas omnis tum Catholicis, tum hæreticis auferretur de Concilii sententia: „non quidem „prosequebatur Cardinalis, mihi pro„bantur voces hæ: *ex Jure divino*, ut„pote quæ caussam multis contentioni„bus, in Ecclesia darent, nec Con„troversiæ subjicitur, potestatem Ordi„nis in Episcopis esse proxime a Deo, „cum ex Sacris literis, dum ordo con„fertur, hæc verba adhibeantur. *Ac„cipite Spiritum Sanctum*, qui tamen „nonnisi a Deo dari potest: simul po„testas jurisdictionis in universam Ec„clesiam provenit a Deo: etenim Ec„clesia nullam habet, ne regatur a Ro„manoPontifice, & abEpiscopis, efficien„di potestatem, neque jus constituendi „sibi Aristocratiam, aut Democratiam;

„sed

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„sed regi necesse est Monarchiam a Pon-
„tifice universali, & ab Episcopis pe-
„culiaribus: id autem originem ducit
„proxime ab ipso Deo: præterea in
„quovis Episcopo ea pars jurisdictionis,
„quæ naturam excedit, originem a Deo
„trahit absque ullo interposito, cum id,
„quod supra naturam est, effici non
„possit ab hominibus, cujusmodi
„est jurisdictio absolvendi a peccatis,
„sed non propterea inferri potest, potesta-
„tem Episcoporum Pontificiæ esse æqua-
„lem, nec ex eo, quod Episcoporum juris-
„dictio descendat proxime a Deo, aliquid
„in Ecclesia detrahitur Pontificis aucto-
„ritati, prout olim observabat in suo
„volumine Polus Cardinalis: soli nam-
„que Pontifici datum est eam exercere
„in quocunque alio, quatenus omnes
„ad ministerium vocandi, assumendi,
„deponendi, & mittendi potestatem ha-
„bet, ita, ut nullus Episcopus assuma-
„tur, ac mittatur a Deo, nisi per ipsum
„summum Pontificem, idque ab eodem
„Polo idoneis exemplis illic illustratum
„apparet, idcirco, quoties dicebatur,
„in remotis Provinciis quempiam ad
„Episcopatum assumi a Metropolitano,
„semper intelligendum fuit, id fieri
„aut ex Apostolorum Constitutione, aut
„ex Decreto legitimæ Synodi, aut ex
„summorum Pontificum privilegio, adeo

„ut

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„ut adfuerit, vel expreſſa, vel tacita „Romanæ Sedis auctoritas: aliter enim „ratio ſummi Capitis deſtrueretur: id „quoque conſpicitur in cunctis Epiſco„pis, præter Apoſtolos, qui a Chriſto „per ſe, ſeu *immediate* electi fuerunt: quod „autem objectatur ex Divi Pauli Apo„ſtoli verbis: *ego nec ab homine, nec per „hominem*, id conducit potius ad rem a „me propoſitam magis comprobandam; „ſiquidem dum Sanctus Paulus refert „quaſi ſuum *peculiare* privilegium, *nec „per hominem*, inſinuat reliquos omnes „vocari per interpoſitum hominem, hoc „eſt, per ſummum Pontificem: quare „a Deo utique jurisdictio provenit, ſed „eam Papa exercet in ſubjecta materia, „quam aliis deſtinat, ita, ut eam au„ferre poſſit, aut minuere: quod vero „hujusmodi poteſtas ab Ordine non o„riatur, liquido patet, cum Sede va„cante ab Eccleſiaſticorum Collegio po„teſtas exerceatur, & anathemata vi„brentur, eoquod alias, ſi verum „id eſſet, hæc poteſtas in Vica„rium, qui Sacris Epiſcopi ordinibus „initiatus non eſt, transferri non poſſet, „nec licitum eſſet ab Epiſcopo ad Ar„chiepiſcopum provocare, cum gradus, „& prærogativa Archiepiſcoporum hu„mani juris mere ſit: hanc igitur juris„dictionem plene penes Pontificem eſſe „conſtat,

Sæc. XVI. A.C. 1562.

„conſtat, cui liberum eſt eam moderari, „dummodo id præſtet ex Apoſtoli ſen„to, *in ædificationem*, *non in deſtructi*„*nem*: hujusmodi tamen diſputationes, „quippe infinitæ, potius prætermit„tendæ ſunt, ſolumque declarandum „id, quod ad verorum Eccleſiæ Mini„ſtrorum inſtitutionem attinet.„

§. LI.

Continuata hujus Cardinalis oratio circa Canones.

Pallav. l. 19. c. 6. n. 4. Pſal. p. 341.

Examinatis doctrinæ decretis Lotharingius ad Canones tranſibat, hæc exponens: „haud probantur mihi in „ſexto Canone voces tunc appoſitæ, „*Sacer Principatus*, cum potius reti„nenda duntaxat eſſet vox illa *Hie„rarchia*, quæ, tametſi idem valeat, mo„deſtius tamen ſonat, & prius in græcia „a S. Dionyſio adhibita, ac poſtea ab „Eccleſia latina uſurpata eſt.„ His dictis denique hanc novam ſeptimi Canonis formam propoſuit, de qua prius privatum ſermonem habuerat cum Legatis: *Anathema, ſi quis dixerit, Epiſcopos non fuiſſe a Chriſto inſtitutos in Eccleſia, aut ex ſacra Ordinatione Presbyteris majores non eſſe.*

Præter brevem hunc Canonem duos expendendos protulit ampliores; quibus una ex parte definiretur tanquam a Deo

a Deo constituta præprimis Episcopo- Sæcul. XVI.
rum eminentia, ex altera vero parte A.C. 1562.
assereretur summi Pontificis prærogativa: porro prior damnabat eum, qui diceret, *Episcopos non esse a Christo institutos in Ecclesia, aut ex ipsorum ordinatione non esse majores Presbyteris, aut ordinandi potestatem non habere, aut Ordines ab illis collatos absque consensu, & vocatione populi, irritos esse.*

Altero Canone pronuntiabatur anathema in illum, qui diceret, *Petrum ex institutione Christi primum inter Apostolos non fuisse, summumque ipsius Vicarium, nec necesse esse in Ecclesia unum esse supremum Pontificem, Petri Successorem, eique parem in auctoritate regendi, atque in Romana Sede ejus Successores ad hoc usque tempus non habuisse jus Primatus in Ecclesia.*

His ita propositis Lotharingius Cardinalis suum absolvit sermonem.

§. LII.

Aliorum Præsulum opiniones circa idem argumentum.

Altera die habebatur Patrum conven- *Psalmæus act. Conc. Trid. 2. part. p. 341. & 342. & seq.*
tus, in quo die quinta Decembris Franciæ Præsules suas quisque sententias edicebant: ac quidem primus inter eos matutino tempore differebat Ga-

Sæcul. XVI A. C. 1562

briel le Veneur, seu Venator Ebroicensis Episcopus.

§. LIII.

Psalmæi Virodunensis Episcopi oratio.

Hunc sequebatur Nicolaus Psalmæus Virodunensis Antistes, qui sic perorabat: *Hesterna luce circa Sacri Ordinis doctrinam & Canones Cardinalis Lotharingius tam diligenter, & acute disserebat, & quæ ad suam sententiam facere debebant, ea tam ornate, & distincte pro stupenda ingenii sui felicitate complexus est omnia, ut nemini non abunde satisfactum putem: certe ut ingenue fatear, quod sentio, illa quæstio, quæ multorum Patrum ingenia exercuit, & torsit, num Episcopi sint jure divino a Christo instituti, immediate, non tantum quoad potestatem ordinis, sed etiam omnimodam jurisdictionem, me non parum commoverit, quodque eo nomine semper habui exosum, quod Sanctissimi Domini Papæ primariam illam, & plenariam auctoritatem, & dignitatis Pontificiæ fastigium, viderem in dubium nonnihil revocari, aut imminui: sed hujus quæstionis veritatem idem illustrissimus Cardinalis pro sua incomparabili doctrina, tam validis, & irrefragabilibus Scripturæ testimoniis, firmam, munitam, & stabilitam ostendit, ut exactissimæ*

Sæc. XVI. A. C. 1562.

mæ illius Sententiæ mihi per omnia ſubſcribendum potius eſſe putarim, quam actum agendo, ſcilicet diſſerendo prolixe poſt eum de eo argumento, ubi tempus fruſtra tererem & veſtras alioquin patientiſſimas aures ingenii, & ſermonis noſtri ruſticitate obtunderem: meam igitur ſententiam ſic uno verbo explico. Horum judicio, qui pie, & chriſtiane affecti ſunt, quique veritatis potius, quam placiti rationem ſectantur, dubium non eſt, quin doctrina canonibus permiſſa veritatem Catholicam, & ſimplicitatem Eccleſiaſticam ita redolere videatur, ut de ea ſubdubitare, aut contentioſius diſputare, meo judicio impium ſit, & eorum, qui nimio contradicendi ſtudio laborant: hæc igitur doctrina mihi videtur omnino ſana, Chriſtiana, & Catholica, dignaque, quam Sanctæ huic congregationi a Spiritu ſancto afflatam agnoſcamus; ea tamen lege, & conditione, ut Sacra deputatio rationem habeat eorum, quæ doctiſſime, & prudentiſſime animadverſa ſunt, atque obſervata, cum a plurimis Patribus, tum a præfato Reverendiſſimo Cardinale Lotharingio: idem eſt meum de Canonibus judicium, niſi ſeptimus ille Canon, de quo tantopere certatum eſt, & nondum lis dirempta, mihi modis omnibus non ſatisfecit, niſi efferatur ad eum modum, quem cenſuit idem Reverendiſſimus; inſuper omnino

Sæcul. XVI. A.C.1562.

nino neceſſarium eſſe exiſtimo, ut præſcriptis ab eodem Cardinale verbis adjiciatur Canon de primatu Petri, & plenitudine poteſtatis Sanctiſſimi Domini Papæ, quam habet in univerſas totius Eccleſiæ Catholicæ oves, ut univerſalis Eccleſiæ auctoritate Eccleſiomaſtigium, atque hæreticorum improbitatem retundamus, eorumque technas, & conſilia diſſipemus, quorum conatus, & vires omnes tendunt, & in hoc uno mutuo inter ſe conveniunt, ut Monarchiam Papalem, ſupremamque ejus auctoritatem funditus evertant, & facto ſuæ impietatis fundamento, hierarchiam Eccleſiaſticam, veluti caſtrorum aciem ordinatiſſimam, minori negotio e medio tollant, Eccleſiam primo ſine Papa conſtituant, & deinceps ſine Epiſcopo, ſine Sacerdote, ſine ſacrificio, ſine lege, &, quod omnis blasphemiæ, & impietatis eſt caput, ſine Deo. Hæ ſunt Sathanæ, & miniſtrorum ejus artes, his ſunt fructus novi, & quinti Evangelii.

Ceterum circa ſeptimum Canonem hic Præſul ſuam mentem aperiebat his verbis: *doctrina hujus Canonis quatuor videtur abſolvi poſſe capitibus, nam in primo agitur de Epiſcoporum inſtitutione: in ſecundo aſſeruntur Presbyteris Superiores Epiſcopi: atque in tertio tractatur de poteſtate Beatiſſimi Papæ, in poſtremo autem*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

autem quomodo ea, quam hactenus habuerunt, poteſtate potiri debeant.

Ad primum quidem membrum, Apoſtolos, atque adeo eorum ſucceſſores Epiſcopos a Domino inſtitutos eſſe, præter ea, quæ Matthæi 18. Luc. 22. Joannis 20. *ſcripta habentur, nonnulli convincunt notiſſimi Scripturæ loci, inprimis* Act. 20. Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit Sanguine ſuo, *ubi inſtitutio tribuitur Spiritui ſancto: hinc* actuum Apoſt. 13. *ſcriptum legimus:* ſegregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos. *Et quid apertius verbis Pauli, & ipſe quosdam Apoſtolos dedit? ubi Ambroſius non erubeſcit Epiſcopos ſurrogare in locum Apoſtolorum:* inſuper ad Galat. 2. *Paulus ait:* qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt mihi inter gentes, *ſic autem fuit Chriſtus: igitur Paulus non ſuſcepit hujusmodi officium a Petro, ſed a Chriſto Salvatore noſtro; quemadmodum ipſe fatetur initio hujus Epiſtolæ, ſe vocatum Apoſtolum, non ex humana, ſed divina inſtitutione, aſſerens ſe Apoſtolum* neque ab homine, ſeu per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, *quamquam hoc credo fuiſſe in Paulo ſpeciali ex privilegio; neque enim intelligo*

Sæc. I XVI. A C. 562.

Episcopos sic a Christo institutos esse immediate, ut non crediderim, opus esse vocatione externa, & ministerio hominis, scili. et Romani Pontificis, sine cujus auctoritate, aut voluntate vera, vel præsumpta, explicita, vel implicita, nemo Episcopatum adeptus est unquam a temporibus Apostolorum huc usque, alias extraordinariam vocationem oporteret probari miraculis.

Postea hic Episcopus innumeris ferme testimoniis comprobatum reddebat, quod Apostoli fuerint instituti a Christo, ut proin Episcopi eorum Successores eadem prærogativa fruerentur, æque ac Presbyteri, qui septuaginta discipulis successerant: tandem ita prosequebatur: *quod attinet ad plenitudinem potestatis, quam Summus Pontifex habet a Christo Domino, & Servatore nostro in universalem Ecclesiam, quod & corde credo, & ore confiteor juxta Canonem Sacrosanctam 22. distinct. qui est ipsius Anacleti, Ego, inquam, Sanctissimum Pontificem eadem præditum potestate agnosco, quam Evangelium Christi, & Catholica Ecclesia illi hactenus tribuit, idemque de eo, ut Successore Petri sentio, quod de Petro post Chrysostomum Theophilactus in Lucam sentit, cujus sunt hæc verba:* tu vero conversus, confirma fratres tuos, *planus hujus loci intellectus is*

est.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

est, quia te habeo, ut Principem discipulorum, postquam me negato fleveris, & ad pœnitentiam veneris, confirma ceteros: hoc enim te decet, ut qui post me, Ecclesiæ petra es, & fundamentum: agnosco igitur summum Pontificem Christi Vicarium in terris, legitimum Petri Successorem, ut vetustissimi quique Scriptores constanter affirmant, qui est caput, scilicet ministeriale, *quod Christus instituit in terris, ut servetur unitas, & ordo, & ad vitandam omnis schismatis occasionem, qui est omnium Episcoporum in omnibus totius orbis Christiani Provinciis, unus tanquam communis Pater, Ecclesiasticæ dignitatis apicem tenens, ex quo pendent Episcopi, cujus auctoritatem sequuntur, & ad quem de caussis majoribus omnibus referuntur omnes, qui ab aliis Episcopis in hoc tantum differt, quod illi in partem sollicitudinis sint vocati, penes hunc vero est plenitudo potestatis Ecclesiasticæ, nam si ex æquo omnes possent omnia, retineri unitas non posset, cui etiam Christus Joannis ultimo committens agnos, & oves, totum ovile, universalem Ecclesiam, illi commissam esse ostendit: quam ob rem, amplissimi Patres, nobis, qui sumus populus ejus, & oves pascuæ ejus, non tam de Sanctissimi Pontificis potestate disputandum esse judico, quam pie rogandum esse Christum, ut Sanctissimo Domino nostro Papæ, &*

Sæcul. XVI A.C. 1562.

eis, qui ejus Succeſſores futuri ſunt, inſpiret mentem, ea poteſtate utendi ad ædificationem ovilis Chriſtiani, nobisque, qui ad ſumus, ea cogitandi, quæ faciunt ad veteris diſciplinæ noſtris moribus propemodum extinctæ reparationem & reformationem.

Denique ad poſtremam ſeptimi Canonis partem tranſiens hæc effatus eſt: *eam omittendam eſſe cenſeo, ſi autem Synodus illam decernat apponi in Canone, deſiderarem declarari, quænam ſit illa poteſtas Epiſcopalis in Doctrina: propterea que tota noſtra Epiſcopalis jurisdictio hodie videtur ſaltem apud nos propemodum abſorpta, partim ex parte Principum & Magnatum Secularium, qui ſibi arrogant multa jura Eccleſiaſtica contra caput* decernimus de Jud. *horum enim temeritate præpeditur, ne noſtra jurisdictio ſuum ſortiatur effectum in excommunicationibus, in citationibus, in cauſſis Eccleſiaſticis, in cauſſa hæreſeos, in reparationibus Parochiarum, & aliis ſpectantibus ad viſitationem, partim ex parte Eccleſiaſticorum maxime exemptorum: quia ſi Epiſcopus velit cogere plebanos ad reſidentiam, e continuo aut ſe exemptos aſſerunt, aut petunt portionem congruam, unde ſuſtentent, quam, ut æquum eſt, non eſt nobis liberum aſſignare obſtantibus his, quorum intereſt, ita fit, ut ſimus ſtipites, & truncι. Præterea ſi ſic videatur Synodo, aut Sacræ deputationi, ut adjiciatur ultima illa clauſula,*

ſula, in qua dicitur, Epiſcopos potiri debere ea poteſtate, quam hactenus habuerunt, *oportunum eſſe videtur, ut paucula hæc verba etiam adjiciantur, ſecundum Canones Conciliorum, & Patrum decreta, propterea quod Epiſcopalem poteſtatem explicatius, & certius aſſignent, & videantur illis os obſtruere, qui malignius Canonem interpretantes, eo ad reformationem morum viam præcludi exiſtimant.* Cetera, quæ hic Epiſcopus proponebat, nonniſi reformationem tangebant. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LIV.

Oratio Metenſis Epiſcopi Italis parum accepta.

Eadem die horis promeridianis in quadam Congregatione excipiebatur oratio Franciſci Belcarii Metenſis Epiſcopi, qui in deprimenda Pontificis auctoritate paulo acerbius, magis tamen exacte, quam Virodunenſis Epiſcopus diſſerebat, quamvis ejus oratio Italis Præſulibus minus grata accideret: porro hic ita perorabat: *multi in Romano Pontifice auctoritatem ex Imperio metiuntur; & ſicuti Chriſtianus orbis immenſus erat, ita cenſebant ſummi Pontificis auctoritatem immenſam, adeo ut is Epiſcopos aſſumeret, in partem ſollicitudinis, eisque functionem quaſi accomodatam, aut precariam concederet: econtrarie prorſus ego opinor,* *Pſal. p. 347. 349. Pallav. c. 6. num. 5.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

quando Episcopi successerant Apostolis, qui a Christo vocati fuerant, & Mathias sorte, hoc est, divina voluntate assumptus: ab Episcopis igitur munus proprium, non a Pontifice delegatum obtinetur: porro de illa voce, in qua complures nitebantur, Plenitudo potestatis, dico, perinde, ac loquebatur Chrysostomus, de plenitudine gratiæ intelligendam esse, alia fuit hujusmodi plenitudo in Christo, alia in Virgine, alia in Apostolis, alia in aliis Sanctis, pro varietate recipientium; ita pariter plenitudo potestatis etiam in summo Pontifice suis est cancellis limitata. (*)

Post-

(*) His adjicit Pallavicinus: *sed iste Episcopus hac in re plurimum cancellos transgressus est:* nec minus ipsemet Psalmæus, quamvis natione Gallus circa hujus Præsulis orationem hæc narrat: *dixit Belcarius, sed ita, ut visus sit paulo acerbior in obscuranda, & extenuanda auctoritate Pontificia, maxime cum dixit de Paulo, quia de Petro nihil accepit, non fuit in eo privilegium, quod neque ab homine neque per hominem vocatus sit, & de Matthia surrogato in locum Judæ, & quod Pontifex maximus dictus esset primæ Sedis Episcopus, non œcumenicus, unde soluta congregatione dictum fuit submissa voce ab Episcopis Italis, a scabie Hispanica incidimus in morbum gallicum, intelligentes de Aliphano, Episcopo Hispano, qui sententiam dixerat ante Metensem, Gallum.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Postmodum e Gallis Præsulibus alii adhuc septem in eadem congregatione perorabant, inter quos tamen eminebat Claudius (*) D'ugennes Episcopus Cenomanensis, qui contendebat, quod nulla sit differentia, & dissimilitudo inter Apostolos, & Episcopos, atque hi omnino etiam quoad plenam, & integram jurisdictionem sint a Christo instituti.

Psal. act. Nicol. Psal. p. 2. p. 549.

§. LV.

Italorum, ac præcipue cujusdam Cistercienſis Abbatis ſententia in favorem Pontificis.

Die Dominica Sexta Decembris, celebrato Missæ Sacrificio pro more omnes in Ecclesia convenerant, ubi habita est concio per quemdam Franciscanum, qui docte admonuit Patres sui officii in hoc sacro Concilio, ut medeantur morbis, & hæresibus ubique grassantibus: lugebat pariter Germaniam, Angliam, aliasque Provincias, maxime vero Franciam, quæ olim fuit Fidei Catholicæ vindex, nunc vero plena monstris.

Psal. l. c. pag. 348.

Post

(*) Psalmæus illum nominatum fuisse *Carolum* ait: imo ipse etiam Continuator eundem Lib. §. XVII. Carolum appellat.

Sæcul. XVI. A.C. 1562

Post hæc Patrum nonnulli suas proferebant sententias, cum autem Franciæ Præsules abessent, hæc Sessio admodum brevis erat: Feria autem secunda die septima ejusdem mensis inter alios dixerunt duo Itali Antistites de institutione Episcoporum, demonstrantes veriorem esse sententiam, quod Christus nonnisi unum Episcopum, videlicet Petrum constituisset, ac Decreta, & decretales Pontificum haberi debeant tanquam sacræ Scripturæ, necnon omnis jurisdictio descendat a Papa.

Post meridiem præter alios Ludovicus Baisseus Cisterciensis Abbas circa idem argumentum verba faciens maxime pro tuenda dignitate Pontificia allegabat S. Chrysostomum in illa verba, *tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, ubi plus tribuitur Petro, quam ceteris Apostolis, atque ibi etiam indicatur, quod non ex æquo claves traditæ Petro, & Apostolis fuerint. Censuit quoque, Episcopos proximiter esse a Christo institutos, sed per Petrum, & Summum Pontificem, a quo post Christum, ordo sacerdotalis pendet. . . Demum damnabat eos, qui dixerunt, ex æquo potestatem Apostolis datam esse.

§. LVI.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LVI.

Concluſiones a quodam Claravallenſi Abbate circa inſtitutionem Epiſcoporum propoſitæ.

Tandem Hieronymus Souchier Gallus Claravallenſis Abbas circa Epiſcoporum inſtitutionem quasdam propoſuit concluſiones, quarum prima eſt hæc: „Epiſcopi a Chriſto immediate „inſtituti ſunt eo ſenſu: quicunque pro„moventur ad dignitatem Epiſcopalem, „per actionem ſacramentalem, ſcilicet per „conſecrationem promoventur, ſed Sa„cramenta immediate a Chriſto ſunt in„ſtituta, igitur poteſtas Ordinis nonniſi „per Sacramentum confertur. Jam vero „nota eſt media hujus propoſitionis pars, „ſeu *minor*, ut inquiunt Scholaſtici. *Pſalmanz l. c.*

„II. Epiſcopus a Chriſto aliquam præ„rogativam accipit, ut ſit major Pres„byteris, in quantum eſt miniſter Sa„cramenti Ordinis, id autem non com„petit ſimplici Sacerdoti, qui ordinare „non poteſt &c.

„III. Jurisdictio Epiſcopi a ſolo „Chriſto non eſt; duplex autem eſt „miſſio interna, & externa: porro in„terna Deus facit aliquem idoneum, „pro ſua voluntate, prout vocatus eſt „Paulus a Deo interna vocatione, & „donis internis, quæ requiruntur in A-

„poſtolis

Sæcul. XVI. A. C. 1562

„postolis & sunt divisiones gratiarum
„1. ad Corinthios 12. v. 4. & apud D.
„Matthæum c. 9. v. 38. *Rogate Dominum*
„*messis, ut mittat operarios in messem*
„*suam:* de qua interna missione loqui-
„tur: alia vero est exterior, qua quis
„canonice promovetur ad ministerium
„Ecclesiasticum ab eo, qui habet potes-
„statem, hinc is, qui per hanc voca-
„tur, non est fur, nec latro dicendus;
„igitur, quod jurisdictio Episcoporum,
„in quantum interna est, a Deo prove-
„niat immediate, interim est imperfec-
„ta sine externa, & auctoritate Su-
„perioris, scilicet Romani Pontificis, ab
„ne quo non potest exercere, quæ sunt
„jurisdictionis, unde Papa consecrans
„Episcopum, non solum dat ei mate-
„riam, sed & jurisdictionem.

„Porro illo Divi Apostoli textu usus
„*qui operatus est Paulo inter gentes* osten-
„mabat, Christum determinasse juris-
„dictionem Paulo erga gentes: Est ita-
„dem Romanus Pontifex in omnibus
„functionibus Christi minister, sicut ce-
„teri, sed erant diversi gradus minister-
„rum, & cooperationum. Nullus ita-
„ro censetur Episcopus institutus, qui
„non sit vel a Conciliis generalibus, vel
„a Romano Pontifice, & ex consensu
„illius explicito, vel implicito, aut si
„casus occurreret, quominus adiri posset
„Ponti-

„Pontifex, interpretativo, non tamen „est ita dicendum, quod Romanus Pontifex omnia possit pro arbitrio, sed secundum Regulam, & ad finem, scilicet „ad ædificationem Ecclesiæ, & ad salutem nostram. Postea Abbas Cassinensis dixit, Papam, os, manum, & linguam Christi esse: Franciscus vero Zamora, Hispanus, Generalis Sancti Francisci de observantia, edixit, scopum omnium hæreticorum esse, ut cunctis machinis Sedem Apostolicam & hierarchiam Ecclesiasticam expugnent, quibus resistendum est, ut ait Irenæus lib. 3. cap. 2. ad Valen. Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. LVII.

Maximiliani electio in Romanorum Regem.

Die Martis octava Decembris, alia habebatur congregatio, in Templo Majori, ubi sacris operabatur Antonius de Muglitia, Moravus, Archiepiscopus Pragensis, ac Orator Cæsareus, ac præsentibus Legatis, Oratoribus, & Patribus, per Andream Duditium Sbardellatum, Hungarum, atque Episcopum Tinniensem, de laudibus Maximiliani, Regis Bohemiæ, habita est oratio docta quidem, & elegans, idque pro agendis Deo gratiis ob Maximiliani in Regem Romanorum electionem, quæ unanimi- *Spond. ad hunc ann. n. 40. Mem. hist. & polit. de la Maison d'Autrich. tom. 2. p. 22.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

nanimi Principum Electorum consensu, Francofordiæ facta est: cum igitur Maximilianus die vigesima Septembris Bohemiæ Rex electus esset, ejus Pater Ferdinandus, qui præ omnibus negotiis suæ Domus incrementa, ac Imperialis coronæ propagationem ad suam familiam procurabat, Mense Novembri hanc in rem comitia Francofordiæ celebranda convocabat, ubi convenientibus S. R. I. Principibus suo nomine Maximilianum in Romanorum Regem proponi voluit, atque adeo dextre Principum, ac Deputatorum animos inclinavit, ut Maximilianus die trigesima Mensis Novembris, seu verius die vigesima quarta unanimi suffragio eligeretur; illum enim die Sancto Andreæ sacra, seu trigesima coronatum legimus, cui festivitati, necnon sacro solemni usque ad Evangelii finem quidam Protestantes Electores intererant, Palatinus vero ad Missæ initium, Saxoniæ autem & Brandeburgi Electores decantato *Alleluja* recesserunt.

§. LVIII.

Patris Laynesii oratio circa Episcoporum jurisdictionem.

Pallav. l. 19. c. 6. n 6 p. 28. & seq.

Feria quarta die nona Decembris matutino tempore supremus Fratrum Minorum Moderator sermonem suum profe-

proferebat, veſpere autem Pater Laynesius Jeſuitarum generalis Præpoſitus prolixam habuit orationem, in qua mentem ſuam circa inſtitutionem Epiſcoporum his verbis aperiebat: „Poteſtas „Eccleſiaſticæ jurisdictionis eſt certa „quædam ſuperioritas, ſeu præfectura „unius clerici ſupra alios, ut eos di„rigat ad æternam vitam, divina man„data, eorumque cuſtodiam; idcirco „tam in ſuperiori, quam in ſubditis re„quiritur conditio, quod uterlibet ſit „Chriſtianus, & ſaltem ſuperior ſimul „clericus: porro hoc admiſſo arbitror, „hanc præfecturam oriri a ſummo Pon„tifice.„ Id autem Laynesius primo loco confirmabat compluribus teſtimoniis, & inter cetera in hanc ſententiam Decretum Innocentii III. alterum Lucii III, & tertium Clementis III. produxit, & poſtea tranſiens ad rationes ita effatus eſt: „interdum tradi„tur alicui materia, jurisdictione non „tradita, cum idem per ſe ampliſſimam „obtineat poteſtatem, prout eam legi„mus traditam D. Paulo, dum miſſus „eſt ad Gentes, necnon Petro, cum ad „circumciſos decerneretur: Jurisdictio„nem autem confert Pontifex tanquam „Dei Miniſter, cum Diœceſin aliquam „adjicit Patriarchis: ſed plerumque „cum Pontifex gregem tradit, ſimul „tra-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„traditur ſupra gregem præfectura: item
„ſi nihil aliud ille præſtaret, niſi de-
„ſtinationem materiæ, conficeretur hinc,
„quod poteſtas habeatur ab Epiſcopis,
„aut a ſe ipſis ex vi Ordinis, aut ab
„alio capite, quam a Pontifice: porro
„poſterius nulli Catholicorum in men-
„tem venit, & prius falſum deprehen-
„ditur: ſiquidem Epiſcopi etiam ante
„conſecrationem poſſident jurisdictio-
„nem, ſicut habetur in poſtrema Extra.
„vagante Clementis V, atque id corro-
„boratur undecimo Canone Concilii
„Chalcedonenſis, quo imperatur, ut an-
„te conſecrationem probetur, num
„quispiam titulum obtineat, hoc eſt, cu-
„ram animarum, quæ cura jurisdictio-
„nem importat: ceterum ſi verum eſſet,
„quod adverſarii contendunt, jurisdi-
„ctionem impertiri a Deo una cum
„charactere, inde ſequeretur, hanc ju-
„risdictionem in cunctis æqualem ſu-
„turam ſine ullo diſcrimine inter mi-
„nos Epiſcopos, & inter Metropolitas
„& Patriarchas, cum omnes æque ſint
„conſecrati, nec ea a Pontifice auferri
„aut coarctari poſſit: verum traditur
„a ſupremo Pontifice hæc jurisdictio
„tanquam a Dei miniſtro, quoniam An-
„geli quoque miniſtri Dei ſunt, non ta-
„men idcirco is eſt ſimplex miniſter, ſed
„talis, qualis fuit Joannes, in ſuo ta-
„ptiſmo

„ptiſmo, qui Joannis baptiſmus diceba- Sæcul. XVI.
„tur, quod ipſe illum inſtituerit, quam- A. C. 1562.
„vis ex auctoritate divina: at vero
„Baptiſmus, quo Petrus baptizabat,
„non appellatur baptiſmus Petri, ſed
„Chriſti, nam, cum in ejusmodi baptiſ-
„mo remitterentur peccata, Petrus il-
„lius cauſſa eſſe non poterat, niſi per
„merum miniſterium: eapropter juris-
„dictio traditur a Pontifice, qui injungit,
„ac imperat ex auctoritate, & tanquam
„Eccleſiæ Princeps, ita ut jurisdictio
„tam ea, quæ extra ordinem eſt, quam
„ordinaria recipiatur ex vi hujus im-
„perii, non autem ex vi conſecrationis,
„aliter nemo illam acciperet a Pontifi-
„ce, quippe qui neminem conſecrat:
„non tamen propterea hæc jurisdictio
„in Epiſcopis eſt delegata, ſed, ſicut
„in juribus ordinariis, ab aliquo Magi-
„ſtratu ſupremo conſtitutis, nonnullis
„tamen nullo interpoſito ea a Chriſto
„fuit tradita, ſicut Apoſtolis, ſed com-
„muniter reliquis impertitur a Ponti-
„fice, non per modum meri miniſterii,
„ſed per modum mandati.„ His di-
ctis concluſit, definiendum eſſe, quod
Epiſcopi, quantum ſpectat ad ordinem,
ſint ex jure divino, nulla facta mentio-
ne jurisdictionis, de qua complures Do-
ctores Catholici varie opinabantur.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LIX.

Patrum judicia circa formulam Lotharingio Cardinale propositam.

Pallav. p. 288 Quamvis omnes suam sententiam omnino prævalituram sperarent, cuncti tamen hi varii sermones rem haud decidebant, cum quivis plerumque potius privatæ suæ opinionis, quam veritatis tuendæ studiosus videretur, ac quidem inter ceteros Lotharingius Cardinalis formulam a se propositam non fuisse illico approbatam quereretur, nihilominus tamen, ut ea examini subjiceretur, tolerare cogebatur; quippe hanc in rem seligebantur septem Theologi, & duo Canonicæ Jurisprudentiæ Doctores: porro Theologi fuere Petrus Antonius Capuanus, Leonardus Marinus, & Caspar de Fosso, quorum primus erat Archiepiscopus Hydruntinus, alter Lancianensis, & tertius Rheginus: insuper nominabatur Didacus Laynius Societatis Jesu Præpositus Generalis: Canonum autem periti fuere duo, qui postea in summos Pontifices fuere electi, Hugo Boncampagnus, & Joannes Antonius Facchinettus, prætea Episcopos Vestanum, & Neocastrensem, qui duo demum Cardinales renuntiabantur. Denique Gabriel Paleotus Roma-

Romanæ Rotæ Auditor, & Scipio Lancellotus, Synodi Advocatus seligebantur, quibus adjectus est promotor Joannes Baptista Castellius. Sæc. XVI. A.C.1562.

§. LX.

Annotationes in hanc formulam.

Tribus primis Theologis exemplar Lotharingii Cardinalis placebat, non tamen Laynio, qui a se schisma prævideri affirmabat, cui tandem concorditer consensere Canonum Doctores, objectorum autem summa hæc fuit. *Pallav. p. 288*

Septimo Canone secundum memoratam Lotharingii Cardinalis formam, in eo, quod declaret, Episcopos esse institutos a Christo, nihil impugnantur hæretici, id enim ipsi non inficiantur, sed asserunt, Episcopos assumptos a Romano Pontifice, non esse veros, ac legitimos Episcopos, eosdemque appellant capita rasa, inuncta, oleo perlita, & larvas Papales: insuper in hac forma proscribitur sententia plurimorum catholicorum Scriptorum, qui existimant, unicum Episcopum, hoc est, Divum Petrum fuisse a Christo institutum, & reliquos omnes ab eodem hoc Apostolo: unice igitur, pergebant illi, prætextus obtenditur, quo hæretici persuadere nituntur, quod Episcopi inter hæreticos a Regibus, aut a populo

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

electi, sint veri, ac legitimi Episcopi, nam dum absolute affirmatur, Episcopos institui a Christo Domino, videtur significari, eorum potestatem esse totam a Christo, ita, ut Elector nudum quoddam ministerium exerceat, non autem vim caussæ efficientis exerceat.

Denique hæc disserendi ratio nimium vaga videtur, ita, ut inde concludi posset, quod hæc institutio æquali ratione tam ordinationem, quam jurisdictionem complectatur, cum aliunde semper periculosum sit, formam aliquam verborum proferre ad conciliandas duas partes adversas, Sagaces, ac suspiciosas, quæ cum contrariæ sint, fugit una, quod quærit altera: cum autem sint perspicaces, singula detegunt, quæ ille, qui utramque partem conciliare studet, specioso verborum apparatu tegere satagit: tandem vero, quia suspiciosæ existunt, id quod sibi nocere credunt, confestim apprehendunt: Verum hæ annotationes non satis solidæ videntur.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ

LIBER CLXII.

PIUS IV. PONTIFEX MAXIMUS, FERDINANDUS I. OCCID. IMP.

§. I.

Decretum de reſidentia rurſus propoſitum.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Cum ergo Lotharingii Cardinalis formula circa Epiſcoporum jurisdictionem ab omnibus impugnaretur, Legati eam ad ſummum Pontificem Romam mittere decreverunt, ſupplices, ut is ſuam deſuper mentem aperire vellet: pariter vero hi eidem utramque ſignificabant viam, quam idem Cardinalis pro ſedandis omnibus controverſiis circa ſeptimum Canonem exortis ſuggeſſerat, quarum prima erat, ut ad tollendas haſce difficultates ex ſingulis nationibus duo ſeligerentur deputati: altera autem erat, ut de hiſce

Pallav. c. 7. n. 3. & 4.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

sce quæstionibus silentium imponeretur, hacque ratione ejusmodi dissensiones sopirentur, atque animi plus justo effervescentes ex quodam veluti sopore ad placidam, honestamque quietem migrarent. Verum utrumque hoc medium rejiciebatur, & quidem primum, eoquod illud graviori periculo esset obnoxium: altera vero respuebatur, quia ob nimium Præsulum ardorem ejusmodi remedium Legatis vix possibile videretur: eapropter usquedum Papæ responsum circa novem Canonum normam afferretur, interim de residentiæ decreto a Mantuano Cardinale die sexta Novembris propositio rursus agi cæptum, in tamen, in hoc decreto quædam mutationes adhiberentur, sollicitante ipso Lotharingio Cardinale, aliisque, quibus una ex parte decretum circa pœnas contra non residentes statutas nimis severum, ex altera vero in excusationibus comprobandis nimis arctum videbatur: oportune tamen accidit, ut hujus rei discussio inciperetur, antequam adveniret Lunensis Comitis epistola quæ nonnisi die vigesimo primo Decembris allata Hispanorum animos fedare nata erat: insuper in iisdem literis Comes Pagnano, quem a secretis habebat, significavit, quod Regis Catholici Orator ad Tridentinam Synodum delsti-

destinatus esset: His quoque addebat Lunensis: „Rex per Vargam fuit edo„ctus, quod Galli articulum de residen„tia decidi ardenter cuperent, timen„dumque esset, ne sua spe frustrati in„de discederent: cum ergo Regia sua „Majestas nil nisi Dei gloriam intendat, „nil aggredi desiderat, quod vel Ec„clesiæ paci, ac concordiæ, vel Con„cilii continuationi obesse possit: id„circo mens ipsius est, ut in hoc nego„tio caute, ac honeste cum Episcopis „Regi addictis agatur, ac cum illis be„nevole quidem, non tamen nimis con„fidenter, conferatur.„ In eandem quoque sententiam concepta erant mandata a Rege tradita Aloysio Avilæ summo Alcantaræ Commendatori, qui Orator Romam destinatus erat ad preces summi Pontificis, qui sæpius querebatur, negotia lentius procedere, eoquod Rex Catholicus nullum Romæ haberet Oratorem, cui Pontifex præcipue in Concilii rebus fidere posset. Sæcul. XVI A.C. 1562.

§. II.

Lotharingii Cardinalis oratio circa Residentiam.

Itaque feria quinta die decima Decembris circa quæstionem de residentia Conventus celebratur, in quo Lotharingius Cardinalis prior verba faciens, *Pallav. c. 7. n. 14. Psalm. p. 350*

Sæcul. XVI. A.C.1562.

hanc in ſententiam perorabat: „Exſi-
„cris literis colligitur, tria præcipua
„mala, quæ tam in veteri, quam in no-
„vo Teſtamento præfigurabantur, aut
„prædicebantur, introducta fuiſſe ex
„eo, quod Epiſcopi ab illis, de quibus cu-
„ram aliquam Deus demandavit, abſen-
„tes ſint: porro ex his primum eſt, ma-
„ris tempeſtas, cum Jonas fugam ce-
„perat, ne concionaretur gentibus, ad
„quas mittebatur; alterum vero eſt i-
„dololatria, cum abſente Moyſe vitulus
„conflatus eſt, quem Iſraelitæ tanquam
„Deum adorabant: denique pro tertio
„adducebat, ovile gregemque Chriſti di-
„ſperſum, cum in capite decimo S. Joan-
„nis habeatur: *Lupus rapit, & diſpergit*
„*oves*, hiſce autem malis nullo remedio
„magis efficaci obviari poterit, niſi per
„decretum, quo omnes Epiſcopi in ſuis
„Diœceſibus commorari compelluntur;
„cum enim ipſe Chriſtus Paſtorem ſe
„profiteatur, nefas eſt, ut Præſules
„pudeat vel hujus nominis, vel hujus
„muneris: porro in eodem capite de-
„cimo S. Joannis tria numerantur a
„boni Paſtoris munus ſpectantia, quo-
„rum primum eſt, quod oves noſtram
„vocem audiant: II. præcipitur, ut a-
„nimas noſtras pro ipſis ponamus, &
„ſeduli illas paſcamus, atque ad ſana
„paſcua deducamus: abs re igitur non
„eſt,

„est, si ad primum hujus argumenti in- Sæcul. XVI.
„gressum decideret Synodus, quales sint A.C. 1562.
„boni Pastoris conditiones, quibus Pa-
„stores animarum possent de illa cura
„gloriari, de qua gloriatus est Jacob a-
„pud Socerum, dum ei post viginti an-
„nos pascendi ejus gregis curam re-
„liquit, ut scriptum legitur in Genesi
„cap. 31. v. 39, & sequentibus: denique
„super illo mansionis articulo prius
„audiendi sunt Theologi, & Canonum
„periti, idemque peragendum in cun-
„ctis gravioribus emendationis capiti-
„bus.„ His dictis Cardinalis Lotha-
ringius ad quæstionis summam per-
gens inquiebat, residentiam sua qui-
dem sententia esse ex divino mandato;
ad quod probandum multa produxit
sacræ Scripturæ testimonia, quæ in-
geniosis commentationibus ipsemet il-
lustravit, adjecit tamen; „ cum hæc re-
„sidentia mandato, ut ajunt, affirmati-
„vo sit præcepta, semper quidem obli-
„gat, sed non pro semper, ita, ut oc-
„currere possint legitimæ excusationes,
„ex quibus non solum eas admitto, quas
„decretum probat, sed plurimas a-
„lias addendas censeo; potissimum
„vero inter eas recenseri debet major
„sive peculiaris Ecclesiæ, sive univer-
„salis, sive Reipublicæ utilitas, nam
„hanc postremam caussam esse rationi

„con-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

„consentaneam arbitror, cum pertinet „ad charitatem: aliter non licuisset in„perii Septemviris Ecclesiasticis adire co„mitia, neque Galliæ Optimatibus, vul„go Paribus, ad Aulam pergere ad Regni „negotia, prout obstringebantur, nec „Episcopis ad consilia a Rege vocatis „permitti posset, ut obedirent, quod „tamen in gravissimum Ecclesiæ detri„mentum cessisset: porro quod spectat „ad peculiares absentiæ causas, eæ „committantur Romani Pontificis arbi„trio: in regionibus autem longe po„sitis, Archiepiscoporum, aut sicuti in „decreto sub Paulo III. præscriptum „fuerat, antiquioris Episcopi arbitrio „relinquantur, aut Conciliorum Provin„cialium, quorum usus restitui debet, „sententiæ demandentur„ hanc in rem ex Divo Augustino contra Faustum Manich. lib. 22. cap. 6. hæc verba allegabat: *Qui voluerit abesse etiam ad modicum, debet causam probare absentiæ coram Metropolitano, aut antiquiori Suffraganeo, absque eo quod mittat Romam*; addidit tamen, ea omnia, quæ de absentiæ causis dixisset, ita esse intelligenda, ut absentia nec perpetua sit, nec diuturna.

Agens denique de tertia causa nuper memorata, hæc effatus est: „si Car„dinales in Galliis prohibentur degere „apud

„apud Regem, ejusque consilio inter- Sæcul. XVI.
„esse, eoquod, si sunt Episcopi, residendi A.C. 1562.
„lege adstringantur, ac alias res Ec-
„clesiastica pessum iret, delenda sunt
„insuper verba illa in Decreto posita,
„*dummodo ipsi non procurassent, ut alior-*
„*sum vocarentur:* hujusmodi enim ver-
„ba ad excusandam Episcoporum ab-
„sentiam deserviunt, atque eorum so-
„no aures offenduntur, hinc illorum lo-
„co ponendum censeo: Roma, & ex
„Aulis Regum eos Episcopos esse ex-
„pellendos, qui proprii commodi gra-
„tia illic morantur. Ceterum multa
„mihi quidem videntur opportune præ-
„scribenda de Beneficiorum collationi-
„bus, & de requisitis non Episcopo-
„rum modo, sed minorum etiam Mini-
„strorum conditionibus, quæ res ma-
„joris sunt momenti, quam est reside-
„tiæ articulus, ne tamen ab instituto re-
„cedatur, in aliud tempus sermo de iis
„differri poterit. „

Denique differens de privilegiis, quæ residentibus Episcopis concedi oportebat, commemorabat inter ea facultatem absolvendi etiam a delictis contentis in diplomate, quod *in Coena Domini* incipit, contestatus, id a se non dici ad quidquam auctoritati Pontificiæ detrahendum, sed id a se ideo afferi, eoquod certus esset, eos, qui hujusmodi

pecca-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

peccata patrarent in Galliis, Romam neutiquam ituros, ut ibi absolverentur, unde fieret, ut satius esset, si absolutionem illic possent accipere, quam si expertes illius e vivis excederent.

Hanc in rem Psalmæus Virodunensis Episcopus in suis actis hæc addidit, Cardinalem insinuasse, *quod potius restituenda esset poenitentia publica.*

§. III.

Variæ Episcoporum sententiæ circa Residentiam.

Pall. c. 8. n. 1. & 2.

Porro in sequentibus Patrum conventibus excipiebantur Episcoporum sententiæ, quæ licet sat diversæ essent, ad tres tamen classes facile reduci possunt; quippe ex Præsulibus nonnulli residentiam juris esse divini declarandam censebant, alii autem nolebant ultra progrediendum, quam ætate Pauli III. statutum fuisset, sed duntaxat quosdam particulares eventus esse recensendos, ob quos præter alios jam alibi memoratos legitime abesse liceret. Denique tertia opinio eo abibat, ut proposita decreti norma admitteretur, additis tamen adeo crebris immutationibus, ut cujuslibet sententia veluti privatum decretum respici posset.

§. IV.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. IV.

Episcopi circa residentiam in tres classes divisi.

Jam omnes hasce tres sententias percipiamus eo tenore, quo in Patrum Conventu die undecima Decembris feria sexta celebrato a Virodunensi Episcopo fuere propositæ. *Pallav. c. 4. num. 3.*

Inter alios, inquit ille, *sententiam dixit Petrus Antonius de capua Neapolitanus, Archiepiscopus Hydruntinus, cui decretum non placuit, nam inprimis Episcopi non sunt præmiis, & gratiis ad residentiam invitandi, caussas absentiæ hic inserendas non censuit, nec imponendam esse pœnam peccati mortalis Episcopis non residentibus, insuper gravamina a Principibus secularibus illata Episcopis proposuit, quibus adhibendum esset remedium, neque videri sibi, ajebat, aliquid de Episcoporum residentia tractandum, cum ea de re tractatum sit in eodem Concilio tempore Pauli tertii, & non ita pridem Pius quartus constitutione sua tractaverit, & satis docte dixerit. Ceterum Petro Guerrero Archiepiscopo Granatensi omnino decretum non placuit, quod si placuisset, sententiæ illustrissimi Cardinalis Lotharingii subscripsisset, cum ex eo deduci posset residentiam Episcoporum juris esse humani. Sic hic Præsul præterit remedium aptissimum* *Nicol. Psal aff. Concil. Trid. part. 2. pag. 351.*

Sæcul. XVI. A C. 1562.

mum ad cogendum Episcopos personaliter residere, quod est tale, ut Synodus statuat residentiam Episcoporum personalem esse de jure divino præceptam: unde præcluditur via his, qui justis de causis prætexunt se non residere, nam ex non residentiis nascuntur omnia incommoda, & hujusmodi non residentia est origo, & radix omnium malorum: itaque Deus, ut mitteret operarios in messem suam rogandus esset, & simpliciter esset statuendum residentiam juris esse divini, nisi casus occurreret, in quo Romanus Pontifex posset justa de causa excusare, sic non haberentur tot dispensationes de non residendo, quæ merito dici debent dissipationes: unde Bernardus ait: dispensare, est potentes infernum intrare.

Præterea sibi visum fuit, parvam esse gratiam Papæ, qua liceat Episcopos absolvere a casibus reservatis, præterquam his, qui habentur in Bulla in Cæna Domini, qui cum sint multi, vellet, ut concessio hujusmodi esset liberalior, ut & Episcopi ab hujusmodi casibus absolverent, alias vix fieri poterit, ut quisquam petat, aut mittat Romam ad petendum absolutionem, tantum abest, ut pecuniam aliquam det.

Postea Joannes Baptista Castanea, Romanus, Archiepiscopus Sossanensis a meridie dixit inter causas absentiæ, paucas de

de visitatione liminum, ad quam omnes tenentur Episcopi: porro Ludovicus Beccatellus, Bononiensis, Archiepiscopus Ragusinus, pius admodum, dixit residentiam partem esse reformationis, & omnino residendum Episcopis, & Curatis, & ad id eos compellendos per pœnas, non tantum spirituales, sed corporales. Præterea Hidruntinus admodum eloquenter disseruit, perinde ac si orasset, nempe caussam omnium malorum, & calamitatum esse absentiam, & pastorum negligentiam. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Bartholomæus de Martyribus, Lusitanus Ordinis Prædicatorum, vir Religiosissimus, inquiebat, residentiam esse Verbum illud abbreviatum, quod fecit Dominus, & præcipi de jure divino; necnon multa attulit de abusibus suæ Diœcesis, Episcopatus nempe Braccarensis, & declaravit quod providendum esset, ut etiam Canonici Cathedralium cogerentur ad residendum personaliter in suis beneficiis.

Philippus Mocenicus, Venetus, Archiepiscopus Nicosiensis, Regni Cypri Primas, & Legatus natus, postea perorare parabat, verum ad alteram diem, quæ erat Sabbatum seu dies duodecima ejusdem Mensis, Sessio fuit remissa: nihilominus idem Episcopus eadem die paucis verbis dixit: *quia jubentur Episcopi residere, tollantur*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

impedimenta, quæ a Principibus Secularibus inferuntur. Germanicus Bandinus Senarum Archiepiscopus, voluit mentionem fieri in decreto, de juramento præstito in Consecratione, quod sint visitaturi limina Apostolorum. Caspar de Fosso, Cosentinus, vir bonus, Ordinis Sancti Francisci de Paula, Archiepiscopus Regius, visus est concionari, atque defendit, quod Residentia non modo necessaria, sed personalis esse debeat, sed non continua, nam præcepta affirmativa semper obligant, sed non ad semper, jam vero præceptum residentiæ est affirmativum: igitur pro loco, & pro tempore fas est Episcopo abesse, prout dixit Cardinalis Lotharingius: potest autem quis abesse utpote a Papa, cui parere nos oportet, ratione consilii vocatus, vel a Principe, & etiam ratione ægritudinis: sunt enim, qui si sex menses residerent, morerentur ob loci intemperiem.

Archiepiscopus Pragensis, qui supra dixit disputatum esse diutius de residentia, sed sine fructu, & non sine scandalo, cum hic non agendum foret de residentia tantum, sed petenda esset reformatio vera, & realis, ut jam petierunt oratores: quod vero ad residentiam attinet, eam declaravit summopere necessariam, nam id testari possunt Ecclesiæ, in quibus Episcopi non residunt; his addidit: cum Episcopus de necessitate juris divini teneatur ad regendam Ecclesiam, & cu-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

& curam animarum exercendam, hinc eodem jure adſtringitur ad medium, ſine quo ejusmodi cura exerceri non poteſt, ſcilicet ad reſidentiam, cum maxime obligentur reddere rationem ovium in die judicii, dum vero imponitur Patribus neceſſitas reſidendi, propterea non volumus ligare manum ſummi Pontificis, nec etiam declaramus, quod Epiſcopus abeſſe non poſſit pro commodo Eccleſiæ, cum ſit præceptum affirmativum, quam in rem allegavit D. Bernardum in Epiſtola 131. ad Mediolanenſis: dein vero ſic proſequebatur: *initium decreti, quo dicitur jure divino nos teneri ad rationem villicationis reddendam, non placet, cum ſit nimis univerſale: circa cauſſas vero abſentiæ, quantum proſit quandoque Eccleſiæ, ut Epiſcopus ſit alicujus Regis Conſiliarius, norunt ii, quibus negotium eſt cum Principibus: ubi autem agitur de Principibus, hic videmus, nos Principibus eſſe ſubditos, quod libenter admitterem, niſi quandoque eſſent hæretici:* porro *Pœnitentias promereri, hæc quam male ſonent in auribus multorum alii videant? quod videlicet Epiſcopi teneantur ad reſidendum, & reſidentibus præmia dentur, quaſi aculei, & calcaria: ceterum non placuit de caſibus in Bulla reſervatis, cum vix Papalis caſus reperiatur, qui non ibi contineatur, propterea non eſt de dignitate Synodi, ut roget, & hortetur Principes, ſed ſuo potius uti debet offi-*

Sæc. XVI A. C. 1562.

cio & illis ſtatuere ſub excommunicationis pœna, tandem de publicatione hujusmodi Decreti, non placuit, uti nec Cardinali Lotharingio.

A meridie verba fecit Leonardus Marinus, Genuenſis, Ordinis Prædicatorum, Archiepiſcopus Lancianenſis, qui in retam ardua ajebat, quo me vertam neſcio? interim dum hic terimus tempus, lupus rapit, & diſpergit: ecquidem ſunt, qui dicant reſidentiam juris eſſe divini, alii vero humani, ac quidem nolunt leges ſibi imponi ad reſidendum, cum non ſint filii ſervitutis, & timoris, ſed dilectionis: porro hic Præſul fuit in ſententia, ut omnino tuenda eſſet lex de reſidentia, quæ tam eſt neceſſaria, ne dicatur nobis, oves meæ diſperſæ ſunt, quia non erat paſtor: Dominus ait ad Zachariam, finge te paſtorem, & ecce ego ſuſcitabo paſtorem, qui derelicta conſolidabit, ceterum ubi idem deſcribit conditiones paſtoris ſtulti, deinde exclamat; o paſtor & idolum? perinde eſt enim habere paſtorem abſentem, & idolum, dum dormimus, diabolus ſeminat zizania, nunc videmus Regnorum magnam viciſſitudinem, ut in Gallia, & propterea omnes peccavimus. His dictis ſic pergebat: cauſſæ abſentiæ placent, nec claudendum eſt oſtium Epiſcopis; clauſula tamen de viſitandis liminibus, in decreto inſerenda non eſt, licet hoc juramentum non ſit inutile, nempe ad unitatem, & pro-

profitendam fidem noſtram. Ceterum Lan- Sæcul. XVI.
cianenſis Epiſcopus non erat in ſententia eo- A. C. 1562.
rum, qui dixerunt unicum eſſe remedium, ut dicamus reſidentiam eſſe juris divini, cum hoc nihil prodeſſet. Quintius de Ruſticis, Romanus, Epiſcopus Milletenſis, ſcripto tenus ſuam mentem aperuit, atque inprimis petiit per Papam provideri pauperibus Epiſcopis, qui non habent, unde vivant in Epiſcopatibus. Alexander Piccolomineus, Senenſis, Epiſcopus Pontinus, utrumque dixit, non ſtare per Epiſcopos, quominus Reſidentia non ſervetur promiſſa per Papam, tam ex parte Pontificis, quam Laicorum &c. Jacobus Suretus, Græcus, Epiſcopus Milopotamenſis, Ordinis Minorum Sancti Franciſci, ajebat reſidentiam eſſe neceſſariam, jureque divino naturali, & humano præceptam. Ceterum de collatione beneficiorum nil in medium attulit, ne in cauſſa propria jus dicere videretur, ſed hic adhibendum remedium, cum ex ea tanquam pandora naſcantur omnia incommoda. Die Dominica, decima tertia non interfui capellæ propter Concionem hiſpanice habitam apud divum Bernardinum, a Reverendiſſimo Segabricenſi Epiſcopo, Joanne de Munnatones, Ordinis Sancti Auguſtini, deinde pranſus apud Pragenſem, cœnavi apud Cardinalem Madrutium, cum Reverendiſſimo Lotharingio, & Epiſcopis Gallis. Die lunæ decima quarta ejusdem

Sæcl XVI. A.C.1562

Mensis Decembris, dixit Octavianus Preconius Ordinis Minorum Sancti Francisci, Archiepiscopus Panormitanus, Residentiam omni jure necessariam sed in Decreto non apponendum jure divino. Scipio Bongallus, Romanus, Episcopus civitatis Castellanæ, excitavit risum, dum Cardinalium laudes declamavit. Angelus Masarellus Septempedanus, Episcopus Theatinus docte peroravit. Gabriel de Beaverri, Gallus, Episcopus Andegavensis, ex seipso protulit sententiam postulans residentiam declarari, esse de jure divino. Leonardus Daller, Germanus, Episcopus Philadelphiensis, proposuit gravamina Episcopi Aistetensis, Domini sui.

Die Martis decima quinta, Ægidius Falcetta Cingulanus, Episcopus Caprolanus, his verbis usus: cum hic agitur de residentia, nulla de ea fit mentio in decreto; itaque præcipiendum, ut residerent, & munia Apostolica per se obirent. Cæterum pœnæ, ut non residens inhabilis redderetur, eidem non probantur, ne gratia retur provisus: neque illi placuit reatus peccati, nec absolutio Pontifici reservata, cum de reservationibus conquerantur Patres. Julius Contarenus, Venetus, Episcopus civitatis Bellunensis docte admodum dixit, & ad reformationem hortatus est. Thomas Cæsellus, Rossanensis. Ordinis Prædi-

Prædicatorum, Episcopus Cavensis in illos Synodi Patres, qui residentiam esse juris Divini contendebant, insurgens voluit decretum sub Paulo III. in Concilio conditum esse observandum, dixitque non esse ex Synodi dignitate, ut iterum de residentia agatur; quod etiam gratiæ concessæ residentibus per Constitutionem Pii IV. nuper editam, essent hic insertæ.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. V.

Cardinalis Lotharingius apud Gualterium de Papa conquestus.

Interea Hispani nil intentatum relinquebant, ut ad sua consilia Lotharingium Cardinalem pertraherent, prout ipsemet quoque Gualterio narrabat, subjungens, quod Pibracus Orator a Gallica aula reversus nova secum detulisset mandata, quæ certe summo Pontifici molestiam crearent; Galli enim indignantur conditiones, sub quibus Papa per Nichettum Abbatem centum aureorum millia in Franciæ subsidium Regi submiserat (*) nihilominus

Pallav. c. 8. num. 4.

(*) Olim Papa indignationem incurrebat, quia Annatarum subsidia exigebat, quæ tamen remisit, nunc vero molestatur, quia centum aureorum millia in subsidium subministrat. Quid denique Pontifex agat, & quid potuit facere, quod non fecit?

Sæcul XVI. A. C. 1562.

nus Lotharingius pollicebatur, quod Oratorem detinere, atque hæc postulata præpedire vellet: verum suspicio fuit, quod Cardinalis suæ potentiæ pretium, suæque operæ meritum extollere voluerit, cum ex altera parte Gualterius haud obscure intelligeret, quod haud amplius tanquam Gallorum Præsulum arbiter agnosceretur, prout id satis aperte eluxisset in conventibus circa Episcoporum præsentiam habitis: quapropter Gualterius Viterbiensis Episcopus de querelis adversus Pontificem ob conditiones subsidio appositas, non destitit Lotharingio declarare, inter se hæc duo opponi, quod Rex opem petat eo brachio, ex quo eodem tempore sanguinem extrahit, omnesque vires illi adimit, dum aufert ab Apostolica Sede antiquissimam variorum proventuum exactionem e Galliæ Sacerdotio eidem competentem: verum Gualterius hac ratione non placabat Cardinalem, quem indies magis exacerbatum offendebat aut novis literis Roma missis, aut novis Tridenti narrationibus, quibus percepit suspiciones, quas contra eum conceperat partim Legatus Simonetta, partim duo alii Episcopi, Constanea, & Boncompagnus, hinc in istos maximam sane indignationem Lotharingius fovebat.

§. VI.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. VI.

Pontificis literæ circa Episcoporum institutionem, & Sessionem.

Sub idem tempus responsum Roma deferebatur circa duos Canones a Lotharingio Cardinale propositos, necnon circa alia negotia: ubi Papa præprimis Synodi Legatis hæc significabat: „in Canonis formula a Cardinale Lotha„ringio producta, illi, qui Romæ ad „id selecti fuerant, ac præsertim Theo„logi, varias offenderunt difficultates, „adeoque plura in ea mutari desiderant, „quæ propter argumenti gravitatem „tam cito digeri non possunt: idcirco „interim tria vobis propono, quorum „primum illud est, quod insisteretur „propositioni antea a Cardinale Lotha„ringio factæ, videlicet, ut ea quæstio „de institutione Episcoporum, tanquam „inutilis, implicata, ac periculosa sup„primatur: mirum quippe videtur, „dogma fidei constitui inter tot oppo„sitas sententias, adeo ut necesse foret „in alterutra parte damnare complu„rium insignium, sanctorumque Scri„ptorum opinionem: spero autem pro„motum iri a Cardinali rei exitum, „quemadmodum ejusdem consilii auctor „fuerat; ut proinde honorem integrum „in se redundaturum prænoscat „

Pallav. l. 19. cap. 8. n. 5. & 6.

Sæcul. XVI. A C 1562.

„Secundo loco opto, ut tunc, si „Patres ad supprimendam hanc quæ„stionem adduci non possent, saltem „quoniam res nondum satis digesta vi„detur, ad proximam Sessionem reji„ceretur. Tertio, ac postremo suadeo, „ut etiam, si id quoque nonnulli re„spuerent, ipsa Sessio retardaretur, ac „juxta consilium, quod etiam alioqui „vobis tanquam Sedis Apostolicæ Le„gatis dederam, simul ad Sacramentum „Ordinis jungerentur pariter articuli „de Matrimonii Sacramento.

„Denique vobis expendendum pro„pono, quod omnino, cum in Ordinis „Sacramento de universa Hierarchia „Ecclesiastica sermo sit, par videatur, „ut non ipsius caput, quod est Christi „Vicarius silentio prætereatur, sed de „ipso mentio fiat aut iisdem verbis paulo „ante a Florentina Synodo usurpatis, „aut aliis nihilo inferioribus.

§. VII.

Vicecomes a Legatis Romam decretus.

Cum Legati hujus mandati executionem gravibus difficultatibus obnoxiam crederent, Romam Vice-comitem ablegabant, qui eas summo Pontifici exponeret, interea vero quindecim adhuc alios dies expectandum decrevenunt,

runt, priusquam proximæ Seſſionis dies decideretur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. VIII.

De reſidentia in aliis Congregationibus actum.

Priusquam Vicecomes proficiſceretur, alii adhuc habebantur Patrum conventus, atque in illo die decima ſeptima Decembris feria quinta celebrato Nicolaus Pſalmæus Virodunenſis Epiſcopus ceteris prior verba fecit, ac ſermonem ſuum oppido prolixum his verbis concluſit: „mea hac de re erit ſen„tentia hujusmodi: quando quidem ex „juris divini præſcripto tenemur paſcere „gregem nobis creditum, agnoſcere „vultum pecoris, vocare nominatim, „illi invigilare, Sacramenta adminiſtra„re, ordinare, viſitare atque ea omnia, „quæ functionis ſunt Epiſcopalis, ſe„dulo exequi, & quod eſt in prover„bio, ſpartam, in qua nati ſumus or„nare, idque per nos ipſos, non per „mercenarios ſuffraganeos, ita neceſſa„rio adſtringimur reſidere, non quidem „expreſſo Dei verbo, ſed ex neceſſaria „quadam conſecutione, & dependen„tia præcepti divini, quo Dei verbo „præcipiuntur Epiſcopis ea, quæ præ„ſtari nullo modo poſſunt ſine reſiden„tia;„ his dictis Pſalmæus in reliquis *Nicol. Pſal. act. Conc. pag. 355.*

Lotha-

Saecul. XVI. A.C. 1562.

Lotharingii Cardinalis ſententiæ ſuffragabatur, ejusque oratio in actis ab ipſomet conſcriptis habetur. Feria ſexta die decima octava ejusdem Menſis, ſolemnes exequiæ pro defuncto Navarræ Rege in Sancti Bernardini Eccleſia celebrabantur, quibus Cardinalis Lotharingius, ceterique Franciæ Epiſcopi intererant: meridiano autem tempore Martinus Perezius de Ayala, Hiſpanus, Epiſcopus Segobienſis, doctiſſime multa ad reformationem ſpectantia dixit, quæ ſibi videbantur prius diſcutienda, quam ageretur de Reſidentia, porro hanc juris divini cenſuit, contenditque Epiſcopos a Deo inſtitutos eſſe, nec per hos imminui auctoritatem ſummi Pontificis.

Denique Euchſtachius Bellayus, Gallus, Epiſcopus Pariſienſis in initio affirmabat, quod Pontificis Maximi præſentiam in hac Synodo cuperet, ut audiat omnes controverſias in hac materia de Reſidentia, quæ jam duobus menſibus agitata fuit. His prolatis ſic proſequebatur: „Epiſcopi a Deo inſti„tuti ſunt, non ut maneant otioſi, ſed „ut munus ſuum obeant: munia autem „ſua iidem non poſſunt exercere, niſi „ſint in ſuis Eccleſiis præſentes.„ Poſtea adhuc Præſulum alii ſuas quisque ſententias edicebant, atque inter eos die Sabbati decima nona Decembris Aegi-

Ægidius Fuscararius, Bononiensis, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Mutinensis, vir doctus, quod ex præcepto Dei ad Residentiam Episcopi sint adstricti proposuit, idque in decreto inseri petiit, subjunxitque sibi placere, ut is, qui duo habet beneficia, quorum alterum curatum, alterum simplex, in curato residere cogatur. Die Dominica pro more Sacrum solemne, cui omnes intererant, celebrabatur, horisque pomeridianis nulla habebatur congregatio, feria vero secunda die vigesima prima ejusdem Mensis de eodem argumento rursus agebatur, atque Ambianensis Episcopus censuit, quod inter cetera non solum decreto, ut resideant Episcopi, inferatur, sed etiam omnia munia Episcopi ibi recensentur, quæ ipsemet exerceat, quid enim inquiebat, alioqui residere prodesset? Postea Spinellus Bencius, Episcopus Montis-Politiani hunc in modum perorabat: in stabilienda vera residentia, tria sunt observanda, quorum primum est, ut nominationes, sive præsentationes Prælatorum sint bonæ, & legitimæ; II. suasit, ut tales Episcopi, & plebani nominentur, quales Paulus requirit, III. petiit, ut Concilium declaret, quo jure teneamur ad residentiam, quamvis quoad se

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

se videatur certum, de jure Divino confidentiam esse.

Feria tertia, ac quarta seu vigesima secunda & tertia ejusdem Mensis adhuc alii habebantur Patrum consessus, quibus finitis nulla ob Nativitatis Dominicæ festivitatem amplius celebrata est congregatio usque ad vigesimam octavam diem Mensis Decembris.

§. IX.

Vicecomes unacum mandatis circa Synodum Romam a Legatis missus.

Pallav. l. 19. c. 9. num. 1. Lit. Legat. ad Berr. 28. Decemb. Mem. lett. de Lansac a l'Isle 28. Decembr. pag. 361.

Die vigesima sexta Decembris biduo ante conventum vigesima octava celebrandum, seu forte eadem die, qua hic consessus habebatur, Tridentino discesserat Vicecomes, cui injunctum, ut circa septimum Canonem discordiæ originem exponeret, simulque significaret, quod antequam hic Canon Patribus proponeretur, Seripandus recitasset verba illa, *de jure Divino*, agitata & discussa jam vivente Crescentio Legato: insuper idem commemorare jubebatur turbas, & contentiones habitas ab Hispanis, necnon Testimonium, quod de rebus sub eodem Crescentio decretis tulisset Aiala, qui tamen de falsitate convictus postea fuisset a Mantuano per tabulas legitimas: præterea Vicecomiti præcipiebatur, ut exponeret,

ret, quicquid præterea contigiſſet ante, & poſt Lotharingii Cardinalis adventum. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. X.

Lotharingius Cardinalis a Legatis in literis ad Papam datis commendatus.

Alterum caput, quod Vicecomes ſummo Pontifici proponere jubebatur, concernebat relationem eorum, quæ Lotharingius hucusque geſſiſſet: itaque Legati in ſua epiſtola Vicecomiti tradita hæc narrabant: „haud adeo pertimeſcendus fuiſſet adventus Lotharingii Cardinalis, utpote qui locutus ſemper fuit cum plena erga Pontificem, Sedemque Apoſtolicam reverentia: in duabus pariter quæſtionibus, quæ plurimum ſollicitudinis ac curæ afferebant, fuerunt illius ſententiæ admodum limitatæ, & moderatæ: præterea ipſe conſenſit, ut forma a ſe propoſita veſtræ Sanctitati communicaretur, pollicitus, ſi ea in aliquam difficultatem offenderet, navaturum ſe operam apud ſuos, ut eidem ſatisfieret: ſi ergo exitus initio reſpondeat, longe minorem moleſtiam ipſe inferet, quam quæ inflicta fuerat non ſolum ab Hiſpanis, ſed a nonnullis etiam præfervidi ingenii Italis: inſuper externe polli- *Pallav. l. c. num. 4.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

"pollicetur multa, internorum autem, "ſicuti ſolus Deus eſt non falſus cogni- "tor, ita ſolus ipſe erit non temerarius "Judex.„ His narratis Pontificem rogabant, ut ipſe ſcripto ſuper tribus capitibus reſponſo mandatum daret & non modo conſilium ſuggereret, proinnec in ipſorum Legatorum prudentia rem reponeret, prout facere ſolitus eſſet.

§. XI.

Pontificis mandatum ſuper tribus capitibus a Legatis poſtulatum.

Ex his tribus articulis primum caput erat: an tunc ubi ſuper canone ſeptimo nihil reperiretur, quod ſingulis Patribus ſatisfaceret, hic a Legatis ſupprimendus eſſet, quocunque etiam imminente periculo, cujusmodi foret, ſi Hiſpani tam ardenter illius cupidi, in eo caſu ſe a Seſſione abſtinerent, nec non etiam, cum in eo argumento tanta conjunctio inter Principes, interque nationes Transmontanas cerneretur, res ad diſſolutionem, atque ad Schisma adduceretur.

In altero capite interrogabant; an tunc, ubi contingeret in articulo de reſidentia, Patres retineri amice non poſſe, ne ſalebroſam quæſtionem ingrederentur, per vim retrahendi eſſent a Legatis, utentibus abſoluta poteſtate ſua,

sua, aut an potius ab iisdem permittendum, ut hanc quæstionem Patres prosequantur, ac decernant? Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Tertio quærebant, num Galli, si forte vellent aliqua proponere noxia Sedis Apostolicæ Auctoritati, a Legatis essent prohibendi, quin se deterreri patiantur ex eo, quod scirent, quantos tumultus in Hispania, & alibi excitasset particula illa, *proponentibus Legatis*, quam clausulam Hispani respiciebant, quasi catenam, quæ Patribus manus, pedesque constringeret, eisque libertatem adimeret.

§. XII.

Pontificis cum Lotharingio amicitia per Gualterium restituta.

Porro Mantuanus Cardinalis, & Gualterius Viterbiensis Episcopus in omnibus, quæ Vicecomes in Lotharingii Cardinalis favorem summo Pontifici exponere jubebatur, suam quoque jungebant operam, nilque solertiæ prætermittebant, ut intelligeretur Romæ, siniſtram famam de Cardinalis Lotharingii consiliis fundamento solido haud inniti, nec minus studii Gualterius tam per se, quam per suos impendebat, ut semotis omnibus reconciliationis obstaculis Lotharingius Cardinalis in Pontificis gratiam rediret, omniumque ob- *Pallav. c. 9. num 6. lit. Gualt. ad Borrom. 14. Decembr.*

Sæcul XVI. A.C. 1562.

livisceretur, quibus se offensum existimabat.

§. XIII.

Nicolaus Pelveus in Archiepiscopum Senonensem Pontificio diplomate nominatus.

Pallav. n. 2.

Sub idem tempus epistola Borromæi ad Lotharingium Cardinalem perlata est, quæ plurimum ad eum cum Papa reconciliandum contulit; nam per eam significabatur, Nicolao Pelveo, quem supra memoravimus, concessum fuisse Senonensem Archiepiscopatum a Pio IV. in Lotharingii Cardinalis gratiam, hanc enim Sedem Pelveo Guisius Cardinalis cedebat, cui etiam Legati datis ad eundem literis sæpius hunc Episcopum commendabant, ei exponentes, hunc Præsulem, cum a Lotharingio Cardinale plurimi haberetur, abs dubio toto studio procuraturum, ut Lotharingius quoque Synodi negotia promoveret, dummodo ejus petitis annueretur: præcipue cum idem Cardinalis facile placandus foret ejusmodi favore, quem veluti sibimetipsi præstitum respiceret, ut proin hac via inter Sanctitatem suam, & Lotharingium pristina amicitia plene restitueretur.

§. XIV.

§. XIV.

Sæcul. XVI. A C 1562.

Ad Lotharingii Cardinalis preces Archiepiſcopus a Papa electus.

Itaque Pius IV. Pontifex cunctas haſce rationes edoctus jam die vigeſima octava Novembris literas expediri juſſerat, quibus Gualterio ſignificatum, quod Lotharingio Cardinali polliceri poſſet, Pontificem ipſi in eo gratificaturum, ejusque precibus delaturum. Nec promiſſis fidei conſtantia defuit; quippe Pelveus Apoſtolicum accepit diploma, hæcque Pontificis benevolentia optatum reconciliationis ſucceſſum protulit, adeo, ut Lotharingius accepta rei notitia quantocius ingenti perfuſus lætitia ad Gualterium diceret, quod velit malignos, ac ſuſpicioſos homines pudore ſuffundere, ac ſimul efficere, ut is, quicunque inter ipſum, ac Pontificem ſe interponeret, ſubdolæ temeritatis pœnas lueret. *Litt. Borr. comm. ad Legat. & partic. ad Mat. 19. Decembr.*

§. XV.

Preces publicæ a Synodo indictæ pro felici Gallicorum amorum ſucceſſu contra Calviniſtas.

Poſtea Lanſacus Franciæ Orator ad Synodum decretus, atque eodem etiam tempore Lotharingius Cardinalis Legatis ſuggerebant, ut per Concilii *Pallav. c. 10. num. 3.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

cilii Patres publicæ preces decernerentur pro felici succeſſu belli, quod Galli contra Calviniſtas moverent: quapropter Legati petitioni deferendum rati ad vigeſimam octavam Decembris diem Sanctis Innocentibus ſacram ſolemne Sacrum, necnon publicam ſupplicationem pro Gallicorum armorum proſperitate celebrari ſtatuerunt.

Eadem adhuc die vigeſima octava Decembris poſt meridiem Lotharingius Cardinalis per nuntium a Sabudiæ Duce miſſum acceperat deſcriptam Franciæ Regis epiſtolam, qua idem Rex Duci hæc ſignificabat: „decimo nono De„cembris die collatis ſignis, hinc a Re„gis, illinc ab Hugonottarum copiis in „quadam planitie prope Drocium ad in„tium prælii Regius exercitus infauſto „Marte pugnabat, tandem vero Calvi„niſtæ ingentem cladem paſſi ſunt, ca„ptusque eorum Ductor Princeps Con„deus a Guiſio Duce, cui gloria, & „eventus proſperitas integre debetur: „etenim Annæus Momorantius, Ma„gnus Franciæ Conneſtabilis, & Dux „ſupremus cujusdam agminis Regii vul„neratus, captusque fuerat a Calvini„ſtis, qui jam triumphum canebant, „palmaque potiebantur, quam tamen „Guiſius Dux, immiſſo poſtremo agmi-

no

"ne cum cohorte Vaſconum, & Hiſpa- Sæcul. XV.
"norum ex illorum manibus eripuit. A. C. 1562.

§. XVI.

Lotharingius Cardinalis Catholicorum victoriam Droci reportatam edoctus.

Quamprimum Lotharingius Cardinalis hujus victoriæ nuntium acceperat, mox Mantuanum Cardinalem inviſit, eundem de hoc felici ſucceſſu certiorem redditurus: ergo omnes Papæ Legati, Cardinales, & Epiſcopi Cathedralem adeunt Eccleſiam, ibique decantato Hymno Ambroſiano ob tam proſperum pugnæ eventum debitas Deo grates perſolvunt: Belcarius vero Metenſis Epiſcopus, qui Nepotem ſuum in hoc conflictu amiſerat, duodecimo poſt die ſermonem oppido facundum habuit, præſentibus cunctis Cardinalibus, eodemque die ipſemet Lotharingius ſolemne Sacrificium obtulit, poſtea vero Cardinalem, Oratores, pluresque Synodi Prælatos prandio excepit. *Pallav. l. c. Nicol. Pſal. pag. 359.*

§. XVII.

Patrum conventus pro præſtituenda proximæ Seſſioni die.

Altera die in ſolatium illorum, qui in hoc prælio glorioſe occubuerunt, *Pallav. l. 19. cap. 10. n. 6. Pſal. p. 359.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Legati ſolemnes exequias celebrari juſſerunt, ubi etiam per Ludovicum Brzeum Meldenſem Epiſcopum Miſſæ Sacrificium decantabatur, cui omnes Synodi Patres intererant.

Poſtridie vigeſima nona ejusdem Menſis habebatur Patrum conventus, in quo Carolus de Angennes Cenomanenſis Epiſcopus, & Andreas Cueſta Epiſcopus Legionenſis rurſus de reſidentia differebant: feria autem quarta die trigeſimo ejusdem Menſis de proxima Seſſione agebatur: cum autem Patrum plures nondum ſuas ſententias protuliſſent, & Synodus omnes excipere vellet, hinc quinta jam prorogatio fuit facta, decretumque, ut per quindecim adhuc dies deliberatio de Seſſionis die differretur: verum Granatenſis Archiepiſcopus has moras pertæſus dixit, mirari ſe, quod toties deliberaretur de re eadem ſine ullo fructu, ideo ſuadebat, ut Legati dividerent Epiſcopos per claſſes, quatenus brevius audiantur ſuffragia omnium, & ea poſtmodum ad Synodum referantur: Pragenſis vero Archiepiſcopus petiit, ut ſibi primum poſt quindecim dies ſuam ſententiam proferre liceret: Andreas tamen Duditius Bardellatus, Hungarus, Epiſcopus Tinienſis verba faciens affirmabat, triplicem eſſe reſidentiam,

ac primo quidem *superstitiosam*, ita, ut non liceat unquam a Diæceſi diſcedere. II. *Hypocriticam*, qualis eſt eorum, qui corpore tantum præſentes ſunt: III. *veram, realem, & effectualem*, ut videlicet Epiſcopus per ſe ipſum paſcat gregem, verbo, vitæ exemplo, & Sacramentis, porro poſtremam hanc reſidentiam jure divino imperatam dixit, adeoque neceſſariam, ut non fas ſit Epiſcopo abeſſe, niſi juſtis, & legitimis præpeditus fuerit cauſſis; id vero comprobabat Sancti Auguſtini teſtimonio. *Epiſt.* 185. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XVIII.

Inhumanæ Calviniſtarum vaſtationes.

Cum interea hæc in Synodo agitarentur, Calviniſtæ in Francia indies viribus aucti crudelem in modum Regnum depopulabantur; equidem Rex, quantum in ipſo erat, eorum ſævitiis ſeſe opponebat, ac ſuorum hoſtium cunctatione in rem verſa Pictavium, ac poſtea Bituricum recuperabat, ex quibus urbibus poſtrema circa Menſis Auguſti exitum deditione, prima vero per Cardinalem Santandreanum die prima ejusdem Menſis vi, murisque dejectis capta fuit. Antea Calviniſtæ in utraque urbe æque, ac in aliis, quas ſuæ poteſtati ſubjecerant, impotentibus furiis debacchabantur, & *Belcar. comm. l.* 29. *num.* 42.

Sæcul. XVI. A C 1562.

quidem in Bituricensi civitate nec reverentia a concremandis Beatæ Joannæ, quæ prima Ludovici XII. uxor erat, reliquiis eos cohibebat: in Aurelianensi autem urbe, cui Condæus Princeps præerat, Sanctæ Crucis Ecclesiam in equorum stabulum commutabant: imo nequidem Cleriaci, quam urbem Ludovicus XI. condiderat, hujus Regis cineribus, multo minus vero Longevillarum Ducum ossibus ibidem depositis parcebant, sed subjecto igne, continuatoque incendio cuncta in cineres redigebant. Præterea Engolismæ postremum hujus ditionis Comitem Joannem, qui Francisci I. Regis Avus, & Caroli IX. Tritavus erat, indignum in modum habebant, ejusque corpus, quod centum abhinc annis a corruptione immune servabatur, omnium ludibrio exponebant, ac plumbeam illius sepulcralem tumbam liquefieri, & potius insultandi libidine, quam necessitate adacti ex ea plumbeas glandes confici jubebant: Denique Vindocini Principum ex Borbonica stirpe ortorum cadavera comburere non abhorrebant.

§. XIX.

Calvinistarum rabies contra S. Martini Turonensis reliquias.

Verum

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Verum neminem latet, quod Calviniſtæ Turonii nequidem Sanctis Magni Martini reliquiis pepercerint, quem tamen omnes tam Orientis, quam Occidentis populi tanquam Franciæ Thaumaturgum venerabantur, illique gratam exhibebant memoriam, eoquod idololatriam ex hoc Regno penitus extirpaſſet. Porro Hiſtoricus ille, qui noviſſime hujus Sancti vitam deſcripſerat, recenſet ſupplicem libellum, quem Turonenſis Eccleſiæ capitulum jam Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo Regiis Miniſtris porrigebat, ac cuncta loca ſacra ab Hæreticis occupata Catholicis reſtitui petebat: cum autem idem Capitulum expedire cenſeret, ut ab omnibus ſibi ſubjectis juxta decreta, quæ tam in Tridentino Concilio, quam in Theologica facultate Pariſienſi nuper facta erant, profeſſio fidei Catholicæ exigeretur, mox Calviniſtæ ſua rurſus latrocinia exercere cæperant, ac præprimis quamdam Parochialem Eccleſiam huic Capitulo annexam deprædati ſunt, poſtea vero continuato furore ceteros Turonenſis civitatis Eccleſias, imo etiam ſacratas Divi Martini ædes inhumana ſævitia ſpoliarunt, atque ad ejusmodi ſacrilegia a ſuo ductore Principe Condæo diſerto mandato ſtimulati hujus Eccleſiæ

Vie de S. Martin. par l'Abbe Gervais e. l. 4. p. 337. 344. & 350. Baillet vies de Saints tom. 3. 11. Novembr.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

thesaurum diripuerunt, sub emendo prætextu, quod illum conservare vellent: porro tanta ibidem vasorum ex auro, argentoque conflatorum, necnon gemmarum copia reperiebatur, ut in conscribendo omnium horum bonorum indice solidos tres dies insumere, necesse fuerit: quamvis vero eorum pretium plusquam decies centena millia superaret, nequidem numerata ferme immensa Sacrarum vestium ex tela aurea, & argentea texili pictura ornatarum suppellectili, quæ igne consumpta erat, hæc tamen jactura toleranda fuisset visa, nisi per nefandam prorsus nequitiam ipsum etiam Sancti Martini corpus sacrilegis manibus in ignem conjecissent, ita, ut ex sacris hisce reliquiis nonnisi minima pars nimirum os unius brachii, necnon cranii particula hæreticorum furori eripi potuerit, quæ demum reliquiæ postea anno sequenti parvæ cuidam thecæ ligneæ unacum quibusdam exiguis ossibus ex Sancti Bricii, & Divi Gregorii Turonensis capitibus includebantur, atque Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto die quinta Julii retro secus ad Altare majus reponebantur: ceterum inhumana hac in mortuos sævitia nondum satiata erat Calviniſtarum rabies; quippe etiam vivi extremæ eorum vindictæ,

dictæ, ac crudelitatis victima cadere cogebantur, atque hodiedum in pluribus Franciæ urbibus plures cernuntur turres, ex quibus Calviniſtæ Catholicos, ſcilicet Sacerdotes, & Monachos præcipites egerunt, nec pauci etiam monſtrantur fontes, atque profundiſſimæ voragines, in quas cum furcis, ac vectibus, quibus alias homines dejectorum murorum ruinas penetrare coguntur, promiſcue Catholicos projecerunt. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XX.

Motha-Gondrinius Valentiæ occiſus.

Toto hujus anni tempore Calviniſtæ horrendas crudelitates Valentiæ exercebant: equidem Guiſius Dux, qui Delphinatum gubernabat, tanquam Regium Legatum huic urbi dederat Motham Gondrinium, qui in variis occaſionibus Montbrunium profligavit, tandemque illum urbe expulit: verum Proteſtantes cum a ſtrenuo hoc Belliduce in ſuo officio contineri indignarentur, ejus vitæ inſidias ſtruebant, ac die vigeſima quinta Aprilis Valentinæ urbis, in qua Godrinius morabatur, portam occupantes, per eandem Franciſcum Bellomontium, ſub Adretii Baronis nomine magis cognitum, cum tot copiis introducunt, ut Gondrinius ad ſuas ædes ſeſe recipere cogeretur; aſt Calviniſtæ *Thuan. l. 31. num. 3.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

viniſtæ preſſo pede eum inſequentes, ſubjectis januæ flammis in ipſam domum penetrant, ideo Gondrinius ad tectum confugit, indeque data ſecuritatis fide deſcendit: verum Proteſtantes illum, quem ſuæ poteſtati relictum cernebant, violata promiſſi fide miſere trucidant, ejusque cadaver laqueo ſuſpenſum ad feneſtras prætereuntibus ſpectandum exponunt: idem quoque fatum Bernardus Boucetus Nobilis Vaſco Gondrinii Ephebus abs dubio ſubiiſſet, niſi per medium tecta evaſiſſet.

§. XXI.

Baronis Adretii crudelitates.

Allard. vie des Baron. des Adrets. Brantone dans l'Eloge de Montluc.

Hic idem Adretius Baro, alias Franciſcus Bellomontius dictus, erat nobilis Delphinas, vir quidem animo intrepidus, ſed indole ferox, qui toto hoc bello nonniſi crudelitatibus inclareſcebat, vindictæ ſtimulis agitatus, eoquod eo neglecto Guiſius Dux Pecquinium in Senatu protexiſſet, hinc de hoc Duce ultionem ſumpturus hoc anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo Hugonottarum partibus acceſſerat: quinimo ipſamet Regina Franciæ Regis Mater, prout ejus vitæ Hiſtoricus teſtatur, datis literis ederat præceperat, ut iis, quibuscunque demum poſſet, mediis Guiſii Ducis auctori-

ctoritatem in Delphinatu, cui Dux præ- Sæcul. XVI.
erat, everteret. Hæc Reginæ manda- A.C. 1562.
ta Adretius utpote ultionis cupidiſſimus cum ſumma animi ſui lætitia exceperat, moxque contractis circiter octo Vaſconum millibus, Valentiam in Delphinatu dolo cepit, poſtea vero Viennam, pluresque alias viciniores urbes, imo etiam Gratianopolin occupavit, paulo poſt autem Lugdunum conſpirantibus Calviniſtis, qui ibidem potentia, ac numero prævalebant, rebellibus ſuis armis ſubegit: unde continuata rabie Lugdunenſem agrum, Foreſiam, Vivarium, Averniam, Provinciam, & Occidaniam emenſus cuncta ferro, flamaque miſcebat, everſisque Eccleſiis, necnon ablatis ſacris vaſis Miſſæ Sacrificium abrogabat, cunctosque populos Calviniſtarum declamationes adire juſſit, imo ipſos etiam Gratianopolitani Senatus Patres horum ſermonibus intereſſe vi compulit, eosque veluti in victoriæ ſuæ trophæum ſecum conduxit. Poſtea in Comitatum irrumpens occupato Sancti Spiritus ponte Gratianopolin reverſus hanc urbem, quam Catholici recuperaverant, denuo ſuæ poteſtati ſubjecit.

Minime dubium eſt, quod hic Vir odio plusquam vatiniano in Catholicos exarſerit, tamque vehementi furo-

ris

Sæcul. XVI A.C. 1562.

ris æstu contra eos accensus fuerit, ut non tantum ex Catholicis innumeros trucidaret, sed etiam suis filiis præciperet, quatenus in illorum, qui innoxiæ suæ furoris victimæ cadebant, sanguine velut balneo uterentur, ut hac ratione & ipsi sensim iisdem Patris sui crudelitatibus assuescerent: quapropter Catholici ipsum non tanquam æqui belli hostem, sed potius veluti truculentum illorum carnificem abominabantur; quippe in summis habebat delitiis, si nova inveniret suppliciorum genera, quibus Catholicos bello captos crudelem in modum trucidare posset, cujus recentis sævitiæ specimen dederat, dum Montbrisonii in Forresiano agro ex prælta turri, necnon Mornasii ad Rhodanum ex rupibus centum viginti partim milites, partim Nobiles, necnon ducentos alios homines præcipites agi jusserat, ita, ut ejus milites, qui ad hujus turris, ac rupium ima subsistebant, hosce miseros hastarum, ac sarissarum acuminibus sub inconditis clamoribus, ac sibilis exciperent, cui spectaculo ipse etiam præsens summum gaudium præseferebat, demum Nemorsius Dux cum hunc Tyrannum gemina clade afficisset, eumque suis infensum intelligeret, frequens cum illo colloquium habuit, ejusque fidem suis affectis suspectam

spectam reddidit; unde ab eis quoque Lugdunensis agri imperio exutus, illoque Subisius donatus fuit. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXII.

Calvinistarum molimina contra Tolosanos & Burdigalenses detecta.

Pariter Calvinistæ in Occidania Tolosam, necnon in Aquitania Burdigalam invadere moliebantur: cum ergo Rex generosorum Belliducum opera indigeret, Montluco perscripsit, ut acceptis regiis mandatis quantocius adesset, ac Thermi Marescalli, necnon suas Cataphractorum centurias secum adduceret: cum autem Montlucus sese itineri accingeret, hujus Provinciæ Nobiles, ne ipse hæreticorum furori, ac insolentiæ exponeretur, veriti, illum toto studio detinere satagebant, Regique perscribebant rationes, ob quas ejus mandata exequi præpedirentur, quinimo illorum cunctatio Religioni sat commoda accidit; exinde enim clandestina detegebantur consilia Hugonottarum, qui Tolosam, & Burdigalam invadere moliebantur, sique utramque urbem felicibus armis occupassent, abs dubio universam Aquitaniam, atque Occidaniam sibi subjeciissent: quippe jamjam Tolosam ingredi parabant. cum Mont- *Thuan. l. 32. n. 7.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Montlucus una cum ducentis cataphractis accurreret, quibus suppetiis auxit hujus Provinciæ Nobiles, ac incolæ facto in hostes impetu plusquam quatuor eorum millia trucidarunt: nec minus prospera in Aquitania Catholicis arridebat fortuna; ibi enim Calvinistarum quamplurimi cæsi fuere: unde iniqua hac sorte deterriti Aginnum, Marmandam, Toninium, Aiguillonium, Cleriacum, ac cuncta, quæ ad Garumnam fluvium occupaverant, oppida victoribus cedere cogebantur: insuper Lactorum deditione acceperat Montlucus, qui postea Duracii copias insecutus illas Viriæ in Petrocorienſi agro prope Sarlatum profligavit.

§. XXIII.

Regis exercitus in Normaniam irrumpens.

Belcar. comm. l. 3. n. 1. Thuan. l. 31. §. 1. initio.

Capta Bituricensi urbe, ut supra meminimus, Regis exercitus Aureliam, cui Condæus Princeps præerat, obsidere parabat: verum alia ratione magis urgente in Normaniam contendere cogebatur; quippe Angli excensione facta Neusdriam occupabant, quapropter Rothomagum invadere decretum est, ne hostis universam Provinciam communi consternatione depressam subigeret: itaque Amulius, & Stam-

Stamparum Duces, necnon Matignonus Regiis copiis imperabant: Principis autem Condæi nomine Gabriel Lorgesius Montgomerienſis Comes, necnon Morvillerius exercitum ducebant; Dux vero Bullionius Calviniſta, ac juratus Montgomerii inimicus promiſcue Catholicis æque, ac Hæreticis, quantum poterat, damna inferebat, prout vel ſectæ ſuæ ſtudium, vel odii, quo in hoſtem ſuum ferebatur, libido eidem ſuggeſſerat, omnique data occaſione tam hos, quam illos promiſcua cæde delebat: eapropter omni ex parte commercii libertas erat intercepta, atque ipſe etiam Senatus Rothomagenſis relicta urbe Luparias ſeceſſit, proin ibidem tam juſtitiæ, quam Religionis Catholicæ exercitia ceſſabant. Equidem Amulius Dux non ita pridem hanc urbem obſederat, verum Morvillerii fortitudine inde depulſus erat; quapropter Rex hanc ignominiam reparaturus exercitum ſuum admoveri, urbemque Menſe Septembri ad medium vergente cingi juſſit. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXIV.

Rothomagum a Regio exercitu obſeſſum, captumque.

Hanc urbem unacum duobus Anglorum millibus, octingentis Gallis, ac *Thuan. l. 33. n. 4.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

trecentis peditibus Mongomerius Comes, qui Morvillerio ſubrogabatur, propugnabat, ad ſtrenuam defenſionem paratus, qui etiam urbem ab hoſte invaſam incredibili prorſus fortitudine tuebatur: ex adverſo Catholici Regis præſentia milites animati, necnon Nobilitatis flos ſuæ virtutis ſpecimina edere cupidiſſimus, omni ferme momento gravioribus ſeſe exponebant periculis; ex altera autem parte Galli urbis præſidiarii veterani erant milites longævo armorum uſu in Pedemontio exercitati: quoniam tamen Catholicis plurimum intererat, ut hac urbe potirentur, priusquam Calviniſtæ Germanorum ſuppetiis augerentur, hinc Guiſius Dux ipſemet foſſas, aggeresque, ut obſidentium labores urgeret, ſæpius luſtrabat, & poſtea impetu in S. Catharinæ propugnaculum facto illud occupabat, urbisque præſidiariis honeſtas deditionis conditiones offerebat, quibus tamen rejectis Guiſius Dux omni ex parte die vigeſima quinta Octobris irruptionem in urbem facere juſſit, eamque quinta poſt cæptam obſidionem ſeptimana ſuis armis ſubjecit, ac illam per octiduum eo majori ſævitia, quo uberior eſſet ſpolii abundantia, deprædationi reliquit.

§. XXV.

§. XXV.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Antonius Borbonius Navarræ Rex trucidatus.

In eadem hac obsidione vitam amiserat Navarræ Rex, qui, cum obsidionales fossas obiret, in lævo humero vulnus ex scolpeti ictu accepit, cumque periculose saucius esse crederetur, in quadam cymba sequanæ imponitur, Parisios adverso flumine devehendus, ut inde ad oppidum S. Mauri transferri posset: ast insolito frigore correptus ad quoddam oppidum prope Rothomagum delatus fuit, ubi e navicula deportatus die decima septima Novembris, seu trigesima quinta post acceptum vulnus die animam egit, annos natus quadraginta quinque. Hic idem, cum adhuc obsidioni intentus esset, postquam urbs capta fuerat, ad illam in lecto decumbens per suos Helvetios deferri voluit, urbemque victorum more per dejecti muri ruinam ingressus est, ac durante sua infirmitate Ecclesiæ Sacramenta quidem recepit, Rouetam tamen nobilem Reginæ Administratricis puellam, cujus adulterinis amplexibus assueverat, invisere non destitit: insuper etiam valde dubium est, utrum Catholicæ fidei, vel hæreticorum sectæ immortuus fuerit, interim id pro comperto habetur,

Belcar. l. 30. n. 2.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

tur, quod Regina Mater hunc Principem cum morte luctari edocta, illum visum venerit, eundem his verbis allocuta: *Frater mi! qua ratione reliquum vitæ tuæ tempus impendis? necesse foret, ut quidquam e sacris libris tibi prælegi curares.* Ad hæc ille respondit: *Reginæ! potissimi ex illis, qui circumstant Hugonottæ sunt:* verum reposuit Regina: *nec minus famuli tui tales quoque sunt:* dum vero Regina recessérat, Navarrus ad parvum quemdam lectum prope cæminum deponi voluit, ac Beziaro præcepit, ut sacra Biblia acciperet, atque ex illis Jobi Historiam prælegeret, quam summa attentione percipiens, junctis semper manibus, atque oculis ad cœlum elevatis tandem ad adstantes dixit: „Haud ignoro, vos passim dicturos, quod Navarræ Rex in se reversus „in Hugonottarum Religione decesserit: verum cujus sim Religionis, parum solliciti sitis, sciatis autem, me in „Confessione Augustana moriturum, & „si convalescerem, me jussurum publiceor, ut Evangelium in Galliis etiam„num prædicetur.„ Ceterum cum morti proximus esset, Raphaelem Medicum suum adesse jussit, voluitque, ut ipse preces more apud Protestantes recepto funderet, ad quas vix non omnes, qui in cymba erant, imo ipse etiam Ru-

Mem. pour servir a l'hist de France a Cologne 1719. de Mr. de l'Etoile.

pissu-

pisurionius Princeps in genua procumbebant, cum autem pene expiraret, quemdam e suis cubiculariis barba prehendit, dicens: „fidelis esto Filio meo, „eumque nomine meo admoneas velim, „ut ipse Regi fidele obsequium præ„stet.„ His dictis Navarræ Rex die septima Novembris e regione Andalii oppidi in Sequana subsistens animam efflavit. Sæcul. XVI. A C. 1562.

§. XXVI.

Rex, & Regina Rothomagum ingressi, & Senatus postea reversus.

Ceterum in Rothomagensis urbis obsidione quatuor hominum millia utrinque occubuere: & quidem ex Catholicis non sine ingenti omnium luctu egregius Bellidux Sancolumbanus, necnon Anduinus, ambo e Benearno oppido Nobiles, desiderati fuere: Montgommerius autem, cum Regios milites per muri hiatus penetrare cerneret, triremem jam antea paratam conscendit, atque Neustriam sese recepit, unacum quibusdam aliis, qui cymbis vecti prospera fuga sese victoribus subduxerunt, elusis quamplurimis tormentorum ictibus, quibus ex adversa fluminis ripa impetebantur. Triduo post captum Rothomagum Rex, ac Regina solemni *Labour. addit. aux. mem. de Castelnau.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562. ingreſſu urbem honorabant, ubi ſequebantur etiam Senatores, qui antea Lutetiæ auffugerunt.

§. XXVII.

Marloratti Miniſtelli, aliorumque ſupplicia.

Thuan. l. 33. n. 6. Equidem rebelles hi cives urbis ſuæ depredatione ſat acerbe caſtigati videbantur, nihilominus ad ceterorum terrorem nonnullos ex illis, qui capti, ac gravioris ſceleris rei erant, ſeveriori pœna plectere oportebat, ac præprimis Marloratus Calviniſtarum Præco, qui antea Eremita Auguſtinianus erat, laqueo ſuſpenſus die trigeſima Octobris periit. Hic idem hæreticus, ut jam ſupra meminimus, Poſſiacenſi colloquio interfuit, eratque patria Lotharingius, Anno reſtauratæ ſalutis milleſimo quingenteſimo ſexto natus, quem brevi parentibus ſuis orbatum Patruus ſuus, cujus tutelæ commiſſus erat, ad amplectendum Religioſorum inſtitutum induxit, ut is Nepotis ſui facultates aucuparetur: igitur Marlorattus tranſactis in continentia ſexaginta annis, forte ne ſuorum confratrum exemplis quicquam derogaret, & ipſe quoque ſacrilegis nuptiis ſe polluit, ex quibus quinque filios ſuſcepit, qui unaomnes ſupplicii, quo eorum parens ſublatus eſt, ſpectato-

res

res erant: porro eo tempore septuagesimum secundum ætatis suæ annum agebat. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Idem fatum subiere Joannes de Bosco Mantrevillæ Toparcha, in suprema rei Tributariæ Curia Præses, Vincentius Gruchetus, Soquentia, & Joannes Cotoneus Bertovilla, qui unaomnes accusabantur, quod Principi Condæo Gallici regni sceptrum vindicare moliti essent, ea tamen lege, ut conscenso solio Maris Præfectum Normanniæ Ducatu, Andelotum vero Ducatu Britanniæ quantocius augeret. Hi quoque a venia universis concessa excipiebantur, sub obtentu, quod fœderis cum Anglis initi fuissent conscii: quapropter Præses die prima Novembris capite plexus, reliqui autem duo post quintum a capta urbe diem laqueo suspensi perierunt.

§. XXVIII.

Duo Catholici capti a Calvinistis ex vindictæ libidine suspensi.

Renatus Valfenerius peditum Ductor ad preces Brissaci Marescalli vitæ gratiam obtinuit: equidem Guisius Dux pariter Joannem Crossam Tribunum mortis supplicio eripere nitebatur, verum eo incassum sollicitante Joannes securi percussus obiit, ac paucis post die-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

bus Joannes Quidetus, & Joannes Bigotus ſuſpendio necati ſunt: Verum Condæus Princeps, ut horum mortem ulciſceretur, pariter Joannem Baptiſtam Sapinum in Clericorum Curia Pariſienſem Senatorem, necnon Joannem Trojum Gaſtinæ Abbatem ex Ordine S. Auguſtini Monachum, qui tanquam Franciæ Regis Legati in Hiſpaniam provecti a Calviniſtis capti fuerant, ad mortem damnabat, Odetus vero Silva, qui pariter Regis Orator in Hiſpaniam contendebat, ac ceteros duos comitabatur, tum captus abſtrahebatur, cui tamen Condæus non tam ob legationis religionem, quam ob ſectam Claudii fratris ſui, qui itidem Calviniſta Condæo familiaris eidem inſerviebat, vitæ gratiam conceſſit. Poſtea Pariſienſis Senatus Joanni Sapino ſepultura, & honorificis exequiis parentabat, quibus omnes Senatores in Fratrum Eremitarum S. Auguſtini Eccleſia intererant, ubi etiam ſepucralis affigebatur inſcriptio, quæ cauſſam, propter quam mortem ſubiit, dignis elogiis commendabat.

La Popelin. l. 8.

§. XXIX.

Calviniſtæ caſtris Aurelia motis Pariſios obſidere parati.

Poſt-

Sæcul. XVI. A.C.1562.

Poſtquam igitur Bituricenſis, ac Rothomagenſis urbes fuerant captæ, ſimulque Duracii copiæ per Montlucum cæſæ, Proteſtantium res adeo inclinare cæperant, ut Condæus Princeps ſuppetias petiturus in Germaniam ipſus contendere coactus fuiſſet, niſi die ſexta Novembris Andelotus opportune cum ſuis equitibus adventaſſet, quo auxilio fretus Princeps die octavo ejusdem Menſis ſuas copias in aciem educere ſtatuit: itaque Proteſtantium exercitus Aurelia diſceſſit, Lutetiam Pariſiorum obſeſſurus, cum interea Regis copiæ adhuc in Normannia ſubſiſterent: pertranſibant autem Calviniſtæ exiguam urbem nomine Pluveriam, ut vero novi hi Reformatores ibidem quoque ementiti ſui zeli ſpecimina ederent, omnes Sacerdotes laqueo ſuſpenderunt: inde Stampas profecti, portis ultro apertis urbem ingreſſi ſunt: Verum proſpero rerum ſuarum ſucceſſu adeo excæcati fuere, ut tunc, cum Pariſios recto itinere contendere debuiſſent, atque hanc Metropolim inopinavi facile occupaſſent, ipſi econtrario Corbolium verſus procederent, captaque hac urbe exinde Pariſinam undique cingere decernerent: cum autem Corbolium valido milite præſidiario a Santandreano Mareſcallo munitum intelli-

Sæcul XVI A.C.1562.

gerent, demum Parisios versus iter aggrediebantur, ubi Princeps Jovisii castra metabatur, quem Regina Administratrix oblatis concordiæ pactis ibidem tamdiu distinebat, donec Catholicorum exercitus, quem Montmorentius Conestabilis Rothomago redux conducebat, extra Sanctorum Victoris, Marcelliani, Jacobi, & Sancti Germani suburbia propugnacula erigeret, urbem defensurus.

Varillas hist. Carol. IX. tom. 1. l. 4. p. 346. Mem. de Castelu. l. 4. c. 3.

§. XXX.

Inter utrumque exercitum de pace actum.

Die vigesima octava Novembris Calviniste suas copias Parisinæ urbi admoverant, suaque castra prope Sanmarcellianum suburbium, & Montem rubrum locabant: cum vero tum ageretur de proponendis concordiæ pactis, eapropter interea armorum induciæ decernebantur: mutui autem colloquii locus seligebatur ad quamdam molatrinam extra Sanmarcellianum suburbium, ubi Regina unacum Principe Rupisurionio, Conestabili, Montmorentio Marescallo, pluribusque Regni Ministris, ac Albaspinæo secretioris Consilii Secretario convenerat, illincque venerat Calvinistarum nomine Condæus Princeps, qui secum ducebat supremum mi-

Mem. l. c. Thuan. l. 33. n. 11.

ris

ris Præfectum, Genlium, Grammontium, pluresque alios ſuæ factionis Nobiles. Ibidem Condæi Principis poſtulata a Claudio Albaſpinæo ſcriptis mandata exhibebantur, his articulis comprehenſa. „I. Proteſtantibus ubi„cunque, Pariſienſi etiam urbe non ex„cepta, poſtularent, libere conveniendi „facultas concedatur, ubi vero id non „peterent, id ipſis non permittatur. II. „Hoc conceſſo Angli, & peregrinæ o„mnes copiæ confeſtim Regno exce„dant, & urbes in ſtatum priſtinum re„ſtituantur; III. nullum cuidam in vi„ta, bonis, ac conſcientiæ libertate pe„riculum creetur; IV. Generale, ac li„berum Concilium ad ſarciendam con„cordiam habeatur intra ſex menſes, „quod ſi intra illud ſpatium celebrari „non poſſit, nationale in Gallia habea„tur, eique cunctis intereſſe liberum ſit, „V, De his omnibus denique articu„lis idonee caveatur.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXXI.

Reſponſum ad Calviniſtarum articulos.

Poſtmodum Regina hoſce articulos ita conſcriptos ſecum aſportabat, re autem cum ſuis Senatoribus in deliberationem vocata demum ita reſpondebat: quoad primum caput, Rex poſtulat, ut Lute-

Thuan. l. 1. P. Daniel hiſt. de France tom. 6. p. 302. de l'addit. ex 7. vol. de 1722.

Sæcul XVI. A.C. 1562.

Lutetia cum ejus territorio, Lugdunum, & Urbes in Regni finibus positæ, ex item, in quibus supremæ Regni Curiæ sedent, ab hoc numero eximantur, prout etiam ea excipiantur loca, in quibus post edicti in Mense Januario editi promulgationem Protestantes hactenus non convenerunt; his additum, ut Ecclesiastici templis, ac bonis restituantur, & sacra in iis more Majorum peragantur: verum ad hæc mox Condæus Princeps replicabat, quod tunc si in urbibus, quæ in finibus sunt, convenire non liceret, in suburbiis saltem earum, aut alibi, si suburbia deessent, vicinus locus assignetur, & Nobilibus, Baronibus, Castellanis, & cunctis merum Imperium in ditione sua habentibus, nec vero in aliis, publice conciones habendi jus sit.

Hæc postulata non modo benigne excipiebantur, sed etiam illis satisfacere nitebantur non pauci, cum autem quædam adderentur conditiones, quæ turbidæ indolis hominibus, præcipue vero Hugonottarum Ministellis minus probabantur, qui ea hisce pactis emolumenta expectatione minora suæ sectæ accessisse censebant, hinc præsens colloquium suo successu frustrabatur, ac Princeps Condæus Regii exercitus aggere, ac stationibus per Nicolaum Pal-

sum

sum Feguierium exploratis de iis astu nocturno invadendis consilium cepit. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXXII.

Genlius relictis Calviniſtarum vexillis auffugiens.

Attamen dum alii alios expectant, superveniente aurora cuncta Calviniſtarum molimina evanuere, biduo autem post rursus repetitum est idem consilium, quod tamen haud manifestatum est Genlio præcipuo Protestantium exercitus Belliduci Ivodii Genlii Fratri, qui Bituricensem urbem, cum a Rege caperetur, propugnabat. Hujus Belliducis fides jam tum Calviniſtis erat suspecta, eoquod honorificentius de Duce Guisio, sub quo olim militaverat, loqueretur, pacisque conditiones a Regina propositas æquas diceret, & cum Damvilla, qui Conneſtabili Montmorentio præ ceteris quatuor filiis suis chariſſimus erat, diutius familiari colloquio sese detinuisset: itaque duntaxat in Senatu decretum, ut tunc primum, cum per montem rubrum Genlio pro hospitio assignatum iter faciendum esset, atque hora rei exequendæ adveniſſet, illum non ante monitum assumerent, ne ei tempus rei evulgandæ daretur: verum accidit, ut, dum deliberatur, ipse Condæus Princeps non ea, qua pollicitus erat, cir- *Thuan. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562. circumspectione arcanum tegeret, ac proin Genlius consilium de Parisiis suburbiis, ejusque aggeribus vi superandis initum, seque neglecto, quamvis ex præcipuis exercitus Belliducibus esset, hæc concluſa fuisse comperiret, ipse tamen suam indignationem dextre dissimulabat, quinimo eandem vultus hilaritatem, qua alias ejus consortium omnibus percarum erat, præseferens respondit, quod se, suosque ad hanc expeditionem paraturus ad hospitium suum concedere vellet: nec verbis opus defuit; quippe ad suam Montis-rubri stationem pertingens, mox sumptis armis, & supellectile argentea, sarcinisque collectis cum Avaretto Tribuno suo Calvinistarum sectæ addictissimo equum magis generosum conscendit, & Regiam stationem prætervectus, quicquid sibi consilii esset, Avareto aperit, exponens, quod salvo honore suo haud amplius Viris, quibus suspectus esset, sua obsequia impendere posset, ac proin Regni Administratricem supplex adire decrevisset, quatenus obtenta illius venia ad quamdam suam villam in Picardia sitam secedere, ibique tranquillitate majori frui posset. Ad hæc obstupuit Avaretus, ac nullum non movit lapidem, ut Genlium ab hoc proposito dimoveret; verum incassum omnia:

omnia: quapropter mox ad Condæum Principem contendit, qui discessu Genlii cognito veritus, ne hic rem apud hostes evulgaret, dimisso suburbia aggrediendi consilio in Normanniam irrumpere decrevit: ibidem enim tam militum, quam pecuniarum suppetias pro solvendis exercitus sui stipendiis præstolabatur: interea Genlius cum ad Regiam exercitus stationem advenisset, Luparam conduci petiit, ubi licet cum Regina collocutus esset, arcanum tamen eidem non aperuit, & quamvis Regina amplissima pollicitatione illum ad Regis studia pertrahere niteretur, ipse tamen a sententia, qua militiam exuere decreverat, dimoveri non potuit, atque altera die ad arcem suam, a qua nomen mutuabat, secessit, unice contentus, ut sibi Regio diplomate cautum esset, quod ibidem libere Calviniſtarum sectam profiteri posset. Eodem tempore ad Regis exercitum advenerant Vascorum, & Hispanorum copiæ, quas ductore Lansaco Montpenserius Dux remiserat, eoquod post Verienſe prælium illarum opera in Aquitania haud amplius utilis esset: Condæus autem Princeps die decima Decembris castra movebat. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXXIII.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XXXIII.

Condæus Princeps motis castris in Normaniam cum suo exercitu irrumpens.

Thu. & Daniel l. ..

Eo tempore in suo exercitu Condæus Princeps adhuc novem peditum, ac quatuor equitum millia recensebat, errore autem de obsidenda Lutetia sero tandem agnito omnes ferme munitiones incendi jussit, unde simul mons ruber a Germanis, Arcolium a Joanne Roano Frontenæo incensa ac paulo post Antonii pons eodem ferme momento ardere conspiciebantur: ipse autem Condæus Princeps primis Castris Paletiolum, & secundis Limosium, voluptuariam Valentinæ Duciſſæ arcem pervenit, quam tamen a militari depræda-tione integram servavit, ac demum tertiis castris ad S. Arnoldi oppidum contendit, ubi, cum ejus incolæ portas occluderent, Princeps mox facta vi urbem cepit, ac diripi jussit, sacerdotesque gravibus injuriis affecit, atque ibidem biduo ad reparandum tormentorum apparatum, ac reficiendum militem substitit: interea vero cum Regiæ copiæ Condæum Stampas usque, quas Ducicius cum duobus signis tuebatur, insequerentur, hancque urbem nullo ferme negotio

negotio occupare possent. Ideo inter Belliduces consultatum fuit, quibusdam censentibus, copias Carnutum esse ducendas: verum Condæus Princeps hoc oppidum valido præsidio munitum esse edoctus, necnon colloquiis, & inducia-rum protelationibus se delusum indignatus in belli Senatu ita perorabat: „Hujus cunctationis beneficio Catho-„licorum exercitus indies augetur, ac „validioribus munitionibus sese magis „formidandum reddit, opportunum igi-„tur censeo, ut resumpto pristino con-„silio Parisina urbs totis viribus inva-„deretur. „ Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. XXXIV.

Condæi consilium de repetenda Parisiorum obsidione a Colinio rejectum.

Hujus consilii rationes Condæus sequentes proferebat: „Abs dubio „ante Catholicorum adventum meas „copias Parisinæ urbi admovere pote-„ro, ubi a me aggeres, & amplissimæ „hujus civitatis suburbia utpote mili-„te vacua primo impetu occupabuntur, „demum vero in ipsam etiam urbem a „nullo ferme ex Catholicis ingressus „intercludi poterit, eoquod Regio exer-„citui opus foret amplissimo circuitu, *Thuan. l. 39. n. 1.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„ut Sequanam fluvium trajicere, atque „altera hujus fluminis parte ad urbem „reverti posset, dum interea Parisienses „terrore urbi injecto turbati, ac prom„pti auxilii spe destituti ultro suas a„perient portas, aut saltem quadam „mulcta, quæ summam ab Anglis ex„pectatam longe superat, suam liberta„tem rediment.„ Verum huic consilio sese opponebat Colinius Archithalassus, qui captis suburbiis medios inter urbem, & hostilem exercitum se omnes relinqui demonstrabat, quo futurum esset, ut annonæ penuria statim premerentur, atque ex eo exercitus dissolutio statim sequeretur, cum jam Germani, qui majorem exercitus partem efficiunt, passim, neque occulte murmurare audiantur, promissa stipendia non soluti querentes, qui certe omnes, si ad has querelas commeatus angustia accedat, in apertam seditionem, ac defectionem procul dubio erumpent: ietaque potius esse affirmabat, ut continuato in Normaniam itinere inter medios etiam enses via ad Neustriam aperiretur, ubi peditatu se firmare, & pecunia, quæ ex Britannia exspectatur, Germanos utcunque placare possint.

§. XXXIV.

§. XXXV.

Sæc XVI. A C. 1562.

Droci expugnatio Condæo a Baubinio promissa.

Prævaluit Colinii sententia, facta spe a Perdricerio Baubinio, quod Drocum, alias urbs ad excipiendum exercitum percommoda, facile expugnari posset, cum autem Condæus Princeps, necnon Archithalassus hujus expugnationis modum sciscitarentur, respondit Baubinius, quod ejus Parens haud procul ab urbe Mazeriam arcem adeo vicinam possideret, ut ex illius horreo commode urbis portæ tam aperiri, quam claudi conspicerentur: noctu igitur cum selectiori militia sese in eodem horreo occultaturum promisit, ita tamen, ut horum militum nonnulli per terram repentes huic portæ appropinquarent, & ceteri prioribus opem laturi mox accurrerent, necnon integer ipsorum exercitus accepto signo, quamprimum porta fuerit capta, quantocius adveniret: Verum Surdevallus, qui cum levioris armaturæ equitum centuria, ac quinque peditum signis Drocum muniebat, sua solertia hostilis hujus moliminis successum præpediebat: cum igitur hisce conatibus fortuna abluderet, die decima quinta Decembris Ablium, inde Galardonium itum, *Thu. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562. ubi cives, quod portas aperire recusassent, oppido vi capto deprædatione mulctati sunt: postea vero Condæus Princeps Alnatum usque processit.

§. XXXVI.

Reginæ consilium a Triumviris expetitum circa prælium ineundum.

Mem. de Castelln. l. 4. c. 4.

Interea Catholicorum exercitus, qui hostem strenue insequebatur, propius instabat: cum autem eorum, qui castra dimetiebantur, imprudentia Condæus Princeps aciem ducens a Colinio, qui dextrum cornu regebat, leucam amplius digressus esset, errore agnito Colinius auctor fuit, ut diem integrum subsisteretur, donec restituto ordine ipse cum dextro cornu aciem antecederet: porro iniqua hæc rerum vicissitudo Catholicis haud parum profuit, quippe vix duabus leucis ab oppido Otmoyo distabant, tanta situs opportunitate, ut eos Aura flumen ab hoste intersecaret.

Triumviri, cum de prælio ineundo ancipites hærerent, nilque absque speciali Reginæ jussu aggredi vellent, ne sinistri successus calumniam incurrerent, Castelnaum ad Reginam ablegant, qui eidem rerum statum, in quo Regii exercitus Belliduces essent, exponeret, simulque significaret, quod res quidem ad

ad prælii cum hoſte conſerendi oppor- Sæcul. XVI.
tunitatem deducta eſſet, locus vero Au- A. C. 1562.
læ adeo vicinus foret, ut abſque Regiæ Majeſtatis ſuæ mandato Belliduces quidquam moliri minime auderent. Hoc ſermone Regina haud parum commovebatur, atque ad Regis Nutricem converſa. Ecce Nutrix, inquiebat voce non minus indignationem, quam ludibrium prodente, quam generoſi ſint „exercitus Gallici Belliduces, qui a fœ„mina, & ab infante conſilium quæ„runt, an cum hoſte confligere debeant, „quid tibi de eorum fortitudine vide„tur?„ His dictis Regina abiit, cum autem Caſtellnaus certum urgeret reſponſum, eadem prius in Regis cubili deliberatione cum quibusdam Proceribus habita paucis hæc repoſuit: „ nil „Belliducibus præſcribo, ſed totum eo„rum prudentiæ committo.„

§. XXXVII.

Regius exercitus trajecto amne hoſtem aggredi paratus.

Accepto hoc reſponſo Conneſtabilis, Guiſius Dux, & Santandreanus Mareſcallus omnino prælium inire, atque ideo Auram flumen trajicere decreverunt, cumque neminem obluctari cernerent, nocte inſequenti, quæ diem decimam octavam a nona interſecat, cum *Thu. l. 34. n. 1*

Sæcul. XVI. A.C 1562.

toto exercitu ductore Conneſtabili amnem in duobus diverſis locis vado tranſmittunt, traductis etiam belli tormentis, & quidem cum tanta celeritate, ut Princeps Condæus toto eo tempore vix ſe hoſpitio moveret, & neminem, qui de hoſtium rebus cognoſceret, præmitteret, nec pagos, qui Duriæ fluvio vicini erant, caperet: eos tamen regii mox trajecto fluvio occupavere, collemque etiam vitibus conſitum haud longe ab oppido, cui planicies ſpatioſa ſubeſt, inſederunt.

Interea Colinius Archithalaſſus ſummo mane, uti convenerat, Neronio oppido diſcedit, & Condæus Princeps per planitiem ſuo ordine iter capeſſit; re autem ex tympanorum pulſu cognita Catholici Armanum Guntaldum Bironum caſtrorum Præfectum emittunt, qui mox Monmorantium monet, quod Condæus Princeps cum toto exercitu incederet, & niſi in veſtigio caſtra moverentur, fore, ut intra horæ ſpatium ad manus utrinque deveniendum ſit.

§. XXXVIII.

Catholici exercitus ordo.

Thuan. l. c. P. Daniel t. l. p. 306.

Ceterum in Regio exercitu numerabantur quindecim, aut ferme ſexdecim peditum millia præter duo millia equitum, qui inter Spinam, & Blan-

Blanvillam oppida incedentes ita in- Sæcul. XVI.
ſtructi erant, ut primum agmen in ho- A. C. 1562.
ſtem æquata utrinque fronte extende-
retur, atque equitatus, qui numero mi-
nor erat, inter quadrata peditum agmi-
na turmatim diſpoſitus, illis duobus pa-
gis utrinque ad dexteram, & lævam
tegeretur. Poſtea Guiſius Dux, &
Broſſius ſiniſtrum Hiſpani agminis cor-
nu cum ſuo equitatu tegebant, quibus
ordine ſuo interponebantur Vaſconum
copiæ, earumque lævam partem rurſus
protegebat Santandreanus Mareſcallus:
dein collocati erant Germani pedites,
poſt eos autem Aumullius, & Damvil-
la primum agmen claudebant, in quo
omnino recenſebantur novendecim ca-
taphractorum alæ, necnon quatuorde-
cim Hiſpanorum, viginti duo veterano-
rum Gallorum, ac undecim Germano-
rum ſigna, præter quatuordecim belli
tormenta: porro his proximi ſtabant
Helvetii, quos ſequebantur Momoran-
tius Conneſtabilis, & Nicolaus Brichan-
teus Bellovaſius, atque interpoſito Bri-
tonum agmine in quadrum diſpoſito
Lanſacus cum equeſti turma poſtremum
aciei latus claudebat, & ad pagum
uſque, qui ad lævam ſitus erat, pertin-
gebat. Ceterum in acie omnino erant
Cataphractorum equitum ſeptendecim,
& tria levioris armaturæ vexilla, nec-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

non viginti duo Helvetiorum, & septendecim Gallorum peditum signa unacum octo belli tormentis: omnia tamen hæc peditum agmina in quinque majora erant divisa.

§. XXXIX.

Instructa Calvinistarum acies.

Thuan. l. c. La Popel. l. 8.

Porro sequenti ordine incedebat Condæi Principis exercitus. In primo cornu, quod Maris Præfectus Colinius ducebat, trecenti quinquaginta cataphracti equites erant, quatuor Germanorum equitum vexilla, sex Germanorum, & duo Gallorum peditum signa; in acie autem quadringenti quinquaginta equites cataphracti, sex equitum Germanorum vexilla, sex Germanorum, duodecim Gallorum peditum signa recensebantur, quibus accesserant sex equitum sclopetariorum vexilla, cum levis armaturæ equites deessent, quibus Guilielmus Cureus præerat: cum igitur jamjam appropinquaret Princeps Condæus, Andelotus, qui quartana laborans eo forte die accessione recurrente vexabatur, e lectica, qua vehebatur, vestem pellibus fartam indutus equum conscendit, ut regii exercitus aciem contemplaretur, atque certius, an, nec ne illam aggredi tutum foret, conspiceret, cum autem rem periculis

riculis plenam judicaret, auctor fuit, ut ipsi, si possent, certamen devitarent, & Treonum eo die peterent: ideo mox illuc missi castrorum metatores, & Condæus Princeps jam latus dextrum pandens, Treonum versus tendebat, cum Momorantius Connestabilis tormenta displodi jubet, quorum ictibus disjecti Sclopetarii equites in fugam effunduntur, & Germani equites accelerato gradu in proximam vallem servatis tamen ordinibus se recipiunt, ut ibidem magis tuti tormentorum impetum declinare possent. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XL.

Drociani prælii initium.

Tum Condæus Princeps se ad prælii necessitatem compulsum cernens, resumpto pugnandi ardore primum cornu prætervehitur, ut in mediam hostis aciem irrumperet, moxque Arturo Vaudreo-Mojo, & Avareto, qui Gentio successerat, signum dederat, ut & ipsi cum suis agminibus Helvetiorum signa aggrederentur, quod etiam præstitere cum tanto impetu, ut solutis Helvetiorum ordinibus illos ab invicem sejungerent, ubi quoque Germani equites in fugientes effusi, magnam eorum stragem edidere, cum vero Damvilla Connestabilis filius, qui inter Helve-

Thuan. l. c. Dupleix hist. de France to. 3. u. 8. p. 683 Spond. hoc ann. n. 45. Mem. de Castelln. l. 4. c. 5. & 6.

Sæc. XVI. A.C 1562.

tiorum, & Germanorum agmen ſtabat, ut laborantibus opem ferret, cum tribus equitum alis, ac levi armatum progreſſus eſſet, ſupervenientibus duobus equitum Germanorum vexillis circumfuſus, & in dextrum cornu vi impulſus paulo longius abripiebatur: in hoc autem conflictu Gabriel Momorantius Monbrunius Damvillæ frater occiſus eſt: Rupifolcaldius vero, qui centum cataphractos equites penes ſe habebat, quamvis peditatum minime deferendum cenſeret, nihilominus quaſi torrente raptus & ipſe per frontem, quæ integra reſtabat, & Sariſſophoris egregie armatis firmata erat, impetu facto in Helvetios invehitur, a quibus tamen non ſine ſuorum damno repulſus eſt.

§. XLI.

Media Conneſtabilis acies cæſa, & ipſe captus.

Brantome dans l'Eloge de d'Auſſun. La Popel. l. 8. Mezer. abrege chron. tom. 5. p. 3.

EOdem tempore Colinius Archithalaſſus cum ſuo agmine, & duobus Germanorum equitum vexillis ipſius dextrum latus tegentibus, ac Porciani turma in Conneſtabilem Momorantium, & octo equitum vexilla, quæ extremam aciem claudebant, ſigna inferunt, & poſt aliquot tormentorum diſploſiones, quas aut devitavit, aut levi cum damno

damno sustinuit, obvios quosque sternit, plerisque in fugam conversis, qui eodem die Lutetiam petiere, & triste de clade accepta nuntium in urbem pertulere: quinimo ex ipsis Belliducibus potissimi militum suorum exemplum sequebantur, inter quos ipse etiam Ossunius nobilis Vasco, ac Marescallus, cujus fortitudo bellis subalpinis perspecta in proverbium abierat, sicut ceteri fuga sibi consuluit, suique ipsius oblitus Carnutum usque secessit, ubi ignaviæ commissæ pudore tantopere tangebatur, ut febri correptus paucis post diebus e vivis excederet. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Momorantius quoque Connestabilis suffosso equo, cum alium ab Orasono Legato suppeditatum ascendisset, rursus in maxilla inferiori graviter sclopeti ictu vulneratus undique circumfunditur, ac postremo a Roberto Stuarto Vezinio captus est. Accurrebant tamen Germani equites, qui Connestabilem abs dubio Roberti manibus eripuissent, nisi Porcianus Princeps nomine Antonius de Croy superveniisset, qui tamen captum omni humanitatis, & officii genere est prosecutus, quamvis Montmorantium sibi summopere infensum habuerit, eoquod Porcianus Arescotio Duci, ut ex Vicentiensi carcere dilabi posset, auxilium præstitisset,

Sæc. XVI. A.C. 1562.

set, ac proin Conneſtabilem lytri ab hoc Duce pendendi, quod Rex Montmorantio dono dederat, summa defraudasset: verum capti sui infelicitas Principem Porcianum magis commoverat, quam injuriam ulciscendi cupiditas, quapropter illum solari, ac beneficiis cumulare unice intentus erat.

§. XLII.

Singularis fortitudo mediæ aciei.

Thuan. Popel. l. c.

Pariter capiebatur Brichanteus Bellovasius, qui ex vulnere in pugna accepto postea unacum Brossio decessit. Renatus quoque Anglurius Giurius fuit trucidatus: Aumulius autem Dux in terram postratus, & equorum pedibus conculcatus obiit; denique illa septendecim Britonum signa, quæ idem Dux tegebat, cum a Conneſtabili haud amplius adjuvarentur, retrocedebant, totaque media acies in fugam acta est, exceptis Helvetiis, qui restaurato prælio Germanos pedites singulari virtute repellebant, eademque animi fortitudine Germanos, & Gallos pedites sustinebant, eoquod hujus agminis frons adhuc integra esset: postea auctis animis amissa quoque belli tormenta recuperare nitebantur.

Horum jacturam veritus Bellidux Mojus ad hostium impedimenta usque pene-

penetraverat, quinimo pervenit ad ipsum etiam Guisii Ducis tentorium, in quo argenteam ejus suppellectilem diripuit, demum inde reversus, Helvetios a tergo adoriri conatus, illorum ordines turbabat, sed amisso equo, cum aliquo tempore in vicina sylva decertasset, atque in pedibus salutem quæreret, postremo captus est. Sæcul. XVI. A C 1562.

§. XLIII.

Calvinistæ a Guisio Duce suppetias ferente cæsi.

Dum hæc interea in media acie agerentur, Guisius Dux, qui absque alio exercitus imperio duntaxat suorum equitum alæ præerat, & quamvis potius privatus in exercitu, quam supremus Bellidux haberi mallet, nunc tamen aut occasionis opportunitate, aut urgente necessitate adactus supremum exercitus imperium acceptabat, prælumque, quod Regiis copiis valde adversum videbatur, restaurare constituit, cumque Condæi milites variis, ac repetitis certaminibus imminutos ac hinc inde dispersos cerneret, Santandreano Mareschallo, qui primum agmen ducebat, injunxit, ut promotis castris Germanos pedites, quos penes se habebat, tegeret: ipse vero Guisius Vascones præcedere voluit: hi itaque totis viri- *Thuan. & Popel. l. c.*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

viribus in hostilem Gallorum peditum, & Germanos ex fuga collectos impetum faciunt, eosque fundunt, dum interea Hispani, qui sequebantur, magnam, ac cruentam stragem edunt. Inde tam in equitatum hostilem, qui jam conflixerat, quam illum qui adhuc immotus steterat, Santandreanus, & Guisius, unacum Damvilla, qui sese illis conjunxerant, totam vim converterunt, sed & illos post quartam campestrium tormentorum displosionem, & exiguum certamen, quippe tres primi ordines tantum ad manus venerant, mox fuderunt, atque in fugam egerunt, quamvis Andelotus ex violento febris accessu debilis, omnem operam impenderet, ut Germanis e fuga revocatis certamen restitueret, qui tamen, cum milites pavidos retinere non posset, Treonum petiit, ibique aliquot horarum quiete refectus, se ad suos non sine discrimine contulit.

§. XLIV.

Condæus Princeps a Damvilla captus.

Thuan. l. 34.

Nec tamen cedebant Condæus Princeps, & Colinius Archithalassus, qui vix ducentis equitibus ex conflictu ad signa revocatis, Germanos equites, ut denuo secum certaminis aleam tenta-

tentarent, hortabantur; verum illi sclo- Sæcul. XVI.
petos amissos caussati cum cunctarentur, A. C. 1562.
ac postremo accelerato gressu recederent, secumque Gallos metu pene exanimatos traherent, Condæus Princeps eos sequi coactus est, accepto jam in manu vulnere, vixque exiguum spatium progressus, equo, qui in crure sclopeto ictus fuerat, deficiente, cum eum mutaret, a Damvilla, qui cum valido agmine supervenerat, capiebatur. Postea Germani, & Galli, cum cæduam silvam, & vallem subjectam pertransiissent, in clivum enituntur, in eoque subsistunt, cum vero interea Guisius in Germanis peditibus, quorum duo millia se ad lævam maceriis vicinis incluserant, expugnandis occuparetur, fugienti equitatui, ut se ex pavore colligeret, & ordines restitueret, tempus indulgebatur; ecquidem Santandreanus Marescallus in id incumbebat, ut eos insequeretur, illosque dissipatos, antequam rursus coirent, aggrederetur, quibus cæsis alios, qui Momorantium Conneſtabilem captum abducebant, adsecutus, hunc Belliducem ex ipsorum manibus recipere, eique libertatem procurare volebat: verum tarda nimis erant Santandreani molimina.

§. XLV.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. XLV.

Pugna inter Guisii Ducis, & Colinii copias.

Attamen Colinius Maris Præfectus interea cum Principe Porciano, & Comite Rupisucaldio ad vexilla circiter trecentos cataphractos equites Gallos, quibus Sclopeta tantum, & gladii supererant, revocabat, ac secum assumptis mille germanis, inter quos ad dextram, ac lævam collocatos medius incedebat, cum Santandreano, cui se etiam Guisius Dux conjunxerat, obstinato magis, quam antea certamine dimicabat, atque in Mareschalli equites tanto furore irruebat, ut eos abs dubio in fugam egisset, nisi Guisius Dux duo veteranæ militiæ Gallorum millia in aciem eduxisset penes quemdam locum, ubi prohibente equitatu ab Architalasso conspici haud poterant: hi ergo uno agmine in quadrum dispositio accurrunt, ac Architalassi equites a tergo adoriuntur, primaque scloporum explosione tot milites, & equos trucidant, ut Colinius ab impugnandis Equitibus Catholicis desistere coactus illorum ordines dissolvere niteretur, eo fine, ut a Gallorum agmine sese expedire posset.

§. XLVI.

Sæcul. XVI. A C 1562.

§. XLVI.

Santandreanus Mareſcallus a Bobinio trucidatus.

Poſtquam Santandreanus Mareſcallus in poſtremo hoc conflictu cuncta neceſſaria imperia dediſſet, illius equus viribus exhauſtus concidit, tam funeſto lapſu, ut Mareſcallus illius pondere preſſus haud amplius ſeſe erigere poſſet, quocirca extenſa dextera ſe captum cuidam Calviniſtæ dedere coactus eſt, qui captum expedire conatus, equi ſui dorſo imponere voluit, ut illum ad ſecurum quemdam locum transferret: aſt eodem ferme momento Mareſcallus a Bobinio Nobili, qui in ejus comitatu erat, ſclopeti ictu miſere occiſus fuit. *Thuan. l. 34. n. 1. Mem. de Brant. Mezeray tom. 5. p. 110.*

Hic demum fuit exitus Santandreani Mareſcalli, qui non minus largiter naturæ dotibus ornatus, quam vitiis, flagitiisque inſignis, florentem ſub Henrico II. fortunam experiebatur, ac ceteroquin bello ſtrenuus Dux erat: attamen quamdiu hic Princeps regnabat, ex Regni, ac privatorum ſpoliis vitam luxu ac magnificentia diffluentem agebat, nihilominus, ut ſummæ rerum præeſſet, dignus cenſebatur: Verum tot ſcelerum vindicem experiebatur Dei dexteram, cum ab illius, a quo nunquam ſibi metuebat, manu interfectus perierat:

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

porro ei in Franciæ Mareſcalli munere ſuccedebat Imbertus Platerius.

Ceterum hæc pugna, in qua etiam Boiſſius apud Guiſium Ducem ſupremus ſtabili Præfectus occiſus fuit, per quatuor omnino horas durabat, atque cum ingenti vincendi aviditate, animique fortitudine utrinque pugnatum eſt.

§. XLVII.

Archithalaſſus poſt prælium ſecedens.

Thu. & Pop. l. 9.

Archithalaſſus, cum undique violenta ſclopetorum grandine impeteretur, numero impar receptui canere jubet, eodem tamen ordine, quo ad certamen ejus milites properabant, nam adhuc dum in primo agmine ſub Haſſio Mareſcallo duo Germanorum equitum ſigna recenſebat, ipſi vero medius inter eos, qui expeditibus, & equitibus Gallis ſupererant, incedebat, atque abductis ſecum omnibus belli tormentis compoſito greſſu ſe ex prælio recepit; ultimum vero agmen Buchavanius intimus ejus amicus cum ſelectioribus copiis claudebat.

Equidem fugientes inſequebatur Guiſius Dux, verum vix ſeptingentos vel octingentos paſſus confecerat, nocte conſpectum utrique parti adimente, hoſtis in Novilla oppido plusquam una leuca ab acie ſito ſubſtitit: cum igitur

igitur Guisius loco, in quo certatum est, potitus esset, ac tormenta insuper quatuor campestria signaque cepisset, quin victoria penes Regium exercitum iteterit, dubitari non potuit. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XLVIII.

Archithalassi consilio de certamine altera die restaurando reliqui Belliduces obluctati.

Hic demum fuit successus Drocensis prælii, quod die decima nona Decembris commissum est, in quo Blainvillæ, aliisque vicinioribus locis magis præclara fortitudinis specimina utrinque fuere edita, præcipue vero magis singulare fuit, quod nulla velitatione ab initio fuerit certatum, quamvis uterque exercitus per horam cum dimidia in conspectu fuerit, sed statim totis viribus concursum sit, atque utriusque exercitus Duces capti abstraherentur, nec non tam Catholici, quam Calvinistæ, etsi ambo fuerint devicti, servatis tamen ordinibus denuo suas copias collegerint, nullaque difficultate ex pugna in tutum sese receperint. Eodem die Colinius finita cæna, ut ambiguam magis victoriam redderet, Germanos hortabatur, ut altera die summo mane rursus pugnam redintegrarent, pollicitus, eos, si *Thuan. l. 34. Varillas hist. Charl. IX. tom. 1. l. 4. p. 379.*

Sæc. XVI. A.C. 1562.

si id facerent, certam procul dubio victoriam reportaturos esse, eoquod Catholicorum exercitus duos præcipuos Duces suos amisisset, ac hostili equitatu ferme penitus dissipato Helvetii, præcipuum exercitus robur, plane profligati essent: cum autem Germani caussarentur, eorum equos potissima ex parte vulneratos, ac soleis destitutos, necnon laboribus fractos, insuper etiam illorum carros, quos tamen colligere necesse foret, huc, illucque dispersos, præcipue tamen pulverem pyrium, globosque deesse, itemque sclopetos fuisse amissos, hinc honorificum hoc juxta ac salutare consilium, quale &, ipsi agnoscebant, in irritum cecidit, nec ultra quicquam motum est.

§. XLIX.

Utrinque occisorum numerus.

Thuan. l. c. Pop. l. 19. Mem. de l'Etoile tom. 1. p. 8.

Porro occisorum numerus utrinque circiter ad octo millia ascenderat, ita ut inter utramque partem æquali ferme numero victoria, cladesque fleterit. Ex Catholicis præter Marescallum Santandreanum in eorum exercitu inter Belliduces nobilitate generis clariores cæsi fuere Montbrunii Connestabilis Filii, Givryus, Annebaldus, atque ambo Brossii tam Pater, quam Filius, Gilbertus Belcarius Metensis Episcopi

piscopi Nepos: Dux autem Nivernius lethaliter vulneratus est ex imprudentia Debordii domestici sui, qui hujus infortunii desperatione in medios hostes irruens cum aliis occisus fuit: capti autem fuere unacum Montmorantio Orasonus, Rupifortius Damoiso Commercienſis, Sclavolius, pluresque alii, qui sub Marescalli imperio militabant. Sæcul XVI. A.C.1562.

Porro ex Condæo Principis exercitu, qui periere, præcipui fuere Arpajonus, Liencurtius, Chandæus, Lignerius, Rugnacus, Fredonerius, Masella, Carlerius, Sorius Sangermerius, qui omnes fere sub Moji vexillo certaverunt: Trochmortonus autem Anglorum Reginæ orator, & Franciscus Perucelius, qui postea Condæo Principi tanquam Pastor inserviit, Nogentium concessere, ubi postridie capti sunt.

§. L.

Condæus Princeps a Guisio Duce perhonorifice habitus.

Montmorentius Conneſtabilis captus Aureliam sub valido præsidio abducebatur; verebantur enim Calvinistæ, ne in itinere ipsis eriperetur: agebat tum Conneſtabilis ætatis suæ annum septuagesimum. Ceterum Condæus Princeps, qui a Damvilla captus fuerat, prope Drocium ad castra re-

Thuan. l.c. Brantome elog.du Duc Guise Dupleix.to 3 p. 686. Daniel. to.6. p.312.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

ducebatur, ubi eum Guisius Dux omnibus sinceræ amicitiæ signis, ac non minus generosa, quam singulari benevolentia excepit, eumque solatus, atque infaustam illius sortem deplorans, cum eum absque Regis, & Reginæ Administraticis jussu libertati restituere haud posset, speciale saltem ejus vitæ sollicitudinem præsetulit, eumque ad locum cubiculo suo contiguum deduxit, admonens, ut eo absente sese nemini conspiciendum præberet, ne forte iniquissimo hoc tempore rabiem concitaret cujusdam Catholici, in quo immoderatum Religionis studium magis, quam Regii sanguinis reverentia prævalere posset.

§. LI.

Ambo unius mensæ, ac lecti societate gaudentes.

Insuper Guisius Dux nunquam a Condæi Principis latere discesserat, nisi quando illum imperia dandi necessitas avocaverat, insuper ipsum semper mensæ suæ socium habere voluit: majori autem sollicitudine angebatur Guisius Dux, eoquod ipsi nonnisi unici lecti copia esset, impedimentis hinc inde dispersis, aut omnino amissis: cum autem Dux suum lectum semper penes se haberet, eundem perbenigne Condæo

dæo obtulit: attamen verebatur hic Princeps, ne Guiſio, ſi conditionem acceptaret, familiarius uti videretur: ſi autem recuſaret, ruſticitatis notam incurreret, hinc Guiſio reſpondit: „lubens tuum accepto lectum, dummodo „tu illum mecum partiri velis.„ Annuit Dux, proin in hac occaſione duo ſupremi Duces, quos florentibus utriusque rebus inimicitiæ capitales divulſerant, adverſa alterius fortuna conjunxit, & in ambiguo reliquit, utrius virtus majore laude fuerit digna, aut Guiſii Ducis tanta moderatione uſi, aut Condæi Principis, qui ſe ultro hoſtis antea jurati fidei tanta fiducia, & animi æquitate crediderat. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Altera die Condæus Princeps ingentem animi mœrorem præſetulit, narravitque, quod totam noctem inſomnem agere coactus, Ducem lateri ſuo accubantem tam profundo, ac quieto ſomno ſepultum admiratus fuerit, perinde acſi priori die pro eadem cauſſa invicem decertaſſent, ſemperque arctiſſimo amicitiæ vinculo juncti fuiſſent: attamen hæc ipſa relatio heroicam Condæi fiduciam, atque intrepidum Guiſii animum luculento teſtabatur argumento.

Sæc. XVI. A. C. 1562.

§. LII.

Hujus victoriæ notitia ad Aulam delata, ac per universum Regnum divulgata.

Thuan. l. 34. Mez abreg. chron. t. 5. pag. 112.

Postridie Guisius Dux Lutetiam Parisiorum Lotium decrevit, ut de prælii successu, ac Catholicorum victoria de Calvinistis reportata Reginam certiorem redderet. Regina, etsi Condæo Principi parum faveret, multo tamen magis suspectam habebat Guisii Ducis prosperitatem, nihilominus hac in occasione lætitiam vultu fingens, animi sui indignationem egregie dissimulabat, atque probrose incusabat eorum ignaviam, qui pridie auffugientes falsum de clade accepta nuntium attulerant: quinimo referunt nonnulli, quod eadem Regina Catholicos fuisse profligatos edocta, nihil omnino commota duntaxat dixerit: *quid refert: ergo imposterum Deus in lingua Gallica erit adorandus*: his dictis mox Condæi Principis amicis, ac novarum opinionum fautoribus adulari, & favere cæperat: altera autem die, dum certum de Catholicorum victoria nuntium acceperat, publice gratias Deo rependi, ac in lætitiæ signum festivos ignes non modo Parisiis, sed in præcipuis Regni urbibus accendi jussit.

§. LIII.

§. LIII.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Guiſius ſupremus exercitus Dux nominatus.

Itaque Regina hanc victoriam edocta ad Guiſium literas dabat, ut eidem non modo rei tam proſpere geſtæ felicitatem gratularetur, gratesque rependeret, ſed inſuper ut eidem ſignificaret, quod Rex ei ſupremum Regii exercitus imperium deferret. *Thuan. l. 34. Daniel hiſt. de France t. 6. p. 312.*

Guiſius, ut fertur, ab initio quidem hunc honorem recuſabat, ſimulque Mareſcallum Briſacum pro hac præfectura proponebat, utpote Virum, quem ad Montmorantii Conneſtabilis munus digne obeundum ceteris magis idoneum cenſeret: verum Rex Guiſium, ut hanc dignitatem acceptaret, compulit, quapropter mox Colinium Maris Præfectum inſequi conſtituit: hic pariter poſt Drocenſe prælium ſuas copias in aciem educebat, promotisque parumper caſtris hoſtes ſuos aggredi parabat, ut hac agendi ratione acceptæ cladis rumorem diſſiparet: itaque ſuos undique diſperſos colligere intentus, ſecundis caſtris Gallardonium profectus eſt, quodam belli tormento, quod columbrinam vocant, relicto, atque in terram defoſſo, quod poſtea in Guiſii Ducis poteſtatem devenit. Inde Alna-

Sæcul. XVI. A C. 1562.

tum contendit, ubi ei ob Condæi Principis abſentiam ab omnibus uno conſenſu ſumma armorum præfectura delata eſt: tertiis vero caſtris Puteolum in Belſia haud longe a Janvilla, ac poſtridie Patæum venit, ubi biduo commoratus, mox aliquantulum deflexit. Catholicorum copias, quas Blæſas contendere inaudierat, intercepturus: eas igitur Pretevallium usque in Vindocinenſi agro inſecutus eſt, tandem vero Baugentiacum exeunte anno venit, eo conſilio, ut refecto ponte ſuas copias in Soloniacum agrum, & Bitunigas ad hiberna dimitteret, quo & ſuas miſſurum Guiſium Ducem intellexerat, ut ad Aurelianam obſidionem, quam jam ille animo agitabat, promptiores, ac paratiores eſſent.

§. LIV.

Rationes a Synodi acceſſu Proteſtantes deterrentes.

Spond. hoc ann. n. 40.

Poſtquam Ferdinandus Imperator octo annorum inducias a Turcis impetraverat, promiſſo annuo triginta millium aureorum tributo, quod durantibus hiſce induciis Solimano penderet, omnem ſuam ſollicitudinem in eo impendit, ut Proteſtantes ad Eccleſiæ unitatem reduceret, eosque ad acceptandam Synodum permoveret: porro haud obſcure

obſcure cognoverat, quod pii hujus concilii deſiderium magis expeditum eſſet, ſpectata præſenti viciſſitudine, qua tum Proteſtantium res verſabantur: verum eodem ferme tempore Imperator reſponſum accepit, in quo illi ſcripto rationes exponebant, easque demum typis excudi curabant, ob quas ad Synodum venire recuſarent: ceterum confictæ hæ rationes ad duodecim calumnias reducebantur, quas jam ſæpius propoſitas rurſus confirmare nitebantur. Ex his igitur prima ratio erat hæc; „concilium illegitime, & contra „manifeſtum jus indictum eſt, cum id „non Pontifici Romano, ſed Imperatori, & Principibus competeret. II. „Concilium liberum, ad reconcilianda „Germaniæ de Religione diſſidia, de„bet in ipſa Germania loco opportuno „fieri: Tridentum autem non Germaniæ, „ſed Italiæ oppidum eſt, ipſisque valde „incommodum, & ſuſpectum. III. Il„lud tridentinum non eſt Generale, & „œcumenicum concilium, ſed ex ſolis „perſonis Papæ ſubjectis conſtat, laicique „excluduntur, qui etiam admitti, & Ju„dices ſedere debent. IV. Non eſt li„berum, ſed ſervum, ſedetque in eo „Judex, qui reus eſt, & Epiſcopos ha„bet ſibi juramento obſtrictos, ac velut „miſerrima mancipia. V. Non ſolum „non

Sæcul. XVI. A.C 1562.

Sæcul. XVI A. C. 1562.

„non liberum, sed nec Christianum cen-
„seri potest: quippe non in eo Christus,
„& Verbum ejus, sed decreta homi-
„num prævalent. VI. Curia Romana,
„& Regnum Pontificium scatet vitiis
„fœdissimis ac propterea non est æquum,
„Pontificem in eo Judicis partes sibi
„assumere. VII. Romæ omnia expo-
„nuntur venalia, cum manifesto si-
„moniæ crimine: ideoque nefas esset,
„cum Simoniacis convenire, quos Chri-
„stus de templo ejecit. VIII. Pontifi-
„ces, & Monachi doctrinam invenerunt
„densissimis tenebris obsitam, & im-
„piis erroribus refertam tam in fide,
„quam moribus. IX. Cum impia de-
„creta promulgata fuerint in prioribus
„Concilii Sessionibus, ex iis datur in-
„telligi, qualia futura essent, quæ dein-
„ceps condenda forent. X. A multis
„jam annis plus satis ostensum est, Pon-
„tificum Romanorum Concilia plus in-
„commodi attulisse, quam commodi,
„ac majores turbas civisse. XI. Pon-
„tifex Confessionis Augustanæ profesio-
„res neutiquam pro membris Ecclesiæ
„agnoscit, sed pro hæreticis per excom-
„municationem ab ea ejectis. XII. Ii-
„dem Augustani religione conscientiæ
„impediuntur, ei Concilio adhærere,
„cum iidem scirent se viam veritatis te-
„nere, ac periculum esset prævarica-
tionis:

„tionis: sic enim & antiqui Patres fu- Sæcul. XVI.
„gerunt Concilia impiorum.„ A. C. 1562.

§. LV.

Conditiones ab iis pro Synodo requisitæ.

His duodecim querelis plures addidere articulos circa normam, quam in Synodi celebratione observari volebant: horum autem primus erat: Concilii Indictio per Cæsarem fiat. II. Celebretur intra Germaniæ limites. III. Facultas assistendi, & libere decernendi etiam laicis concedatur. IV. Exponantur ea, quæ amplius requirerentur, ut esset revera universale Concilium. V. Relaxetur juramentum, quo Episcopi, & Ecclesiastici obstricti tenentur Papæ. VI. Juramentum calumniæ exigatur ab omnibus vocem decisivam habituris. VII. Priora Decreta Concilii Tridentini aboleantur. VIII. Præsidis honor soli Christo tribuatur. IX. Pro norma, seu regula judicii constituatur sola Sacra Scriptura. X. Agatur de auctoritate, quæ sanctis Patribus, & Conciliis Veteribus tribuenda sit. XI. Eorum scripta, & decreta ad Sacræ Scripturæ examen revocentur.

§. LVI.

Eorum postulata ad Cæsarem circa Concilium.

Hi

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Hi fuere articuli, quos prioribus suis querelis adjecere, insuper alios ejusdem ferme tenoris Cæsari proponendos subjungebant, eosque ad sequentes reducebant. I. Concilium in Germania celebretur. II. A Papa non indicatur. III. Is non præsideat, sed Concilii pars sit, & ejus decretis subjectus. IV. Episcopi, & ceteri Prælati immunes sint a juramento Pontifici præstito, quo possent libere, & sine præjudicio sententiam dicere. V. Scriptura divina judex habeatur. VI. Theologi Augustani vocem habeant non solum deliberativam, sed etiam decisivam, deturque eis salvus, prout vocant, conductus, non solum quoad personas, verum etiam quoad Religionis exercitium. VII. Decisiones non fiant ex majori suffragiorum numero, sed præferantur sententiæ meliores, seu illæ, quæ cum Regula verbi divini consentirent. VIII. Præcedentia Concilii Tridentini acta pro irritis habeantur, cum ab una tantum partium celebratum fuisset. IX. Si in Concilio concordia de Religione non sequeretur, conditiones saltem Passavienses in Germania inviolatæ permaneant. X. De omnibus his articulis cautio idonea detur.

§. LVII.

§. LVII.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Cæsaris responsum ad hæc postulata.

Accepto hoc scripto Ferdinandus Cæsar, ne illorum animos magis alienos, aut exacerbatos redderet, cum pacis conservandæ studiosissimus audiret, ideo pollicitus est, se concordiæ conciliandæ operam daturum, ac Concilium procuraturum, cui ipsi ne intervenirent, cum ratione recusare non possent, quem in finem spopondit se Tridentum accessurum, aut saltem ea, quæ e re sua forent, curaturum ex oppido œnipontano, quod tribus tantummodo, quatuorve diebus a Tridento distaret, & quo prope diem proficisceretur.

Spond. ad hunc ann. num. 42. Heiss. hist. de l'Epire tom. 1. l. 3. c. 5. p. 414.

Verum ipsemet Cæsar ea, quæ promiserat, ægre exequenda prospiciebat, quinimo cujusdam successus, quem tamen omnes haud eventurum credebant, spei, ac fiduciæ inniti videbatur; quapropter magis securam Protestantes ad Ecclesiæ unionem revocandi viam tentaturus Caroli IX. Regis amicitiam expetebat, junctaque cum eo opera de opportunis Synodi Patres eo inducendi mediis agebat, ut ipsi Ecclesiasticorum mores emendandi negotium aggrederentur, hacque ratione tam Protestantibus, quam Calvinistis prætextum adimerent, quo freti hucusque

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

usque sese a reconciliatione ab eis petita adeo alienos exhibebant: huic itaque consilio feliciter exequendo ambo hi Principes anno sequenti incumbebant.

§. LVIII.

Seditio contra Angliæ Reginam conflata, *atque ab eadem detecta.*

Cambden in Annal. Ayl. & Hib.

Interea Elisabetha Regina in Anglia semper summa sollicitudine omnem tempestatem, quæ suo capiti imminebat, eamque inquietam reddebat, a se amoliri nitebatur: edocebatur enim, quod Catholici, ad Religionem suam armis restaurandam, habitis congressibus clandestina consilia agitare molirentur, ut vero hujus rei originem detegeret, præcipuam horum motuum caussam esse existimabat Mariam Scotiæ Reginam, cujus juribus in Angliæ Regnum tanquam seditionis obtentu Catholicos uti arbitrabatur: cum autem Harthurem de Polo, ejusque Fratrem, quorum Mater erat quædam Princeps ex Eboracensi stirpe progenita, necnon Cortesceum Equitem eorum Sororium quamdam in Regno factionem conflare suspicaretur, hos capi, atque in vincula conjici jussit. Interrogantur illi, sed nil aliud ab eis extorqueri poterat, nisi quod quidem ad Guisium Ducem

Ducem in Gallias ſecedere, inde autem poſtea ad Valliam Provinciam eo fine reverti decreverint, ut ibidem Scotiæ Reginam in Angliæ Reginam proclamari curarent: nullatenus autem vivente Eliſabetha quidquam adverſus eam moliri intendiſſent: niſi cujusdam Aſtrologi vaticinio didiciſſent, Eliſabetham hoc anno nondum evoluto e vivis exceſſuram, hinc ad propoſiti ſui executionem jam nunc opportuna media, ſe aggreſſos dicebant. Verum horum confeſſio jam ſatis, ſuperque videbatur, ut lata ſententia morti adjudicarentur: Regina tamen habita illuſtriſſimi, ex quo originem trahebant, generis ratione illis vitæ gratiam fecerat. *Sæcul. XVI. A. C. 1562.*

§. LIX.

Eliſabethæ crudelitas erga Catharinam Grayam.

Eliſabetha non ea utebatur clementia adverſus aliam Principem, licet minus ream: porro ea erat Catharina Graya Filia Ducis, ac Duciſſæ Suffolciæ, quæ Joannæ Grayæ ex Mariæ Reginæ juſſu capite plexæ Soror erat: quamvis ergo Catharina non alterius criminis rea inveniretur, niſi quod ad Angliæ ſceptrum eidem jus competeret, nihilominus alia eam vexandi ratio *Cambden. ibid.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

tio excogitabatur; illa quippe nupserat Pembrochio Comiti, qui tamen conjugalis hujus societatis impatiens sese Judicis sententia ab ea separari fecit: unde illa postmodum clam nuptias iniit cum Harfordiæ Comite, qui in Franciam peregre profectus conjugem suam gravidam reliquit. Elisabetha clandestinum hoc connubium edicta mox Catharinam carceri mancipat, simulque Comitem postea reducem in vincula conjici jubet, Archiepiscopus autem Cantuarienfis hoc matrimonium tanquam irritum lata sententia declarare præcipitur: cum autem Comes post pronuntiatam hanc sententiam e sua custodia clam egrederetur, ac Catharinam conjugem suam invisendi opportunitatem nactus esset, eadem rursus uterum gestare deprehendebatur; quocirca Comes trium capitalium scelerum reus proclamatur, scilicet, quod carceres effregerit, & Regii sanguinis Principem violaverit, nec non commercium carnale habuerit cum quadam fœmina, a qua tamen Judicis sententia separatus fuisset: itaque ex hisce tribus sceleribus quodlibet quinque millium librarum sterlingicarum mulcta redimere, ac jurata fide Catharinæ societatem ejurare jubetur, quod etiam post diuturni carceris squalorem effectui dedit,

dedit; diu enim hanc ſententiam revocari adlaborabat: Catharina vero tandem in carcere contabuit: quod autem Harfordiæ Comitem tanquam verum ſuum Maritum agnoſceret, luculento comprobabat argumento, dum morti proxima a Regina veniam peti voluerit, eoquod absque ejus conſenſu nuptias iniiſſet. Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. LX.

Eliſabethæ fœdus cum Franciæ Calviniſtis.

Verum Eliſabethæ longe majus periculum impendebat a Scotis, quorum Reginam potiſſimi tuebantur amici, qui opportunam eidem Angliæ regnum aſſerendi occaſionem avide præſtolabantur: cum autem Eliſabetha pro comperto haberet, quod cuncta hæc conſilia a Guiſio Duce agitarentur, isque vehementer deſideraret, ut Galli Religione Catholici ſua arma in Normaniam circumferrent, hacque ratione Angliæ Regno, in quod copias ad conſilium ſuum feliciter exequendum introducere moliebatur, viciniores eſſent: eapropter Eliſabetha cum Carnotenſi Præfecto, quem Condæus Princeps ad eam ablegabat, armorum ſocietatem iniit, vi cujus Regina ſpondebat, quod Hugonottarum Principibus præter centum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

tum aureorum millia etiam sex peditum millia suppetias mittere velit, ea tamen lege, ut tria horum millia ad propugnandam Dieppam, & Rothomagum adhiberentur, reliqua autem tria millia tanquam præsidiarii Portui-Gratiæ imponerentur; hujus enim urbis possessionem Calviniſtæ asserebant Reginæ, eo jure, ut illam usurparet, donec eidem Caletum redderetur: porro hac agendi ratione Elisabetha sibi persuadebat, quod continuato in Galliis bello Guisius Dux sopiendis hisce flammis intentus quicquam contra Anglos moliri præpediretur: verum illa sex Anglorum millia, dum exeunte Mense Septembri advenerant, Rothomagum jamjam a Catholicis obsessum intellexerunt, quapropter in duo dividebantur agmina, quorum unum Dieppam ingrediebatur, alterum vero Portum-Gratiæ occupabat, cujus urbis Præfectus nominabatur Varvicensis Comes Anglici exercitus Bellidux: attamen ob Rothomagi expugnationem, Navarræ Regis obitum, & Drocense prælium vix non omnia Reginæ consilia in irritum cecidere.

§. LXI.

§. LXI.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Scotiæ Regina ſibi quamdam Eccleſiaſticorum proventuum partem vendicans.

Ceterum indies magis adhuc turbatæ erant Scotiæ Regni res, eoquod Maria Regina ibidem parum auctoritate valeret, ac inſuper variæ eſſent factiones, quibus Regnum miſere ſcindebatur: hæc enim Regina utpote adoleſcens in Franciæ aula educata luxui, ac immoderatis ſumptibus aſſueverat, cum autem ex Regio ærario, quod aliunde ſat tenue, atque ex ſuorum Prædeceſſorum ſocordia pene exhauſtum erat, eidem exiguæ ſuppeterent facultates, hinc eidem e proventibus Eccleſiaſticis tertia pars adjudicabatur, ut exinde ad Regios uſus expenſæ fieri poſſent, necnon Proteſtantium Miniſtri alèrentur. Verum id omnibus diſplicebat, nam Sacerdotes præprimis tantopere imminutos reditus ſuos querebantur, Miniſtelli vero hac liberalitate plurimum adjuti videbantur. *Thuan. l. 29. num. 2.*

§. LXII.

Triginta novem articuli Synodi Londini celebratæ.

Annus fluebat poſt Chriſtum natum milleſimus quingenteſimus ſexageſimus *Thuan. l. c. Cambden annal. Angl.*

Sæc. XVI. A.C. 1562

mus secundus, in quo, ut Reginæ luxui modo iniquo satisfieret, tot tumultus in Scotia suscitabantur, eodem autem hoc anno Elisabetha Regina Londini in Anglia Synodum convocari jussit, in qua fidei confessio triginta novem articulis comprehensa proponebatur. Ex his primi quinque consonant omnino cum fide Catholica circa mysteria: in sexto autem illi veteris Testamenti libri tanquam non Canonici rejiciuntur, qui non reperiuntur in canone Hæbreorum, ex novo tamen testamento omnes libri pro Canonicis agnoscuntur. In decimo asseritur, quod homo post Adæ lapsum non valeat se præparare ad fidem, nec etiam quicquam Deo acceptum agere absque Dei auxilio. In articulo undecimo justificatio attribuitur soli fidei, nihilominus in articulo duodecimo adstruitur, quod pia opera Deo sint accepta, utpote consecutiones, ac necessarii fidei effectus: ea autem opera, quæ Christi gratiam, & Spiritus sancti inspirationem præcedunt, peccata dicuntur. In articulo decimo tertio, & in sequenti pariter doctrina de operibus supererogatoriis rejicitur. In articulo decimo septimo prædestinatio vocibus admodum moderatis exponitur, observaturque, quod hæc doctrina curiosis, carnalibus, ac Dei Spiritu vacuis non minus

minus afferat periculum, ac veræ pie- Sæcul. XVI. A.C. 1562.
tatis hominibus conducat, & ſolatium largiatur.

In articulo decimo nono Eccleſia definitur, quod viſibilis ſit cœtus hominum, qui purum Dei Verbum tradunt: eadem vero Eccleſia tanquam teſtis, ac Sacrorum librorum tutrix agnoſcitur in articulo vigeſimo, in ſequenti autem Conciliorum generalium infallibilitas rejicitur: damnatur quoque in vigeſimo ſecundo Eccleſiæ Romanæ doctrina circa purgatorium, cultum S. Imaginum, ac reliquiarum, & invocationem ſanctorum. Articulus vigeſimus tertius ſtatuit, neceſſe eſſe, ut Miniſtri ab iis, qui vocandi poteſtatem habent, vocentur: in vigeſimo quarto articulo approbatur, & commendatur uſus preces in Eccleſia fundendi in linqua vulgari. In vigeſimo quinto Sacramenta definiuntur, quod ſint ſigna efficacia gratiæ, & benevolentiæ Divinæ, per quæ Deus inviſibiliter operatur in nobis, noſtramque fidem excitat, & confirmat. In articulo vigeſimo ſexto declaratur, quod duo duntaxat dentur Sacramenta a Chriſto inſtituta, nimirum Baptismus, & Cœna, cetera autem quinque non ſint Sacramenta, ſed falſæ imitationes quarumdam actionum, & Apoſtolicarum con-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

suetudinum, aut quarumdam vivendi rationum in sacris literis approbatarum. Statuitur quoque in articulo vigesimo septimo, quod infantium Baptisma utpote Christi Domini institutioni consonum sit retinendum.

Circa Eucharistiam in articulo vigesimo octavo asseritur, quod cœna non sit nudum signum mutuæ charitatis inter Christianos, sed Sacramentum nostræ Redemptionis per mortem Christi, ut proin illi, qui digne illud cum fide recipiunt, participent de Sanguine, & Corpore Christi: rejicitur tamen transsubstantiatio in articulo vigesimo nono, ubi declaratur, quod Corpus Christi nonnisi modo spirituali per fidem detur, recipiatur, & in Cœna manducetur, ac juxta Christi Domini institutionem hoc Sacramentum, nec asservetur, nec circumferatur, neque elevetur, aut adoretur: imo nec etiam impii, & scelerati Corpus Christi recipiant, quamvis corporis sui Sacramentum manducent. In articulo trigesimo præcipitur, ut Eucharistia sub utraque specie tradatur; in articulo autem sequenti declaratur, quod præter Crucis Sacrificium non detur aliud. Articulus trigesimus secundus statuit, quod Episcopis, Presbyteris, & Diaconis uxores accipere permissum sit. In articulo trigesimo quarto dam-

damnantur homines privati, si ritus Ecclesiasticos verbo Divino non contrarios, atque publica auctoritate institutos, & approbatos infringere præsumpserint, particularibus tamen, vel Nationalibus Ecclesiis hosce ritus immutandi, vel abolendi facultas conceditur. Sæc. XVI. A.C. 1562.

In articulo trigesimo quinto tomus secundus Homiliarum, necnon primus regnante Eduardo editus approbatur, simulque in trigesimo sexto articulo confirmatur Archiepiscoporum, & Præsulum consecratio, necnon Sacerdotum, & Diaconorum ordinatio sub ejusdem Eduardi regimine præscripta: declaratur tamen, quod omnes hoc modo, atque suo abhinc regimine consecrati, atque ordinati censeantur legitime initiati. In articulo trigesimo septimo Regiæ suæ Majestati adscribitur suprema potestas tam Ecclesiastica, quam civilis in omnes Regni sui Ordines, declaratur nihilominus, quod hanc potestatem extendere non valeat in potestatem annuntiandi Verbum Dei, vel Sacramenta administrandi, sed duntaxat ad jus omnes Ordines tam Ecclesiasticos, quam profanos in suo officio continendi, & rebelles, vel non obtemperantes castigandi. Præterea in articulo trigesimo octavo decernitur, quod Papa nullam in Angliæ Regno ju-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

risdictionem habeat. Denique in articulo trigesimo nono statuitur, quod rei pœna mortis plecti, ac Christiani Magistratuum jussu arma sumere, bellumque gerere licite valeant, eorumque bona non evadant communia, nec non licita sint juramenta. Hæc fuere addita contra Anabaptistas, & Puritanos.

Iidem hi articuli rursus Anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo primo confirmati, necnon in omnibus Regni comitiis, quæ postea fuere celebrata, innovati fuerunt. Tandem Elisabetha vivis erepta a Jacobo I. Rege Anno millesimo sexcentesimo tertio in Synodo a Londinensi Episcopo celebrata in Cantuariensi Provincia denuo approbati sunt.

§. LXIII.

Francisci Turnonii Cardinalis fata.

Ciacon. vit. Pontif. t. 3. pag. 505. Thuan. l. 34. Sadol. l. 6. & ep. 14

Hoc item anno ad medium vergente Franciæ Regnum Cardinalem Franciscum Turnonium, præcipuum illius lumen, ac glorioſissimum veræ Doctrinæ Defensorem amisit. Hic Anno reparatæ salutis millesimo quadringentesimo octogesimo nono ex Jacobo Turnonio Comite de Roussilion, & Joanna de Polignac natus, ac ab iisdem parentibus in Christianæ pietatis studio liberaliter educatus fuerat, unde vix duodecimum ætatis

ætatis ſuæ annum egreſſus Religioſo Sancti Antonii Viennenſis ordini nomen dedit, nuncupatisque ſolemnibus votis ſtudiorum curriculum cum ſumma ſolertia emenſus erat, præcipue vero Divinarum literarum, Conciliorum, Sanctorumque Patrum lectioni ſeſe impenderat, ut his armis inſtructus contra novas hæreſes in arenam deſcendere poſſet: porro ex quatuor ejus Fratribus duo ad Epiſcopatus fuere aſſumpti, & quidem Caſparus ad Valentienſem, Carolus vero ad Rhodienſem: Franciſcus autem præcipuis ſui Ordinis dignitatibus auctus tandem anno ætatis ſuæ trigeſimo octavo Abbas Caſæ Dei in agro Arveno, quo tamen anno, ignoratur, renuntiatus eſt: anno autem Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto ad Ebrodunenſem Archiepiſcopatum & demum ad Bituricenſem promovebatur, ubi ob ſuam probitatem, prudentiam, atque in rebus gerendis dexteritatem tanti a Franciſco I. Rege habebatur, ut ad Regium Senatum ab eo accitus, hoc munere integerrima fide fungeretur: ceterum cum idem Galliarum Rex in Papienſi prælio captus Madritum in Hiſpaniam abduceretur, Franciſcus Turnonius a Regni Proceribus deſtinabatur, ut Regis libertatem a Carolo V. Cæſa-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Cæsare impetraret: equidem unacum Margarita Regis Sorore, Alensonii Ducis Vidua, Montmorentio Conneſtabili, & Joanne Sylva primo Pariſiensis Senatus Præside in Hiſpaniam contendebat; ubi integro anno morabatur, cum laboris ſui ſucceſſu adeo proſpero, ut die ſecunda Januarii Anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto, prout jam alibi meminimus, liberationis pacta fuerint concluſa, qua occaſione Turnonius demortuo Franciſco Beuil Sancerrano Bituricenſis Archiepiſcopus electus fuerat, eapropter primo Bituricenſis Archiepiſcopi nomen in eis tabulis uſurpabat: exeunte autem Menſe Januario ex Hiſpania profectus in Franciam rediit, ubi comitiis a Rege ob Regni negotia celebratis interfuit: demum ad finem vergente anno Salvatoris milleſimo quingenteſimo quinquageſimo vigeſimo ſeptimo novi ſui Archiepiſcopatus poſſeſſionem accepit, ibique Biturigibus anno ſequenti die decima Maji Synodum celebravit, quo etiam tempore in Abbatem Sancti Antonii electus dicitur: progreſſu autem temporis die decima nona Martii Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo trigeſimo ad Franciſci Regis preces a Clemente VII. Purpura decoratus fuit, pro-

ut

ut idem Papa promiserat literis ad eundem Regem anno priori prima Novembris die datis. In Cardinalem creatus obtinuit Turnonius titulum Sanctorum Petri, & Marcellini, quam dignitatem eidem Sadoletus officiosa epistola gratulabatur: cum ergo Turnonius ob impetratam Francisci I. libertatem amplissimis elogiis, ac beneficiis cumularetur, rursus in Hispaniam ablegatus fuerat, ut Regios quoque Filios, qui ibidem adhuc obsides hærebant, in libertatem assereret: hanc etiam legationem non minus prospere, quam priorem obibat Turnonius, unde in meriti sui præmium Abbatia Sancti Germani de Pratis decoratus fuit: Biduo autem post Legatus a Rege Romam ad Clementem VII. decretus socium habuit Cardinalem Grammontanum, qui antea Tarbæ Episcopus erat. Hujus Legationis præcipuum caput erat, ut Turnonius Henrici VIII. Angliæ Regis res cum summo Pontifice componeret ob divortii sententiam, quam ille pronuntiari petebat: alterum petitum erat, ut Pontifex colloquium cum Rege apud Massiliam propter hanc, aliasque causas iniret, ad quam etiam urbem Clemens Papa anno millesimo quingentesimo trigesimo tertio accesserat, ubi nuptiæ Catharinæ Mediceæ Pontificis neptis

Sæc. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

ptis cum Henrico Franciſci I. filio ſecundo genito fuerunt conciliatæ.

His peractis per triennium ab armis, quibus Hiſpani, & galli collidebantur ceſſatum fuit: demum vero accenſis rurſus flammis tum Cardinalis creabatur Lugdunenſis Provinciæ Præfectus, necnon eo tempore ejusdem Urbis Archiepiſcopus, ut eo facilius in omnes militum, qui in Italiam mitterentur, neceſſitates invigilare poſſet: inſuper Paulus III. qui Clementi VII. ſucceſſerat, cum inter Carolum V. & Franciſcum I. amicitiam conciliare niteretur, Cardinalis Turnonii opera uſus eſt, ut ſaltem inter utrumque Principem induciæ decernerentur, quas etiam Turnonius obtinuit; cum autem quondam Franciſcus I. Rex datis literis Melanchtonem ad ſuam aulam accerſeret, eique omnem, quam deſiderare poſſet, ſecuritatem polliceretur, mox Cardinalis, cum hæreticos ejusmodi Regis familiaritate plurimum extolli prævideret, eorumque dolis ipſum Regem ſeduci pertimeſceret, infauſtum hoc fatum ab eo avertere conſtituit: ergo proxima die Regium Senatum accedit, ac Sancti Irenæi librum contra hæreſes compoſitum ſecum defert, illumque evolvit, interea Regiæ Majeſtatis adventum præſtolaturus. Advenit Rex, moxque, cum librorum ſtudio-

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

ſtudioſus eſſet, quisnam hic liber foret, cujus lectioni tam aſſidue incumberet, ſciſcitatur: „excellentiſſimus eſt, re„ſpondit Cardinalis, Galliæ tuæ Epi„ſcopi, & hominum Apoſtolicorum di„ſcipuli commentarius, qui cum præ„clare cetera, tum illuſtriſſime illud „ſcripſit libro tertio, nullum homini „catholico cum hæreticis aut commer„cium eſſe oportere, aut colloquium.

S. Iren. l. 3. cap. 33.

Poſtea Regi retulit, in ejusdem Sancti Lugdunenſis Epiſcopi libro deſcriptum legi, quod Sanctus Polycarpus in Romanæ Urbis platea Marcioni hæreſiarchæ obviam factus ab eodem interrogatus fuerit, an ipſum noſceret: ad hæc vero Sanctus reſponderit: noſco te eſſe primogenitum Diaboli filium.

His addidit, quod idem Sanctus hæreticos adeo abhorruerit, ut ad idem balneum, in quo ipſe erat, Cerinthum quoque ingredi cernens, mox inde pedem retulerit, veritus, prout ipſus inquiebat, ne balneum corrueret, cum ibi Cerinthus veritatis inimicus reperiatur. Hæc Turnonii oratio tam intimo ſenſu Regis animum penetrabat, ut ſententia quantocius mutata Melanchtoni per literas ſignificari juberet, ne Regnum ingredi auderet: dum vero Turnonius Cardinalis ad Lugdunenſem Archiepiſcopatum promotus fuerat,

ſuam

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

ſuam Diœceſin hæreſum furori expoſitam emendare totis viribus nitebatur; intererat etiam Poſſiacenſi colloquio, ubi inſolentiam repreſſit Theodori Bezæ, qui ſepoſita omni reverentia contra Euchariſtiæ Myſterium, ac Chriſti Domini præſentiam in Sacra Hoſtia impotentibus furiis debachabatur: attamen, quamvis hic Cardinalis apud Regem Franciſcum ſemper gratia plurimum floreret, mortuo tamen hoc Principe Henricus II. illius Succeſſor, qui ſiniſtram de hoc Cardinale opinionem ſimulantibus æmulis conceperat, illum ad Trenorchienſem Abbatiam ſecedere coegit. Paruit Cardinalis: aſt cum aut Gallos, quod tam propudioſo exilio Virum de Francia optime meritum mulctare non erubuerint, pudor ſuffunderet, ſive demum alia ſubeſſet ratio, ſaltem illum ab aula dimovendi, ac ſalvo ipſius honore illum a negotiorum cura excludendi prætextus paulo honeſtior quærebatur, quem etiam in decrepita Pontificis ætate inveniebant, cauſſati, quod Pontifex jam octogenario major eſſet, proin neceſſitas ſuaderet, ut Romanæ Sedi Vir Franciæ Regno addictus, vel ſaltem minus infenſus ſubrogaretur: quapropter Henricus II. Franciſcum Turnonium unacum pluribus aliis Cardinalibus Gallis Romam

in

ire juſſit, ut ibidem Franciæ commodis invigilarent, ac ſi Pontificem mori contingeret, Succeſſorem Gallis acceptum eligi curarent: porro cum Regis negotia Romæ gereret Cardinalis Turnonius, impenſe Pontificem rogabat, ne Parmæ, nec Octavio Farneſio, qui ſub Franciæ Regis tutela erat, moleſtiam ullam afferret: cum vero nihil profeciſſet, Venetias ſe ſubduxit. Tandem mortuo Joanne Baptiſta Montano Pontificis Nepote Romam reverſus rem adeo dextre geſſerat, ut Anno a Virginis partu milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo Pontificem induceret, quatenus inita cum Gallis pace polliceretur, quod impoſterum in reconciliando Carolo V. cum Henrico II. ſuam operam impendere vellet. Eo tempore Cardinalis a Julio Papa Albanenſem, & poſtea anno ſequenti Sabinenſem Epiſcopatum obtinuit, demum vero ad ſuum Archiepiſcopatum Lugdunenſem reverſus ibidem ſemper perſtitit, donec Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto evocatus tertia jam vice Romam unacum Cardinale Lotharingio proficiſci cogeretur: ubi inſuper binis ſummorum Pontificum electionibus interfuit, cum autem in comitiis, in quibus Pius IV. in Papam fuit electus, Cardinalium non-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

nonnulli Turnonio suffragarentur, hinc ab eodem Pontifice recens electo Ostiensis Episcopus, & sacri Collegii Decanus fuit nominatus, apud eundem Pontificem remanere rogatus: verum Henrico II. fatis functo a Francisco II. ejus Successore in Gallias revocabatur, ut suis eidem consiliis præsto esset.

Hic idem Cardinalis, cum scientiarum, ac literatorum insignis fautor audiret, Turnonii in Vivarienſi Provincia ad Rhodanum erexit Collegium, atque ad illud percelebres accersivit Professores: cum autem hi novarum hæresum veneno tunc per Gallias indies magis, magisque grassante infecti essent, hinc Cardinalis eos suo munere exuebat, atque ad plurium amicorum suorum preces ex Societate Professores subrogans, ipsum Collegium eis donabat; hos enim Patres plurimi habebat, eosque, ut juventutem humanioribus literis imbuerent, idoneos censebat, necnon pluribus beneficiis eorum non paucos cumulabat.

Sacchin. hist. Soc. Jesu l. 4. n. 84. & 85.

§. LXIV.

Ejusdem Cardinalis obitus.

Denique hic Cardinalis Anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo sexagesimo secundo die vigesima secunda Aprilis, apud S. Germanum in

Laya

Laya anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo tertio obiit, ejusque corpus Turnonium delatum eſt. Ejusdem laudes oratione funebri deprædicabat Joannes Peliſſerius, Vincentius vero Laura, qui primo Montis Regalis Archiepiſcopus, ac demum ſub Gregorio XIII. Cardinalis fuit creatus, ejus vitæ hiſtoriam concinnabat. Ceterum Franciſcus præter quædam ſtatuta Synodica, quæ Lugduni Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo condiderat, poſteris etiam reliquit quasdam epiſtolas ad Annam Montmorentium ſcriptas, necnon alias, quæ Anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto, quinquageſimo ſeptimo, & quinquageſimo nono ſcriptæ in Regia Bibliotheca aſſervantur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXV.

Lenoncurtii Cardinalis extrema.

Pariter eodem hoc anno Francia luxerat Cardinalem Robertum Lenoncurtium Theodorici Lenoncurtii Vignorienſis Filium, qui ex Priore Charitatis Divæ Mariæ ad Ligerim Ordinis Cluniacenſis, Abbas primo Barbellæ, ſeu ſacri portus Ordinis Ciſtercienſis, deinde Rhemis Abbas ſancti Remigii, ac denique cedente Roberto Lenoncurtio Patruo ſuo, ejusdem Urbis Archiepiſcopus eſt nominatus: tan- *Ciacon. t. 3. pag. 646.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562. dem vero a Franciſco I. ad Catalaunenſem Epiſcopatum nominatus, necnon ad ſollicitationem ejusdem Regis, cujus Orator erat apud Carolum V. Cæſarem, a Paulo III. ſummo Pontifice die vigeſima Decembris Anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo octavo renuntiatus eſt Cardinalis titulo Sancti Anaſtaſiæ, quo tamen relicto illum S. Apollinaris titulum primo, mox vero S. Cæciliæ ex permutatione accepit. Rexerat poſtea quatuor Epiſcopatus, & tres Archiepiſcopatus, & quidem Rheatinum Epiſcopatum in Italia, Catalaunenſem in Campania, necnon Metenſem, & Antiſiodorenſem: ex Archiepiſcopatibus autem Ebrodunenſem, Arelatenſem, ac Toloſanum adminiſtravit, ex quibus tamen Nepoti ſuo Philippo Lenoncurtio poſtea Cardinali Catalaunenſem Eccleſiam reſignabat: cum vero per ſexaginta tres ferme annos nullus Epiſcopus in Metenſi urbe Sedem ſuam fixiſſet, Robertus Lenoncurtius die octava Julii Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo hanc civitatem ſolemni pompa ingreſſus Capitulo electionis ſuæ diploma exhibuit, atque Epiſcopatus poſſeſſionem accepit, præſentibus quatuor Epiſcopis, quinque Abbatibus, ac quam plurimis Proceribus, & Nobilibus: pri-

ma

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

ma autem Novembris die in Ecclesia Cathedrali ritu Pontificio rem divinam peragebat, ad quam solemnitatem, cum octoginta sex abhinc annis nunquam conspiceretur, insolita hominum frequentia certatim ad Ecclesiam confluebat. Demum proximo Mense Januario Robertus generalia Cleri sui comitia indixit, eaque die octava Februarii Vici celebravit: præterea idem Cardinalis, cum Metensis urbis Primores ad sua studia pertraheret, plurimum conferebat, ut eadem urbs in Gallorum potestatem veniret. Ceterum Anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio septima Octobris die monetam cudendi jus, quod ab ejus Prædecessoribus fuerat pignori datum, reluebat, atque hodiedum visitur moneta ab eo cusa cum hac inscriptione: *in labore requies.* Interfuit quoque Robertus Romæ sacris comitiis, in quibus Julius III. Marcellus II. Paulus IV. & Pius IV. in summos Pontifices fuere electi: insuper Divi Remigii sepulcrum in abbatiali ad eundem Sanctum Rhemensi Ecclesia construi, aut saltem ea pulchritudine exornari curavit, ut illud inter celebrrima Gallici Regni monumenta merito recenseatur. Hic idem Robertus nonnisi quinque annis Metensi Diæcesi suæ præfuit, sed cum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

tanta animi manſuetudine, bonitate, modeſtia, ac ſapientia, ut vulgo *bonus Rupertus* nominaretur: cum autem de ejus obitu falſus Romæ rumor ſpargeretur, Lotharingius Cardinalis, qui ibi tum agebat, reſervationis diplomate fretus ad Metenſem Eccleſiam rediit, quam tamen mox Franciſco Belcario Franciæ Hiſtorico ceſſit: vix autem Lenoncurtius Cardinalis rem geſtam compererat, cum illico ſuum Epiſcopatum Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio ultro dimitteret, atque ad ſuum charitatis ad Ligerim Prioratum ſecederet, ubi etiam die vigeſima ſecunda Februarii Anno a Chriſti Nativitate milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo obiit, ibidemque ſepultus fuit, nec tamen deſunt, qui illum Metis mortuum, atque in Sacello a ſe conſtructo terræ mandatum fuiſſe ſcribant.

§. LXVI.

Thaddæi Gadii Cardinalis mors.

Ciacon. pag. 854.

Alios adhuc tres Cardinales Eccleſia hoc anno amiſerat, quos inter primus erat Thaddæus Gaddius patria Florentinus Aloyſii Patritii Florentini Filius, & Nepos alterius Cardinalis nomine Nicolai, qui ineunte anno Salvatoris noſtri milleſimo quingenteſimo quin-

quinquageſimo ſecundo obiit. Thaddæus Menſe Septembri Anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo decimo nono primam lucem aſpexit, ac primis juventutis ſuæ annis Patavii jurisprudentiæ operam navavit, cum vero vix decimum ſextum ætatis ſuæ annum emenſus eſſet, cedente Patruo ſuo in Apulia Abbas ad Sanctum Leonardum nominatus eſt: aliquos tamen poſt annos a Paulo III. ad Coſentini Archiepiſcopatus regimen aſſumptus, eandem Eccleſiam in titulum accepit, poſtquam vigeſimum ſeptimum ætatis ſuæ annum attigerat. Denique Menſe Martio Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo a Paulo IV. Cardinalis titulo S. Sylveſtri creatus eſt, hacque dignitate clarus interfuit comitiis, in quibus Pius IV. Pontifex renuntiabatur. Obiit in ſua Abbatia ad Sanctum Leonardum in Apulia Menſe Januario hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo, ſeu juxta alios ſexageſimo primo, Menſe Decembri: porro corpus ejus Florentiam translatum, in Eccleſia Sanctæ Mariæ Novellæ Ordinis Fratrum Prædicatorum ſepultum eſt in Majorum ſuorum monumento, ubi Nicolaus Gaddius ejusdem Nepos magnificum exſtrui curabat Mauſolæum Anno

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Christi milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo; ceterum Thaddæus nonniſi quadraginta, & unum annum cum undecim menſibus vixerat.

§. LXVIII.

Bartholomæus de la Cueva mortuus.

Ciacon. p. 698 Aubery hiſt. des Cardin.

Alter erat Bartholomæus de la Cueva natione Hiſpanus Franciſci Fernandez Illuſtriſſimi Ducis Alburquerſii, primariæ inter Hiſpanos nobilitatis viri, & Franciſcæ de Toleto filius, qui die vigeſima quarta Auguſti Anno ſalutis noſtræ milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono primam lucem aſpexit, ac inter Majores, quibus pietas videbatur hæreditaria, omni virtutum genere a teneris excultus a Paulo III. ad Caroli V. Cæſaris preces die decima nona Decembris Anno poſt Virginis partum milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto Presbyter Cardinalis renuntiabatur, quando etiam Cordubenſem Eccleſiam Cathedralem regendam ſuſcepit, in qua adminiſtratione Diœceſi luſtrata, moribus emendatis, collapſa Eccleſiæ diſciplina erecta, piis locis ædificatis, ſublevatis egentium miſeriis ea, quæ paſtoralis muneris ſunt, adeo implevit, ut ipſius Religio, pietas, liberalitas, prudentia, & induſtria eniteret, ac Philippus Hiſpaniarum

rum Rex, cujus opera tam ipſe, quam Carolus V. ejus pater in maximis rebus ad Regnorum gubernationem jam antea uſi fuerunt, eundem poſt Ferdinandum Toletanum Albæ Ducem elegerit, ut Neapolitanam civitatem, ditionemque tanquam Prorex ſumma cum omnium rerum poteſtate gubernaret, ubi etiam Caroli V. Imperatoris funeri exequiis prorſus magnificis parentari curabat, Fratre Hieronymo Seripando Ordinis Eremitani S. Auguſtini Archiepiſcopo Salernitano, qui poſtea a Pio IV. Cardinalitia dignitate donatus fuit, in Cæſaris laudem perorante. Hic idem Cardinalis ab eodem Pontifice illis aggregabatur Cardinalibus, ex quibus ſelectis Congregatio pro Synodi Tridentinæ negotiis Romæ conflata erat, ubi etiam obiit trigeſima Junii die anno ætatis ſuæ ſexageſimo tertio, ſepultusque eſt in Eccleſia Nationis Hiſpanicæ ad S. Jacobum: refert Auberius, oſſa illius in Hiſpaniam fuiſſe translata, & condita in prænobili ſacello Monaſterii S. Franciſci de Cuellar in ſepulcro Majorum ſuorum. Saecul. XVI. A.C. 1562.

Tertius denique fuit Joannes Medicæus Florentinus, cujus tamen mortem jam in priori libro recenſuimus.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXVIII.

Joannis Arborei obitus, ejusque opera.

Dupin. Bibl. des Aut. Eccles. tom. 16. edit. Holland. p. 40.

Ex Scriptoribus Eccleſiaſticis hoc anno vita functis nullum reperio præter Joannem Arboreum, cujus tamen obitus epocha adhucdum incerta eſt, cum nullum aliud de ejus fato ſuperſit teſtimonium præter quamdam Miſſam, quæ quotannis prima Julii die ad animæ ſuæ requiem in Sorbonna celebratur. Natus is erat Lauduni in Picardia, Sorbonnici Collegii Doctor, atque ex ingenii ejus monumentis ad poſteros tranſmiſſis exſtat Theologia, in qua plures graviores quæſtiones circa ſacræ Scripturæ textus, & Theologica dogmata ad diverſos titulos revocavit, atque ad cujuslibet capitis initium quæſtionem, quam probare aggreditur, præmiſit, poſtea vero Græcorum, & Latinorum Patrum huic propoſitioni faventium teſtimonia protulit, atque opus ſuum diviſit in novemdecim libros, qui in duobus majoris formæ voluminibus Anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo Pariſinis literis excuſi prodierunt: inſuper elucubrabat Commentarios in Eccleſiaſtem, Cantica Canticorum, Proverbia, quatuor Evangelia, & epiſtolas Divi Pauli, quæ

quæ omnia variis temporibus edita fuere, ubi Textus ſua paraphraſi dilucidavit, ac plures Theologicas æque, ac dogmaticas quæſtiones diſcuſſit, pluribusque in locis textum græcum Vulgatæ præpoſuit. Edidit quoque exhortationem ad pœnitentiam, confitendi Methodum, necnon alia opuſcula Aſcetica. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXIX.

Petri Martyris hæretici interitus.

Hoc item anno Hæretici præcipuum ſuæ nequitiæ fulcrum amiſere, dum Orbis expurgatus eſt morte Petri Vermilii vulgo Martyr, dicti, qui Florentiæ die octava Septembris Anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo natus, cum adhuc ætate juvenis eſſet, Inſtitutum Canonicorum Regularium S. Auguſtini amplexus in Monaſterio Feſulano ſeſe ſolemni ſponſione Deo dicabat, percurſoque Patavii Philoſophiæ curriculo primum linguæ Græcæ, poſtea Hebraicæ, ac demum Bononiæ Theologicis diſciplinis operam dabat, ubi etiam in omni ſcientiarum genere adeo profecerat, ut eloquentia naturæ potius beneficio, quam ſtudio aquiſita præclarus inter ceteros ſuæ Congregationis Viros emineret, ac facundiſſimus Italiæ Orator audiret, atque

Thuan. l. 34. hoc ann. Spond. hoc ann. n. 55. Flor. Rämond. de orig. hæreſ. l. 3. c. 5.

Sæcul. XVI. A.C.1562.

que in celeberrimis urbibus cum ingenti applausu, maximaque populi concursu ingenii sui dotes patefaceret: Verum judicii sui integritas postea, cum Neapoli moraretur, sensim depravata est Zwinglii, & Buceri operum lectione, necnon familiari, & frequenti commercio, ac colloquio cum Joanne Valdesio Jurisconsulto Hispano, cujus perversitate plene seductus novorum hæreticorum erroribus totum se dederat, quinimo tam Valdesius, quam Petrus brevi variæ conditionis hominibus, qui in privatis ædibus conventicula agebant, perversa sua dogmata instillabant, nihilominus, quamvis ejusmodi cœtus, in quibus Petrus semper perorabat, valde secretos haberent, brevi tamen detegebantur, unde hic hæreticus Romæ accusatus nonnisi suorum amicorum auctoritate promeritam pœnam effugiebat.

Paulo post Neapoli Luccam contendit, ubi cuidam sui Ordinis Monasterio præfuit, ibidemque Emanuelem Tremellium, Celsum Martinengum, Paulum Lacisium, & Hieronymum Zanchium suo veneno infecit, qui unaomnes postea suæ apostasiæ, atque impietis socii exstitere: imo a novis hisce Doctoribus plures alii Luccenses fuere seducti, quorum alii Genevam, atque

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

atque alii ad Helvetios variis temporibus auffugiebant: Vermillius autem, cum Paulum IV. Pontificem poſt Buſſetanum colloquium cum Carolo V. Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio habitum Luccam reverſurum intelligeret, matura fuga Pontificis adventum prævertere ſtuduit, veritus, ne ob perverſam ſuam doctrinam accuſatus Inquiſitoribus traderetur, atque ab eis damnaretur: itaque cum ſuis ſociis Lucca excedens ad Hæreticos ſeſe recepit, ſecumque conduxit Bernardinum Ochinum ſupremum Fratrum Capuccinorum Præpoſitum, cujus jam alibi ſæpius meminimus: ergo primo Tigurum, & poſtea Baſileam contendit: cum vero in his urbibus nullum ei munus committeretur, ſuadente Bucero Argentinam venit, ubi publice literas tradens, ſacrilegas nuptias iniit cum quadam juvene Moniali, nomine Catharina, quæ, cum pro more omnium illorum Apoſtatarum flagitioſæ morum licentiæ dedita eſſet, e monaſterio ſuo auffugit: ceterum cum inter ſuos eruditionis fama inclareſceret, ab Anglis accitus ad hoc regnum unacum proſtibulo ſuo circa Annum Domini milleſimum quingenteſimum quadrageſimum ſeptimum emigrabat, ibidemque in Oxonienſi Univer-

Vid. Lib. CXL. §. LIX. LVIII & ſeq.

Sæcul. XVI A.C. 1562

niversitate Theologiam tradebat usque ad annum reparatæ salutis millesimum quingentesimum quinquagesimum tertium, quo Maria Regina Eduardo succedens Catholicam Religionem revocabat, suisque ditionibus hæreticos ejiciebat. Tum Petrus Martyr Augustam, inde vero Tigurum revertebatur, ubi etiam publice docens, tandem die duodecima Novembris Anno a Christi Nativitate millesimo quingentesimo sexagesimo secundo infelicem animam exhalabat. Referunt nonnulli Scriptores Catholici, quod Petrus a Calvinistis, quos sibi infensos habebat, veneno sublatus fuerit eo tempore, quo confutare aggrediebatur librum, quem adversus eum, ac contra Bullingerum Joannes Brentius Lutheri secta infectus composuerat, cuique titulus erat: *De vera præsentia Corporis Christi in Coena.* Hunc quoque librum Bullingerus refellebat.

Ceterum Petrus Martyr quamplurima elucubrabat opuscula, ut suos tueretur errores, quos cum Calvinistis habebat communes, exceptis ejusdem opinionibus circa Eucharistiam, circa quam Calvinistas errandi fœcunditate superabat, affirmans, Christum Dominum non modo in Sacramento Altaris corporaliter non adesse, sed nequidem dici

dici posse, quod ibidem realiter præsens sit: nihilominus hic idem hæreticus Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo primo Possiacensi colloquio interfuit, ubi cum Calviniſtas asserere perciperet, quod Christus Dominus in cœna realiter reciperetur, quamvis sub speciebus panis præsens non esset, hac doctrina tantopere offendebatur, ut hanc opinionem tanquam falsam palam redargueret. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXX.

Bonifacii Amerbachii extrema.

Die prima Maji pariter vivis ereptus est Bonifacius Amerbachius celebris Jurisconsultus Basileæ Anno Christi millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto natus, qui Patrem habuit Joannem Amerbachium peritum sæculi decimi quinti Typographum Basileensem, cujus arti novos characteres, quorum usus suo ævo in Typographiis invaluit, in acceptis referre obstringimur: porro ejus Filius Joannes unacum duobus fratribus suis natu majoribus Brunone, & Basilio studiis incumbens tam præclaros progressus in scientiis præcipue sub Joanne Connone in lingua Græca fecit, ut circa annum Domini millesimum quingentesimum undecimum prima Doctoratus laurea decoratus, bien-

Thuan. l. 34. Melch. Adam in vita Jurisconsul. Germ.

nio

Sæc. XVI. A.C.1562

nio post liberalium Artium Magister crearetur, ubi eundem Erasmus singulari erga eum affectu stimulatus literis excolebat, illumque semper tam arcta fovebat amicitia, ut eum quoque omnium bonorum hæredem scriberet: postquam vero Amerbachius Artium liberalium magisterio insignitus erat, sub Zasio Friburgi, ac postea in Italia, & Francia jurisprudentiæ operam dabat, demum vero Avenione Doctorum honores adeptus est: anno autem millesimo quingentesimo vigesimo quinto Basileæ juris cathedram conscendit, ubi per viginti, & unum annos, quibus hanc scientiam publice tradebat, innumeros pene Discipulos sibi conciliabat, æquali jure tam Viri virtutibus clari, quam jurisprudentiæ oraculi, ac rari antiquitatum investigatoris nomen emeritus. Plura etiam condiderat collegia in subsidium juvenum, qui se vel literis, vel cuidam opificio dicabant, nec minorem pecuniæ summam pro dotandis puellis reponebat. Ceterum in Basileensi Bibliotheca asservantur plures præclari hujus Viri Codices scripti, ac nonnulla etiam illius opera typis edita fuere, atque inter alia celebratur elegantissima quædam illius epistola de Urbe Basileensi, quæ in Münsteri Cosmographia exstat. Devixit tandem Amer-

merbachius Basileæ Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, postquam annum ætatis suæ sexagesimum septimum expleverat, sepultusque est in parva urbe in quodam Carthusianorum cœnobio, ubi ante vigesimum mortis suæ annum jamjam Patris, ac Matris suæ, necnon suæ uxoris, ac filiorum, & denique proprium Epitaphium concinnaverat. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXI.

Ægidius le Maitre, seu Magister mortuus.

Nec minus in Galliis jurisprudentia celebris erat Ægidius *le Maitre*, seu Magister, qui pariter hoc anno die quinta Decembris mortalitatem exuit, annos natus sexaginta tres. Patrem is habuit Godefredum Magistrum Cincehurum, Matrem vero Catharinam Freminam, suæ autem juventutis annos forensibus causis dicabat, quo in munere sibi eximii Oratoris, ac celeberrimi Jurisconsulti nomen comparabat: quapropter Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo quadragesimo a Francisco I. Galliarum Rege officio Regii Advocati honorabatur: decimo autem post anno Henricus II. in obsequii, tam sibi, quam Patri suo Regi præclare præstiti præmium, eundem primo Curiæ *Thuan. l. 38. circa finem Spond. hoc ann. n. 54.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

inferioris, denique ſupremum Regii etiam Pariſienſis Senatus Præſidem Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo nominabat, ubi iniquo ævi ſui fato cruentas cernere cogebatur factiones, quæ ſub purioris doctrinæ obtentu totum Franciæ Regnum ſus, deque vertebant, nec tamen promiſſa, aut minæ, imo nequidem exilii, mortisque metus unquam ejus conſtantiam labefactare, aut illum impedire poterant, quominus Regni utilitatem uſque ad poſtremum vitæ ſuæ halitum procurare ſtuderet. Tandem lecto ob ægritudiem affixus eſt, dum percepto per urbem diſcurrentium ſtrepitu tantum inde conciperet pavorem, ut ſe a Calviniſtis peti ratus mox e vivis excederet: porro ſepultum eſt Corpus ejus Pariſiis in Eccleſia Fratrum Minorum, ubi hodie illius, necnon uxoris ſuæ Mariæ Sapinæ, quæ Joannis Rozerii filia erat, ſtatua viſitur unacum effigie Brotechii Turonienſis ſupremi in Occidania Tributorum Exactoris. Mortuo Magiſtro inter ejus ſcripta reperiebantur, ac dein publicabantur eximiæ illius de ſubhaſtationibus, regalibus in Sacerdotia juribus, & de *appellationibus*, uti vocant, *ab abuſu* deciſiones, quæ pro probatis ſententiis ubique in cunctis Regni tribunalibus habentur, tanta-

que

que viri laudabilem memoriam in animis Gallorum hominum intermori non sinunt: porro in ejus locum Christophorus Thuanus Jacobi Augusti Historici Pater a Carolo IX. ad Reginæ Matris suæ preces primus Parisiensis Curiæ Præses nominatus est. Sæc. XVI. A.C. 1562.

§. LXXII.

Bartholomæi Cavalcantii obitus.

Die nona Decembris hoc item anno Bartholomæus Cavalcantius Florentinus anno ætatis suæ quinquagesimo nono decessit; anno enim Christi millesimo quingentesimo tertio primam lucem aspexerat, ex nobili familia progenitus, quæ olim etiam Guidonem Cavalcantium Francisco Petrarchæ excellentissimo Poetæ, ac Philosopho sui ævi celeberrimo coætaneum dedit. Ceterum Bartholomæus adhuc juvenis e patria profugus Romam secessit, ubi egregia liberalium artium cognitione instructus præclaram maximis in negotiis opem Paulo III. Papæ, & Octavio Farnesio ejus Nepoti suis consiliis oppido salutaribus præstitit, pariterque Henrico II. Franciæ Regi in Senensium caussa, quamdiu Francorum armis pristinam suam libertatem tueri huic Reipublicæ licuit, utilem operam impendit: insuper plura alia maximi momenti

Thuan. l. 34. Pocciante de Script. Florent.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

menti negotia ejus curæ committebantur, quæ omnia singulari prudentia, ac rara integritate perfecerat. Denique inita inter Gallos, & Hispanos pace otii literarii cupidus Patavium secessit, ubi studiis, & vitæ finem fecit, sepultusque est in Ecclesia S. Francisci, funus ejus curante Joanne Cavalcantio illius Filio. Præcipua ingenii, laborisque sui monumenta, quæ posteris reliquit, erant septem libri de Rhetorica, necnon Commentarius de optimo Reipublicæ statu, quem Franciscus Sansovinus post Auctoris obitum typis mandari curabat.

§. LXXIII.

Doctoris Depensii opinio de sanctarum imaginum cultu.

Argentre collect. judic. tom. 2. p. 332.

Cum in Galliis Parisina Facultas Theologica omnia ea, quæ novis erroribus quamcunque auctoritatem conciliare possent, prævertere studiosissima esset, hinc die prima Augusti hoc anno post Christi nativitatem millesimo quingentesimo sexagesimo secundo conventum habuit, in quo Senatus Regii decretum, quo cautum, ut librorum prohibitorum index fieret, prælegi, ac subscribi jussit fidei professioni, quam Facultas conceperat, eamque ab omnibus ad quemcunque gradum promovendis signari

Sæc. XVI. A.C. 1562.

signari voluit: postquam igitur Nicolaus Maillardus Facultatis Decanus præfatum edictum prælegerat, Claudius Depensius tunc præsens, qui ævi sui hæresibus favere temere credebatur, hanc fidei professionem suo chirographo approbare spopondit, prætermissique hujus officii culpam adversæ valetudinis excusatione diluit. Verum Antonius Demouchius Pro-Syndicus Facultatis Doctores rogabat, quatenus in deliberationem vocarent, an idem Doctor huic fidei professioni subscribere permitteretur, priusquam revocasset, ac damnasset articulum quemdam, quem scripto ediderat, nomine tam suo, quam Salignaci, aliorumque Doctorum, qui deputati fuerunt ad colloquium, quod anno priori in oppido Sancti Germani a Laya durantibus Aurelianensium Ordinum comitiis habitum fuerat, ut jam super meminimus. Porro præfatus articulus concernebat cultum sacrarum imaginum; illius vero doctrinam fidei professioni, cui se subscripturum Claudius Depensius promiserat, esse oppositam affirmabat Demouchius, qui etiam die octava Februarii anno supra millesimum quingentesimo sexagesimo primo hunc articulum proposuit, in quo Depensius hæc profitebatur. „I. „Haud incongrue declararetur, quod

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„nullus homo privatus circa imaginum „abusus, eorumque emendationem pu„blicam auctoritatem præveniat, sed „omnes, & singuli expectent, donec „Rex ex consensu, & auctoritate Ec„clesiæ ejusmodi corruptelis prospiciat, „proin nulla imago deinceps absque „Episcoporum auctoritate Altaribus im„ponatur: quippe ex Sancto Augusti„no, inquiebat hic Doctor, addiscimus, „curandum esse, ut abusus potius ex „hominum cordibus, quam ex templis, „aliisque locis exterioribus eliminen„tur, eapropter necessarium est, ut E„piscopi, & Parochi, aliique Pastores „sæpius populo inculcent, quod sacræ „imagines duntaxat ab Ecclesia fuerint „receptæ, ut rudiores instruantur, & „ea, quæ Christus Dominus pro nobis „gessit, eo fine exhibeantur, ut pro iis „Dei gloriam, laudem, & gratiarum a„ctiones reddamus, necnon in memo„riam revocemus ea, quæ Sancti in „Christianæ Religionis testimonium in „hoc sæculo operati sunt, ac tolera„runt, ut per horum recordationem, ac „simulacra admoneamur, quatenus Deo „grates rependamus, quod ejusmodi „hominum ministerio uti, illos extol„lere, honorare, ac gloriæ suæ parti„cipes facere voluerit, quantumvis de„biles mortales fuerint.„

„Eccle-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

„ II. Eccleſiæ Rectores ſuos ſubditos „hortentur, quatenus Sanctos in ſua fi„de, piisque moribus imitentur, ſimul „tamen eos admoneant, ne alio fine, „aut intentione, quam per Eccleſiam „recepta, ſacris imaginibus utantur: ne „vero hic maximi momenti articulus im„moderato illorum arbitrio relinquatur, „qui vel ex ignorantia, vel alia de cauſ„ſa illo abuti vellent, hinc requiritur, „ut circa ſacrarum imaginum cultum „quædam regulæ ſtatuantur, ac præ„ſcribantur, ut quivis illas honorandi „modum exinde addiſcat: neceſſitas „tamen ſuadet, ut ejusmodi regulæ cum „Eccleſiæ auctoritate a Principe pro„mulgentur, nec cuivis privato homini „ſeſe ſua auctoritate illis opponendi li„bertas permitteretur, ſecus in illum „tanquam regiarum legum, atque e„dictorum transgreſſorem animadver„tatur: ut vero cuncta ſuo ordine ri„te peragantur, opto, ut obtineri pos„ſit, quatenus imago Sanctiſſimæ Tri„nitatis ab Eccleſiis, aliisque locis tam „publicis, quam privatis eliminetur, „cum ejusmodi imago ſit prohibita non „modo ſacris literis, ſed etiam Conci„liis, pluribusque aliis tam doctrina, „quam ſanctitate inſignibus Viris, a„liunde vero ejusmodi uſus nonniſi per „Paſtorum ſocordiam irrepſerit: Idem

Sæcul. XVI. A C 1562.

„quoque censeo de pluribus obscœnis, „minus honestis, imo & scandalosis i„maginibus, necnon de iis, quæ ejus„modi Sanctos, vel Sanctas exhibent, „quorum vitæ historiæ, seu, ut vocant, „Legendæ ab Ecclesia tanquam apo„cryphæ fuerunt rejectæ. „

„III. Existimo, quod ea, quæ spe„ciali Ecclesiæ præcepto non sunt „recepta, aboleantur, ac penitus abro„gentur: inter hæc autem refero ima„ginem coronandi, vestiendi, in sole„mni supplicatione circumferendi, illis„que vota nuncupandi, vel oblationes „dicandi usum: Ceterum ad quæstio„nem, an, necne sacræ imagines sint „adorandæ, respondendum arbitror, „quoniam eas Altaribus imponere, i„psis cereos offerre, incenso, ac salutationibus honorare, & coram illis ge„nua flectere quoddam sit adorationis „genus, quod Religionis cultum respi„cit, hinc opto, ut omnes imagines, „excepta Sancta Cruce, ab altaribus „tollantur, atque in ejusmodi locis as„serventur, ubi nec adorari, salutari, „vestiri, floribus, sertisque honorari, ne„que anathemata affigi, nec imagines „per plateas, vel Ecclesias humeris, vel „fulcris circumferri amplius possint, „prout in nupero Concilio Senonensi „Parisiis celebrato prohibitum fuit. „

§. LXXIV.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXIV.

Depensius suam opinionem retractare a Facultate jussus.

Postquam Demouchius hunc articulum præsentibus cunctis Doctoribus prælegerat, Depensius respondit, articulum hunc esse conferendum cum suo scripto, quod tradidisset, cum illum non satis conformem esse censeret. Interposita hac petitione secessit, ut Doctores magis libere desuper deliberare possent: itaque Facultas decrevit, Depensium ad professionem subscribendam non esse admittendum, nisi prius suam de sacris imaginibus opinionem revocasset. *Argentre l. c. p. 333.*

Verum Cardinalis Lotharingius hunc Virum plurimi habebat, eumque Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto sui Romam versus itineris socium selegit, quapropter, priusquam Tridentum cum eo proficisceretur, hanc controversiam sopiri desiderabat, statuens, ut in quodam congressu Facultatis Decanus Depensium hortaretur, quatenus componeret quemdam librum *de veneratione Sanctarum imaginum*, ut hac ratione saltem pusillorum scandalum inde exortum tolleret, simulque decimo sexto Facultatis articulo contra novas hæreses subscriberet, pa-

Sæcul. XVI. A.C. 1562

lamque profiteretur, quod pietatem ſpiraret, coram Chriſti crucifixi, Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum imaginibus genua flectere, hacque ratione Chriſtum, Sanctosque invocare: eapropter die ſexta Auguſti eadem Facultas habito conventu circa propoſitam ſopiendæ litis viam deliberabat, Doctoribus unanimi ſuffragio decernentibus, ut Depenſius, abſens tamen, interrogaretur, *an approbaret, aut reprobaret præfatum Scriptum* de imaginibus *in eadem Facultate a Domino Demouchy prælectum in congregatione ſuperiori de eodem negotio celebrata, quod quidem Scriptum dictus Depenſius dicebat ſibi datum a Chriſtianiſſima Regina matre deferendum ad Dominos Deputatos Facultatis Theologicæ, qui Chriſtianiſſimi Regis juſſu miſſi erant ab eadem Facultate ad Sanctum Germanum a Laya.*

§. LXXV.

Lotharingius Cardinalis hanc controverſiam decidendi auctoritatem ſibi arrogans.

Argentre l. c.

Cardinalis Lotharingius nulla habita ratione ad illud ſcriptum, quod Depenſius a ſe emanatum negabat, Pariſiis ſtatuit, ut præfatus Doctor præſentibus Decano, ceterisque Doctoribus in publico Facultatis conventu quamdam

dam ſchedam ejusdem Cardinalis manu ſcriptam, ac conceptam prælegeret. Paruit lubenter Depenſius: cum autem Decanus eundem, ut juxta Facultatis decretum quemdam librum de Sanctarum imaginum cultu componeret, hacque ratione populi offenſionem ſubmoveret, hortaretur, ſimulque eidem Depenſio promitteret, quod illum Facultas quantocius ad ſubſcribendam fidei profeſſionem admittere vellet, reſpondit Depenſius: „vobis grates rependo „de veſtra admonitione, etſi librum circa „S. Imagines elucubrandi opportunita„tem haberem, ad id quoque lubens me „offerrem, timeo tamen, ne quibus„dam inter vos Doctoribus rem parum „gratam aggrederer; nunquam enim „nec in Sancto Auguſtino, Hieronymo, „aut Divo Gregorio me legiſſe memini, „Sacras imagines eſſe honorandas, eis„que cultum, aut venerationem eſſe „tribuendam excepta Sancta Cruce: „*ita tamen hæc dicta ſint, ut me adhuc of„feram, prout me obtuli, ad ſignandos „omnes, & ſingulos articulos Facultatis, „nominatim decimum ſextum, qui eſt de ima„ginibus, cujus tenor ſequitur, nec ullo „modo dubitandum eſt, quin genuflectere co„ram Imagine Cruciſixi, beatæ Mariæ, „& Sanctorum, ad rogandum Chriſtum, „& Sanctos ſit bonum opus.* Itaque a Depenſio

Sæc. XVI. A. C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

penſio hac erroris ſui revocatione coram Facultatis Doctoribus facta tota lis compoſita eſt.

§. LXXVI.

Facultatis mandatum de ſignandis articulis a ſe propoſitis.

Argentre l. c. p. 329. Vid. l. CXL. §. LXV.

Hoc item anno Facultas aliud urgebat negotium, vi cujus quosdam articulos, quos Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo, uti jam alibi meminimus, proſcripſerat, a Prædicatoribus, & Magiſtris ſuo chirographo muniri poſtulabat: erant hi articuli numero viginti ſex, quos Franciſcus I. die vigeſima tertia Julii Anno a Chriſti nativitate milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio Lutetiæ Pariſiorum Regiis literis approbabat: porro in iisdem Facultas decrevit, ut omnes Doctores, ac Baccalaurei præfatos fidei articulos chirographo ſuo approbarent, ac confirmarent: *cum enim*, inquit Facultas, *in noſtro grege lupos, & immorigeros, contentioſosque alere tutum non ſit, qui huic decreto parere noluerint, & contrarias præfatis propoſitiones docuerint, aut in poſterum prædicaverint, e noſtro conſortio eximendos in perpetuum privare decrevimus: ceterum quia plerique contradicendi, & a majorum inſtitutis diſcedendi ſtudio incitati, ac novarum rerum, & doctrina-*

strinarum studiosi, laudabilem illam consuetudinem, qua per intercessionem beatissimæ Virginis Spiritus Sancti gratia implorator, negligunt; monemus, ne tantopere a salutatione illa Angelica, quam nobis Evangelium præscripsit, abhorreant, neve, ut plerique solent, quoties Domini salvatoris nostri Jesu Christi mentio occurrit, Salutiferum illud Jesu nomen præponere dedignentur, contenti dicere, Christus: præsertim cum, teste Petro, non sit aliud nomen sub cælo, in quo nos salvari oportet. Similiter cum divorum Apostolorum, Evangelistarum, aut Sanctorum Doctorum mentio inciderit, ne, uti consueverunt, sine ulla honoris præfatione ita nominent, Paulus, Jacobus, Matthæus, Petrus, Hieronymus, Augustinus &c. *postremo monemus, ne defunctorum animas populi precibus commendare negligant.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Hi articuli postea Gallice redditi unacum regiis Francisci I. literis die ultima Julii anno 1543. in Parisiensis Senatus tabulas relati fuere, ex ejusdem Parisinæ Curiæ mandato, quod die nona Junii Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo secundo emanavit.

§. LXXVII.

Fidei Professio per Parisiensem Senatum a suis membris subscribi jussa.

Altera

Sæcul. XVI. A C 1562.

Altera die decima ejusdem Mensis omnes Parisiensis Curiæ Ministri, postea Præsides, imo & Procuratores juxta præfatos articulos subscribere jubebantur fidei professioni, quæ sequentibus verbis erat concepta: nos infra „scripti Præsides, Consiliarii, libellorum „supplicum Magistri, Advocati, ac Regii „Procuratores, scribæ, ac Parisiensis „Curiæ, & Senatus Notarii, vero, ac „sincero corde credimus, atque profi„temur omnes articulos hic insertos, „atque regiis Francisci I. piæ memoriæ „Galliarum Regis literis receptos: igi„tur in horum articulorum professione „vivere, ac mori volumus, necnon Deo, „ac glorioſæ Matri suæ, Sanctis An„gelis, omnibus Sanctis præsente No„bili hoc confessu promittimus, quod „hosce articulos observare, ac tenere „velimus, simulque totis viribus nostris „curare, ut illi ab omnibus Regis su„premi nostri Principis subditis obser„ventur, & teneantur, nec quicquam „illis contrarium quocunque demum „modo, & pacto facere, vel ut ab aliis „fiat, permittere velimus, sub pœnis „in eo edicto latis, quod Curiæ simul „congregatæ die sexta currentis Men„sis promulgarunt. Ita juramus, & „promittimus, in cujus rei fidem pro„prio chirographo præsentem hanc fi-

dei

„dei professionem, ac declarationem „die nona Junii Anno Salvatoris nostri „millesimo quingentesimo sexagesimo „secundo subscripsimus.„ Altera die pariter, ut vocant, Bidelli, Forenses Scribæ, Advocati, & Senatus Parisiensis Procuratores pari tenore subscribere jubebantur. Sæcul. XVI. A.C 1562.

§. LXXVIII.

Duo Consiliarii Clerici ad exigendam hanc subscriptionem a Parisiensibus Vicariis Generalibus subrogati.

Eadem die nona Junii congregatis Curiis Regii Ministri obtulerunt literas, quibus Vicarii Generales Parisiensis Episcopi quosdam subrogandi potestatem postulabant, ne in præfata curia ejusmodi professionis normam sequi tenerentur, sed sui ipsorum loco Nicolaum Prevostum Inquisitionum Curiæ Præsidem, & Jacobum Verium Consiliarium Ecclesiæ Parisiensis Canonicos, & in Senatu Parisiensi Regis Consiliarios subrogare possent, eo fine, ut ipsi nomine Episcopi, qui Tridenti erat, ab omnibus Præsidibus, libellorum supplicum Magistris, Consiliariis, aliisque hoc juramentum excipere valerent. Porro hæc subrogatio his verbis erat concepta.

„Jaco-

Sæcul. XVI. A.C.1562.

Arg. l. c.

„Jacobus Quetierus Officialis, & „Philippus Briaultus insignis Ecclesiæ „Parisiensis Canonici, Reverendi in Chri„sto Patris, & Domini Domini Eustachii „du Bellay, Dei, & Sanctæ Sedis Apo„stolicæ gratia Parisiensis Episcopi, a „suis civitate, & Diœcesi notorie absen„tis, in spiritualibus & temporalibus, „cum clausula & potestate substituendi, „Generales Vicarii, nobilibus & egre„giis viris Dominis, & Magistris Nicolao „Prevosto Inquisitionum Curiæ Præfidi, „& Jacobo Verio, dictæ Ecclesiæ Pa„risiensis Canonicis, & Domini nostri „Regis in Senatu Parisiensi Consiliariis „salutem in Domino. Quoniam his „omnibus, quæ nobis ratione dicti Vi„cariatus incumbunt, certis rationibus „sufficere non possumus, maxime vero „in causis fidei, & Religionis Catholicæ „his temporibus adeo afflictæ, ut nisi „Domini nostri Jesu Christi verbis, & „promissione eam usque ad consumma„tionem sæculi permansuram certum „haberemus, de eadem verosimiliter „conclamatum esset: idcirco vos, & ve„strum quemlibet in solidum, de quo„rum fidelitate & insigni probitate & „diligentia non immerito confidimus, „ejusdem Reverendi Patris Domini Pa„risiensis Episcopi in hac parte Vicaria „in spiritualibus, & temporalibus pote-

state

„ſtate nobis in præmiſſis conceſſa ſub- Sæcul. XVI.
„ſtituimus, vosque deputamus, dan- A. C. 1562.
„tes vobis, & veſtrum cuilibet, & pro-
„mittentes ſpecialem & expreſſam pote-
„ſtatem a quibuscunque Præſidentibus,
„Magiſtris libellorum ſupplicum, Con-
„ſiliariis, Miniſtris Regiis, Scribis,
„Notariis, ceterisque perſonis curiæ
„Parlamenti, fidei Chriſtianæ, & Ca-
„tholicæ profeſſionem, ſi illam emittere
„volent, recipiendi, nec non omnia
„& ſingula, quæ idem Epiſcopus, ſi
„præſens adeſſet, aut nos loco ipſius
„facere poſſemus, faciendi & exequendi,
„promittentes omnia per vos, aut alte-
„rum veſtrum ſic gerenda & exercenda,
„& quæcunque circa præmiſſa feceritis,
„eundem Reverendum Pariſienſem Epi-
„ſcopum, prout nobis ſuis literis Vica-
„riatus conceſſit, & pollicitus eſt, & nos
„ratum, & gratum habiturum, & habi-
„turos, prout ratum & gratum ex nunc
„habemus, in quorum omnium & ſin-
„gulorum fidem & teſtimonium præ-
„miſſorum, Sigillum Cameræ ipſius
„Reverendi Patris literis præſentibus
„duximus apponendum. Datum, & actum
„Pariſiis anno milleſimo quingenteſimo
„ſexageſimo ſecundo, die ſeptima Men-
„ſis Junii.

Poſtquam igitur hæc fidei profeſſio ſubſcripta, ac die nona & decima ejus-

Sæcul. XVI. A.C. 1562

dem Menſis fuerat recepta, primus Præſes congregatos hortabatur, ut juxta eam non modo in ſententiis ferendis in judicio, ſed etiam ubique ac præcipue in ſuis ædibus procederent, memores illorum verborum, quæ D. Paulus capite I. in ſua epiſtola ad Titum profert: *confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: cum ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi* & ad Timotheum: *ſi quis autem maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Poſtea Bidellis, & Forenſibus Scribis præcepit, ut altera die adeſſent, clauſisque januis ſuam fidei profeſſionem emitterent. Eadem die Procurator generalis nomine Ægidius Burdinus ſermonem oppido facundum pronuntiabat, Senatus Regii Zelum in tuenda vera fide deprædicans, pluribusque commendans, quod publicam fidei profeſſionem exegerit, omnesque ad eam compulerit. Tandem oſtendens, quod cuncta circa Religionem diſſidia ſummopere Reipublicæ ſint nociva, inter alia narrabat, quod Theodoſius quondam ex Aſcolio Theſſalonicenſi ſcitatus fuiſſet, quam ob cauſſam Eccleſia Orientalis tot ſchismatum & diſſenſionum fluctibus agitaretur, cum tamen Eccleſia Occidentalis tranquilla pace floreret: ab eo autem fuiſſe reſpon-

ſum

sum narrabat, id non alia ex caussa oriri, nisi quod Ecclesia occidentalis nonnisi unicam fidem teneat, nullamque novam opinionem toleret, econtra autem in Oriente omnibus cujuscunque generis Novitatibus janua aperiatur. Insuper allegabat Martiani & Joviniani Imperatorum exempla, sermonemque ingerebat de Melodunensi conventu: denique omnes ad constantem hujus fidei professionem hortabatur. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXIX.

Universitatis consultationes circa diversa argumenta.

Cum publica civilis jurisprudentiæ Schola nondum fuisset erecta in Universitate Parisiensi, hinc Doctores Juris Canonici postulabant a Sacra Facultate, ut hæc quoque disciplina ibi traderetur. Ast obstitit Sacra Facultas, ne admitteretur eorum supplicatio, nisi consulta prius universitate, ad quam Pillaguertus die decima quinta Septembris supplex nomine Civitatis Parisiensis accessit: sed ea res rursus ad Facultatem remittebatur.

In alio Facultatis conventu die vigesima sexta Septembris conclusum fuit, quod Valentini Præsulis libri ad catalogum eorum librorum, qui perversam continent doctrinam, rejicerentur,

Sæcul. XVI A C. 1562.

tur, ac proin perlegi prohiberentur. Idem quoque in alio conventu die ſeptima Novembris habito fuit confirmatum, ubi etiam Buthellieri Catechismus prohibitorum librorum indici fuit inſcriptus.

Eodem anno duo Vicarii Generales Pariſienſis Epiſcopi Magiſtratibus Pariſini Senatus in hæreticos inquirendi facultatem concedebant.

§. LXXX.

Facultatis ſupplicatio ad Senatum pro impedienda confirmatione edicti in Menſe Januario conditi.

Argentre pag. 335.

Quoniam Franciæ Rex, ut ſupra meminimus, Menſe Januario edictum promulgaverat, vi cujus prima vice Calviniſtis permittebatur, ut extra urbes, Regnique ſuburbia ſuas declamationes habere poſſent, & tum nequidem hujus Regni Metropolis excipere-tur, hinc Facultas pro Religionis Regnique utilitate conventu habito decernebat, Regem perdemiſſe rogandum eſſe, ut hujus edicti promulgationem prohiberet: eapropter illa libellum ſupplicem Regio Senatui porrexit, ut Patres eo induceret, quatenus hanc legem ad tabulas referre recuſarent. Hujus libelli tenor erat ſequens: „nos Recto-

res,

„res, totaque Universitas Parisiensis in- Sæcul. XVI.
„telleximus, Regiæ Aulæ non ita pri- A.C.1562.
„dem in favorem seditiosorum hæreti-
„corum, atque in publicæ tranquilli-
„tatis perturbatorum gratiam edictum
„ad normam generalis veniæ conce-
„ptum, quod præfatæ Universitati, ac
„Reipublicæ Christianæ oppido perni-
„ciosum est, fuisse porrectum: hæc con-
„siderantes humillime supplicamus, ut,
„priusquam ad hujus edicti, ac Regii
„diplomatis promulgationem proceda-
„tis, præcipere velitis, ut præfati Ora-
„tores audiantur, hacque ratione ube-
„rius suas rationes, ac studia exponere
„valeant.„ Equidem Senatus hunc libellum acceptabat, ac Facultatis precibus deferre paratum sese exhibebat; cum autem Rex binis literis Senatum, ut hoc edictum ad acta referret, jussisset, tandem etiam hic consensit, addita tamen hac declaratione, quod Senatus ad id nonnisi temporum injuria fuisset compulsus.

§. LXXXI.

Socinianæ hæresis progressus.

Interim Socini hæresis, de qua jam alibi meminimus, ab Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo primo ingentes in Polonia progressus fecerat; hujus enim impiæ sectæ fau-

Sæcl. XVI. A.C. 1562.

tores in hoc regnum irrependi, ibique ſpuriam Eccleſiam erigendi viam nanciſcebantur, ubi etiam quasdam, ut ſupra retulimus, Synodos intra Poloniæ fines celebrabant, ut veritatem impugnantes ſuis erroribus auctoritatem conciliarent: plura autem alia ejusmodi conventicula in Hiſtoriæ progreſſu referemus. Ceterum Sociniana hæc hæreſis in hoc ſæculo velut potentiſſimum venenum quamplurimas urbes, atque innumeram ferme hominum multitudinem inficiebat, & quantumvis illius dogmata omnino inſulſa ſacris literis aperte adverſarentur, atque ab univerſali traditione invicte impugnarentur, nihilominus absque omni oppoſitione, quamvis omnium abominationi eſſe debuiſſent, paſſim tradebantur; illæ enim oppoſitiones, quæ contra illa movebantur, vix controverſiæ nomen merentur, quapropter impia hæc dogmata acceptabantur velut totidem veritates omnino dignæ, ut in illarum obſequium intellectus captivaretur, ac voluntas ad conſenſum flecteretur: inſuper propugnabantur illæ ab innumeris Viris alias eruditione claris, qui calamos ſuos in utiliori labore, aut ſaltem uſu Viris, qui Chriſtiano nomine gloriantur, minus indigno exercere potuiſſent.

§. LXXXII.

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXXII.

Joannes Sigismundus Transylvaniæ Princeps huic errori favens.

Huic sectæ etiam nonnulli Principes favebant, ac præcipue in Transylvania eadem hæresis potentissimos fautores, ac Defensores sibi conciliabat, imo etiam in ipso Principis solio validissimum Patronum repererat; inde vero funesto prorsus exemplo comprobata reddebatur hominis imbecillitas, atque ignorantiæ caligo, quæ post hominis lapsum potissimis adeo propria est. Porro Joannes Sigismundus Transylvaniæ Princeps præ ceteris primus hujus erroris propagationi auxiliatrices præbebat manus; avidis enim auribus hosce Magistros recens natos excipiebat, ac etsi illi rejecta Majorum suorum traditione nonnisi privatis suis opinionibus abundarent, nihilominus hic Princeps venenum ab eis propinatum ipsus liberaliter hauriebat, illudque suis subditis postea subministrabat: postquam igitur se Romanæ Ecclesiæ hostem declaraverat, debitam eidem submissionem deferre recusabat, quam tamen Viris nullo honore conspicuis, ac nequidem ad Verbi ministerium vocatis exhibere haud dubitabat, quamvis eidem

Sæcul XVI. A. C. 1562.

nil nisi luxuriantes ingenii sui abortus, atque suarum opinionum impietates vicissim rependerent: quapropter hæresis hujus Principis auctoritate suffulta brevi totius ferme Transylvaniæ faciem immutabat, quin tamen hic Princeps se ei opponeret, imo potius etiam ad propagandam hujus sectæ lucem potentiam, viresque suas impendebat. Verum ad quam profundas abyssus obcæcatus hic Princeps iniquissimo fato suo præceps agebatur? in quas demum calamitates ipsemet pronus sponte ruebat? nam quicquid ferme agebat, totum in Novatorum, suorumque dogmatum quantumvis impiorum favorem dicabat, ac neminem præter illos sua dignabatur benevolentia, nec in alios suam effundebat indignationem, nisi in illos, quibus ad Maiorum suorum dopositum strenue conservandum animus non deerat.

Quænam vero hic Princeps consilia tum animo suo volutaret, & quid demum in veritatis patrocinium ab eo sperari posset, sat luculenter patebat ex literis, quas ad Wittembergensem & Lipsiensem Universitates dabat. Has tum exarrabat nata occasione ex quadam controversia, quæ inter Lutheri & Calvini assecias circa Domini Cœnam in ejus ditione suscitabatur: equidem tam

tam Lutherani, quam Calviniſtæ, præfatas Univerſitates tanquam litis ſuæ arbitros ſeligebant, ac ipſemet Sigismundus ad omnia, quæ ab eo petebantur, cæca voluntate pronus, non modo hoſce judices ſeligi conceſſit, ſed etiam in ea epiſtola, in qua horum Theologorum ſententiam expetebat, illos inſana temeritate infallibiles fidei arbitros appellare, illisque populi Religionem immutandi jus adſcribere non dubitabat, (*) quo facto piam animorum voluntatem, ſanas doctrinas a juventute cum materno lacte hauſtas, Eccleſiæ diſciplinam, Conciliorum auctoritatem, Sanctorum Patrum, ac ſummorum Pontificum leges evertendi poteſtatem cæcis ejusmodi Ductoribus tradebat. Hæc agendi ratio, quam Tranſylvaniæ Princeps tenebat, prima fuit epocha, a qua circa Religionem in hoc Principe animi perverſitas, mentisque depravatio computanda venit. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Ceterum Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo ambæ hæ Univerſitates ſua reſponſa dabant, quarum tamen

(*) En! ad quam abjectam demiſſionem Novatores in ſuis fidei diſſidiis rejecto judice per Chriſtum Dominum conſtituto recurrere cogantur.

Sæcul. XVI A C. 1562.

neutra Zwinglii, aut Calvini opiniones adoptabat, sed potius confessioni Augustanæ insistebat: priusquam vero illarum decisio in Transylvaniam delata erat, Davidius huic confessioni olim addictissimus, qui & hujus controversiæ Auctor extitit, mutata animi sententia Tigurinæ confessioni nomen dedit: postea Calviniſtarum nonnulli, qui sese in Sigismundi aulam insinuabant, tam insano furore contra Lutheranorum dogmata, ritusque declamabant, ac Genevensium, & Tigurinorum doctrinam tantopere extollebant, ut Princeps, qui antea Lutheri venenum avide hauserat, nunc concepta hujus erroris nausea adulterinam Calviniſtarum, & sacramentariorum reformationem amplecteretur.

§. LXXXIII.

Sociniani variis nominibus insignes.

Lubienieski hist. Ref. Eccles. Pol.

Interea Socini hæresis altiores indies radices in Polonia agebat: cum autem Catholici, Lutherani & Calviniſtæ Sanctissimæ Trinitatis, ac Divinitatis Christi mysteria novis hisce erroribus impugnari cernerent, hinc Socinianis varia imponebant nomina; quippe I. *Trinitarios* vocabant illos, qui tres substantias, non autem tres Personas in Trinitate admittentes affirmabant, re ipsa

ipsa dari unicam naturam, & Deitatem tribus communem, non autem unam essentiam, sed unicum esse Deum supremum, magnum, eminentem, Creatorem omnium, qui nominaretur Pater, Filium vero & Spiritum Sanctum non esse verum Deum. Hujus generis Socinianorum Protoparens erat Servetus, qui suum errorem mutuabat ex deliriis Sabellii, qui naturæ unitatem adstruens Personarum Trinitatem inficiabatur. Sæcul. XVI. A C. 1562.

II. Vocabantur *Unitarii*, & quidem propter eandem ferme rationem; hoc autem nomine in Transilvania, & Hungaria appellabantur omnes illi, qui in Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum credebant, nonnisi tamen unicam Personam, scilicet Patrem omnipotentem, solumque Deum admittebant, affirmantes, quod sicut nonnisi unicus Deus detur in essentia, ita & nonnisi unus sit in Persona, seu unica Persona: nihilominus hi etiam adorabant Christum Dominum tanquam unicum Dominum, & unicum Filium Dei altissimi. Ea ex ratione per contemptum etiam nuncupabantur Ebionitæ, Samosateni, Photiani &c.

III. *Antitrinitarii* nominati fuere, eoquod inter hosce Novatores darentur nonnulli, qui Unitariorum doctrinam com-

Sæcul. XVI A. C. 1562.

comprehendere non valentes, cum in religionis rebus nil præter id, quod ſuæ rationi conſonum crederent, admittere vellent, ceteros omnes Sectarios impugnabant; quippe Unitarii & Trinitarii ſaltem aliquam Trinitatis ſpeciem profitebantur: Antitrinitarii vero nullamomnino admittebant, nilque reale in Deo præter ejus eſſentiam adſtruentes, Perſonas divinas, & Perſonalitates pro figmento habebant, proin neceſſario inferebant, nullam prærogativam Filio & Spiritui Sancto eſſe adſcribendam, ex qua illum eſſe Deum argueretur. Ceterum hoc ſyſtema quidam Poloniæ Miniſtri conſarcinabant.

IV. Denique *Pinczoviani* dicebantur: primi enim, qui Divinitatem Chriſti Domini impugnabant, Pinczoviæ morabantur. Vocabantur etiam *Fratres Poloni*, eoquod omnes novi Sectatores, qui contra Trinitatis, & Incarnationis myſteria bellum gerebant, mutuum inter ſe fœdus, ſeu ſocietatem ineunt, ut contra errorum ſuorum hoſtes ſeſe eo potentius tueri poſſent, proin omnes illi, qui huic ſocietati inſcribebantur, *Fratres* appellari ambiebant. Nuncupabantur quoque *Sociniani* a Fauſto Socino, cujus mentionem faciemus in Hiſtoriæ progreſſu: hic quoque ſuo novo ſyſtemate omnes hoſce

sce sectarios in unum agmen coegerat. Tandem dicebantur *Monarchici*, eoquod assererent, quod tanquam unicum, & supremum Deum duntaxat Deum Patrem agnoscerent; hodiedum autem in Hollandia, & Anglia nominantur *Memoniſtæ*, *Arminiani*, *Coccæjani*, *Tremulantes*, *seu Quackeri*, cum enim Sociniani nomen ubique infestum esset, eorum potissimi sese societatibus toleratis adjunxerunt. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXXIV.

Reformatorum, & Socinianorum Synodus Xianzi in Polonia.

Lubien. Hist. Ref. Eccl. Polon.

Primum ab anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, ac quinto Socinianorum numerus usque adeo excreverat, ut Pinzoviæ, Cracoviæ, Lublini, Luclaviæ & Kioviæ, necnon in Volchynia Provincia & alibi sectæ suæ Ecclesias erigere valerent, demum vero tantopere potentia augebantur, ut ipsorum factio prævaleret in Synodis, quas regnante Sigismundo Augusto, tam ipsi, quam existimati Reformatores in Polonia celebrabant.

Ceterum jam supra illarum memimus Synodorum, quas Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto Pinczoviæ habebant: illud ve-

ro

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

ro conventiculum, quod Anno Christi milleſimo quingenteſimo ſexageſimo primo die trigeſima Januarii celebrabant, numero erat decimum nonum, vigeſimum autem Menſe Martio Anno ſupra milleſimum quingenteſimo ſexageſimo ſecundo Xianzi cogebant.

Ibidem Blandratus ob vim, quam circa ſubſcriptionem in Cracovienſi conventiculo ſibi illatam fuiſſe querebatur, aliam ſectæ ſuæ profeſſionem offerebat, aſſerenes, quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus tres diverſæ ſint Hypoſtaſes, quæ ſunt eſſentialiter Deus. Admittebat inſuper æternam Filii generationem, ejusque Divinitatem, nec minus profitebatur, quod Spiritus Sanctus verus ſit Deus æternus a Patre Filioque procedens: quantumcunque autem hæc declaratio videretur orthodoxa, Synodus tamen illam in confeſſu prælegi haud ſuſtinebat, ſed eam prius privatis quibusdam diſcutiendam tradebat, aliis illam approbantibus, aliis vero eam abs dubio vel ideo rejicientibus, eoquod in ea non revocaretur opinio antea tanto ardore propugnata, in qua Blandratus dicebat, quod Patri quædam eminentia ſupra Filium competat.

§. LXXXV.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXXV.

Alia Socinianorum Synodus.

Menſe Aprili eodem anno poſt Chriſti Nativitatem milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo aliud Pinczoviæ conventiculum habebatur ex viginti duobus Miniſtellis, & duodecim Nobilibus harum Eccleſiarum Patronis conflatum. Aderat ibi Gentilius, ejusque profeſſio fidei prælegebatur, in qua totam Arianorum ſectam adoptabat: poſtea recitabatur alia fidei formula, quæ a Blandrato porrecta acceptabatur, eoquod eidem nonnullos Sacræ Scripturæ textus intruſiſſet, ſimulque pollicitus eſſet, quod in Calvini gratiam redire vellet, ea tamen lege, ut ille ſibi promitteret, ut profiteri valeret, quod Chriſtus ſit Filius Dei altiſſimi, & potentiſſimi, ac de eodem tam ſublimi, & potenti Deo libertatem haberet loquendi & quidem modo ſimplici, nullaque interpretatione adhibita. Inſuper a Calvino ſibi indulgeri petebat, ut nihil tanquam fidei regulam acceptare cogatur præter ſacras literas, & Apoſtolorum Symbolum, tum vero ſe revocaturum ſpondebat ea, quæ ad initium Præfationis ſuæ ad commentarium in Acta Apoſtolorum propoſuiſſet. Ceterum Blandratus ex eo, quod haſce conditiones

Sæcul. XVI. A. C. 1562

tiones suæ cum Calvino reconciliationi appositiſſet, nequaquam exinde cauſſam ſuam pejorem effecerat: eum enim adeo tenacem esse optime noverat, ut nequaquam sperare posset, quod Calvinus palinodiam eo duntaxat ex fine canere vellet, ut cum illo, quam tamen summa arrogantia vilipendebat, amicitiam sibi conciliaret. Nihilominus hæ conditiones ad Calvinum mitebantur, sed unice ad id conducebant, ut is magis contra miserum hunc fugitivum irritaretur, eique major istum e Polonia ejiciendi opportunitas suppeditaretur.

Itaque discusso hoc negotio Blandratum concernente decretum condebatur, vi cujus Ministris, ac Præconibus prohibitum, ne de Trinitatis dogmate, de essentia divina, Verbi generatione, spiratione, ac processionibus æternis Philosophica methodo discurrerent, insuper eis injunctum, ut hæc mysteria populo explanare compulsi, iis insisterent, quæ de his rebus in sacris literis & Apostolorum Symbolo tradita habentur. Vi hujus decreti Pinczoviani in adulterinorum reformatorum Synagogis tantam sibi attribuebant auctoritatem, ut præ ceteris Sectariis ipsi Trinitatis fidem everterent, atque ex suggestu, & in conventi-

culis

culis suis eo liberius hunc articulum impugnarent. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. LXXXVI.

Sanctissimæ Triadis invocatio ad sermonis initium consueta a Gregorio Pauli prohibita.

Hoc igitur decretum non modo præ ceteris prior sequebatur, sed etiam ex suo cerebro eidem plura addebat Gregorius Pauli Cracovienſis Minister, atque in minori Polonia Ecclesiarum, ut vocant, Superintendens; quippe de Sanctissima Trinitate, Essentia divina, aliisque articulis non modo Philosophorum more differebat, sed etiam hæc mysteria penitus supprimebat: cum enim ad populum diceret, ordine suo novum Testamentum prælegebat, & nonnisi glossas, commentarios, paraphrases, ac morales animadversiones, si forte libuit, addebat, necnon pro auctoritate, quam sibi in spuriæ reformationis Synagogis tanquam Superintendens arrogabat, cunctis suæ jurisdictionis Ministris prohibuit, ne ad Concionis initium Sanctissimæ Trinitatis nomen pronuntient, multo vero minus illam invocent.

Hæc novitas inter prætensos Reformatores haud leves suscitabat tumultus, atque inter ceteros Sarnicius

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Lutheri sectæ addictissimus, necnon fervidus Mysterii Sanctissimæ Trinitatis defensor, palam Gregorii Pauli, cui suam dignitatem invidebat, agendi rationem damnabat: ut vero charitatis, ac decentiæ leges suo odio minime transgressus videretur, eundem rogabat, ne ejusmodi novitatibus recens adinventis Christi Ecclesias contaminaret, sed populos juxta receptum morem instrueret, atque Apostolorum Symbolum, & articulos a fidelibus unice credendos, non vero Novi Testamenti textum sigillatim, ac per claras Paraphrases explicaret. Gregorius, cum ingenio arrogans ob suam Superintendentis dignitatem se in Ecclesiis suis summa auctoritate valere crederet, hæc monita flocci habuit, eodemque pede, quo cœpit, progressus est: itaque Sarnicius, cum se tantopere vilipensum cerneret, odio in eum accensus illum coram Cracovienſi Magistratu accusabat, quod Arii hæresin propugnaret, ac Serveti erroribus faveret.'

§. LXXXVII.

Alia Socinianorum Synodus Rogovi habita.

Lubien. l. c.

Mense Julio eodem anno, cum Bonarus ambos hosce Ministros reconciliare desperaret, Stanislaus Szefraneius

cius Nobilis Polonus Rogovi in ſuis ædibus veluti ad Synodum quamplurimos Miniſtros, ac Nobiles convocabat, ubi inter primas curas habebat reconciliationem inter Paulium, & Sarnicium: quamprimum vero Paulio mentem ſuam aperiendi dabatur libertas, mox ipſe prolixo ſermone ementitum ſuum erga fidei puritatem zelum exaggerabat, & poſtea diſſidia in eorum Eccleſiis prævalentia damnabat, eaque Diabolo tanquam diſſenſionum Auctori attribuens, palam profitebatur, quod ipſe nonniſi per ſummum nefas diſcordiæ zizania ſeminaſſe argueretur, ægerrime ferens, quod palam & privatim Arii hæreſin prædicaſſe accuſaretur, cum tamen unum, ſolumque Deum Chriſti Domini Patrem annuntiaſſet. His addidit, quod tunc, ſi ipſe ob hanc veritatem populo propoſitam hæreſis nota perſtringeretur, pariter Apoſtoli de hæreſi poſtulandi eſſent, cum illi in ſuis ſermonibus nil aliud in ore habuerint, niſi ſolum Deum, Deum Iſrael, Creatorem cœli & terræ, & JEſum Nazarenum, Meſſiam veteribus Patriarchis promiſſum, populi ſancti Regem, & Salvatorem mundi. Præterea hæc expoſuit: „haud ignoro, quod ab Apoſtolorum æ„vo multi errores in Chriſti Eccleſiam „irrepſerint, prout fatetur Hegeſippus

Sæcul. XVI A.C. 1562.

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Euseb. Cæs. Hist. Eccl. l. 3. c. 29.

„apud Eusebium Cæsarienſem, præci-
„pue circa tres perſonas in una natu-
„ra divina, & circa duas naturas in
„Chriſto, quas tamen novitates igno-
„rabant Apoſtoli, & nos quoque igno-
„rare poſſemus, quin ullum de ſalute
„noſtra periculum incurreremus.

§. LXXXVIII.

Altercatio inter ambos Miniſtros.

Inſuper hæc ſubjungebat Paulius: „ne
„& nos hiſce erroribus, ac dogmatum
„perverſitate implicemur, divinis lite-
„ris unice inſiſtendum eſt, omnia etiam
„probanda, & bonum retinendum, ut
„inquit Apoſtolus, & facile deprehen-
„demus, nulloque negotio comproba-
„tum reddam, quod Pater æternus Fi-
„lio ſuo quodammodo nobilior ſit: e-
„quidem Nicænum Concilium definie-
„rat, quod Filius ſit Patri conſubſtan-
„tialis, non deerant tamen Patrum plu-
„rimi, quibus hæc vox diſplicuit, nec
„etiam Synodus quicquam circa Spiri-
„tus Sancti divinitatem definire aude-
„bat: imo Sanctus Hilarius in duode-
„cim libris ſuis de Trinitate nunquam
„Spiritui Sancto prærogativam Dei at-
„tribuit, nec eum eſſe adorandum, aut
„invocandum ſtatuit: ſolus autem
„primusque fuit S. Athanaſius, qui Spi-
„ritum Sanctum eſſe Deum aſſeruit, aut
„ſi

„si forte ante illum quidam Patres id „affirmarunt, hi nullius sunt momenti, „quia juxta Sanctum Gregorium Na„zianzenum hoc dogma primum circa „Annum Domini trecentesimum sexa„gesimum quintum in Ecclesia invale„scere cæpit.„ Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Absoluto hoc sermone, Paulius ex Sancti Hilarii, Joannis Chrysostomi, Cyrilli, Theophylacti, aliorumque Patrum testimoniis Patrem Filio esse superiorem comprobare nitebatur, eoquod antiqui Patres nonnunquam Patrem æternum vocarint caussam, vel principium Filii; cum autem Sarnicius ei objectasset, quod nunquam de Trinitate, Personarum Essentia, & de Hypostasibus sermonem haberet, ut hanc culpam a se alienaret, allegabat auctoritatem Pinczovienſis Concilii, illudque tot Patribus & veteribus Conciliis, quæ his nominibus: *Homousion, Hypostasi, Consubstantialitate &c.* utebantur, longe nobilius esse afferebat.

Huic tamen Paulii apologiæ statim respondit Sarnicius, ita differens: Haud diffiteor, quod ab Apostolorum ætate inter Christianos doctrinæ corruptio irrepserit, hæc tamen perversitas nonnisi in Ebionitis, Cerinthi sectatoribus, Simone Mago, Paulo Samosateno, & Ario deprehendebatur. His

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

præmissis Gregorii Paulii errores ex sacris literis, Conciliis, & antiquis Patribus impugnabat: ast haud amplior exinde redundabat fructus, quam qui de potissimis ejusmodi altercationibus circa Religionem institutis reportari solet: tum enim quilibet suæ sententiæ immotus inhærebat, aliis Paulio applaudentibus, aliis vero Sarnicio suffragantibus. Hoc successu elatior Paulius pugnam restaurare audebat, palam professus, nil sibi commune esse cum Ebionitis, ac veteribus hæreticis, in suo tamen sermone admodum prolixo unice ea, quæ Sarnicius proponebat, refellere nitebatur, hancque in rem ita perorabat, „omnes auctoritates „mihi ab adversario meo oppositæ nul„latenus argumenta a me allata, atque „sacris literis firmata labefactant, & nul„lius quoque ponderis sunt, quæ ad„versus me ex Sanctis Patribus fuere „allegata: quippe omnes hi erant puri „homines, minus vero illud trisagion: „*Gloria Patri & Filio, & Spiritui San*„*cto*, quod Sarnicius tantopere deprædicat, mihi officit, cum id nonnisi quar„to sæculo invaluerit, ut referunt Eu„sebius, & Nicetas: non ergo illud tan„quam argumentum adduci valet, eo„quod nullum testimonium præter sa„cras literas (excepta etiam glossa) „juxta

„juxta Reformatorum doctrinam addu- Sæcul. XVI.
„cere licet: de cetero credo in Deum A.C.1562.
„per Christum eique omnem gloriam
„per Christum, Mediatorem defero, &
„circa hoc innitor simplicitati Petri il-
„lius Piscatoris, necnon Symbolo Apo-
„stolorum, & in hoc a Judæis differo:
„hi enim credunt in unum Deum omni-
„potentem: ego autem credo insuper
„in JEsum Christum ejus Filium, Mes-
„siam promissum, prout ipsemet præ-
„cepit apud Sanctum Joannem cap. 14.
„v. 1. *Creditis in Deum, & in me credite.*„
Denique tanto applausu suos errores propugnabat, ut omnes, qui huic Conciliabulo intererant, eidem victoriam attribuentes concluderent, quod ad pacem in Ecclesiis conservandam, Evangelici & Calviniſtæ Pinczovianos tolerare deberent, nec ceteros molestarent, imo nequidem de novis fidei formulis deinceps mentio fieret, nisi saltem illæ omnino sacris literis consonæ forent, impostorum igitur unice postremæ Pinczovienſi Synodo insisteretur.

Itaque hac decisione Pinczovianis tota causſa adjudicari videbatur, quippe exinde totum, quod petebant, fuerant consecuti, nimirum pacem, libertatem, necnon solis divinis literis tanquam fidei suæ regula utendi facultatem: quapropter Sarnicius, cum per e-

Sæcul. XVI. A.C.1562.

jusmodi litis compositionem in omnibus prætensæ reformationis Ecclesiis recens stabilitis fidem Sanctæ Trinitatis penitus eliminari prævideret, totis viribus sese opponere statuit, ac sive vero erga hujus Mysterii fidem zelo animatus, sive potius ambitionis suæ impetu accensus Paulium opprimere decreverat: quapropter a colloquio discedens denuo suas querelas apud Bonarum, & Miscovium proponebat, & coram illis hostem suum hæresis postulabat. Hi ut ejus accusationi deferrent, Paulium unacum Wisnovio, aliisque Ministris coram esse jusserunt.

Hisce Ministris Sarnicius præprimis objectabat, quod in suis precibus Christum Dominum non invocarent; id autem pernegabat Wisnovius, unde a verborum contentione ad convitia mox deventum: tum enim mutua objurgatione suos quisque errores alteri objiciebat: prævaluit tamen Sarnicius: quapropter Cracovienſis Ecclesiæ Seniores illum rogabant, ut a cæptis desisteret, eorumque Ecclesias pace frui permitteret, atque adoptato Pinczovianæ Synodi decreto rem eo deducere nollet, ut fratres, ac Ministri cum Proceribus, eorumque fautoribus in contentionem venire cogerentur: postea eidem injungebant, ut pariter cum Gregorio Paulio pacem colere studeret. Ve-

Verum cuncta hæc monita parum movebant Sarnicii animum, qui indignationem suam sat aperte exerebat, dum in Bonari villa, ubi plures Ministri convenerant, unacum illis sensum maxime proprium indagabat illorum Divi Pauli verborum: *Unus Deus, unus, & Mediator Dei, & hominum homo Christus JEsus.* 1. *ad Timoth. cap.* 2. *v.*5. Sarnicius ergo hoc nomen *Deus* pro Trinitate accipiendum contendebat, id vero Paulius pernegabat, his verbis sensum prorsus contortum attribuens: igitur Sarnicius Paulium manifestum esse hæreticum vociferans postulabat, ut suo munere exutus tanquam homo, qui Arii, & Serveti hæreses innovaret, Cracovia expelleretur. Verum ut hisce jurgiis finis imponeretur, ac quis eorum erraret, dignosci posset, rursus alia Pinczoviæ Synodus indicebatur. Sæcul. XVI. A. C. 1562.

§. LXXXIX.

Aliud Pinczovienſe conciliabulum.

Hæc Synodus Mense Augusto anni post Christum natum millesimi quingentesimi sexagesimi secundi celebrata est, ad quam Sarnicius invitatus adesse pollicebatur, promissis tamen stare minus consultum censebat. Hi, qui intererant, fidei suæ professiones tradebant, qua re cognita Sarnicius *Lubian. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

hiſce declarationibus ad confutandum Bonarum, ac conciliatores utebatur, oſtendens, quod ejusmodi homines perverſe de Sanctiſſima Trinitate ſentirent. Verum hac ſua agendi ratione Sarnicius inter ſpuriæ Reformationis Eccleſias diſſidia concitabat: Bonaro autem, qui novam Cracovienſem Eccleſiam protegebat, repentina morte ſublato, atque ejus vidua paulo poſt ad ſecundas nuptias convolante Pauliires aliam induebant faciem, quippe tum fundus, cui Eccleſia fuerat ſuperædificata, novi Mariti dominio cedebatur, ac Chicovius ſupremus Cracoviæ Camerarius Vir apud adulterinos Reformatores optime meritus, eoquod Cracoviæ ædes ſuas pro cujusdam Eccleſiæ fabrica eisdem donaſſet, in domo ſua conventum celebravit, ubi Sarnicii, & Laurentii Praſnicii ejusdem ſocii factio tantopere prævalebat, ut tandem adverſus Gregorium Paulium quantumvis abſentem judicii acta inſtruerentur, atque ſententia in eum pronuntiaretur, vi cujus ſuo Superintendentis munere in minoris Poloniæ Eccleſiis ſpoliatus, tanquam Arianæ hæreſis reſtaurator Cracovia expelleretur, quæ etiam ſententia effectui dabatur, Paulius tamen haud longe diſceſſerat, ſed brevi non paucos ſibi conciliabat, qui ſuo illum patro-

patrocinio foventes tutum ei asylum præbebant. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Verum non destitit Sarnicius, haud enim ignorabat, quod, etsi Paulius sua dignitate exutus esset, per hoc tamen nonnisi aliquatenus caussæ suæ æquitati satisfactum foret, nisi simul etiam errores, quos Pinczoviani circa Trinitatem adoptant, sermonibus suis divulgandi prurigo in potissimis Ministris restringeretur: quapropter Sarnicius, qui amoto Gregorio Paulio Ecclesiarum in minori Polonia sitarum inspectionem supremam obtinuit, novam fidei professionem Pinczovianæ oppositam consarcinavit, eique decretum adjunxit, vi cujus omnes illi, qui Patrem æternum Filio magis eminentem prædicare ausi fuerint, suo ministerio privati existerent. Hoc decretum, quamvis a Synodo approbatum, ac subscriptum, nullam tamen vim obtinebat, quippe Ministri semper ubique eandem prædicandi rationem tenebant.

Seniores cum hac agendi ratione dissensionum flammas in suis Ecclesiis magis, magisque accendi præviderent, Pinczoviæ Mense Novembri rursus aliam Synodum convocare decernebant, simulque Sarnicium, ut interesse vellet, hortabantur: ast ille, cum se in hoc conciliabulo Magistri munere haud functurum

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

cturum prænoſſet, aliunde vero illuc accedere minus gratum eſſet, omnino abeſſe conſtituit.

§. CX.

Sanctiſſimæ Triadis myſterium in Mordienſi conventiculo impugnatum.

Lubien. hiſt. Ref. Pol.

Menſe Junio anni ſequentis ſollicitante Lutoromiskio viginti duo Miniſtri Mordi, quæ urbs in Vilnenſi Palatinatu ſita eſt, convenerant, ibidemque decretum condiderant adverſus illos, qui Dei unius in tribus Perſonis dogma tuerentur. Hoc decreto veluti primo ſigno ad tumultum dato potiſſimæ ex reformatione ſpuria Eccleſiæ inſurgebant contra Sanctiſſimæ Trinitatis Myſterium; quamplurimi enim Miniſtelli, Nobiles, Magiſtratus, Equites, Gubernatores, Palatini, exercitus Belliduces, ac minoris, majorisque Poloniæ, Lithuaniæ, Ruſſiæ, Podoliæ, Volhiniæ, Pruſſiæ, Moraviæ, Sileſiæ, & Tranſylvaniæ Conſiliarii novo Arianiſmo nomen dabant, atque Chriſti Domini Divinitatem, æqualitatem, ac conſubſtantialitatem impugnabant, quinimo horum factio, etſi forte inter Eccleſiæ Romanæ inimicos ceteris tam numero, quam potentia ſuperior non fuerit, ſaltem Lutheranis, & Calviniſtis omnium maxime terribilis videbatur: eapropter hi,

hi, ut horum factionem aut everterent, aut saltem reprimerent, in Petricovienſibus comitiis cum omnibus illis, qui Trinitatis Myſterium impugnaturi eſſent, in arenam publice deſcendendi libertatem petebant: id quoque eorum precibus datum, ut primum in Hiſtoriæ noſtræ progreſſu referemus; hæc enim comitia nonniſi Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto fuere celebrata. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

Ceterum Valentinus Gentilius celebris ille Antitrinitarius, qui, ut ſupra meminimus, ob errores ſuos Lugduni Anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo carceri mancipatus fuerat, tandem hac urbe exceſſit, cum autem nec in Francia, nec apud Helvetios ſatis ſuæ ſecuritati conſultum crederet, hinc Poloniam verſus contendit, ubi viciſſim factionem Antitrinitariorum corroborabat, qui jam aliunde hoc Regnum crudelem in modum devaſtabant: cum autem ingenio vehemens, atque ad quævis audenda projectus eſſet, ibidem tanquam Vir huic factioni oppido neceſſarius excipiebatur, unde quamprimum advenerat, mox die quarta Novembris Anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo ad Pinczovienſem Synodum deducebatur, ut

ibidem

Sæc. XVI. A.C.1562.

ibidem suæ doctrinæ specimina ederet, atque opere demonstraret, quod ejus amici opem tanti Viri haud incassum imploravissent: itaque Valentinus *in hoc* congressu propugnabat, quod *Deus ab* æterno creaverit Spiritum excellentem, ac mirabilem, qui in plenitudine temporum incarnatus est: porro hæc erat genuina Arii doctrina: postquam igitur Valentinus amplis verbis suam scientiam jactitaverat, omnes suos errores in unum collectos Sigismundo Augusto Regi veluti puriores Evangelii veritates porrigebat, atque indignum prorsus in modum de Symbolo Sancti Athanasii locutus erat, illudque Sathanæ Symbolum appellitabat.

§. XCI.

Bernardinus Ochinus Tigurinus Minister.

Vide lib. CXL. §. LVIII. & LX.

Interea jam ab Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto celebris ille Bernardinus Ochinus, cujus sæpius meminimus, Tiguri morabatur, ibidemque Ministrum agebat Italæ Ecclesiæ recens conflatæ, ac præcipue compositæ ex quibusdam viris Lucerno profugis, qui spuriæ reformationis dogmata profitendi libertatem in sua patria obtinere non poterant, eo quod Catholici Helvetiæ Pagi sese illis oppo-

oppoſuiſſent: cum autem Magiſtratus optime noſſet verſatilem in Religione animum præfati Ochini, qui antea egit Capuccinum, poſtea Lutheranum, dein Calviniſtam, Sacramentarium, Anabaptiſtam, Arianum, & denique illam, quam temporis viciſſitudo depoſcebat, ſectam profitebatur, hinc Magiſtratus eidem Eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem permittere renuebat, niſi prius Tigurinæ fidei profeſſioni ſubſcripſiſſet, quod tamen absque difficultate, non tamen ſine perjurio præſtabat. Sæcul. XVI. A.C. 1562.

§. XCII.

Triginta Dialogi ab Ochino typis editi.

Vix Ochinus in Eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem admiſſus eſt, dum illico ſuos errores cum ſumma arrogantia prædicavit, librosque inſulſis deliriis repletos typis edi curavit, quos inter merito recenſentur triginta ejus Dialogi, qui Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo ejus juſſu typis editi opinionibus abſurdiſſimis ſcatent. Diviſi ſunt illi in duos libros, quorum primus octodecim Dialogos complectens de Miſſa, alter vero tractatus de Trinitate, pluribusque aliis materiis in idiomate latino conſcriptis agit: porro primum librum Ochinus nuncupabat Betfordiæ Comiti, alterum vero Philippo Nico- *Sandius in Bibl. Antitr. p. 45.*

Sæcul. XVI. A. C. 1562.

Nicolao Radzivilo, atque in vigesimo primo dialogo differebat de Polygamia, quam licitam esse propugnat. Hoc opus ipsis etiam Hæreticis displicebat, unde illud ad Tigurinos Senatores deferebatur, qui hanc accusationem tanti momenti esse censebant, ut cum omni solertia discuti mereretur; quocirca totus Senatus una omnes Ministros congregari jussit, ut ab eis explora-ret, quæ demum agendi ratio circa hunc librum, ejusque Auctorem esset tenenda. Ministri illi mentem suam his verbis declarabant: „Postquam relatum „nobis fuerat, quod Ochinus quædam o-„pera potius supprimenda prælo subje-„cerit, eum adeuntes hortabamur, ut „promissi sui memor esset, vi cujus se „nullum librum absque Synodi appro-„batione in lucem editurum spopondis-„set: cum autem nobis innotuerit, quod „ejus liber jam publicam lucem aspe-„xerit, apud illum conquesti sumus de „contemptu, quo nostra monita vilipen-„derat: ille vero caussabatur, quod tunc, „dum prima vice fuerat admonitus, e-„jus liber jamjam sub prælo sudaverit: „de cetero autem, prout palam asserere „haud veremur, Ochinus sive Polyga-„miam impugnet, sive tueatur, semper „tamen illam ab eo approbari manifeste „apparet: insuper crebræ ad nos datæ

„ sunt

„sunt literæ, quibus contra ejus Dialo- Sæcul. XVI.
„gos vehementer declamatur: totum A. C. 1562.
„igitur hoc opus attenta mente pervol-
„vemus.„ Interea cum hi Ministelli præfatos Dialogos examinarent, nullum non movebant lapidem, ut illorum Auctorem eo inducerent, quatenus errores suos in Dialogis contentos saltem orthodoxe explicaret. Verum hi oleum, operamque perdiderunt; quippe Ochinus sententiæ suæ pertinaciter insistebat.

§. XCIII.

Ochinus propter suos Dialogos Tiguro ejectus.

Itaque Senatus hujus hæretici contu- *Sandius l. c. Simler. in vita Bulin-*
maciam a Ministris edoctus decretum *geri p. 39.*
condebat hujus tenoris: „Cum Ochinus
„contra leges, ac Magistratus edicta li-
„brum vulgasset, cujus solum nomen Ec-
„clesiæ, ac Reipublicæ horrori est, hinc
„decernimus, ut quantocius illius Au-
„ctor Tiguro, totaque illius ditione ex-
„cedat.„ Paruit huic sententiæ Ochinus Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo sexagesimo tertio.

§. XCIV.

Hi Dialogi a Castallione latine redditi.

Hosce Dialogos Castallio ex idiomate Italo latine reddebat, eodemque anno impensis Petri Cernæ hanc versionem Basileensibus literis excudi curabat: qui-

Sæcul. XVI. A.C. 1562.

nimo refert Sandius, eosdem in Flandricum quoque idioma versos fuisse: Bzovius vero affirmat, idem hoc opus in plures alias linguas fuisse translatum.

Sandius l. c. p. 5.

Ceterum Castallio hac sua versione sibi plurium aversionem accersiviſſe videtur; id enim sat aperte colligi potest ex ejus professione fidei, quæ in quadam illius epistola ad Magistratum, & Basileensem Senatum directa legitur; in illius enim exordio hæc leguntur verba: „Ex „Magnifico Rectore, ceterisque Ecclesiæ „Doctoribus percepi, literis ad vos datis „me circa duo capita enormiter fuisse accusatum, nimirum propter Theodori „Bezæ librum, necnon ob versionem Dia„logorum, quos Bernardinus Ochinus „edidit.„

Postea in fine hujus epistolæ ad alterum accusationis caput his verbis respondit. „Quantum ad alterum crimen, „quo Ochini Dialogos transtuliſſe insimu„lor, affirmo, me nonnisi illorum versorem „fuisse, ubi ea duntaxat methodo usus fui, „qua quodcunque aliud opus latine red„dissem, nec enim judicis munus mihi „vendicabam, sed duntaxat interpretis „officium, quo libenter fungor, ut meam „familiam nutrire, ac sustentare valeam; „Typographus autem hujus libri, qui jux„ta Basileensium decreta approba„tus est, copiam mihi fecit.„

INDEX

INDEX
TOMI XLV.
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
CONTINUATÆ.

A.

Abd-Iſſu Aſſyriorum Patriarcha Romam ſe venturum pollicetur. 340.

Ælius Patriarcha Jeroſolymitanus, pro Calicis uſu perorat. 267.

Adretus Baro Calviniſta in Catholicos deſævit, 651. ejus crudelitates. 652.

Aiala Martinus ejus opinio circa Calicis conceſſionem, 282. ejus ſententia de gratia per Sacramentum Ordinis collata, 452. Inſtitutionem Epiſcoporum tanquam ex jure divino ortam a Julio III. propugnatam oſtendit. 486.

Aller Philadelphienſis Epiſcopus Germaniæ Epiſcopos eſſe expectandos monet, 153. circa Calicis uſum differit. 277.

Althempſius Marcus, Tridento ad ſuam Diœceſin revertitur. 471.
Amantus Servita ſuam ſententiam circa Euchariſtiam revocare jubetur. 123.
Amerbachius, ejus ortus, vita & mors, 735. ab Eraſmo ex aſſe hæres inſtituitur. 736.
Amulius Marcus Antonius Syri Patriarchæ adventum nuntiat. 340.
Andelotus Aureliam venit cum Germanis Equitibus. 662.
Andrada Peiva Luſitanus Orator circa calicis uſum differit. 121.
Antinorus a Papa ad Synodum mittitur pag. 528.
Antitrinitari, eorum ſententiæ & errores circa Trinitatem. 762.
Appellationes, de iis agitur in Synodo. 363.
Arboreus Joannes Scriptor Eccleſiaſticus, ejus obitus & opera. 730.
Avosmodianus Guadicenſis Epiſcopus, ejus ſententia circa Epiſcoporum inſtitutionem, 575. ejus opinio Patribus non probatur. 576.

B.

Bandinus Senenſis Archiepiſcopus, ejus ſententia circa reſidentiam. 626.
Bartholomæus de Martyribus, ejus opinio circa reſidentiam. 625.
Baſileenſis Epiſcopi Orator in Synodo excipitur. 238.
Bavaria, hujus Ducis Theologus contra hæreti-

reticos perorat, 233. Ducis Orator cum Helvetiis de Sedis prærogativa contendit, 446. a Synodo recedere jubetur. 570.

Bellajus Parisiensis Episcopus, ejus sententia circa Missæ Sacrificium, 246. & circa Episcoporum institutionem. 630.

Belicarius Metensis Episcopus de Pontificis auctoritate acerbius differit. 601.

Beneficia, de iis, quæ in commendam data sunt, agitur. 158.

Blandratus nova ejus fidei professio contra Sanctissimam Trinitatem, 763. eandem in Xianzensi conventiculo exhibitam perlegere dedignantur Protestantes, 765. benignius auditur in Pinzoviensi Synodo, 766. cum Calvino in gratiam redire spondet. 767,

Bodinus Condæum vana spe expugnandi Draci lactat, 675. Sandandreanum Marescallum trucidat. 689.

Borromæus Fridericus Pii IV. Nepos, ejus obitus. 569.

Borbonius Antonius Navarræ Rex moritur, 585. ejus filius trucidatur. 659.

Boscus Joannes Rothomagi capite plectitur. 662.

Bullionius Dux Catholicos æque ac Calvinistas divexat. 657.

Burdaserius Cardinalis, novus Legatus ad Synodum. 8.

C.

Calix, de ejus usu disseritur, 116. 138. 258. 260. 263. 274. Germani contra illius concessionem obstrepunt, 279. variæ Patrum opiniones, 291. ejus concessio remissius urgetur, 291. totum negotium ad Papam remittitur. 293. 324. conditur decretum. 369.

Calvinistæ a Catholicis cæduntur, p. 644. crudeliter Franciæ Regnum devastant, 674. in ipsa ossa mortuorum sæviunt, 648. Sancti Martini Reliquias comburunt, 649. Tolosam & Burdigalam infestis armis invadere moliuntur. p. 655. duos Catholicos captos laqueo suspendunt, 663. Parisios obsidere parant, p. 664. pacem inire simulant, 666. eorum articulis respondetur, 667. pugnam parant adversus Catholicos, 978. profligantur, 685. cum Anglis fœdus ineunt, 707. Universitates tanquam fidei judices implorant. 769.

Capuanus Hydruntinus Archipræsul, ejus opinio circa residentiam. 623.

Caraffæ a Papa ob sua scelera puniuntur. 527.

Carolus IX. Franciæ Rex ad Patres Synodi perscribit, 36. 39. perperam de Synodo queritur, 370. has querelas ejus Oratores ad Legatos deferunt, 380. ad Synodum perscribit, 540. e Normania Calvinistas expellere nititur, 656. Rothomagum ingreditur. 661.

Casa-

Caſalis circa Epiſcoporum inſtitutionem perorat. 566.

Caſtallio Bernardini Ochini Dialogos divulgat, 785. eos latine reddit. 786.

Caſtanea de reſidentia non agendum putat, 72. Calicis uſum non eſſe concedendum cenſet, 272. ejus opinio circa reſidentiam. 624.

Catharina Medicæa Franciæ Regina ſuis Belliducibus illudit, 676. ejus lætitia ob partam victoriam. 696.

Cavalcantius Bartholomæus, ejus opera & obitus. 739.

Cavenſis Epiſcopus, ejus ſententia circa Calicis uſum. 280. 289.

Cavillonius Bavariæ Ducis Orator de Sacrificio Miſſæ perorat. 233.

Character Ordinis. 425.

Cicala Cardinalis, novus Legatus ad Synodum. 8.

Claravallenſis Abbas, cum Caſſinenſi de Sedis prærogativa contendit. 534.

Cleriacum, ibidem Calviniſtæ ſepulcrum Ludovici XI. Regis ſui incendunt. 648.

Colinius Maris Præfectus conſilium de repetenda Pariſiorum obſidione reprobat, 673. ejus copiæ profligantur, 688. poſt clades ſecedit, 690. fruſtra prælium inſtaurare nititur. 691.

Colosvarinus Joannes Hungariæ Orator Tridentum venit, 2. moritur. 521.

Communio sub utraque specie, hic articulus discutitur, 116. 125. 273. circa eum Canones conduntur, 131. de novo Canone agitur, 134. 180. decretum promulgatur, 196. conduntur Canones. 200.

Concilium Tridentinum, Sessio XIX. 1. decretum prorogandæ Sessionis promulgatur, 3. Hispaniæ Orator Tridento discedit, 3. Pibracus ibidem perorat, 93. 41. Legati respondent, 51. 54. de residentia agitur, 55. Cæsarei & Galli fidei dogmata non discuti petunt, 56. Synodum esse continuatam declarant Legati, 57. de responso Franciæ Oratoribus dando deliberatur, 62. Sessio XX. 62. Helvetiorum & Salisburgensium Oratores excipiuntur, 67. Sessio prorogatur, 68. articuli circa Eucharistiam proponuntur examinandi, 70. Canones circa communionem sub utraque specie conduntur, 131. examinatur quæstio: an Christus sub utraque specra integre sumatur, 133, 198. an major recipiatur gratia, 136. 198. varia decreta conduntur, 147. 159. Sessionem prorogare non permittit, 163. circa verba S. Joannis c. 6. controvertitur, 165. 168. 170. Sessio XXI. 183. doctrinæ decreta præleguntur 195. Sessio sequens indicitur, 213. Patrum sententiæ circa doctrinæ capita, 214. de Sacri-

Sacrificio Missæ agitur, 221. 230. quæritur, an doctrina ante Canones proponenda? 238. deciditur, 241. quæritur, an Christus semetipsum obtulerit? 243. 256. Patres Gallorum adventum pertimuisse dicuntur, 313. Galli Sessionem prorogari petunt, 316. repugnant Legati, 318. judicium de Calicis usu Pontifici relinquitur, 324. 328. Sessio XXII. 336. agitur de Missæ Sacrificio, 343. 354. decreta & Canones de reformatione promulgantur, 356. conditur decretum circa concessionem Calicis, 369. indicitur Sessio proxima, 369. agitur de Cæsaris & Gallorum postulatis, 371. 382. 385. 386. de Ordinis Sacramento pertractatur, 399. decreta pro quæstionum & temporis distributione conduntur, 401. pro dogmatum examine Theologi nominantur, 402. item pro Canonibus conficiendis, 429. an residentia sit juris divini discutitur, 414. 436. de institutione Episcoporum agitur, 449. 457. 478. 480. alia hujus Canonis forma proponitur, 483. quæritur, an hic Canon sub Julio III. fuerit approbatus? 485. Sessio proxima differtur, 498. 499. de modo ferendi suffragia agitur, 581. preces publicæ pro felici armorum successu contra Calviniſtas indicuntur, 643. agitur de die proximæ Sessionis. 645.

Condæus Princeps motis caſtris in Normaniam irrumpere tentat, 672. Pariſinæ urbis obſidionem repetere ſuadet, 673. varia ſpe Dorcum expugnandi a Bobinio lactatur, 675. capitur, 687. a Guiſio Duce perbenigne habetur. 693.

Cornelius Melchior, circa Sacrificium Miſſæ perorat, 411.

Cueva Bartholomæus Cardinalis, ejus vita & obitus. 728.

D.

Davidis in Tranſylvania Tigurinam fidei confeſſionem adoptat. 760.

Depenſius, ejus opinio circa Sanctarum Imaginum cultum, 741. ſuum errorem revocare jubetur, 745. hæc lis decidi-tur. 746.

Deſiderius Carmelita, ejus ſententia de Euchariſtia Infantibus præbenda. 129.

Diſpenſationes, de iis agitur in Synodo. 305. 362.

Diſtributiones quotidianæ ſunt aſſignandæ, 152. & quomodo? 205. 359.

Dracovithius quinqueeccleſienſis Epiſcopus de reformatione agit, 155. Calicis uſum concedi poſtulat, 264. Cæſaris poſtulata ad effectum deduci petit. 682.

Drocum, ibidem Calviniſtæ profligantur. 644. 645. 670. 685.

Dudi-

Dudithius Sbardellatus Hungariæ Orator in Concilio excipitur. 2.

E.

Ecclesiæ, ruinæ proximæ reparentur. 158. 209.

Elisabetha Angliæ Regina conflatam seditionem detegit, 704. Catharinam Grajam carceris squalore conficit, 705. fœdus cum Galliæ Calviniſtis init. 707.

Episcopi, de eorum institutione agitur, 436. 450. 452. 455. 457. 474. 566. de eorum jurisdictione agitur, 608. novus Canon circa hoc conficitur. 612.

Eucharistia, circa eam dubia in Synodo proponuntur, 70. an sub duplici specie major gratia recipiatur, 119. 136. 198. an infantibus sit tradenda, 129. 179. Ecclesiæ potestas circa dispensationem Eucharistiæ. 197.

F.

Facultas Theologica Depensium ad revocandum compellit, 745. articulos a se propositos signari jubet, 748. civilis jurisprudentiæ Scholam erigi renuit, 755. Valentini Præsulis libros prohibitis accenset, 756. Edictum in Mense Januario non confirmari rogat. 756.

Falceta, ejus sententia circa Calicis usum, 289. necnon circa residentiam. 630.

Ferdi-

Ferdinandus Imperator quædam poſtulata Synodo exponi jubet, 77. ſua poſtulata urget, 108. 110. reſpondet legatis ad eorum objectiones, 111. ſuum petitum Legatorum prudentiæ committit, 114. ſuos Legatos jubet, ut ſe Gallis jungerent, 469. Proteſtantium rationes Synodum recuſandi refellit. 703.

Ferrerius Franciſcus Dominicanus de Hierarchia differit. 418.

Ferrerius Galliæ Regis Orator in Synodo perorandi facultatem impetrat, 557. audacter perorat. 559.

Forrerus Dominicanus de Sacrificio Miſſæ differit. 232.

Foſſus, ejus ſententia circa reſidentiam. 626.

Fuſcararius, ejus opinio circa Sacrificium Miſſæ, 254. necnon circa reſidentiam. 637.

G.

Gaddius Thaddæus Cardinalis, ejus vita & obitus. 727.

Galli Oratores in Synodo excipiuntur, 39. de Præſulum adventu varii rumores ſpargunter, 440. Seſſionem differri petunt. 498.

Gaſtinus Abbas juſſu Condæi Principis extremo ſupplicio afficitur. 664.

Genlius relictis Calviniſtarum partibus ſecedit. 669.

Gentilis Valentinus hæreticus, ejus vita & errores. 770.

Gondrinius Motta a Calviniſtis trucidatur. 651.

Graſſis Carolus Lotharingium Roma reducem comitatur, 500. ab eodem Tridentum mittitur. *ibid.*

Graya Catharina diſſoluto matrimonio clam Harfordiæ Comiti nubit, 705. propterea ab Eliſabetha carceri mancipatur, 706. carceris ſquallore conficitur. 707.

Groſuptus Cardinalis de Miſſæ Sacrificio perorat. 235.

Gualterius Viterbienſis Epiſcopus a Papa ad Synodum mittitur. 528. cum Lotharingio colloquitur, 530. 563. Franciæ Oratoribus ſuſpectus eſt. 573. inter Papam & Lotharingium amicitiam reſtituit. 641.

Guerrerius Granatenſis Archiepiſcopus de reſidentia agi poſtulat, 71. ſemper aliis Patribus reſiſtit, 237. ejus ſententia de Calicis uſu, 269. Canones impugnat, 296. contra Canonem circa Sacerdotii inſtitutionem reclamat, 334. 335. reſidentiam juris divini eſſe tenet, 431. a Legatis refellitur, 434. ſeptimi Canonis formæ obluctatur. 476.

Gui-

Guiſius Dux Calviniſtas profligat, 685. rurſus aciem inſtaurat ac Colinii copias cædit, 688. captum Condæum Principem perbenigne habet, 693. ſupremus exercitus Dux nominatur. 697.

H.

Harfordiæ Comes clam Catharinæ Grayæ deſponſatur. 705.

Helvetii ſuos Oratores Tridentum mittunt, 67. eorum Oratores cum Bavaro circa Sedis prærogativam contendunt. 447.

Hierarchia Eccleſiaſtica, de ea agitur in Synodo, 415. 419. in quo conſiſtat, 420. de ejus forma diſputatur. 422. 423.

I.

Indulgentiæ ab Ordinariis publicentur. 212.

Juſtinianus, ejus ſententia circa Calicis conceſſionem. 282.

L.

Lancianenſis Epiſcopus prorogationis decreto obſiſtit, 68. ad Papam a Legatis mittitur. 82. Romam venit 102. Legatos vindicat 103. Tridentum revertitur 144. Reſponſum Pontificis defert 219. Circa Calicis uſum differit 276. Ejus ſententia circa reſidentiam. 628.

Lanſacus Franciæ Orator Tridentum venit, 27. ejus audacia a Papa reprimitur, 35. contra Papæ querelas ſe vindicat, 96. 98. ejus opinio circa Calicis uſum, 141. in Gallias perſcribit circa Synodum, 226. a Regina de proximo Lotharingii adventu certior redditur, 228. ad Reginam circa Pontificis ægritudinem perſcribit, 519. Regis epiſtolam Patribus tradit. 540.

Laynesius Jesuitarum Generalis, ejus oratio circa Sacrificium Missæ, 248. altera circa Calicis usum, 287. circa institutionem Episcoporum perorat, 462. non omnibus Patribus ejus sententia probatur, 469. ejus oratio circa Episcoporum jurisdictionem. 608.

Lenoncurtius Robertus Cardinalis, ejus vita & obitus. 723.

Londinense Conciliabulum. 710.

Lotharingius Cardinalis. de ejus adventu notitia habetur, 229. ejus adventus timorem incussisse dicitur, 313. 314. e Galliis discedit, 443. unacum Episcopis iter aggreditur, 445. Tridentum venit, 500. hujus Cardinalis indoles, 501. Sessionem differri postulat, 503. ad Synodum venit, 504. Legatos invisit, ac cum eis confert, 506. Legatos ad reformationem hortatur. 510. mandata a Galliarum Rege accipit, 513. cum Gualterio Viterbiensi Episcopo confert, 530. 533. sua mandata Pontifici proponi desiderat, 537. in Generali Congregatione excipitur, 538. in Synodo perorat, 543. se Pontifici addictum profitetur, 565. ejus opinio circa institutionem Episcoporum, 585. doctrinæ capita expendit, 586. novam Canonis formam proponit, 612. circa residentiam perorat, 617. de Papa queritur, 631. a Legatis coram Papa excusatur, 539. litem inter Facultatem & Depensium componit, 745. 746.

Lunensis Comes ad Synodum venire nuntiatur. 571.

M.

Magister Ægidius, ejus opera & obitus. 737.

Mandolfus Augustinianus circa Calicis usum disserit. 121.

Mantuanus Cardinalis residentiæ fautores compescit,

pescit, 72. Simonettæ reconciliatur, 215. quædam statuta proponit, 222. Calicis usum proponit, 263. 267. Lotharingio peroranti respondet. 551. 555.

Maria Scotiæ Regina ab Elisabetha vexatur, 704. quamdam bonorum Ecclesiasticorum partem vendicat. 709.

Marinus Leonardus vide *Lancianensis.*

Marolattus Ministellus extremo supplicio afficitur. 662.

Martinus Sanctus Turonensis, ejus reliquias Calviniſtæ comburunt. 649.

Martyr Petrus hæreticus, ejusdem interitus. 731.

Maximilianus Romanorum Rex eligitur, 584, 607.

Medicæus Joannes Cardinalis moritur. 569. 729.

Missa, de ea agitur in Synodo, 221. 235. de irrepentibus corruptelis agitur. 308. vid. *Sacrificium.*

Mocenigus ejus sententia circa residentiam. 625.

Molina Senator a Piscario Marchione Tridentum ablegatur. 574.

Montmorentius Annas Conneſtabilis capitur. 783.

N.

Naclantes, circa Calicis usum differit. 281.

Navagerus Cardinalis, novus Legatus ad Synodum. 8.

Nogvepa Franciscus Alifanus Episcopus de institutione Episcoporum agit, 457. 581.

Normania, a Rege invaditur. 656.

Notarii, Episcoporum examini subjiciuntur. 366.

O.

Ochinus Bernardinus omni momento aliam sectam amplectitur, 782. triginta dialogos erroribus plenos divulgat. 783. Tiguro expellitur. 784.

Oliva Mantuani Cardinalis Secretarius, 146. suum Dominum a quibusdam vilipendi queritur. 147.

Ordines gratis sunt conferendi, 149. 202. Quinam ordinandi sint, 203. articuli de Ordinis Sacramento Theologorum examini subjiciuntur, 399. de numero Ordinum agitur, 414. item de charactere & gratia Ordinis, 425. & de Unctionibus, 427. de Ordinationibus absque consensu populi factis agitur. 449.

Osius Joannes Baptista circa Calicis usum differit, 284. ejus obitus. 569.

Osius Warmiensis Cardinalis a Simonetta objurgatur, 181. ejus sententia de Episcoporum institutione. 583.

P.

Papa, de ejus auctoritate differitur. 598. 601. 603.

Parisiensis Episcopus vide *Bellayus*.

Parochiæ novæ eriguntur. 156.

Paulius Gregorius hæreticus in Concionibus Sanctissimam Trinitatem invocari prohibet, 769. a Sarcinio impugnatur, 769. ejus errores, 771. Sarnicium impugnat, 772. ab eodem refellitur, 773. Sarnicio respondet. 774.

Peleveus ad Senonensem Archiepiscopatum nominatur, 641. 643.

Philippus II. Hiſpaniæ Rex, ejus literæ circa Synodi continuationem, & reſidentiam, 216. ſuos Prælatos jubet, ut Papæ auctoritatem tuerentur, 495. ut potius cederet, quam pacem turbaret, ſuo Oratori præcipit. 571.

Pibracus Franciæ Legatus coram Synodi Patribus perorat, 41. quædam Synodi Legatis proponit, 51. ad hæc poſtulata reſpondetur. 54.

Piſcarius Marchio Hiſpaniæ Orator, 2. Tridento diſcedit. 3.

Pius IV. Legatis circa quædam dubia reſpondet, 4. novos Legatos Tridentum decernere ſtatuit, 7. ob motas difficultates Legatos veteres objurgat, 11. ſuam ſententiam circa reſidentiam exponit, 25. quasdam corruptelas emendari cupit, 26. inſulſas Lanſaci querelas diluit, 35. Synodum eſſe continuatam declarari jubet, 57. ab Althempſio ad mutandam ſententiam inclinatur, 60. hanc quæſtionem Legatorum arbitrio relinquit, 61. Vicecomitem Tridentum cum mandatis ablegat, 74. Legatorum excuſationes ratas habet, 82. 86. 219. Synodum diſſolvi cupit, 89. fœdus contra Proteſtantes conflare ſatagit, 91. de Principum Oratoribus queritur, 93. placatur, 100. Mantuano Synodi curam commendat, 106. Legatos hortatur ad Synodi ſollicitudinem, 107. amicitiam inter Legatos reſtituit, 145. ſiniſtram de Lotharingio opinionem habet, 315. decreta circa Sacrificium differri petit, 328. cum Franciæ Oratoribus de Regis poſtulatis confert, 386. 389. Synodi decreta reſtringi petit, 894. circa Synodum ad Legatos ſuos reſcribit, 396. ad Seripandum circa reſidentiam literas dat, 398. ad media ſibi propoſita reſpondet, 438. Lotharingium e Galliis diſceſſiſſe admonetur,

tur, 443. novos Legatos ad Synodum decernere deterretur, 473. Curiam ſuam emendat, 491. plures Epiſcopos Tridentum decernit, 523. circa Epiſcoporum inſtitutionem & Seſſionem ad Synodum perſcribit, 633. ad Legatos reſcribit, 640. cum Lotharingio in gratiam redit, 641.

Pinzoviani, Conciliabulum celebrant, 767. rurſus aliud habent in cauſſa Sarnicii. 777.

Poloniæ Rex, ejus Orator Tridentum venit, 447.

Preconius Octavianus circa Calicis uſum differit, 276.

Profeſſio fidei a Pariſina Facultate, & Senatu Regio præſcribitur ſignanda. 849.

Proteſtantes Frivolas ſuas rationes, ob quas Synodum recuſent, Imperatori proponunt, 698. conditiones præſcribere audent, 701. quædam a Cæſare circa Concilium poſtulant. 701.

Pſalmæus Virodunenſis Epiſcopus, ejus oratio circa Synodi Canones, 594. de reſidentia diſſerit. 635.

Q.

Quæſtores. de iis in Synodo agitur. 160. 212.

Quidelus Joannes Rothomagenſis civis ſuſpendio plectitur. 664.

R.

Ratisbona, hujus Diœceſis Orator excipitur in Synodo. 238.

Reformatio, de ea in Synodo agitur, 148. decreta conduntur, 202. examinantur, 299. 301. decretum de reformatione promulgatur, 356. agitur de honeſtate Clericorum, 357. reformationis articuli Oratoribus proponuntur. 399.

Reſidentia, circa eam decretum conficitur, 14. Papæ ſententia, 25. de hac quæſtione rurſus agitur, 85. 71 86. an ſit de jure divino? 430. rurſus de ea agitur, 493. rurſus decretum proponitur, 615. variæ Epiſcoporum ſententiæ, 622, in aliis congregationibus de ea agitur. 635.

Rettingerus Hercules Salisburgenſis Archiepiſcopi Orator ad Synodum, 67. adverſus Calicis uſum declamat. 279.

Rothomagum a Regis exercitu obſidetur, capiturque. 657.

S.

Sacerdotium: de ejus inſtitutione agitur. 333.

Sacramenta: de eorum inſtitutione agitur, 169. quomodo ſint adminiſtranda. 206.

Sacrificium Miſſæ, de eo agitur in Synodo, 221. 230. an Chriſtus ſemetipſum obtulerit, 243. varia Patrum ſententia circa hanc quæſtionem, 245. 248. 251. an ſit propitiatorium? 252. 255. 256. rurſus de hac doctrina agitur, 295. conditur decretum, 342. de ejus inſtitutione agitur, 342. eſſe propitiatorium definitur, 345. in honorem Sanctorum offerri poteſt, 346. Miſſæ Canon approbatur, 347. cæremoniæ adhiberi jubentur, 347. Miſſæ privatæ approbantur, 348. aqua vino eſt admiſcenda, 349. Miſſa in linqua vulgari non celebretur, myſteria tamen explicentur, 349. Canones condunturde Miſſæ Sacrificio, 351. necnon de obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ, 353. hic articulus diſcutitur. 402.

Salisburgum, Archiepiſcopus ſuos Procuratores ad Synodum decernit. 67.

Salmeron circa Calicis uſum perorat, 116. ejus ſententia, an ſub duplici ſpecie major gratia recipia-

recipiatur, 119. circa Sacrificium Missæ orationem habet. 402.

Santandreanus Marescallus captus trucidatur. 689.

Sapinus Joannes Baptista Parisiensis Curiæ Senator a Calvinistis trucidatur. 664.

Sarnicius hæreticus se Gregorio Paulio opponit, 770. ejusdem errores refellit, 773. de hæresi accusat. 777.

Scripandus Cardinalis Legatus objectam sibi culpam diluit, 17. novum Canonem circa communionem sub utraque specie condendum censet, 134. Lotharingium invisit. 536.

Sigismundus Transylvaniæ Princeps Socinianæ hæresi favet. 659.

Socinianismus, ejus progressus in Polonia, 757. & in Transylvania, 759. hi hæretici variis nominibus insigniuntur, 762. Xianzi, 765. & Pinczoviæ conciliabula celebrant, 767. aliam Synodum Rogoviæ habent, 770. in alia Mordasii habita Sanctissimam Trinitatem impugnant. 780.

Sotus Petrus circa Sacrificium Missæ perorat. 407.

Souchier, ejus sententia circa institutionem Episcoporum. 605.

Stella Thomas de communione sub utraque specie differit. 167. 282.

Subdiaconatus, an sit Sacer Ordo. 414.

Surdevallus Droacum urbem ab expugnatione tuetur. 675.

Stuartus Robertus Montmorentium Conneſtabilem capit. 683.

T.

Testamenta, de eorum commutatione agitur, 362. 364.

Thuanus Christophorus post Ægidium Magistrum primus Præses creatur. 737.

Turnonius Franciscus Cardinalis, ejus vita & obitus, 714. 722.

Turonenſis Eccleſia a Calviniſtis devaſtatur. 650.

V.

Valentia, tumultus ibidem a Calviniſtis ſuſcitantur. 651. 653.

Vargas Hiſpaniæ Orator potius cedere quam pacem turbare, a Rege jubetur. 571.

Veglienſis Epiſcopus, ejus opinio circa Calicis uſum, 138.

Venator, ejus ſententia circa Canones & doctrinæ decreta. 593.

Veneti eorum Patriarcha differit de inſtitutione Epiſcoporum. 452.

Vicecomes ſeu Viſcontius Ventimillienſis Epiſcopus Tridentum ablegatur, 74. amicitiam inter Papæ Legatos reſtituit, 145. 215. Papam Synodo eſſe ſuperiorem propugnat, 337. a Legatis Romam mittitur. 634. 638.

Villetanus Joannes circa communionem ſub utraque ſpecie differit. 124.

Viſitatio Monaſteriorum. 210.

Unctiones in Sacra Ordinatione. 427.

Unio beneficiorum, 207. 209. ſcandaloſi Sacerdotes iis priventur. 208.

Unitarii, eorum errores. 762.

X.

Xiantium in Polonia, hæretici ibidem Conciliabulum habent. 765.

Z.

Ziſchowidus Segnienſis Epiſcopus, ejus Sententia de inſtitutione Epiſcoporum. 459.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ERRATA *sic corrige:*

Pag. 14.	Papæ - - -	Papa.
67.	Dominicamus	Dominicanus
161.	Ordinarios - -	Ordinarius.
221.	Apoſtolus - - -	Apoſtolos.
263.	Cæſaris - - -	Cæſareis
330.	qua - - -	quæ
453.	Styala - - - -	Ayala
575.	ſententa - - -	ſententia

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

FLEURII
HISTORIA
ECCLESIASTICA
TOM. XLV.

Th
5178

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN